MALLEI maleficarum tractatus aliquot novi ac veteres / opus nunc primùm è variis auctoribus in unum corpus coaceruatus... ; tomi II, pars II. -- Lugduni : Sumptibus Claudij Landry, 1620

[12], 506 [i.e. 504], [24] p., *6, A-Z8, 2A-2H8, 2I4, *8, *4 ; 8°

Port. a dos tintas, con marca de imp. -- Apostillas marginales. -- Error de pág., de p. 458 pasa a 461

1. Brujería 2. Sorgintza

R-6138 Port. deteriorada, afectando a parte del tit. y a pie de imp. -- Algunas p. deterioradas. -- Enc. perg. -- Ex-libris autógr. en port.: "Ad usum Fr. Joan a S[an]to Aug. Ord. S[anc]ti Aug[ustin]i"

MALLEI

MALEFICARVM

TRACTATVS ALIQVOT NOVI AC VETERES.

In quo prævaricatoris naturæ pervicax, nocendi auida pe-
stionis species, præstigiosa transformatio, fictitia Strigimagarum
tio, delicioſa lustrorum illecebra, & infinita propemodum i-
cum exterminio pœniſque earum recenſentur.

PARS II.

Cum ſummariis, notulis marginalibus, & Indicibus auctorum rerúmque ac verborum neceſſariis.

Deuteronom. 18. cap.

LVGDVNI,
Sumptibus Claudij Landry
M. D C. X X.
CVM PRIVILEGIO.

Proœmium Operis.

TANTA est hisce temporibus minum nocendi cupiditas, vt ... à summo deorsum vsque, cui effrenata cuiusque libido detrahere non conetur. Hoc certè communi omnium malo, vbi nullus ferè homi- num annos suos in amaritudine animæ suæ recogitat. Atque vtinam mentem & animam ad hoc miserabile sæculum tantisper referremus, meritò non ingemisce & à gemitu cordis rugire non possemus. Vix enim scio cui bono diuina prouidentia tam truculentos humanæ generis hostes viuere ac nobis conuersari patiatur: tamen altiùs ea mysteria perscrutari. Nullum quo est tam turpe, tam execrandum, tamq; abominabile lus, quod impia pestiferáque Sortilegorum atque magarum secta non leni quidem aut neg mo facere sint aggressi, sed tanquam rabiat fas & nefas in dies singulos omnia tentarunt, adeo vt quod mente conceperint scelus, id opere, necnon prestigiosis sectaris, quasi venenum veneno addentes, exquantur & perpetrent. Quod autem tam anxiè o uerunt, Deo permittente, & Dæmone eorum pa magistro improbè sollicitante, magna ex parte, p

bori assequuturos se sibi pollicentur. Ac tam virulentum eorum dogma, quod Paulo teste, vt cancer serpit, tam saeuè atque potenter grassatum est, vt vix vlla sit iam Christiani orbis atque vniuersi prouincia, cuius pars aliqua non sit hac peste infecta. Nec igitur est quod quis ignoret non paucos reperiri, qui peruersa cupidine & malitia ducti, abiecto proprij baptismatis sacramento, Dei praepotentis vero cultu penitùs derelicto, diabolicam professionem sectantur, & pro mundi huius vanitatibus diaboli suffragia quaerunt, eidemque tanquam suo proprio principi obedientiam cum iuramento praestare non erubescunt, eiúsque mandatis postergatis diuinis parere, & quaecunque noxia fidelibus Christianis infligere non cessant, ac omnia quaecunque, quae in odium Diuinae Maiestatis, sacraq; legis corruptionem ac sanctae matris Ecclesiae tendunt opprobrium, promptè suscipiunt, & pro viribus adimplere student, quibus Daemonis illusionibus & prauitate diuersa maleficia in humanis seu brutorum corporibus inferre contendunt, vitae innocentium labefactare non dubitant, futuráque videre & occultae penitùs cognoscere haec diabolica artia profitentur: quorum opera quidam appellãtur Maga, quidam facturas, alij verò incantationes, alij maleficia. Quae omnia arte quadam malefica & plerũque deluforia nõ sine daemonis ministerio fiunt, & quasi semper in alterius detrimentum vertuntur: vltimum eorum effectus semper tendit in peccatum. Hi verò, qui eorum dictis ipsorum fidem praestant, & eorum cultui addicuntur,

dicuntur, non minimam animæ faciunt iacturam. Inde tot tantorúmque malorum fõs & origo: inde seditiones, adulteria, stupra, incæstus, sacrilegia, veneficia, homicidia, membrorum debilitationes & mutilationes, fœtuũ abortiones; ac tum demum diuersæ hominum & brutorum ægritudines; in fructibus pluuiæ, grandines, tempestates & procellæ; arborum ac terræ nascentium quandoque sterilitates: iumentorum gregúmque ahorsus innumeri, & quamplura infinitáque propemodum enormia scelera, turpia atque nefanda facinora perpetrantur. Vt verò his tam truculentis & mortis auidis hostibus occurreretur, multi viri Catholici & docti ex orbe Christiano se his opposuerunt pro muro Ecclesiæ, qui verbo & scripto contra pestiferas eorum superstitiones acerrimè pugnarunt. Scripserunt aliqua Ioan. Laurentius Anania, Bernardus Comensis, Ambros. de Vignate cum Francisco Peña, Ioan. Gersonius, Io. Francis. Leo, Iacobus Simancas, Alphonsus à Castro, & Paulus Grillandus plura scripserunt alij, quorum memoria aliquando recolletur. Verùm & si ab his omnibus aliisque doctissimis viris tam dextrè pugnatum sit, vt planè & apertis humanis hostibus triumphauerint, nunquam tamen resipuerunt, aut insanire desierunt. Tanta quidem est illorum obstinata malitia & impudens obstinatio, vt quamuis apertè conuicti, nunquam tamen errori cedere voluerint, immò potiùs duriores effecti, & in suis factis pertinaciores rabiem suam in dies auxerunt, tam nouas, támque diuersas & nobis ignotas quotidie in-

cendo superstitiones, vt nihil aliud eo pensitare & excogitare meritò credamus, quàm quomodo eorum quilibet plus possit Christi fidelibus nocere. Isti sint necne serpentes illi, quos Deus per Hieremiam Prophetam minitatus est se nobis immissurum, quibus (vt ille ait) non est incantatio, videris. Nam furor istis secundùm similitudinem serpentis, sicut aspidis surdæ obturantis aures suas, quæ non exaudiet vocem incantantis, & venefici incantantis sapientem. Ea propter non tantùm Sortilegorum ex variis auctoribus facturas, sed horrendos etiã concubitus & congressus, qui sæpius dæmonis ope & tentatione proeduns: pocula item venefica & amatoria, & pœnas ijs impositas ex vtroque iure clericis & laicis, huic opusculo subnectere visum est. Cùm itaque & reipublicæ Christianæ & totius vniuersalis Ecclesiæ plurimùm interfit hanc impiam sectam, cùm animas tum rpora Christi fidelium sæpissimè vulnerantem, prout stitia suadet corripere, & ab omni ciuitate propulsa- & eliminare, non iniuria certè ipse vtriusque instrumenti sacræ paginæ, sancta summorum Pontificum ecumenicorum Conciliorum decreta, antiqua sanum Patrum testimonia, sacræ Imperatorum, Regum & Principum leges & constitutiones, ipsa denique sanctæ inquisitionis institutio, hanc nefariam pestem non tantùm euitare, sed & à nobis auerruncare, exterminare, & mortis pœna damnare vt naturæ humanæ peregrinos & communis salutis hostes sanctionibus edixêre delendos. Iam igitur satis superque compertum est nihil

est nihil eiusmodi facinoresis blanda prodesse tormenta: quapropter acerbioribus vtendum esse medicaminibus, vt non amplius verbis aut scriptis, sed fustibus & flagellis, gladijs & flammis contra illos agatur, vt & pœna illos efficiat sapientiores, qui benignitate abutentes in sua hactenus persistant nequitia, & reliquis supplicium capitis det intellectum, quem nimia mansuetudo præstare nonpotuit. His igitur motus rationibus pœnas, quibus meritò teneantur isti Sortilegi, aliquot huiusce opusculi locis & præcitatis doctoribus, explicare visum est: vt sancta inquisitionis censores de Strigimagarum supplicio bene persuasi nullam earũ pœnarum, quas ius vtrũque contra tam impia & diabolica dogmata decernit, prætermitti patiantur, quin illas pertinacibus & obstinatis animis infligere iubeant, & pœnarum metu alij coerceantur, ne similes superstitiones præstigiososque ritus & spurcitias effutire audeant, & sic tandem suis erroribus resipiscant. Ac si forte illi (quod Deus ro sua clementia dignetur auertere) Pharaonem imitantes (tanquam malleatoris incus) indurati fuerint: alij tamen, vt credere par est alieno periculo sapientiores. Sed istis iam supersedeo, vt ad materiam & ad institutum redeam. Breuiter ergo & decisiuè per quæstiones & capitula, diuino fauente suffragio, habita notitia criminum distinctè singulorum pœnæ, in vtroque foro constitutæ, transcurrentur. Præsens itaque opusculum è varijs coadunatũ scriptoribus sub diuersis titulis multiplices itidem Sortilegorum & fascinariorum hereses

Ibi naturam, virtutem, & potentiam Dæmonis in homines, versutias eiusdem, nociuam cupidinem & libidinem, illusionem & præstigias aduerteris, quibus homines, & vt plurimũ mulierculas & vetulas fragiliores & faciliores, ad vanas quasdã superstitiones specie mendaciũ quarũdã pollicitationum, voluptatum deliciarumq; fictitio apparatu, miraculorum etiam velamine futurorum omnium vt præsentium & præteritorum responsis, varia apparitione, transformatione non tantùm sua sed & Strigimagarum eius ministerio diuersa, & equitatione & transuectione ad ludos nocturnos bonæ (vt aiũt) cõgregationis, allicit & seducit. Ipsa verè ac realiter illis cõtingat in corpore, An solùm illudantur in spiritu, fatuæ & præstigiæ, quæ arte malefica Dæmonis ope fabricantur, satis commonstrant. Quorum pestiferas hæreses vt retorqueamus, retundamus ac conteramus, pœnis eiusmodi facinorosis constitutis de iure diuino & humano, ciuili & canonico, in foro conscientiæ & contentioso, clericis vt & laïcis, vtriusque sexus hominibus totum opus absoluitur. Omnia tãdem vt expediam vel post terga metentis spiculas colligens huius operis accessuo reconduntur, vt in nostri Aniæ libros de natura Dæmonum commentarij vices subeant, & quod ipse vel non attigit vel omisit, reliqui saltem subsequentes ipsum explicent & defectui suppleant. Atque sic extricata præsens & propositæ quæstio de diabolica secta & disciplina, in tam pestiferæ luis exterminium, malorum tamen conuersionem, & spem bonorum ab oculo Dei nostri vindice precat.

ELENCHVS AVTHORVM HVIVSCE SECVNDÆ PARTIS SECVNDI TOMI.

I. IO AN. Laurentij Ananiæ Tabernatis Theologi libri 4. de natura Dæmonum.

II. .R.P.F.Bernardi Comensis Ordinis Prædicatorum Tractatus de Strigibus, cum notis Franc.Peñæ sacræ Theologiæ & I. V. Doctoris.

III. Ambrosij de Vignate Laudensis I.V.D.famosissimi elegans ac vtilis quæstio de Lamiis seu Strigibus & earum delictis, cum comment.eiusdem Franc.Peñæ sacræ Theolog. & I.V.D.

IV. V.M. Ioan.Gersonij Doct.& Cancell. Parisiens. Tractatus de erroribus circa artem Magicam & articulis reprobatis.

V. Ioan.Franc. Leonis Ipporegiensis I.V.D.Episcopi Thelesini libellus de Sortilegiis.

*

VI. Iacobi Simancæ Pacensis Episcopi Titulus vnicus de Lamiis.

VII. Alphonsi à Castro Zamorensis, Ordinis Minorum, regularis Obseruantiæ, prouinciæ sancti Iacobi, de impia Sortilegarum, Maleficarum & Lamiarum hæresi, earumque punitione, opusculum.

VIII. Clariss. V. I. Doct. D. Pauli Grillandi Castillionæi Florent. dicæ. Aretin. criminal. causar. Auditoris, R. P. D. Andr. Iacobatij S. D. N. PP. Almæque Vrbis Vicarij Generalis vtilissimus Tractatus de Sortilegiis, eorúmque pœnis.

BENEVOLO LECTORI Typographus.

OMNIA debemus virtuti, qui tamen omnes non omnia reddimus. Ipsi quod ſumus id totum debemus: quod verò poſſumus id eidem reddimus. Si autem quantum vellem, tantum & poſſem, facilè efficerem vt virtus me mali doli creditorem eſſe non quereretur. Verùm cùm virtus neque tam muliebriter importuna ſit vt ſoleat, neque tam ſtultè futilis vt velit, exigere à bonæ fidei creditore quod non habet, ſatis me putabo feciſſe officio, ſatis & fidei, ſi viros litteratos inuitem litteris, prouocémque precibus, vt quod virtuti debent virtuti & reddant. Opuſculum tibi offero imbuendum, oblatum ſi recipias imbuendum, iam tũ reddidimus virtuti quod debemus: ego offerendo, tu recipiendo, ſed tamen vt oblatum reddas cum ſuauitate recipias, per eam neceſſitudinem, quæ nobis cum litteris interceſſit arctiſſima, deprecabor, vt puſillum hoc opuſculum à te recipiatur in fidem. Omnia enim & ſingula in te, qui nuſpiam hominem noſti, conſpirant, vt niſi vernulam hunc in clientelam tuam recipias, quod virtuti debes, virtuti reddidiſſe non videberis. Quod ne fiat, paucis exorabo, quod vellem & deberem infinitis, ſi non cognoſcerem naturæ facilitatem verbis nõ tam multis expugnari, quàm

chari

Charitum neceſsitudine demulceri, ſub auſpiciis litterariæ neceſsitudinis & facilitatis hæc ἀλεξικακα & ſpicilegia prodeãt. Illic præſtigioſa prodigia, illic Strigimagicæ illecebræ, illic etiam præſtigiarum profeſſores examinantur. Præſtigioſa itaque tibi commenta dantur examinanda, quæ tuorum aciem oculorum præſtringant vix ſcio: quippe antidota ſunt præſtigiarum, ſed antidota Strigimagiæ non mendoſæ chalchographiæ: aliquot enim mendæ inter typos volente me ac nolente irrepſerunt, quas minimè probaueris ac toleraueris mihi etiam non eſt dubium. Mendoſa eſt nimium (fateor) hæc editio ac nimium indigeſta, implicita nimium & ſine tanta rerum ſerie compilata, cui tamen ſi facilitatis & ſuauitatis tantillum indulgebis, accuratiorem alteram & ampliorem ſperabis. Hanc interim æqui conſules ſi tibi mihiq; conſultum velis; deſiderio ſatisfactes ſi alteram editionem deſideres. Ea re manſuetum manſuetus amabis, bene meritus merendum demereberis, & virtuti quod debetur ipſi vtrinque reddetur.

Vale & fruere. Lugduni Kalendis Martiis Anno ſalutis humanæ, 1620.

DE NATVRA DÆMONVM

IO. LAVRENTII
Ananiæ Tabernatis
Theologi.

LIBER PRIMVS.

PRAEFATIO.

DÆMONVM naturam, eorúmque vim nósse, rem summè arduam ac difficilem semper extitisse, cùm apud Philosophos, qui de his nonnulla verè aliquantùm scripsere reliquerunt, tum ipsos etiam Theologos, quibus horum facultatem, nonnihil altiùs scrutari cœlitùs datum est, neminem esse vel in literis mediocriter tinctum, qui ignoret, pro comperto habeo. Proinde, nec mirum cuiquam videri debet, si de eorum potestate, operandíque modo, ne dicam simplici natura, nec dum hodie, vlla scientia suis numeris absoluta, ac vndique perfecta haberi potuit: cùm & de Astrologia quã ante alias omnes ingenuas artes, ac scientias, mortales & colere & profiteri cœperunt, cuius materia tamen oculorum obtutui paret, adhuc exacta cognitio haberi, minimè creditur: licèt hanc non pauci, vel ante ipsum etiam diluuium, cognouerint, posteríque temporibus ipsi Chaldæi, Hebræi, & Aegyptij, passim obseruauerint, quos simili studio exinde Græci, Latini, demum Arabes, Persæ, Indi, & Seres subsecuti sunt. Huius etenim rei causa fuit, eorum natura adeò abstrusa & à nostro intellectu magis remota, immò, cùm sensibilis haud sit, penitùs occulta: de quorum tamen spirituum substantia ac facultate, gentium sacerdotes, cùm nõ pauca olfecerint, multa scriptis prodiderunt, & siminus veriora, vt nostri, cũ

Dæmones vbi in noticiam hominum veniunt.

Astrologia cognitio non exacta.

Astrologia peritis, qui prioribus temporibus.

Spirituum facultatem & substantiam norant gentiũ sacerdotes.

Syri & Græci, tum Latini Theologi scripserint: de quibus profectò Spiritibus, haud eum eo (vt res ipsa postulare videbatur atque in cæteris cõtingit scientiis) dicendi lumine, aut ordine, hisce omnibus pertractatũ fuit. Videre enim est, cunctos gentium peritos, etsi de his eleganter admodum differuerint, nihilominus tamen, ob eorum (qua sunt) difficiliorẽ cognitu naturam, delusos fortitan, vel à propria eorundem spirituũ astutia, plurimùm à rei veritate declinasse: nostri verò Catholici sapientes, licèt magis vera scripserint, nullo tamen Latinitatis stylo, nec elegantiæ alicuius splendore, ob temporum illorum iniuriam, vsi sunt. Hinc factum, vt non omnino absre, operæque pretium fore existimarim, si quæ magis consona, atque sparsim hinc inde, de natura & potestate illorum scripta reperi, cùm à Platonicis, aliisque gentium scriptoribus, tum etiam à nostris Theologis, ea, pro vtili nostra, ex ordine, singula suo loco, in vnam collata, piis animis, ob oculos legenda proponam. In quorum equidem variis atque diuersis, variorum multorúmq; auctorum, quos præ manibus habere potui, colligendis opinionibus, ita elaboraui, vt diu multúmq; insudauerim simul, & alserimarum ipsarum naturalem sagacitatem & solertiam insecutus, quæ, etsi diuersos pervolitant flosculos, ex iis tamen duntaxat succos excerpunt, quos suis in stipãdis fauis, naturæ instinctu, vtiles esse, cognoscunt deprehendúntque. Cunctæ enim Platonicorum sententiæ, quæ ab Ægyptiis & Chaldæis, de dæmonibus, relatæ, hisque accepræ fuerunt, si veritati nullo pacto, mihi consentire posse, viderentur, eas, vt erroneas, reieci, & explosi. Atvbi quid veri, sub cortice continere, apparerent, eas. cõcoides (quo ad eius fieri potuit) nostris cum Theologis reddendas curaui: ea verò, quæ nostri omnes, vel absurda vocabulorum barbarie, vel abditis verborum ambagibus, ob Latinæ Phrasis penuriam temporúmque iniuriam inuoluerunt, nullóque dispositionis ordine collocarunt; hac (inquam) puriori Latini sermonis phrasi efferre, suisque singula locis disponere sic enodate, quantum licuit, studui. Tuum itaque erit, (benigne lector) hunc nostrum laborem, eo, quo nos in publicum damus, animo, bono nimirum & candido, accipere, hilariq́ue & alacri fronte legendum aggredi: in spe sum enim non dubia, quicquid in hisce perlegendis, temporis otiique

Spirituum deluſio & aſtutia.

posueris

potentissimus est, (iuxta agri non ita sterilis) inde fructum uberrimum abunde relaturum.

Dæmones sintne in rerum natura: quid & ad quid sint: varia philosophorum opiniones, & fidei nostræ testimonia.

CAP. I.

Dæmones qui ex Philosophis.

DÆmones, ergo, iam diu certatum est inter Philosophos, aliósque antiquorum peritos, sintne, quos Deus in rerum natura fecit, an quo solummodo hominum intellectus atque in rebus sibi effinxit, nec vlla inter eos concordia esse potuit: quoniam, etsi horum sectæ plures fuerint, nihilominus hi omnes, hac in re, tantùm in duas diuisi sententias, maior horum pars, Epicureorum ac Peripateticorum opinionibus, inhæserunt: qui quidem nihil, quod non validis argumentis demonstrationibúsque cósequi valuerunt, approbare, hos in rerum vniuersitate Spiritus ceu superfluos, ac supernaturales, à natura prorsus extremi naturæ: eósque dumtaxat Poetarum figmentis, vetularum fabulis, ac prudentum legibus, effectos esse, affirmando, vt & inferorum pœnas, quò mortales, a malo perpetrando horum terrore abstinerent; ac iustè humanæque viuerent, cósuescerent; ideircò hos Spiritus, in hominum opinionibus nomine tantùm vagari, re ipsa autem nihil omnino esse, autumarunt. Quibus omnibus obnixè refragando Stoici qui Socrati, hos esse acceptum referunt, ac etiam Platonici, qui, variis proborum sapientum narrationibus, veteri, atque auctorum oraculis, plerisque historiis quæ cuilibet aperte offenderent, innixi ferè omnes, Dæmones in rerum natura & existere, & multarum rerum causam esse procul dubio, asserere non dubitarunt. Itaque Peripateticis, & aliis quibuscunque, multi (vt dixi,) fuerunt diuersum hac in re sentientes, aqua (vt aiunt) & igni quasi profanis, ac religioni, quæ nobis natura, vt existat, comparatum est, penitùs aduersariis, atque ab eo non consuetudine remittentibus, optimo iure interdicere in quorum sanè opinionem ac sententiã, quod nostris cũ Theologis hac in re, pedibus ioerũt his enim, fidei afflatis lumine, vera de eis, vt dictũ est, super-

Stoicorum opinio de dæmonibus.

Peripateticorum & nostrorum Theologorum opinio.

nè concessum manifestare fuit, sanæ doctrinæ neminem vnquam discrepasse, in confesso est. Ea itaque de causa hi, tanquam omnino à veritate aberrantes, immò prorsus eam respuentes, omnes posthabendi, in minimisque ponendi sunt qui, cunctis, hac in re Epicureis, Peripateticis, ac nonnullis etiam suffragãtur hæreticis, qui vno cum ipsis ore, impudenti tamen, vel animæ immortalitatem, ne dicam corporis (cum Saducæis) resurrectionem omnino abnuunt & abiiciunt: nobis enim satis est, horum naturam ac facultatem, Stoicorum, atque Platonicorum opinione probari, nullámque esse legem, in qua horum substantia ac potestas, vetè abnegetur: verùm etiam Arabibus, eorum secta, & Hebræis, Moysis lege, nobisque fide, omni demonstratione longè melior, firmiter credi & amplecti. Quod nimirùm patet, tum ex veteri testamento, *Gen.* sub metaphoris ac Serpentis, Euam alloquentis, forma, & sine velamine. In eodem, *Psal.* 96. cùm etiam ex nouo, *apud Matth.* vbi legitur: *Discedite à me maledicti in ignem æternum qui paratus est diabolo, & angelis eius*, idémque alibi sæpius: ex quo fit, vt Dæmones in naturæ statu existere, lippis (vti paræmia fert) & tonsoribus liqueat.

Dæmones sunt ex stoicis, Platonicis & ex fidei nostræ testimoniis.

De Spirituum nomine & Græcis & Latinis; substantiaq. eorundem ac facultate: diuersa hac in re Theologorum opiniones producuntur.

CAP. II.

DE quibus profectò Spiritibus, quoniam, & nomine, & substantia, adde etiam facultate, haud parum à Platonicis, nostri discrepant Theologi, quæ horum sit differentia, dicere, nunc animus est. Aiunt námque Philosophi, hoc nomine, Dæmon, cùm sciens Græcis soner, & bonos & malos angelos, vbi id vtrósque non dedeceat, crebrò innui: vnde & εὐδαίμονες & κακοδαίμονες, frequens apud eos mentio reperitur: ex quorum sententia nostri Theologi, quibus hæc semper nomenclatura infensa ac odiosa habita est, omnes valdè dissentiunt; inquiunt enim, hoc vocabulum, licet eorum creationis principio, his, & Angelis cunctis simul, ob communem inditam propriæ naturæ scientiam, conuenerit; nunquam

Dæmonis nomen quibus spiritibus conuenit.

nunquam tamen hos beatos Spiritus, nec apud Hebræos, nec penes nostros Theologos, demonstrasse: etenim hæc vox, non quod eis natura dedit, sed quod sibi, & ob propriam eorum malitiam, ob prætensámque nostros in progenitores calumniam, obuenit, qua etiam & Diaboli nuncupantur, vtique nec iniuria, *vt inferiùs manif. stabitur*, omnes nostri periti intellexere. Quapropter nusquam non malum hoc nomen pijs auribus resonuisse inuentū est. neque mira res: cùm sceleratam & iniquos, & prauos consecutos reperiri, nihil obstat: vnum enim ex his donum est, quod haud quisquam, quo mereat, perficit habentem, neque hoc duntaxat nomine, *ita* nequam Spiritus nuncupati sunt: ac diuersas aut varias in nos struxere calumnias, appellationes sortiti fuere. Omnia tamen hæc, vel propriora ei, vel metaphorica sint eos, vt & opera eorum auersantur nos prauos, iniquos, impios, ac crudeles nobis ostēdere altius euenit. Hinc fit, vt vel exorcismo constricti, eorū sic nomina spernant, sic aufugiant: de quibus singulis, suis in locis, dicendum restat. Verùm de Dæmonibus, quod ad eorū naturam spectat, haud modò omnibus in rebus, vbi à nostris antiqui gentilium Theologi dissenserunt, cunctorum referam errores, cùm hos obiter omnes, opportuniùs referendi, sese offeret occasio. At solùm (inquam) quidnam maior nostrorum de his scribentium pars, opinata sit, quibus, tū ex eorū operatione, tum etiam ex fide circa multa de his, omnis penè veritas illuxit: quorum quidem opinio, neotericorum præsertim, non enim omnes sic vnà concordant, vt secum nihil discrepent, hæc est. Dæmones scilicet spiritus esse, substantia bonos, quippe à Deo Opt. Max creatos, intellectu præditos, incorporeos omnes, & immortales, sua voluntate malos: quibus furor, rationis expers, ineſt, demens concupiscētia, cogitatio proterua, atque protervia. Qua in re, quantùm errauerit Plato, eiusq; imitator Porphyrius, ex hoc cernere licet: cùm alter apertè, hos spiritus aëreo, prætenuique ac vti astra, rotundo corpore, alter verò, inter eius assecl as doctrinæ haud vulgaris, eosdem dicit genus esse, natura fallax vaiforme, Deos simulans: quandoquidem, quod Plato sentit, falsum demonstratur, vel ex eorum actione, quæ, vt Philosophis placet, formam sequitur: nihil enim ipsi, licèt appareāt, quod sensus habet, veriùs operantur. Cæterùm, quidquid faciunt,

Dæmones dicti diaboli ob calumniam.

Dæmones quid ex Theologis.

Platonis & Porphyrij error de spiritibus.

solùm ab intellectu, vt suo in loco clariùs apparebit, totum procedit, ac proficiscitur: atque quod alter, maximum esse errorem, vel ob id ostenditur: cùm hi spiritus è tenebris, vt sibi nonnulli hæretici finxerunt, mali non exurrexerint, quoniam nullum in mũdo principium malum esse quiuit, ne duo cũcti potentes (quod absurdum est) dari cogantur: quando certè omnia, quæ videntur aut, quæ oculorum acie comprehendi non possunt, ex vno tantùm bono emanant initio. Cunctarum etenim rerum vna est causa, à qua, cùm sit summè bona, nihil vitij proficisci valet. Quòd si mox dicitur, hanc vnam datur, vt autumauit Manes, summum in rerum natura malum: *Vidit enim Deus cuncta quæ fecerat, & erant valdè bona.* Reliquum est igitur, vt Dæmon alius sit, quàm natura malus, voluntate scilicet, cuius quidem firmam ac stabilem post suum ipsius errorem malitiam atque perfidiam, Ægyptij qui hieroglyphicis quibusdam pleraque arcana abscondebant, Scaleno imperfectum quid continente, pingebant.

Hæreticorum error de creatione Dæmonum.

Causa vna omnium, & summa bona.

Ex his habes (candide, piéque lector) Dæmonum naturam spiritualem esse initio perfectam à Deo creatam, de hinc hos omnes in eorum cogitatione, vt satis in sequentibus patebit, corruptos, lapsósque quò tempus nos admonet, ne ordinem, cunctis in rebus, apprimè necessarium, vel hilum quidem transgrediamur, vt de eorum creatione, quid nostri existimarint Theologi, quàm exactissimè referamus.

De creatione Dæmonum ex Theologis Cabalistis, Arabibus, Thalmaditis, Philosophis, Græcis & Latinis: Quo etiam die creati sint, & ad quid creati.

CAP. III.

Creatio qua fit Dæmonum.

HAne igitur, etsi per simplicem emanationem, absque vlla temporis intercapedine, morúsue intersitio, extitisse volunt: Deo tamen haud coæternam, quòd ab æterna Dei substantia, quasi à sole radij effluxerint, vt arbitratur de mundi productione Philosophus, cogitare, tantùm abest, dicere fas est: cùm vt ij extiterint, quia opera sunt propria

propriæ extra Dei subsistentiam, sola diuina voluntas in causa fuit, quæ eos, vt & Angelos, vbi sibi placuit, omnes vna produxit ac effinxit: non enim vnus alterum genuit, quemadmodum Cabalistæ nonnulli sibi somniarunt: quorum opinioni satis Auicenna, haud profectò postremæ inter Arabes eruditionis, tractans de intelligentiis, firmiùs adhæsisse videtur. Creatio namque ipsa, cùm infinitam sibi potestatem exigit, creaturæ certè finitæ nullo pacto impartiri valuit: sic enim & propria eius natura destrueretur, & Deum, quem esse necesse est, aliis coæquipotentia imperia, existere possibile esset: quod, vt absurdissimum, esse minimè potest. Nec creati ex sinistro materiæ latere, vt Thalmudistæ sibi fingunt, quodammodo mali, quasi ranæ ex materia, ex subiecto putri: intellectiles enim sunt, omnisque (vt o*ndetur*) materiæ expertes: hinc ne mori quidem quemquam eos contingit, quemadmodum falso nonnulli Philosophi ac etiam Arabes, (*vt dicetur inferiùs*) ab ipsis spiritibus delusi crediderant: nec etiam malorum animæ vt Plotinus fecit philosophus, existunt, cuius opinioni Tertullianus adhærere videtur: cuncti enim simul, ex nihilo, Dei perpotentis imperio producti sunt, quando (*vt ex superioribus videre est*) sibi placitum fuit, ab animis quæ corpora vt informent opus habent satis diuersitas non ante hanc mundi constitutionem, vt plerique ex Græcis opinati sunt, qui spiritalem hâc naturam, multis iam seculis corpoream, quò seipsos Deumque superarè, vt sui contemplaretur principium, præstitisse asserunt: cùm verisimile id nõ esse, quandoquidem Deus, cuius perfecta sunt opera, si seorsum à corporea Angelicam creasset naturam: cùm hæc pars mundi existat hanc mundi substantiam imperfectè fecisset: quod vel opinari, nedum dicere, satis absurdum est, atque profanum. Sed creatos (inquam, vt quàmplurimi Latini saniores asseuerant) sub cœli nomine, prima die: quod quidem verius esse, ipsa Scriptura sacra testis est locupletissimus, vbi dixisse legitur: *Quando facta sunt sydera, laudauerunt me Angeli mei.* Quis etiam esse potest, in lectione sacrarum literarum vel mediocriter versatus, qui adeò excutiat, vt quatta die, sydera creata fuisse, penitùs non videat? An ergo, si tunc sydera facta sunt, & Angelos ipsos, tum simul factos fuisse, non oportuit? At oportuit profectò: alioquin quomodò (cùm ij

Cabalistarum & Arabum de creatione Dæmonum opinio.

Malorum animæ non existunt.

Dei perfecta sunt opera.

forent quidem) Deum ipsi laudauissent. Nec dicere satis est eos secunda, aut tertia die creatos fuisse, cùm horum mentio hisce diebus sacra in pagina, nulla omnino reperiatur. Restat ergò, cõsequiturque ex dictis superiùs, vt prima die, sub Cæli nomine facti sint, maximè cùm & Propheta dicat: *Fecit cœlos in intellectu*; quod quidem de intelligentiis multi non vulgares exponunt, quas initio cum cœlis, vt eos mouerent, ac virtutes influerent, creari necesse fuit. Ex his itaque satis intelligi, breuissimè quidem, non dubito, quidnam de creationis eorum æuo, plerique ferè Latinorum Theologorum cœtus meditati sunt; quidimò, & ipsa Ecclesia, æterna veritate confirmata, asserere videtur.

Quonam pacto creati fuerint Dæmones. Qua item & quanta sit inter eos differentia.

CAP. IV.

NVnc verò reliquum est, ordine rerum attento, vt potè in rebus enarrandis maximè necessario, vt, quonam pacto creati fuerint apertiùs, quo ad fieri potest, à nobis explicetur. Facti sunt ergo, vt & cæteri Angeli boni, ac perfecti omnes; at illi, non ex æquo, hanc susceperunt perfectionem: licèt hac de re, nihil inter eos, inuidiæ ortum fuerit; verùm cuncti, pro naturæ eorum captu, cõtenti fuerunt. Iam quidem naturam, inter se differentem his omnibus à materia Hebræi, ac Platonici obuenisse asserunt: non enim abnegant, hos Spiritus omni prorsus materiâ carere; tametsi, qua eos donent, haud sit, sicuti nostra, diuersarum [illegible] ob contrarias scilicet, quas habet, qualitates, auidissima: verùm continuæ corruptioni minimè, vt cælestis obnoxia. Quod cùm procul à rei veritate remotum, repertum sit, tum ex eorum substantia, atque operatione, quorum altera omni corpore caret, altera tantùm intellectilis existit (*vt inferiùs copiosè demonstrabitur*) tum etiam ex Dionysij auctoritate, omnem ab eis materiam amouentis: mirum non est si multi, haut quidem spernendi Theologi, hos, qui secùs asseuerant & sentiunt, ceù prorsus ignaros ab eorum classe omnes eiiciunt, expellúntque nec tamen est, quin & ipsi secum haut dissentiãt, ac disceptent; quãdoquidem

Dæmones vt Angeli boni & perfecti omnes creati sint, sed [illegible] modo.

Dionysij & Theologorum opinio.

quidē in suas diuersas separati animi sententias, qui à D. Thoma sunt, eos tantūmodò formâ inter se differre dicūt à quorū profecto opinione, iterū atque iterū discrepant, quisquque Scotum sectantur: sectantur enim cum multi iique minimè contemnendi Theologi, qui haudquaquàm temere hinc sentire videntur, asserentes nihilominùs inconcinnum ac absurdum esse, horum Spirituum plurimos sub vna forma existentes, propria, qua sunt, indui dua natura mutuò differre: vbi, & animæ vnius formæ omnes, absque tanta formarum varietate, specierūmue multiplicatione, in primo (vt inquiunt) naturæ instanti, quibusdam interuis propriæ essentiæ gradibus inuicem inter se distent, ac differant. Cui quidem rei, quò opinio eorum reddatur probabilior, libenti addunt annectūntque animo præter talentorum, quæ initio ipsis data sunt, varietatem, saris naturæ ordinem de decore, tot Angelorum species, intellectili ac glorioso in mundo, Dæmones cùm æternùm apud Tartara damnentur, desse: quando si vna quidem species defuisset, hoc ne corporeo, ne sensibili orbe, quem illius instar ad similitudinem creatum aiunt, imperfectus merito dici posset; eóque magis, quòd, omnibus ex nationibus, linguis, ac artibus, quàm plurimi apud homines, ab æterno cruciatu, Dei tamen ope adiuti, incolumes reddantur. Qui profectò dæmones, quamuis creati fuerint omnes, quòd spiritus, quòd indissolubiles, quódque immortales, æquales, vt Angeli ac similes cunctis non tamen est, cùm ex omnibus ceciderint, (*vt infra ostendetur*) Angelorum ordinibus, vbi complurium formarum existit varietas, qui mutuò sibi, & specie nonnulli, & potestate quam plurimi distant, differúntque. Quorum quidem differentiā, quæ, & quanta inter eos sit. Deum solummodò, qui cuncta numero, pondere, ac mensura fecit, & stellas, vnamque illarum, suo nomine vocans, minimè latere potest: nobis verò, hoc tantùm diuina reuelatione patefactum est, quòd licet tres essent Angelorum classes, nihilo tamen seciùs, nec excellentioris naturæ vigor, quin hi spiritus starent, nullam infirmitatem adduxit, nec minor sapientiæ virtus, ne intelligerent, vllam ignorantiam ingessit, nec etiam inferior libertas arbitrio, aliquam, vt caderent necessitatem imposuit. Quinimò ex hac eorum varietate, quæ in mundo intellectili

Themistæ.

Scoristæ.

Orbis vniuersi commendatio.

varietas sensibilium transit in mundi intellectilis ornamentum.

ctili facta sunt admirabile ac stupendum, vt in hoc præsenti ob rerum sensibilium diuersitatem, decorum, ornamentúmque eminuit: Nec ex tanta horum varietione, quicquàm eis imperfectius caenit, quò de suo creatore iuste cõqueri possent: quanquàm natura, quantò quis superior esset, tantò se infra ea per pauciores rerum species, intelligit, & ampliori virtute valet. Cunctorum siquidem propria cuiusque virtus tanta fuit, vt eis nihil aliud perfectionis, quod naturâ caperepossent, absque propriarum vniuscuiusque formarum immutatione, vnquam addi potuisset: quod ob eius proprium distinctionem, vnusquisque renuit, ac recusat. Hoc ergo modo producti fuerunt dæmones omnes, vt reliqui Angeli, quoquo pacto, vt eis par erat, natura felices.

De lapsu Dæmonum: quinam & quot sint lapsus eorum causa: probatur multis Theologorum rationibus & sententiis.

CAP. V.

TAnta nãque eis naturæ inlita fuit perfectio, in qua sic omnino perdurare ac consistere poterant, si quidem ipsi vellent (vt quamquam flexibilem, tum quo animo ducerent, arbitrij libertatem sortiti essent) nullo, si id intenderent, pacto cadere possent. Suo igitur ipsorum crimine, culpáque ceciderunt omnes, cùm ipsi proprio, quod facere poterant, malle stare valebant: ex quo tãdem tali ac tandem tali ac tanto desuper si modò consistissent, omnes gratiâ obumbrati, donatique fuissent, vt hanc vltimam felicitatem, quæ haud naturæ, sed eiusdem finis est, consecuti, instar Angelorum diuina semper essentia, cõspectúque fruentes, essent: & si non ex æquo, ob præstantiorem eorum naturæ gradum, diuersáque quam habuissent, gratiam, vti nec Angeli, necti forent. At illorum, quæ fuerant, animi instabilitate, vt prælium in ipso cælo inter eos magnum exortum fit, effectum est: quoniam Lucifer (ita, à præstantiore quo donatus erat, natura nuncupatus) quem reliqui eius complices, proteruiæ suæ consentientes, vltrò hunc, in tã funestissimum errorem, duci adhæserunt, tanta inflatus superbia, venenata prorsus rabie ac vesania tumẽs, freniénsque

Lucifer vnà cum eius cõplicibus.

ctè dum suam profe, eo quòd Angelus, in qualibet rerum specie intuenda naturam, quam ea de re continenter intuetur, aliorum omnium substantia, pulchriorem atque excellentiorem cõspicatus: vt corrupto sibi animi intellectu, non illa quidem perturbatione sensibili, cùm nulla ei talis inesse potuerit, seu iniqua sua ipsius voluntate, dicere nõ erubuerit: *Ponã sedem meam in Aquilonẽ, & ero similis Altissimo.* Quod quidẽ omnium grauissimum peccatum, maximéque omnium execrandum scelus, nefas, horribilisque blasphemia nulla vnquàm ratione, (*vt falsò Origenes coniecit*) excusari, aut eximi potest. Quod quoniam nõnulli fuisse aiunt, quòd dæmon naturâ contentus, quâ donatus erat, vltimâ, ad quã duntaxat, gratiâ cõsequẽdam procreatus fuerat, diu felicitatẽ respuit. Aliqui voluisse fuisse, quòd fortitudinẽ suã, non ab ipso Deo, à quo cuncta bona nunquam fore perenni, promanãt, sed à se ipso existere sibi persuaserit, pro certo, habuit. Hinc factum esse (inquiunt) vt sua naturalis foret natura, immutabilis culpa, malo tamen libere semper adhærẽdo, vtique efficerentur. Quidã verò existimãrunt, quòd, vel minus, vt propriis viribus tantus, id quod gratiæ cõsequi esset, vitio retulerit. Nec etiam desunt, qui hoc peccatũ huiusce dicere, quod sibi Messiæ locũ vẽdicare studuerit: propterea quòd, cùm se videret cæteris omnibus, vt suã est naturã præstantiorẽ, satis diúque, operatus esset, vt eius causã reliqui omnes suã ipsius, quòd penes se consequerẽtur gloriã, operã vterentur. Verùm alij, hãc tanti piaculi audam fuisse, affirmant, variísque atgumentis confirmant: quòd Dei splendorem, quem altissimi voluntate, diuini quidam luminis reuelatione, incarnandum præuideret (venire enim hic sanctissimus Dei character, nisi, nos vt redimeret, cùm opus tũ non esset, vt sua humanitate, maiori gloria nos afficeret) adorare, vt cæteri Angeli, ob suæ naturæ superbiã, iterũ atque iterũ detractauit ac renuit. Solùm, qui Scotũ sectantur, à litera minus recedũt, id enim peccatũ fuisse asserunt quòd Dei verè æqualitatẽ ac omnipotentiã, (quòd litem sonet) quæ tamen nullo vnquã pacto vlli creaturæ communicabilis est, perrabeto pernersóque apperiit animo, quod profectò haud aliunde, quàm à sua ipsius

Origenis opinio.

Filium Dei incarnandum præuidens, adorare eum suis recusauit.

pernet

peruersa prouenit voluntate: cùm, ob essentiæ præstantiam, potiùs Deum prosequi amore debuisset cæteris omnibus submissiùs se gerendo, Deóque gratias immortales habendo, id quod hîc in terra apud nos, dum illius propriũ cultum tantopere expetit, apertè præ se ferre videtur. Quorum quidem opinioni, vtpote veritati ipsi haud parum cõsentaneæ, multi ex Theologis facilius adhærent.

Dissidij Angelorum inter se causa à disparí voluntate.

De Dissidio Angelorum, causis eius & armis quibus concertarunt.

CAP. VI.

QVa de causa hoc scelus crimẽque nefandum & abominabile, haud exiguos belli apparatus inter eos, ob disparem nimirum eorum ab Angelis voluntatem excitasse credere par est: Vbi Michaël bonorum dux tanta fortitudine Draconi pugnanti restitit, (hoc enim nomine Luciferum, malorum principem nuncupari, ob lethiferum in cæteros effusum virus) vt magno eis vtrò citróque prœlio certatum sit, non corporeis quidem armis, cùm ipsi spiritus sint, omnísque corporeæ molis (*vt suo docebitur loco*) expertes, nec cæli ob eorum naturam scindi queant, at sola animi voluntate, quæ omnium actuum sibi clarior reddita, non secùs ac solis radii varia pertranseuntes specula, Draconis, vt peruersâ atque impiâ: sic ingratis superbísque hanc intus eis simul ortam, ac deforis ostensam, omnibus approbantibus, ira remittur, ac inculsatur cunctis bonis, vtrinque aboriẽ certantibus. postremò, ipsius factio, propriis freta viribus, adeò debilitata est, ob gratiam Angelis viua fide desuper infusam, quam in Messiam forsan (vt aliquibus placet) futurum, aut magnam veráque summi Dei bonitatem habuere, vt vel à bonorum minimo quoque de cælis omnes deturbari ac deiici potuerunt, vsque adeò natura superatur à grátia.

Michaël Angelorum dux.

De loco

De loco & tempore, quo commissum est prælium ab Angelis, cum variis in eam rem Thomistarum & Scotistarum sententijs.

CAP. VII.

VErumtamen, vbinam cœlorum id certamen peractum, & quandiu huius certaminis acies duraverit, magna inter Theologos, cùm diuersa plerique hac in re sentiant, controuersia etiamnunc est. Thomistæ namque cum multis alijs Ezechielis auctoritate moti, qui *Diabolum in Dei deliciis fuisse* inquit, atque ob similitudinem terrestris Adæ peccantis in Paradiso persuasi, tradunt hoc prælium cõmissum in cælo Empyreo, vbi beatorum spirituum, ac deliciarum locus est. Alij, quorum primus Diuus Augustinus non exiguo momenti fuisse videtur, aperte aiunt, hanc Angelorum pugnam in suprema aëris extitisse regione, quam cœlum interdum nominari consuetum est. Ego verò, si hoc mihi dicere fas est, neutrobique hoc prælium factum apertiùs referre ausus fuerim: quandoquidem, nisi prorsus connitentibus (vt fertur) oculis præteream, vbi hanc rem vt Aquila in suos pullos firmiùs solem inspicere nititur, perspicuè mihi videor videre: nullo Angelis pacto, quâ sunt incorruptibili naturâ, hunc aëris tractum, ob eius corruptibilitatem ac mutationem, initio conuenisse, qui postea eis in nonnullique pœnarum genera, ac ignobili exercitationi datus ac concessus est: nec etiam cælum Empyreum gloriæ, ac naturæ locum, ob supernaturalem superque eminentem eius excellentiam. Neque illud Ezechielis dictum bonis quicquam aduersatur, cùm id verbum non loci qualitatem innuere videatur, sicut nec nostri etiam Saluatoris, in cruce pendentis, ad latronem facta promissio: *Hodie mecum eris in Paradiso*: at eius conditionem, ac status qualitatem, qua Lucifer altiùs aliquantò, quàm cæteræ tum omnes creaturæ, Deum vt totius naturæ auctorem & principium, magna cum eius delectatione, ob propriæ essentiæ præstantiam cum alijs contemplari potuit. Quodquidem verosimilius esse, haud parum ad hanc nostram sententiam facit, quòd Diabolus inflatus & elatus superbiâ dixit: *In cælum ascen-*

D. Augustin. in suprema aëris regione.

Aëris supre-
gio ... ren
nus prælij
Angelo

dæmi, & super astra ponam solium meum. Nam si in cælo Empyreo hæc pugna facta, quorsum hæc verba? cùm locus, hoc, nullus superiorum allegoricè tactùm interpretandum? haud certè, cùm ex litera sensus, vbi id fieri potest, eliciendus sit: non ergo is locus hoc certamen, at firmamentum sustinuit. quod Ioannis auctoritate innixus, conuenienter dici posse mihi videor, qui *in Apocalypsi sua* Draconem, nostrum antiquum hostem, tertiam secum stellarum partem traxisse ait: quòd eos, vt propria eorum mobilis, ac incorrupta natura offenderetur, nihil magis decuit, quàm hoc cælum, quod mouendo, atque sui mouetur corruptione. quo peractum est, vt alibi, de more Angelorum triumphus fuerit, & alibi, quàm vbi disceptando obtenta est victoria, dæmonum atrocissima pœna æternúmque sine fine supplicium. atque vt Angeli, vel loco Paradisum, ita dæmones inferna eodem tempore, non iniuria senserint.

Angelis Paradisus est destinatus. Dæmonibus Inferna.

Quanto tempore steterint Angeli in cœlo à creatione ad ruinam: quandiu concertauerint, & quot dentur instantia ex Thomistis & Scotistis.

CAP. VIII.

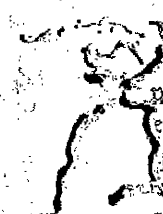

VTerùmeam in, quanto hi Spiritus tempore in cælo ab hac eorum ruina steterunt, ac quandiu cum Angelis mutuò concertauere, nondum apud Theologos decretum est. Nam, qui D. Thomæ (qui non minus apud Theologos, quàm ipsos etiam Philosophos, tanquàm alter Aristoteles) sic addicti sunt, vt ne vnquam ab eius opinione vel sententia, transuersum etiam (vt aiunt) vnguem recedãt: duo tantùm instantia ab eorum creatione ad ruinam vsque interfisse tradunt, vnum scilicet, quo puris naturæ dotibus dunraxat omnes extitere: alterum, quo peccato obnoxij à cœlo Angelorum ministerio, qui gratia confirmati sunt, excluſi & expulſi fuerunt: At eorum, qui non ita in verba sui magistri iurarunt, quasi, vt sese sui animi omni iudicio ac opinione priuent, non omnes eiusdem omnino sunt sententiæ: sed bifariam inter se diuisi aliqui, qui Scotũ suum ducẽ agnoscunt, (qui & non sine causa, Subtilis, nomen meruit,)

cuit,) ij quatuor ab eorum productione ad casum vsque horas interuenisse asserunt, nonnulli verò multis argumentis tres tantùm affirmare conantur: Et primâ quidem, qua cunctos naturæ muneribus contentos fuisse asseuerant: secundâ, qua tantùm naturæ Angelicæ valuit quantùm nobis tolerare licuit: tertiâ, temporis interuallum: quâ quidem secundâ morâ, hos eos à veritate declinasse, nonnulli affirmant, vt primo ab aliis cõmisso crimine, cum nimia inflati fuerint Philautia, peccarint tamen, modò vellet, cùm adhuc essent in via, satis pœnitere, ac facile misericordiam veniámq. à Deo, quâ velut in opus suum clementiâ, ac longanimitate propensus, consequerentur. Quamuis huic contradicant plerique Theologorum, qui omnibus viribus contendunt, nullum omnino in hoc innocentiæ statu errorẽ, venia vlla dignũ, esse potuisse: adhuc enim nulla creatura corrupta erat: ex qua quidem corruptione peccatũ, tanquàm ex Epimethei pyxide, communiter in mundũ inuolauit, quod haud negari potest: At sic, quod nihil eũ venia dignũ fuerit, cùm vel propter liberam Angelorũ voluntatem, ita fuisse certè desinit, quod vsque ad vltimam ipsorum damnationis moram durasse nõ pauci perhibuere Theologi, ne scilicet adeò nobilis spiritualis creatura vel exiguo temporis momento, erroréque modico obstinationis tam grauem ratione, cui obnoxius fieret, præsertim cùm mutabilis suomet principio omnis creatura existerit, tam repentè æternis cruciatibus paulo postquàm esset producta, manciparetur, eò maximè, quòd in suis, *vt Scripturæ ait, quit*, Angelis reperit mutationem. Verum tamen Dæmones (libet enim inceptum ordinem prosequi) plus iusto & æquo diutius à voluntate sui Creatoris sese abstrahẽdo vsque adeò omnes, sui ipsorũ amore immoderatè capti, & ebrij, in hac secunda mora processere, vt tandẽ iustissimo Dei iudicio honorem suum alteri non dantis, in ea præfracta ceruice in odium Dei obstinati perseuerantes, ad vnũ omnes in tertia dãnarentur mora, nulla prorsus iusta excusatione ipsos reuelante: siquidem hoc iudicio & sententia, non præcipitatione quadam, sed potiùs æquissima Dei longanimitate, iustitiáq. nẽpe ipsa misericordia temperata cõtra ipsos processum est. Adde, quòd non vnius (vt nonnulli opinantur) tantùm criminis rei peracti fuerint, sed & diuersorum, quibus omnes simul, sua tamen quisque peculiari

Tres moras tantum alij ponunt.

Peccatum ex corruptione.

natura

malitia ineffabili cum cupidine agitabatur. Hi enim variis flagitiis & sceleribus implicíti à minoribus ad maiora & atrociora, semper adeò progressi sunt, vt, etsi non exæquo cuncti, suæ naturæ præstantiæ: at voluntatis certè impetio, frenum sceleratissimis cupiditatibus laxando, in infinitum peccauerint, adeò vt in Dei extremum contemptum & odium (horribile dictu) sic prolapsi & demersi sunt, quo inde pedem referre retrocedereque tandem ipsis integrum minimè fuerit. Hinc factum, vt hac tandem sua postrema & funesta mora, ipsi dæmones è Cœlo, non secùs ac plumbum in aquam, Angelorum, *vt dictum est*, ministerio, ejecti præcipitatíque fuerint, non sine summa extremáque suorum ignominia, sic interni vermis nunquàm morientis atrosionis dolore, & ad inferna plerumque relegati: eorum enim plurimi adhuc, (Diuo Iacobo innuente) huic caliginoso frigidóque aëri inhærent: quem quidem ipse Deus, pro sua miranda & infinita prouidentia, vt nos incautos exerceant, & ad timorem Dei somnolentos excitent, vsque ad diem magnam Domini, ne & ipsi penitùs sine causa ibi relicti viderentur, ipsis ita concessit permisítque: quibus etiam interdum in executione suæ diuinæ iustitiæ in nos homines vtitur, *vt suo loco dicetur*. Atque hos omnes, qui huic incluſi sunt aëri, inferiores fuisse tradunt: magnates enim ob eorum nobilitatem, proprixque voluntatis à Deo se auertentis furorem & impetum atrociùs aliis in creatorem suum peccando, iustissima Dei trutina rem examinantes, ad infima Tartara detrusi sunt vnà cum eorum principe Dracone. Hic enim cùm suæ ipsius stolidæ superbiæ veneno plus cæteris inflatus, nobilioris suæ essentiæ à Deo concessis donis ad id elatus, reliquíque tam turpissimæ, æternisque doloribus expiandæ apostasiæ, ansam præbuisset haut iniuriâ qui amisit mensuram, qua summo torquetur opere, & Dei iure optimo pœnas delictis commensurantis, acerbiores quoque luit, sustinétque.

Dæmones è cœlo vt plumbum in aquã, præcipitati & ad inferna relegati.

Inferiores Dæmones inclusi sunt aëri.

Quot

Quot Angeli ceciderint, & è quibus ordinibus detrusi sint ad Inferos.

CAP. IX.

CÆterùm, quanta pars lapsu illo ceciderit, & an ij omnes vnius, vel diuersorum ordinum fuerint: non minima inter Theologos, ea de re dissensio est. Quidam enim considerantes, multò maiorem nominum turbam, ad inferos, cum diabolis ibi cruciandam detrudi, quàm ad cœlestia gaudia cum Angelis perfruenda, euchi: huius quidam initar ac simile in ipsis etiam Angelis vsu venisse opinati sunt: quæ de re, maiori eos etiam numero ad inferos detrusos, hinc colligunt. Alij verò, sanioris aliquantò hac in re (vt mea fert opinio) iudicij, oculis defixis in bonum illud, quod spiritibus, vt intellectus purioris capacibus, inerat, ideò minorem eorum partem hoc lapsu corruisse, voluerunt: quorum quidem opinio, vt vero magis consentanea, ita magis amplectenda, mihi videtur. Quotus tamen quisque eorum sic præcipitatus è Cœlis fuerit, à diuersis in diuersas opiniones itum est. Nam quidam, partem decimam, huius flagitij ream peractam fuisse, referunt: alij verò, nonam his æternis pœnis destinatam, nec pauciores reperire est numero, qui tertium duntaxat Angelorum agmen damnatum asserunt: quorum sententiæ aut opinioni, vt putà D. Ioannis suffultæ auctoritate, ex ipsa veritate hæc verba depromentis: *Draconem, sua ipsius cauda, tertiam partem stellarum secùm traxisse*, plerique rutiùs inhærendum prædicant. Verùm à quotis, quibusue ordinibus, pars hæc deiecta fuerit, quod non secundùm gloriæ statum intelligendum, cùm nec etiam in meriti, *vt multi volunt*, conditionem vnquam steterunt: ar, vt in puris fuerint naturæ dotibus, inferioribus, nempe an superioribus, ordinibus, an mixtim ex omnibus, satis superque inter Græcos ac Latinos Theologos contenditur. Illi enim spirituum pronitatem, vt materiæ magis appropinquantium, solummodò considerando retulerunt: vna cum nonnullis Platonicis, qui Cacodæmones, vt Ioui rebellarẽt, ma-

1. opinio Theol.

2. opinio verior.

Minor pars Angelorum corruit.

Angeli stellarum.

E quibus ordinibus deiecti Angeli.

teriam in causa fuisse produnt, vel omnes, cum eorum principe Diabolo, quem Ophineum veritati alledendo, vocant, de inferiori sede deturbatos. Nostri autem, cùm nihil eis materiæ adscribant, de cunctis electos fuisse ordinibus meditati sunt: licèt propter horum minùs nobilem, minúsque quàm superiorum præstantem naturam, plures ex inferioribus deturbatos fuisse asserant: negando prorsus, Diabolum cum aliquibus qui excellentioris essentiæ fuerunt, de inferiori classe extitisse: quem profectò longè omnium pessimum, non temerè, cunctorum supremum, haud pauci Theologi asseuerant: præsertim, cùm nihil, quod nonnulli obiiciunt, de Ezechielis dicto obstare inquiunt. *In Cherub extentus, & protegens, posuite in monte Sancto Dei*: vbi multi Theologorum sunt qui apertè confirentur, sic Draconem à Sancto Prophera nuncupari, ob præstantiorem eius scientiam, qua propriam, quam habuit, ob naturam, reliquos omnes facilè superauit. cæterùm qui alio nomine, quod ei immensus Dei ardor indidisset, ni propriâ ipsiusmet peruersa voluntate, Deo reluctando, perdidisset, vtique appellandus foret: etenim capitali charitatem peccato, quòd ipsi omninò aduersa, & ex diametro contraria sit, nec persistere, nec exhiberi in conspectu est quo agitur, vt eius nobilis essentiæ gradum exprobrando, alio nomine vocari non potuerit. Nec quicquàm impedimento est, quòd hanc firmam eorum sententiam, Draconem scilicet, bonis omnibus, ab initio aduersantem æternámque oppugnantem veritatem de Seraphico ordine, apertè expressèque in sacris literis non reperiant: cùm id satis elici per eos possit, qui non ofcitanter sacram Scripturam scrutantur, vel eodem etiam Propheta, haud perperam intellecto, qui eius ruinam enarrans ait: *Quomodo enim manè oriebaris Lucifer*, & reliqua, ex quibus profectò verbis, si saniori iudicio examinantur pensantúrque, clarè admodum liquet, pessimum hoc caput ad aliud quicquam, quàm supremum omnium ordinem, in quo primum Dei voluntate conditus est referri minimè posse: tum ex stellæ magnitudine, ac perlúcido eius fulgore; tum ex diei potiori ac nobiliori parte, cuius tanti criminis nunquàm cum, sicut nec cæteros dæmones immensa, & infanda malitia

Draco dictus Diabolus.

Draco & Seraphico ordine.

malitia, perfidia, & obstinatione prohibente, vel minima etiam ex parte pœnituit: quamuis ob tam execrandum facinus, ex cœlo ipso, partim in hanc *(vt suprà dictum est)* tenebrosi algidique aëris regionem, partim ad infima tartara extrema cum eorum pernicie, summa omnium culpitudine, æternis denique cruciatibus afficiendi, deturbati fuut. in qua tamen humanum omnem captum excedente summè miserrima conditione & statu, longè nihilominùs quotidiè eis miseriora metuenda, formidanda, expectandáque sunt: denique adeo peccato sese manciparunt, eóque, vt sus luto, delectantur, occalluerúntque vt non nisi malum, & velint & agant: id, quod non hinc solùm euenit, quòd Dæmones omnia intellectu percipiant quo per prima, vt & nos, principia mouentur Verùm inde multò magis, quòd hoc modo diuinæ iustitiæ ordini placitum est confirmari, horrendæ nempe à Deo confectionis crimine nou aliter promerente, ita vt nulla dehinc ampliùs veniá gratiáque quá rursus subleuentur, digni videantur: immò potiùs in omne æternum grauioribus indies magis magísque pœnis meritò miseri sub-ficiantur.

Dæmones non nisi malum & volunt & agunt.

DE NATVRA DÆMONVM

IO. LAVRENTII Ananiæ Tabernatis Theologi.

LIBER SECVNDVS.

De impia Dæmonum contra Deum, & genus humanum cogitatione, & vafritie.

CAPVT. I.

Dæmones qui in aëre manſere

EX his itaque, quàm breuiſſimè id potuit fieri, præmiſſis, cùm de nomine ac natura, tùm etiam miſerrimo dæmonum lapſu, eiúſque cauſis, vnicuique facilè rem conſtare poſſe, arbitror. Ex quo autem, ſæpius dicto modo, pars eorum ad infimos tartarorum abyſſos præcipitari, pars verò altera eáque potior huic nos circundanti obſcuro ac gelido aëri inhæſere, variam quoque tentandi voluntatem atque poteſtatem nacti, pro varijs ab ipſis commiſſis criminibus, quorum quidem cauſâ ne vel minimâ ducuntur pœnitentiâ: immò, quòd in ipſo cœlo ſeſe aſſequi potuiſſe deſperarunt, id hîc in terris omnibus neruis velis remiſque (quod dicitur) freti ſuâ aſtutiâ perficere contenderunt. Hinc & factũ, vt cùm primùm Adamum iam factum formatúmque conſpicarentur

Dæmones quod in cœlo perficere non potuerunt, id in terrâ tentarunt.

sentur, nihil omnino intentatum certè reliquêre, Acheronta etiam ipsum mouendo, donec, cæterorum conspiratione factâ, ipse Lucifer, ceu Vertumnus in varia rerũ miracula sese animo transformans, tum autem speciem serpentis simulans, ipsius sociâ venenatâ suâ astutiâ circumueniens socium suæ à Deo, creationis auctore, defectionis (proh dolor) faceret. Dracopeta enim Græcè serpens est, qui suæ causa seductionis fuit: nullũ enim aliud animal, quâ ipsum anguẽ ita horribilem aspectu, ei vt subiret permissum fuit, nec alio vllo signo, quàm vt loquendo suæ voluntatis sensum clarè exprimeret, concessum: ea maximè de causa, quò nostri primi parentes id conspicati, quasi præmoniti tam sibi, quàm suis posteris eò cautiùs prospicerẽt, malũq. id omniũ maximũ declinarẽt, id quod & ipse Dominus, si ex cõtumacia sui obliuiscerentur præcepti, sibi euenturum prædixerat. Ipsi porrò Dæmones hanc eorum non tam duram, quàm magis miseram & horrendam prouinciam, non solùm vt Deo aduersarentur, sed etiam ob eam, quâ laborant, inuidiam susceperunt, cùm hosce in præsenti statu innocentiæ creatos viderent, ac in futuræ gloriæ, si stabiles permansissent perstitisséntque, conditione, quam gratiâ dehinc confirmati auctíque consequerentur, quâ ipsi Dæmones ab hominibus vetâ & perpetuâ felicitate honoréque superarentur æterno: verùm & hoc insuper metuentes, & veritati ne & homines in eorum sedibus, ex quibus summa & perpetua cum ignominia gementes & fremebundos deturbatos se minimè obliti essent, summa vice versâ & perpetua cum gloria & honore coronandi, collocarent, substituerentúrque.

Acheronta mouere.

Vertũni transformatio varia.

Inuidet Adamo Diabolus.

De prævaricatione Adami & ipsorum, perpetuo Diabolicum hominibus bello, & Dei pietate ac misericordia in suam creaturam.

CAP. II.

CVius quidem rei cogitatio quantum dolorem æmulationémque in eis concitarit, dictu haud facilè est. In ijs præsertim Spiritibus, quibus nihil vnquam stolidã

superbia magis elatum, & , vsque dum rumperetur, inflatum auditum est, Indè tãtum in odium, tantúmque furorem & rabiem contra Deum, eiusque denuò formatum opus acti, ex propriis secundæ moræ actibus conceptâ insaniâ inflammati ardent horrendum in modum, vt omnia, nunc eorum consilia, acta & facta scelestissima in eum solum scopum, quasi colliment, tẽdántq; vt, si, vllo pacto, foret possibile, Deum honore suo diuino exuere & spoliare, eundémq; sibi falsò vẽdicare omnibus neruis contendant. Cũmq; id virulentum odiũ in ipsum Deum sine vllo successu, & frustra quidẽ se euomituum Lucifer videret: at in eius creaturam hoc facere tentandum duxit, cùm in terrestri Paradiso ad Euam primam nostram matrem, vtpote figmentum imbecillius, phaleratis verbis, mirâ astutiâ, viam affectauit, porrigendo & ad gustandum inuitando pomum illud, vt aspectu pulcherrimum, ita gustatum ac comestum omnium in mũdo rerum infelicissimum, causam nempe primam, ac præcipuam omnium, quorum terra & mare plenum est, malorum, mortis denique vniuersæ carnis sempiternæ & perpetuæ. Veruntamen, etsi hinc potissimum appareat, ipsum Diabolũ hac sua prima seductione, & in posterum quoque perpetuũ, & ἀσυμβίβαστον bellũ tori hominum generi indixisse, adeò vt omnibus piis perpetuò magísque quàm aliis, cũ eo decertandũ sit: simul tamen nihilominus, Dei omnipotentis in suum figmentum hinc insignis & paterna elucet pietas, & prouidentia non adeò Diabolo laxantis frenum, vt sua quam animo conceperat, sibíque certò promiserat, perfectâ potiretur victoriâ: siquidem ipsum Adamum, (etsi posteà nõ minùs peccantem) aggredi primum dubitauit, quod tamen in Eua, vtpote imbecilliori creatura Dei, ipsi magis (proh dolor) successit. Adam enim nobilioris naturæ, totius generis humani principium, magnum mundi miraculum, non primùm à serpẽte, sed persuasu potiùs mulieris suæ, delusus legitur: vnius tamẽ & eiusdem pœnæ socius iustissimo Dei iudicio factus, misericordia tamẽ Dei ineffabili, quâ quodámodo se ipso maior est, sẽpérq; iustitia diuina tẽperata, hoc tãtum inflictum malum aliis æterna morte piãdum, remedio & antidoto longè efficaciori ipso morbo, haud

Consilia cogitatiõque Dæmonum contra Dei honorem irrita.

Lucifer tentat Euam in Paradiso.

Dei pietas hominem.

multò

multò post (prolatis primis promissionibus ex sinu æterni Patris) solenne verus Samaritanus sanare non desisteret: adeò vt nemo vnquàm hoc malo, nisi pueri Dei visione in Lymbo orbari, suaque ipsius quisque culpâ ad Tartara cum iis affligendus detrudi, æternúmque perire necesse habeat. Neque hoc tam celestissimum facinus ipse Dæmon cum suis complicibus tulit inultum, cùm, longè atrocissimis pœnis in omnem æternitatem afficiendus deinde à Deo condemnatus sit: dictúmque serpenti semen ipsius mulieris contriturum caput eius. Quod & signo diuino vnicæ pellis mysterio obumbratum est, qua parentes nostri, sese exterius nudos cooperire regeréque iussi: interiùs animo crimen vulnúsque tandem tegendum sanandúmque fore, non sine maxima animorum lætitia perceperunt. Vel tum etiam, cùm destituti omni spe præ dolore animi infando, in æternam desperationem præcipites fuissent acti, peculiaris Angeli illuminatione subleuati, quem, secretiores Theologi, Raziel fuisse asserunt, pelle illa diuinâ verum & immaculatum agnum ipsis præfigurãte. Hinc, cùm, & quod hac via aggressus erat, non sibi ex animi sententia succedere videret Dæmon, non potuit non maiorem in modum tristari ac dolere; cùm tamen ob nostram preuaricationem, ab ipso tanquam auctore profectam, nonnullam neque eam minimam in nos potestatem sibi accessisse, haud ignoraret; eam in nos exercendi occasionem nullam prætermittit, diuersis technis retia tendens, nunc nostris corporibus, nunc verò bonis, vtinam non insuper pelle tectis, & sanguine agni consperfis multorum animabus: hinc & Satanas, quòd perpetuò nobis aduersetur, alio nomine dicitur, vnum ad hoc, alterum ad aliud flagitium perpetrandum, in quod scilicet cuiuslibet naturam pronam per se esse videt, incitando.

Dei misericordia in genus humanum.

Raziel Angelus Rabbinistis, quis sit.

Satanas Diabolus vnde dictus.

De varia Dæmonum voluntate nocendi: potestate eorum à Deo limitata: de malis Genijs: qui sint: victoria nostra aduersus Dæmonem vnde petenda.

CAP. III.

VAria autem atque diuersa Dæmonum nocendi facultas, non tam à præstantiori horum (vt aliquibus placet) forma, vnde omnis nostra operatio, quàm (vt alijs & fortasse rectiùs) ex vltimo eorum vario nixu, magnóque conatu procedit, quo cùm adhuc in cœlo existerent, magis proclines ad hæc, quàm illa flagitia criminaque vltrò in diuinam ad peccandum rapiebantur iustitiam, quod nempe æquo etiam Dei euenit arbitrio, vt quantò vehementiori propriæ voluntatis cupiditate in facinus aliquod aduersus Deum ferebantur, tantò ardentiùs eisdem nos oppugnare delictis pertentando, pluſquam ingrati in eorum creatorem, atrociori supplicio, æternóque cruciatu ad tartara detrusi, mille tormentorum pœnarúmque generibus afficiendi. Verùm & hæc dæmonum in nos quæsita potestas, nósque sine fine seducendi studium, suis etiam finibus & carceribus à Deo & misericorde & iusto inclusum est. Ipse enim, qui nullum sibi fidelem dictóque audientem vltra vires tentare permittit, Angelos singulos singulis, seu plures omnibus, pro varia eorum diuersáque dignitate attribuit: quibus etsi ante lapsum, non absimiles erant: tamen nunc, vt vilissima mancipia, (maxima certè capitis diminutione minuti) velint nolint subiecti sunt diaboli. Quamquam autem, veteris suæ superbiæ fermento indies magis magísque inflati, non secùs ac simia hominum facta, ita dæmones Angelorum, imitari studeant, in eo tamen, vtpote re impossibili, sese anteà plùs satis turpes, turpissimos tamen magis dant, quod vel ex Pharaonis magorum tertio signo ipsa meridianâ luce clarius ostenditur. At quænam hæ res sint propriæ, & quando eueniant, humani ingenij imbecillitatem fugit: id nobis sufficiat scire fæpenumerò dæmones, cùm anteà maiora fecissent, minora tamen multò facere, fuisse prohibitos.

Dæmonum nos seducendi potestas à Deo limitata.

Dæmo

Dæmones ipsi à prima statim hora atque in lucem sumus editi, immò in ipso vtero materno, nobis summè aduersantur. hinc & malos Genios, nuncupauêre Latini Poetæ, quòd eos falsò nobiscum nasci crederent. ob peccatum enim originis, veriam sibi nobis nocendi ansam datam arbitrantur, minori aut maiori malitiâ præpollentibus, quibus sæpenumerò, Angelorum non adiuti præsidio, dubio procul succumberemus. Si quam autem victoriam inde reportamus, (quam quidem frequentissimam sanctos Dei reportasse scimus) id diuinæ gratiæ auxilio, eorumque Angelorum præsidio, non immeritò ascribendum est. Nobis certè, qui nec astu, nec per nos ipsos armis pares vnquàm esse possumus hosti antiquo Draconi semper succumbendum esset diuino auxilio destitutis. etsi ex vltimo & infimo Angelorum ordine defecerint Spiritus hi nequam: excepto eo, qui primos parentes in terrestri Paradiso & in deserto Christum tentationibus aggressus est, quem quidem supremum certè, respectu præstantiæ subiecti quod tentauit, esse oportuit. Duo enim principia, status innoxij, vnum gratiæ alterum, quorum neutri seruitus inerat, vbi alter sic in gratia constitutus fuit, vt posset, quamquam deliquit, non delinquere, alter autem eiusmodi naturæ, vt in eum nullum omnino peccatum cadere potuerit.

Mali Genij Latinis poëtis qui.

Tentator Christi & primorũ parentum è supremo ordine.

De diuersa nos seducendi potestate Dæmonum, & arte, qua nos adoriri incipiant: stratagematis etiam eorum in consideratione humana.

CAP. IV.

NEc mirum, quòd hi spiritus sæpenumerò vnius sint formæ, tentatum accedentes, minimè tamen habeant inter se tentandi æquam potestatem: cùm, & inter cunctas animas vnius formæ magna tamen reperiatur varietas, ex internis propriæ essentiæ gradibus promanãs, ex quibus etiam gradibus varia spiritibus in peccãdo conatuum obuenit magnitudo, ac diuersitas. Quod eò magis affirmandum videtur, quòd, præterquàm quòd nihil prorsus inde absurdi procedere potest, rerum etiam

Spiritus nequitiæ etsi vnius formæ, non tamen habent æquã tentandi potestatem.

ordo id exposcere ac requirere apparet; quò scilicet, vti, qui maiori gloriæ prædestinantur, vt plerique beati ac sancti fuere angeli etiam ipsi virtute præpollentes, licèt haud diuersæ formæ, nisi ob officium suscipiant: sic & qui grauiori miseriæ præsciuntur vt plurimi fuere, ac in dies sunt apostatæ, hæresiarchæ, pedicones cæterique hoc genus, flagitiis nobilitati. Dæmones quoque eiusdem speciei, impenitè malos sibi accersant: cùm contrariorum, *vt alibi docetur*, eadem sit ratio & doctrina. Hinc euenit, vt qui officij præstantiorem, præter custodem angelum, sortiti sunt: iidem & Dæmonem aliquo vitio eorum, in quod natura propensior fertur, qui plus defatigentur, elatum ac superbum, quò armis æqualibus contendere, queant, acciptant: qui quidem impuri spiritus haud inuiti, quâ sunt astutiâ sese associant, vt eò facilius voti sui compotes fieri possint, iam à primo nostro ortu statim (vt multis placet) corporibus, ni prohibeantur, nocituri; animæ verò non antè, quàm liberi arbitrij volûtate nos regi, contingit, quod vt plurimùm septimo ætatis anno fieri assolet, nec etiam sine consilio, vtpotè spiritus maxima calliditate præditi & vaferrimi, temerè nobiscum congrediuntur, sed qui victoriam quasi certam iam antè sibi promittant, conscij nostræ imbecillitatis, & quàm in peccata, propter vitium originis, proni ruamus. Eo stratagemate vsi, quòd nostrorum omnium animi qualitates ac passiones, tum ex parentum constitutione, nostráque consuetudine, tum etiam ex propria cuiusque genesi, perspectissimas habere solent, facillimo quippe negocio, hos fore Saturninos, hos verò maligno & crudeli Martis influxui obnoxios. Illos, Venerem aspexisse retrogradam; nec Lunam, neque Solem, in eorũ horoscopo benignè fauisse. Omnium enim hominum Astrologicarum aliarúmque rerum longè sunt peritissimi, perspicuirate ingenij diuturnóque rot mille annorum vsu, qui solus facit artifices, maximè edocti. Qua de re fit, vt & quæ natura eueniant, immò quò sua cuique inclinatio feratur, vsque adeò exactè calleant, vt solùm ij religione, quò quisque ducitur, decipi videantur.

Contrariorum eadem ratio.

Homines quà ætate vexentur à Diabolo.

Stratagemata Dæmonum in consideratione corporis humani.

De

De variis artibus, quibus sæpenumerò, vt nos circumueniant Dæmones vtuntur: & variis eorum denominationibus.

CAP. V.

PRoinde, quò minore negotio nos circumueniant, laqueisque suis irretiant, eò maiori astutia ordinis, nobis imponunt. Quos enim naturâ magis in furorem iramque præcipites ferri intelligunt, iis ætherei spiritus, huic rei magis perficiendæ accõmodati, negociũ facessunt. Sic enim quidã nominantur, non ob id, quòd cum elemẽtis habeant cognitionẽ, quid enim Spiritui, cũ materia elementari, nihil cerre, alioquin, corpus in Spiritũ, idémque in alterũ, naturâ ageret, quo nihil absurdius, cũ in nullo, quo naturâ mutuò pati possint, cõueniant non itaq; ob elementorũ analogiã dicti sunt sic hi spiritus, vt multi sibi ex philoso; his persuaserunt, sed potiùs à locis elementorum quæ inhabitant, hoc ipsis nomẽ obuenit; nec ramẽ ita caliginoso huic alligari sunt aëri, vt omnis quoque locorum obambulãdis eis præclusa sit potestas, cùm sæpenumerò diuersissima Elementorum interstitia penetrent, nec vllus reperiatur locus, in quo non mille suis nocẽdi artibus occasionẽ capiant, ac instar Harpyarum infernalium ferali suo cõtactu (vt Poëtæ verbis vtar) omnia fœdẽt ac polluãt. Quos verò ambitionis vitio naturâ præ cæteris laborare perspectum habent, hos pituitâ aëri aggredientur dimexántque. Oscitantia torpentes ac libidine instigatos aquei sanguine satis exercent. Auaritia diráque habendi cupidine infectos atra bili terrei defatigant, qui quidẽm inter cæteros principatũ obtinere dicũtur, qui & aliàs vt à serpentibus nomẽ sortiti, ob diuersũ quo circumagunturs situm ac positum. Ex quo fit, vt qui nos ad omnimodã à Deo creatore nostro defectionem apostasiámque solicitent, ab Aquilone, qui semper pro malo & ominoso Cabalistis habitus est, denominationem acquiserint; non tamen ab illo cœlesti, quò quidem Lucifer princeps eorũ propriâ sollicitare ascendere præsũpserat, sed à terrestri potiùs, ad

Spiritus ætherei furiosos sollicitant.

Tentandi ratio, quæ seruetur à Dæmone.

Apostatas aggrediuntur spiritus Aquilonei.

Aquilo ominosus Cabalistis.

quem

quem merita suorum scelerum præmia referens, cum aliis suæ farinæ principibus repentino ictu, fulguris instar, cœlos exclusus corruit. Atque hos, Hebræorũ Mechaubales, præcipuè potestatis insigniſque nequitiæ, esse affirmant. A meridie verò ij dicuntur, qui nobis blanditiis suis imponunt, quo ad optatis, contra nos potiantur: genus & hoc dæmonum nô minùs quàm terrestre, pessimum, quóq; in eo, quod perficere intendit nullum non mouens lapidem, soler esse potentissimum, Dauidis exẽplo docemur, qui Deum assiduis votis & compellare & exorare iubet, vt ab huius æstu & insidiis vmbrâ alarum suarum nos protegat: inquit enim: *A dæmone meridiano, &c.* Qui verò diuinationibus, quarum humanas mentes naturâ curiosas auidissimásq; vti & ipsius Adami haud ignorant, nos adorari tentant: quos, cùm Dei magis proprium sit scire futura, omnes his curiositatibus frenum laxantes, peccatum incurrisse palàm est, ij Eoï nominantur, cæteris plus vafriciâ, iactantiâ, ac mille dolis, præcellentes. At qui nos sæpenumerò in mœstitiam inducunt, animíque desperationibus succumbere moliuntur, rationi rectæ mendaciorum tenebras obtendentes. Occidui vocantur. his omnibus, mirando Dei nobisque occulto iudicio quotidie, vel singulis etiam horis, nos vt infestent, potestas data est, non tamen ex æquo vnumquemque.

Meridiani Dæmones potentissimi.

De summa Dei in nos affectione: perpetua Angelorum custodia contra Diaboli fraudes: deque titulis quos diuersimodè sortitus est Dæmon.

CAP. VI.

IN quibus quidem continuis tentationum pugnis quid mirum si vel decies, indies victi, ab hoste callidissimo prosterneremur, ni diuina ope suffulti erigeremur. Paternâ enim suâ in nos affectione sic rem moderatus est; ne spiritus hi semper propriâ essentiâ, ac pro voluntatis maligno libitu, animi nostri affectibus incommodare possint, vt vt omnibus conatibus nihil intentatum relinquentes & extrinsecus & internè ihi sedulò operam

Dei paterna in nos affectio.

operâ dentur: hæc enim via peccato nos contaminatos, ijs aggredi potestas à Deo facta est, quò fit, vt crebrò in nobis, varias animorũ perturbationes cõcitent, imaginationes corrumpant, phantasiasque ad eorum peruersum libitum accõmodent, diuerso quod faciunt phantasmarũ motu interiorúe concupiscentiæ accensu, nihil tamẽ vel parũ, ijs omnibus adhibitis machinis, promouent, si modo nobismet ipsis deesse nolimus, nostro appetitui deprauato indulgendo: sed potiùs gratiâ omnipotentis, sanctorúmque Angelorum pro nobis perpetuò excubias agentium, auxilio adiuti, militis Christiani ab Apostolo luculenter depicti modo *fortiter illi resistamus*. Neminem enim his præsidijs munitum reluctantem violenter trahere, sed sponte peccatis indulgentem, ipsósq; sequentem ducere possunt. Quòd verò nõ semper ex æquo vnis iisdémque peccatis nos solicitent, *vt paulò ante dictum est*, hinc factum, quòd (physicè tamen in hoc loquendo) ipsius cœli magis propitiam in nostra corpora sentientes virtutem ex parte impediantur: adde non postremo, sed priori loco, quòd sanctorũ Angelorum excubijs arceantur, præsertim cùm nos gratiâ diuinâ corroboratos sentiunt, quod vel ex Balaã ariolo nõ obscurè deprehẽdere est, qui, vt populo Dei omnia infausta diráque precaretur propriæ Israëlis intelligentiæ oppositum influxum, quo, quę imprecaturus erat, vt reperiret solicitè quæsiuit. quod apparet vel hinc, dum per montes varios ascenderet, nunc hæc, nunc illa expectans tempora; & hinc vsit venit, vt magis hoc, quàm illo loco, frequentiúsque noctẽ, quàm interdiu nos infestent, maximè vero ante intempestam, quando more Hebræorum mane diei incipit, & *dies* יום vt ipsi aiunt, viget, durum dixeris iudicium. Nec ita mirum cuiquam videri potest, quòd eo potiùs quàm alio tempore maior dæmonum sit potestas facta: qui enim non nisi in ipsis tenebris, Spiritus tenebrarum, tanquam in suo regno potẽtiores? à quibus & suos sortiti sunt titulos (vt vocant) vt nempe, potestates tenebrarum in sacris literis vocitentur. Iis autem ob eorum peculiarem ab aliisque distinctam perfidiam & nequitiam nõ semper ex æquo, pro eorum, *vt dictum est*, rabie, vno tentationum genere nos aggredi datum est: cùm

Angeli hominum custodes.

Balaam ariolus.

Tituli Dæmonum.

Tentationum eodem genere non semper tentamur.

cùm magis hoc, quàm illo tempore, ac die (quod & de superioribus dictum) hac vel illâ vigiliâ, horâ, & momento, viribus prævaleant: tum ob diuersam Angelorum mutationem, mutuis enim vicissitudinibus pro ratione temporum ac vigiliarum, non secùs ac milites excubitores in specula collocati, sibi succedunt. Hanc autem rem sic sese habere patet vel ex eo ad oculum: quòd Angelus cũ Iacob Patriarcha, noctu multum diúque luctatus, ob has diuersas vigilias instanter ab eo, vt dimitteretur quæsiuit. Porrò, & propter diuersum cœli influxum variúmque situm, sub vno magis, quàm alio possunt ac prævalent. hi enim situm suis institutis malignis nacti idoneum, loci mutatione, (*vt póst dicetur*) maximè in suis rationibus turbantur, eámque nobis magni esse momenti, ad præcauéda auertendáque mala nobis ab illis imminentia, vel ex Angelis patet, qui diuinum iussum exequuturi, déque Sodomæis supplicium sumpturi essent, pium Deóque dilectum Loth, vt inde fugâ sibi consuleret, locúmque mutaret fideliter monuerunt.

Lucta Angeli cum Iacob.

De precibus in Ecclesia Catholica institutis: vsu item in ea campanarum ac luminum: & ad quem finem.

CAP. VII.

TEmporis etiam diuersi diuersa ratio ipsis, vel secunda, vel magis aduersa, accidere solet. hinc non sine causa sancta Ecclesia Catholica, ritum populi Israëlitici piè æmulans, consueuit vt septies in die, statis tamen horis, ad Deum Optimum Maximum preces effundantur, forsan, quòd his ipsis astutissimus ille hostis, in nullas nõ occasiones intentissimus maiores insidias animabus nostris struat, etsi alioquin, ne vel exiguo temporis momento (inæqualiter tamen) in nobis oppugnandis feriatur. Circuit enim, haud secùs ac Leo rugiens, quærens semper quẽ deuoret. Hoc autem cõuenientissimo epitheto diabolus à Spiritu Sãcto depingitur, cùm aperto Martè quasi nos aggressurus est, quod assidue facit. Quòd autem in tenebris magis quàm in luce, potentiúsque vires suas cõtra nos exerat; hinc Saluator noster, æterna veri-

Preces Ecclesiæ qua ratione instituta.

tas

tas æterni patris nos dū lucē habemus, operari iubet, paternisq. monitionibus hactenus non destitimus ex quo & mos ille introductus est, vt morituris, (his enim crebrò tū tēporis omnibus dæmon conspiciendū sese exhibere solet, nostrisq. tētationibus nos concutit) candelæ accēdantur, vel à lucē, *de qua Sancta canit*, lumen de lumine nobis præfiguramus. Ipsæ quoque Romanorum leges tenebras non immeritò tā suspectas infensāq. habēt, vt nullā sententiā legitimā pronūciari, nisi tribus quatuórve accēsis luminibus, proferri finant. Quare vt presentiâ huius luminis fallaces dæmonū insidiæ, quas nobis struunt, retundantur retardanturque: quæ ita eius absentia maiores vires in nos sumere, omnium fere à quorū Thalmudistarū doctrinis traditū legimus: quod tamen non ita accipiendum, quòd hoc elementari lumine haud secùs, ægrorum oculi radiis solaribus offendantur, & à suo cœpto repellātur: Spiritus enim sunt, & sic ab omnibus corporis tactūque affectionibus immunes. nam si ab hac luce pœna aliqua eis reformidanda foret (vt nonnulli Hebræorum Mechubales somniarunt, quod & Arabes hac earum falsa religione imbuti sequuntur) hoc absurdum inde euenire necessum esset, Dæmones, quocunque locorum sese recipiant, inferorū pœnas minimè semper subsequi, quin potiùs caliginosi aëris subterfugio, ac specuum causā, cum hanc lucē omnem siue à Sole, cæteris astris ipsoque igne profectam declinare vitaréque possint. neque tamen hinc affirmandū, dæmones nihil prorsus angoris & cruciatus ab his Solaribus reliquorūq; Planetarū radiis sētire, aut etiā ignis elementari spēdore affici, cū id fieri possit, nō tamē quòd sensu aut aliquo virtutis cōtactu, sed potiùs intellectui sibi aduersari, intelligāt, vt eis accidit ad cāpanarū sonitū, facēsq. accēsas, ad qua quidē sacerdotū Christianorū cęterorúmq. religiosorū ipso Purificationis festo, preces fieri cōsueuere: aut ob sanctorū, qui de his triūphū reportarūt, reliquias aliáq. id genus similia. ex quibus quidē omnibus infinitā illius supernæ lucis virtutē, cuius lautissimo aspectu & vitā & morū accipimus, saris agnoscūt ac percipiūt: Christū nēpe ipsum, lapidē angularē, ipsorū stolidā superbiā reprobatū & contemptum, non sine extrema æternâ morte luenda pernicie. Quocirca, non abs re factum,

Tenebræ Romanis suspectæ.

Præsentia lucis insidias Dæmonum retundunt.

Campanarū & luminum vsus in Ecclesia.

ctum: vt sancta Apostolica & Catholica Ecclesia, à primitiua quasi per manus tradito & accepto more, hunc luminum vsum in hunc vsque diem retineat, non quòd omnes omnium generum dæmones (plures enim sunt) hac luce Elementari, prorsus in fugam acti, à nocendo desistant. Aliqui enim (cùm sex à Platonicis numerentur genera) non ita magnopere hanc lucem, occultâ eorum proprietate, odio habent: subterranei vtpote, qui eius præsentiam vel inuiti fugere coguntur: quin ad candelas ab Ecclesia benedictas, aut quæ sanctorum reliquias tetigere (ne dicam de aliis luminibus) ita immoti persistũt vt, supremi luminis virtutem magis expauescant, superiorũmque à perpetrandis malis vix desistant: frequenter enim id vsu veniſſe legimus.

Luminum vsus ex primitiua Ecclesia.

De occasione, quam nobis nocendi nacti sunt Dæmones: de nostra illorum conatui resistendi necessitate: æque dolosis contra moribundos præsertim machinationibus.

CAP. VIII.

VErùm cùm ipsis dæmonibus in nos grassandi animus est, multò frequentiùs ansam arripiunt ex nostris prauis cogitationibus, ociosis & obscœnis dictis & factis, cœlesti influxui contrariis, Angelicorúmque præsidiorum expultricibus: siquidem purissimi diuini numinis virtus, non nisi castissima pectora inhabitare gaudet. Cúmque nos propria eorum essentia tentatum venientes adoriuntur, tanta subitò spirituum compressio, animi angustia, repentinúsque mœror nos inuadit occupárque, vt sæpenúmero sic quasi obsessos vel propriæ vitæ nos tædium capiat ab ipsis nempè dæmonibus, quibus nihil magis horrendum tristiúsque, nostris spiritibus adeò conturbatis: quæ quidem animi subitanea quasi extasi abrepta desperatio, vt plurimùm ab occulta causa proueniens (longè melius vt sentiunt puro iudicio Cabalistæ) dæmonum accessui ascribitur, quam Astrologi solis astris eam acceptam referunt. Siquidem, si hoc desperationis genus, duntaxat à cœlo causaretur, nequa-

Dæmones vnde ansam nobis nocendi sumunt.

Occupatio Dæmonum.

Desperationis origo.

quam

quam tam repente & euestigio quasi, nec etiam sine insigni aliqua corporis, animi, ac valetudinis mutatione aut suspensione (vt sæpè fit) contingeret. Nec tamen negandum, cùm dæmones gladiatorio animo ad nos adsectãr eum, eos nobis aduersorum syderum aspectuũ occasiones negligere haud ignari malis corpora scilicet nostra, parentis originis ipsorum culpa infecta, astris affici; magis tamen numinis imminutionem curantes, quæ vt succedat, nõ tam sydera, quàm ipsa flagitia in causa sunt. Ex quo fit, vt nullo non tempore, cùm etiam iustus septies in die cadat, in nobis tentandis oppugnandisq. strenuam ineuent operam, pro eo, quo nos fallere ac circumuenire dolosè flagrant, aut potius toti æstuant desiderio huius, quo compotes fiant, omnia postponunt reliqua, etiam ipsam quam sibi imaginantur habere lætitiam hãc temporaneam, cùm verum aut solidum gaudium nullo pacto in eos cadere possit, ob perpetuum ignem, vermem nunquàm moriturum, æternos denique inferorum cruciatus, quibus mancipati sunt & dolore præsentium, & timore futurorum. Hoc autem omnem humanum captum excedens, tristissimumque, & acerbissimum tormentum non hinc eos afficit, quo ad pœnam coëxistentem, quæ in Deo, vt beatitudinis obiecto, nunquàm videndo consistit, quò diris flammis hi nequam Spiritus, vel etiamnum vraturi sed à supplicio ex accidenti, quod apud Theologos nomen obtinuit, quod tum à loco detestori, tum ex hoc tenebrioso vbi crebriùs obseruantur aëre, omnes ad inferna, omni spe inde redeundi penitùs præcisâ, intruden ti sunt, maiori cum angustia ob mala, ad quæ induxere damnatos: tum etiam à sensibili igne tamquàm Diuinæ iustitiæ instrumento singuli castigãdi satis superque sunt. cui perfectò igni in omne æuum destinati, tãtò vehementiùs ardebunt, quantò magis peccarũt, ac in hos grauius scelus machinati fuerint, ter & ampliùs sine fine omniũ miserrimi: Nec tamen propterea aliquid de suo in nos, quo sunt, animo doloso & pessimo remittunt: itaque continuo viuæ fidei Clypeo muniris aduersus eos nobis prælio decertandum est, à Deo suppetias & petentibus, & spe nos haud subiâ expectantibus, iuxta Principis Apostolorum Diui Petri præceptum, cum

Numinis imminutio non tam ex syderibus quàm ex flagitiis.

Oppugnatio Dæmonum continua.

Hominis necessitas resistendi Diabolo.

fide fortiter eis resistẽdũ. *venit enim Diabolus à Deo, vt tentet, quò interiorè inspiciat hominẽ*; vbi haud vnquã nostrã nõ machinarur ruinã, minimè sic à Deo missus, at qua est animo in nos maleuolo, ac in Deum insolẽti haud immeritò permissus. Diuina autẽ misericordia sẽper tẽperata iustitia, etsi nos sæpenumerò, non ob nostri perditionẽ, sed potiùs æternã saluationem, his tẽtationibus exerceri permittat, nunquã tamẽ, modò nobis ipsi nõ desimus, in iis nos submergere succũberẽque cõcedit, quãtacũmque etiã nequã horũ Spirituũ sit potestas, immò fides nostra ne sopore torpescere aluescat, ac haud secus ac ferrũ non ex rubigine obducatur *ab iis* egregiè cõtinuò exerceetur, mirabilísque Dei gloria & potẽtia, ex tẽtationibus veluti ex inferorũ abyssis nos forti sua manu vel ex insperato eripiẽtis, velut insignis gẽma hinc non obscurè relucet. Potrò, etsi nunquã non Diabolus (*vt & suprà ad dubiũ*) tẽtationib. omnis generi aggrediatur hominẽ: maximè tamen omnibus suis adhibitis dolosis machinis animã iã agentes oppugnare nõ desistit. quod nõ sine sũmo mysterio, ex postremis verbis Saluatoris nostri in crucem acti, patri æterno Spiritum suũ ardenti pectore viuidáq, voce cõmendantis, satis supérque videre est. Inter alias autem tentationes, hæc etiã non minima, sed grauissima certè exístit, quod postquã peccatũ mundum intuasit æternã Dei iustitiã id postulante hominem internè tentationibus suis aggredi potestas Diabolo facta est: qua quidem primùm statim à cõdito mundo, ex duobus illis fratribus, Cainis animũ, horrendũ in modũ perculit & cõcussit: (quod scilicet nomen tale ex reipsa, more primi sæculi, ipsi Caini obuenit) tantã enim, tãque dirã inuidiã erga germanũ fratrem Abelem innocẽtissimũ Deóq. dilectũ internè in eo excitauit fouítq. strenuè: vt, & luctuosâ morte omni fraternæ charitatis vinculo rupto, ipsũ tãdẽ perimere nõ dubitarit. ea vnica de causa (si modo causa dicenda) quòd secundùm Hebræorũ placitum, fumum ex sacrificio fratris rectiùs cælum petere videret. Sic & Lamech carnis illecebris libidiníque flãmâ incendit, postquàm ab Aenos primùm nomen Dei *Sadai* שדי vocari audierat, vt priùs duas coniuges apperet, sicque filij Dei in filias hominum irruerent.

Ex diuina misericordia tentationibus Dæmonum exercemur & non submergimur.

Morientes tentantur à Diabolo.

Lamech libidine sollicitatur.

Di

De diluuij causa, & quis ab eo saluus remanserit: de imprecatione Noë in Cainum & nepotes: déque gigantibus & eorum superbo molimine.

CAP. IX.

QVo factum, libidinum flammis semper crescentibus, vt ferè omnes paucissimis exceptis à recto deuiarent tramite, remote Dei à terra prorsus explosa, posthabitóque nefariè, tandem Dæmonum amibus passim Gigantes illi producerentur: quorum vastam humanæque naturæ parum decentem & indomitam molem, tempore vni verso carnis resurrectionis, ab his duntaxat auferet qui diuinâ gratiâ, ab inferorum vinculis exoleti sunt. Hi nempe Gigantes, quâ erant superbiâ sibi filiorũ Dei nomen assumentes, cæteros præ se cõtemptos, hominum filios, appellauerecãdem vltionem diuinam sibi & toti mundo accelerarunt, vt omnia diluuio submersa perirent, excepto Noë (quæ vox quietem Domini denotat) propter quòd cæteris iustior esset, & semen aliquod generis humani seruaretur. Quod quidem diluuium, ab Angelo (quem Polion fuisse Cabalistæ volunt) instructus (Sic enim modo, multa præscisse antiquitùs Patriarchis, cùm de rerum euentibus, tum de humana salute, ipsum asserunt) Déque ad hoc excitatus spiritu, totis annis centum antè populo prædixerat, ad resipiscentiam eõcionibus suis fideliter exhortando, sed omni fine fructu frustra & incassum laborando. Interea temporis, arcam sibi, diuinitùs id electus, extruxit: in quam, cum vxore sua, tribus filiis, totidémque nuribus, adde & nonnullis, de cunctis cæli & terræ animantium generibus, seruandus, sese receperet, cæteris omnibus Cataclysmi aquis submersis & perditis, Posthæc, haud longâ temporis morâ, & antequam adauctum adhuc esset nouum genus humanum, Diaboli antiquum obtinentes filium Noë, Cham dictum, induxere eò, vt patrem denudatum dormientem, cæteris fratribus deridendum propinaret ac monstraret, quem tamen antea fascino quodã ligasse, ne gigneret, quò id semen impediretur. Berosus antiquissimus Chaldæorũ historicus testis est, qui hinc

Gigantes diluuij causa.

Noë, quies Domini. Angelus præmonuit Noë futuri Diluuij.

Champatrem Noë fratribus deridendum propinat.

hinc expergefactus Noe tantum piaculum in se patrem commissum sentiens, à Dæmonum insidiis filiíque malitia profectum, Cain eius nepoti imprecatus est; cùm, quibus Deus benedixerat, ipsi maledicere non integrum esset. ex quo tempore Cainum primum nigro à reliquis distinctum esse cœptũ non leuis suspicio est, cũ vel extrinsecus, tũ Dei vindicta appareret. id quod magis aliqui asseuerare vidẽtur, cũ ex ipso Æthiopes, Ægyptij, cæteríque Nigritę orti propagatíque sint. Verùm enimuerò an non etiã egerunt variis iterum per vniuersum terrarum orbem nationibus hinc inde dispersis, cùm per plurima signa & sacrificia antiquos Patres à propriis intelligẽtiis, quibus familiares erãt, vt eorum fidem in id futurũ semẽ clariùs testatam facerent, instructos viderẽt, quo & ipsi, varias regiones, & loca peruolando, omnis generis vitiis Mundum inquinarent, tentarẽntque; vt huius benedicti promissi germinis omnem memoriam, (si foret possibile) penitùs obliterarent, totóque exterminarent Mundo. Diuino itáque permissu, hominum peccatis id merentibus, factum, vt, quemadmodum pij sensim incrementa sumũt indies, in scientia & timore Dei illuminati: ita rursus impij contemptores nominis diuini magis magísque ignorãtiæ tenebris inuoluantur. Quæ propter sub id tẽpus Zoroaster, sic dictus Astronomus, quidam Nẽbroth fuisse autumãt, Dæmonũ astutiâ hunc risisse ferunt, tam variis præstigiis hominum, cælorũ siue potiùs Dæmonũ ope adiutus, oculos perstrinxit, vt supra omnes humanas vires inde superbia elatus dicatur. Eorũdẽ porro Dæmonum furiis & excitatus, & agitatus, ille Gigantum pessimus, proles hominũ miserrima, felicitatem hic in terra, à cœlo sibi contingere, omnibúsque aliis, asserere non erubuit, ex quo cõsequutũ, vt homines mirũ in modũ superbiâ efferrẽtur, superbissimęque turris illius extructionẽ molirentur, à qua tamen, immissâ in eos diuinitùs, linguarũ diuersitate ac tãra cõfusione inextricabili, vtpotè operis nefarij cœpto, statim desistere coacti sũt. Hoc itaq; pacto & lingua illa, quâ Adã cũctis rebus vnicuiq; & propriæ substãtię virtute nomina indiderat, omnibus in hoc cõsentientibus, erepta est; si Heberũ, cui Hebræi suã originem acceptam referunt, illi operi minimè consentienti,

Caini posteri Aethiopes, Aegyptij, Nigritæ.

Zoroaster, aliàs Nebrothus impia doctrinæ magicæ primus inuentor.

sentienti, exceperis. Eodem etiam tempore, idem Nembroth, dum passim ignem obseruari præciperet, quò *Aretia al. Tyrrea Noë uxor.* Prius Aretia, Nohæ uxor, ex area egressa, gratias Deo agens, quod minimè totum genus humanum submersum voluerit, Deum adorauit. is in causa fuit, vt Chaldęi primi Assyriíq; Reges hunc coram se præferrent ac colerent, ansamque præbuit non exiguam, quòd Abraham, primus Dei martyr, seu confessor haberetur. Nam is apud Hur, Chaldæorum existens, Deum cæli verè adorauit: Elementũ verò idololatricum, vt potè ab imperfectioni initiatum sexu, diuinis honoribus vt afficeret adduci nullo pacto potuit, qua de causa & tyranni iussu in fornacem ardentem coniectus, in testimonium suæ fidelis constantiæ, cedentibus nihilque lædentibus flammis, saluus (vt Franciscus Georgius Venetus asserit) ac incolumis euasit. *Abraham primus Dei martyr.* *Abraham è fornace saluus euasit.*

De origine cultus idolorum superstitiosi perfugio delinquentium: circumcisionis præcepto: & transformatione toties à poëtis laudata.

CAP. X.

SVb id porrò idem tempus, eorundem diabolorum instinctu, Ninus Assyriorum rex, primus in mundo, & auror hominibus, & inuentor æris signati, (quo quidem nonnulli in priori mundo Christum esse venditum putant) idolis colendi occasionem præbuit, erigendo in honorem patris sui Beli, statuam, asylum, cunctis ad eam confugientibus delinquentibus, haud abominandam impietatem. postea Cedax longiùs in vulgus sparsit, quibus imaginibus è limo, ceu alter Prometheus fictis, quã profectò Deus miro suæ prouidentiæ ordine ptiùs irrepere propter mundi recentem creationẽ prohibuit ac veterum malum certè, quo non aliud magis abominabile ac detestandum. cùm homo eò insaniæ à diabolis seductus peruenit vt neglecto & oblitione dira præterito suo Creatore, Creaturam aliquam sordidam & interdum se longè ignobiliorem, diuinis affecerit honoribus, crimen scilicet omnium criminum grauissimum, ratione obiecti, læsæ nempe Maiestatis, non humanæ, sed diuinæ. Quod vel hinc clarè patuit quidnam sydera etiam ipsa ob eius-

Quod vel hinc clarè patuit quid nam sydera etiam ipsa, ob eiusmodi placula cõmissa, in nostra corpora possint, cùm Aram ante patrẽ morte rebus humanis exemptus sit. nec id fine causa, cùm sæpenumerò in magna delinquentiũ turba, etiam si qui reperiũtur innocentes, vnà rapiãtur ad supplicij, nec tamẽ in hoc etiam Deus alicuius iniustitiæ incusandus, cùm ex hoc malo pœnq; bonos prępraro afficiat potiùs ornationi ésq. reddat, cũ ipsos malos meri. ò pœna manẽs & irretitus excipiat. Ex hoc autẽ idololatrico creaturarũ cultus initio, res paulatim eò deducta est, Dæmonum minis technis & fraudibus, vt Chaldæi priùs, deinde sacerdotes Aegyptij, vtpotè maximè præ cæteris superstitioni huic Diabolicæ irretiti, eò tandem dementiæ processerint, vt firmiter penitúsq. illi perignes, hi verò per statuas magica fabricatas arte, Dæmoni vel propriã salutẽ, omniáq. sua bona & cõmoda, accepta referentes, ab vniuerso eorum ordine, vt à Deo animas in corpora naturâ immitti sõniarint potiùs, quàm crediderint, Quã ab causã processu temporis hãc venenatissima animarũ peste maximã partẽ hominũ inficiente, à Deò ipso Abrahæ mãdatũ est, vt hãc quamuis sibi cognatam infectã tamen hoc veneno præsentissimo gentẽ, penitùs fugeret, mutando solum etsi patrium, vel Deo (vt asslolet) Angeli ministerio, quẽ, Zadchiel, Cabalistæ fuisse volunt, adhoc vtente, ne & ipse ex eorum conuersatione corrumperetur, cùm iuxta commune verbũ, *Cum peruersis peruertemur* vt plerimùm. Ne autẽ diuinæ promissiones, suo tandem tempore complendæ, interea prorsus penitúsq; ex omniũ fidelium animis, Diabolicis dolis extirparentur: inire Deo cũ Abrahã cúsq. posteris perpetuũ fœdus placuit, externo præputij circũcisionis signo post octauũ, ex quo masculi nascerentur, diẽ faciundo, quasi adũbrato. Hoc nimirum signo, cùm Dæmones prohibitarum libidinum flãmas semmoperè debilitari animaduerterent, ne hîc quidem pro more suo, aliquid intemptatum relinquerent, quò huius seminis memoriam omnem abolerent, gentes reliquas acriter instigãdo, vt hoc, quò Hebræi à cæteris secernebantur gẽtibus, quasi dedecoris & infamiæ loco exprobrarent eósque homines oculeos Apelles ac Verres nuncuparent: denique pro gente impia ac superstitionibus dedita, pas-

Gen. 11. cap.

Dæmoni omnia sua referentes.

Abrahæ mãdatum à Deo.

Deuter. 6. cap.

Pactum Dei cũ Abraham.

Hebræorum gens.

sim diuulgarent. Iis itaque gentibus omnem gratiam, à vero Deo profectam, quasi pedibus conculcantibus, inciderint tandem iustâ Dei vindictâ in sensum prorsus reprobum, naturæ etiam lumine ipsos destituente, plusquam brutorum naturam induêtes, adeò vt eorum multi ipsis brutis miscerentur, mas in marem, fœmina in fœminam, in proprium denique hominem (horresco referẽs) coïre non erubuerint. Hoc belluino ac nefando scelere, quo non aliud Deo magis exosum, res eò deducta est, vt tandem omnes meritas luerent pœnas: tres in meridie non sine mysterio Angeli apparuere, ex quibus duo tantùm vesperi Sodomam ingressi, huic sine mora cœlum vndiq; sulphur & ignem pluere visum est, quo quinque illæ antiquæ insignesque vrbes, hoc nefando crimine pollutæ, penitus deletæ, ac etiam hodie ita sub terræ, in perpetuum diuinę iræ testimonium, cernuntur, in lacu, quo contra reliquorum naturam viua absorptis mortuis non submerguntur animantia, tanto fœtore exhalante, vt cuncti suprà volantibus alitibus lethalis sit: adeò vt Cabalistę, ibi locorum inferorum portas esse, rati sint; de loco enim subterraneo, nobiscum alioqui concordant. Ipsius quoque Loth coniux, quæ non sine maximo secreto eponyma in scriptura reperitur, ex trãsgressione mandati, quò egrediens ne retrò circumspiceret iussa, in salis statuam vel in hodiernum diem non sine horrore, conspicuam, transformata scribitur. Hæc, & similia, diuina oracula, quòd dæmones eluderet, quadam cacozelia, stultáque imitatione, haud secùs ac simia humana facta imitari tentat, autores fuere, vt tot, tanta quæ metamorphoseon fabulæ, ab antiquis Poëtis, fingerentur, quibus gentiles iam antea stultos, prorsus (vt ille ait) insanos redderent. Ad instar enim huius statuæ, Bactium in saxum, in monte Rhodopen apud poetas primũ translatos legimus, Phyllidẽ in Amygdalum, in florem Narcissum, in fontem Arethusam, in auem Picam, atque adeò in stellam Arctophylacem, milléque alias eorum fabulosas transmutationes, vbique gentium apud eos videre est. hinc etiam factum volũt, vt diluuii memoria, quam Noë. Hetrascos edocuit, dum iam ad alta, iam ad ima tenderent, ærumnosæ tũc vitæ memores, Pani Ly-

Coëtus contra naturam.

Transformatio apud poëtas.

ceo post Euandri accessum, dæmonum astutiâ, falsò ascita sit.

De sacrificiis hominum: quinam ea instituerint: qui verò abrogarint.

CAP. XI.

Sacrificium filij Deus præcipit Abrahæ.

Montes loco templorum.

CÆterùm cùm & intellexissent Deum, ob præfigurandum verum illud, multis sæculis post futurum sacrificium tentasse Abraham, præcipiendo vt filium sibi vnicum, vnicéque dilectum in monte Moria, mactaret, (montibus enim antiqui Patriarchæ, loco templorum vsi sunt) haud mora idē genus sacrificij sibi expostularūt, hinc in reliquiarū ad sacrificandum destinatarū penuria, Phœnices primū apud Tyrum, impulit: Deinde & alios plerosque vicinarum gentium, vt humana sacrificia sibi cederent, immò tandem parentes, vt propriis liberis minimè parcendum duxerint, ad eam dementiam adegit. Huius rei, vel sacra scriptura testis esse potest, quæ tradit, regem Moab primogenitum suū, regni successorē, in obsessæ vrbis mœnibus, hostibus videntibus, quò de Hebræis victoriam reportaret, idolo Molocho, iugulasse: quam ex voto etiam obtinuit, minimè tamen ob tantum scelus commissum, omnibus potiùs flagris dignissimum: sed quòd Hebræi diuinitus, ob multifaria cōmissa crimina, ipso quasi medio punirentur. Hæc tam execranda parentū in liberos lauiena, vnde nam aliò, quàm ab ipso Diabolo, homicida & mēdace ab initio profectū dixeris? innatam parentem in liberas στοργήν, in crudelissimam carnificinam conuertente: superbissimus omnium spiritus ille nequam, qui excellentissimam & ad ipsius Dei imaginem formatam creaturam, sibi litari exposcere nō verebatur, quod tamen iis, qui Tyriorum coloniam Carthaginem inhabitarunt persuasit, Saturno sic litantibus, dein in Taurica Chersoneso, Arabia Ægyptóque idem factitatum, quod tandem Amasis Ægyptiorum rex magis cordatus vir, substitutâ imagine cereâ abrogauit. Inuasit & & hæc dira pestis tandem Germaniam, qui Theutati, suo idolo, multo tempore eiusmodi sacrificia nefarie offerebant. perrepsit postea & in Sueciam prope Vpsaliā. quin nec ipsa Italia rerum olim domina, delusa a Græca voce φῶς, ab hac immunis remansit immò tam diu ea afflicta est,

Æmor parentum in crudelitatem versus.

Sacrificarunt varij populi.

est, donec Hercules orbem terrarum peragrans, tot eum monstris purgando, veteriorum reddiderit interpretationem: eam scilicet, vt hoc sacrificium potius iumine, id quod vox sonat facerent edocuit. Nec ipsa Roma, quòd veriora reportarent responsa, humano sanguini parcendum rata. Exinde in Galliam, Britanniam, ac Nouergiam apud Druidas, serpere cœpit. Quis itaque hæc omnia à dæmonibus orta esse non videt? Tempore tamen (vt anteà Prophetarum prædictum erat vaticiniis,) aduentus Christi in carnem, hæc diabolica laniena in vsu esse desiit in imperio Romano, quod Adriani Imperatoris ministerio, diuino aurem instinctu, factum est. Maiorem etiam in modum hæc pestis grassata reperitur in nouo illo orbe superiori sæculo, Hispanica nauigatione à Christophoro Columbo Ligure primùm reperto, vbi non raro vsu venit, vt quotannis ad septem millia hominum variis gemmis sacrificaretur, sic enim ipsorum Idola vocabantur, tum à Sucatanensibus hîc solùm ignotâ tamen de causa Apellis: cùm etiã à Mexicanis, quorum ibi rerũ potiebantur: Quod tamen execrandũ facinus nostro tempore à magno illo Ferdinando Cortesio, Iberorum duce, sub auspicijs Caroli quinti nũquam satis laudati, vel ex hoc solo, ipsorum quoque finibus exturbatum est. Haut secùs ac altero Hercule. Præterea, horum etiam spuriorum fraude factum peraciumque est, vt Iosephus innocens à fratribus suis, Ægyptiis venderetur. Ab iis etiam Pharao Moysi famulo Dei credere dissuasus est, qui quidem primus prophetarum miracula edidit, hinc bicornem per ceruam Cabalistæ prophetasse traduntur: immò ex eo Hebræos arctiùs premere cœpit: quòd autem miraculorum diuinorum auctoritatem immmuerent, è vestigio per suos magos similia, præstigiis tamen hominum oculos fascinando, facere tentarunt: quibus præstigiis adeò non tam oculos, quàm ipsa corda gentium occeparunt, vt non modo cœlũ, stellásque, sed & omne ferè brutorum genus, pisces, alia, cæpas, aliáque olera, gemmas, & ipsa Elementa, hominum gratiâ tamen producta à Deo, quæque cuiusque ingenium sibi idola finxerat, pro diis suis colere nihil addubitarint.

Druidæ non pepercerunt humano sanguini in sacrificijs.

Iosephus à fratribus venditus Ægyptijs.

Idola plurima pro Diis coluntur.

De legibus gentilium; qui imitatione Mosaica Diis suis omnia referebant accepto; quo item idiomate ferrentur: de libris sacris & pauca de Sibyllinis.

CAP. XII.

CVm postmodum autem, verus & vnicus Deus verum quoque & vnicum cultum, quò se affici vellet, miserus generis humani multis modis à vero aberrantis inscriptum binis tabulis lapideis (legē illam omnium legem, duarum nempe tabularum) populo suo per Moysen in monte Synai inter fulgura & tonitrua promulgaret, & inter cætera Sabbatum obseruare præciperet, mendaces hi Spiritus & tum in contrarium nixi sub diuersis fabulis festa celebranda esse emanarii sunt, quo magis suam superstitionem stabilirent, ipsos Hebræos festa vera, vero Deo ritè celebrantes imitari Ioui, Apollini, Dionysio infinitisq; aliis suis Iarnis & heroibus vbique gentium peculiaria festa sacrificiáque instituì procurorunt, agni etiam paschalis comestionem æmulati variis libaminibus agentibus immolatum est, quibus & diuinationem, quo vsu increbesceret, mirâ addiderunt astutiâ: nec defuere, qui, in ferendis legibus suis gētibus, Moysi cedere voluerunt. hinc Ægyptiis Hermes, & Apis; Persis Oromasis; Bactris Zatriastes: Cretensibus Minos, & Epimenides. Thracibus Zamolxis; Scythis Anacharsis: Lacedæmonibus Lycurgus; Triptolemus, Phoroneus, Draco & Solon Athenien sibus, legumlatores fuere, sicut apud Macedones Cabiris, apud Romanos Romulus ac Numa Pompilius: atque multis sæculis post, apud Indos Senásque Somogorbonus, qui exercitiorū idololatricorum (vt & hodie adhuc Orientalibus moris est) causa fuit præcipua, perinde vt Viracoces, in orbe nuper reperto, apud Peruanos, & Zuazatlus penes Mexicanos: apud Iaponios Amidas & Xaca, & tandem Mahumectus sic enim aliqui scriptum reliquēre, quem ex eius ortu, nomine, ut dicam dictis ac factis, ipsummet Antichristum, orbis bestiam, ferum aprum blasphemiæ denique & iniquitatis filium, nosse licet. Qui quidem Pseudoprophetæ legem ab Archangelo acceptam

Præcepta Dei tabulis duabus lapidis insculpta.

Mahumetti aduentus.

assecla

affectis ac miseris mancipiis suis tulisse mentitus est, prout & alia omnia, ab aliis similiter ferè factum vniuersis: quo, quò maiorem auctoritatem sibi conciliarent. Mosen imitati, suis etiam Dijs leges acceptas referebãt, hinc Zarinastes legem à bono numine se accepisse gloriatus est. Minos a Ioue: ab Apolline Lycurgus: atque à Vetta Zamolxis: & Numa ab Ægeria Nympha. Haud multum absimili dolo & fraude carurunt, vt tot eorum leges aliâ quàm vernaculâ linguâ scriberentur, quò ininus eorum cultus posthim scribẽdo vilescere: aliter eius, quòd veram viuentis Dei religionem, ob maiorem observantiam, non aliâ nisi Hebraicâ omnibus vocabulis Aegyptus inde exterminatis, quò citiùs eorum superstitionum obliuio induceretur, scriptam cernerent. Proinde antiquiores Græci Punicis literis suas leges exaratas obseruauerunt: Romani lingua Hetrusca, ab Aramea non ita dissimili fulguritorum ac auguriorum artem custodiuere: quam pueros eorum edoceri sedulò dederunt operam. Sic veteres Germani & Galli Græcis elementis quæ de religione scribitent, scripsere. Vniuersi verò Orientales Syriacis characteribus suas superstitiones consignant. Nunc etiam temporis adhuc diabolorum fit instinctu, vt plerique gentes barbaræ, nos, Græcos, Aethiopes, nonnulli ipsi Indos, nuncupant Christianos, apud quos alias à vernaculo sermone in religione exercenda, vsurpatur, in suis quoque superstitionibus æmulentur, vt hodie faciunt Sinæ etiãnum idololatræ, Iaponij, & Germani, cũ nouæ Bæthicæ incolis: qui omnes diuersa ab ea quã loquũtur lingua vrebãtur: imò & adhuc licet elãculum vrantur. Horũ etiã spirituum opera peragitur, vt Turcæ, Assyrij, Mauri, Arabes, Nigritæ, Aegyptij, Persæ, Medi, Parthi, Arachosij, Sogdiani, ac nonnulli ex Indis, eíque Tmaũ, Tartari, nec non Sacæ, diuersa orbis climata inhabitãtes, alio quàm vernaculo sermone suã legẽ, Arabico nẽpe scriptã habeãt: ad hæc nõne, dũ Hebræos suilla carne lege vetãte abstinere viderẽt, & ipsi, vt à Iob° Aegyptij sibi tẽperarẽt, effecere: quod & adhuc obseruatur ab indis, sic & à piscibus Syri. Illa itaq; diuinæ legis obseruatione, res eò deducta est, vt hoc benedictũ semẽ, nõ modò apud Iudæos in dies magis magisq; radices ageret, verũ & gẽtib° Sybil-

Leges Dijs acceptas referentes.

Romanorum leges qua lingua scriptæ.

Sibyllinis innoteſcerent oraculis, quarum decem celebrantur (etſi nonnulli vnam tantùm fuiſſe velint) diuerſis dictam nominibus) quæ omnes, diuino afflatæ numine, vaticinatæ ſunt: etſi ipſæmet ſuorum vaticiniorum ignaræ miſeræ. Haud enim exiſtimandum, cùm veræ fidei eſſent expertes, eas, inſtar noſtrorum Prophetarum, fuiſſe illuminatas, verùm vaticinia illa ex diuino influxu in earum animis, quaſi imagines in ſpeculo, relucebant: non ad illarum proprium, ſed potiùs gentium, ne quicquam cauſare poſſent, commodum, perinde vt Balaam ariolo, ac Caiphę ſacerdoti immittebantur. Quorum porrò molitionibus factum, Hebræos imitando, qui Salomonis Cantica, Ezechielis propheriam, allegoricámque ſcripturæ interpretationem, non niſi viris dignis manifeſtari volebant, harum libros, atque Hidaſpim legi, præterquàm quod à quindecim vitis capitis cunctis ſupplicium præſcriptum erat.

Libri ſacri nõ omnibus manifeſtati.

De Poëtarum miris figmentis: eorum doctrina fabuloſa à Daemonibus inſtigata: reſponſis etiam Daemonum oraculiſque diuerſimodè redditis imitatione ſacrarum Prophetarum.

CAP. XIII.

PRæter hæc, an non ijdem nequam & fallaces ſpiritus excitarũt, vbi hoc beatiſſimum ſemen apud Hebræos naſci debere, eíſque propriâ malitiâ crucifigi ac expelli, gentibus verè Dei filium prædicandum perceperint, quo vllo ſi modo poſſent impedirent, aut ſaltem ni poſſent retardarent tot Poëtas, ad tot tantaſque fabellas effingendas vbique gentium de Iouis liberis, qui nonnulla ex parte huius ſanctiſſimi ſeminis virtutes, ac Theoſandrica geſta, non ſecùs ac ſimia humana, æmulari viderentur. Quid enim aliud ſibi voluere antiquorum vates per Perſeum è virgine natum, niſi vt hac fabula, Apoſtolos hoc diuinum germen à virgine prodiiſſe docentes, quaſi nihil inauditum, admiratione aliqua dignum afferentes, præ ſe cõtemnerent? quid per Mercurium, Deorum hominúmque internuncium, niſi, cùm hoc ſemen verè hoc officio fun-

Poëta quæ à Diabolo edocti.

Perſeus è virgine natus.

sanctarum audirent, leuiùs eo afficerentur? quid per Herculem, natum è Ioue, orbem terrarum à tot mõstris vindicantem intelligi voluerunt, in cuius beneficij memoriam tot tantísque malis erepti, propria mortales sedendo libarent sacrificia, eíque decimas instituerent? quid per Sameticum regem, inferos petentem, atque cum exuuiis redeuntem? quid per tot plures alios, nisi vt cùm hoc diuinum germen ineffabili quodam modo humanam suæ diuinæ indissolubili vinculo copulasse naturam audirent quò homines ex inferorum potestate, è lacu illo, in quo non erat aqua, liberaret: hæc (inquam) omnia non maioris ac suas facerent fabulas, vnúmque alteri quasi similia conferrent? quid aliud per Aesculapium, morbis hominum variis medentem, nisi vbi hoc sanctitatis germen verè nostros languores sanasse intelligerent, flocci omninò penderent? Quæ porrò effinxere de Aristeo Proconesio mortuo, & denuò tandem viuo apparente, Cleomede in arca incluso nec amplius reperto, Adonidi quem spargerent planctu, Abari ac Hyperboreo per aëra volante, nisi vt nos huius seminis memoriam requiescentis in sepulchro quotannis celebrantes, derideant: quasi, perinde, ac cùm eum, propria virtute à mortuis resurrexisse, ad cœlum in conspectu multorum ex fratribus conscendisse, gratâ mente & ore recolimus, vt rem nullâ admiratione tantâ dignam, stupentes ludibrio habent. Quid de Mithrę sacrificio, pane ac potu, Mercurij aqua, quâ commissa scelera expiare miseri somniabant, denique de tot innumeris hoc genus fabulis ab eis confictis? an ob vllã aliam id factum putaueris, quàm vt huius clarissimæ lucis ad reuelationem gentium cœlitùs demissæ, splendorem suarum fabularum caligine tenebrísque retunderẽt, ac inuoluerent, cùm penitùs illud extinguendi, potestatem omnem sibi præcisam viderent? Haud absimili modo & consilio diuinos Propheras, populum ad veri Dei cognitionem crebris concionibus prodigiósque inuitantes, diuinásque reuelationes propalantes, suis & ipsi falsis aridis æmulati sunt, quorum insigniores celebrãtur, Musæus Atticus, hurúsque ciuis, Lycus, Bachides, Boëtius & ipse Tiresias, Eucleus, Epimenides, ac Mopsus, omnes quidem, at diuersis futuris prædicendis olim occupati, vt à diuersis

Descensus ad Inferos.

Resurrectio & ascensio Christi.

Pœta diuinos Prophetas æmulantes.

diuersis dæmonibus ploru̇m abriperentur sacrificia, vel etiam ieiunijs, lororibus, variisque cantibus, choreisque præmissis: vix enim dici potest, quàm hi immundissimi spiritus diuinorum tamen honorum sint auidissimi, adeò miserandum in modum diuinos honores sibi expostulantes miseris hominibus diu multúmque imposuere. Hinc neque Branchis, virgo vaticida, ni virgam manu teneret, triduò ante ieiunans, pedes limbusue fontem tangeret, responsa dare poterat. Ita nec Colophone responsa proferebat non gustatâ anteà aquâ illâ, quâ omnib̃ conspectu subtrahebatur, quidquod ipsum Delphicũ nihil promebat, ni sacerdos in antri adytis tripodi insidens diras illas potiùs, quàm diuinas exhalationes exciperet. Adde de tot aliorum oraculorũ responsis, quæ ijsdem dæmonibus ducibus & auctoribus primùm in Iouis Dodonæi templo ex quercu redd̃ cepta sunt, post vbi veri Dei vocẽ ex arca resonantem & sacer lotibus vt populi futuras pœnas canerent iubentẽ, primùm perciperent. Quid porrò cum illis fatidicis sermonibus &c. Deorum simulacris, quæ omnia vsque adtempora Pyrrhi Epyrotarum regis carmine responsitarunt aliud sibi volueri, nisi vt Iob versus Dauidísque Psalmos imitarẽtur? nihil certè affatim breuiloquentiâ introducẽs, vt ambiguitate veritatis haberentur, cùm tamẽ reipsa, nil nisi hominum exitia spectãtes fallacissimi mendacésque in ipso euentu rei, semper cõperti sint. Responsa itaq; tesserarum modo data, strictioribus numeris inclusa, sonora magis, sensu̇sque grauiora reddere volebãt, quò & eorum laudes, suauitate quadam veri Dei laudes hymnis decantari solitas, superarent: progressu tamen temporis cùm non amplius ligatâ, sed prosâ potius suâ reddere cogerentur, minus certa tum prædicere potuisse deprehensi sunt, quod non cœlestis alicuius influxus defectu factum putandum: quasi verò Pythones ac ventres eorum nõ tanto vt anteà, terræ halitu explerentur, quod nõ nobis persẽ tum in mentẽ veniisse videmus, cùm oraculo præsidere omnis experientia nec à rerum natura, nec loco certo afficiantur, concludantú̇q. verùm lõgè potentiori causæ id factum merito adscribendum, vtpote ab altiori intellectu profectum. Neq. enim, quod Aniel Zachielí præfectarum cecinit (his enim intelligẽtijs mundi

Branchis vates.

Oracula ex quercu reddita.

Imitatio Psalmorum Dauidis.

Responsa Dæmonum quæ.

gendi committi regimina ferunt,)quorum causâ varios inferioribus influxus contingere secretiores asserunt sapientes, cùm quæ in voluntate, vt ipsa quidem responsa consistunt, longè antè quàm eueniant, vnico intuitu in suæ essentiæ speculo, prospiciat.

De aduentu Christi: an ei silentium responsorum Dæmonum tribuendum sit: de illorum in operibus diuinis æmulatione: denique aduentus Christi testibus: de fuga denique dæmonum & subuersione idolorum sole illo iustitiæ tempore exoriente.

CAP. XIV.

NEc inde etiam factum, quòd eorum sacerdotes, anuitiæ vitio laborantes, precuniâ corrumperentur, cùm enthusiasmo extra se quodammodò rapti, vti his fieri consueuerat, inquirentibus ipsimet quidnam esset quod responderent ignorarent: multò minùs ipsorum Dæmonum aliquis ætatis vitio morbóue factum existimãdum, cùm ijs minimè sint obnoxij, more hominum non senescentes: hinc verò potiùs (*vt Comici verbis dicam*) illæ lachrymæ, & in hoc cardo totius huius rei vertitur, quòd tempus venerat, quo sese Sol iustitiæ, splendore gloriæ paternæ totum mundum illuminante iamiam exoriebatur ex alto, ad cuius lucis recens prodeuntis auroram cõspectam, omnia illa diabolica tenebris mundum obducentem, oraculorum responsa victa ac fugata terga dedere, penitúsque conticuere: haud secùs, quam & nocturna eorum spectra, sub tempus Solis emergentis in fugam acta, hominibus molesta esse desinunt. cuius etiam gratiâ Græci, quos qui alios erudirent, sapientes habuerunt, & Romani rerum domini, qui ius ferrent, iureconsultos obtinuere: Dæmones prætereà ijdem videntes Hebræos in deserto, iustâ Dei vindictâ à serpentibus venenatis morsos, aspectu solo eius iussu à Moyse erecti æneiserpentis, incolumes euadere, simias & in hoc agere more suo nõ neglexere: hinc eiusdẽ imaginis dęmõ à Nicagora Sicyonibus allatus est eundẽ in vsũ, vt à Romanis, ad se-

Silẽtium oraculorũ vnde.

Serpẽs æneus sanat morsum serpentis venenati.

ad sedandam pestem vectus est Aesculapius. Extructo porrò à Salomone summo veróque Deo Sabaoth, quasi in medio orbis terrarum, templo omnium pulcherrimo ac magnificentissimo, ipso etiam Dei Spiritu artificibus ad id opus vndique conquisitis coactisque, vt in eo omnes Hebræi Deum suum adorarent, nonne hi spiritus hinc inde æmula quasi fana sua ædificari satagere? quòd vel illo Delphico, in medio quasi habitati orbis umbilico, Apollini erecto fano cernere est: Aegyptus quoque Alexandriæ Serapidi, totáque Asia, Ephesi Dianę, & Schădia Thoroni Vpsaliæ, magnificis omninò sumptibus ædificauere templa. Denique iam à tot seculis promissum mundo exhibito in carne hoc sanctissimo germine, quidnam intentatum hi impuri spiritus reliquère, quo id mortalibus inuidentes, statim vicissim è medio tollerēt? nil profectò. Nonne Herodem, vt nec suo sanguini parceret nefariis armis instruxere: vt & Augustus, se malle Herodis porcum, quàm filium esse dixerit? eúmque tandem volens, licèt innocentissimus hic agnus ἀντρέον pro nobis exoluturus in manus peccatorū sese traderet, nullis non tormentorum generibus, vsi instrumento ad hoc Iudæi ipsi eum intentarum reliquére: quodque nunc à capite exorsi erant posteris temporibus in membris etiam: sanctis nempè martyribus Christi, strenuè prosecuti sunt: quorum omnium memoriam recolendo, etsi quotidie quinque millium immo complurium numerus coniungeretur, annus tamē integer, minimè sufficeret: quorúmque ossa tanta copia Romæ, ac si essent tædæ paleæque passim per compita viarum, ardere vita sunt. An non omnibus omnium gentium scriptoribus hanc rem gestā literis posteritati consecrare, vtpote Senatui Imperatoribusque maximè infestam, interdictum est: quorum opera? dæmonum ipsorum: nixi tamen incassum. ipse enim Augustus, licèt nescius de ortu eius, (quem tanto ardore extirpatum vellent, eiúsque memoriam deletam fundítùs) de vita Lentulus, de morte Tacitus, de eius in Iudæa aduentu Suetonius, de ipsius autem miraculis ac resurrectione Iosephus, ex solis præterea præternaturali deliquio, Areopagita sit testis, Phlegræ stupendum ac priùs nunquàm auditum terræ motum refert Plinius.

Templum Salomonis vero Deo extructū.

Templa Dæmoni extructa.

Aduentus Christi testes.

Cuius

Cuius etiam, nisi ipsorum Dæmonum impulsu effectum, vt huius sanctissimę doctrinæ sectatoribus à tyrannis interdicerentur literarum studia, quo tandem ignorantia irretiti cœlestis studij doctrinam abiicere ac deserere cogerentur? Verùm nec quod hac viâ aggressi erant eis successit, cùm innumeri hinc ferè doctrinâ insigni conspicui prodierint sapientes, diuersis linguis instructi, hoc semen sanctum laudibus celebrantes, suáque morte, veram fidem confirmantes. Ab isdem itidem profectum, vt Ὀνοχώνακον, in sanctitatis germen pictores effingerent, quo homines ab eius cultu alienarent. Et quid, per Celsum, Porphyrium, Iulianum, aliósque Sophistas, tantis fallaciis, falsáque tot hæreticorum doctrinæ, non incæptum est? itidem tamen sine successu; quos enim radicitùs extirpatos vellent, eos potiùs quotidie magis crescere, viresque sumere contigit; hinc tanta martyrum corona, qui vel vltrò veritati, huius sanctissimi seminis testimonium præbentes, mortem subierint; nec propterea quod literis interdicebatur, multi egregiè docti defuere, ad quorum exempla, & nos nostram vitam instituere, si ita vsu veniret, æquum foret, protecti vinificâ vmbrâ sanctissimi huius seminis. Et vt ad ea, de quibus superiùs digressi sumus, redeamus. In tantum hi scelerati spiritus, ad exortum huius lucis diuinæ, eiúsque verbi per Apostolos prædicationem, in fugam versi vbique locorum exterminati sunt, vt & ob solum nomen etiam à malis prolatum obmutescant penitùs, eorúmque idola subuertantur; cuius rei vnum ex aliis multis exemplum extare inquiunt, à Diuo Bartholomæo aduersus Astharothum, insignis magnitudinis Albaniæ Dæmonis simulachrum, ac Sancto Thoma coram Meideo designatum.

Literarum studia interdicta.

Christus à pictoribus fictus.

Fuga Dæmonum in Aduentu Christi.

De cæcitate Hebræorum, qui literarum punctis occupati, scripturis genuinum sensum distrahunt: Messiam adhuc venturum expectant: sine rege, sine sacerdotio viuunt errantes secretáque Dei ignorantes: cuius nomen licet apud diuersas nationes proferatur, tamen apud easdem quatuor tantùm literis enuntiatur, non sine mysterio.

CAP. XV.

QVid aliud porrò illius miseræ Hebræorum plebeculæ ac fecis veriùs, oculos & animos, vsque adeò obcæcat & dementat, vt alium adhuc venturum Messiam expectent stolidi? Dæmonum certè opus, quorum operâ redditi omnium miserrimi, mendacia veritate neglecta amplectentes, occupati in scripturarum punctis literísque sensum ipsum corrumpunt, quò vsque eis nihil veritatis reliquum maneat, vmbram relicto corpore sectantes. Ter quaterque infelices, tot sæculis iam à patria sua exclusi, exules facti, cuius recuperandi studio, ter quotidie Deum precibus compellant, cùm câ tanto tempore non caruerint vnquam, ob tot commissas idololatrias, neces Prophetarum omnisque generis alia flagitia, ita vt nunc carent, cùm & sine Rege, sacerdotio, absque ephod, propheris, quibus tantopere gloriabantur, vbique gentium & locorum summè exosi, vagentur miseri odio (vt ferunt) Vatiniano, alioqui pietate digni, laborantes ipsi soli, hanc cæcitatem (qua talpis sunt cæciores) sponte accersentes, in summa luce non secùs ac vespertiliones ad Solis lumen cæcutiunt; præsertim cùm & Rabini eorum huius seminis miracula nequaquam silentio prætereant, propriam Israëlis ruinam & interitum iniustæ huius germinis morti ascribentes, prout à Rabbi Mose Ægyptio, summæ apud eos auctoritatis viro, factum est. Cuius profectò seminis nomen, cùm sit nouum, ac supra omnem modum & nomen inscrutabile non *Iesuah* יהשוע, Hebraicè, vt nunc iidem perperam ac de industria agunt, cùm hoc nomine plures nuncupetos fuisse, modóque

Hebræi literarum punctis occupati. Hebræi errantes.

Hebræorum cæcitas.

modoque adhuc apud ipsos vocari reperiatur. at Iesu יהשוע profetri potiùs iustum esset prout & in antiquissimo quodam numismate Hebraicis literis scriptum reperi sicut etiam pronunciatur Arabibus ac Chaldæis, vel exiguum in loquendo ab eorum idiomate differentibus, quod per artem Cabalisticam doctis ex his dictionibus satis patet, יה שׁ ול, *iaue selo velo*. cuius quidem nominis mysterium, verè ἀρρητον, lubens prætereo, quidnam de eo nonnulli Cabalistæ scripserint, cùm sub hoc nouo ac ineffabili Iudæis cunctisque aliis infidelibus mirò arcano Diuinitatem ac humanitatem, in vno supposito, vnde nostra dependet salus, oculi ac abscondi innuant, apertè nobis cœlitùs ostenditur, non modò ex eius anomala à reliquis omnibus propriis nominibus inflexione, vti Iupiter apud Latinos, & Græcos; ζεὺς; secretum certè animum aduertenti, adeò mirabile stupendúmque vt nullum aliud nomen nobis exhiberi posset, cuius virtute & auxilio, à potestate Satanæ, cui culpâ primorum parentum subiecti eramus, liberaremur, quàm hoc ipso omnis sanctitatis fonte, nostrarum miseriarum refugio, verùm etiam clarius (vt ferunt) sole ex eius vocabuli scriptura; siquidem quatuor apud Hebræos literis scribitur, quo apud omnes nationes non sine maximo arcano, Dei nomen profertur, vti videre licet apud eosdem exaratum nomen magnum *Ieouah*, יהוה tetragrammaton: Quod quidem Alexander ille magnus in Iaï summi Pontificis Cidari aureis notatum literis dum conspicaretur, suspiciens illud statim ex equo desiliens, pronus, percusso pectore manu, adorauit: totidemque elementis profertur nomen Dei: Alla, apud Arabes: Teut, apud Ægyptios: apud Magos, Orsi, Græcos, Θεὸς, Persas, Sire, Latinos, Deus: antiquos Thuscos, Esar: apud Germanos etiam Gott: Sarmatas Bouh: & Istu, apud Peones: ac Tartaros, Itga: ex cuius admirabili secreto, quàm facilè Prophyrius, qui Deorum vanitati præ cæteris indulsit, nosse potuisset, ni ipsemet diuinum à se auertisset lumen, cuius splendore sic expulsæ Dæmonum fuerunt tenebræ, vt nihil, quod petitum ab idolis esset, impetrari potuerit, posteaquàm

Iesus quomodo ab Hebræis Arabibus, Chaldæis & Cabalistis dicatur.

Deus & homo in vno supposito quomodo significetur.

Alexander Magnus nomen Dei adorauit.

adorari hoc feliciſſimum nomen inciperet, tantopere lamentatur: cuius rei etiam cauſa, non ſine magnis clamoribus Pana quendam ex eis, quos decepta gentilitas ſibi Deos finxerat, extinctum fuiſſe, Plutarchus auctor eſt, non quidem, vt nos, atque hoc magis, quòd omnis horum operatio ab intellectu quem nullo pacto corrumpi, vti nec noſtrum etiam cùm foris aduenias, neque vt intelligat, vllo aliquo indiget ſenſus inſtrumento. Immò nec hinc, quaſi dæmones gratiâ diuinâ priuati (quæ veriſſima mors eſt) fuerint, cùm iam antè crimine priori ea longè ſatis exciderint. Verùm multò magis ob tyrannici ſui imperij amiſſionem, tanto tempore diuino permiſſu in homines obtenti, donec tandem in hoc Dei germẽ, in quod nihil habebant iuris, cùm naturâ impeccabile foret, manus iniecerũt mortẽ inferẽdo, quâ quod per Adam amiſeramus non iniuriâ maiori cum fenore recuperatum eſt: vbi enim abundauit peccatum, ſuperabundauit & gratia.

Gratia priuatio mors animæ.

De inſolenti Dæmonum cupiditate, ſibi diuinos honores vindicare volentium; ſibique vrbium ſalutem tribuentium.

CAP. XVI.

AD propoſitum ergò noſtrum nunc redeundo, pleraque & alia præter hæc machinatos eſſe ipſos Dæmones videmus, quò omnino quantùm fieri poterat, diuinos honores ſuos facerent, nihil non imitati auſi; arbores enim quædam voces humanas edere auditæ ſunt; cùm apud Dodonæam ſyluam pòſt vbi Dominum; ex Arca reſpondiſſe perceptum eſt: tum etiam apud Perſidem, vbi ex arboribus reddebantur oracula; & ex earum, quæ Soli conſecratæ erant crebriori fructuum vſu homines ſibi vitam prætendere credebant, vt Arteſius magus. Simile quid & prope lacum Nymphæum accidit, ibi etſi non voce, ſignis tamen certis, reſponſa quaſi ſua prodebant, in hoc etiam Deum imitari ſtudentes, per ſigna etiam ſæpenumerò veritatem innuentem; perinde vt Moyſi per rubum igne non conſumptum, ita

Voces humanæ ex arboribus auditæ.

Reſponſa non tantùm voce ſed etiam ſignis prodita.

per

per humidum vellus, in arida humo, ac viceuersa, Gedeoni Hebræorum iudici, aliis signis quoque aliis in locis indicatis. Qui enim successum rerum suarum euentúmque oculis quasi inspicere desiderarent, ex thure igni iniecto præscire poterant. Si enim cœpta sua ex sententia successura erant, nulla interiecta mora in terram proiectum flammis absumebatur; sin minus, ignis quasi id refugere conspectus est. vt & sæpenumerò apud Gnetiam contingit, vbi oblatum (si quidem placebat) sacrificium flammis cœlitùs demissis statim corripiebatur, ad instar sacerdotum Bahali, dæmonibus id procurantibus iuxta Hebræorum Thalmudistarum sententiam, antequàm cum Helia de vera religione contenderent succumberéntque, à consuetis signis defecerunt. Quæ porrò in Tyanco fonte, fluuióque Scamandro ab ipsis cœpta sunt, (ad similitudinem aquæ maledictionis, quæ adulteras prodebat) vbi virgines vno iurando, altero verò lauando, an Dianæ castum seruassent hymenæum, explorabantur. Adhæc, grassantibus delictis aliquibus publicis, ad tempus interdum à responsis suis cessabant, imitaturi & in hoc verum Deum, qui vocem suam in arca cohibuit, peccantibus filiis Heli. Regna etiam vrbésque vergentes ad interitum sua opera conseruari mentiti sunt, vt in Hij destructione sub Iunonis & Veneris imaginibus depingitur: sanctorum Angelorum, pro piis excubias perpetuas agentium, munus æmulantes. Multa præterea & alia huius generis ab iis factitata sunt, ex quibus tamen vel hæc adduxisse, nobis satis sufficiat.

Aqua maledictionis adulteras prodens.

Grassantibus delictis responsa cessabant.

Vrbium salutem sibi Dæmones tribuerunt.

DE NATVRA DÆMONVM

IO. LAVRENTII
Ananiæ Tabernatis
Theologi.

LIBER TERTIVS.

De responsis oraculorum: cur dubia & obscura reddantur: de prædictionibus vaticiniisque proferuntur: & qua ratione permittatur vsus.

CAPVT. I.

Responsa Dæmonum cur dubia aut obscura.

VERVM ad responsa dæmonum, quod attinet, semper hoc proprium habebãt, quod aut dubia, aut per obscura erant quò homines inextricabiliter perplexitatibus inuoluerent; vt vel hinc patet: *Ibis, redibis, non morieris in bello, & non Apulus Carolus vincet.* Neque hoc naturæ oculorum, quasi aliter reddi non posseut adscribendum (vt multi ex antiquis, falsò sibi persuaserant) sed dæmonum partim fraudi, partim verò insciliæ: etsi enim plurimarum rerum cognitione ingentiq; acumine præditi sunt, & ob proprias rerum ideas, quæ in ipsorum essentiæ fonte insunt, quisque, eos nunquàm in potestate esse Theologi asserunt: non tamen propterea, rerum contingentium determinatam: certámque veritatem assequi possunt, aut quòd Angelis (vt Scotus inquit) prohibe

Perplexitas oraculorum cui sit ascribenda.

prohibeantur. ait namque satis dedecere, cùm sensile nihil sit, quòd intellectu comprehendi nequeat quicquàm experiantur: quod verè (vt Thomas asserit) nequeant: nec ad rem facit, quòd sæpenumerò ipsorum prædictiones ab euentu præcisè comprobatæ sunt, vt videre est in Martio vate, qui multis annis antè Canensē pugnā prædixerat vt nō tam futura, quàm iam facta referre, videretur, sic & ab Hidaspe antiquissimo vate Lydiæ rege, qui simul cum Romani Imperij excidio vniuersalem mundi etiam præcinuit ruinam iudiciumque futurum. nam cùm hæc prædicerent, non quasi ea, quæ à se scita forent, at quæ certa ab Angelorum (*vt inferius demonstrabitur*) auditent reuelatione vaticinabantur, etenim his formis tantùm id, quod à naturæ principiis pendet, simplici nihilominùs, vt & Angeli, intuitu, percipiunt, quamuis ratiocinandi virtutem habere, si vellent modò ipsorum natura ex parte non repugnaret, vtique posse Scotus non denegat, non tamen vt rebus ordinantur diuinis; cùm his quasi noctuæ cæcutiant. Qua quidem naturali scientia nequaquam ob commissum crimen (*vt dictum est*) priuati fuere, licèt nonnihil obscurati, cùm eâ (vt dixi) non ad Dei gloriam, vti faciunt Angeli, sed ignominiam potiùs vtantur. Proinde, hæc eorum scientia potiùs nocturna, quàm vespertina, quæ propria est Angelorum, à propriis scilicet eorum naturæ emanans principiis, nuncupanda est: qua quidèm omnium rerum virtutes ita percipiunt, vt vnico tantùm actu, ad cognoscendam quamlibet sui formam, cum omnibus individuis conuertantur, etsi non ad diuersas rerum species, vti nec intelligentiæ, propria virtute conuerti queunt. ex quarum quidem singularum perfecta cognitione, si haberi vllo ab homine posset, multò certè maior, quàm ex totius mūdi perspectione, oriretur voluptas & delectatio. qua quidem Dæmones ob commissum in Deum scelus destituti (etsi scientiâ non careant) nihilominùs hac, quantacunque eis reliqua sit, haud tamen assequuntur ea, quæ à Dei, tum etiam nostra dependent voluntate, vel iam existentia, tantùm abest futura.

Prædictiones interdum comprobatæ.

Perfectam rerum cognitionem nullus consequi potest.

De futurorum prædictione: an sit & qua ratione concessa: de colloquio Dæmonum cum Angelis & ad quem finem: déque huius præscientiæ cupiditate: an certa haberi possit, & cui ascribenda: Sortilegæ demum artes vnde cœperint.

CAP. II.

Futurorum prædictio vt concessa.

EX quo consequitur, si quando futurorum euentus aliqui prædixisse reperti sunt, id eos ex superiorum nutu ac reuelatione, nutu Dei ordine ac prouidentia, primùm omnium accepisse, vt homines, qui præ cæteris omnibus creaturis imaginem diuinam expressiùs quid referunt, sponte tamen spreto summo infinitóque bono, sceleribus sese contaminantes, magis præcipites in pœnas exitiúmque ruant. Nec cuiquam mirum videri debet, Angelos interdum dæmonibus colloqui, cùm non sint animi ira dissimillimi, naturæque sic repugnantes, vt omnem amorem prorsus exuisse videantur, etsi Dei dilectionem abiecerunt, quâ Angeli vel hac altiore minimè vacant: & propterea operam dantes, vt fides eò magis exerceatur, incrementúmque sumat: mutuum verò inter ipsos bellum, ratione diuersarum voluntatum, excitatur, cùm hi Dei honorem omnibus modis auctum, illi verò diminutum velint, procurentque. Nec tamen dæmones ex hac cum Angelis conuersatione, quasi ad aliquem amorem erga Deum, commouentur, cùm summa obstinatione atque militiâ opere (ob quod charitate destituuntur) ab Angelis discrepent, futuri solummodò alicuius cognoscendi causa, hæc colloquia potissimùm expetentes. In hunc etiam modum, Satanam cum ipso Deo collocutum, *apud Iob*, clarè patet, ex quo factum, vt gentes crebrò per oracula delusæ sint, adhuc quoq; nonnullę deludantur. Hac futurorum prædictione, humanis mentibus iam naturâ rerum eiusmodi cognitionum plus satis cupidis ac curiosis per totũ ferè mundum olim diabolus astutè insinuauit vbiq; locorum, &, quod mirũ, idem

Auspiciis omnia fiebant.

vultus antiquitùs, Druidũ in Gallia, & gymnosophistarũ

in

in Iudæa deprehensus est. atque etiam per naturalia, quibus, cùm diuinum nomen laudandum esset, siquidem cũcta in hominum gratiam vsúmque creata sunt, propter eorum abusum vituperari, ac blasphemijs affici cœpit: cùm ipsorum dæmonum dolis fraudibúsque, sortilegæ ac superstitiosæ artes, quæ originem ex Elementis, cæterisque creaturis traxêre, hominum animis obtrusæ sunt, erepto inde vero honore Deo debito, pietatéque ipsa, hinc infinitus ille gentilium deorum numerus excogitatus, vt tandem nec vnica res, vel naturâ vel arte producta superfuerit, quam diuinis honoribus non affecerint. *Ignem adorãtes.*

De cultu variarum gentium diuerso: multis idololatriæ generibus: responsis ex idolis petitis: exterminatione idolorum: & syderum obseruatione.

CAP. III.

HInc, vt & præmissum anteà, Chaldęi igni, quo priùs Aretia Deum coluit, genua flexerunt, cui & Acham, furore diabolico agitatus, propriòs liberos initiare non addubitauit. cui & hodie nonnullæ veneficæ crebrò alienos vel etiam suos infantes consecrant, multi præterea in Scythię extremis, penitioribúsq. Aethiopiæ tractibus, cernui sese ei inclinãt, ab insensibili hoc Elemento auxilũ, aquam è pumice nępe, poscentes. Persæ quoque antiqui Lunam, cùm in nouilunio Hebræos caput aperire cernerent, de noua rerũ prole Deũ laudantes adorauere, ipsúmque Solẽ, Mirim ipsis dictũ, diuinis honoribus prosecuti sunt, ad cuius exortum, vel equorum hinnitu, interdũ futura pręscire sibi polliciti fuere. Inde etiam à diuersis idolis, vt & Aegyptij, Græcíque, & aliæ gentes, sua habuerũt responsa, nec adhuc in hunc diem similia idola prorsus penitúsque ex mundo extirpata sunt, quantumuis id sibi persuaserit, hallucinatus tamen in hoc, Bernardinus Mandelius, innixus textui Zachariæ ac Esaiæ Prophetarum, minimè tamen satis ei intellecto, præcinenti, sub Messiæ aduentum, cuncta idola abolita iri, (vir hic alioqui acutissimus, vt qui ætatem ferè in philosophia ac logices ar- *Lunæ Solisq; cultus.*

argutiis consumpsit, cui equidem non pauca debeo) cùm tantùm explosa sint à Romano Imperio, cuius appellatione, cùm toti tum cognito ferè orbi imperaret, totum regi mundum dicebant: quem dicendi morem etiam in nouo testamento secuti sunt spiritus Dei illuminati Euangelistæ, vt emisit Cæsar, quo describeretur totius orbis & hîc tantummodo Romanũ Imperium designetur. Quæ itaque idola adhuc supersunt in mundo, sensim & paulatim quoque expellentur, donec tandem ab omnibus, hoc increato lumine clariùs perspecto vnum fiat ouile, & vnus pastor. in Europa enim, apud Gruntlandenses; in Asia, apud Obolorianos: ac alios multos in Aphrica, nonnullos Nigritas; & in nouo Orbe penes diuersos populos, etiamnum idola responsa dant ex certis symulachris. Verùm, ad institutum redeundo, cæteráque, quæ de hic idololatrarũ generibus, adduci huc possent, prætereundo, Quoniam tot tantáque fuere apud Æthiopes, Arabes, Mauros, Hispanos, Gallos, & Germanos, Sarmatas denique, Scythas, Romanos, Pœnósque idololatriarũ genera, vt ad trecenta, eóque ampliùs excreuerunt, auctore Themistio, ex quibus Thusci, tonitrua, fulgura, fulmina, decidua sydera, cæterósque aëreos ignes & Cometas coluere: à quibus non raro, cùm sepenumerò sint signa, non ita fallacia, vt potè ab ipsa natura prodeuntia) edoceri possent futura, quæ contingunt, ignari rebus aseripsere, quorum diligentia eò processit, vt assiduè dierum numerum prædixerint, diuersósque deos his præesse statuerint, artémque fulguritorum eorum astutiâ edocti, literis scripserit Hetruscis, Thages, & Begoe Nympha. Hac dæmonum superstitiosa arte Pythonicáque, Porsena Larthes industria, Vulsenam vrbem, diu frustra obsessam, horrendo fulmine ictam succendit, funditúsque igne vastauit: qua etiam Tullus, Romanorum Rex, nondum perfectè satis instructus, periculum huius aliquod faciens, suæ ipsius mortis occasionem præbuit, fulmine ictus periens.

Totus orbis quomodo designetur.

Cultus variarum gentium.

Idololatriæ genere.

Thuscorum cultus qui.

Ars fulguritæ.

CAP.

De auſpicijs & augurijs: eorum obſeruatione: an licitum ſit antiquitus quid aggredi ſine Auſpicijs: referuntur tum demum quædam animalia quæ res futura videntur edocere.

CAP. IV.

TAceo nunc, auſpicia & auguria, quæ ex vario præpetum volatu, oſcinum cantu, aliarúmque auium, cibi ac potus obſeruatione, captari ſolita ſunt, quibus quidem artibus, primùm a dæmonibus, illuſum eſt Palæſtinis; dehinc ad Piſidas, Græcos, Hetruſcos, Romanos, cæteráſque ferè omnes gentes, propagatæ ſunt. Hæc ars apud antiquos tanti tandem ponderis eſſe cœpit, vt ſine ea, haud quicquàm, nec publicè, nec priuatim inciperẽt: neque mirum, cùm multa, non abſque diuino arcano, iis ſcire, datum ſit: ipſorum etiam dæmonum excedentia poteſtatem, vt gentium hiſtorias conſideranti occurrit ex Nauio, fama multorum celebrato augure, qui in alterius corde abſtruſas, ac quaſi ſepultas cogitationes, cognitas perfectáſque habere potuit: hinc & quod naturâ videbatur impoſſibile, curioſiùs rem indaganti, poſſibile eſſe apparet, nouaculâ ſcilicet cotem ſcindi, hæc auguria non minùs ex aduentu exoticarum auium inconſucto obſeruata ſunt, quæ dæmonum aliunde adductæ aſtutiâ, ſæpe ſuâ præſentiâ haud exiguam ſuperſtitionibus illorum fidem fecere, adde, vt, & per repẽtinum incognitorum animalium acceſſum, qui paucis abhinc annis in Peruana Prouincia, euenit, vbi murium, nunquam anteà viſorum, tam portentoſa magnáque copia, longè latéque agros eorum vaſtans, fructus abſumendo, non exiguum leuéque fecit incolis indicium ſubſecurarum calamitatum, ob ciuilia bella inter Hiſpanos propria eorum auaritia exorta, attractáque. Horum animantium complura genera, iam olim in vſu eſſe deſiiſſe, à veteribus conqueſtum eſt, vt in Hetruſca videri poteſt diſciplina, minimè tamen (vt aliquibus placuit) ex noua aliqua cœleſti ſupereueniente configuratione factum: verùm ob diuini po-

Auſpicijs omnia fiebant.

Mures Peruanis calamitates prænotarunt.

rius

tiùs illius luminis exortum, has etiam dæmonum tenebras dissipantis.

De prodigiosis omnibus, eorúmque diuersis captandorum modis: hydromantia, geomantiáq; generibus.

CAP. V.

Prodigiorum captandorum modi diuersi.

PEr animalium porrò repentinas figuras, varias hominum voces, diuersósque mulierum partus, omina sua etiam captabant, vt ex nonnullis, quæ in aëre fiebant, prodigijs, in quo ab illis ipsis dæmonibus, ibi quasi regnum possidentibus, variæ flammarum igniúmque figuræ & splendores, accensi sunt, ex quorum luce ac motu, nunc hoc, nunc illo, futuros euentus coniicere consueuere. Ad hæc, & per diuersa, quæ in ipsa terra apparebant, ostenta, quorum superioribus annis hoc maximè portentosum conspectum est in regione Popaiana, homo scilicet, staturâ giganteâ, sciſſo ventre, extísque exenteratis, binos infantes quasi filios brachijs amplectens, horrida malâ, postea subsecuta etiam minatus, nonnisi maximum ijs gentibus incussum timorem relinquens, tandem euanuit. Sic, & per amnium inundationes, variósque aquarum fluxus & fragores assiduè contingentes, ventura prædicebant: vt olim apud Germanos, Velledam, primam nominis, suæ ætatis, auguratricem factitasse legimus: ex diuersis itidem terræ hiatibus, stridoribúsque concitatis, ac reliquis eius generis similibus multis, omnia tamen non nisi dæmonum operâ studióque sollicito confecta, sicut & hodie adhuc apud aliquos Barbaros, eidem operam dare minimè desistere, tantoperè diuino honori inhiantes, humanúmque exitium pro sua virili, procurantes.

Hydromantia genus.

Quoniam

Quonam pacto Dæmones sibi cultum diuinum vindicare appetant, vsurpatio verborum sacrorum in fascinationibus frequens: nominatim aliquot Dæmonum superstitiosa & suppositicia, quæ lingua enumtientur, & vnde depromantue, explicantur.

CAP. VI.

VErum, cùm hunc diuinum honorem cultúmque duplici pacto quasi (nostris delictis id commerentibus) sibi vendicare satagant, clàm scilicet, ac palàm; de vtroque etiam illo modo nobis hîc, loco non ita alieno, quà tamen fieri poterit breuiter, lector admonendus non ab re videtur. Vnus est, cùm nos rebus nonnullis vanis futilibúsq; quidem, secùndũ vim virtutémq; nobis incognitam, vtimur tamen, quò rebus vehementer desideratis consecutis, animum expleamus, cuilibet itaque euitandum, vt mente præcognitum habeat, veluti cùm quibusdam vtimur contra fascinum variis crepundiis; vt nonnullis speculis, Meletæ coriis, plerisque hoc genus aliis rebus, aut cùm sacra miscemus verba dictis rebus inanibus futilibúsque, quò optatis frui liceat, veluti, si rei alicuius desideratæ reperiendi causâ, orationes sanctorum, psalmos ac Euangelia recitauerimus; cùm hæc non ad res quasuis viles & abiectas, sed potiùs pretiosissimas omnium, æternas nempè nobis comparandas, cœlitùs concessa sint. Iis autem rebus adeò vanis futilibúsque haud vlla, siue à Deo, siue natura, indita dicatur, virtus inesse potest: at dæmonẽ præstigiis potiùs ipsis quasi suppositicia & emẽtita: hincque fit, vt cuncta nomina incognita dæmonibus adscribantur, quibus vulgus furtim pro amuletis vtitur, atque etiam ante diluuium sibi somniant: quorum tamen nulla in sacra scriptura, nec mentio nec significatio reperitur, vt sunt Gob, Giber, Gabir, Cadebru, ac sexcenta alia eóque magis, quòd hæc in manibus superstitionibus addictorum rarò non deprehendantur, quæ quidem eorundem dæmonum fraude doloque iam tum inuenta aiunt, cùm primum in necessitatibus

Verba diuina contra & ad fascinum recitata.

Nomina falsa dæmonum.

tatibus diuinum nomen inuocari cœptum est, יהוה scilicet, quo Enoch primus omnium in lege naturæ, cœleste implorãs auxilium, vsus scribitur, cui, vtpote tertio ab Adamo, plus etiam cæteris gratiæ concessum est: ac etiam *Iehouah* Moisi diuinitùs ostensum, quo cum Hebræi, tot miraculis clarum, celebrant, Deúmque factum Pharaonis, indubitanter asseuerant. Multa ex iis, à dæmonibus occultis, excogitatis hominibus, mihi videndi potestas aliquando facta est, in annulis quibusdam argenteis. Hispanorum velitum, quos ignari haud pauci, quò tamen tutiores ab aliquibus periculis redderentur, non sine deuotione gerebant, à me tãdem rei ipsius tam impiæ edocti, animo promptissimo omnes perfregerunt. Neque existimandum hæc fortè nomina, ex illa, qua dæmones inter se proprijs vruntur, lingua aliqua deprompta, cùm nullo, vbi spiritus sint, sensili inter ipsos indigent idiomate, quandoquidem cuncta intellectu, non sensu (crebrò vt repetitum est) percipiunt, proprios scilicet vt Angeli sibi inuicem conceptus per propinquam, vel longam distantiam manifestando: at magis censendum equidem existimarim, barbaram aliquam inter ipsos in vsu esse cùm peritiores, quorum sententiæ & ego haud inuitus subscribo, antequam Aegyptiam, suspicentur, vel ex eo, quòd dæmones, ea compellari, libentius pareant, præsertim cùm Aegyptij omnium primi, maximum cum illis habuere semper commercium, eorum cultum amplectentes.

Moyses miraculis clarus.

De superstitiosis quibusdam, superstitionúmque variis speciebus: scripturis item Dæmonum, an scriptis quid possint nobis denotare & relinquere.

CAP. VII.

Superstitionũ species.

EA itaque nomina, dum peculiari quadam emphasi, ob id, quod incognita in his superstitionibus exprimerentur, in tantam admirationem animos iam ante in id pronos, continuò rapiebant, vt certam fidem barbara cæcáque gentilitas his adhibere non adhubitarit, atque si di-

si diuinitus verè prolata essent, quibus libentiùs nonnullos superstitiosos adirent, præsertim si certas quasdam barbaras antiquasque figuras immiscerent interlineatas, pentaculis, sigillisque, propriis eorum instrumentis, ad quæ alliciuntur, non perinde vt animalia ad cibos, sed vt spiritus ad occulta signa. neque ex sigillis istis satis cõijcere possumus, dæmones aliquibus peculiaribus inter se vti literis, vt aliqui arbitrari sunt, cuius quidem opinionis fuisse, quendam Theseum Ambrosium, *ex libello eius, de variis alphabetis, edito*, videre est, in quo, Spiritũ quendam, aliam atque diuersam, ab omnibus, quæ haberi possunt, literarum peculiarem quandam configurationem, scripsisse asserit: cum tamen vsu literarum nullo indigeant, sicuti nec aliquo sensu, in propria eorum operatione: cum quod rerum, semel tantùm perceptarum nulla vnquàm eos capiat obliuio. Cuius quidem rei, non ita pridem factum fuisse periculum in Aemilia à mago quodam Felsinate, ac Mediolani ab altero tradunt, qui suauissima eorum musica delectatus: nonnullis enim, quæ præ manibus tum erant, instrumentis sonuerant, mutuò de anima, ampliùs duabus horis peracutè disseruere, cũ ijs magum Auerrhois opinionibus addictum perciperent, sic & ipsi eisdem inhærere cœperunt, vt non modò dicti auctoris nondum nobis reperros libros citauerint, sed sæpenumero vel ipsissima auctoris verba, ne dicam sententias, protulerint. hinc illi misero accidit, vt, & suæ ipsius firmiter insisteret sententiæ, & dæmones vel in rebus naturalibus opinione potiùs quàm re existere, in quo vtroque anteà cespitãs decipiebatur, ex eo sine hæsitatione crederet: quod tamen minimè mirum videri debet, dæmones altiori imperio, ratiõ, vel numquàm falsa ob id, quo constricti sunt, respondere consueros, tum coactos. hoc fauxille nobis namque obesse semper quoquo possint modo operã nauant. Cæterùm, vt ad id, vnde digressa est, nostra reuertatur oratio, Dæmones certas etiam scripsisse notas, cõperti sunt, non quòd ijs ipsimet opus habeãt quãtopere, sed eorũ, quibus, cum ipsis est commercio, potius causâ: solemnes enim certas quasdam literarum obligationes, ceu dominus à vasallo suo fidelitatis, perfidiæ potiùs nefandæ, iuramenti præstiti à suis illis omnib̃ miser-

Figuræ superstitiosæ.

Libri Auerroïs.

Scriptura Dæmonum ad quid.

miserrimis mancipiis extorquere solent, ad quam rem conficiendam, literis vti interdum consueuere. Per varias quoque sortes, alio longè à malis, quàm bonis viris vsurpatas, diuinos honores sibi quærere studuere, dum scilicet in rebus nihili aspectibus cœli, in futuris denotandis, plus iusto, maior virtus attribuitur: cùm eiusmodi superstitiosa Aegyptiaca, diei horarúmque obseruatio, vti impia, prohibita sit. Eadem prorsus moliti, introducendo hydromantiam, quam Numam Pompilium Romanorum regem, exercuisse, perhibent, vbi, variis conspiciendas se exhibẽtibus spectris, imaginibúsque in pelui quadam, ad id consecrata, sub aqua rapta, ac interdum instantia cognosceret. qua certè superstitione, vtpotè à Græcis, vnde omne eiusmodi genus, ad Romanos, promanauit, ex Dardani libris, Numa infectus, ex suo cum Ægeria Nympha colloquio, ea se hausisse, simulauit. Sic & per ipsam Pyromantiam, cuius Amphiaraus inuentor celebratur, quâ variis flammarum motibus, fulgure, lumine ac strepitu, extinctúque, futura inspicientibus, ostendebant. hæc & paucis ab hinc annis, diabolus superstitiosis, de futuris consulentibus Lithuanis Samogetisque illusit; morbo enim aliquo laborãtibus, si vmbra, corpore igni oppositio, aduersa scilicet, mortem protendere, persuasit. Ad eundem penè modum, & per Aëromantiam factum, qua etiamnum Mauri, diuersa prognostica inde captantes, vtuntur: ex variis nempe vẽtorum flatibus, aëris constitutione, stellarúmque scintillantium quasi forma. Sic & per Geomantiam, cui falso vim ab anima adscribunt, quasi verò in hac superstitione in vsum adhibitis figuris mens excitara, sensibus, quibus vincitur, prorsus sopitis, nullo vnquam negotio, quæ vellet, contingentia, aut à se ipsa, quodam spirituali emisso lumine, aut in se, superno influxu, ita reciperet: vt solis radios perlucidus excipit aër, seu specula sensibilium obiectorum imagines, cùm tamen nemo vnquam alicuius rei cognitionem assequi possit nisi eius quod ipse adinuenit, aut ex aliorum doctrina percepit, neque à cæli motu id procedere existimandum, cùm sæpe quæ inquiruntur à superiorum voluntate dependeant, nec à Saturni intelligentia, astri vsa instrumentorum. siquidem intelligentiæ, vnde astra

Sortes quæsitæ bonis & malis.

Hydromantia addictus Numæ.

Geomantia superstitio.

diuer-

diuersa lumina, virtutem variam, cœlique motum ac vim recipiunt, haud vnquam cœlestes orbes deserunt, cùm propriæ essentiæ ac voluntatis, vt diuina ope, quò cœlos moueant, apprimè indigeant.

Quod superstitiones omnes sint à Dæmone; cui ascribuntur geomantia, coscinomantia, capnomantia, cabala Arabica, Theophania, onomantia, chiromantia, physiognomia, Astrologia Ægyptiaca.

CAP. VIII.

NEc etiam aliquid inferiorum Angelorum suamet sponte ad eas res accedunt, vt puta superstitiosas, diuinæque prohibitioni repugnates, nec à Deo id negotij ipsis datur, quorum operâ, ad res longè excellentiores, sui nempe ministerium, piorumque hominum, & animorum protectionem vtitur. nihil itaque reliquum est, quàm omne id, non nisi à Dæmone profectum esse. Ipsemet enim audisse me memini, quendam insignem Geomantem frequentiùs fecisse periculum, qui prorsus solenne quæ cum protestatione, omni, si quod esset Dæmonum occultum, abrenunciato instrumento, nihil quicquam amplius veri ex hac superstitione elicere potuit, cùm tamen antea assiduè illam exercens, haud dubium rerum prospexerit euentum. Per plumbi porrò infusionem similes nugas superstitiosas, mundo obtruserunt, dum à Saturno cui hoc metallum assignant, ad dubia quæsita responsa petunt superstitiosi, vbi plumbum feruendo, veneficia prodere, sibi persuadent, pro eo, quod Saturnum, tum in metallum, cùm & in Dæmones habere dicunt, imperio, dominióque, quo etiam pacto, nonnullas fascino nexas venationes soluere pollicentur, à quibus quidem hoc edoceri, maximè optarim, vndenam hæc tanta illorum proficiscatur debilitas, quo minus prohibeant, ne plumbum ab igne ferueat, cùm materia, in quantum mobilis, ad nutum etiam obediat, nullâ prorsus vi resistente. Vnde itaque hæc aliò, quàm Dæmonum arte, prouenire dixeris? idem fit quoque per Coscinomantiam ac capnomantiam, quarum illa cribri

Superstitiones omnes à Dæmone.

Plumbi infusio superstitiosa.

Venationes ligatæ.

agitati gyrum, hæc tum morum considerat: adde per cosmologiam, quandamque aliam scientiam, quam Arabes falsò, cùm magica sit superstitio, *Cabalam* vocant, qua ex figuris nonnullis, ac Arabum literarum ordine, multa ac varia se præscire, iactitant: per Theophaniam etiam, nec non per onomantiam, qua per numeri paris, imparisue excessu, Achilles, se Hectorem interempturum, cognouit, & per alias quascunque, quas Hebræi בומול nuncupant vt per chiromantiam, sub qua mirâ astutiâ hic noster anguis antiquus latet, ac per Physiognomiam, denique & per Astrologiam, harum omnium matrem, tum præsertim, cùm, quæ continguntur, sciscitando inquirimus; hanc, inquam, quæ dæmonum technis corrupta est, quæ Aegyptios, Indósque in idololatriâ præcipites egit: nec ipsi Hebræi, veri tamen Dei cultus edocti, ab hac alieni fuere, quam tamen superstitiosam artem Iosias rex pius ac iustus extirpauit inde, dum sacra Soli, Lunæ, omníque cœlesti militiæ, è medio abstulit; non tamen eam hîc intelligimus, quam Abraham Aegyptios docuit sacerdotes, quâ cœlos, motu, iustáque tempora decernere, ac sydera in hæc inferiora agere, ostendebatur; alio enim modo, quæ à voluntaris imperio fiunt, quàm quæ cæli influxu, astrorum figurâ, manuum signis, facierum lineis alirúmque tum cantu cùm volatu fiunt, rerum curiosâ obseruatione Deus disponit ac regit: proinde, vbi ex his dictis desumpram prædictionem aliquam euentus ita comprobauit, itidem non nisi Dæmonum operâ factum existimandum.

Cabala falsa qua.
Theophania.
Onomantia.
Chiromătia.
Physiognomia.
Iosias sacra Soli ac Lunæ sustulit.

De diuinatione ex somnijs captata, eiusque origine: quinam in ea excelluerint, tum demum de notoria arte maximè omnium superstitiosa.

CAP. IX.

HInc consequitur & illa per somnia diuinatio, hæc posteaquàm dominus in somnis apparere cœpit gentibus irrepsit, quæ quidem somnia, etsi sæpenumerò à naturalibus causis, cælorum imaginibus, angelorúmque reuelatione causentur, Dæmones tamen nihilo secius,

ciùs, sese iis immiscere solent: quòd vel tum maximè dant operam, cùm quasi inuitantur ab his, qui hæc ieiuniis, precibus, thymiamatum suffitu, sanctorum nonnullis orationibus, quibusdam herbis, frondibus, lapillis, adolitáque crebris circulis vertigine procurant: hęc tempora, dies, horæque sedulò inspiciunt, quibus proprias & peculiares virtutes ac noxas veteres, cùm Chaldæi, tum Aegyptij adscribunt, accensis certo numero candelis, quibus nostri religiosi, benè precati sunt, aut, quæ beatorum tetigere reliquias. huius generis multæ & aliæ superstitiones, & hodie à plerisque nomine Christianis, re autem ipsa Ethnicis longè deterioribus, clàm obseruantur, quod quidem relatu saltem (ne dicam factu) omnium est turpissimum. quæ enim insania ac cæca dementia, eos, qui nomen Christo dedere, tum primùm, cùm sacræ aquæ infusione Christiana religione consecrarentur; eosipsos tandem, turpissima defectione, cum hoste Dei & hominum, colludere? quæ enim Christo societas cum Belial, sic & quæ Christianis, cuius nomine meritò gaudere volumus? Porrò, & superioribus diris superstitionibus à Diabolis & Notoria, adiungitur, quâ multa de scientiis dictu incredibilia à cœlo prodire ferunt, cùm potiùs casu Dæmonúmque vt & cætera illusionibus contingant, etsi ea antiquitas à Mopso, Hermete, Atlante, ac Apollonio Thyaneo (cuius nomini magicam vim subesse credidit) sibi reuelari somniauit, quam vanitatem Zoroastri non ab re igne pereunti acceptam referunt, cui vel ex minima saltem parte addicti, indigni certè ab omnibus bonis reputantur, qui solem, vt Thoes, oculis contemplentur, quos expergefactos nihil ex tantopere exoptatis vidisse contigit, præterquàm, quòd ad priora peccata, maiorem inde cumulum accessisse, irámque diuinam contra se magis concitasse (si non cæcutiant prorsus) videre possent: vtinam omnes tandem hoc veterno sepulti, dormientes aliquando expergiscantur, ne tandem æternùm ipsis pereundum sit.

Christiani superstitionibus dediti.

Notoria superstitio.

Zoroastri ignis periit.

De quadam diua superstitioséque Dæmonum inuocatione; déque Pythonica cadauerum erectione, animarúmque prestigiosa reuocatione & Necromantia Necyomantraque ritu: illa possibilis sit necne ac licita Dæmonibus.

CAP. X.

Superstitiosa inuocatio Dæmonum.

CÆterum aliud est genus, harum superstitionum, vbi nimirum Dæmones quos cimata aiunt palam inuocantur, quod tum potissimum peragitur, cùm allecti variis superstitionibus ac sacrificiis humanóque interdum sanguine accedunt, vt ab antiquis recentioribusque nostris obseruatum est idololatris. Hac diuâ Necromantiâ (vti Græcis dicitur) cadauerum erectione olim fieri solitâ, Vlyssem interempto Elpenore, ac Aeneam Misenò, vtrumque classium in mari errabundarum ducem vsum fuisse, fide digni scriptores testes sunt: vt & Simonem Magum, hæretici Menandri magistrum, cùm Nicetam puerum suum suis ipse manibus hisce nefandis dirísque spiritibus, quorum nefanda nomina *Egyptaymon, Aymon ac oriens* fingunt, Hecate immolaret. Hac eadem & animas mortuorum euocari, olim creditum est, falsò tamen, cùm haud vlla nisi quæ informant corpora propriâ virtute (*vt suo inferius dicetur loco*) mouere queant. vtpote in hac scelerata arte fiebat. Idem dabant & operam, per Necyomantiam, ita Græcis appellatam, quam purpureis floribus herbis odore fragrantibus, vario succorum sufflatu, ac diuersis canticis, aliísque rebus, quibus homines aptiores ad Dæmonum excipiendas actiones reddi putarunt, frequenter exercuere, vt eius rei, ex aliis multis exemplum videre est de Zebacco, apud Indos. eo enim nomine animas cum corporum, è quibus antea emigrarunt, similitudine apparentes, nuncuparunt antiquiores, quò ובי Hebræi appellant, quod quidem reipsa contingere, antiquorum plerique rati sunt, vt ex historiis Ethnicorũ apparet, vbi Homerum ab inferis, ab Appione Grãmatico, quo nonnulla quæ in suis scriptis reliquerat dubia explicaret,

Dæmonum nomina.

Homerus ab inferis excitatus.

placaret, longo iam tempore postquàm erat vitâ functus, reuocatum legimus: quid? quòd & in sacrosancta nostra scriptura eius rei exemplum repetire est de Pythonissa quadam, Saulis iussu belli exitum præuidere satagentis, Samuelis Prophetæ animam in vitam reducente, quod quidem omnes ferè Hebræorum Mechubales reipsa contigisse asserunt, qui ante annum animas, ob laborem mactibus nouem per menses exhibitum, nullo nisi hoc poëtarum circulo completo loco, miseras reputari affirmant. Cuius sententiæ & hodie quidem videntur esse, qui ab amicis animam exhalantibus dextera porrigi petunt, quo scilicet post discessum animarum eorum conspectum exposcere volunt, sub quarum tamen specie potiùs hi spiritus, homines deludentes, sese conspiciendos exhibent. A quorum quidem, animi sententia non pauci classici discrepant recentiores Theologi, asserentes, animas nullo vnquam pacto educi posse; cùm quòd animæ, his corporeis exutæ exuuiis, quæ in mundo accidunt, per se perspicere minimè queant, nisi in Dei, cùm fiunt, id videant essentia, aut antequàm eiusdem certè reuelatione id habeant tùm etiam inquiunt Sancti Dei famuli, Samuelis, piè iam defuncti anima, nullo ne vel minimo quoque modo, Dæmonum potestati subiacebat, sed potiùs in sinu Abrahæ exoptatissimâ tum omnibus piis fruebatur quiete. Nec ad rem facere aiunt, quòd ipsa sacræ paginæ litera Samuelem resuscitatum dicat: cùm non sit infrequens ipso signato pro signo scripturam vti: quódque Dæmonum potiùs fuerit præstigiatrix illusio, vbi haud res ipsa vt apparet exstitit, ac aspicientium oculi ligantur; *vel ex ibi subsequentibus, colligere est*, quòd animæ nullo, nisi quatenùs informant corpora, (supradicto etiam modo) motu moueant, nec semel à corpore dissolutæ, vt iterum illi coniungantur, vllâ arte præstari queat, adde nec vi aliqua, cùm hoc solius diuinæ sit potestatis, ergo nec reuocare illas possibile est, nec vt proprio cadaueri conglutinentur, nec etiam phantastico, verùm ementito, nec hoc ipsis Dæmonibus (cùm in eorum potestate non sint, nisi quatenùs dùraxat affligantur) datur diuinæ iustitiæ, pœnis, non cu pæquidem commissæ, (misericordia mediante,) condignis, sed

Samuelis anima in sinu Abrahæ.

Samuelis resurrectio ex sacris paginis.

Reuocatio animarum an sit possibilis.

potiùs congruis (vt Theologi dicere consueuerunt) ca-
stigantibus. Nec dæmones animas, quasi secundùm quie-
tem rerum imagines, repræsentare possunt, ne vel ex his,
quæ propriis maculis expiantur, nulla nempe in eos fa-
cultate ipsis victricibus existentibus dæmonibus relicta,
etsi non prorsus alienum videatur, eis in purgatorio va-
riis cachinnis, ac sarcasmis illudi: cùm ab igne solùm,
eò quod cum charitate emigrando: vt diuinæ iustitiæ in-
strumento patiantur, hisce superstitibus adhuc (vt non-
nullis antiquorum Theologorum placuit) corporeis af-
fectibus, secundùm quos pati possint, nec ex illis, quæ
sensus nihil, sed damni tãtùm pœnas dant: in quas haud
quicquam ipsis iuris est, sicut nec in eas, quæ prorsus ob
sua commissa delicta tartaris mancipatæ sunt, quarum
tantummodo tortores, executorésque meri diuinæ iusti-
tiæ, existũt, quò ad finem mundi vsque. Si enim vt illis
placeret animas hinc inde & educere & reducere inte-
grum esset, minimè tum iustitiæ diuinæ satis fieret, lo-
cis destinatis cuilibet ad illorum libitum mutandis: etsi
diuino permissu & dispensatione quasi, quò viuentes ad-
huc de earum immortalitate statúque edoceãtur, inque
fide confirmentur, nobis aliquando adesse posse, Iustinus
Martyr Philosophus ac Theologus haud postremæ notæ
nihil cessitat, innixus forsan Ecclesiasticis authoritati, vbi
de Samuele legitur, *Obdormiuit in domino, & notum fecit
Regi finem vitæ suæ*: quod etiam patet in vita S. Martini,
per latronis vmbram.

Non licet Dæmonibus animas reuocare.

De ministerio Dæmonum erga homines, vnde & in quem finem: prastigioſorúmque expiationum ſpeciebus: Hecates religione Magica & oraculis: Mathematicis artibus, libris Magicis: extirpationéque tam nefaria peſtis.

CAP. XI.

Ministeria Dæmonũ erga homines.

ADsunt præterea hi nefarij Spiritus hominibus aper-
tè & palàm, ministerio quarumdam, non ex arte,
sed veneficijs, afflictarum imaginum, in aliquorum exi-
tium

rium ac interitum adducti, ad explendum veneficorum desiderium. quid his addant etiam insuper, hæ pestes hominum, *dicere coeo inuitimus*. Per alia quoque veneficia atque philtra, *vt inferius clarius euidescet*, attracti præstò sunt, mira Dei permissu efficientes horum etiam fraude ac dolo plerique antiquorum Sacerdotes, ac humanâ sapientiâ donati, impulsi sunt, vt & suarum animarum salutem, Theurgia indigare satagerent (hoc nomine enim alia quædam ars præstigiatrix, vocabatur) eiusve ope falsam animis expiationem sacrificiis quibusdam ac consecrationibus, quas Teletas, nuncupabant, sibi pollicebantur, infelix certè inuentum, ac miseranda horum infeliciſſimorum conditio, vt ex quo fonte, Ilias malorum, mors denique temporalis & æterna, in mundum profluxit, inde se suam salutem hautire crederent. Eidem dæmones authores quoque fuere, vt Hecate, vel oraculis (quibus vt plurimùm religionem simulabat) artem magicam doceret: non eam, quæ in naturæ arcanorum indagatione occupatur, quâ actiua passiuis applicando mirum in modum secretiores sapientes mundum maritant, vt sæpenumerò, licèt stupenda, vera nihilominùs præstent: verùm mathematicam falsam, ita noxiam & periculosam, vt eius exercitium palam vbique locorum omnibus temporibus prohibitum fuerit tam apud veteres, quàm recentiores etiam: quo factum, vt à sua patria expulsæ sint Adelrunæ magæ, ad quas Hunni suam referunt originem, ac Dardani libri, atque etiam qui Numæ Pompilio asscriberentur, senatusconsulto quippe qui hanc vanam superstitiosamque artem continerent, flammis meritò consumpti sint. Nero quoque initio in exquirendis magicis ijs artibus paulò curiosior, quòd nullum posteà certum signum argumentúmque perspexisset, eas sustulit. Plinius enim author est, ætate sua principem hunc vanas falsissimásque comperisse magicas artes. Hinc etiam fit, vt & Hebræi ac Mahumethæ vltimo supplicio ijs vtentes afficiant. Aegyptij autem, vt semper ab initio vsque omnibus cæteris gentibus his superstitionibus addicti, peculiares Angelos ad eorum Theurgicas operationes accedere, sibi vt multa alia vanissima persuasere diabolos

Theurgia magia species.

Hecates ars magica & oracula.

Magæ exulant.

Libri Magici igni damnati.

veritus credere eos, par fuerat, cùm sancti Angeli, gratiâ jâ confirmati, cane pejus & angue (*quod dicitur*) odio prosequantur, quæ diuinæ voluntati nõ dico, in his grauissimis, sed vel minimis etiam contraria, vident, inimò potiùs rigidiss. hii, & ad vnguem, diuina præcepta, vt obseruentur, sedulò dant operam.

De illusoria Dæmonum efficitione in Angelum lucis; deque fallaci illorum ludificatione & veneficiis amatoriis, quibus maxima pars hominum nimia voluptatis captanda gratia irretiti reperiuntur.

CAP. XII.

Astutia Dæmonis in illusione.

QVo autem arctiori vinculo his vanitatibus irretitos paulatim sibi obstrictos reddant, eorum conspectui præstanti fulgore se obiiciunt, mira sanè minimè tamen fide carens illusio, ille enim artifex, quod hac non successit, alia aggreditur via, atque vbi lupina pellis (*vt ille ait*) non sufficit, assuit vulpinam, & sic clam perficit, quod palam non potuit, in Angelum lucis etiam se transformans. hinc non sine causa, Cabalistæ, eadem esse literas, Dei ac dæmonis nominis asserunt. his itaque artibus, gentium doctis, vti Abari Hyperboreo, Empedocli Agrigentino, Pythagoræ Samio qui ab aliis Thuscus habitus est, Appollonio Thyaneo. & aliis plerisque Platonicis, imposuere, Porphyrio Thyrio, & Iamblico Ægyptio, dum natura quadam, quod æthereã hanc eis inesse enitentem qualitatem imaginati sunt. Qui scilicet philosophi suæ sapientiæ confisi ac innixi, & sibi, & aliis, quò minus ad veram sapientiam peruenirent, impedimento maximo fuere. Moliti sunt & quæpiam alia, hi spiritus impuri per Goëtiam ac Pharmaciam artem non minùs corporibus, quam animabus hominum noxiam & periculosam. hac enim, amatoriis quibusdam poculis ac veneficiis vsæ Lamiæ dici vix potest, quæ dira execrandáq; mala perpetrent, extremam hominibus perniciem accersentes: dum iis, turpissimi amoris faces quasi accendunt vti in Amone & Antiocho, quorum alter sororis, alter

Dæmon Angelum lucis effingit.

Dei & Dæmonis eadem litera sunt ex Cabalistis.

Goëtia & Pharmacia vsus inter Lamias.

aliter verò nouercæ, nefanda libidine flagrauit, alij alio modo illicitæ Veneris auctores fuere; inuiti adhæc auxilia sua se conferre simulauerunt; neque id mirum, cùm furtus per insidias & clam, quàm aperto quasi Marte, & palàm homines aggredi, consueuerint. Inuentum hoc falsò Salomoni adscribitur, cùm tamen multo tempore ante eum ab Ægyptijs & Chaldæis repertum sit, quibusdam sacrificijs proprium genium à sua quisque genesi, quò malum euitarent, felicitatémque consectarentur, tentando.

De verbis & characteribus Magicis: an iis prolatis & mussitatis Dæmones valeant ésque Necromanticarum artium vsu ac beneficio constringi possint: Déque syderum obseruatione quibus vtuntur ad præexendam suorum facinorum fidem: An etiam ea verba (barbara licet) immutanda sint: An denique Dæmones ades constringantur vt non possint recedere.

CAP. XIII.

EO tandem miseri deuenere dementiæ, vt nonnullis barbaris linguæ verbis mussitatis, certísque characteribus effictis, hos nequam Spiritus constringi adigíque sibi persuaderent: atque vtinam in hac summa luce quidem profligatissimi hominum sua sponte hisce diabolicis tenebris vel hodie sese non inuoluerent: neque aliquem ex multis eiusmodi scelestissimis Necromanticis reperias, qui non crudeli violentáque morte, potiùs, quàm placidâ rebus humanis eximatur, in summam desperationem antea adactus. ex quo liquet, dæmones iis rebus constringi inuitos minimè posse; eóque magis, cùm nec cœlitus vis aliqua (vt quibusdam videtur) contra eos vllam in pœnam concessa sit: id si aliter se haberet, illud inconueniens consequeretur, quòd has superstitiones exercentes nihil peccarunt, quod omnino falsum est, ac quò maiorem fidem facerent suis facinoribus, syderum obseruatione sibi ad hanc opus esse vulgò persuasere, maxima cum ignauia (cùm nihil cœlo eo quòd spiritus) subsint, ex eo fit, vt, & si, vocati, non semi-

Necromanticorũ mos frequentissima.

Syderum obseruatio à Necromanticis quæsita.

per præsto sint, astris id minimè esse adscribendum: perinde nec, si quandoque mœrore, quandoque verò afficiantur lætitiâ, vt nulli opinati sunt; non tamen negauerim, quosdam eosdem effectus sic planetarum radiis subiectos esse, vt nihil, nisi priùs propriâ sibi stellâ inspectâ perficere aut consequi possint, alios verò sic subiici, vt non præmissâ aliquâ syderis inspectione sua exequatur, magis tamen ex voto succedit, sub astro, peractum: aut fieri potest, quòd Angelorum excubiis sepenumero, quò minus sua perpetrent facinora arceantur: aut certè ex composito quasi hoc simulant quò astris diuinũ honorem apud homines conciliẽt, aut rursus ipsis cœlestibus corporibus infamiæ quandam notam inurant. Vt plurimùm enim maius malum & eorum clandestinis, quàm manifestis operationibus, metuendum. Verbis præterea à hoc superstitionibus eiusmodi addictum genus hominum vitur prorsus ignotis & ratis, quæ tamen nullam nec ex se, nec ab ipso cœlo vim habere possunt, vt hi sibi somniant dæmones constringendi, cùm haud coacti vllorum verborum virtute, at magis ex occulto cum hominibus inito pacto fœderéque, vel etiam aperto, obediant: non tamen in dubium vocauerim, hebraica quædam nomina non exiguam in his spiritibus cùm alliciendis, tum profligandis, vim habere, modo tamen recto ac ritè prolata. Id olfaciens Orpheus, non sine causa nomina barbara non esse mutanda voluit, non quòd, quò & in quantum sunt vocabula, hanc virtutem (vt ipse arbitrabatur) à natura quasi infusam, adepta sint: cùm illa, neque sonum efficiendo, nec aërem etiam tangendo, nec in corpus quidem vllo modo, tantùm abest, vt in spiritus imperium aliquod habeant cæterùm si quid, hoc inde accepisse putandum, cùm ab Adamo, in statu innocentiæ adhuc persistente, longè omnium tum sapientissimo singulis reb. sua ex natura ipsa hausta, impositæ fuere nomina. in cœlestia enim terrestriáque illi tum quodammodo erat imperium. Ex quo fit, vt etiam angeli sensibili vtentes voce loquantur Hebraicã, cuiuscunque gentis sunt, quibuscum sermones conferunt, modò eas percipiant, haud dubium quin peculiari diuino arcano factum sit, ideò quòd hac primæ integritatis status quasi

Verba superstitionum vana.

Orpheus verba immutari noluit.

adumbre

adumbretur; ex eáque lingua eluceat, quódque primis parentibus ab initio statim (non vt reliquæ postmodum ex peccato consecutæ in pœnam culpæ) data est. Aut etiam quòd dæmones maiorem laudem ex his barbaris vocabulis, Deíque conceptum summum quærant, cùm hanc linguam vtpote propriam & peculiarem suis cultibus consecrarit destinauerítque omnipotens, cuius etiã vsum nouissimis diebus vbique locorum & gentis quasi postliminio reductum: communem ferè omnibus, cùm erit vnus pastor & vnum ouile, nonnulli perhibent, eámque in cœlesti patria omnibus vernaculam fore, alijs tamen non deficientibus non abs re haud pauci Hebræorum Thalmudistæ asseuerant, & quidem iure optimo eius considerata origine, quam non ex peccato instar reliquarum, sed ex ipsa integritatis cõditione trahit, Chaldæis & Phrygijs falsò ipsâ tanquam suâ gloriantibus. Præterea, neque existimandum (vti fert opinio Necromanticorum) ob Characteres illos, quibus vtuntur, dæmones accedere, vt astutè se iis cogi simulant, excirando in accessu quasi constricti horribiles terrores tempestatésque maximas, cùm potius suâ sponte deceptum veniant, immò per omnes decipiendi occasiones solicito studio venentur, nihil magis in votis optatísque habentes: quid enim homines, vilissima sua mancipia, tantùm trepidarent, vti præ se ferunt? cùm horum potestas ipsorum diabolorum longè sit inferior, vt ne comparari illi possit, vel ipso Apostolo teste, dicente; *nobis non esse bellum aduersus carnem & sanguinem, sed aduersus principes & potestates, rectorésque tenebrarum mundi huius.* Minimè itaque adeundo tam arctè constringuntur, aut loco alligãtur, vt inde recedendi omnis facultas eis erepta simul videatur. sæpe enim recessisse inde conspecti sunt, licèt ex pacto è vestigio reuertantur, neque à quibuslibet etiã vocati, vt verspellis sunt astutiæ, accendendo obediunt, etsi superstitionis nihil omissum sit in obseruandis consuetis horis, fortè quòd ab angelis impediantur, aut suis tanquam principum fide dignorum promissis fidem certam minimè haberi intelligant.

Hebraïca lingua ex integritate orta.

Dæmones accessu suo horrores conciãt.

De Dia-

De Diabolicis artibus, quòd multi huic superstitionum generi dediti hoc appetant, vt diuitijs & delicijs fruantur, artis Magicæ subdolâ specie decepti: quæ credunt signis quibusdam Magicis herbis, gemmisque virtutem aliquam inesse, cùm falsa meréque suppositicia sint: nec hos fieri posse sine aliquo Dæmonum commercio, nobis non absre interdicto.

CAP. XIV.

Diabolicis artibus dediti vt diuitijs & delicijs fruãtur.

DOlendum profectò lachrymisque deplorandum, non exiguam hominum partem huic diro diabolico iugo sponte sua colla subdere, quò solummodò nonnullis optatis potiantur, friuolis voris nihil pensi habentes (id quod ab ipsa veritate de huiusmodi permutatione dictum est) cunctas nempe totius mundi & diuitias & delitias nihil prodesse, quæ vnius animæ iactura vel permutantur vel comparantur. Nec tam siderum vel alio infausto aliquo affecti ac irradiati sydere (vt nonnulli somniant) aut planeta cadente impulsi id agunt: quàm potiùs suâ peruersâ mente & iudicio, ipsis talpis cæcitores, volentes sese in talia extricabilia diabolicæ retia præcipites dant. Falsò itaque à talibus creditur & hoc ijs signis magicis, seu herbis, seu gemmis, à cœlo, aut arte (vti Zoroastres ac Zabulus effinxere) aliquam vim peculiarem subesse, aut si qua inest ex pactis diabolicâ subdolâ fraude suppositicia est, *sua inferiùs dicenda loco, de imaginibus.* hîc nobis sufficiat, hanc ijs virtutem à natura datam minimè esse, quòd corporea ipsa trahunt incorporea, potestate longè latéque superiora, multo minùs ex aliqua obediendi facultate, quam Deus rebus iniunxit, ne amicitiæ alicuius ineundæ cum ijs ansam præbuisse videatur, cùm è contra nobis illius commercio seuerè interdictũ sit ab Apostolo, dum vt nobis ab omni dæmoniorum societate caueamus præcipit. Quòd verò vocari, & quasi ad imperandum adhiberi superiorum potestate & imperio, quorum nomina furtim sub illis characteribus sigillisque continentur, euenit, non vti bruta cibos sequentia, *sicut antè*

antea etiam monuimus, verùm vti ſpiritus ad ſuas teſſeras & occulta inſtrumenta veniunt.

Deiam laudata conſtrictione Dæmonum: An poſſint etiam inuiti cogi & caſtigari cùm ſe nobis ſubiecerint: de illorum in nocendo impia concordia: de diuinarum appellationum, nominum Angelicorum & ſanctorum oratiorum abuſu in his conſtrictis adiocationibus: An Deus bonis & malis Angelis, vt nos puniat vtatur: Subduncur de, hinc circuiorum ceremonia Magica cum characteribus in arte frequentibus, non omiſſis quæ tractantur de Fatorum ſuperſtitioſo inuento.

CAP. XV.

HIs ſuperioribus cæteri dæmones ſeſe ſubiecere libenter, eorum vitiis adhærendo: ex quo & inuiti nunc cogi poſſunt poteſtatéque caſtigantur: ſi quando in diuerſas partes diſcedere tentant, omnibus tamen in nocendo par animus & mens concors, non tam ab eſſentiæ aliqua nobilitate, quàm peruerſiſſima malitia profectum, quâ deploratis ſuis mancipiis conſpiciendos ſeſe exhibent, etiam pro ſuo libitu id facientes, in annulis, ſigillis, ac tabellis ſeruire eis in hoc ſimulantes. Nec tamen cuiquàm mirum videri debet, quòd in hac dæmones cogẽdi ratione aſſiduè Angelorum nomina proferantur, cùm & diuinis appellationibus ac ſanctorum orationibus in ijs turpiter abutantur, vt non ignotum eſt quibuſdam Mechubalibus, aſſerentibus dæmones ab his tantùm Dei nominibus longiùs abeſſe, quibus thronorum, dominationum ac Seraphim, adiecta conueniũt, quoniam iis ſolummodò Dei charitas, miſericordia, pietas, ſalus, libertas, ac inhabitatio innuitur: ab his autem, quibus Dei iuſtitia ac poteſtas exprimitur, haud ſemper abeſſe, inquiunt, cùm ſæpenumero ſub bonorum prætextu, praui ac maligni lateant angeli, vtroſũque enim Deus nos puniẽdo miniſterio vtitur, cùm omnes ſint adminiſtratorij ſpiritus, licet ſæpius ſuos fideles peccantes per bonos caſtiget angelos, vt Romanos punites tradunt Diuo Gre-

Dæmonum in nocendo concordia.

Abuſus diuinarum appellationum.

Boni Angeli bonos puniũt.

Angelus. Romanis eos castigans apparuit.

gorio Pontifice irâ enim diuinâ modum in almam vrbem tunc accensâ, angelus strictum manibus tenens gladium apparuit: ex quo moles Adriani commutato nomine, Castrum Angeli appellari cæpit. Diuum quoque Hieronymum, quòd plus iusto Ciceroni deditus esset, ab Angelo correptum produnt, quod & Diuo Antonio contigisse volunt. In infideles autem suam exercens iustitiam & obstinato animo delinquentes malis angelis executionem committit, vt in pœna pertinacissimi Pharaonis, impiíque Herodis, apparet. Cæterùm, & in eo dæmones dirum suum virus euomuere, diuersis rebus, quò alliciantur, veneficis ostensis, Deo illudentes (quem per circulum Ægyptij significabant) hominibúsque persuasis, ingressos circulum ac pentagona, furtim Dei nomina secundùm ipsos continentia, tutos prorsus ab eorum violentia, reddi. Nonnulli hanc ab Ægyptiis ac Hebræis edocti blasphemiam, qui vel effœtis eorum mulieribus, vt à לולית sic inquiunt, dæmonem partui noxam inferentem ita vocantes, securiores essent suis infantibus timendo, ter circulum in eorum cubiculis rhamno, cum nonnullis Hebraicis characteribus, signant, quibus diuina nomina, significari volunt. diuersis enim Deus nuncupatur nominibus, vti varij sunt effectus, quos sibi succedere optant. Est & aliud dæmonum superstitiosum inuentum, apud vulgi nostri fœmellas in vsu, quò Fatis, (sic enim hos spiritus vocant) mensas variis dapibus instruunt, vt infantes eorum felici donentur auspicio, domósque ab immunditiis verrunt, expurgántque. Verùm, nunc & ad alia quædam digrediendo referre non alienum erit, plura etiam ab iis in hac superstitiosa arte, qua se cogi simulant, committi mala, apertè quidem hinc, non sine causa, Salmanticense antrum occlusum fuisse, aiunt: Nursinum lacum custoditum: Visingianum quoque specus, quò se hoc genus hominum clam recipere solebat, obstructum. Nec tamen hi nequam Spiritus in omne malum (vt quibusdam placuit) bonâ quâ sunt naturâ ac substantia intelligenti, feruntur, cùm ordinati fuerint saltem ad vniuersi bonũ, quò suę voluntatis tanquam obiectum non possunt non velle, licèt nihil mali, neque hic, neque in cœlo cõmissam,

Malis Angelis malorum executio commissa.

In coalitione Dæmonum multa mala patrantur.

Necromantici is loca frequentia obstructa.

sum, cuius ipsi, aut causa aut occasio non extiterint, cùm sibi auctoribus factum, vt lapsus Adæ totius generis humani ruinam secum traheret, minimè tamen consequitur nos nulla delicta nisi ipsis instigantibus nostrâ spontè committere.

De visibili forma Diaboli & cur sit à Deo permissa: An ea forma sit corpore tecta ex variis Platonicorum, Theologorum nostrorum, Rabinorúmque opinionibus: sacris testimoniis: obiectionibus & solutionibus in id pradictis.

CAP. XVI.

QVò autem acerbius contra hos cõcipiamus odium, eósque magis quàm præsentissimum venenum fugere discamus, horrenda prorsus ac truculenta forma sese nobis ostendi, Deus singulari consilio permittit, vt vel exitio horribili conspectu de altera vita, talíque, qualis aspectus, animo contra nos edoceamur. quare variis abominabilibus laruis sæpenumero se nobis obiiciunt, & varia in miracula rerum infernales Verumuisse vertunt, vel in momento, vbi visum fuerit, cùm propriis formis destituantur, cuius contrarium tamen Platonem sectantes asserunt, hos spiritus nempe corpori corruptionis tamen experti obnoxios, nec crasso velusi nos obductos, at incorruptibili maximéque tenui, quò & animas circumdatas perperam imaginati sunt, à quibus non immeritò, omnes ferè Latini Theologi, præsertim Scholastici, discrepant, negantes hos spiritus, cùm omni careant materia, corporibus naturâ vnitos. Si enim (inquiunt) vlli corpori iuncti forent, quonam pacto multis antè sæculis, quàm corporeâ naturâ creati essent præsertim si cum Græcis cõueniunt: cùm corpora sine loco esse nõ possunt. Ex quo eos nullo prorsus corpore tegi, euincitur. Nec obstat quod forsan obiici posset, post perpetratum primum ab ipsis tale facinus, & à mũdo iam condito, corpore donatos fuisse, quò acerbiores cruciatus experirentur: hoc tamen ipso, euitare

Diaboli forma horrenda. Platonicorum opinio.

Scholasticorum opinio.

Obiectio. 1. de corpore post lapsũ ad cruciatus.

Scyllam

Responsio.

Scyllam studentes, in Charybdim incidunt. Si enim, vt mœrores tantùm corporibus inhærerent, & propterea, vt & nos, cùm hæc pœnæ loco acceperint, quasi ab ergastulo pati, dixerint: ipsa Euangelij veritas, eos reprimet, quæ septem Dæmones à Maria Magdalena erectos fuisse clarè asserit, ac dæmonium ab obsesso expulsum, cui nomẽ erat Legio. quòd si alicui corpori individuabili nexu adstricti essent; quo pacto vnus homo tantum eorum caperet numerum? Restat igitur, vt dæmones nullo prorsus neque splendido, nec subtili corpore induti, dicamus, cui & Diuus Augustinus *in loco de Angelis*, consentire videtur, multò minus obscuro aliquo aut crasso. Neque & id obiecisse refert; dæmonum corpora pro eorum libitu constringi ac dilatari: nam si id foret, locum aliquem ob quantitatem, quæ necessario materiam veluti vmbra corpus comitatur, vt occuparent oporteret non enim possibile, quantumuis restricti corporis, vt ab vno humano corpore caperetur eorum legio. haud quoque & id in contrarium adduxisse relevat, quod dicitur, dæmones non nisi concauis annulis ob corpora sua vinciri posse: & quod Thalmudistæ etiam eos esse corporeos affirmant, quódque quidam eorum Rabinus plures dæmones ab vno nodo cuiusdam restis appensos viderit cùm id, quò amplius deciperent, fieri imaginatione tenus potuerit. nec quod antiqui tenuere Thusci, hos aliorum ardentes imperio cinerem reliquisse: illusio námque esse potuit. mirum enim in modum in ostendendis variis imaginibus prævalent, quos sæpenumerò, secundùm quietem, ostendunt, vbi diuersis præstigiis, volubilitate formarum, actionúmque velocitate, ludunt. Neque impedimento est, quod aliqui finxere, Dæmonum corpora, vt nec beatorum post vniuersalem resurrectionem, si ita velint, loca occupatura: hoc si sic esset, non ab aliquibus internis naturæ principiis prouenirent, at à statu gloriæ, in quo Dæmones, nullo vnquam tempore, fuere, nec erunt.

Obiect. 2.

Respon.

Obiect. 3. de restrictione in annulis. Corpora Dæmones ex Thalmudistis & Rabinis.

Obiect. 4.

Dæmones

Dæmones undènam assumant corpora, & quomodo uniant assumpta: Cur integra hominum corpora non referant, cùm sint Angelorum lucis imitatores: brutorum potiùs animantium, auiúmque horribiliores formas sub diuersa aiate repræsentantes.

CAP. XVII.

RElíquum itaque est, vt, dum hi perfidi spíritus, oculorum conspectui sese obiiciunt, aliúnde corpora sibi assúmant, quibus tamen minimè, vt materiæ forma, vniuntur, nec, vt motor tantùm mobili: verùm, vt repræsentent, quibuscum per ἀοφασίαν assúmptis, sæpius noctu, quàm interdiu, vt perterrefaciant, víderi solent; ex quibus corporibus nihil est, quod sensu percipi possit, vel lapidum, vel vegetabilium, brutorúmue, cuius imagines assúmpsisse visum non sit; quámuis *in nouo testamento* non reperiatur integra hominum, vel exteriùs simulachra accepísse; non quòd suis viribus hoc nequeant, sed quòd ab Angelis prohibeantur, quod verisímiliter ob incarnati Verbi reuerentiam, cuius intuitu, & Angeli sese adorari non patiuntur, vt de illo *in Apocalypsi* factú legimus, licèt diuersum ab hoc *in veteri* appareat, etiam in Abraham tres angelos vidente, & miro personarum arcano, triadem scilicet sub naturæ vnitate, diuini luminis radio, agnoscente, vnum adorando, eíque genua flectendo: aut certè, quod non permittitur vt interna eorum fraus, ac conditio brutorum, vel ex hac extrinseca quam capessant forma turpiori, apertiùs iam ostendatur. Quapropter, cùm sese sub specie humana ostentant, Angelorum id æmulatione faciunt sic apparentium, quòd filium Dei incarnandum præ se ferrent, ac se nobiscum socios futuros ostenderent, frequentiùs caprinos ac anserinos pedes affingunt, quos longiori habitu aëreo sibi assúmpto celare consueuerunt, veluti vadum in flumine disquirenti, apparuisse cuidam ostendit suis in Genialibus Alexander. monacho frequentiùs etiam, vt Centauri, Fauni, ac Satyri, in nemoribus, siluis, locisque desertis visi sũt: qua figurâ Diuo Antonio in supe-

Corpora Dæmonum sub sensum non cadunt.

Trium Angelorũ apparitio facta Abrahæ.

Dæmonum apparitiones humanæ.

riori Ægypto Paulum primum heremitam visenti, Dæmonem, viro sanctitate vitæ & doctrina apprimè claro, apparuisse ferunt: (cuius literæ ab Ægyptiis, in eorum sacrificiis, vt à nobis Apostolorum epistolæ leguntur,) à quo interrogatus, quisnam esset, abiuratus, (occurrentem enim dæmonem abiurari, at non rogari licet,) duntaxat, instar fallacis serpentis, locutus fertur, *Sū vnus ex iis quos delusa gentilitas pro Diis adorauit*, ac sub Nympharū quoque, Machabeo, Manchuco, atque Dunchano, viris in Scotia, admodū illustribus, quibus salutaris ea, quæ posteà veritas euentus comprobauit, admodum iucunda vaticinatur asserit Boetius, haud vulgaris apud Scotos historicus. Brutorum quoque animantium similitudinem reuulisse Dæmones inuentum est, vel iam inde ex vetustissimo tempore, sed non anteà, quàm Dominus his sese symbolicis & exterioribus signis ostendit; iam sub ariete Baccho, in arenosis Lybiæ heremis erranti, aquam sitibundo indicando: ac sub quarundam, auium Diomedeis in insulis omnibus, qui ibi appellerent, Græcis: sic & sub columborum apparuere Alexandro volatu Iouis Hammonis templum, ab ipso tantopere exoptato, ostēdēres: sub nigris etiā alitibus, cuiusdā animā ad inferos ducentibus: vt & sub hominis nigerrimi forma cuidam Hispano, ejus ob dentium, quo laborabat, dolorem frequenter inuocanti: quasi ita alieni equiti (cuius nomini parco,) dum nullum verbum faceret, quo, cum infelix haud nominaret, sic etiam ac vultu prorsus deturpatus, beato Edimundo, dum Aberdonium pergeret; nec multis ab hinc annis hirci specie apud quosdam Cantabros, quos furtim ad adorandum Sathanam sollicitauerat. Multorum præterea & aliorum animalium ementiri sunt formas, sæpius tamen ferocium, quod non nisi Dei singulari, quo nos prosequitur amore fit, quò nos, per huiusmodi horribiliores, visui nostro obiectas imagines, de eorum qualitate nos commonefacit, licet anteriorem ipsorum malitiam, nocendique nobis studium, mille modis atrociorem (si oculis ita cerni posset) fore tam est certum, quàm quod certissimum. Non tamen semper ex æquo, quamuis humana specie, apparentes perfectæ ætatis videntur; sed

Auium similitudinem induxit Dæmon.

Dæmon sub hominis nigerrimi forma.

Vultu horridus Dæmon apparet.

Horribiliores animantium formas cur assingat Dæmon.

nunc

nunc vt adolescentes nunc vti senes, iam puerili aspectu, vario planè ac dissimili, vti hac vel illa maiorem fallendi occasionem se captare posse intelligunt. qua dissimilitudine etiam vtuntur vt plurimum, non singuli, sed plures simul apparentes, disparem & vnam magis alteris inter ipsos nobiliorem conditionem eo inuentes. Præ se ferúntque interdum tesé mortem oppetere, quò salutem nos sperare ostendendo facilius nobis imponant, vt nonnullis Philosophis hæreticis ac Mahumethis imposuere.

Quomodo eiusmodi similitudines assumant Diaboli sub vtraque hominis & fœminæ forma pro diuersis occasionibus & substantiæ gradibus. Vnde nam tanta ista Dæmonis maiestas, vt dedignans hominum societatem transformari cupiat in angelum lucis. Quas autem qualitates elementorum imagines assumpta attingant: sint mixta nécne, cùm teterrimum in excessu sapiant odorem.

CAP. XVIII.

NEc eiusmodi imagines propriâ quæ sunt natura assumunt, vt nunc fœminæ, nunc mares videantur, alioqui quæ his spiritibus communio cum belluis, auibus, piscibus, atque adeo plantis saxísque, quorum specie sæpe apparuere? nulla profecto. vnde ergo hoc? pro vt fert occasio: etsi non negauerim, frequenter, pro earum substantiæ gradu, accidentibus distinctas variis sumpsisse, vt cum terrestres sub ea ramis aquæ, perspicuam clariorem verò, aëri assumunt: diuersò tamen modò omnes, pro regionum quas inhabitant, diuersis interuallis. vt si æthereí sydereo amicti fulgore, magnáque cum maiestate quasi, & venerandâ magis quàm cæteri facie apparent; quem quidem luminis fulgorem, non à stellis (vt quibusdam visum est) cùm cælũ nihil habeat, quòd abscindi possit, nec ab igne, qui adũreret, accipiũt, cùm nihil sit eis potestatis factâ in

Assumptio formarum in Dæmone sit pro occasione, & substantiæ gradu.

Maiestas apparentis Dæmonis vnde petatur.

elementorum proprietates, sed Deo soli reliquarum, perinde vt in ardenti camino, cui subiectos pueros ne comburerentur mandauit, videre est: At verò à propria ipsorum naturæ cum his Elemẽtis analogia, & conformitate, quâ vel per ipsam imaginem, vti per oculos, anima ita obscurius clariúsve, horum relucet essentia. Cæterùm, qui crebrò, vt angeli lucis, quò facilius imponant, vel extrinsecùs saltem, quod non sunt, videri cupiunt, haud ita diu, nec frequentius se apparendo, copiam sui faciunt, quasi ob naturæ suæ præstantiam, mortalium dedignentur consuetudinem. horum duos apparuisse cuidam memoriæ produnt, Plinij liberto non illiterato, dum sibi abrasis (vti somniarat) capillis, vt duo iuuenes albis indui vestibus, eueſtigio per ostium exire visi sunt: sic & Rathbodo Frisiorum regi alium, auream domum variis gemmis ac vnionibus refertam tabellisque & auro fulgentem, ostendendo: ac nonnullis etiam Mahumethis, sub quorundam, quos sibi fingunt, sanctorum velamine, in necessitatibus inuocati. Quas tamen subeunt imagines, nec ex humo, nec ex aqua esse, Theologi omnes asserunt: non quòd à nostris oculis euanescendo has effigies relinquere pro arbitrio nequirent sine manifesto sui facti indicio, quasi hi spiritus, pro ea qua pollent facultate, illarum simulachra, ne amplius compareant, subitò non possint dissipare, cùm id vel cogitare, tantùm abest dicere ac referre, more quorundam res sit friuola ac inanis, cùm materia hac in re, ipsorum imperium non detrecter, sed potiùs pareat: sed quod per hæc duo, vti simplicia sunt elementa, vbi non coalescant, nec ipsi contra ipsorum proprietates prævaleant, persistere nequeant. Quas corporum imagines eadem facilitate, qua coalita, condensant, euanescendo rarificant ac dissipant; neque etiam omnia ipsamet elementa, vel quo mobiliaiar partim, *sæpius iam dicto modo*, ne naturæ destruatur ordo obtemperant: ex quo fit, vt cuncti effectus, profecti à magis vel veneficis, tantummodo per loca Angelorũ, Deique permissu fiãt. Verùm, vt in instituto nostro pergamus: Dæmones, hæc cùm volunt accipiunt corpora propria, ipsorum applicatione; minimè verò ex aëre hoc subtili ac tenui, qui colore ac figura

Imagines à Dæmonibus assumptæ non sunt terrestres hæc tenus.

Effectus Veneficarum omnia Dei permissu.

pingi

pingi nullo pacto poteſt, nec ex craſſiori tantùm (vti nonnullis perſuaſum eſt) verùm (vt volunt plures alij cum Scoto perſpicuè illorum talem opinionem impugnantes) & mixtis mixtione tamen imperfecta, actiuæ ſcilicet paſſiuis ſub proprio cœli aſpectu ſuppoſendo vnienduque: quod etiam certum verúmque eſſe, vel ipſi nequam ſpiritus demonſtrant, ex ſulphure ac retro illo, quem euaneſcendo, poſt ſe relinquunt odore, vti ſæpenumerò à multis expertum eſt, mihique ipſi hæc ſcribenti in ſomno huius rei facere periculum datum eſt, vera profecto, & experta profecto: dum enim nocte quadam ab incubo magna difficultate ac grauedine opprimerer, manu quaſi quiddam molle comprehendiſſe mihi viſus ſum, quo experrectus mirum in modum hunc terrum odorem percepi, vt grauiorem vix tanquam vel Puteolis expertus ſim, totúmque biduum poſt nares emungendo eiuſmodi odoris grauedine me affligi contigit.

Euaneſcentes ſpiritus ſulphureum relinquunt odorem.

Quomodo Dæmones aſſumant membra, & an eorum corpora ſint vt noſtra varijs membris diſtincta, colorata, ſigurisque & pro libitu eorum nobis appareant viſibilia & qua ratione: An viribus corporeis polleant, organicè moueantur, oſſibúſque carne & neruis conſtentiam in membris vtantur vt & nos: An loquantur & loquendo voces articulatas nobis diſſimiles referant, moréque noſtro audiant.

CAP. XIX.

AT dum hæc corpora Dæmones aſſumunt, variis vti noſtra diſtincta membris colorátáque figuris, viſui, quorum volent, ac etiam ne videantur per *ἀόρασίαν*, pro libitu citiùs, quàm noſtra percipit imaginario, ſeſe obiiciunt; vel impediendo medium, quò minùs horum ſpecies ad noſtros deferantur oculos, vel in ipſamet ſimilitudines prohibendo, vel aſtantes in profundam aliquam imaginationem, vbi cunctis ſenſibus, tam exterioribus, quàm interioribus, ſuperiores ſint, rapiendo: per

Corpora Dæmonum vt noſtra varijs diſtincta membris.

quæquidem corpora apparentes, nihil prorſus virium, quibus anima circanegatiuam ac ſenſitiuam poteſtatem, vel in exterioribus, quæ accipiunt, membris, exerceat: quò fit, vt nec organicè moueantur, neque hæc oſſibus, carne, aut neruis, ipſa veritate atteſtante conſtent, dum inquit, *Palpate & videte, quoniam ſpiritus oſſa & carnem non habet*, quo dicto demonſtratur, nihil quod naturale non eſt, diuinum eſſe poſſe, quocirca, quas ſibi aſſumunt aures, oculos, ac nares, & ſi quæ alia membra habere videntur, non ita habent, vt iis vtantur eo quo nos modo: at vel vt alij, quos mentiuntur apparent homines, vel vt nos iis membris decipiant. fruſtra itaque, etenim, haud multò aliter eis inſunt, niſi vt pictis in pariete imaginibus, aut excelſis è marmore ſimulachris: non enim dæmones ſenſibilia his artibus, ſeu corpore toto, quaſi aquam ſpongia, (vt rectiùs dicam) ipſa ſpecula oppoſita, rerum imagines recipiunt *vt Pſellus* cum multis aliis ſomniauit, cùm quæcunque per ſenſus operari videntur, tantùm ab eorum, (*vt iam ſæpe diximus*) intellectu, ac voluntate proceſſant. ex quo fit, vt per vniuerſarum rerum cognitionem ad particularium notitiam contrario ac nos ordine perueniant, atque pauca in his, vti & nos, peragant. neque contra hæc quid facit, quòd crebrò loquentes niſi ſunt, cùm quæ proferunt verba non vt in nobis noſtrarum affectionum notæ exiſtant, nec quo nos pacto compellant deſtituti pulmonibus, cuius vſus in aëre tum expirando, quàm inſpirando, ad vocem formandam neceſſariò, nec etiam horum mentis conceptus, inſtar, noſtrum aſſequuntur, nec refert etiam, quod ſonos articulatis vocibus noſtris haud multùm diſſimiles edant, cùm & ex aëre emēdito corpori quaſi infracto & intruſo: ſic eundem extrudendo noſtri cauſa componunt, vt vel exterior tactus ac percuſſus ad audientium vſque aures, humanas voces reſonando, multiplicetur, quódque frequentius eſt intus in ipſa aure efficiunt. quo profectò modo vocatus Simonides, vt egrediendo domum ruinæ mox ſubſecutæ ſeſe ſubtraxerit, reliquis omnibus ea oppreſſis. mirum certè magnúmque aliquid, ex tanta hominum turba, vnicum Simonidem ab hac iactura liberatum

Spiritus organicè non mouentur, oſſa carnémque & neruos non habent.

Vocis Dæmonum qua.

Pulmonum noſtrorum vſus quis. articulatæ voces Dæmonum.

liberatum, eiusmodi medio, iudicium hoc fallax, quàm magnæ Deo sapientia ac prudentia instructi viri curæ sint, neque etiam dæmones voces nostras auribus vti nos hauriunt, verum peculiaris virtutis eniu sdam, ab idearum propriæque substantiæ applicatione, vt & reliqua hoc genus alia modo tamen eorum naturæ idoneo, etsi nostrum imaginandi captum excedat. Hinc patet, dæmones in his sibi adscitis corporibus, nihil reipsa, nisi quæ ad motum spectant operari.

Viri prudentes Deo curæ sunt.

Auditus Dæmonum quis.

De habitu faciéque Dæmonis & cur humanam assumat: De spiritibus subterraneis & aëreis, cur lucem oderint: an propriè cibis vescantur, & sub qua forma: An cadaueribus gaudeant Dæmones, & quinam carunculis dominetur spiritus. De aqua lustrali in monumentis ex Patribus vsus: De velocitate Dæmonum: déque locis à Dæmone diuexatis, qua ratione expianda sint.

CAP. XX.

DVm verò humana specie nobis, quòd Deus numquam nisi maximam ob nostram commoditatem permittit, sese conspiciendo asserunt, maximè cùm non tam terroris incutiendi, sed çàm nos circumueniendi gratiâ, nobis obrepunt, vt optatis suis minori negotio potiantur, peregrinorum, tum religiosorum, sanguine nobis coniunctorum, ac familiarium vitâ iam antèà functorum, vel absentium, faciem & habitum ostendunt. Aliqui porrò sit lucem hanc exosam habent, non quòd illorum naturam, cùm incorporei sint, tantopere oppugnet ar ob aliquod grauius commissum crimen, vt noctu, instar dirarum noctuarum auium, terribiles sese offerant, candelas accensasq; faces aëris afflatu extinguantes: subterraneum hoc dæmonum est genus, degẽs in latebris, frigidiq; obest passionibus, corporibus sæpius molestũ. alij, non hoc sic lumen refugiẽtes, interdiu ac noctu simul, apparent, non ita multùm formidabiles

Humanam speciem cur assumat Dæmon.

Lumen cur oderint Dæmones.

hos ferunt aëreos, adeò familiares, ac quasi domesticos sese hominibus interdum reddentes, vti & cibo potúque nostro exemplo frui simulent, cùm solummodo frangant, comminuant, propriámque in materiam conuertant. quod quidem reipsa fieri existiment, toto errant cœlo. alludunt enim, licet falsò, ad Thalmudistarum opinionem, idem de suo Hazazele, quem cadaueribus dominari Cabalistæ affirmant, sentientium: non enim fames explendæ gratiâ carnibus vescuntur, vt deuorasse. *in Dæmonum cernibus videre est*, mortuum quédam, per Asiutum & fidimundū, quàm amicissimos dum viuerent, vt & simul viuere simúlque emori velle coniurarint: mortuo itaque vno viuus adhuc alter cum mortuo sepultus partim laceratus repertus est. Idem non pauci Platonicorum affirmare videntur, asserentes hos Spiritus crebrius formâ præcellentium iuuenum puerorúmque carnes voraſſe, at in desiderio immensáque rabie, vel in cadauera, diuinum, dum viuerent, opus sæuiendi, vti mortuas cōtra feras vertagi ac molossi: qua in re, hęc vera esse putantes, haud parum hallucinati sunt, dæmonibus existentibus, *vt dictum est*, incorporeis, cibum minimè appetentibus vti fit in creaturis corporeis. Quod autem cadaueribus gaudeant, minùs & hinc cuiquàm mirum videri debet: maledictione enim diuina sub serpentis forma cunctis diebus vt terra vescerentur ipsis iniunctum est. hinc & Angelum Michaëlem cum dæmone altercatum ferunt de corpore Moysis, angelo asserente, id ad eum minimè pertinere, ex quo faciem Dei videre illúmque coràm alloqui meruisset. Quò etiam magis dæmones à defunctorum corporibus abstineāt, ab antiquis patribus introductum est, vt monumenta eorum subinde lustrali aqua aspergantur, quam tantopere, hunc corporum principem (sic enim Cabalistæ diabolum vocant) refugere, asserunt. Quæcunque porrò, assumunt corpora, peculiari sua virtute, vt Angeli, id faciunt, cúmque alio, quàm quò assumpserunt loco, adhæc ostendendum iis opus est, nil obstat, quò minus vel in momēto quò velint se trāsferāt: materia enim suâ naturâ mobilis absq; mora quod iubetur facit. Induti itaque eiusmodi corporum laruis nonnunquam in desertis, aut aliquibus domibus, ob malū quoddam

Cibos non propriè vocant dæmones.

Amici duo viuentes & mortui.

Cadaueribus gaudent dæmones.

Velocitas Dæmonum.

Loca apparentium Dæmonum.

quoddã anteà in iis perpetratũ, insignibus & famosis vii & in locis strage nobilitatis, quæ est ipsorum nequitia, homines perterrefaciendi, omnes occasiones captant. hinc & non rarò, vlulatus horrendæque voces ac gemitus, noctu potissimum statisque horis, non sine hominum maximo terrore audiantur. Cuius generis quoddam visa horrendum spectrum apparuit Athenis Athenodoro Philosopho, quod stridore aspectúque truculento, dum perempti cuiusdam manes celebrant, morem superstitiosum gentium sedulò in posterùm obseruare iubens, quod sacrum ac religiosum esset, post humata odia euanuit. quare non immeritò eiusmodi à dæmonibus direxata loca, semper piis precibus aquáque consecrata expiari par est, & à maioribus nobis quasi per manus traditus mos, quos quidem & nos, tam in doctrina, quàm moribus sequi conuenit. quò enim doctores sancti, temporibus Christi, tamquam veri fontis omnis boni fuere proximiores: tantò plus lucis sapientiæ diuinæ præ cæteris habuisse meritò reputati sunt.

Loca à Dæmonibus vexata.

De potestate & malitia Dæmonum, an sit æqualis: quòd eorum aliqui nõ adeò nobis sint noxij, cachinnis potiùs nos excipiẽtes: De Paganis, sic dictis Dæmonibus, & eorum pœna: an differant ab iis, qui nos dormientes infestant & mole quadam opprimunt & quomodo nonnunquam: Medicorum in eam rem sententia.

CAP. XXI.

CÆterùm, cùm eiusmodi dæmones non omnes æqualis sint potestatis (*vti & suprà mentionem eius rei fecimus*) nec etiam vnius malitiæ, licèt omnes sine vllo discrimine nihil nisi exitium semper struant: haud itaque & eos æqualiter malas operari operationes, contingit. nam, quò ipsi sint peiores commissis ab iis ipsis facinoribus, eò & nos infestiori prosequuntur odio, grauiora pro sua virili nobis inferentes malaque de re fit, vt aliqui non nisi illusionibus ac pusillis non ita noxij inter homines vagentur, *alij* visu ac cachinnis nos excipiant: quorum non pauci in Norvergiæ nemoribus

Malitia Dæmonum non æqualis.

conſpiciuntur, ac in ſyluis Norlandiæ, ibi cùm montium plerique miris æſtuent flammis: & ſub ipſa glacie frequentiùs horrendi vlulatus ac fletus audiantur, deſcenſum vel aditum ad inferos inde haud procul abeſſe poſſe multi coniiciunt, tranſeuntes; amicorum more, amicè nihilominus ſalutare conſueuere, ſubitò tamen euaneſcendo fruſtrantur. *Paganos* nonnulli hos appellant: ac pœnarum, præterquam damni, vel minimum in poſterum formidare, aiunt: apparent etiam, dum mortuorum animas ſimulant, ad montẽ Hechlam contunis flammis, vt Ætna, fumantem, euaneſcendo ſeſe recipere, aiunt. at qui eorum, quaſi de induſtria, imbelles videntur, ac è minimis infimæque ſortis angelis, quos Thalmudiſtæ ex hominum pollutione natos eſſe, vti *& Incubos* falsò ſibi imaginantur. hi corpore perexiguo, vti pumiliones apparent, paruam lucem habentes propria ab eorum (vt relatum eſt,) exiſtentia, quaſi ſidera à proprijs intelligentijs tacta ob multam coacti aëris leuitatem, frigidiſſimi ſunt, vt quotidie non paucis eius rei periculum facere in ſomnis contingit, mihique ipſi quatuor ab hinc annis Neapoli agenti vſuuenit, qui dum ſub auroram mirum in modum ab hoc phantaſmate comprimerer, manu extenſa, qua tanto me pondere leuarem, ſpectrum tetigi, quo nihil algidiùs vnquam ſenſi. hos ſpiritus Græci *Ephialtas* quaſi equos ſuprà nuncupauit: Latini verò, quòd dormientes tanto premant pondere, vt ne moueri quidem, multò minùs in auxilium aliquem vocare poſſint, *Incubos*, ab incubando, nos autem Hetruſco ſermone, cum delirio obnoxios, aut quòd reliquas vanitates quòd decipiant fingere aſſueti ſunt Folletos, nuncupamus. Medici, huius mali hanc reddunt cauſam ex arte ſua: craſſiorem nempe pituitam aut melancholiam, non in cerebro ſed circum præcordia inhæreſcentem, quà per crapulam aut eruditetem turgeſcente, diaphragma pulmone premitur craſſo autem vapore illinc in fauces & cerebrum aſpirato vox ſupprimitur, ſenſus atque mens obturbatur, viſiſque triſtibus offunditur: ex quibus quidem cauſis, vtputà phyſicis, incubum aliquando procedere inficiandum minimè, ita vt plurimùm dæmonum adſcribendum illuſionibus: quod

Dæmones Paganis dicti qui ſint.

Paganorum pœna.

Incubi qui & eorum apparitio.

indo

nde ei in pace, vbi in amplis ac spatiosis ædibus, multis simul dormientibus, eiusmodi spectra molesta sunt, quæ si loco (vt vulgò aiunt) addita sunt, locum potiùs, quam certos homines infestare tum dici possunt, malum aliquod iam patratum, aut iam certè adhuc patrandum, eo tubindicant.

De specioſa Dæmonum ſanctitate ac religione: quare ratione Lares dicantur & quibuſnam ſacrificijs concilientur: quinam etiam ſpiritus mœrorem inducant aduentu ſuo & receſſu, & ſua coli dicant in eo genere: an ſpecies animarum defunctorum referant, an fugandi ſint & quo pacto: Larua ac Lamiæ qui ſint: Quòd homines ſint Dæmonum imitatores, vt potè qui reliquias Sanctorum, ipſo etiam ſanctiſſimo Sacramento abutantur.

CAP. XXII.

SVnt & alij, qui hoc habent peculiare, quòd in apparendo, magnam præ ſe ferant ſpeciem veluti ſanctitatis ac religionis, omniſque boni potiùs, quàm alicuius mali, hac ſua hypocriſi; cùm ſuâ naturâ tamen ſint peſſimi, fraudes diſſimulantes hos, quòd ſæpè in magnis atriis vagari ſoleant, Lares deluſa vocauit antiquitas, ſufficibus ac ſacrificijs inſuper eos ſibi Zoroaſtris arte deluſa conciliare non addubitauit. Vtinam & hodie in hac ſumma Chriſtiana luce incautum vulgus, quò hi ſeſe furtim inſinuant, familiaritate quadam defunctorum amicorum ſeſe animas eſſe mentientes, non ita cæcos redderent & ad id credendum non inducerent, cùm tamen ratio niſi magno aliquo inflicto malo ab ijs diſcedant, vt inferiùs paulò aperietur: neque id alienum ab eorum natura videri poteſt, cùm ſemper plus damni dent in receſſu, quàm primâ fronte promittant. quamuis mira calliditate conſolandi triſtitiâ affectos, cauſâ venire ſimulẽt diſcedentes iam nihil niſi mœroris, triſtitiæ, adde

Lares, ſic dicti Dæmones.

Mendacia Dæmonum.

&

& extremæ desperationis vestigia post se relinquere consueuere. Contrarij in his ita omnibus angelis bonis, in fine consolantibus, & si non negauerim quandoque & has animas esse posse, quæ vt corporum suorum vmbræ (seu vt Hebræi vocant נפה nephe) quorumcũque phantasiæ apparere Diuino permissu possint, nostráque ad hoc ope & auxilio indigent. Cuius exemplum factum est apud Gallos, vbi anima cuiusdam VVilhelmi Corui, quæ dum flebili ac eiulanti voce ei, quæ fuerat viuenti coniux, sæpenumero appareret, adiurationibus denique constricta à quodam Reuerendo fratre, Ioãne Gobo, vt quidnam rei esset, quídque requireret, ac cur in hunc modum affligeretur, referret, multa respondit, ex quibus nõnullis petitis, rebúsque obtentis, ampliùs non apparuit. Simile quiddã apud Apulos visu veniſſe testatur Bartholomæus Sibylla, qui animam crebriùs ob sua ibi commissa crimina diutius passuram retulit. Verùm cùm vt plurimùm dæmones sub specie animarum apparere soleant, idcirco minor fides ijs habenda est quæ dicunt: at ante omnia cautè procedendum, cum protestationibus & abiurationibus, sínrne bona numina, nécne: quò veritas tandem eluceſcat. hoc enim pacto quendam decepit Sathanas Cassini puellam, sub diui Franciſci specie: quà tandem recognitâ, nec ei ampliùs obtemperans, tot tantáque perpeti fertur, vt cunctos accolas in mirum traxerit stuporẽ. Qui spiritus, quòd non absque magnis incussis terroribus viatores frequentiùs aggrediantur, ex eo Larux, ae Lemures antiquitùs dicti sunt. horum quemeiam noctu reperit in India Apollonius Thyanæus, ad Brachmanes cum Damide discipulo suo perguendo quẽ, vbi stridẽtem vlulantémque circa ingentes rupes, profundáſque Caucasi valles, sentirer, (admonito antea Damide eius rei, quænam esset) hinc clamoribus, minis, ac insultibus, quasi arte artem deludens, expelli, ac fugari comitem edocuit. hoc ab ipso, superorum dæmonum nomine, quibus familiarissimus erat, factum putandum, quorum auxilio & plura alia humanas vires excedentia perfecit. Ex ijs namque id spectrum erat, quæ minis ac clamoribus non timidâ naturâ (vt Platonici sibi imaginantur) effugiunt: at quòd ob eorum flagitia, hæc pœna eis injuncta sit, quorũ idola,

Boni Angeli in recessu consolantur.

Apparitio animarum defunctorum.

Larux & lemures.

idolæ, Iaponij, ac Sinæ, qui quosdam dæmones, quò eos à reliquorum spirituum turba custodiant, adorantes, crebrius clamoribus ac virgis etiam, ni probè suo munere in iis custodiendis functi sint, cùm precibus ac promissis, quod volebant, non potiuntur, & impetunt, & cædunt. hoc diabolicum barbarorum factum execrando scelere nostris temporibus quidam imitari non erubuerunt, dum Sanctorum reliquias, immò Sanctorum omnium Sanctissimi imaginem (horreſco referens) in flumina, quò aquis potirentur, temerè proiecerunt: candémque, quò pluuia ceſſaret, ſub dio, vt madefieret, de industria, noctu, reliquere, eámque Mandragoræ vt conſequerentur vel Sanctiſſimum Sacramentum Aſino manducandum porrexere. quaſi verò homines omnium profligatiſſimi, ipſa vel elementa hac blaſphemia coacturi. Proh, facinus indignum, ipſos etiam Chriſtianos, paſtorum quorundam ignorantiæ causâ, aut philoſophiæ inani ſtudentium, aut certè poëtarum fabulis ac rhythmis vacantium, venationibus atque aucupationibus conuiuiiſque indulgentium, ac vtinam non ſummæ auaritiæ incumbentium, quorundam etiam abſentia, vt oues ipſis paſtoribus vel ſterentibus vel aliud agentibus tantis dæmonum fraudibus exponi ac ſeduci. quod enim pijs precibus, ieiunijs, eleemoſinis, ac ſeria pœnitentia pij ac religioſi à Deo exorare deberent: hoc tam nefando reliquiarum abuſu, & ſuperſtitione, quâ non alia horrenda magis, ethnico more, per vim extorquere tentantes. Nec exemplum Moyſis, qui amaras aquas, proiecto in eas ligno, in dulces verit, ipſis patrocinari quicquàm poteſt, cùm nullam amplius vmbram corpore ipſo & lumine præſente ſectari par ſit, nec etiam minis, ſed potiùs pijs ad Deum effuſis precibus eum vſum fuiſſe conſtat, id, quod figura ſignificabat, animo reſpiciés. vinum enim noſtrum ac verum numen non niſi precibus piorum flecti, minis verò obſtinatorũ multò magis exacerbari ſolet.

Homines Dæmonum imitatores.

S. Sacramenti abuſus.

Moyſis lignum in aquâ proiectum.

De no-

De notata nocendi cupiditate Dæmonum, qua in prætereuntes & hospites non sine dolore impetum faciunt: cur Deus eorum tantam malefaciendi potestatem augeri permittat.

CAP. XXIII.

Dæmonum nocendi cupiditas.

SVnt præterea & quidam alij dæmonum, insigniori nequitia ac cupiditate quadã truculentia nocendi præditi, qui in præterreuntes continùs impetum faciunt, horrendum in modum affligentes ac cruciantes: huius generis fuisse illos constat, *de quibus in Euangelio legitur*, Gerasenis, magna damna inferentis, quique Tempsanos celebres olim (vt Gentilium antiquiores perhibent historiæ,) populos in Brutiorum maritimis multis magnis calamitatibus affecere, adeò vt quamplurimos eorum, vel ipsa nece, perinde ac violati hospitij iuris reos percusserint. Res profectò, magna admiratione non indignæ, aliquibus in locis visu venere, vbi enormia patrata fuere flagitia, Dæmonum ibi malefaciendi potestatem augeri & hanc Deus permittat, quò mortales hoc tanto terrore, tantique mali metu, & tartara reipsa, non vulgi opinione tantùm, alicubi existere, vbi commissorum delictorum pœnæ commeritæ dandæ sunt, & à tantis sceleribus perpetrandis abstinere addiscant.

Cur Deus Dæmonis malefacere permittat.

De Dæmonum mendaciis, quòd eorum aliqui sint ijs adeo infecti, vt in omnibus facilissimo negotio nil nisi ea affectent, quibus ij circumueniunt homines inficiantque, vt melancholia obsideant, imaginationes perturbent, lymphatósque præsertim ac furibundos, reddant: non solùm id rigoris in homines sed & in bruta ad hominum animam exigentes, quid de suis pœnis remitti credentes.

CAP. XXIV.

ANij sunt & mendaciis adeò infecti, vt & astantes nihil nisi mendacia loqui nullo negocio procurent.

nec

nec vel hoc tanta admiratione dignum, cùm hi dæmones suâ præsentiâ non modò ipsos flagitiosos, in quos tanquam mancipia exercent suam potestatem, *vt in veteri testamento videre est*, vbi hos erroris spiritus, quò Ægyptios fallerent, & de Achab rege Israëlis supplicium sumerent, pseudoprophetarum ore missos legimus vti & odij spiritus, inter Abimelech, & Sichimitas: at vel loca ipsa, in quibus conuersantur, contactu quasi Harpyæ infernales ita fœdant inficiúntque, vt eà pertransieuntes omnes lymphati ac furibundi reddantur: quemadmodum non ita pridem Romæ in orphanotrophio accidit, vbi vna nocte plus quàm quinquaginta puellæ factæ sunt dæmoniacæ. Sunt & alij quidam, non solùm ipsa bruta animalia, sed & homines inuadentes & occupantes, melancholico vtplurimùm affectos humore, quo tanquam instrumentum nacti idoneum, ad hoc turpe ac miserum admodum abuti consueuere. ex hoc enim secundùm quietem horrendas ac tristes causantur imaginationes: vigilantibus verò cogitationes turpes, curæ fœdæ in obscena prauáque rum verba, cùm facta, sæpius prorumpentes, hinc ex eiusmodi corporibus templis Dei destinatis, dæmonum fiunt latibula: neque tamen tantùm animalium sanguinem, sedem animarum, corporeósque inde factos spiritus, earum vehiculum subintrant, quòd refocillationis quicquam inde quasi corpore rob vinificum sentiant calorem (vt nõnullis Platonicis, ac Psello præ cæteris visum est, cùm omnino sint incorporei, nec his aliqua nostris cum corporibus cognitio: verùm potius quòd sic homines occupando, nescio quid ob Dei contemptũ hac corporũ obsessione sibi refrigerij ac refocillationis sentire videtur: quòd hinc maior noxa, nostrorũmq; corporũ atrocior pœna attrahitur, hanc potestatẽ in nos, quasi frò iure, nunc ob Adæ prævaricationẽ, nostris delictis quotidianis auctã, vendicãt: cùm eo pacto miserandũ in modum carnem contaminant, Dominũ aspernantur, diuinámq; ecclesiam maiestatẽ, cerebri corrũpunt spiritus, actiones vitiant, deniq. sic vibrant corpora immutántque, vt his obnoxiã corpora, facile ex visus oculorúmque distortionibus rigoribúsque, ab alijs discernãtur, atque hoc modo homines occupando

Romæ vna nocte 50. puellæ dæmoniacæ factæ.

Dæmones non sic inuadendo quid refrigerij sentire videntur.

pando corpoream tantùm quantitatem, ac non per illapsum subintrant, quod vmbratili faciunt contactu: alioqui secùs agere nequeunt, ac tum numquam non pernersas actiones exercent, si non pro libitu, ac certè pro ipsorum posse.

Quòd Dæmones inter tantos cruciatus aliquod hominum tormentis dent interuallum: licèt vsitata fraude eos effictione animarum exagitent, quas mulierculis se hominum interemptorum referre persuadent: Vbi transcursim Pythagoricorum μετεμψύχωσις enucleatur ex contraria nostrorum Theologorum assertione.

CAP. XXV.

SIc enim obsessis, præter iam enumerata, insuper & alia inferunt damna: non tamen continuò ipsos exagitantes, sic namque prorsus perimerent, sed ex interuallis imaginationes corumpunt & priuãt, atque ob id benefaciendi statu, hinc & vsitata fraude sese quorundam ob facinus aliquod insigne interemptorum animas simulant, adeò vt Philosophi Pythagorici, Persarúmque magi, animarum transmigrationem crediderint, quod ipsemet Pythagoras, Italiæ Philosophorum suæ ætatis facilè princeps, de se blaterare non erubuit, qui primus repudiato nomine Sophi, Philosophus dici maluit, ac per Tetractim iurare suos discipulos edocuit, silentiúmque in eis indixit: voce illa Dei nomen יהוה intelligens, à quo tandem poëtæ, dæmonum itidem instinctu, quò verum Deum ex pectoribus hominum excuterent, suum Iouem effingendi occasionem sumpsere. Hanc animarum transmigrationẽ, seu μετεμψύχωσιν amplexus est Apollonius Thyanæus, qui vt sapientiam sibi compararet, Gymnosophistas ac Brachmanes (ne dicam, vt Democritus ac Plato Aegyptios & Chaldæos) accessit, aliisque persuasit, dum quendam leonem his Spiritibus obsessum Amasis animam habere circumstantibus cum ostendendo suasit, qua quidem opera vtinam & his nostris temporibus, vti olim, incerti vulgi fœmellas non deciperent, quæ, quod aliquos iis oppressos spiritibus

Pythagoricorũ & Persicorum magorum doctrina.

Transmigrationis assertores animarũ.

quo

peremptorum spiritus manifestare, ac vbi homicidia patrata sunt, spiritibus corripi eosdem peremptorum arcana propalare videant, ac multa apparentia bona percrebuit ab hac animo concepta opinione, qua horum, quos referunt, animas firmiter credunt, admoneri queant. Animas autem has verè esse nullo pacto fieri potest, tum quòd animæ proprium minimè est, post discessum a corpore quempiam opprimere, sed statim ac (vt Theologi asserunt) corpus reliquit, trutinæ examini subiicitur a Michaële & à sinistris apponitur, cum dæmone, vt æternum torqueatur: aut à dextris cum Angelo recedit, vt ad tempus patiatur, vel sursum pro sua parte propria anolans in omne æuum Deum contemplando saluatur: tum etiam quòd haud vilum, nisi quod informat corpus (*vt & sæpius antehac retulisse memini*) in fortiori sua virtute corpus mouere potest, neque animæ vt duæ formæ, vni corpori inesse queunt: quò vna vt motrix, altera vt forma existat: nec refert, quòd peremptorum plura manifestentur spectra, aliquáque bona quærant, pateat namque sceleris natura nil est, quod dæmones ignorent, ac aliud simulent. *Imagines animarum falsa.*

Spiritibus erroris aliam demandatam esse de nouo prouinciã ne otiosi simus, vbi ratio eius redditur: eosdem etiam bruta ingredi non sine aliis hominum damnis, diuino permissu in contumeliam ignominiámque nostram, ex vtriusque instrumenti testimoniis memoriæ dignis.

CAP. XXVI.

PRoinde perspicuum est, hoc horum fallacium spirituum opus esse, eorum maximè, qui hic apud nos Dei permissu relicti sunt, ne otiosi essemus, sed potiùs in continua decertatione cùm iis tandem læta victoria potiremur, maioréque merito æuo frueremur æterno: qui quidem spiritus vt bruta ingrediendo animalia, raro non grauia committunt mala, aut ea proinde suffocando vt de porcis *in Euangelio* patet, quos Domino, facta prius eius rei potestate, ad vnum omnes, in mare proximum præcipites egere, aut ipsis hominibus maxi- *Dæmonum quorundam munus vt otiosi non simus.* *Porci in mare præcipitati.*

ma inferendo damna, interdum mortem ipsam, vt *in veteri testamento* vsu venisse claret, per eos Vlises, qui tot pueros, *vti Mallei Maleficarum auctor satis denotat*, propheram Elisæum variis efficientes ignominiis ac contumeliis, cum eos discerpserunt, ac etiam per Leones aduersus Samaritanos immissos, eò quòd alio modo, quàm loci pristinus mos erat, Deum cœli adorarent: vt & per alium quendam Leonem, qui Semeiam Videntem sanctum Dei verbum, minimè, vt ei præceptum fuerat, adimplentem dilaniauit, quem tamen deuorare, etsi famelicus, abstinuit, neque vnquam nisi visus, dum eum aspiceret, recessit: nec non & per Lupos, Viennam adeuntes, (quod certè semper apud antiquos prodigiosum habitum est) quàm plurimos homines occidendi, ac deuorandi, occasio extiterunt: vnde tum primùm institutæ sunt à Mamerco Episcopo supplicationes, quò placatus Deus præsens ac futurum impendens malum auerteret: aliáque pènè innumera alijs in locis per hos animantes mala patrasse visi sunt, qui tamen ob id, quòd instrumenta dæmonum fuere, quibus ad profusionem sanguinis humani vsus est, omnes similiter ac serpens antiquus ipsi, iusto Dei iudicio, pœnas dedere.

Leones contra Samaritanos.

Lupi Viennenses deuorantes.

Dæmones post tot atrocia facinora creaturam rationalem dedignantes, sic ea abuntur, vt Energumenos variis modis penitúsque horrendis, non tamen exæquo omnes, exerceant, cùm sint inæqualia obsessorum peccata, sic & eorum pœna diuersa: Confessionem tamen multùm valere cæteráque sacramenta contra eiusmodi incursus, quod Spiritus odij præuidentes, ne debitas laudes Deo nostro persoluamus, linguam vinciunt, oculos præstringunt, mutos denique reddunt.

CAP. XXVII.

PRætereà, hi spiritus apostatæ, similia maioráque in dies & adhuc committere minimè cessant, longè etiam atrociora commissuri in, diuina potestate angelorúmque virtute cohiberentur, per quosdam energume-

nos

nos (sic quos obsident Græcis dictos) quorum membris omnibus, in aliorum hominum perniciem, scelesto ac turpi modo, abutuntur. Nec tamen cuncti Spiritus ex æquo, *vt dictum est*, ac sine discrimine molesti sunt atque infestant, cùm ob inæqualia obsessorum, quos in pœnâ occupant, peccata: tum etiam diuersam ipsorum dæmonum occupantium potestatem malitiámque, quibus æqua Dei bilance vni magis quàm alteri, nocere concessum est, pro ratione cuiúsque flagitiorum: ex quo fit, vt nonnulli in hac vita non ita affligantur, sed potiùs quiete & gaudio, infelici miseríque seculo frui videantur, in altera tamen æterna perpetuis ac æternis pœnis subijciantur. Euenit autem dæmoniacis, vsque adeò nonnumquam his immundorum spirituum furijs agitatis, conturbantur, vt vix vnus à tribus quatuórue, licet robustissimis hominibus, ne damnum alijs det, coërceri aut ligari queant, cùm alios interdum, vti & Chaldæi memores reddant, alios membra tumore inflant ad libidinem linguam ad omnia conuicia effundenda instruunt: quemadmodum per quandam fieri energumenam meis vidi oculis. hæc tam petulans erat, vt nemini eam conspicere posset, cui non occultas tectásque quasdam ignominias non palàm exprobraret, vnde non contemnenda mala orri poterant, suspicionésque haud exiguæ. hinc factum, vt nemo, nisi prius confessus, eam amplius accedere vellet, religiosis tantùm sacerdotibus, atque non ita pridem confessis, tunc patebat ad eam aditus. ex quo cerni potest, peccata, ob confessionem, quam tamen absque vt & alia Sacramenta hæretici aliàs erant, verè dæmonibus tegi ac abscondi. hoc videns B. ius Propheta, diuino afflatus spiritu, magno animi affectu exclamat: *Beati quorum remissæ sunt iniquitates, & quorum tecta sunt peccata.* Atque hoc pacto miserè occupatos, continuò mutos reddunt, *vt clarè patet ex Euangelio*, vbi mutum dæmonem eiectum legimus: aut ita linguam vinc unt, oculósque præstringunt, ne Deo debitas laudes effundant, neque videant sacrificium, neque lustrali aqua se tingant ipsas manus: cætera liberi detinent, vt ipsemet in muliere quadam Macheratensi conspicatus sum, anno reparatæ Salutis humanæ, M. D. L X X I X.

Energumeni à Dæmonibus obsessi dicti sunt.

Energumena cuiusdam mores.

Confessio delet & tegit peccata.

B. Virg. Maria miracula.

apud confluentes, Calabriæ oppidum, quò animo lubēti me recepi, vti quę de Sacrata Virgine nulla vnquam tincta macula prædicabantur miracula, certiùs cognoscerem. quo quidem in loco commoratus totum triduum, quid miraculorum, quæso, non vidi? Herniâ enim laborantem, eâ liberari; multis etiam annis quendam morbo detentum; sic & podagrâ afflictum, pristinæ valetudini restitui vidi; muto cuidam, vsum linguæ reddi; nonnullos erigi elisos; multos dirigi mancos. atque de his hactenùs, præsertim, cùm alio loco magis opportuno plera de his prosequi animus sit, nunc ad ea, quo digressus sum, reuertor.

An plures numero Dæmones in eodem energumeno dentur. An illusiones quasdam ex falsis suppositisque imaginibus ingerat Dæmon: interim fidem non habendam Dæmoni: protestatio eámque & abiuratio contra Dæmonis illusiones & arreptiones exponit: licèt Dei contempta omnibus membris, vt fantasiam interuertat abutatur.

CAPVT. XXVIII.

Dæmon dictus Legio.

HOrum itaque Spirituum plures numero in vno eodémque energumeno pro variis commeritis delictis, inesse possunt, vnde & dæmonium, *legio*, dictum, pulchrè est. alij verò sic, nonnullas deploratas verulas, quosdámque fatuos deludunt pueros, vt certò sibi persuadeant, certis noctibus hortique statis, animas vocatas à suis discedere corporibus, ac mortuis sese coniungere: quod non aliunde, quàm à dæmonibus, phantasiam eiusmodi eum in modum infidelitate corrumpentibus, proficiscitur, quæ cùm nonnullis stolidæ credulitatis vulgi mulieribus referunt, quosdam morituros prædicunt, cui si euentus respondet nonnunquam, dici vix potest, quantam telam errorum inde texant, propterea eas animas esse, quod tamen facto impossibile est, vel iuramento, affirmare audent: cùm nil, nisi dæmonum præstigiæ, quibus eorum Phantasiam peruertunt, reipsa sint: qui quidem error, & aliorum non ita vulgarium mentes inuasit: hos autem omnes in hoc labi ac decipi,

vel

vel hinc manifestum est. Multis enim ab hinc annis cõtigit Pascaldi, vbi & nonnulli ijs passionibus dæmonúmque illusionibus obnoxij reperiebantur, ex quibus, dum quidam Carolensis, nuncupatus M. Antonius homo habitus ab omnibus veridicus probúsque sic corriperetur, vt non rarò vera, magis quàm falsa pronunciaret, præsertim de quibusdam, quos mors propinqua maneret. hic vocatus a quodam Reuerendo Sacerdote, viro bono ac studioso Ioanne Antonio Anania, (de quo, ni mihi frater esset, plura, quæ dicerem, non deessent quem hæc res non latebat, adfuit promptus, ferióque interrogatus: an, quæ de eo dicta de respargerentur, vera essent? respondens, non negauit. quare, vti certa, à sacerdote illo percepta, miserum illum hominem, quò ab eiusmodi animo præconcepta erronea opinione discederet, hortari non desistit: addẽs, quod erat necessarium, has non mortuorum animas, sed dæmones ipsos esse, quibus, fallacibus Spiritibus fidem habendo, grauiter in Deum peccaret. Quare per Deum, ac animæ suæ salutem cum obtestabatur, vt præsentiens futuram eiusmodi dæmonum arreptionem (præsentiebat enim eam) vel vbi iam arripi inciperet, se ijs obsequi amplius nolle, seriò protestaretur: quódque Deus hac diabolica illusione, mentisque vesania eum liberare vellet, ardentibus votis precaretur, his miser audi- *Protestatio & abiuratio necessaria contra arreptionẽ & illusionem.*
tis obstupefactus credidit, séque pro virili monitis obtemperaturum pollicitus est, acceptáque ab hoc venerando Clerico cereâ quadam, ac sacrata imaguncula (Agnus Dei vocant) hilari prorsus animo, domum suam rediit: Cúmque consuetus dies, quo anteà his illusionibus obnexius fiebat, adesset, nec eo amplius arriperetur, summa affectus lætitia, Deo pro hoc beneficio gratias egit. Verum altera ab hac imminente die ac horâ (non enim cãdus hebdomadæ diebus, at ob maiorem Dei contemptũ ignominiámque, tertiâ ac quintâ feriâ his præstigijs dæmonum oppugnari couingeret) suam hinc solitam arreptionem inflare, atque ab his immundis vocari spiritibus, quibus signis, non sine summa animi tristitia, ac mœrore, agnoscens, in clamorem vehementem prorumpit, se nimirum, cum his Spiritibus rebellibus ac impijs posthac abire, minimè decreuisse: quo clamore, donec sti-

ci ferè omnes, (quorum erant non pauci) experrecti sunt, ijs mane accurrentibus, cùm rei non essent ignari, rem ordine narrauit, ìque multis verberibus cæsum, ac crebris se scribilatum vicibus, ostendit, ac iam tum liberatus est omnino, pro quo Deo grarias egit maximas. Hæc cùm intellexissem, ipsemet talia coràm inspicere cupiens, crebriùs, ad quendam stolidum ac fatuum, hanc dementationem (vt passim ferebatur) pati solitum me contuli, à quo cum nonnulla intellexerim, quæ tamen posteà, non eo, quo ipse dicebat, tempore euenêre licèt alia plura vera protulerit; obuiam mihi posteà facto dixi: heus tu, iocatúsne es nuper mecum, an diaboli te decepere? Certè non (inquit) cùm alia & diuersa apud illos, quàm nos, sit temporum ratio: crebrò enim longiora sunt dierum, hebdomadum, mensium ac annorum, quàm nos numeramus, interualla. Quid plura? multa intellexi de tempore Angelico ab hoc, quo quidem nihil stolidius vidi vnquam quo non potui, vehementer obstupescens, non mirari, cùm miserum reuera, quid distent æra lupinis (vt aiunt) nescire perspicerem. Idem, vel simile penè fertur apud Lappios, quorum maior etiamnum pars ignem adorat, contingere, dum nonnulli eos à quibus occulta scire cupiunt, cadere, magicis prius mussitatis carminibus, atque rana præscriptis ictibus percussa, vel angue suis, inspiciendo oculis, credunt miseri, cùm mortuis similes iaceant, proprias vagatum animas instar corui Armoceratis Clazomenij, emittere, atque hoc magis, eos à corpore egredi imaginantur, quod inde experrecti, multa narrant, ac certa ab ipsis exopiata signa afferunt. Quæ tamen omnia ex dæmonum fraudibus, phantasiam horum interuertentium proueniunt: simili modo, vt & apud Cumanenses, noui orbis accolas, ab eorum, Prorute, correptos (dæmonis id nomen est) occultæ eorum linguæ, quam *Pieces* sic horum sacerdotes vocant, Hispanis, eorumque vulgò, manifestare magna piacula committere, sibi persuadent.

Coroleńsis in protestatione suæ casus & tandem liberationis.

Magica transeant Lappij.

Cumanensis Dæmon.

DE

DE NATVRA DÆMONVM

IO. LAVRENTII

Ananiæ Tabernatis

Theologi.

LIBER QVARTVS.

De Deorum varia denominatione : habitu & cultu pro regionum varietate.

CAP. I.

CÆterum, hi maligni spiritus, cùm non cuncti (*vt dictum est*) ex æquo tentant: nihilominus, cùm omnes incredibili, quæ eorum est malitia, nocendi desiderio flagrent, nusquàm non gentium est, quò vlla absque mora, quàm ocyssima haud percurrant, vt quosuis inuentos, non secus ac Leones deuorent: atque sic, non solùm (*vti suprà meminimus*) nostrorum opprimendorum causa, nullum non mouent lapidem: sed & contra Dei æterni propositum, quæ possunt, tentare non intermittunt, etiam ipsis Elementis, in quibus, quò nos crebriùs ignauiâ alioqui torquentes exerceant à Deo aliqua iis porrectas commorandique locus datus est, ad hoc, abutentes; per quæ quidem Elementa diuinos honores & adorationem ab omnibus gentibus, sibi vt adscriberent,

Elementis abutuntur Dæmones vt exercent.

Prodigia ex elementis locâ dedere diis effingendis.

sedulò nec sine successu operam dedere. Nam cùm ex hoc, nunc ex illo elemento, diuersa prodigia ostentarent, gentes, à Dei vericognitione alioquin toto cœlo aberrantes, ita attonitas iis reddidere, vt his deinceps varios quoque diuersosque Deos, pro regionum varietate, ex quibus prodibant illa prodigia, sibi effinxerint. Quare, ex his spiritibus nonnulli, Dij cælestes nuncupati sunt, aliqui ætherei: quidam heroes: aliqui marini; alij fœtani, fluuiatiles: Dryades, Hamadryades, Napeæ, ac Nymphæ: Oreadésque, alij sub puellarum habitu, quem nunquam *in veteri testamento*, ob quandam earum imperfectionem, qua & à Sacerdotio arcentur, angeli repræsentauere; vti sæpe *in nouo* factitatum ob Mariæ summam creditur

Deorum denominatio.

gratiam; qua nimirum, muliebri forma, non proprietate, hi qua sunt aliis molliores se superinduunt; ac vt maiori fallant decipiántque occasione. qua Dei deæque, ac in cœlo sexcentæ fictæ sunt nuptiæ, poëtarum fabulis. Hinc & adhuc hi fallaces spiritus furtim apud nonnullos, præsertim Biornios ac Finnos interdum, Nympharum apparent habitu, vbi familiarium more, hominibus inseruire eósque à diuersis fortunæ telis, quibus omnes expositi sumus, defendere perhibentur, quemadmodum videre est apud Saxonem Grammaticum, qui, hoc Spirituum gratiâ, Frotonem quendam nullo telo aut ferro vulnerari vnquam potuisse, scribit. Horum partium & alij vocati sunt, Selecti, Penates, Lares, Indigetes, Semidei, Summani, Cabiri, Curetes, Corybantes, Telchines, Antidei, Patellarij, Medioxumi, Anculi, Dryopumque lingua Pappi, quos omnes præuaricatores Angelorum ideò olim Romam conuocari datum est, vel propriis id dæmonibus per statuas ostendentibus. vti factum à Iunone Veiis ferunt. quò hoc comparente diuino lumine, simul ac Adam deliquit, signis ab angelis mundo ostensis, ac à Prophetis prædicto omnes tenebræ expellerentur: atque vbi antea errorum ingens chaos, inde vera lux, per totum emicaret terrarum orbem ob victoriam, qua Paulus ac Petrus, duo mundi lumina, propria eorum morte potiri sunt: omniáque illinc sanctæ religioni dogmata diffunderentur, vbi fuerant densissimæ tenebræ, cuius luminis radij vtique splenderent, neque ibidem nunquam palàm

Angeli cur à sacerdotio arcentur.

Præuaricatores Angelorū Romam conuocati.

esse

esse tyrannorum metu desisterent, donec iniquitatis filius, in mundo reuelatus mysterium suæ iniquitatis operaretur. Ac, vt quæ de reliquis restant persequamur: Sunt eorum præterea non pauci, qui sub vmbra versantur, habitantes in secreto talami locisque, *vt inquit Iob*, humentibus quò facti aiunt, vt Iesus nolle, Mundi Saluator sibi porrectum acetum arundine bibere noluerit. *Acetum cur Christus non biberit.*

Spiritus aliquos sese turbinibus, procellis & fulminibus mittere solitos: alios imminentes futuræque calamitates prodigiis pronunciantes: varios in aëre strepitus armorum concitantes, tympanis sonantes, tubis clangentes, tenebras importunas mercatoribus etiam per deserta inducentes, prodigiosa portenta in aëre procurantes, cœlo & ipso sydera sæpiùs euocantes, pluráque nobis damna illaturos, nisi Angelorum ministerio coërcerentur.

CAP. II.

ATque alij persæpius, sese magno turbine, ingentibus procellis, horrendis fulminibus mali parrarum ammiscentes, vt feriant minimè obliquos, vt potè quæ à natura ipsi sydera motu proueniunt, sed recto ictu ferant: quò fit, vt profundis etiam in vallibus, nedum in sublimium montium vertigibus perimant, atque his Phocarum pelle, aquilæ pennis, lauro ac hyacintho, superstitiosè esse, antiquæ auiserterét, quod vt mirabili Dei prouidentia, ita dæmonum, *sicut inferiùs ostendetur*, infixum peractum est astutia. *Prodigiis impendentes calamitates spiritus pronunciantes.* Præter hæc & hi spiritus, inauditis aliquibus impendentibus calamitatibus, varia prodigia, quasi exultantes hisce malis, ostendere consuerunt quemadmodum haut multis ab hinc annis fecere apud Germanos, vbi eorum vestimenta variis crucibus vt vestium illorum erat textura, colere, quasi sanguine singulo quoque mane, vel per mensem integrum, inficere: lapidi suntiae grandibus saxis apud Insubrios, antequàm Galli Italia pellerentur, pluisse; quod & triginta ab hinc annis, propè Sinolam in nouo orbe, factum esse, Hispani passim narrant, ac terribiles quosdam bellicosum tormentorum ictus excitasse, prout hoc anno, cum

hæc exaratem, per totam ferè hanc prouinciam, actum est: Vulcano, hos excitatos strepitus adscribunt vulgò, sed falsò, vti mihi videre videor, veluti ex horũ æquali prorsus, ac in nullo differenti, siue eminùs, siue cominùs, frequentiori auditu, facilè deprehenditur. Quod si à Vulcano profecti essent, haud tam assidui forent, neque vbique locorum eiusdem sonitus audiretur. Dæmonum itaque & illæ in aëre excitatæ illusiones fuere, vt alibi prolixiùs de eo dicemus. his etiam auctoribus, variæ militum instructæ quasi acies, in cælo comparuere, veluti Machabæorum tempore, Hierosolymis, & ante Titi obsidionem, contigit, idémq; quinquagies ab hinc annis superioribus euenisse, apud Cimbros Sleusuici, ac in Apulia ante Caroli octaui aduentum, sic & apud Sarmatas, Cracouiæ: vbi quidam monachus, cum Rege diu certare visus est, monacho tandem cedente. nuper etiam Mexici, haud multo tempore, antequàm expugnaretur factum quoque id, ab hinc quinquennium, ferè per sex menses, ante Turcarum obsidionem Thamasi, sic enim olim Nicosiam, vrbem Cypri metropolim, nuncupabant, quod Poëtæ quoque innuisse videntur, dum variam in Ilij euersione Deorum in cœlo pugnam visam canunt. Olim quoque Cimbricis bellis, & armorum crepitus, equarúmque hinnitus perceptos, antiqui referuerunt historici, & bouem loquela ciuilia bella denunciasse memorant. Spiritus etiam tympanis sonare à mercatoribus ad Cataiam se conferentibus, crebrò audiuntur, ad Lopum asperrimum desertum (sic enim nunc quẽdam Imai montis tractum appellant:) eosdem etiam tubis clangere, in quibusdam Arabiæ heremis, frequenter audiri assueranti: aërémque propè Carmaniç deserta, ac Chesmuriam, extra Caucasum prouinciam, tanta tenebrarum caligine, vt noctem dixeris mercatores offendere, Marcus Venetus scriptor fide dignus affirmat. Et re vera, non est res adeò mira, hos spiritus, vt plurimùm in antris locisque desertis obseruari, cùm ex iis sint, qui sanctorum pugna deiecti, ne per certa tempora noceant, Angelorum ligati sunt ministerio, quemadmodum qui Saram vexabat, in superiori Ægypto à Raphaële vinculis constrictus, sacra affirmat scriptura. Quin & alia prodigia

Strepitus in aëre vnde fiant.

Spiritus tympanis sonant.

Dæmones Angelorum ministerio ligati.

gia in aëre ostentare soliti sunt, vt potè faces, lampades, trabes, bolides, & chasmata, qui etiã interdũ effecere, vt & stellæ; Lunáque ipsa, astre quadam præstigiatrice, cælo quasi decidisse, apparuerint, vti apud Poëtas factitatum per Thessalas Magas legitur, atque etiam per Maumethum omnium magorum sceleratissimum, Arabes fabulantur hinc cuncti eius sectatores Luna pro insigni vtuntur. qui nimirum omnes ita rerum simulachra ac phantasmata oculis obiecerunt, vt vulgus sic delusum, ea tamen veriora, quàm quæ apud Sacram, (vt prouerbio fertur) acciderint, sese vidisse crederet. qua de re antiqui Poëtæ, non veriti sunt scribere: *Carmina vel cælo, possunt deducere Lunam:* & illa, *Reluctantem versu deducere Lunam nititur:* ac, *cantus è curru Lunam deducere tentant, & facerent, si non æra repulsa sonent.* quòd certè, quàm à veritate alienum sit, vel ex hoc liquet: quòd dæmones naturæ ordinem nullo vnquam pacto, vel si rumperentur, peruertere queant: ne dicam nunc de Lunæ magnitudine, quæ decidendo (licèt minimè posset cùm cœlum, cuius ipsa pars est, nec leue, nec graue sit) terram quasi operiret, & sic vniuersam mundi harmoniam pulcherrimam destruerent, quod nullius creaturæ opus est. Solius enim Dei totius naturæ auctoris & conditoris proprium, vt eam pro libitu etiam destruere possit, atque ea de causa fit, quo, hi nequam Spiritus, nec vt cæli pars aliqua scindatur, nec vt pendentium aquarum fluxus desistat, nec vt ignis frigescat, cùm hæc naturæ vim excedant, efficere queant. Hinc etiam factum, vt Sathanas tentauerit, dum dicere vellet, an Iesus verè Dei filius esset, quò lapides panes faceret.

Luna in insignia Turcarũ.

Lunæ magnitudo.

De

De nefario turpissimóque concubitu: vt pote quomodo nuncupentur vmbraticis illi spiritus, secretis talami lociss humentibus gaudentes: vnde ortum duxerit concubitus: heroës quinam & vnde sint: an hæ spectra quid seminis & vnde & ad quid in eius modi congressu emittant: Lamiæ quæ sint & earum confessio de abusiuo dæmonum commercio: an possint generare & quinam ex iis orti sint. omnia non paucis & luculentis historiis illustrata & dogmatibus Christianis ornata.

CAP. III.

VErùm & his Spiritibus adduntur qui in aqua obuersantur, non pauci sunt, quos Græci Panas, & Galli Dusios nuncupant: hos assiduè in Accubos, atque Succubos conuerti prohibent, quorum quidem nefario congressu, qui iam ex heroum tempore initium sumpsit, quando & fabulæ primùm cœperunt, licèt nonnulli & ante Noë diluuium hunc tam nefandum ac abominandum concubitum cœpisse velint. Intelligunt enim per filios Dei, in filias hominum irruentes, hos immundos spiritus mulieres admodum rum lasciuas, ac petulantes inuasisse, quod factum aiunt mirâ dæmonum versutiâ, ob frequentiorem eorum cum hominibus societatem. Vnde tot Deûm filij falsò dicti sunt, cùm reipsè hos sic esse fuerit impossibile, qui postmodum tamen pro dignis quibusdam clari, etsi à dæmonibus ipsis potius offensis, sceleribus ac flagitiis quamtumuis nobilitati, nihilominus per apotheosim in numerum deorum relati fuere, quorum auxilia postmodum ab hominibus, vt pote diuersum, in necessitatibus implorari solitum est, tandémque eò vesaniæ dæmonum operâ res deducta, vt eis non modò, bruta, reptilia, secta, quadrupeda animantia immolarent, verùm & aues, pisces, animalia terrestria cuncta, ac amphibia, fructus, flores, herbas, gemmas, vniones, metalla, sua singulis, quin & carnes humanas, proh scelus! creaturam ad imaginem Dei formatam, templúmque Deo consecratum, his spurcis ac sceleratis idolis turpissimè aestimari eorúmq; gratiâ destrui. hinc videre est,

Concubitus quando cœperint.

Filij Dei cum filiis hominum.

res

res prorsus a miratione dignas, interdum Deo permittente eueniſſe: nam & per hæc Spectra, (ſic enim hos ſpiritus, in phantaſia, aut corporea apparentes ſimilitudine nuncupauere) mulieres eorum paſſim ſtupratæ ſunt, ac etiam pueri: horrendum facinus! quod ne ipſorum quidem plerique ob naturæ præſtantiam patraſſe leguntur, interdum immiuti, atque adeò humanæ naturæ intellectus obſcuratus, ac voluntas corrupta eſt, vt multa de his, licèt impoſſibilia, tamen crediderint, dum quaſi duplicis naturæ, infeſtos, ſemideos appellarent, ac ſcriberent, cùm dæmones minimè cum his ita coïre poſſint, vt ex eo nefando congreſſu Heroës, quaſi ex duabus diuerſis ſpeciebus, haud ſecùs ac muli naſcerentur: non enim hi ſpiritus aliquid ſeminis vt falsò nonnulli Platonicorum imaginati ſunt, emittere poſſunt, verùm ſic congrediuntur, vt hoc nefario congreſſu deceptæ gentes amplius recto aberrent tramite hunc tam nefarium ac turpiſſimum coïtum, vel etiamnum dæmones exercere non deſinunt cum quibuſdam certis fœmellis, vt & hominibus nonnullis nequam: deplorandum profectò, homines ratione præditos, & per baptiſmum Chriſto vel iuramento obligatos, his ditis infernalium furiarum illecebris adeò ſeſe mancipare, vt & animæ ſalutem in extremum diſcrimen aeternúmque exitum eorum causâ præcipitent. Quo autem dæmones verſipelles, quo ſolita oſtuti a miſeris fœmellis magis facilem faciant, aliqua ſemina de induſtria adhibent, quibus vehementiori libidine accenſæ flagrant, atque has, quæ heroum amore captæ ſunt, Lamias docti vocant: vel ob ſimilitudinem cuiuſdam monſtri, puellæ faciem referentis, cætera bellua: vel à Lamiis, dæmonum quodam genere, puerorum ſanguinem exugentium, quod & Pedæ iuniſſe viſi ſunt. hinc Horatius inquit: *Neu ſuccinctæ per ambulet Lamia vultum extrahat aluo.* hæc longè ardentiori libidinum flammis, ſi iuueni robuſtiſſimo miſceretur, flagrans, ſicèt abſque feminis reſolutione, nonnullæ tamen horum nefarii congreſſus reæ deprehenſæ illud arte quadam à viris extortum interdum ſenſiſſe confeſſæ ſunt, vtroque enim vtuntur genere. Quod quidem ſemen eis in nervos, venas, arterias, ac oſſa, cùm ſit naturâ opus, in quo

Spectra quæ.

Heroës vnde.

Spiritus nihil ſeminis poſſunt emittere.

Lamiæ quæ & vnde.

Deus

Deus minimè eis vtitur, haud dirigere possunt, nihilominùs tamen ex eo, sub certa naturæ dispositione cœlestiq; influxu directo, aliquos & oriri, & ortam heroum maiorem partem esse, negari non potest: qui, quamuis reipsa ex spiritibus non fuerint propagati, fraudes tamen ac dolos eorum plus satis sapuere. sic natum perhibent Æneam ex Venere & Anchise: Bacchum ex Ioue & Semele: ex Marte Romulum, tótque alios antiquorum heroës sexcentos: in hunc quoque modum ortum Alexandrum tradunt Ammonei Iouis sacerdotes: ac Neronem Imperatorem, quem conceptum ex angue aliqui imaginati sunt; vt Merlinum quoque Britannorum annales: & Iapponij suum Xacam plurésque præterea, qui idololatriæ ac hæresèō auctores fuere, vt & Lutherum hæresiarcham, ac Maumetham: quocirca admirandum Dei iudicio ac prouidentia contingit, vt sub tempus exortus horum non aliqua bona & læta, vel circa sanctorum Dei natales fieri consueuerint, sed potiùs cuncta infausta ac horrenda mala portenta, prodigia conspirantur, eóque magis dira metuendáque, quò cùm dicta, tum facta eorum, pestilentiora futura sunt, vt vnusquisque sibi ab iis, tamquam veneno animarum præsentissimo, cauere possit. Hoc etiam nefario congressu dæmones nonnunquam vel inuitis miseris fœmellis stuprum violentum inferre consueuere, proprio tamen crimine mulierecularum, in hoc victis, iis potissimùm, quæ impuris cogitationibus in mente locum dant & indulgent, exterioribúsque gestibus tandem prodiunt, quemadmodum varias in formas concinnandis & torquendis comis; quæque omne studium ponunt in exornando corpore gemmis, vnionibus, faciémque cerussa aut stibio fucant, graphióque, & supercilia, nunc hoc, nunc alio modo cõponunt. qua de re non sine causa, mulieres non nisi velatas capite, ob Angelos, templa ingredi, præcipit. cùm non rarò vsu veniat, vt quantò magis dicto modo compræ & fucatæ in publicum prodeuntes alios ad sui amorem inuitare ac allicere studeant, tanto potiùs hæc turpia dira spectra dæmonum eas in pœnam sibi attrahant. Nec profectò mirum, diuinam sapientiam tantopere hoc crimine offendi, quos facies à Deo summa arte effictę

Prodigia diráque omnia in ortu hominum impiorum.

Mulieres velato capite templa ingrediuntur.

ita

ita fœdè deturpantur. hoc etiam nefando libidinis genere dæmones & cum iuuenibus quibusdam, forma præcellentibus, virginibúsque, libidinibus tamen assiduè ic polluentibus, vti solet, veluti in Marica Regione euenisse Scoticæ testantur historiæ : in qua haud multis abhinc annis puella quædam, forma venusta & egregia, natalibusque non minus clara, diu detectans coniugium ventrem ferre reperta est, parentibus ic eo, qui fluprum tale iucaluisset, solicitè inquirentibus, sponte faretur puella, se tam noctu, quàm interdiu, Venerem exercuisse cum adolescente quodam; quis verò, aut vndenam veniret, aut esset, ignorare. Ad quæ non potuere non parentes vehementer obstupescere, angi animo, ac affligi; à famula tandem hominem quendam in cubiculo cum filia rem habere edocti, haud mora interposita vlla, facibus tædisque accensis, quòd nox esset, accurrentes, reclusis foribus, monstrum horrendum, ingens, ac omnem humanam fidem excedens, maximè terribile, à filiæ complexibus pendere vident. Sacerdotem euestigiò vitæ moribúsque probatis accersunt, qui cùm in recitatione Euangelij Sancti Ioannis verba illa exprimeret, *Verbum caro factum est*, dæmon non sine maximo ac horrendo excitato strepitu, terroréque incusso, & post se relicto, (more nempe suo) disparuit, cubiculi tectum simul auferens. at fœmina hæc infelicissima triduo pòst monstrum non minùs horrendum enixa est, quod, ne in familiæ summam ignominiam aleretur ac educaretur, extructà, pro more, pyrâ, flammis consumptum est. Simile huic quiddam in Garothea accidisse refertur, cum quodam succubo forma conspicua puella, venustum nó minus adolescentem, quo suis amplexibus potiretur, solicitante : huius rei factus certior dioecesianus iuuenem, vt orationibus, ieiuniis, ac pœnitentiâ haud fictâ, sed seriâ, Christianam vitam institueret, locúmque mutaret sedulò monuit. his piis iuuenis obtemperans monitis, à spectri illius scelestis solicitationibus liberatus est. Habet loci vt & nominis mutatio nescio quid occultæ proprietatis, ob Angelorum, quos propterea mutari scribunt, efficaciorem virtutem, sicut ex Abraham & Sara, videre est, atque Isaac: qui, (vt Cabalistis placet,)

Succuborum cõgressus cum iuuenibus.

Incubus coit cum virgine.

Puella è Dæmone suscepit puerum & enixa est.

filium

Pars Australis probitior.

filium Isaac, quò magis in bonis proficeret, vtique in partem Australem, vbi loci, Angelum sibi propitiorem esse non ignorabat perrexit. Idem euenisse Corinthi cuidam Philosopho Apollonius Thyaneus asserit; quod etiam iam vix annis viginti elapsis alicubi (cuius nomini parcendum duxi, cum præsentia exempla sint odiosa) accidisse cum Accubo, minimè me latet: quibus námque obscœnis congressibus dæmones, vti confucuere, corporeo ramè velamine semper tecti ac induti. Huic etiã non absimile quiddam factum apud Forteam, Scotiæ æstuarium, vbi dum nauis quædam navigandi esset in procinctu, adeò procellis, vndis, imbribusque exemplò exagitari, conquassari, ac penè obrui cœpit, vt velis ac malo fractis, ictisque nulla spes salutis superesset amplius: interea dum fortè nauta quidem, præ admiratione ac magno timore, clariori voce exclamaret, hoc esse opus à diabolo profectum, statim vox cuiusdam mulieris hac exclamatione perterrefactæ è fundo a cunctis nautis exaudita est qua ipse in causa horum extremi periculi esse prodiit. (non secùs, ac in sortis, de Iona legitur) propter nefandam consuetudinem, diu multumque quámuis inuita, instar stagnæ, immobilis ab ipso reddita, cum eo habitam, quapropter rogare cœpit, vt hoc infausto onere nauem leuarent, seque in mare præcipitarent. quod cùm non sine multis lachrymis confessa supplex peteret, & rem exponeret, continuò sacerdos, qui eadem naui erat, fœminam hanc, ne de infinita Dei in peccatores resipiscentes misericordia desperaret, hortabatur sedulò, addens multa de paterno & propitio Dei in nos animo, qui omne propterea sibi peccatum concluserit, quo omnium etiam misereatur. quare, vt ipsa vera animi ad Deum conuersione, verisque ex animo & corde profectis suspiriis, doloribúsque ob commissa tanta peccata in viam rediret persuader. cui obsequitur mulier, Deúmque quò in seipsam criminis ream non etiam in nauias animadueriat, lachrymans precari non desistit. hinc subitò è naui quædam nubecula exiliens flamma ac sulphure dæmonem prodidit. Noui & ego aliam quandam puellam, quæ toties ab accubo clam oppressa batur, vt eam tandem huius miseriæ taderet, ídque

Dæmon mulieris voce in naui procellosa sibi causam se iactat intulit.

Sacerdotis hortatio ad mulierculam diabolicam.

toram

totam amicis aperiret, idque non sine lacrymis ac dolore, hæc tandem Dei auxilio, loci ac nominis mutatione, etiam liberata est. Nec de fide iam dictorum, quod res miræ videantur, aliquid dubitandum, cùm longè maiora ac plura, de accubis & succubis, quotidiana experientia, proh dolor, edoceat.

De impiis superstitiosisq; Strigimagarum conuenticulis: An, quando, & quonam pacto Lamiæ deferantur ad Diabolica consortia; quomodo tam nefandus actus exerceatur & nuncupetur: Quis honor, quæq; ceremoniæ Satanæ exhibeantur: quæ etiam Choreæ, quæ pariter sympotia peragantur.

CAP. IV.

Ludus Dianæ & Herodiadis quis.

AMaribus pariter ac fœminis nonnullis crebrò hunc nefandum actum exerceri legimus, hunc *Dianæ ac Herodiadis ludum* vulgò appellant, ad quem nocte intempesta frequenter admodum mulieres illæ miseræ, anteà infantum quos eam ob causam non tinctorum atrociter iugulant pinguedine, pro vnguentis, vsæ, sambucea quam liniunt virga hircóque vectæ (cuius diabolus formam simulat, aut certè quòd eorum corruptæ imaginationi talem figuram imprimat,) obequitare sibi somniant. Hoc modo, non secus ac paleæ, turbine quodam per diuersa locorum interualla deferuntur, donec tandem perductæ ad Satanam, quem Summam Majestatem alto insidentem solio præ se ferentem ac mentientem, omnium miserorum miserrimæ, cernuæ, flexis poplitibus, adorare, non verentur, diuerso tamen quàm nobis consuetum est ritu non faciem sed terga illi obuertentes, capútque non in pectus, sed in scapulas inclinantes; quod vel ex eis præscripta lege aliter non permittente, vt etiam ex hac eorum nobis contraria natura innotescat faciunt, quo ab aliis distincti domini videantur. hinc plures, variis rhythmis cantilenas altiùs tum instructi canunt, diuersorúmque generum pro libitu choreas à nostris penitùs absimiles ducunt: fœminæ námque post dorsum masculis inhæren-

Ceremoniæ Malefcarum.

tes retrocedendo saliunt, terga dando inclinant, capitque non antè sed retrò, sic pedem tanta cum agilitate eleuat, vt altiore arte, quæ humanam transcendat, doctæ facilè videantur: atque sic saltantes, genióq; indulgẽtes, multis lautis & opiparis epulis expleti, tam mares, quàm fœminæ, nec enim viri ab his nefandis spectaculis absunt, tandem vsque adeo & corporum sceleſtas libidines explent, vt sæpe nonnullę, quibus aduersa placuit Venus, vel bifurcato membro impeti eodem sentiant tempore. Hoc quidem omnium maximè execrandum ac detestandum scelus, etsi nullo non tempore, (vt plerique asseuerant) nullâque non ætate perpetratum fuerit; in hac tamen postrema mundi senectute tantùm inualuit, vt nisi armatæ leges ac iura igne vltore contrà insurgerent, nusquam non hæc pestis serperet.

Epulæ Strigimagarum & Dæmonum.

An Diabolicus ille ludus opinione potiùs, quàm re ipsa peragatur, vt à Dæmone Lamiæ sic deferantur: An ea traductio corporum Dæmonibus, vt & Angelis concessa sit: Quod exemplo multorum etiam sine crimine delatorum illustratur: Conuiuiorum deinc apparatus describitur, & ad ea quædam de sale, nomine Iesu & Crucis signo non prætereunda silentio: Loca item in quibus hæc conuenticula celebrantur, cùm re vera & ex eorum confessione transuehantur, quænam sint.

CAP. V.

CÆterùm cùm non pauci eius sint sententiæ, hunc diabolicum ludum non tam reipsa, quàm potiùs opinione ac stulta imaginationis dementatione fieri, penitùs asseuerando hæc in Phantasia, ob dæmonum inductam infidelitatem, accidere, vti ex aliquibus dementatis se vidisse affirmant: hoc sic opinantes equidem nõ valde mirari, & ab eis, (cùm dæmonibus longè astutiores fraudes, ac ampliores vires non deesse haud inficiemur) hoc edoceri percuperem, quidnam sit, quòd tantopere id denegent, quasi dæmones propriæ virtutis cõtactu corpora obstinatorum præsertim id optantium, haud transferre queant, cùm & Angeli sua ipsorum virtute, qua & in spi-

Translatio corporum possibilis est spiritibus bonis.

ritus, satis pollent, vt dictum est, alter prophetam Abacuch, ad Danielem cápillis per aërem à Iudæa in Chaldæam duxit, alter verò Ezechielem, de Chaldæorum regione in terram promissionis transtulit; ac Philippum Azoto ad Candacis Reginæ Eunuchum Hierosolymam, vti Æthiopum moris erat, visentem transportatum, *sacra scriptura* demonstrat. an, si Angeli id pro, riâ virtute potuere, & dæmones eadem opera nequeant? queunt profectò tantóque magis, quòd hi nefandis sceleribus superstitiosíq; maximè ritibus, quibus præcipuè gaudent, ad id inuitantur assiduè ac vocãtur. quo etiam pacto Empedoclem Agrigento Crononem ad Pythagoram ab iisdé spiritibus translatum; & Abarim quoque Hyperboreum ex Taurica Chersoneso eodem lectitauimus; ac Apollonium Thyaneum Româ Diœarchiam octo horarũ spatio ductum, *Philostratus affirmat*; ac Simonem Magum in aërem sublatum, vt *in suo itinerario Clemens* asserit coram Petro factum esse; quendámque Zenobitam Norvegium recta sub polum Arcticũ à dæmone traductum, asseuerãt nonnullæ historiæ boreales; & denique, absque criminibus tamen, Hillidium Disentinum Episcopum per aëra Romam transuectum; sicut & Albertum Magnum, tradunt. Sed quid opus est verbis, aliísque exemplis? cum & ipsum nostræ salutis auctorem, *Iesum Christum*, postquàm carnem nostram sibi copulauit, dæmon tentator per diuersa loca transtulerit? Quod etiam verum esse per eorum probatur conuiuia ad quę, annis ab hinc haud ita multis, quidam in agro Sabino curiositate magis, quàm superstitione, adductus accessit, vt númne vera essent, quæ sua coniux, in eodem crimine deprehensa, affirmarat, suis ipsius inspiceret propriis oculis. hic dæmonum ministerio sub hirci forma vectus, antea tamen vnctus pinguedine, eius rei ab vxore sua edoctus, ad locum tandem consuetum peruenit, tot conuiuiorum ferculorúmque apparatus magnopere mirarus: cúmque miser vnà cum Satanæ ieramento, obstrictis manciplis assedisset mensę, cibóque omnis generis, at nullo sale conditos, degustasset, salem crebrò efflagitat, tándemque allatum, quasi admirans, dulce nomen *Iesu* nuncupando, in causa fuit; vt cuncti conuiuæ, (mirabile dictu) cum

Delati ab Angelis.

Delati à Dæmone.

Delati sine crimine.

Nominis Iesu efficacia.

toto horum conuiuio vel in momento euanescerent: is verò, cuius ore hoc sanctissimum nomẽ prodiit, nocturno tempore in profundissimis tenebris, indumento quodam horribili, multis milliaribus à domo sua, diffito, semiuiuum relictum se tandem videt; diuina tamen virtute subleuatus, angelorúmque adiutus ministerio, etsi non semper oculis cernantur, nunquam tamen nos ope sua destituunt, si tamen gratiâ diuinâ haud destituti sumus, id quod Elisæus suo manifestat discipulo: biduo post, domum reuersus est, auctórque fuit, vt quàm plurimi homines, plures tamen mulieres, quasi ex sinistro, (vt secretiores inquiunt Theologi) latere profectæ, aut vasa fragilia magis vna cum sua coniuge omnes, igne concremarentur. Idem fertur quoque de quadam Lamia, nomine Lucretia, à proprio dæmone, ob auditum sub auoram campanæ cuiusdam sonitum, deserta ad ripam fluminis, à iuuene quodam inuenta, qui re cognita, etsi misere silentium pollicitus, Iudici tamen indicium fecit, ex quo & ipsa ad supplicium rapta est. Præterea, nec deest eius rei exemplum de reuerendo quodam sacerdote, qui domo exiens, vsu more solito perrecturus, dæmone equo post terga ignarus, dicto citius eò vectus est. Cæterùm, cuncta ea loca quæ Lamiæ frequentant, (cùm minimè in omnibus ob benigniorem cœli influxum, regionisque Angeli custodiam, talia mala patrare possint) vt plurimùm & ferè semper aliquo insigni facinore ac piaculo nobilitata antea fuere, quibus, quòd Angelorum quodammodò destituantur tutelâ magis prævalent gaudentque: horum famosa Nux apud Samnium Beneuentana collis, in Dania mons, ac Virgo in Gothia feruntur, quò omnes Strigmagas dæmonum operâ transuehi vulgò credunt, proinde hæc negantes satis errare perspicuè pareat. nec propterea inficias iuerim, ea in phantasia, (vt ipsi volunt) contingere non posse, cùm frequentiùs eo pacto eueniat. haud enim in potestate horum consistit spirituum, noctu Solem supra nostrum retrahere Horizontem, vt dementatæ eiusmodi sibi somniant mulierculæ, atquòd per aëra interdum non vehantur de vno in alterum locum, nil est quod impediat. Ex quo consequitur nonnulla re ipsa fieri, quædam verò in earum corrupta imagina

Conuiuia & conuiuium dæmonum euanescunt.

Sacerdos quidam à Dæmone vectus.

Lamias fœminas non impregnat.

imaginatione, ac Phantasia tantùm per somnium, quasi in mentem venire, quæ tamen in rei veritate, euenisse, sic miseræ delusæ, vel iuramento, affirmare solent. De his, quæ in medium afferrem, plura mihi non deessent exempla. Verùm par est de immensa Dei in nos misericordia admodum mirari, quòd vel crucis signo, vel nomine *Iesu*, etiam à malis prolato, ex emplo hæc diabolica præstigiatricia Sympolia conturbantur, & euanescunt, quò omnium infelicissimi, has scelleratas consuetudines frequentantes, diaboli imperentiam ac imbecillitatem videndo, eò promptiùs ad Deum cunctipotentem, omnis boni authorem & fontem conuertantur, inque eum credant, ac gratiam, qua turpissimè suâ sponte exciderunt, omni studio recuperent: non enim est Deus perditionis, sed omnis salutis & salutationis, ni ex nobis ipsis proficiscatur perditio. Vnde fit vt eiusmodi miseriis obnoxij, dum diuina celebrantur officia, nihil mali percipiant, cùm alioquin semper variis huc atque illuc impellantur imaginationibus, curisque conficiantur maximis, immò ad omnia perpetranda nefaria scelera, ab his spiritibus armantur, & in arenam protruduntur, cæteroqui rarò fit, ne hi haud euanescant spiritus hanc diuinam virgam, sui exitij signum, olfaciendo, quod tantopere metuunt ac reformidant. magnum profectò mysterium antiquis Ægyptiis non ita incognitum, qui hominum salutem hac Dei figurâ, in qua plura continentur arcana in suis hieroglyphicis, notabant, sic eâ vsi, postquàm huius characteris notâ, cuncti iussu diuino, ianuarum postibus sanguine signatis Hebræi, ab Ægyptiis incolumes, illorum primogenitis omnibus ab angelo interemptis, euaserunt. Quin nec Arabibus absurdum, qui hanc diuinam imaginem in brachijs, quò a nonnullis calamitatibus tutiores forent, sibi pingi volebant. quod & Platonem olfeciſſe, per suam decussem, coniecturâ consequi possumus. Verùm, vt vnde digressus sum reuertar, non me pigebit de iisdem Spiritibus, quæ vir quidam, auctoritatis maximæ suis vidit oculis, & expertus est, breuiter annectere. Aberat is peregrè negociorum quorundam familiarium conficiendorum causâ, vnde domum rediens, cinctus & septus est horrendô

Crucis signo & nomine Iesu prolato diabolica conuiuia euanescunt.

Salutis hieroglyphica apud Ægyptios.

Decussis Platonica.

Locus infaustus morte cuiusdam Hebræi insignitus.

noctis caligine quodam in loco apud vulgus nece cuiusdam Hebræi infausto ex quo pergens maximo correptus est horrore, ignotâ tamen vllâ quæ sensibus percipi posset causâ quod hinc euenisse autumo ob amplam dæmonis tentando tum se accingentis potestatem, cùm in eiusmodi locis, *vt dictum est*, plus quàm aliis possint, quare & iis magis gaudent: aut vt interemptorum violenta morte animas vel simulent, aut etiam quò malorum perpetratorum memoria refricetur, vel quòd eorum naturæ voluntatique perfidæ multùm sint consentanea, ac ab Angelis non adeò prohibentur, vt olim fuere campi Marathonij Persarum strage insignes; vbi diu multúmque hos spiritus oberrasse, accolis infensos armorum strepitu, ac equorum hinnitu, haut pauci antiquorum testantur scriptores. sic etiam nunc perhibent, Hansem (ita enim speciosam quandam Regionem in Hiberia vocant) perpetuâ caligine oppressam, ab hísque apostatis continuò vexari spiritibus, vbi & equorum hinnitus, gallorum cantus, aliorum animalium voces audiri, aperte affirmat Aitonius apud Armenios historicus haut ignobilis. Sed, vt nunc cœptam historiam pertexam. Vix nempe decem passibus, quò in id vitæ discrimen inciderat vir ille, digressus aberat, cùm subitaneo hoc perculsus terrore circumspiciens mulam insignis magnitudinis in loco angustiori obuiam venire vidit, quâ conspecta vehementius pertertefactus, non tamen penitus animum abiiciens ac desperans, nec ab itinere cœpto desistens: quin potius vires & spiritus resumendo, ter inter pergendum signo crucis se munitit,

Signo Crucis & nomine IESV *fugatus Dæmon.*

crebrioribus votis dulcissimum IESV nomen implorando his ex omnibus quasi periculis emersus, animo præsenti ac alacriter prosecutus est, vt opinione suâ dicto citiùs currendo pertexerit: nec tamen id spectrum prorsus disparuit, quinimò nunc maioris, nunc vero minoris magnitudinis, visum est variásque in formas mutari, tandem prægrandis cuiusdam molossi similitudinem referens, quam ad finem vsque retinens, nunquàm modò hâc modò illâc, oculis sese obiiciendo, molestum esse destitit, qui propterea strictum ensem concitato cursu obuertit. plus itaque satis hic furiis exagitatus, tandem

Molossi prægrandis specie Dæmon apparet.

ad

ad ingentem rupem peruenit, vbi B. Virginis sacellum extructum conspiciebatur, qua & ei per callem præte reundum erat, eò loci, cùm se huic numini ex animo commendasset, confestim id horribile spectrum tanto cum strepitu & fragore, vt nihil suprà, euanuit, quibus adeò redditus est attonitus, terroréque percitus, vt ex eo in febrim, denique in trimestrem tertianam inciderit.

B. Virgini præces effusa quid reuocillationes præbent contra eiusmodi spectra.

Quanam ratione Spectra dicantur arma, canes, equos, cætera quæ id genus metuere, cùm sint corporis experia: cuinam illud armorum dominium tribuendum sit. An per aliquos homines, & per quos Dæmones operationes suas peragant: Exorcismorum vsus in Ecclesia vnde & ad quid institutus: Reliquiæ Sanctorum contra energumenos fugandósque Dæmones an aliquid valeant.

CAP. VI.

QVòd autem eiusmodi spectra, ensem, & cætera arma, equum etiam & canem metuere, dicuntur non eò fit, quòd ictibus aliquibus vt corporea exposita sint, nec quòd Metallum hoc sit sub Martis dominio (quemadmodum nonnulli Platonici finxerunt) qui in rebus omnibus & sympathiam & antipathiam quandam esse volunt, atque etiam Psellus, qui stricto gladio per Anaphalangem dæmonem à quodam obsesso expulsum, asserit. Spiritus enim sunt omnis corporis experies nec inde quòd ij, quas assumpserunt imaginibus quodam excellunt dominio, neque etiam ex superioris huius speciei intelligentiæ oppositæ virtute, cùm si hoc foret, haud plerique eiusmodi omnes occurrentes armis euanescerent, sed ij tantùm, (cùm diuersa sint dæmonum genera) qui quodammodo Marti subsunt: verùm id accidere, inquam, ob maiorem quem propter hæc habent, animi vigorem, vnde haudquaquam dæmones terrorem incussuri duobus apparent

Spectra vnde dicantur arma metuere.

comitibus. hoc enim vigore, quod cupiunt efficere prohibentur: præsertim cùm non semper quanto quidem optarent, nobis terrores incutere permittantur, diuina pietate repulsi. Prætereà, ij malitiosi spiritus sæpe operationes suas perficiunt per eos, quos diuexant, energumenos rum maximè, cùm terrei sunt, aut supplicij afficiendi causâ supernè missi, aut Maleficorum operâ intrusi, hos ægerrimè deserunt, ac vix ab eis discedunt, vel etiam exorcismis, quibus Sancta Ecclesia, iam ex Apostolorum tempore (vt à Salomonis ætate, Hebræorum Synagoga) vti solita est; neque sanctorum quorundam reliquiis, quos, quòd de iis triumphū reportarunt maximè formidant, adeò vt has, quasi Dei opera, multis in locis fugere cogantur cōpulsi, sic nec ob Eucharistiæ præsentiam, vbi tamen non sine maximo cruciatu persistant, etsi primæ nascentis Ecclesiæ initio, vel à quibuslibet in nomine IESV, aut Crucis signo, ab obsessis eiiciebantur, quod non sine causâ factum est: quò enim gentes idololatræ ac incredulæ, eò faciliùs ad fidē Christianam venirēt miraculis crebrioribus opus tū erat: cùm hoc nō pertentādi causa curiositatéve quadā impulsi facerent, vt nuper perhibent Neapoli factum quadā in domo his vexata spiritibus nonnullis, in quo matulam ac scaphium proprios ob oculos insperserunt, ac effuderūt, atque olim Sceuæ filiis, circa quendam dæmoniacum, qui nudi ac vulnerati non sine summa turpitudine ac dedecore vel propriis domibus exire coacti sunt, metu trepidantes: sed vi, quod Sancta Ecclesia Catholica ageret, potius animi pietate, quàm curiositate aliqua imitarentur.

Dæmon opera sua per energumenos perficientes.

Reliquiæ Sanctorum ad Dæmones fugandos.

Cur non adeò frequenter ac in primitiua Ecclesia Dæmones de fidelium corporibus expellantur: ad quid & vnde sibi nouas maioréſue exorcizando vires assumant. An ritus Magici locum habeant energumenis cogendis, & Dæmon à Dæmone pelli possit, cùm ministerium & commercium nobis interdictum sit: An omnes ex æquo Dæmones possessos deserere cogantur: An denique omnium exorcizantium sit par potestas.

CAP. VII.

NOstra verò ætate, ex quo iam tot tantísque miraculis Ecclesia floruit ac confirmata est, nō mirum cuiquam

cuiquam videri debet, si non ita crebrò vt olim dæmones eiiciuntur; præsertim cùm nunc sæpius, vt pios in fide exercerent, pœnisque castigent propter admissa delicta quodammodo relinquātur. Hi præterea spiritus sæpenumero hominum delinquentium exorcizando interuentu, sic vires acquirunt, vt energumenos deserere minimè velint: proinde exorcistis summopere cauendum, ne exorcizantibus temerè quilibet adsint, qui etiam pro ea, qua pleni sunt, calliditate frequenter, & sanctæ Ecclesiæ exorcismis aggressi, adeò reluctanter, quò exorcistas tædio affectos deterreant: cùm tamen magico ritu, quibusdā scilicet superstitionibus, figuris ac characteribus, atque (proh nefas) nimia pastorum negligentia, à nonnullis Græcis præsertim, quos nostris in regionibus ac Hydrunti, Caloieros vocant, impetiti, quandoq; parumper, ac nonnunquam multùm repugnare videantur, non sine maxima fraude, quo nempe pacto paulatim fidem è mundo auferre moliuntur: alioqui dæmonem, vbi maius malum non subest, ab alio dæmone, quantumuis superiori ac interdum dispari, expelli non contingit: hoc enim modo, quo Græcis explodūtur, à corporibus tantùm, maximis interea animabus tenebris immersis, excedunt; cùm id, quod forsan antea pœnæ tantummodo erat procul dubio assentientibus in culpam cedit: quare nec iure aliquo cogi hoc pacto, quin grande eo committatur peccatum, energumenos, vt relinquant possunt, hócque magis, quò nobis omni commercio omnique familiaritati dęmonum seuerè interdictum sit, nec eorum ministerio, ob quod nos polluimur peccatum, vti fas est; licèt id sanctis ac iustis quandoque concessum fuisse legitur, vti Diuo Iacobo, qui vt Hermogenem ei afferrent, iis iniunxit: ac Simoni Iudæ, qui vt dæmones proprias statuas suas destruerent confringerentque eis præcepit. Sanctis etenim, vt pote membris Deo ipsi insertis, obediunt, velint, nolint, propter eorum merita etsi eis natura superiores sint; nihilominus tamen diuino arbitrio & voluntate, iustis causis & rationibus hoc exigentibus, sæpe à pugna victores recessere. idcircò diuersis angelis etiam, ne amplius, vel per tempora, de eo tamen quo tentando vitio superati fuerunt per

Cautela in exorcistis.

Energumenis cogendi magico ritu.

Ministerio Dæmonum vsi sunt aliqui Sancti.

tentatum quempiam accedant, vinciri feruntur. Nec dum corpora occupant, eo ipso tentare dicuntur, cùm in hunc modum obsessi ratione impediantur, vnde nec in merendi, neque in peccandi statu, esse possunt; tum præsertim, cùm imaginandi potestatem coturbant: non enim hanc continuò vexant, sed interdum tres quatuórve dies, & amplius ab eorum desistunt vexatione: interdum sic animæ concentrant potentias, vt vel proprium motum impedire videantur, vt satis ritè perspexit Ioannes Baptista Attendolus, vir pius, in linguarum cognitione versatilianus, omni scientiarum genere peritissimus, Dux Capuæ, cùm quendam exorcizaret energumenum. præterea non omnes dæmones ex æquo sic possessos deserere coguntur, cùm ob varia occupatorũ crimina, tum etiam non minùs diuersa spirituum occupantium genera; adde quòd exorcizantium omnium non sit par virtus & valor, perinde vt cùm circumstantium non sunt tantæ virtutes, quæ è diametro quasi penitúsque dæmonum vitiis opponi possint: ex quo consequitur (*vt & dictum antehac*) quod non tantopere exorcizantium præsentiam vim & authoritatem reformident; immò, quod inter exorcizandum alij eis quasi auxilio veniunt ac occurrunt Spiritus, quorum aduentu maiores vires recipiunt.

Obsessi in statu percandi nec merendi esse possunt.

Exorcizantium non est par potestas.

Quod malignorum spirituum muti sint omnium nequissimi & difficilius abigi cogantur: an quid habeant domini in voluntatem nostram, cùm nec peccati necessitatem nobis imponant; An teneantur ea, quæ nostri sunt commodi salutisq; manifestare; coërcitue monita spernenda sint cùm vix vllum vnquam nec possint in bonum finem compellere: Ad quæ multa de somniis, eorum interpretatione, reuelatione dormientibus facta, superstitionibúsque & illusionibus, quibus sibi Dæmones fidem concilient, passim tanguntur.

CAP. VIII.

Spiritus omnium pessimi, muti: & difficilius pulsi.

HOrum verò spirituum, omnium pestilentissimi sunt muti, qui exorcizando haud exire adigantur vnquam, nisi vt eo, quo cæteri, loquantur modo, nisique

loco

loco moueantur, qui quidem Spiritus, etsi varia ac diuersa morborum genera nostris corporibus infligant, animabúsque miras imaginationes excitent, quibus sic noster afficitur intellectus, vt oculus non clausus rerum simulachris, in rectam tamen voluntatem non est his vllum imperium, cùm hoc Dei tantummodo sit: ea itaque sola in homine, verè immunis ac libera remansit, non tamen à miseria, postquàm Adam præuaricando Mundo tantùm attraxit malum, nec à peccato, nisi per filij gratiam, sed à necessitate, à qua & antè & pòst, hæc animæ facultas semper fuit libera. Nec tamen propterea dæmones, quòd nequeunt peccandi, sic etiam non possunt peccati necessitatem afferre, cùm, in Phreneticis, imaginatricem virtutem impedire, ac in lethargicis memoriam conturbare, sæpe cernere licèat. adhæc, hi rebelles ac tenebrarum Spiritus haud semper tantas nobis tenebras offundunt, quàmuis ipsimet nil nisi tenebræ sint, nec tanta nos caligine inuoluunt, vt omnem lucis conspectum è medio tollant, cùm multa, quæ hominis commodum non tamen æternum spectant, propitium dæmonem Socrati reuelasse, compertum sit: neque hoc mirum, cùm & hæc, & alia præterea, quæ æternam concernunt salutem & veritatem, eáque quæ tacere, quàm propalare mallent, qua laborant insigni perfidia, manifestate tamen, compelluntur. sic & cùm deceptum veniunt, quò optatis facilius potiantur, res eiusmodi, quas tectas sepultásque vellent potius, ostendunt: alioquin intellectũ illuminarẽt, quod tamẽ minimè, cùm omnino charitate vacẽt, efficere queũt; nõ enim, quod naturâ posteri, nisi q; prius est, obtineãt, possidere valẽt: quocirca omnia, quæ secundũ quietẽ in somnijs, infidelibus præsertim, & alijs peccato pollutis, obuersantur; & mõstrãtur, publica si excipias, ad quæ mittantur ipsi Angeli, vt cernere est apud Pharaonem, nunquam non per hos manifestatur Spiritus, vt etiã Socrati factum legimus, cùm, quod de cygno somniarat, eius in somno quoq; accepit interpretationẽ, ac etiã Galeno, qui, vt infirmo cuidam venã secaret, dormiẽdo edoctus est. quod etiam videre licet ex Æsculapij templo apud Pergamum, ac Podalirijæde, qua vtrobiq; dormientibus ægris morborum remedia ostensa sunt.

Genius Socratis quid reuelarit.

Somniorum interpretatio dormientibus frequens.

Sic

Sic & ex columnis Herculis, ad quas quæcunque antiqui scire desiderabant, reuelabãtur: ita etiam ex Amphiarai fano, Serapidis ad Canopum delubro, Heliopoli Solis templo, vbi sacerdotes literarum obsignatarum sensum vel ad vnguem Adriano Imperatori retulerunt: atque Pasiphaes Ardalíque ara apud Hircanos, & Isidis quoque Bumaste: quibus (inquam) interdum, cùm crebrò & ab Angelis altum altius ea nuntiantur, quæ vulgò *Fortunæ munera* appellant, ostendi contigit: quibusdam præsertim insipientibus, ceruicosis, ac prauis, quibus fortuna Philosophorum more amica esse solet, quo his acquisitis amplius & alia ex dæmonum voto peruersè agere pergant. quod tamen non sic accipiendum, quasi hi spiritus diuitiis aliquem pro arbitrio cumulare & spoliare queant, etsi interdum nonnulli aliqui pecuniarum adiecisse reperti sunt: sed quod ijs, quò homines fallant, ac tentent, oppugnatum veniant cùm ijs affluentes facili momento libidinis ac superbiæ vitijs sese dedant. hinc non absque causa, Saluator noster toties in diuites inuehitur: his enim nil est, quod nos segniores ad amplectendum veritatis ac iustitiæ viam (quibus ingressi dæmonum laqueos euitabimus) reddere queat. Inde etiam earum copiam nonnulli Theologi spernere consulunt, vti salutis animæ maximè noxiam ac pestiferam luem: cùm non infrequenter, vbi thesaurus, ibi & cor hominis, esse soleat vel ipsa teste veritate, attestante. Ab his porrò spiritibus admonitum & Alexandrum, vt suis à serpentibus morsis militibus hiperbaton ederetur, ac Lysandrum quoque fuisse, narrant, vt Aphutim vrbem obsidione, qua eam cingebat, solueret: licèt & à bonis Angelis, quoniam reges, id proficisci potuit. Nec tamen dæmones vnquam aliquos in bonum finem, siue bona naturalia, siue moralia spectes, peregere, quantumuis sæpenumero pluuias, imbresque, terræ siccitate maximè id exposcente, sicut & ventos nonnullis secundos, concitasse visi sunt, atque etiam assiduè contemptores religionum, increpauerint, obiurgarint, castigauerintque, vti Dionysium Syracusanum, Phlegiam, otque alios, quanquam præterea haud pauca, quæ bona viderentur, in somnijs prædixerint, vti & per statuas contra aliquos, quos tandem pœnis multarunt

Reuelatio ex ægiptijs & alijs locis petita.

Dæmones non possunt ditare pro arbitrio.

Spirituũ monita non spernenda.

tarũt, locuti sunt: quarum rerum exempla gẽtilium suppeditant historiæ. quæ omnia & singula, non quòd hominibus bene cupere, vel etiam facere velint, voluntate eorum huic maximè repugnante, sed quòd superstitionibus suis illusionibúsque maiorem fidem & authoritatem ijs concilient. hinc & propria eorum templa ob neglectam, vel parum cultam religionis superstitionem, ijs ipsis authoribus igne periere, vti Apollinis templum Delphicum ter, Dianæ Ephesi bis. Cereris quoque Mileti, Argis Iunonis, & Romæ Apollinis, vti nimirum his rebus suam potentiam vindictámque ostentarent, suósque cultores magis allicerent. Tota etiam Potitiorum familia, spretis Herculis sacrificiis, vel vnius mensis spatio extincta est. *Potitiorũ familia.*

Dæmones pro vitijs, quibus præualent homines oppugnare, classibus aliquot distinguuntur: ijq́ pro assumpta sibi ab elementis, quæ inhabitant, virtute fiunt alijs nocentiores: Qui spiritus ætherei, aërei, aquei, terrestres, subterraneique nuncupantur ab operatione nocendi dominatrice: eos gentiles pro libito, falsò tamen, cognouerunt, etsi cœlestium nomen sibi tribuerent: cùm signa in cœlo nulla producere aut ostendere potuerint: Hicque signa aliqua, quæ aliàs in cœlo apparuerunt, vt ad rem facientia non insulsè referuntur.

CAP. IX.

ADhæc non cuncti, æqualiter, quibus suis malis infligendis gaudent: certis enim classibus quasi distincti, his, in quibus præualent vitiis, homines oppugnant, mirâ astutiâ acie hac instructa, de quibus ducem suum Luciferum certiorem faciunt, variis nempe hominibus, quos hinc inde per orbem tentatis nibus aggressi sunt, hoc & frequenter corporis adscita similitudine feciſſe, nisi sunt. Horum quilibet ea, quæ inhabitat elementa, concutere vel conturbare magis potest alio: vnde fit vt æthera incolentes, quos Siliurion, nuncupant, etsi reliquis minus noxij, varia emicantia signa prodant, hilares *Dæmones classibus distincti.*

hilares semper, mortalium damnis gaudentes, ruinis calamitatibúsque omnis generis præ lætitia exultantes quasi, veluti qui aërem inhabitant, quos nonnulli, falsò tamen, errorum, vti nos, pœnitere imaginantur; cùm ex quo semel se à Deo auerterunt, nunc minimè in viam redire nec velint, nec possint, hos heroas, dixit antiquitas, atque ex eo, quòd quibusdam incantationibus aërem in nubem ac pluuiam cogerent, Neophidectas, Græci, vocauere, hos, nimbos, ventos, grandines, ac fulmina iaculari, ac etiam, lana, cera, argilla, lapidibus, ferróque pluisse, ferunt. Verùm ex his, qui in aquis degunt, marinos fluctus nauigantibus submergendis intenti concitant, qui olim, quoties res ex sententia in perdendis hominibus minimè successerat, quasi tempestates compescendi gratia adessent, nautis sese ostendere, vti Nymphæ ac Tritones, etsi frequentiùs sub quadam luce Castorem ac Pollucem antiqui dixere; hanc & angelorum ministerio conspici non negauerim, præsertim nauigantibus bonis ac fidelibus, qua quidem in re Philosophos huius lucis causam à natura aut casu petentes errare, *alibi diximus*. Terrestres verò, qui solùm variis malis terram diuexant, horrendis terræ motibus sæpè imminentium malorum signis adeò conquassantes, vt & flumina relictis alueis cursum alsò dirigere visa sint, montes quoque non minus concussi apparuere. Ex his nonnulli, cæteris nocentiores, subterranei suos, in specubus latitantes, vti olim in antro Trophonio responsa dabant, ac in puteis abscondi, lucifugum genus: assiduè ad tartara tendentes, vnde Stygiam aquam hausta ad nos perferunt, quâ vsque adeò elementa ipsa inficere ac corrumpere solent, vt quasi ex Babylonica arca horrendam hanc nostri temporis luem excitent, suâ virulentiâ ac contagio longè latéque omnia vastantem, ignotam Græcis, Latinis, ac Arabibus, quos nequam ac diros, feraléque Spiritus, Astasores, ac Palameos antiqui dixere, hosque duntaxat, aquam & aërem corrumpendo corporibus, *vt dictum est*, frigidis passionibus officere, ac incommodare, sicut cæteros animis insidias parare, plerique ex Platonicis asserunt, horum quẽdam sub vetulę forma ostendit Ephes. Apollonius Thyaneus, in quem grandi lapidum acerno immisso, cessauit

Spiritus aquæ prædominantes.

Damon subterraneus sub vetulæ forma.

epidemia

epidemia omnis horum spirituum, in nos potestas à nostris commissi delictis profecta, iusto Dei iudicio. nec gentes aliquam ignorantiæ causam allegare possunt, lumine illo æterno cœlitus demisso, in ipso medio orbis terræ satis diu iam fulgente. Hos tenebrarum Spiritus, si voluissent, nullo negocio cognouisse: vel ex hac re sola, quòd ersi horum plerique tes cœlestes esse mirum in modum iactitarint: numquam tamen aliquid signi in cœlo producere, aut ostendere potuere, sicut apud Hebræos Iosuah, veri Dei cultor cuius iussu Sol ipse, immo orbis constitit, & Ezechias, in cuius gratiam contra naturæ cursum aliquot gradibus retrocessit: id quod & Iudei, dum signa, veritatem eminus subolfaciendo, à Iesu Saluatore nostro quæsiuere: quod tamen, ne hac etiam in parte eis deesse videretur, sed potius ad se conuerteret, in ipsa cruce pendens in mortis articulo ostendit, quò horum scribæ, hoc miraculo admoniti, certum de eo, vt ab increata veritate factum, arrhabonem nollent, haberentque Solis scilicet vniuersali Eclipsi per totum mundum, in ipso tamen plenilunio tam admiranda, ac præter omnem naturæ ordinem, vt vel ex hac verum Deum de Deo vero, deque lumine lumen, modò ipsi tenebræ non plus amassent, satis perspicuè oculis cernere potuissent. cùm Dionysius Areopagita, summus Philosophus vel Heliopoli id conspicatus, dixisse fetatur: aut Deus naturæ patitur, aut tota mundi machina dissoluetur.

Signa in cœlo quorum gratia apparuere.

Solis Eclipsis vniuersalis in plenilunio.

Dæmonum potestas licèt ampla sit, malisq; auibus suis infligendis etsi gaudeant, non ijs tamen ea omnia tanquam authoribus sunt referenda: Mala autem hæc quibus ob peccatum obnoxij sumus quatuor sunt: ex natura videliret, ministerio, noxa ac maleficio profecta: illa verò pœnarum genera quæ sint, eorum effecta & causa latissimè demonstratur.

CAP. X.

POrrò quantùuis dæmonũ potestas sit satis ampla, nõ tamen omnia, quæ eueniunt mala, ipsis authoribus

referenda

referenda sunt. Nam, cùm quatuor sunt pœnarum genera, quibus cuncti ob peccatum obnoxij sumus, naturæ, nempe, ministerij, noxæ, ac maleficij: Ex natura tum mala

1. *Natura malum.*

prouenire dicimus, cùm hæc à motu cœli certóque syderum influxu promanant. A ministerio, quoties Deus per Angelos iustitiam suam exequitur, sicut angelus pertransiens Ægyptiorum primogenita peremit: atque etiam

2. *Ministerij malum.*

cùm ex Sennacheribi Assyriorum regis exercitu centum & quinquaginta hominum millia trucidauit, ac Balthasarem Babilonis regem domi, vasis abutentem, occidit. Noxa verò tunc, cùm, Deus pœnas exigens, aliquam plectendi tamen ipsis nequam Spiritibus facit potestatem:

3. *Noxa malum.*

qua nullo nimirum modo nisi diuino iussu vti possunt, nihilominus, cùm noxæ adscribuntur, non tam Dei mãdatum exequuntur, quam suum explent desiderium, sponte sua malitia adducti. quapropter haud vmquam ab his aliquid effectum, siue sub boni, siue mali prætextu, vel, quod naturæ referat, aut accidentis tantùm redoleat formam, quod tandem malis cedendo in pœnam, bonis verò æternum cedat in bonum, eis malo non adscribatur. Hinc tot tantáque portenta, prodigia, ac mira, cuncta noxæ effecta, his olim fieri gentibus, vt & impræsentiarum cunctis infidelibus, quibus magis eorum

Noxæ effecta.

stabilirentur superstitiones, diuinæ iustitiæ nutu, permissa sunt. quo factum, dæmonibus procurantibus, vt Anthei cineres eruti, imbres cierent, ac Mineruæ penes ædes, sacra non putrescerent, & Pethiliæ in Philoctetis sepulchro cinis vehementibus ventis expositus non dissiparetur, atque Paphi à Veneris templo, cùm vbique circumcirca plueret, pluuia tamen arceretur, ac vt apud Peneleos idolum visum cunctis terrorem incuteret: qua etiam de causa & Troiæ quondam Palladium, vt nunc aurea poma Mauritaniæ fatalia extitere, & quo protinus die, Miagro apud Eleos litaretur, muscæ omnes interirent, atque vt apud Ægyptios ibes, confestim serpentes

Ibes Ægyptiorum.

voraturæ, vocatæ aduolarent, ac nauim filo tantùm Vestales ab vndis educerent. In qua porro pœna infligenda interdum maiora, quàm pro eorum natura par erat, quòd solummodò Dei ministri essent, miro diuinæ iustitiæ ordine ab his committi conuenit spiritibus, vti

aperte

aperè manifestatur *Augustini authoritate* ex Lothi vxore, in salis statuam per eos transformata, ac ex temporaria animas puniendi potestate: vtrúmque enim eis, vt à propria ipsorum natura fieri haud est integrum; verumtamen, tum nuncupari à maleficio effectus contingunt, cùm à maleficis, omnium hominum profligatissimis, patiantur, quod vt succedat, variis efficiunt potionibus, herbis, lapillis, animalium sanguine, mortuorum ossibus, serpentum exuuiis, humanis vnguibus, suspensorum linguis, oculis eorum, funibus, ac capillis, quibusdam verbis sacris, quæ tamen singula, in extremum Dei contemptum, vt sacrificia, vel ipsorum nutu (ne dicam verbo) eis in omnium hominúmque summam perniciem, inuenta offeruntur.

Lothi vxor in statuam trãsformata.

De imaginibus Magicis, vt potè Maleficorum effectis, quæ in duplici differentia reponuntur, Astrologicæ enim sunt & Necromanticæ: Quænam sint, vnde pendeant, ad quid & quomodo confician tur & gestentur: An eas conficientes & gestantes omnes crimine careant: An Dæmonum arte & ad quid ab illis inuentæ imagines illæ, characteres, sigillaque & aliæ eiusmodi lucubrationis id exemplis confirmatur.

CAP. XI.

QVi quidem effectus cùm frequentiùs quibusdam fiant imaginibus, quò veritas & de his patefiat, pertractandum est. Sunt itaque omnes hæ imagines, quibus hoc superstitiosum genus hominum vtitur, duplicis differentiæ repertæ: quæ enim ex astrorum coniectura sic fiunt, astrologicæ appellantur; at quæ sine siderum aliqua obseruatione, necromanticæ: illas à cœlo pendere, nec ad rem aliquid conferre, nisi sculpantur in materia pretiosa, vt auro, argento, ac gemmis, atque etiam aliis congruentibus metallis, corporíque diu adhæreant, compertum est; has verò, neglecta stellarũ obseruatione, eadi haud quaquam interesse aiunt, in nobiliori vel viliori subiecto incidantur, atque etiam sine corporeo contactu, effectum consequi. Vtrasque dæmonum fraudes, &

Imagines necromanticæ quomodo incidendæ.

confici, & gestari constat, diuerso tamen pacto; illa tacito, has verò aperto, harum rerum peritioribus veritati innixis, validis respondendo argumentis nonnullis, horũ opinionibus repugnantibus id asserentibus, neutrum etiã & qui eas conficit, usque confectis vtitur, crimine carere dicunt. quandoquidem, de Astrologicis nunc loquendo, in quibus aliqua videtur difficultas, cæteræ vel ipso nomine exosæ sunt, eum (inquam) vel ad Solem Meridianũ cæcutire necesse est, qui his nil virtutis cùm nec à se, ceu, nec quibus nos signamus numeris, nec à cœlo, cùm figuræ cœlestis influxus sint incapaces, quò inter primas qualitates nequaquàm numerentur, esse apertè non videt: alioquin, secùs si foret, ensis, qui ex se hominem perfoderet syderum aspectu cudi posset, & sic, quas narrant pueris, fabulæ essent historiæ, nec Græcia vllius mendacij author fuisset. Vndénam ergo hæc virtus, si his accidentibus hic non conuenit effectus, nec à se (*vt dictum est*) nec à cœlo restat igitur, vt horum nequam Spirituũ technis istæ imagines characteréq; reperti sint. hominibus persuadendo, vim ac virtutem aliquam à cœlestibus in has defluxam ac destinatam imaginibus, quas, dum interdum Indos ex altissimis montibus in nono cœlo conspexisse, nõnulli fabulantes fingunt, grauiter errãt, ac delinquunt. Nec his obstat, quod de Moyse, in medium afferunt, qui, quòd artis Ægyptiorum esset peritissimus duobus ex auro sculptis annulis, recordationis scilicet & obliuionis, hãc suæ coniugi virtutem tradidit, vt cùm eum, absentem, vel memoriæ tenere, vel etiam obliuioni dare vellet alterum gerendo, efficeret: sic nec, quod Iosephus refert, de Eleazari annulo, quo quondã dæmoniacum curauit: nullę enim veteri in testamento his animalium prohibitorũ, quibus diabolus tunc subesset, imagines in vsu erant: nec etiam refert, quòd Antiochus, sub quadam imagine sibi ostensa, de hostibus victoriã potitus est: non enim, ob eã, quam ex se, (vt gentes credebant,) virtutem continebat, at vt altioris erat erga se, quia Regem, virtutis indicium, nec etiam quòd cum multis figuris à cœlo astrique rectore, ortos, secretiores ferunt sapientes, eorum, quæ postea operantur, vti iam haud multis ex hinc annis videre licuit quodam in lapide, serpentem affabre

Imagines cõficientes & ijs vtentes an crimine careant.

Eleazari annulo curatus Energumenus.

cœli

cæli motu sculptum, apud Germanos in Suevia, magna anguium inuolutum multitudine; ac Salomonis quoq; in Saxo excisum sigillum in agro Veronensi, quo forsan euenit modo cuidam, quem noui, homini probo, & in magna constituto dignitate, qui natus cum angue in humero, omnes à serpentibus demersos, vel salliuâ tantùm, sanitati restituit. Quandoquidem pleræque omnes, quotquot earum sunt eiusmodi imagines, vt figuræ, nil virtutis, *(vt paulò antè etiam dictum est)* habere queunt, vel sint à cœlo effictæ, vel furtim dæmonum fraude impressæ, vt dicitur, de Seleuci anchora, quam eius mater, cultus cum Apolline accepisse in annulo gentilium ferunt historiæ, vel etiam sub cœlesti sint influxu, ab Astrologis conflatæ, vt quæ narrantur de nouem Musis, in quibusdam lapillis, quibus gestandis Pyrrhum admirabilem memoriam nactum aiunt: ac quæ sub septem Planetarum sculptæ annulis, Apollonio Thyaneo ab Iarcha Brachmanum Principe exhibitæ, quibus singulis pro dierum numero gerendis, tamdiu totum terrarum orbem peragrando, vt iuuenis aliquis, semper fortis ac robustus vixit: ac quæ inuenta est, in Nilo, Thaulomane, apud Mauros, Pontifice, qua Crocodili, cicures redditi, morsu non nocebant: ac quibus serpentes fugati Byzantio leguntur: quibus etiam imaginibus olim Ægyptus, cui Græci cunctas scientias accepta referunt, eius vteretur in necessitatibus, non quòd Ægyptij, cùm multò tamen veritiores essent, has vsurparent figuras, quòd ab his vllam virtutem, sibi acquirere crederent: verùm, vt harum aspectu, quid earum materia, cui maior à cœlo propter frequentiorem eius sub propria stella infusionem imprimitur, quàm herbis ac lapillis, contineret, recordarentur, his, quæ gestarent, animo magis excitati, faciliùs cœlestes influxus, quasi somnium dormituri, obiacentis, viridi in ripa, imaginem susciperent: cætera omnia dæmonum fraudes dolique sunt, quibus præter hæc aliqua affingendo, aut credendo, ingens committitur crimen, horribilius in moribus portentum, quàm in natura monstrum.

Quidam natus cum serpente in humero.

Seleuci anchora.

Annuli septẽ planetarum Iarchæ &c.

Aegyptij imaginibus vsi in necessitatibus.

Imagines illas mirum in modum deluſorias & fallaces eſſe, quarum Diabolus introductor: qui, vt fallacias ſuas prætexat, illas ſibi pignoris inſtar vindicat, & maiorem facit fidem ſi Charact res ſanguine maleficorum ſcribantur, ſi tum certis ceremoniis quid illis ſacroſanctum, vt de Chriſmate, Sacramentis & Cruce, cum abnegatione tamen addatur: non omiſſis imaginum effectis varijs.

CAP. XII.

QVæ de re & Theologi has, vtpote occultas dæmonum fraudes, deteſtantur maximopere ac execrantur: nec profectò temerè, cùm, ſi virturis aliquas his imaginibus à cœlo influeret, non temporum longitudine harum virtutem, cùm ipſæ remaneant, nec viuunt, (vt nonnulli imaginantur) certo aliquo tantùm tempore exoleſcere, experti forent, neque multa, naturam rerum excedentia, facta fuiſſent: ſicut patet de Gygis, ac Paracelſi annulis, quibus alter inuiſibilis pro arbitrio reddebatur, alter verò annulum digitis geſtans hoſtibus magno terrori ac formidini fiebat, atque etiam de Theraphim, quibus inſpiciendis Laban multa colligebat futura, nemóque eius poteſtatem, (vt Hebræi aiunt) euadere potuit. ac quibus Michas idolorum ſacerdos vtebatur, quibúſque Hebræos crebriùs in idololatriã cecidiſſe eorum affirmant Rabini cùm multa ex his, eorum augerent diuitias. Cæterùm eæ, quibus ſydus non inſpicitur, induſtria ac arte quadam, quò maleſici malè agendo ſtrenuè pergant, à diabolo introductæ ſunt, (vti meminimus) nullis non execrandæ, eò quòd ſuis quibuslibet dæmonibus ſua etiam ſigna, inſtrumenta, characteréſque adſcripti ſunt, quos ſibi magnorum principum inſtar de induſtria vendicauere, grauiorum longè malorum cauſa ſunt, cùm aperta, quaſi horum pignora ſint, crebriùs à maleficis, vel proprio ſanguine exarati: aliæ ad laſciuiam, diſcordiam, timorem ac dementationem; aliæ ad ægritudines occultáque homicidia fiunt. Ruſus aliquæ contra venena, morbos, fulgura, procellas, latrones, hoſtes, feras, odia, ſerpentúmque morſus, vſurpatæ. iis itaque

Annuli Gygis & Paracelſi inuiſibilem & victorem reddiderunt.

Diabolus imaginum introductor. Characteres & ſigna quibuſuis Dæmonibus ſua aſcribuntur.

taque varia morborum inferunt genera, ergastula frangunt, elementa ligant, & nulla non mala, perpetrant: vt ex parte videre licet, vel ex Nectanebi quibusdam simulachris, ex quibus quot cereæ imagunculæ aqua propriis manibus submergebantur, tot hostium nauigia in mare periruut: déque Bathi Tartarorum Principis vexillo, cui character, X. Græcorum literę haud absimilis pictus erat, terrâ percussâ ex templo, tali tantâque caligine Polonorum acies, quæ penè Tartaros profligarant, obducta est, vt eius causa victi & in fugam versi sint. Atque de Duffi Scotorum regis ægritudine, qui dum eius imago à maleficó igni admoueretur, in sudorem soluebatur, carmini. búsque quibusdam mussitatis perpetuâ detinebatur vigilia, sicut etiam cera liquescente ad extremam reducebatur maciem. Quibus etiam horribilibus ac nefandis imaginibus ac characteribus sæpenumerò adiungunt hi sceleratissimi homines, in maiorem Dei contemptum dæmonum instinctu, vel Chrismatis oleum, & alia id genus pleraque Sacramenta, intérque has tetras diaboli imagines, ac diras laruas, sanctissimam Crucem, antea tamen suo ore abnegatam, ac ter quatérque (horresco dicens) pedibus conculcatam interponunt, cum quibusdam granis, ligulis, vestiúmque laciniis, at eorum, in quos veneficia eiusmodi struunt: quibus dæmones, quicquid ex eis remansit, sic operantur, vt virtutis contactu multa pro eorum, qui hæc parant, desiderio efficiant.

Nectanebi imagines cereæ submersæ ad quid.

Bathi vexillũ cum charactere X. profligas Polonos.

S. Crucis abnegatio & conculcatio.

Malefici quædam excrementa vt vngues, capillos, ossáque suspensorum, serpentúmque exuuias nominibus Dæmonum vt quid immisceant: quomodo inuoluant: cur in triuiis sepeliant, & in ianuarum liminibus abscondant, Lamiarum etiam superstitiosa non omittuntur imprecationes, Pharmacorúmque maleficia quibus mille incommoda hominibus aduehunt: Vbi notanda Dæmonum fallacia in promissis præstandis.

CAP. XII.

PRætereà occultis cum dæmonũ nominibus mortuorum vngues, capillos, ac ossa, addunt, præsertim eorũ,

qui, vt dæmonum propria mancipia, desperatione quadam laqueo sibi mortem conscisuere, quibus diabolus, non ob materiam tantopere delectatur, sed quòd quæ Deus ei pœnâ adscripsit, sibi honoris ergò, ab homine exhiberi videt. quam obrem & serpentum exuuias addi vult, quæ tandem omnia membranæ inuoluta in triuiis sepeliunt & abscondunt: aut quod frequenter ibi, diuersi dæmones ex diuersis sibi obuiam fiunt locis, vbi & Satanas olim Mercurij nomine colebatur, aut furtim sub ianuarum liminibus occulunt, eorum scilicet, quibus hæc venena præparantur: tum quòd facilius, quos volunt, transeuntes inficiant: cùm quòd limina quondam sacra veteribus habebantur, propterea quòd in iis Dagon, Syrorum Idolum ob Domini arcam cecidit. Mira profectò res Dæmonem clàm eò loci diuinos honores sibi vendicare, vbi olim aut palàm colebatur, aut certè ignominiâ aliquâ affectus fuerat. Quibus diris suprà dictis, & interdum in ollam iniectis nefanda mala iis, perpetrasse reperti sunt, vt & oppida, sicut paucis ab hinc annis Schilstadium apud Germanos, combusserint: nonnulla autem ex his mala propria pharmacorum virtute fiunt, quædam verò eis addunt, non quòd sine his maleficorum vota non sortiantur effectum, cùm hoc ipsi dæmones præstare possint: vel scilicet particularem impediendo influxum. Verùm id agunt, vt malefici vel suis manibus hęc conficiendo criminis socij magis fiant, Deúmque contumeliâ simul cum ipsis afficiant atrociori, quò deinde pœnas quoque grauiores sibi attrahant accelerénque. Eius itaque generis malorum longè maximorum, vt diluuiorum, incendiorum, authores sunt Dæmones per maleficos, sua instrumenta operantes, sic ex aqua interdum, ingentem excitant imbrem; at non à contrariis, vt ab Helia factum legimus, qui ex aqua ipsa ignem suscitauit maximum: neque id mirum, cùm Dæmoni necesse sit priùs naturam, dies ac tempora obseruare, vti nuper à quodam mago animaduersum est, qui sub Martis horam schedulâ, ranæ cuiusdam ori inditâ, ac in lacum vnde erepta fuerat immissa, horrenda procurauit tonitrua, atque eiusmodi interdum mala hisce damnatorum figuris, vel etiâ absque vllo contactu corporeo operari, vt dictum est, in

Liminum superstitio.

Dagon Syrorum Idolum.

Imprecationes ollæ iniectæ.

Malefici à Dæmone decepti.

quos

quos structa sunt: cùm tamẽ per Astrologicas id nequaquam efficiant, nec sine fraude solita: ne scilicet detecta fraude Astrologi in posterum astra colere desisterent: quod & forsan magis in causa est, vt dæmon, in leonis forma apparendo coram gallo evanescat, quàm quòd sit, (vt Platonici volunt) plus solaris cùm propterea, & astris, numen quoddam adscribant & his necessitatem addant: quibus omnibus, hæc scelera committentibus, crebrò dæmon multa, quæ in hoc vitæ curriculo, pollicetur, præstare posse nihil obsistit, nulla in altera potestate ei rectâ, quandoquidem his cunctis, quas ij promittunt, rebus abuti possumus, ipsis nobis persuadere hoc satagentibus: hinc, quòd ob crimina damnamur, nóstra voluntate accidit, diabolo nonnulla potestate iure diuino in nos facta, quò nos exerceat, vti milites Christianos, ne ignauia quadam salutis æternæ iacturam faciamus. Inde huius vniuersitatis auctor & dominus auro & argento Mammona præcisse innuit, cuius vsum verum amplectentes, honore & præmio: abusum verò sectantes, pœna & ignominia perpetuùm afficiendi sunt, vt qui summo & æterno bono hæc creata & caduca prætulere, neque id iniuriâ, cùm, si æternùm viuerent hîc, vtique à peccando, & abusu rerum creatarum haud desisterent.

Aurum Diaboli instrumẽtum.

Qua ratione constet Maleficos ea qua per se nequeunt Dæmones, mala hominibus accersere: Qua item alia bona, vt & mala, & an pro arbitrio pœnas infligant: Qua denique humores nostros corrumpant, morbósque nobis Dæmoniacos an naturales concitent: & an ad id longo vt nos indigeant tempore.

CAP. XIV.

NEque cuiquàm mirum videri debet, quòd maleficî tot tantáque mala, etiam quæ dæmones per se nequeunt, procurent, hominibúsque accersant, cùm quâ in via reperiuntur, (vt Theologi dicunt) amplius quàm qui in termino existunt, delinquere, ne arbitrij libertate

pruentur, optimo iure permittantur. Præterea quòd dæmones & malos pœna multarint, vt Mariam, sororem Moysis, adversus eum susurrantem; & bonos, multis supplicijs, vt Iob & Tobiam, afflixerint, haud alienum censendum: cùm interdum & in sanctis propter originis peccatum, quò ad pœnas has corporeas plectendis, iustitiam suam immutabilem ostendere consueuit, vrendo horum spirituum in ijs opera: quam prouinciam ideò eis demandat, vt bonis futuro bono ac præmio ampliori, ipsis verò diris ministris acerbiori malo ac cruciatui cedat. quod dæmones etiam subolfaciendo, non ita frequenter tantóque furiarum ardoris impetu ipsos Sanctos ac prauos aggrediuntur, quos tædio vt vincant crebrò pertentant. mirum enim in modum & suprà quàm credi potest, beatorum merita timent, hæcque tantopere exhorrescunt, vt maximâ afficiantur tristitiâ, cùm eorum nonnulla Ecclesiæ thesauris recondi non ignorent. Nec tamen quaslibet corporeas pœnas sanctis, probisque hominibus, ita vt prauis ac malis, inferre in eorum est arbitrio: quando quibus, ab horum potestate eos eripi, aiunt, ne sibi præstringi sensus, nec exteriùs, nec interiùs, aliquo queant pacto: quod ideò fit ne eis ob hasce illusiones, merendi via intercludatur: eóque magis, quòd maiora hæc in alijs, quàm in seipsis, pro Christi amore ferendo, præmia merent, vti per Diuum patuit Macharium verissimè, cui quædam oblata puella, quam in mulam vulgus conuersam esse existimabat, haud alia ac mutata, quàm re ipsa erat, effigie apparuit. Verùm, vt quid interfit inter hũc vel illum morbum, qui ex alicuius vel excessu, vel defectu humoris peccantis qualitate proueniunt, ac quando à Dæmonibus proficiscuntur, clariùs innotescat, quod & doctorum plerique animaduertere potuere, hoc est quod qui à natura, vel potiùs præter naturæ dispositionem, ob humorum intemperiem, vel continui solut onẽ, in hoc naturę imperfectionis statu oriũtur, i) sensim vires acquirũt, donec ad statũ perueniãt, adeò vt incipiẽtes, vix sẽsu percipiatur dolor aliquis: huic tamen contrarium, à dæmonibus accersitis morbis, vsu venit, vbi vel statim initio, nullis peccãtibus humoribus in causa existentibus, eiusmodi morbi grauissimis symptoma-

Merita Sanctorum cuius sint virtutis.

B. Macharius puellã sese obtulit.

Morbus naturalis.

stomatibus ac doloribus sese produnt, omnia remediorum genera respuentes, ex quibus vix vnquam aliquis restituitur medicorum opera consilius; vti nec Asa Rex, quantumuis eis fidem haberet, è pedum dolore conualuit, nec Cuthei peste afflicti, ob alieno Deo à proprij loci consuetudine cultum exhibitum, liberari potuerunt, quod cum vel maximè fit, cùm dæmonum nocendi potestas ab Angelis non imminuitur, peccatis nostris pœnas diuturniores commerentibus, vbi mala cunctas remediorum vires exuperantia, morbósque in fligunt immedicabiles. Et hoc quidem vel interioribus nostris humoribus corrumpendo, vel exteriùs, occulto tamen & qui sensus effugiat modo, pharmaca adhibendo, quorum vires vel singulorum singulas & minimas, applicandíque modum ac tempus, ad vnguem callent, ac perspectissimas habent, longè in his naturalibus cognoscendis, omnem humanum captum & intellectum excedentes, nec in ijs etiam conquirendis, & singulis ex suis locis petendis, aliquo longo, vt nos, indigent tempore, cum vel in momento ad manum sint omnia, non tamen hoc ita accipiendum, quasi per instans quod Dei solius est operari possint mira tamen celeritate cuncta eiusmodi conficiunt, operantúrque tempore solummodo continuo, à discreto quo eorum mensuratur vti Angelorum natura, interuęq; actiones oppidò, quàm diuerso.

Dæmonum potestas ab Angelis imminuta.

Operari per instans non potest Dæmon.

De loci præscriptione: An, cur & quomodo, cùm sint incorporei, Dæmones loco præscribantur.

CAP. XV.

NEque & hæc res, tanta admiratione digna est, quòd dæmones, cum sint incorporei loco persistant, vbi non mole, at virtutis quantitate, obuersantur; quò fit, vt loca haud secus ac voces emissæ audientium corda contingant, quibus dolorem tristitiámque afferunt, aut etiam veluti Lunæ vigor cerebrum, morbum comitialem patientis, afficit hoc etenim modo ipsi locum continent, ac

Spiritus cur loco non insint.

non à loco, vt cætera corpora, quæ ob quantitatem circumscribi necesse est, continentur. Nec tamen hos Spiritus loco inesse, ob [illegible]um operationem (vt aliqui volunt) dicimus; cùm loco, vt sint, vel ob substantiam indigent, quamuis alicubi consistere, ex actione eorum externa, percipitur; nec eis quòd hoc motu opus habent, quicquam ex eo imperfectionis contingit, cùm non, vt propriam perficiant naturam, quam perfectissimam habent, loco moueantur: sed aut vt quod ipsos latet addiscant, (cùm facultate noua vtique discendi minimè careant) vel quodpiam, cui potissimum rei intenti sunt, malum procurent, rémque ex sententia conficiant. Neque enim omnes, medium prætereundo, ex æquo, vt ad certum ac destinatum locum appellant, suam ipsorum virtutem applicare valent. nam vt quantitas corporea diuersum, pro eius magnitudinis diuersitate locum occupat: ita spiritalis etiam, quæ nihil aliud est, quàm ipsa virtus ac perfectio, maius spatium, vbi nobilitate ac excellentia præstat, sua virtute continere potest. Hinc fit, vt horum spirituum superiores citiùs ad locum propositum, quàm inferiores, proueniant: neque ex eo, quòd corporibus carent, tres vel duo, vno in loco, esse possunt, cùm omnes eundem, quo accedunt, modum sibi præscriptum habeant. nec obstat quòd crebriùs plures dæmones vno in homine inesse reperti sint, quoniam tunc neque quem occupant locus vnus est, nec ob quod opus accedunt vnum, at varia, vt corporum fecerunt varia loca, eorúmq; diuersa crimina, ob quæ septem eiectos à Magdalena dæmones, in Euangelica historia legimus.

Quantitas spiritualis qua.

Præscriptio loci datur Dæmoni.

Quibus-

Quibusnam magis, & an ipsissima ratione, qua Strigimagæ, Dæmones officiant, tantáque genera morborum accersant, interiores sensus opprimant, ita dementent, vt homines inuerso naturæ ordine sese in animalia & alia eius generis transmutatos merè somnient.

CAP. XVI.

PRæterea hi Spiritus non omnes per maleficos æqualia mala infligunt, cùm magis per hos ac per alios noceant, damnúmque dent: quandoquidem his, qui diutius ac cæteris arctiori ipsorum perfidiæ astricti sunt iuramento, maiora quoque damna noxásque inferre datum est. Ex quo consequitur, quòd eorum aliqui vel solo oculorum obtutu (ne dicam) vt reliquæ fagæ, officiant carminibus, nudis verbis, fumis, suffitibus, ac odore, per quæ, non tantùm varia morborum genera (*vt dixi*) hominibus accersunt, verùm ipsos spiritus in corpora immittant, atque sic interiores sensus dementant, vt res, alias ac diuersa quàm reuera sunt, figura, colore, ac quantitate, ipsis videantur; & ex eiusmodi stultis iam factis sic tandem insanos, quos opprimunt, effi unt, vt sese metamorphosi quadam, quam tamen rerum naturæ ordo non admittit, vel in lupos transformatos esse somnient: antiquam profecto veneficium, in Arcadia primum Ioui Lycæo sacrificio peracto, quodámque lucu transnatato facultatum, vbi quédam Demarathum, degustatis immolati pueri extis, in lupum conuersum, veteres scribunt. Recentiores verò in Prussia, quod à testibus quasi oculatis etiã audiui, ex quibus vnus exitit Ioannes Faber Prutenus linguarum cognitione ac scientiarum varietate maximè perspicuus, vti & in Cypro Veneri olim dicatâ insulâ actitatum aiunt: nec ferè est mensis in anno aliquis, quò non eiusmodi ad ignis tapiantur supplicium in Liuonia, ac in Moscouia, vbi multos in animalia versos, propinatis poculis quibusdam, apud classicos authores legitur. & in Congo crebrò, quòd in lynces transformentur, quosdam castigari perhibent. sic & olim Caietæ à Circe Vlyssis socios mutatos scribunt: idemque in aliquos miseros patratum quibus, tanquàm iumentis vti, contigisse, meminit diuus Augustinus. quod Appuleius quoque se à quibusdam veneficis, passum affirmare non erubuit.

Demarathosi in lupum.

Maleſici igne damnati.

Multi in animalia verſi.

Vlyſſis ſociorũ mutatio.

An

An materia in eiusmodi hominum transformatione Dæmon obediat: ea vera sit, an verò præstigiosa: Præstigiosa arte vnde ad nos peruenerint, & quibus earum vsus frequens fuerit, cùm Veneficæ sic transformata corporibus nostris non minima mala & non sine dolore ingerant: Iis malies an in omnes, & cur non in omnibus, ex cœli etiam facie præualeant nocere.

CAPVT. XVII.

QVæ quidem omnia, nihil nisi dæmonum illusiones ac præstigia esse, nemo est, vel leuiter saltem in Canonum ac Theologiæ studiis versatus, qui ignoret, aut de hac re ambigere queat. Quoniam quamuis materia, (*vt & dictum est*) nullo pacto Satanæ, quòd ad rerum mutationem, nec quòd ad augmentum obediat, cùm formæ eius potestati haud subsint, at Dei tantùm Optimi Maximi, cuius quidem infinita virtus, tam ad materiam, quàm omnium rerum formas, sese dilatat ac extendit; tamen non est, quòd haud ei pareat, vt mobilis (quemadmodum diximus) quò fieri potest, vt corpore aliter, quàm sint, præstigiis videantur iudicentúrque quod non subdola manuum agilitate perficiunt, qua multa multum præualuere antiqui, & adhuc excellunt Hyberni, nouique orbis incolæ, vnde hanc artem, denuò nobis aduectam tradunt, nec naturalium rerum quadam applicatione, etsi possint, ac interdum agant, vti olim agebant Aethiopes, apud quos hæ res in vsu sunt frequentissimo copiáque maxima: at multò magis propria, quam habent, phantasmata conuertendi potestate. Quo quidem modo hi perfidi spiritus, sub aurea massa, Diuo Antonio apparuere; ac sub lactuca cuidam moniali, qua etiam præstigiatrice ac Pythonica arte, Graciam Noruegicam magam, in vaccam conuersam, Frontonem cornibus, cùm ferro occidi nequiret, peremisse, septentrionales perhibent historiæ: in quam etiam vaccæ formam, similem in modum

Materia non obedit Dæmoni.

Gracia maga in vaccam conuersa.

dum, transfiguratam quandam Auguſtinam, Cordubenſem lenam ac veneficam, non ita pridem multa mala patraſſe, Guatimalæ, in quandam Beatricem Cueuam, eius regionis præſidem, *noui orbis ſcriptores referunt.* Et, quamquam hæc & his ſimilia poſſint hi profligatiſſimi hominum dæmonum nomine, non tamen omnibus ea inferre queunt, cùm haud paucos mortalium reperias, in quos his ſpiritibus nullum eſt imperium, eos nempè, qui in eiuſmodi demonum mancipia, Deum præ oculis habentes, publicâ animadeuertunt pœnâ ſacroſanctæ iuſtitiæ diuinæ. quòd ſi potius curioſitate aliquâ adducti faciant, crebrò à dæmonibus ſic excipiuntur ac impetuntur, vt & mortem interdum inferant, quemadmodum nonnullis accidiſſe aiunt. Quòd verò probis iudicibus, & rectè munere ſuo vtentibus, nocere non ita poſſint, ea de cauſa fit; quòd ſi & in hos aliquid iuris haberent, in ipſum Deum, cuius officio funguntur, (quo nihil abſurdius) id & habere viderentur, qui etiam manè luſtrandi ſe aqua, cùm animi deuotione, conſperſerint, quique ab angelis aliquid beneficij conſecuti ſint, & orti (vt nonnulli produnt) ſub certa quadam cæli facie, ſicuti qui Martem in propria domo, aut in nona habuerint, nec Iupiter in eorum horoſcopo fuerit, horum enim aſpectum Dæmones refugere volunt, vt ſerpentes, ob aliqua muſſitata carmina incantantium, aut, *vt rectiùs dicam*, præſtantiſſimi cuiuſdam exorciſtæ, efficaciſſima prolata verba. quod equidem dicerem, cùm dæmones planetarum configurationibus, vt pote incorporei, minimè ſubſint, ſumma id aſturia effingere, quò cæli inſpectores, aſtris numen adſcribendo, vel ex hac re maioris erroris cauſa ſint, aut quòd eorum, quod percipiunt, maleficio minimè hoc irradiati ſidere ſubdantur, aut potiùs, inquam, quòd hi illum diuino numine ſortiti ſunt terrorem, quem Hebræi pahat פחד appellant, vt fortè, qui veram Cabalam cum Aſtrologia coniungere ſcinerint, bene norunt; de quo Iacob, ad Laban inquit; *Niſi terror Iſaac patris mei mihi præſtò aſſuiſſet, forſitan nudam me dimiſiſſes.* Cæterùm, vt ad inſtitutum

Malefici non poſſunt in omnes hæc mala inferre.

Nocere cur nõ omnibus poſſint.

Aſpectus cœleſtes cur dæmones fugiant.

tutum nos reuocemus, hactenus itaque hæc de re, atque præstigiosa rerum transformatione.

De vera & existenti Dæmonum transformatione, an verè propriéque modo & in omnibus animantibus perfici possit.

CAP. XVIII.

Transmutatio Dæmonum.

RElíquum nunc est, vt de existenti ac vera transmutatione, quamuis cursim, moréque solito. In qua quidem etsi dæmones multùm ad constructionem materiæ possint, non tamen formas imprimere, sed occultis motibus, occulta semina sub cœlo addendo, magis naturam adiuuare dicuntur, vt quæ volunt succedant, quàm quòd verè proprióque modo hanc rerum mutationem ipsimet peragant. Neque id in omnibus animantibus agere queunt; cùm horum potestas dumtaxat in his, quæ ex putri nascuntur materia, ac ex imperfecta quadam mistione proueniunt, sese extendit ac dilatat. Quò fit, vt quæcumque Pharaonis magi, Mambre ac Iambre fecerunt, nullo præstigio, nullaque delusione affecta, (vt aliqui asserunt) at vera fuerunt; neque hæc res adeo peregrina est, vt credi non possit. his spiritibus tantam cœlitùs fieri potestatem, cùm Deus & maiora, qua est prouidentia, magicis artibus perfici sinat, quò pericula fraudum amantes, in eis decipiantur & nisi resipiscant, prorsus pereant, simplices verò, ac fideles, cautiores fiant, taliáque venena fugiant, potiùs quàm admirentur, præsertim cùm magi eiusmodi prodigia, non omni tempore, ex æquo, producere queant, vbi sæpius, diuina pietate, angelorum ministerio impediantur: qua etiam de causa, nihil eiusmodi malorum, in locis sacris operari possunt.

Deus cur vanita Magicis artibus perfici sinat.

Quòd.

Quod mira sit velocitas Magorum in prodigiis producendis, in metallorum conuersione inscrutabilis penè Dæmonum notitia Alchimistica; in horrendis naturæ monstris & Chimeris præstigiosa verè scientia, quibus & auguriis, quòd mali quid omnis portendere videretur, vetus publicus auertebatur.

CAP. XIX.

IN eiusmodi autem producendis, mira velocitate vtuntur mille artifices, materiam iam pro cœli influxu hic dispositam, non ignorantes, adeò, vt non tantùm in procreandis muscis, ranis, ac cimicibus sint promptissimi ex tempore; verùm & quæ longiori tempore naturæ modo circa materiæ dispositionem requirunt, eadem facilitate peragant, vt in anguibus, muribus, multisq: alijs animantibus, quę producunt, videre est, tam terrestriũ, quàm in aquis degentium, quorum haud pauca fieri ad Nili ripas, asserunt. Hoc genus à limo solis calore effingi, atque animari, vt etiam in Hebridibus insulis nonnullas aues, anseribus non dissimiles, in Oceano, ex ligno putri, produci ferunt, quod, cùm Philosophorum optimi, non inficias eant, non dubitandum, quin hæc & alia maiora dæmones, possint, cùm rebus vires addere, eásque pro cuiusq; naturæ indigentia fouere optimè calleant, tum præsertim, cùm horum formæ è materiæ quasi gremio educendę sint, si quidem singulorum elementorum virium, quęque harum portio, ad compositionem reliquorum, maximè faciat, cõstellationúmque sunt peritissimi, ac quasi, vt dicitur, articulos suos sciant. Proinde equidem crediderim, eos non modo metalla in aurum conuertere, Mercuriúmque fixum reddere posse, in quo tantopere continuis æstibus desudant nostri Alchimistæ: sed & alia monstra horrenda, Chimeræ similia, quæ cùm nullius propriæ speciei sint, Philosophi naturæ errore produci asseruerũt, nonnunquam his auctoribus fieri, velut non ita pridem in Brasilia factum scribunt, vbi quoddam monstrum, horrendum ac terribile visum est, altitudinis palmorum septendecim, tectum corio, lacertæ haud dissimile, manibus prætumidis, ac dependentibus, brancis leonum, oculis

Nili angues.

Natura vires percallet Dæmonum.

oculis rigentibus, flammisque scintillantibus, sicut & lingua, peremptum maximo cum stridore, Sathanæ dominium, à Iesuistis, per quos Deus hoc vltimo sæculo, ceu alteros Apostolos, sibi gentes colligit, inde expelli ostendit ac alterum in Saxonia, ad nemus Hasbergense, antequàm Lutheri hæresis, euulgaretur, admodum prodigiosum ac horrendum non minùs, conspectum, accolarumque manibus elapsum, Catholicæ fidei præ se tulit mutationem. Proinde, non ab re, Philosophus, monstra non putat aienda, cùm rarò apparere soleant, quin ingentia mala non portendant: idcóque antiqui augures, ac Romanorum aruspices, eiusmodi visis supplicationes publicas decernebant, vt mala impendentia Imperio Romano Iupiter placatus auerteret; non ignari, etsi à natura prouenirent, nihilominùs tamen, altioris numinis signa esse, scilicet ab antiquis patribus, qui eiusmodi ira commotorum numinum in dicia credebant à summo Iano, sic *Noha*, qui religionis cultum iis præscripsit, præcepitque ob vineam, quam plantauerat, Aramea lingua nuncupari, cæptum est: quem cultum posteà, dæmonum cum hominibus societate (vnde & Ilias malorum reliquorum) corruptum, ac exinde diabolo, qui summo Deo, ac vero Ioui dicatus erat, consecratum affirmant.

Iesuistarum acta in Brasilia.

De gentilium prodigiis, an miracula dici possint, & quid ab iis differant: deq; spiritu Dei prophetico, quod quidam infidelium eo præsidi de nostra salute vaticinati sint: An Dæmones veram Messiæ certitudinem habuerint, qui nimirum Deum verum & Christum Saluatorem confessi sunt, precibus etiam sanctos, vt pro eis intercederent apud Deum, sollicitarunt.

CAP. XX.

Miracula differunt à prodigiis.

HÆc autem gentium portenta, non miracula, vt aliqui volunt, sed prodigia potiùs, ac etiam mira, dicenda

dicenda sunt, eò quòd miracula totius naturæ vires exuperent, Ecclesiæque propria ac peculiaria sint, quæ dæmonibus, vt quæ certis circũscripta sunt limitibus, sunt ἀδύνατα, καὶ ἀμήχανα, impossibilia, & inimitabilia (quãuis non vnquam diuino iussu pœnas sumpturi, insigni præsertim de facinore, maiora etiam his facere non negauerim, vt in Loth patet vxore, quam in statuam salis eorum prætet naturam conuertendi, quòd in naturam, *vt Glossa inquit*, peccasset, datum sit) hinc haud Prophetiæ dono dotati sunt, cùm ea rerum cognitionem complectatur, quæ ad Ecclesiæ ædificationem spectant: quæ prædicta quò minus sortiantur suum effectum, fieri nullo potest pacto. Dei enim spiritu hoc proficisci, cuius ipsi sunt prorsus incapaces, sole meridiano clarius est. Nec facit ad rem, quòd quidam infideles aè praui angelico ministerio de nostra salute vaticinati sunt, Vt Sibyllę, Balaam, Hydaspis, ac Cayphas: hoc enim eis contigit ob publicæ iustitiæ signa, quemadmodum neque hoc ab aliquibus oppositum valet, Dæmones fidem habere, Christóq; credidisse dicentes. *Iesu, cur venisti ante tempus, nos torquere?* Etsi enim Christum, dum prædicaret, verum Messiam, in lege promissum, cognoscerent, minimè tamen de eius vera diuinitate simul certi esse vnquã potuere. Cũ in rebus supernaturalibus, nõ secùs ac noctuæ ad radios solis, in dies, magis magisq; cæcutire soleant, ob eorum obstinatam confirmatámq; malitiam, quã ceu callum ex tãti temporis diuturnitate obduxere, ideò coniectura quadã, nõ sua sponte, Christum propria virtute, eiusmodi signorum auctorem, Deum fatebantur. Quo circa hæc earum confessio, laudis attributio, nullo bono ipsis cedere potuit, sicut nec, quòd in posterum, interdum *Iesum*, verum legitimúmque eorum iudicem esse confessi sunt. immò sæpe sanctos, vt apud Deum pro eis intercederent, precibus solicitasse scribunt, vt diuum Antonium Paulum primum heremitam visentem, diabolus ei apparés, quò Deũ sibi conciliaret, rogauit, id Dæmones agentes, vt salutem tantopere expetentes simulando fallerent, veluti & Origenem fefellerunt, qui Christum pro eis, in aëre patiendum, temere effutijt; aut profecto seriò id & dixisse & egisse credere par est, ob metum futurarum pœnarum

Vaticinia Sibyllarum &c.

Messiã certitudinem nõ habuerunt Dæmones.

Confessio Dæmonum.

longè atrociorum, aut etiam ironicè, vel vt naturæ principium, quod non tanto prosequuntur odio, exoratum voluerunt, etsi Christum, quem principio reiecerè, nunquam rogasse legantur: nec mirum, cùm nunquam non omnis boni ac gratiæ auctorem, ipsi pessimi iámque deplorati spernant.

Christum nunquam rogasse Dæmones.

De spiritibus domesticis, eorum familitiis operibus & familiari cum hominibus consuetudine, cuius beneficio commodis quibusdam externisque bonis affici videmur. Quòd ij nos imminentia pericula præmoneant, auxiliáque præstent multis modis, & instar famulorum operas suas locare & mercede quadam pacisci pecuniaria soliti sint. Ad quid Dæmones pecunias cumulent. De alijs denique spiritibus, quos nuncupant Cobalos, quòd non minùs quam familiares alij nos benignè excipiant.

CAP. XXI.

ADhæc, non pauci sunt ex his rebellibus spiritibus, forsan non adeò vt cæteri enormibus criminibus polluti, qui frequenter se domesticos quasi exhibent, vulgus propterea, *familiares spiritus*, vocat: quorum aliqui, nonnullibi locorum & gentium cùm hominibus, familiarem quandam consuetudinem contrahunt, ob quam sæpe eos externis bonis, commodísque afficere videntur. quæ enim hinc inde variis ac dissitis longè locis fiunt, ac varia imminentia pericula prædicunt, & quasi præmonent, alijs insuper modis hominibus auxilia præstantes. hostium námque pro ea, qua pollent, facultate arma ita hebetãt ac retundõt, vt ter aut pluries, lethiferos ictus in irritum cadere faciant, vt nonnulli septentrionalium historici insignes exempla referunt. Heterum quendã nomine vestem ab his spiritibus dono accepisse, quæ omnes ictus siue punctim, seu cæsim illatos, sine omni noxa ac læsione, exceperit, Zonámque auream victoriæ, quâ cinctus maximè concitatum in hostes impetum fecit, admiratione omnium, nunquam deuinci potuit. Ii etiam sæpe fœdus cum hominibus inire solent, ita tamen, vt in necessitatibus vrgentibus vocati, ipsis præsto sint, auxilióque

Heterus veste donatus à Dæmone. Zona victoriæ à Dæmone data.

fióque veniant, ventos scilicet nauigantibus quibusdam magicis nodis vendentes, quorum opera nauigia, velis remisque agitata, sic remorantur, vt nisi transtris virginum excrementis illitis minimè loco moueri queant: nec mirum, cùm hoc fætore se ignominia affici intelligant. hi etiam, instar famulorum, operas suas pecunia locare solent, in quadam Norueg iæ regione, vti passim fide digni scriptores asserunt, frequentiùs tamen, apud Bircarelos, eiusdem prouinciæ populos, magis tamen Boreales: cùm enim eius loci incolæ rura sua fodere in animo habent, in quandam profecti spatiosam vallem magno clamore sint ne aliqui operas suas locaturi, quærunt, è vestigio plures reperiri voce quadam, quasi Echo, resonare audiunt, quibuscum sic pacisc untur, vt relictam supra lapidem constitutam mercedem actutum nemine vidente surripiant. quos in vsus eas conferant: mirum certè, cùm nullæ indigeant pecunia dæmones, nisi vt eam Anti Christo, iniquitatis filio, eiusq; membris, opportunam suggerant, id quod cuidam ariolo thesauros abditos inquirenti à spiritu quodam responsum est, sicuti pro certo scio, ac rem noui. In quorum, præterea regione, & alios reperiri spiritus dicuntur, quos *Cobalos* nuncupant, qui nunquam apertè maleficisse, nisi priùs cachinnis, aliisque iniuriis lacessiti; iter facientibus occurrentes salutant, prætereunt hos, quandoque & gradum sistentes, colloquuntur, semper tamen quoadusque recedant incogniti.

Famulitia operæ Dæmonum.

Pecuniã quærere Dæmones cumulent.

De Spiritibus alijs enormioribus pollutis crimixibus, quos non sine vitæ discrimine videre datum est: illi Vmbræ & mali Genij dicuntur, qui morituris infericribus de plebe per signa aliqua & sub specie infaustarum auium anteambulonúmque nocturnorum ignium. Principibus autem per maiora signa in modum fulguris, vt Augusto, igniq; cælitus demissi Iuliano apostatæ; & cæteris eiusmodi apparent.

CAP. XXII.

SVnt & alij, quos non sine discrimine periculóque vitæ cernere licet, hos vulgus nostrarum muliercularam, *Vmbras* appellat, Latini verò scriptores, *Genios malos*,

Vmbræ dicti Dæmones.

qui etiam morituris per aliqua signa apparẽt, vti magnis terroribus, horrendis strepitibus, ac vocibus nocturnis auium specie infaustarum, formarum terrorem incutientium; ac noctu anteambulonum ignium, vt & ego in mea patria cum aliis plurimis vidisse satis memini, inter quos extitit Rotilius Poherius, tam natalium, quàm doctoratus insignibus clarissimus, vir prudentiæ ac iudicij eximij, vt qui non cuiuslibet instabili famæ vento, nixes subsit, rapitur. In eminentia verò summa constitutis principibus, etiam per maiora signa, sese dæmones ostentare solent, vti per fulgura Cæsari Augusto, à cuius statua flamma decidens, cùm primam abstulisset literam, hac voce, *æsar*, relicta, sic Deum antiqui Hetrusci nominabãt, eius obitum intra centum dies subsecuturum, aruspices significarunt. idémque Iuliano apostatæ accidit, demisso cœlitus igne, dum suis sacrificaret idolis; etsi interdum ingratis ac sæuis principibus, sub humana specie, visi sint, quibus vt in suos benefactores, ingratorum nota inustis, ceu ipsi in culpa aduersus suum creatorem, applaudentibus horrida locuti sunt. ex his vnus repertus est Dion, in Dionysium admodum ingrato animo, alter Sylla in Marium, tertius Brutus in C. Cæsarem, atque idem Iulianus in Constantinum, quinimmò, vt alter Iudas, contra *Iesum* nostrũ Saluatorẽ, cuius beneficio sacro baptismate ablutus erat, omnium longè ingratissimus, qui edicto publico in vniuersum cauit, vt omnes Christum, verum lumen, in quo cuncti viuimus mouemur, & sumus, horribiliter tamen contemnerent, contumeliáque afficerent: atque huic quem cernimus soli, quò nobis seruiret, effecto hymnos, quos ipse impius condiderat, psallerent ac canerent.

Principibus Dæmones apparent.

Dæmones cogi se fingunt.

Iuliani apostatæ impium edictum contra Christum.

De *Argentifodinis Dæmonum, eorúmque in fodinis reperiri solitorum variis generibus, & mineralibus: Déque illorũ vsitata fraude & malitia in diuexandis hominibus & miserè tandem variis machinarum generibus opprimendis & peremendis.*

CAP. XXIII.

Argenti fodinæ Dæmonũ.

CÆterùm, restant & alij dæmones, qui sæpenumero in argentifodinis conspiciuntur, quemadmodũ paucis ab

cis ab hinc annis Annæbergæ in Germania factum, vbi horum quidam crebriùs opus ibi sapientibus visus, tandem eorum duodecim venenato halitu interemit, perinde vt Eneborgij, in cuius fodinis, plurib⁹ alijs occisis, habitu cuiusdam cucullati arreptum hominem in mineræ profundum præcipitauit. Neque silentio prætereundum duxi, diuersa dæmonum genera passim in his fodinis reperiri, quorum aliqui saxa confringunt, cauántque vnis, ac titulis ingerunt, rotulas & cochleas, quibus tractoriæ machinæ sursum eleuantur, sæpe mouent, ac ceu solares radij è moto reflectuntur speculo micantes quolibet fodinarum loco, sese ostendunt. Sunt & qui rixe, cachinnísque operas solummodo insiliunt: quidam horum præsentia solummodo perterrent: alij autem tantùm videri cupiunt, cætera omnino exteriùs otiosi.

Astutia Dæmonum in fodinis.

Dæmones alij, fodinas incolentes.

De insatiabili in diuitijs cumulandis hominum cupidine: cur Deus permittat Dæmones nobis auri & argenti specie animas insidias struere: déque thesaurorum inuentione & custodia, quomodo custodes illi nũcupentur & quinam thesauri custodiantur, cùm Malefici sæpe tantùm illorum inani nutriantur, re autem ipsa, omnibus sacramentis etiam ipsis abutentes, extrema laborent egestate.

CAPVT. XXIV.

VErùm enimuerò non possum satis non mirari, dæmones adeò frequenter in his fodinis versati, vbi hisce in rebus, haud quasi Ophanim (vt Hebræi aiunt) consistere possunt, cùm nullum bonum est, quòd hi malitiæ, qua sunt, potissimum studeant, nisi quod Deus Opt. Max. vbi dæmones plus mortales auro & argento fallere soleant, infinita prouidentia sua vult, vt vel hac in sensus incurrenti imagine frequentius in terræ abditis thesauris, quàm alibi comparent, etsi omnibus in rebus, quæ gratiam continent, tantùm exceptis, siue sint colores, siue soni, seu diuersa tam odorum quàm saporum genera, siue sermones, mira eorum astutia, clam subesse consueuerunt, quò nos relicto & contempto rerum abusu, verum amplectamur vsum. Quo circa, res non suspicione

Dæmones cur auro & argẽto Deus permittat homines fallere.

carer, quod omnes thesauri, aut humo, aut aqua, temporum iniuria, obruti, Anti Christo à dæmonibus custodiantur. Telchines, dæmones in thesauris custodiendis occupatos nominant, quos occisorum quorundam animas incantationibus vinctas. vulgus esse, sibi somniat, cùm animæ, *vti & dictum iam est*, nullo pacto ligari queant, nisi à solo Deo creatore. Námque si animæ ibi vinculis constrictæ potiùs, quàm dæmones essent, quidam melefici haud tot visiones, quæ non nisi dæmonum esse possunt, apud thesauros experirentur, nonnullis hanc stultitiam sectantibus, quorum numerus est nõ exiguus, dæmonum dolis sic circumuẽti, quibusdam vsi virgis magicis, nonnullis diabolo oblatis sacrificiis, terram tremere, montes ruinam minari, aliásque illusiones sentiunt, quíque vt plurimùm spe lactati inani vitam in extrema paupertate degunt, feliciores tamen quàm si his infelicibus diuitiis poriti fuissent, cùm à malis spiritibus, nihil nisi malum, proficisci possit. Quæ verò execranda scelera hoc diabolicis cupiditatibus allectum genus hominum intentata reliquit, diuitiarum potiundarum ergò, cùm vel Sacramenta ipsa, occlusa in delubris, violare non dubitat? dæmonibus his, ad hanc rem opus esse, secundùm quietem, vel in vigilia ipsis persuadentibus, infelicissimi omnium animæ salutem tam turpiter, ob vanam spem exigui lucelli, prostituentes, vt haud ita pridem sacerdoti cuidam Norimbergẽsi vsu venit, qui solicito studio huic rei incumbens à diabolo sub canis forma in area interemptus est. simile quiddam & nuper Neapoli auditum: nonnulli enim, inhiantes ciusmodi falsis diuitijs, vt canis ille Æsopicus vmbræ, à necromante allecti, quidæmonem mortui cranio, vt thesaurum demonstraret, se inuitasse fabulatus est, vbi tandem ad locum destinatum ventum est omnes, cùm quatuor essent numero, vitam cum morte commutare coacti sunt. egregiam verò laudem, spoliáque ampla reportantes. Quod & alij cuidam, diuersis tamen de causis, accidit: hic enim cùm serpentes plerosque in quandam foueam, eductus à quodam Marso, quò ex horum animalium pulmento, vt alter Melampus ac Apollonius Thyaneus, voces calleret, magico iniciatus carmine, perreptare adigeret, à quodam omnium

Virga Magica comperiendis thesauris.

Sacramenta violantur specie diuitiarum potiundarum.

Diuitiarum cupidine 4. Neapoli interempti à Diabolo.

maxi-

maximo, ingredi reluctante, angue cauda implicita ad foueam raptus, occisus est. denique nullum non mouent lapidem peruersissimi dæmones, vt aliquà noceant. libera tamen voluntas, quò horum fraudibus, non assentiri possint, hominibus haud ablata est.

Nocere diuersè potest Diabolus.

E cuiuslibet nostrum inspectione, nocendique aptissima occasione, vt Dæmones inclinationes nostras perspectas habuerunt, pro peccatorum demerito diuinóque permissu mille morborum generibus percutiunt nos, quorum multi ægritudine tali affecti & exorcizati clauos, acus, capillos & cætera eiusmodi euomere leguntur.

CAP. XXV.

CVmque in omnes nocendi occasiones, *vt & antè dictum est*, sint intentissimi, & inclinationes cuiusque habeant perspectissimas, Deo permittente, nostrisque peccatis id efflagitantibus, nunc hos mutos, eos surdos, cæcos illos, debiles ac membris mutilatis, manços reddunt alios, nec aliquod ex omnibus ægritudinum generibus reperias, quod non confestim ni ab angelis prohibeantur, inferre possint, vt patet ex Iobe, quem tot flagellis percusserunt. Ex quo fit, vt multi patiantur morbum Herculeum, capitum dolores, paralysin, tormina, podagram, icterum, febrium, diuersa horum genera, lepram, animique (quod maximè exitiale) furorem, & quod non nunquam variæ res extrinsecùs corporibus immittunt, sæpe fit vt exorcizando ijs affecti, acus, capillos clauos, aliáque similia reiiciant, quæ non semper apparentia (vt aliqui voluere) existunt, vbi sæpenumero vera fuisse repertum est; vti cernere licet in Piceno apud Sanctum Brandanum, in beati Iacobi æde, in qua hæc atque maiora, è laquearibus pendentia omnium conspectui sunt exposita. Nec mira res est, etsi hæc euomere, quæ antea in puluerem, contrita, ijsdem ingesta sunt intúsque vt rursus coalescant, ob imperium, quod in materiam habent, vt dictum est, nullo negocio, efficiunt.

Ægritudines omnes à Dæmone immissa.

De varietate linguarum, quas ignari aliquando ac frequentiùs Energumeni mussitant, quòd diuersissimis semper, nisi cogantur, à vernacula vtentes quid incertum potiùs blaterare, quàm eloqui videantur, concinnóque eloquij ornatu & miris verborum ambagibus æmulari spiritum Dei conentur: omnia non sine exemplis.

CAP. XXVI.

NEc minorem meretur admirationem, quòd ab ijs occupati energumeni diuersis linguis, nunquam anteà edocti, garriant, etsi quid dicant ipsi miseri haud intelligant, hinc à veritate alienum apparet, quod nonnulli cõmenti sunt dæmones rarò aliena ab obsessis lingua verba facere, ob barbarismos ac solæcismos, quos loquendo incurrerent; quasi verò, quas occupant linguas non pro arbitrio mouere vocésque reddere queant, cùm Diuus etiam Hieronymus testetur, quendam dæmoniacum locutum admodum eleganter, lingua Græca, Arabica, Hebræa, ac Chaldæa, omnibus ijs à sua vernacula, diuersissimis. ac Hieronymus Cardanus, rerum naturalium haud indiligens, indagator expressè affirmat, se audiuisse, quendam Phliarium, Vmbrum, Germanica, quam nunquam didicerat, locutum fuisse. & Psellus, quamdam Græcam mulierem Armenicè respondisse, inquit: Græca eadem & vsum fuisse alium quendam Gallum morbo laborantem regio Fernerius asseuerat. quàmuis me non laret, hoc, pro more vsitato dæmones semper fecisse, vt aliena à vernacula obsessi lingua vterentur, quo potiùs incertum aliquid blaterare, quàm eloqui, apparerent: quemadmodum non ita pridem accidit Panormi, mihi ipsi Latinè ac Græcè loquenti cum puella rustica, idque de industria, quam à dæmone obsessam parentes eius ad Diuæ Christinæ templum vinctam, magno labore, nec minore vitæ discrimine, quò hoc malo liberaretur, adduxerunt quæ, etsi nonnullis de rebus interrogata, non vana respõderet, nõ tamẽ id feci, sine magna vocabulorum tribiligine. quod equidẽ fœtũ crediderim, vt hi mẽdaces spiritus affantibus interfectorum animæ esse videantur,

Lingua Græca, Arabica, Hebræa, & Chaldaica loquitur Dæmoniacus.

Puella rustica Latinè & Græcè respondet.

sæpe

sæpe aliàs has mentientes; aut quòd dei spiritum, quòd vtique studeant, superbia quadam in hoc æmulentur, qui ita Prophetarum linguas in futuris populo prædicendis, vt præsens ferebat conditio, & flexit, & rexit, vt videri potest in Amos ac Esaiæ prophetiis, quorum ille simpliciter absque vllo ornatu, hic verò admodum concinnè disertéque locutus est. diuinum enim illud numen sensim ac paulatim naturam, quam inhabitat, perficit, non verò ita repentè immutat vt destruere videatur, ō quòd energumenorum linguam ad libitum, quocunque modo flectere nequeat (vt nonnulli finxerunt) in hoc decepti, qui neque dæmones id posse sibi persuaserunt. Hæc autē, cuius modo facta est mentio, puella tandem huiusce sanctæ intercessione, (quam vt & reliqua in cassum tamen hæretici allatrant) libera ac superstes reddita, viribus ac enervata, vt anteà dicta omnia obliuioni tradiderit, misera tota attonita, nec pedibus consistere potens, vsque adeò, cùm à spiritu corriperetur, exagitata, vt ægrè à duobus hominibus cathenis constringeretur. deplorandum profecto malum, tantam his nequam spiritibus in hominibus misericordiis excarnificandis potestatem relictam ob nostra peccata. Ad hoc verò meum cum energumena hac habitum colloquium, qui mecum aderant prosessione Peripatetici, ita quidem obstupuerunt, vt palam professi sint, se haud Aristotelem posthàc, hos negantem spiritus, reipsa posse defendere in eo, cùm nullo pacto, quæ suis perceperant auribus, humori alicui peccanti, sicut nec cuipiam extasi, cœ'que influxui, cùm à particula procederet intellectili substantia, vt horum moris est, adscribere posse.

Puella Panormitana. 5. *Christina intercessione à Dæmone liberatur.*

Aristotelis doctrinam profecta Panormitana Dæmoniaca professa est.

De modo fugandorum Dæmonum, exorcismorum Iesu ad eos fugando: tormentis inter exorcizandum incommodis q; hominum in excessu. Et an potionibus, herbis & aliis eius generis expelli possint, varia Theologorum opiniones & rationes.

CAP. XXVII.

OMitto nunc, quòd interdum inter expellendum diuersa possessorum membra tumefacere, expulsi fa-

ces exstinguere, ac tegulas fenestrásque vitreas, vbi eorum vsus est, frangere visi sint, sicut de tegulis videre est in Sicilia apud Sanctum Philippum, vbi & aliquæ visæ sunt arreptitiæ cum lyra excellenter sonuisse, dum rudes ac inexpertes essent, vt Sappho ac Corinna harum quælibet videretur. Qui Dæmones etsi maximæ sint potentiæ, haud tamen vno & eodem tempore vnus, & idem diuersos obsidere potest, quàm uis, quod & in sua Panoplia Vilelmus Lindanus asserit, vt vnum scilicet propria exerceat ac defatiget essentia; alterum verò quia sua spiritus vicerant malitia, affectu, de eodem tamen vitio, dum tentant, quod vel magno distantes interuallo euenire posse nihil discrepant in hoc Theologi. Ad hæc, hic spiritus malignus videns Salomonis arte quadam reperta thymiamata, vincula aquamque adhibendo, ab Hebræis, in *Iehouah* nomine, vt quos obsiderent dæmones expellerentur, cogi. ipse fraudis suæ non immemor, statim, quò superstitiones magis cumularentur, id Ægyptiis vicinis, vt imitarentur, persuasit. quo factum, vt non modò taurum ostendendo, ac Βαρὶν (sic enim naniculam, in qua Osiridis reliquias asseruabant, vocantes) fugere dæmones, simulauere: verùm & nonnullis minis verborum & inanitatibus, vt cœlum scindere, Serapis sacra diuulgare, eiúsque occultum nomen, Θῶνον patefacere, quod sibi, proh scelus ac nefas, arrogauit, execrando omniúmque maximo piaculo: ex quo Deus suum, quod idem sonat *Iehouah* Moysi, ostenderat. Quod etiam in aliis rebus naturalibus plurimis ab ijs olim factitatum est. vt serico, aristologia, verbena, squilla, ruta, rhamno, ac sulphure; quæ omnia Platonici in hos nequam spiritus, aut abstrusa eorum virtute, quòd corpore tectos imaginati sunt; à quorum tamen opinione quodammo dissentire videtur Raimundus Lullius, dum Dei, quem infinitum dæmones læserunt, iustitiæ conuenire ait, vt quoquo queat pacto pœnas ab his sonticis spiritibus exigat; & propterea id diuinæ obedientiæ potestati aperte adscribere videtur. Cæterum non pauci secretiores sapientes haud vllis hisce virtutibus dæmones perpeti aiunt, sed quadá, quâ hæc inferiora, superioribus aduersantur, analogia, aut ex opposita intelligentiarum propria virtute, cunctis rerum

Osiridis reliquiæ.

Pœna & tormenta Dæmonum in exorcismis & fuga cui rei tribuantur.

rerum generibus (vt secretiores volunt) præsidentium, quam tantùm referunt, vt non modò his in rebus, quæ sensu percipiuntur, satis magna videri ex mustela, inquiunt, quæ visæ rubetæ vel stridenti hianti ori moribunda sese ingerit: verùm etiam & in iis, quæ sensu carent, vt ex ouillis chordis, quæ ex lupi fidibus in lyra è regione, concinnè aliàs sonorę quasi obmutescunt: id quod ex his quoque maximè elucere volunt, quæ altiùs in brutis, quàm eorum fert natura, fieri inspiciunt: cùm hoc, ni foret, quonam pacto, aiunt, canis quadam herba suis tormínibus medetur? Quo etiam cancer, morsus ab angue, statim calaminto adhæret? Aut quis hirudini cæcos pullorum oculos sanare ostendit? quis coruo, vt quodam excocta oua lapillo prolifica reddat, refrigerare demonstrauit? à quibus omnibus maior Theologorum pars dissentit, qui clariùs referunt, dæmones verè his rebus expelli, non quòd sensu quique in se, aliáque virtute, seu obedientiæ potestate, polleant: sed propter ea, quæ ex his animo percipiunt, vt agerent olim ob circulum apud Ægyptios, atque ob aquam apud ferè omnes gentes. horum námque alter, perfectiori sua forma & nota, Deum significabat; & alter futurum, quo ab eorum potestate eripi debebamus, baptismum innuebat. Quanquam non negauerim, hos interdum spiritus, cùm eos Diuina ira plus affligere non sinit. harum propria rerum virtute, atro expulso quo vexabant humore, sponte, vbi non sit quò perturbent, non tamen quòd ipsi afficiantur, cùm hoc nequeant, obsessos relinquere, *vt sacra Scriptura perhibet*, Sauli euenisse, his occupato spiritibus; Dauid lyra, à Dei edoctum spiritu, dulcissimè canentem; ac Tobiam Saræ coniugi, ijsdem admodum afflictæ, ab Angelo instructum, ex piscis iecinoris suffitu, *vt etiam ostendit Iosephus, historicorum ob veritatem omnium laudatissimus*, qui dæmonem expulsum à quodam energumeno, Baaræ filio flammæ non absimili, narrat. Et Cardanus quoquequi Panaceum medicum efficaci medela Phliarium quendã dęmoniacũ sanasse restatur. id q; equidẽ affirmare auferim. Cũ. n. frequẽtiùs ab Ephialti noctu

Contrariorũ naturalis oppositio.

Dæmones nõ semper occupatos detinent

opprimi

opprimi solitus essem, quadam vsus potione, quam mihi prompto animo communicauit Ioannes Baptista Carpanzanus, vir haud vnquam satis laudati ingenij, iuriúmque doctor eximius, nunquam posteà amplius illam nocturnam oppressionem expertus sum: quibus certè rebus & nostri sacerdotes, frequenter exorcizãdo, vti possunt, non tamen nisi ijs, priùs benedictis. addi enim precibus non exiguam propriæ virtuti energiam, ob Christi sanctorúmque merita, certum est: alioqui hi spiritus inter exeundum magis, quod sæpe faciunt, nocere possent.

De hominis iniqui frequenti conspectu: locis quibusdam ab eo infestatis: mulierculis etiam occupatis & familiaritate Dæmonum corruptis, ruináque illarum coniunctim subsequuta, cum historica rerum narratione mirabili.

CAP. XXVIII.

Mortem portendunt Dæmones frequenti conspectu.

DÆmones porrò, rarò in locis consuetis, sese hominibus obijciunt, quin perniciem ac ruinam præ se ferant, quod vel hinc apertè demonstratur. Friburgi apud Carelos, vbi assiduus horum spectrorum conspectus repentinum præsidis obitum portendit; ac Parmæ apud Cisalpinos quadam in Torellorum turri, vbi rarò hæc phantasmata conspiciuntur, quin mors alicuius eiusdem familiæ intra paucos menses subsequatur. Paucis quoq; annis ab hinc, in nostra vsu venit patria, in qua is iniquus homo (sic enim scriptura dæmonem, ob humanæ similitudinis subreptionem, appellat) specie perpulchræ cuidam puellæ apparuit, persuasitque vt suis parentibus denuntiaret, ingentem thesaurum à maioribus in domus eorum angulo reconditum, terráque sepultum latere, quocirca læto ac alacri animo effodiendo eruerent, factui enim sese recepit, vt eo quàm primùm potirentur. Puella hæc, pro sexus ratione, plus satis credula, lætáque parentibus hæc gratulabunda refert, qui rei nouitate & admiratione ducti obstupescentes fidem adhibent, vti rei non dubiæ (natura enim sic comparatum est, vt, quod impensè expetimus, facilius etiam credamus)

Paupertas & inuida Thesauri reperiendi.

præser-

præsertim cùm essent pauperculi, rumoréque quodam de thesauro illo anteà sparso confirmati nulla itaque interposita mora, hilari animo summis laboribus terram vsque ad ima domus fundamenta effodiunt, cúmque signa nonnulla primùm offenderent, iam multo certiùs & ipsum thesaurum sperant, qua de re in dies magis magísque terram effodiunt, sic Thelchinum versutia maiora indicia ostendentium deludebantur, vt tantùm non domus non corrueret, eosque ad vnum omnes opprimeret, vti Floron, Dæmonis nomen est, quendam aureo nummo cuiusdam parietis effossi fundamenti ruina oppressisse fertur. Verùm cùm primùm id spectrum, quod tentaret, hac via sibi non successisse vidit, aliâ aggressum est: tantis enim ac tam crebris horrendis strepitibus ac terroribus domum illam infestare cœpit, vt miseri incolæ ea de causa emigrare, eamque deserere, coacti sint, iam adhuc in hunc vsque diem inhabitatoribus destituta, etiam transeuntibus formidabilem minatur ruinam. Solet autem, *quod dictum est de hac puella*, diabolus frequentiùs iuuenilem sexum adoriri, non quòd inter hunc & illum aliqua sit cognatio, aut naturæ aut voluntatum similitudo, sed vt imbecillioris iudicij promptiùs fallant ac Deum, *in veteri testamento*, forma venustos iuuenes sibi sortiri, mandantem, & hoc, vti in aliis multis, æmuletur, contemnátque. Aliud porrò, ab hoc non tamen multùm dissimile, ibidem alteri cuidam mulieri paulò póst sese obiecit, cuius maritus ea de re multum mecum, ac cum nonnullis Zeneboris, deuotísque sacerdotibus, contulit, ratus id spectrum animam esse cuiusdam suæ materteræ, nuper vita functæ, cùm huius formam habitumque simularet, eóque impensiùs hoc persuasus, quòd vxorem, quo pauperibus eleemosynas largiretur, preces assiduas funderet, missásque celebrari curaret, ab hoc solicitè moneri audiret, addens spectrum, mulierem hæc procurando, & sibi, suæque familiæ vniuersæ, rem maximè vtilem facturam. Fraus tamen hæc latens tandem prodita est, illud nempe familiarem consuetudinem cum hac muliere, amplexibus eius fruendo, contraxisse, ea etiam inuita & repugnante non abstinuisse, donec tandem pluribus religiosorum intercessionibus apud Deum

Domus inhabitata & crebris terroribus infestata.

Spectrum sub forma materterae cuiusdam defunctae.

Deum, missarúmque beneficiis, ab hoc turpissimo congressu, liberata fuit. quam tamen magna calamitas familiæque excidium statim subsecuta est. Annis non itamultis post, vel idem, vel æqualis spurcitiei impurúsque spiritus, nocte intempesta, in quodam virginum Deo sacratarum monasterio, apparuit, vnam tantùm, etsi plures ibi commorabantur, affectans, absconditio nobis forsan Dei iudicio, ob parentum aliquod crimen commissum, ad quod & liberi solent esse proni. hinc maximi excitati sunt rumores, per bimestre temporis spatium hac re perdurante. cúmque tandem misera, ac cæteris magis infelix, socias maximè fidas, hanc rem ampliùs non celaret, ego rogatus, haud inuitus eò me contuli; obsessam vel ex primo aspectu statim agnoscens, subtristem enim arronitámque subindicabat, commiseratione itaque motus animo forti ac præsenti esset hortabar subiiciens, vt omnino hoc spectrum, quod neminem nisi volentem trahere posset præ se contemneret. ad quæ subitò & de improuiso, nihil tale opinanti, in præsentia triũ virorum, haud ita vulgarium, sanctimonialiúmque frequenti numero, è quodam cœnaculi foramine, quo funis campanæ propendebat, hic impurus spiritus, caput exerendo, truci aspectu mihi apparuit, capite nempe crispo, mento raso, vultúque tam fœdo, ac horrendo, vt potiùs terribilem Cephum, quàm hominem referret; equidem sedens surrexi. quid agerem nescius, in maximos clamores, minásque extemplo erupi, astantésque ac stupentes rei huius visæ certiores reddidi, non desistens à clamoribus, donec spectrum ijs in fugam agerem. quod paulò post abiuratum, signum aliquod, testimonij veritatis ergo, ostendere iussum est, sine mora miseram illam per scalas, more cõsueto descendere postulat, quam ante imaginem sanctissimam crucifixi miserum ac horrendum in modum aggressum est, defatigauitque. Nec etiam me latet, præter hoc & aliud magis horrendum contigisse: spectrum enim quoddam, in domo apparens cuiusdam, tantas turbas, támque frequentes dedit, vt cuncti inhabitantes, metu ac terrore percussi, eámque relinquere adigerentur. huius fama attractus, comitatus nonnullis ætate me prouectioribus, locum adij; hinc vnus cæteris audacior, in exponendo

Abiuratio Dæmonis cuiusdam.

Domus quædam à Dæmone infestata.

exponendo se periculis, in aulæ medio in hæc verba clamore prorupit magno: si verè (inquit) spiritus es, nec res, vti credo, aliqua inanis ac friuola me lapide petas velim, cernuum interea sese deflexit, ex tempto quod iubetur facit, cotéque duorum pondo humerum eius tetigit, ac ictu tam leui irritóque vt nihil mali perciperet, etsi lapis tanto cum strepitu proiectus videbatur, vt à pauimento resiliens in vasa quædam proxima, magno fragore, nullum tamen horum læserit, aut confregerit, summa astantium admiratione, variáque de huius lapidis ictu opinione. fanioris mea sententia iudicij, saxum illud per aërem, vt paleam à vento delatum fuisse, dixere: rumorem verò illum auribus vehementer obstrepentem, aut in nostra tantùm phantasia resonuisse, aut ex aëris collisione, alio tamen modo, quàm ex saxi ictu, resilientem. nec mirum dæmones in homines, peccatis præsertim præ cæteris magis pollutos, saxa iaculari posse, cùm & à Sanctis non abstinuerint, vti Romæ ad sanctam Sabinam grande cylindro non absimile saxum, quo Diuum Dominicum orantem perimeret, à Dæmone proiectum, magna videntium admiratione ostenditur: hoc & perfecisset, nisi manus angelica huius sancti capiti imminens auertisset malum. Prætereà, idem spiritus cuiusdam, qui ioco exorcistam ageret, legebat enim abiurandi gratiâ Ariostum poëtam Hetruscum, manus, ac librum sibi fœdari quasi spermate quodam liquore sensit, in eius forsan quem parrarat errorem, tum enim hirquitallire, qui denique vafer spiritus, quò recederet, cuidam seni domus hero apparuit in somno, atque vt hanc diceret superstitionem insinuauit, agedum frater Niche fuge, sanctus adest Benedictus, manum si pollicem abstulit reliquit. quo profectò dicto, erat enim ignarus, neque hac de re doctiores consuluit, statim euanuit: at non absque domus excidio.

Peccatores, vt & aliquando sanctos, ferùt Dæmones.

Saxum à Dæmone in D. Dominicum proiectum.

De

De fascinationum causis, auctoribus & effectis: Veneficijs omnium pestilentissimis nodu mathematicu, præstigiosisque & lethiferis interdum coniugum ligationibus: Quòd Maleficorum cupiditatibus Dæmones verbis signisque ex pacto respondeant: Malefici præstigiis suis Dæmones ipsos vinciant Præstigijsque suis præstigiarum vinculis præstringant: Concluditur denique specie cura morborum non adeundos vllatenus Maleficos, qui ex Ecclesiæ decretis omnino fugiendi sunt.

CAP. XXIX.

ADhæc, dæmones ipsos sæpenumerò fascinationum & causas & auctores esse in confesso est: etsi omnes Philosophi hæc vel quadam occulta fascinantis proprietate prouenire asserant, ob adiunctum cordis motum, quo corpus immutatur oculique inficiuntur, vel ex eorum vehementi malitioſáque in fascinandos imaginatione, aut à quadam animum natura suppressam ob menstruam purgationem corrupta, qua transmissos ex talium oculis tenues virosósque spiritus ita aërem inficere aiunt, vt pertenella puerorum lumina introëuntes, totum corpus tabe subitanea alióque morbo commaculent, ac interdum ipsa specula frangunt ob oculos menstruis laborantium; quin aliquem voce priuari, quòd prior à lupo visus sit, ac ab virulenti Basilisci oculis conspectos occidi ferunt. Quos enimverò omnes naturæ tantùm hunc effectum adscribentes & errare & decipi vel hinc manifestum est; quòd nemo, quantumuis animi ac voluntatis malignæ, reperiatur, vt suo solum modò aspectu, vel occulta vi, Camelum in foueam visu præcipiter; ac verbis machinam, qua fericum colligitur, derepente frangat; in pelui aquam in sanguineum colorem permutet; bouémque robustissimum quod in nostra accidit vrbe occidat; arbores (vt scribit Plinius) à vestigio aridas reddat: ficuri olim fecerunt Triballi, & nunc fit à Biarmiis, qui quidem homines nõnullis iaculis, nodisque magicis ita ligare consueuere, vt neque sic vincti, corpore liberi, nec mentis compotes sint, at ad extremam maciem

Mẽstrua purgationis suppressio.

Basilisci conspectus mortifer.

Ligatio multiforia.

Nodi Magici.

miciem his fascini vinculis redacti, vitam tabescendo miserè finiant. Neque hoc à superiori anima in inferiorem, vtpote ab intellectu in sensum imprimi vllo potest modo, vt aliqui falsò imaginati sunt, quorum Auicenna caput, qui vel in absentem, ne dicam præsentem hominem, hoc malum ex forti imaginatione malitiosáque natura inferri posse affirmat: nec (vt aliis placet) ex quadam genij proprietate proficiscitur, vt hinc Augustum Marco Antonio formidabilem fuisse ferunt: nec à certa cœli influentia, neque ab vlla intelligentiarum virtute; non ab aliqua animæ potestate: quoniam si intelligentiæ cunctis animabus longè superiores, siue alterius agentis adminiculo, id prævalent, quomodò animæ omnium spiritalium substantiarum naturâ infimæ id prævalebunt absque medio, suis ipsarum tantùm prauis imaginationibus, occultisue, (vt volunt) proprietatibus? haud verè prævalebunt, præsertim, cùm nihil in naturæ, vel in accidentis formas transmutari, nisi per medium, contingat: neque à syderum vi, cùm hæc sensim operentur, euenire possibile est. Cæteroqui, naturæ si solummodo essent effectus, nec tam rarò accideret, neque etiam ab angelis hæc mala patrari credibile est, cùm his nihil cum prauis ac peccatoribus commercij existit, vt est hoc fascinantium genus. Reliquum igitur est, vt hæc dæmonum versuria fiant, qui frequenter malorum cupiditatibus, diuino tamen permissu, respondent, cùm diabolus eiusmodi malis hominibus, vt seruis mancipiis potiùs ac instrumentis suis vtatur, eósque huc atque illuc impellat. quod videre est, in exemplo, cuiusdam mulieris Vvelphalæ, quæ imprecationibus dirísque execrationibus effecit, ne filius ipsius loco moueri posset, immobilem instar statuæ reddens, quod & aliæ imprecatæ fecisse traduntur; ad hæc & alia facinora hi peruersi spiritus, per non minus instrumenta peruersa, homines Suetulas potissimùm nónullas efficere consueuerunt; non per ea tantùm, quæ vim à natura herbarum, radicum succis ac suffitu, gemmarúmque virtute habent, de quibus multa scripsit Zoroastres, Bactrorum rex, Hermes Ægyptius, Gemma Babylonicus, Orpheus Græcus, Euax Arabs, ac noster Albertus Magnus: licèt possint ac interdum vtantur, verùm

Augustus Antonio formidabilis.

Cupiditatibus malorum satisfaciunt Dæmones.

etiam per quæ nihil exteriori contactu efficiunt corporeo, atque hæc agendo haud quicquam per se ipsos malefici suis viribus innixi peragunt, etsi suis manibus varios infligant dolores ac infirmitates, quibus lactantes pueros crebrò afficiunt, vt in Acheruntinos factum perhibent infantes, quibus vtique vagientibus ac lactantibus vix quatuor sufficerent nutrices: hos nostrates sic famelicos in dies tamen nascentes puellos vagientes appellirant: vincula etiam rumpunt, pestem inferunt, auferuntque, vt Romæ egisse ferunt quendam Græculum, Ioui bouem litantem. At dæmonibus tantùm, quod optant, verbo aut aliquo signo, quibuscum pacti sunt, significant. Ex cunctis autem, quæ patrantur ab ipsis veneficis, hoc pestilentissimum est, etsi frequentius, nexus illud genus, quo nonnullis nodis magicis, quos in ligulis, ter, in sanctissimæ Triadis contemptum nectunt, vel in certis fabis lineis, quibus lemures, si nigræ erant, domo expelli sibi persuadebant antiqui, etiam in ferro, signis, omnium maximè detestandum veneficium; quòd dæmones ex pacto tandiu eorum prauo desiderio præsto sunt ac respondent, quandiu signa, vbi veneficia his nodis mathematicis persistunt, durantque. Atque hæc, etsi non sine maximo hominum cruciatu, diuersa in membra, & nonumquam totum in corpus, lethifero affligente dolore, inferantur: nihilominus frequenter eius, absque aliquo, quem maleficio affecerunt, dolore, vel tantillo cruciatu, in naturæ membrum, quò hoc debilitato, propagatio hominum maximè impediatur, quod ij potissimum in votis optatisque habent, quò prædestinatorum numerus tardiùs expleatur, ob quem & intelligentiæ cœlos potiùs mouent, quàm vt Deo (vti Philosophi inquiunt (assimilentur, quorum causa, cuncta alia facta apparent, cùm hoc creandi modo actum, qui ad summam Dei charitatem spectat, multum interturbant ac impediunt: aut quòd, cùm hoc membrum nostri ortus causa aliqua sit, qui in peccatis & nascimur & concipimur, Deus quoque ordine iustitiæ suæ id magis alijs affici à malis concedit. Vnde plures in cubili Asmodeum, luxuriæ principem, quàm in conuiuio Mammonam, interfeciisse, ferunt. Maribus porrò & fœminis hæc veneficia

Pueris lactantibus nocent Dæmones.

Pactorum Dæmonum signa

Ligatio magna ligularũ.

Ligatio Veneris potentissima & lethifera.

ficia struuntur, quorum illi dupliciter ligantur, ad erectionem eius impotentes redditi, abominatione coniugij; at etsi erigatur aliquando, ad rem tamen Veneream, proléque suscitandam ineptum est. vtroque modo nonnullos ligatos fuisse, non me latet: has verò diuersis impediri præstigijs, quas tamen omnes diabolicis illis tricis, cùm philtra eiusmodi non semper perpetua sint, constat solui aut à Deo, aut angelo propria, quâ præualet, virtute, modo dæmone vincente, superiore; sin enim fuerit inferior, nihil contra eum, vt propria vi præualeat; quoniam, & intelligendo, & mouendo, haud parum naturæ excellentia nobilitásque præstat. atque etiam ab homine, vel hac cælitùs sibi facta potestate, vel precibus impetrata, aut & eorundem dæmonum astutia ac fraudibus, ab ipsis maleficis magico ritu ad hoc inuitatorum, qui hoc genus nunc vincula, aliáque cætera, quæ ipsis inligantur mala: quo quidem pacto Ischiaticos carmine conualescere Theophrastus memoriæ prodidit, & etiam nonnullis verbis luxatis membris Cato auxiliari tradidit; & sanguinem sisti Homerus inquit; quædam verba in schedula collo appensa febrim fugare Serenus Sammonicus ait: ac Fenelius chartula quadá vna nocte ictericum a toro ictérici cuiusdam corpore absterso, narrat; nósque quadam aquæ phiala, solaribus radiis exposita, in ægroti cuiuspiam capite submussitantis carmina nonnulla, à periculoso morbo ereptum, vidimus, vt & alios plerósque crucis signo aliquibus verbis sæpius mussitatis sanari conspeximus, ac etiam tela lanáque quibusdam vulneribus vel periculosis nonnullas fœminas mederi perhibent, nec propterea hos maleficos, quò eiusmodi tollant mala, adire permissum vnquam fuit, quantumuis id interdum licitum esse nonnulli asserant, quod vel ex hoc quod sequitur clarè paret, cùm nusquam ab his magis seu maleficis huiusmodi quicquã per tutũ ac securum sit, nec, quin eo ipso magno nos pollua-mur peccati errore, fieri possit nec sũt faciẽda mala vt eueniãt bona. Fenelius tamẽ auctor fide dignus asserit se vidisse eiusmodi modo dæmonũ ope à morbis liberatos, paucò pòst in eosdem ac etiam sæuiores multò recidisse. Nulla etenim nobis cum dæmonibus intercedere debet amicitia.

Præstigia præstigijs impedita.

miliaritas aut consuetudo, cùm in sacro baptismate, Deo nomen dantes, & obstringentes fidem nostram, diabolo eiúsque instrumentis apertè renunciauerimus. manifesta enim ac animæ corporiq. perniciósissima fraus est, quicquid dæmones agunt, quamuis prima fronte aliquid boni promittant, in ipso tamen recessu, nihil nisi extremum hominum excidium, æternúmque exitium & habent & quærunt. ipsa veritate, & attestante, quòd diabolus non sit, nisi mendax & homicida. hæc eius nota propria. hinc & Saul, Pythonissam consulens, morte ob id mulctatus est à Deo. Quæ impia facinora, enormiáque scelera, haud cum pluribus vno actu fieri vlli succedit malefico, non quòd Diabolus id minimè efficere posset. Verùm hoc accidit aut quòd nisi in vnum innitantur, aut quòd Deus id plures, vt Dæmonum videarur impotentia, nequaquam sinit. Atque hæc dixisse de his spiritibus nequam, ac immundis, eorúmque malitia, quàm breuissimè potuimus, satis est. Deóque Opt. Max. siquid laude dignum viderur, laus & honor in sæcula, à quo & nostrum esse, & scire dependet: cùm nos nihil proprium à nobis præter peccatum.

Diabolus non nisi mendax & homicida. Saul veneficam adiens morte damnatur.

FINIS.

R. P. F.

BERNARDI COMENSIS ORDINIS PRÆDICATORVM TRACTATVS DE STRIGIBVS.

Cum annotationibus Franciſci Peñæ *Sacræ Theologiæ & I.V. Doctoris.*

CAPVT. I.

Striges vnde dicta. Quo tempore congregentur. Quid diabolo promittant, cùm ſectæ iſti aſcribuntur. Quàm horrenda facinora committant.

Secta quædam abominabilis virorum videlicet, & præcipuè mulierum, à pluribus annis citrà, in partibus Italiæ, fautore omnium malorum diabolo procurante, damnabiliter inſurrexit, quas *Muſcas* alij *Muſcas* appellant: nos autem in Lombardia *Strigias* nuncupamus, à Styge Strygiis vocabulo Infernum ſeu paludem infernalem ſi- *& vnde*

gnificante, quia tales personæ diabolicæ sunt & infernales, vel ἀπὸ τῆς στυγνῶν, quod est tristificare latinè, eò quòd plurimos faciant tristes maleficiis suis.

Striges ubi & quando congregentur.

Illæ personæ congregantur in certis locis per oppida & villas certis temporibus, præcipuè de nocte diem Veneris præcedente, apparente eis demone in forma humana visibili: & quando huic sectæ initiari seu adscribi volunt, primò & ante omnia coram ipso diabolo & ad ipsum eius abnegant sanctam fidem & sanctum baptisma, ac etiam Dominum Deum & B. Virginem Mariam, & postea conculcant crucem aliquam ibi ab vna illarum Strigum factam in terra: quibus omnibus peractis fidelitatem spondent in manibus ipsius diaboli, acceptantes eum in dominum suum, & promittunt ei in omnibus se velle semper obedire: & in signum horum omnium tangunt ei manum cum ipsarum manu sinistra post earum tergunt versa, offerentes eidem diabolo aliquid in signũ subiectionis: & ita abundè citra semper reputant ipsum diabolum esse, rem etiam & Dominum & Deum suum: Deinde quotiescunque vadunt ad illam cõgregationem, quam *ludum bonæ societatis appellant*, semper capite indicato profundè adorant, vt verum Deum suum: quæ omnia clarissimè patent per earum confessiones *in processibus contra eas per* inquisitores formatis.

Striges quid diabolo promittant.

Francisci Peñæ.

ANnotationes in Bern. Comensis Tractatum de Strigibus.

Striges Græcè

Illæ impuræ fœminæ multis nominibus à multis appellãtur: Quippe Φαρμακίδες φαρμακεύτραι dicuntur à Græcis, idque ἀπὸ τῆς φαρμακείας, quo vocabulo ars earum exprimitur: à Latinis autem promiscuè & confusè vocantur *Lamiæ, Striges, Magæ, venesicæ, Incantatrices, & Maleficæ:* vulgò item in Italia *Streghe* dicuntur & *Strigoni:* Hispania interdum *Bruxas* & *Bruxas:* interdum

vel

verò *Hechizeros* & *Hechizeras*: alias etiam *Xorguinos* & *Xorguinas* nominat: quarum appellationū ratio breuiter tradi non potest, Auctor inhoc tractatu *Strigias* nominat, vulgatam ferè Italiæ appellationem secutus. Idem autem in principio huius tractatus minùs verè loquitur, dum de origine dictionis Strigis, differens ait, dictas fuisse Striges, vel à Styge Inferni palude, vel à voce Græca Στρύγειν quæ tristificare significat, eò quod multos mœstos & tristes efficiant. Id enim verum est quod Alphonsus & Simancas tradiderunt, videlicet eas Striges esse appellatas ad similitudinem Strigis nocturnæ & importunæ auis: Inde siquidem dicuntur Striges mulieres istæ, quia noctu præcipuè versantur in maleficiis & infantium sanguinem sugunt: in quam sententiam appositè recitantur carmina quædam Ouidiana à præritatis relata, quæ gratiâ breuitatis consultò omittuntur à nobis.

CAP. II.

Striges corporaliter deferuntur, Diabolus incubum & succubum se exhibet Strigibus.

Striges quomodo adeant conuenticula.

AD quam congregationem seu ludum præfatæ prestiferæ personæ vadunt corporaliter & vigilantes, ac in propriis earum sensibus: & quando vadunt ad loca propinqua vadunt pedestres, mutuò se inuicem inuitantes. Si autem habent congregari in aliquo loco distanti, tunc deferuntur à diabolo, & quomodocúmque vadant ad dictum locum siue pedibus suis, siue deferantur à diabolo, verum est, quòd realiter & veraciter & non phantasticè, neque illusoriè, abnegant fidem catholicam, adorant diabolum, conculcant crucem, & plura nefandissima

Opprobria Strigum.

opprobria committunt contra sacratissimũ corpus Christi ac alia plura spurcissima perpetrant cum ipso diabolo eis in specie humana apparente, & se viris succubum, mulieribus autem incubum exhibẽte. Ac, vt omnimodam delectationem veneream eis impendãt, ad omnem prorsus earum appetitum se per omnia coaptante. Quæ quidem pestiferæ personæ firmiter affirmant se prædicta omnia & singula corporaliter & realiter ac veraciter perpetrare, narrantes quomodo aut occultè recedunt de domibus habitationis earum, aut fingunt se exire domos operis alicuius gratia faciendi, & ita vadunt ad dictam congregationem seu ludum absque eo, quòd sui de domo id sciant vel perpendant, quæ omnia & singula clarissimè patent per earum spontaneas confessiones factas & scripturas in processibus contra eas per omnes *inquisitores nostros per totam Italiam* formatis.

Confessio Strigum.

Franc. Peña.

INstitutum huius auctoris, vt apparet ex serie disputationis, fuit docere Lamias siue Striges ad nocturnos ludos siue choreas corporaliter deferri: quæ sententia communis est omnium scribentium, eáque verissima, multis quidem rationibus, & euidẽtibus signis, atque experimentis comprobata.

Sed Francis. Ponzinibius nescio quo spiritu ductus hanc communem sententiam, solus (quod ego sciam) in dubium reuocans *tractatu de Lamijs*, conatus est defendere eas, non ferri corporaliter.

Ponzinibius refellitur.

Cæterùm huic Ponzinibio vsque adeò egregiè respondit Bartholomæus Spinæus, ordinis Prædicatorij Theologus non vulgaris, vt ora ei obstruxisse videatur, ac docuisse ignorasse Ponzinibium, quæ scripserit.

CAP.

CAP. III.

Argumenta multa probant Striges corporaliter deferri. Exempla de Strigibus refert autor à se cognita quibus idem probatur. Potestas cuiusdam oppidi à Strigibus baculo percutitur cum notario & moritur.

SVnt autem plura & magna argumenta firmam fidem facientia, quod istæ Striges corporaliter & realiter, & non phantasticè, nec in somniis vadant ad ipsum suum ludum seu congregationem, & quòd realiter & non illusoriè prædicta omnia committant.

Vnum est, quod omnes huius pestiferæ sectæ, siue mares siue fœminæ, quasi vno ore, & vna lingua fatentur, se eundem modum per omnia & vniformiter obseruare vbique locorum, in abnegando fidem, ac baptisma, & Dominum Deum, ac Beatam Virginem Mariam, ac in conculcando crucem & adorando ipsum diabolum, & faciendo fidelitatem eidem, tangendo ei manum cum manu earum sinistra post tergum versa, & in omnibus aliis & singulis, quæ in tali ludo seu congregatione fieri contingunt, ita vt omnes in idem conueniant, & semper conuenerunt à principio illius sectæ neque in præsens tempus, vt ex earum omnium confessionibus vbique locorum per totam Italiam in manibus inquisitorum nostrorum factis & scriptis in processibus contra eas formatis liquidè constat, quod esse non posset, & non ita in omnibus se conformarent, si phantasticè & in somniis eis ista contingerent, præcipuè cùm phantasmata & somnia secundùm varietatem causarum & qualitatem personarum pro loco & tempore varientur.

1. *Argumentum ex confessione.*

Confessio Strigum.

Delatio Strigum realis ex processibus.

Aliud argumentum est, quia tales personæ pluries pluribus in locis, eundo vel redeundo de dicto suo ludo, per personas catholicas sunt realiter & veraciter visæ, cognitæ, & deprehensæ: nam (vt de his quorum ego certiorem habeo notitiam loquar) cùm ego superioribus annis in valle Telina, in terra scilicet de Ponte, diœcesis nostræ Comensis, contra harum Strigum pestiferum

2. *Argumentum*

genus inquirendo procederem, est mihi à fide dignis quòd cum quadam vice paulisper ante lucem quidam fuisset à duabus personis catholicis visus, & cognitus in prædicto Strigam ludo, iuxta quasdam vineas prope dictam terram de Ponte, versus Abduam, relicto dicto ludo, veniens cum illis duabus personis domum, rogabat eos ne eum apud me accusarent, neque quòd in tali ludo vidissent eum propalarent, vt in processibus quos ibidem tunc feci legitimè constat, quod quidem non phantasticè neque in somnijs, sed realiter & corporaliter fuisse euidenter apparet.

Maleficas Comensis deprehensus in ludo Herodiadis.

Bern. Comensis inquisitio. Puella confessio de delatione & congregatione Strigum.

Quandam insuper puellam octo vel decem annorum Antoniam nomine pater & mater eius ad me conduxerunt in dictam terram de Ponte, quæ in præsentia eorum & plurium aliorum retulit mihi, qualiter quadam nocte vocata à quadam amita sua, nomine Magdalena, surrexit de lecto, & portata fuit cum ipsa amita sua ad certum locum, à dicta terra de Ponte satis distantem, vbi vidit & cognouit plures personas in vno prato choreizantes cum prædicta amita sua, cum qua postea iterum reportata fuit ad dictam terram de Ponte in domum habitationis suæ: quæ omnia seriosè confessa fuit mihi postea prædicta Magdalena existens in manibus officij mei, & interrogata à me, an personam aliquam ad ipsum ludum conduxisset, prout ex processu contra eam formato legitimè constat.

Plures etiam aliæ personæ, & in dicta terra de Ponte, & in terra Barbeni dictæ vallis, ac etiam in terra Clauenæ prædictæ nostræ diœcesis cognitæ & deprehensæ fuerunt à diuersis personis in præfato ludo cum diabolo existentes, prout hi qui viderunt mihi iuridicè retulerunt, & ipsæmet visæ, & deprehensæ confessæ sunt in processibus contra eas formatis, vt in eis apparet. Quæ omnia si quis benè consideret, nequaquam videri, neque deprehendi ita clarè potuissent ab alijs, si in somnijs aut phantasticè ipsis Strigibus contigissent.

4. Argumen. Aliud argumentum est, quòd interdum contigit quasdam personas deferri per diabolum ad aliquem locum distantem, vbi talis ludus seu congregatio Strigum fiebat, & dum essent in via eundo vel redeundo, Deo volente

lente dimissæ sunt, & inuentæ extra patriam suam & extra terras suas, quod esse minimè potuisset, si prædicta eis phantasticè contigissent, aut se deferri somniassent.

4. *Argumen.*

Aliud admirandum valde, & nullo modo postergandum argumentum adduco, quòd in Mendrisio oppido Comensi contigit iam fere annis quinquaginta elapsis, quod quidem vulgatissimum est Comi & in prædicto oppido Mendrisij, & adhuc supersunt plures in ipso oppido huius rei memores. Nam cum ibi quidam inquisitor nomine magister Bartolomæus de Homate, dominus Laurentius de Concoretio Potestas, & Ioannes de Fossato notarius contra has Striges procederent, vna die ipse Potestas, quadam curiositate ductus, volens experiri an verè & corporaliter illæ Striges irent ad ludum, facta conuentione cum quadam Strige, vt eum ad videndum talem ludum conduceret, accessit quodam die Iouis in sero cum notario suo & quodam alio extra oppidum ad quendam locum, sicut ei illa Strix prædixerat, & dum ibi iam prope essent omnes hi tres viderunt plures personas congregatas coram quodam, qui erat diabolus in forma humana, ad modum cuiusdam magni domini sedente, & ecce subitò omnes illæ personæ ibi congregatæ, iussu diaboli adeò illum officialem & iudicios, Deo ob eorum curiositatem permittente, baculis percusserunt, quòd ex talibus percussionibus, & ille officialis, & notarius, & ille alius infra. 15. dies mortui sunt. Quis ergo dicere velit hoc in phantasia aut in somnijs contigisse?

Mendrisium Comense Striges habet.

Die Iouis Striges conueniunt.

Aliud magnum argumentum est, quòd istæ tales Striges sæpe, postquam crimen suum confessæ sunt coram inquisitoribus, reuertuntur ad gremium sanctæ matris Ecclesiæ, abiurata huiusmodi hæresi & apostasia sua, *iuxta notata in cap. ad abolendam. de hæreti. in prin. in cap. vt officium. §. Si quis verò eo. tit. 6.* & plures earum non reuertuntur amplius ad vomitum, & in bona fide catholica perseuerant, nec amplius ad talem ludum vadunt, quæ tamen longo tempore illa perfidia immoratæ fuerant, quod nequaquam esse posset, si tantummodò phantasticè & in somnijs eis ista contingerent: nam manifestissimum est quòd somnia & tales phantasiæ non sunt in

5. *Argumentum ex conuersione Strigum & abiuratione Striatus.*

potestate

potestate hominis vt ei accidant aut cessent quando voluerint.

Præterea plurimæ personæ huius perfidæ sectæ, transactis iam plurimis temporibus, per inquisitores hæreticæ prauitatis fuerunt traditę brachio sæculari, exigentibus id demeritis suis, & combustæ; quod minimè factum fuisset, neque summi Pontifices hoc toleraſſent, si talia tantummodò phantasticè & in somnijs contingerent, & tales personæ realiter & veraciter hæreticæ non essent, & in hæresi realiter & manifestè deprehensæ: nam Ecclesia non punit crimina nisi sint manifesta & verè deprehensa. 32. dist. c. erubescant. 32. quæst. 5. Christiana. 2. quæstion. 5. consuluisti. & 6. quæst. 1. non omnia. per hæc ergo omnia quæ dicta sunt, & per plura alia quæ adduci possent, liquidò constat quòd tales Striges ad præfatum ludum non in somnijs neque phantasticè (vt quidam affirmant) sed realiter & corporaliter, ac vigilando vadant.

Cognitio & pœna ignis in Strigiatum.

Francis. Peña.

VEriſſimam ergo Bernardus, in hoc tractatu ſententiam amplexus, docet Lamias corporaliter deferri, quamquam aliquando dormientes, multa earum mentibus phantaſmata rerum occurrant, quas illæ potiùs vigilantes quàm dormientes propter vehementiſſimam impreſſionem cernere opinentur.

CAP. IV.

Argumenta dicentium Striges non deferri corporaliter Cap. Episcopi. 26. qu. 5. qualiter intelligendum, Secta Strigum an esset exorta tempore dicti cap. Episcopi.

SEd ecce contra hæc, quæ iam dicta sunt, quidam insurgunt, & prædictam veritatem destruere satagentes dogma

dogmatizando affirmant, quòd huiusmodi Striges nullo modo vadant ad illum ludum corporaliter & realiter, sed quòd phantasticè, ac illusoriè, ac in somnijs eis omnia prædicta contingant, & in huius opinionis suæ fomentum adducunt text. *c. Episcopi.* 26. *q.* 5. quod quidem cap. omnibus, contra nos inquisitores occasione harum Strigum purgare cupientibus, communis est materia dimicandi, cuius quidem canonis verba, si quis omni passione semota diligenter & medullitùs ponderare voluerit, videbit ac luce clara cognoscet, quòd illud cap. non militat contra prædicta: neque obstat quia contra huiusmodi Striges, tanquam verè hæreticas, procedere valeamus: nam si quis bene considerat & bene aduertat, illud cap. *Episcopi.* non loquitur de ista secta Strigum, quæ nondum insurrexerat tempore quo celebratum fuit illud Ancyrense concilium, ex quo sumpta sunt illius cap. verba, sed neque tempore quo compilatum fuit decretum per dominum Gratianum, quia decretum fuit compilatum anno Domini 1150. vt habetur *in glos. 2. q. 6. c. post appellationem. §. forma verò appellationis*, prædicta autem Strigum secta pullulare cœpit tãtummodo à centum quinquaginta annis citrà, vt apparet ex processibus inquisitorum antiquis, qui sunt in archiuiis inquisitionis nostræ Comensis. Hæc ergo secta Strigum non est illa, quæ profitearur & credat se cum Diana dea Paganorum, vel cum Herodiade equitare super quasdam bestias, prout loquitur illud cap. *Episcopi.*

Opus Strigia-tum Comensis ab annis 150.

Franc.

Franc. Peña.

NVmero 4. fine §. 4. Auctor multa commemorat ad intelligentiam *cap. Episcopus 6. q. 1.* quod ex Concilio Ancyrensi desumptum esse opinatur, secutus Gratiani inscriptionem, sed veri in gratiam Decreto nuper Romæ edito annotatum est, id cap. neque in Concilio Ancyrano Græco, neque Latino inuenit. Nihilominus tamen non est eius auctoritas contemnenda. Et quòd ad eius intelligentiam attinet late tradunt Alphonsus a Castro, Sylvester, & Spinæus multis in locis facultatis numen grata hic ascribi visum est.

CAPI-

CAPITVLVM EX Concilio Ancyrano iuxta exemplar Libelli cuiusdam sexdecim librorum Partialium lib. 6. cap. 7. desumptum: quod etiam refertur in decreto Gratiani 26. quæst. 5.

Vt Episcopi de Parochijs suis sortilegos & maleficos expellant.

VT Episcopi, eaumque ministri, omnibus viribus elaborare studeant, vt pernicioſum à diabolo inuentam sortilegam & maleficam artem penitus ex suis parochijs eradicent. Si quem aliquam virum aut foeminam, huiusmodi sceleris sectatorem inuenerint, turpiter dehonestatum, de parochijs suis eiiciant. Ait enim Apostolus; *Hæresicum hominem post secundam & tertiam correptionem deuita, sciens quia subuersus est, qui eiusmodi est.* Si sanctificant, & à diabolo capti teneantur, qui deceptum creatorem suo à diabolo suffragio quærunt. Et ideo à cuiusquam pectore maxime decet sanctam Ecclesiam illud penitus esse omittendum, quod quædam scelerata mulieres, retro post Satanam conuersæ, dæmonum illusionibus & phantasmatibus seductæ, credunt & profitentur se nocturnis horis cum Diana Paganorum Dea, vel cum Herodiade & innumera multitudine mulierum, equitare super quasdam bestias, & multa terrarum spatia intempesta noctis silentio pertransire, eiusque iussionibus velut Dominæ obedire, & certis noctibus ad eius seruitium vocari

Tit. 3.

Luminarium fides. Diana & Herodiades.

A iiij

euocari. Sed vtinam hæ solæ in sua perfidia periissent, & non multos secum in infidelitatis interitum pertraxissent, Nam innumera multitudo, hac falsa opinione decepta, hæc vera esse credit, & credendo à recta fide deuias, & in errore paganorum reuoluitur, cùm aliquid diuinitatis aut numinis extra vnum Deum arbitratur. Quapropter sacerdotes, per Ecclesias sibi commissas, populo omni instantia prædicare debent, vt nouerint hæc omnimodè esse falsa, & non à diuino, sed à maligno spiritu talia phantasmata mentibus fidelium irrogari.

Hæresis laxiarum.

Si quidem *ipse Sathanas qui transfigurat se in angelum lucis*, cùm mentem cuiusque mulierculæ ceperit, & hanc sibi per infidelitatem subiugauerit, illicò transformat se in diuersarum personarum species atque similitudines, & mentem, quam captiuam tenet, in somnis deludens, modò læta, modò tristia: modò cognitas, modo incognitas personas ostendens, per deuia quæque deducit. Et cùm solus spiritus hoc patitur, infidelis meus hæc non in animo, sed in corpore opinatur euenire. Quis enim non in somnis & nocturnis visionibus extra se educitur, & multa videt dormiendo, quæ nunquam viderat vigilando? Quis verò tam stultus & hebes est, qui hæc omnia quæ in solo spiritu fiunt, etiam in corpore accidere arbitretur, cùm Ezechiel Prophera visiones Domini in spiritu non in corpore vidit? Et Ioannes Apostolus Apocalypsis sacramentum in spiritu, non in corpore, vidit & audiuit, sicut ipse dicit: *Statim*, inquit, *fui in spiritu*. Et Paulus non audet dicere se raptum in corpore. Omnibus itaque annunciandum est publicè, quod qui talia & his similia credit fidem perdit. Et qui fidem rectam in Domino non habet, hic non est eius, sed illius, in quem credit, id est, diaboli: Nam de Domino nostro scriptum est: *Omnia per ipsum facta sunt*. Quisquis ergo credit posse fieri, aliquam creaturam aut in melius aut in deterius immutari, aut transformari in aliam speciem vel similitudinem, nisi ab ipso creatore, qui omnia fecit & per quem omnia facta sunt, procul dubio infidelis est, & pagano deterior.

2. Corinthe. 11.

Transformatio in aliam speciem à solo Deo.

CAP.

CAP. V.

Intellectus dicti cap. Episcopi *26. qu. 5.*

SI quis autem pertinaciter adhuc affirmare velit hanc sectam strigiacam esse illam, de qua loquitur illud ca. *Episcopi*, dico quòd adhuc canon ille contra nos non obstat, neque militat contra prædicta; quia si quis bene cõsiderat sensum canonis illius, videbit clarè quod non negat quin sit possibile tales personas pedestrè, & corporaliter ire ad prædictum suum ludum; sed neque negat, quin sit possibile easdem deferri verè, realiter, & corporaliter à diabolo de loco ad locum: nam dæmones, permittente Deo, possunt virtute sua naturali mouere, & portare materiam corporalem de loco ad locum, *vt innuit Aug. in* 18. *lib. de ciuitate Dei cap.* 18. vnde legitur *in legenda beati Petri Apostoli* de Simone mago in aëra à dæmonibus portato, & *in legenda beati Iacobi Apostoli*, de Hermogene ad ipsum Iacobum portato, & de multis aliis legitur de loco ad locum realiter & corporaliter à diabolo delatis.

Dæmones possunt naturaliter mouere corpus aliquod de loco ad locum.

Si ergo possibile est tales personas ire vel deferri corporaliter & realiter à diabolo, & possibili posito in esse, nullum sequitur inconueniens, secundùm regulam Logicalem: nullum ergo erit inconueniens, si dicatur tales Striges pedestres corporaliter ire, vel deferri realiter & corporaliter ab ipso diabolo, & ità clarè patet, quòd prædictum capitulum, *Episcopi*, contra prædicta non obstat, prout aduersarij nostri probare conantur.

Franc. Peña.

In summa eius decreti vera intelligentia talis mihi esse videtur: ibi enim non agitur de Lamijs sed de quibusdam hæreticis, qui credebant, quòd Diana fuit in deam conuersa, & quòd creatura mutari, aut transformari potest ex vna

substantia in aliam, vel de vna specie, in aliam speciem, ab alio, quàm à vero Deo: quòd bestiis vehebantur, vt Herodiadi seruirent. Quę omnia falsa sunt, erronea, & hæretica, & à Lamiarum secta longè diuersa. neque illi patres, quorum est decretum illud, negant Lamias posse corporaliter à dæmonibus transferri per longa regionum spatia: neque illum hæreticum, aut stultum esse decernunt, qui credit ea fieri posse, quæ sæpe à dæmonibus cum Lamiis perpetrantur. recte ergo Bernardus hîc ait *in dicto c. Episcopi.* non haberi sermonem de secta Strigum, siue Lamiarum.

CAP. VI.

Multa eorum, quæ de Strigibus narrantur, illis in somnijs contingere an possint.

NOs autem non negamus quin interdũ huiusmodi strigibus siue sõniando siue phãtasiando, procurãte diabolo, appareat, quòd ad prædictum ludum accedant, & præcipuè postquàm iam ad ipsum ludum corporaliter & realiter accesserunt, & verè & realiter ac corporaliter fidem abnegarunt, & crucem conculcarunt, ac dæmonem in suum deum acceperunt, & pro suo deo adorauerunt, possibile est quòd aliquando sensibus ipsarum Strigum multo grauiùs, ac vehementiùs, quàm somno virtute dæmonis obseratis, dæmon talia somnia causando, vel phantasiam immutando, faciat quòd ipsæ Striges corpore quidem dormientes, seu etiam nil sentientes, & velut mortuæ aliis appareant, & ipsis Strigibus in spiritu seu in phantasia videatur, quòd prædicto ludo intersint, & alia faciant, quæ aliàs vigilantes corporaliter & veraciter facere consueuerunt, & aliqui dæmones earum formas assumentes videantur ab aliis in ipso ludo corpo-

Deluduntur aliquando Striges in somnijs.

corporaliter adesse, vt id alteri per phantasticam apparitionem exhibeatur vigilanti, quod alter vidit in somnis, *vt dicit Augustinus in dicto lib.* 18. *de ciuitate Dei cap.* 18. per quem modum id dicimus contigisse, quod *in legenda beati Germani* narratur de illis mulieribus dæmonibus earum formas assumentibus, quæ cernebantur in hospitio cœnare, & tamen quæsitæ in domibus propriis verè sunt inuentæ.

CAP. VII.

Vna creatura in aliam verè non transmutatur.

NVllo autem modo dicimus, neq. aliquando opinari sumus id quod mendaciter & falsò aduersarij nostri nobis imponunt, videlicet quòd aliqua creatura, aut in melius, aut in deterius possit immutari, aut in aliam speciem vel similitudinem realiter & verè transformari, nisi ab ipso Creatore, qui omnia fecit, & per quem omnia sunt facta: & propterea nullo modo dicimus, nec aliquo pacto aliquid numinis, aut diuinitatis extra vnum Deum arbitramur.

Sed neque ea, quæ in solo spiritu fiunt, arbitramur etiam in corpore accidere, sed dicimus & prædicamus, quòd quemadmodum legitur de sociis Vlyssis, quos illa famosissima magica Circe in bestias arte sua vertit, vt dicit *Augustinus in lib.* 18. *de ciuitate Dei. cap.* 17. & habetur 26. *q.* 5. *cap. nec mirum.* & de sociis Diomedis in aues versis, & de quibusdam aliis, qui versi in iumenta videbantur onera portare, & de aliis similibus, quæ omnia illusorie & phantastice, ac quadam præstigiosa apparitione arte dæmonum fiebant, vt Aug. declarat egregiè *in cap.* 18. *prædicti libri* 18. *de ciuitate Dei.* Ita etiam non negamus quin interdum arte dæmonis illudentis fieri possit, quòd aliqua Strix per aliquam phantasticam apparitionem videatur transmutata in felem vel in aliam bestiam, seu speciem, quæ tamen non erit veraciter transmutata, sed hoc fiet quadam apparitione præstigiosa: & qui aliter credit, infidelis est, & Pagano deterior, vt dicit dictum *cap. Episcopi.*

Nihil potest in aliam speciem transformari nisi ab ipso Deo. Quæ in spiritu solo fiunt, ea velim corpore existunt.

CAP. VIII.

Multa apparere possunt Strigibus arte Dæmonum, quæ vera non sunt.

IMmò dicimus & confitemur plura alia ipsis Strigibus illusoriè & phantasticè arte dæmonum posse contingere & appatere, quæ tamen minimè sunt vera, vt putà, quòd vitulos comedant, qui posteà dæmonum virtute resurgant: nam si verè illi vituli fuerunt cocti & comesti, nullo modo fieri potest, vt dæmon aliquis, immò omnes dæmones simul cum tota eorum potestate eos valeat suscitare: quia resuscitare mortuum est potentiæ infinitæ, quæ soli Deo conuenit, & diabolo nullo modo potest conuenire. quare si illa comestio fuit vera & realis, necesse est dicere, quòd resuscitatio sequens fuerit phantastica & illusoria: aut quòd & comestio fuerit apparens & phantastica & etiam resuscitatio fuerit illusoria: & ita cùm diabolus semel ipsas Striges sibi per infidelitatem subiugauerit, deludens eis in somnijs seu cum phantasticis apparitionibus, modo læta, modo tristia, modo cognitas, modo incognitas personas interdum ostendit, vt textus illius cap. *Episcopi.* loquitur de secta illarum mulierum, quæ cum Diana, vel cum Herodiade s. equitare, eiusque iussionibus obedire credebant.

Resuscitare mortuum est potentiæ infinitæ.

Cap. episcopi explicatio.

CAP. IX.

Striges vt apostatæ an rectè puniantur, etiamsi corporaliter non deferantur: ex quo habent rata, quæ sibi in somnijs contigerunt.

POstremò, vt aduersariorum ora ex toto concludam, posito sed non concesso, quòd (vt aduersarij ipsi affirmant) istæ Striges nullo modo vadant corporaliter ad ludum, & quòd numquam realiter ac veraciter vigilantes abnegauerint fidem, & conculcauerint crucem, & alia fecerint, quæ in tali ludo facere dicuntur, sed quòd in somnijs tantummodo seu phantasticè & illusoriè eis semper

semper ista contingant, tamen ex quo posteà, quando sunt in vigilia & in propriis sensibus constitutæ, credunt & firmiter tenent se prædicta fecisse & habent ea rata & firma, ac ea confirmant, & contentæ sunt quòd sibi talia acciderint, ac eis omnibus consentiant cum quadam animi complacentia, credentes firmiter se fidem catholicam abnegasse, & dæmonem pro suo vero Deo habere, tenentes firmitèr se non peccare, sed potiùs se benefacere talia perpetrando, & alia similia multa faciendo, vt ex earum confessionibus coram inquisitoribus factis euidenter apparet, liquidò & clariùs luce meridiana constat, quòd sunt verè & propriè apostatæ, idololatræ, & hæreticæ: nam sicut ille qui somniando se committere fornicationem cadit in pollutionem nocturnam, si posteà in vigilia constitutus est memor talis somnij, & consentit & placet sibi de illa fornicatione somniata propter delectationem habitam in ea, licèt talis non peccet ratione somnij in se, quia nullum ibi potest esse peccatum, eò quia ibi non fuit iudicium rationis, peccat tàmen mortaliter ratione complacentiæ cum delectatione sequenti in vigilia cum deliberato consensu, vt dicit B. Thomas *in quarto senten. dist. 9. art. 4.* & etiam habetur 6. *dist. §. 1. in gloss. circa fi. ibi, Si ergo in nocturna pollutione, & cap. testamentum. eod. dist. &* Augustinus *in 18. li. de ciuitate Dei. c. 12. in fine* dicit, quòd delectari etiam falso crimine, crimen verum est: ita dicendum est de istis Strigibus, quòd sint verè & propriè apostatæ, idololatræ, & hæreticæ, non quidem eâ ratione, quia prædicta contingant eis in somnijs, vel phantasticè, seu illusoriè, sed propter complacentiam quam habent de prædictis cum deliberato consensu posteà, quando sunt extra prædicta somnia, & extra prædictas phantasticas illusiones in vigilia & in propriis sensibus constitutæ, & credunt ea esse vera, & ea habent rata, tenentes firmiter in mentibus suis se fidem & Dominum Deum abnegasse, & credunt Dæmonem esse suum verum Deum, & eum vt Deum suum adorant, *vt dictum est supra*: & ideò textus dicti cap. *Episcopi.* dicit tales personas sceleratas retrò post Satanam conuersas, & quòd dæmonum illusionibus, & phantasmatibus seductæ, credunt se & profitentur cũ Diana nocturnis

Striges ex ratihabitione phantastica apparitionis apostatæ & hæretica sunt.

Diana nocturni ludi.

horis dea Paganorum, vel cum Herodiade, vel cum innumera multitudine mulierum equitare super quasdam bestias, & multarum terrarum spatia intempestæ noctis silentio pertransire, eiusque iussionibus obedire velut dominæ: & quia credunt & profitentur prædicta esse vera, quæ in somnijs, seu phantasticis illusionibus eis contigerunt, ideò textus rectum appellat eas perfidas & infideles, dum sequitur: *Sed utinam hæ solæ in perfidiæ suæ perfidiam corruissent, & non multos secum ad infidelitatis interitum pertraxissent.* Quare sunt veraciter & propriè hæreticæ, & ideò sequitur in textu quòd *qui hæc vera esse credunt, credendo à rectæ fidei tramite deviant, & errore Paganorum involuuntur, cùm aliquid divinitatis aut numinis extra unum Deum arbitrantur:* quia quando solus spiritus ista patitur, infidelis est, qui hæc non in animo, sed in corpore evenire opinatur, vt textus subdit ibidem: & ideò in fine illius canonis bene subditur: *prædicandum esse, annunciandum populis hæc omnino falsa esse, & eum qui talia credit fidem perdere*, quod & nos inquisitores dicimus, & constanter prædicare & annunciare populis non cessamus.

Striges perfidæ & infideles.

CAP. X.

Ex dicto cap. Episcopi. an probetur Striges non deferri corporaliter.

ECce ergo quàm bene ex verbis huius cap. *Episcopi.* concluditur, & clarè probatur id quod superiùs dixi videlicet, quòd dato, quòd in somnijs, seu phantasticis illusionibus arte dæmonum procuratis videantur ipsis Strigibus quadam præstigiosa apparitione se ad ludum dictum accessisse, Dominum Deum & fidem catholicam abnegasse, Dæmonem vt Deum adorasse, & alia superiùs enumerata perpetrasse, ex quo tamen transactis illis somnijs & phantasticis illusionibus retinent ea in mente, ac firmiter credunt ea esse vera; & constanter in tali credulitate perseverant, sequitur quòd sint veraciter & propriè apostatæ quia verè secundum suam opinionem recesserunt à catholica fide & etiam sequitur quòd veraciter sint idololatræ, firmiter tenentes se adorare dæmonem vt Deum, & creaturam pro creatore se colere, ac de facto adorant & colunt: & credentes aliquid divinitatis

Striges verè apostatæ & idololatræ quo modo sint.

nitatis seu numinis extra vnum Deum esse, inuoluantur errore Paganorum idola adorantium: ac etiam sequitur quòd deuiant à fide, & fidem perdunt, & ideò veraciter sunt hæreticæ, credendo quòd ea quæ fiunt in somnijs & phantasticis illusionibus arte Dæmonum procuratis, sint vera, & quòd quæ in solo spiritu fiunt, etiam in corpore accidant, & insuper credendo se posse dæmonum virtute transmutari in feles vel alias species: Quæ omnia cùm sint contra determinationem Ecclesiæ, proculdubiò sunt hæretica, & ideò textus hic appellat tales personas infideles & Paganis deteriores; infidelitas autem in homine baptizato est hæresis, & ita clarissimè patet quomodo dictum cap. *Episcopi* nullo modo contra prædicta militat, neque contra nos obstat. *Striges hæretica.*

Epilogando itaque omnia prædicta, dico quòd illud cap. *Episcopi* non militat contra ea quæ dicta sunt, neq; obstat quin prædictæ Striges vadant corporaliter ad illum ludum, & quin realiter & veraciter fidem abnegent & diabolum adorent, & ex consequenti non obstat quin veraciter sint hæreticæ, tum quia illud c. non loquitur de ista secta Strigum, de quibus nos loquimur, & hoc est quia tempore quo celebratum fuit illud concilium Ancyrense, ex quo sunt sumpta verba illius cap. sed neque tempore quo fuit compilatum decretum, nondum insurrexerat ista Strigum secta: tum quia si quis bene consideret sensum illius cap. non negabit quin sit possibile tales Striges ire corporaliter & pedibus suis in proprijs sensibus & vigilantes ad ipsum ludum, sed neque negabit quin sit possibile easdem interdum verè, corporaliter, & realiter de loco ad locum à diabolo deferri: tum quia etiam nos non negamus, quin interdum possibile sit, quòd ipsis Strigibus appareat in somnijs aut in phantasticis illusionibus, procurante dæmone causatis, quòd vadant ad ipsum ludum, ipsæ verò veluti dormientes, seu velut nihil sentientes, vera citer inueniantur in domibus suis: imò etiam dicimus plura alia posse Strigibus arte dæmonum illusoriè apparere: nullo modo autem dicimus, neque aliquando opinati sumus, aliquam creaturam virtute dæmonum *Concilium Ancyrense.*

in aliam speciem verè & realiter posse transformari: sed neque dicimus verum esse, quòd ea quæ fiunt in solo spiritu, accidant realiter in corpore: Tum postremò, quia dato, sed non concesso, quòd nullo modo vadant corporaliter ad ludum, sed quòd tãtùmodo in somniis & phantasticis illusionibus virtute dæmonum videatur eis quòd vadant ad ludum, & Deum ac fidem abnegent, & dæmonem vt Deum adorent, & alia sic illusoriè ipsis Strigibus accidant, quæ in dicto ludo facere dicuntur: tamen ex quo postea quando sunt in vigilia & in propriis sensibus constitutæ, credunt & firmiter tenent se ea fecisse, & habent ea rata, ac eis omnibus cõsentiunt cum animi complacentia, credentes firmiter se fidem catholicam abnegasse, ac dæmonem pro deo adorasse, & eum tanquam Deum suum habere, & se nullo modo peccare, sed potiùs se benefacere talia perpetrando, & in hac credulitate firmiter perseuerant, adhuc clarè constat quòd sint veraciter apostatæ, idololatræ, & hæreticæ, & ideò textus nominat eas sceleratas, perfidas, & infideles: & dicit quòd credentes talia phantastica & illusoria esse vera, deviant à recta fide, & fidem perdunt, ac inuoluuntur errore Paganorum, & sunt ipsis Paganis deteriores: infidelitas autem in homine baptizato est hæresis. Et ita per hæc omnia clarissimè patet quomodo dictum cap. *Episcopi.* toties allegatum, nullo modo militat contra nos inquisitores, neque obstat quin istæ Striges veraciter dicantur apostatæ, idololatræ, & hæreticæ quomodocunque dicatur, siue quòd vadant corporaliter & realiter ad ludum, siue quòd tantummodò in somnijs & phantasticis illusionibus arte Dæmonum causaris eis talia contingant.

Striges quomodo sint verè apostatæ, idololatræ & hæreticæ.

CAPVT. XI.

An inquisitores hæreticæ prauitatis spectet Striges punire.

CVm ergo prædictæ Striges veraciter sint hæreticæ & idololatræ ac apostatæ quomodocunque dicatur seu quòd realiter vadant ad ludum, seu quòd tantummodò in somnijs aut phantasticis illusionibus, vt dictũ est,

est, sequitur quòd ad inquisitores hæreticæ prauitatis pertinet contra eas procedere, & eas sicut alios hæreticos punire, quod quidem patet.

1. *Quòd sint hæretica.*

Et primò in quantum dicuntur hæreticæ, patet *per cap. vt officium. de hæreticis, lib. 6. in prin.*

2. *Quòd Idololatra.*

Patet hoc etiam in quantum dicuntur idololatræ, offerentes sacrificia Dæmonibus, & eis nefarias preces emittentes, *vt in glos. in verbo, sæperent cap. accusatus, eisdem tit. & lib. §. Sanè.* ac etiam ipsos dæmones adorantes: nam si hæreticus punitur adorans hæreticum, *vt dicto cap. accusatus. §. ille quoque,* quantò magis Dæmonē adorans? Est enim contra illud domini mandatum, *Dominum Deum tuum adorabis. Matthæi. 4. cap.*

3. *Quòd apostata.*

Postremò hoc patet, in quantum dicuntur apostatæ: quia apostata à fide punitur vt hæreticus, quia verè hæreticus est, *de quo habes in verbo, Apostata. §. primo, secundo, & tertio.*

Franc. Peña.

Vide Nostram Lucernam Inquisitorum.

CAP. XII.

Quomodo cognoscuntur Striges & sectatrices: Per confessionem sociarum deteguntur Striges: Sociarum depositio valet contra alias Striges: Inquisitor ne interroget de socijs, eas singulariter nominando: Inquisitor non facilè credat depositionibus Strigum contra alias.

MAnifestantur autem seu deteguntur illi qui sunt de hac secta Strigiaca, & ad notitiā eorum peruenitur duobus modis, videlicet per confessiones sociarum, & per coniecturas & præsumptiones.

Primò ergo per confessiones & inculpationes sociarum: cùm enim mutuò se cognoscant in dicto ludo, ex consequenti possunt etiam mutuò se detegere & manifestare, & hoc præcipuè quando plures separatim, & vna seorsum ab altera, imo nesciente quid alia dixerit conueniunt de eadem persona & de tempore quo eam vide-

rint, & in quibus locis, & maximè quando tales inculpantes aliquam de eorum societate dicunt idem & affirmant coram facie illius quam inculparunt, & ita vna post aliam separatim, & altera nesciente, idem affirmat in facie eius.

Et quòd talis inculpatio seu manifestatio facta per socias faciat fidem contra illam quæ inculpatur, patet per ea quæ notantur *in cap. in fidei fauorem. de hæretic. lib. 6.* Facit ad hoc *glos. fin. cap. quoniam aliqua. de testi.* vide de hoc *in verbo, testes. §. 17. & in verbo, tortura. §. 29.*

Aduertas tamè & sis benè cautus, tu Inquisitor, ne interrogando de complicibus & sociabus vnquam interroges an aliquando viderint talem, vel talem, specificando aliquam vel nominando, neque permittas ab aliqua specificari vel nominari, sed interroges in communi & generali quas socias habet, vel quas viderit in tali ludo, & quid eas ibidem facere viderit, & ei dicas quòd nullo modo aliquam nominet nisi pro certo eam in ludo viderit & cognouerit, & nisi pro certo viderit vel scinerit eam abnegasse fidem, & alia fecisse quæ ibi fieri consueuerunt.

1. *Inquisitorum cautela in interrogationibus.*

Aduertas insuper, & sis benè cautus, ne de facili facias aliquam detineri propter inculpationes talium Strigum tantùm, quia posset contingere quòd dæmon assumeret personam alicuius, & se sub forma illius præsentaret in ipso ludo, vt illam personam infamaret, & tamen illa persona erit innocens, & de tali crimine nullo modo culpabilis: quare cautiùs securiùsque procedes, si ex solis inculpationibus seu manifestationibus sociarum non facies aliquam personam detineri, sed vltra illas inculpationes factas per socias habeas aliqua alia indicia, seu coniecturas, vel præsumptiones, seu suspiciones contra eandem quam volueris detinere.

2. *Inquisitorum cautela de nò detinenda innocente.*

CAP.

CAP. XIII.

Qualiter ex hac Strigiaca secta esse detegantur aliqui per coniecturas & præsumptiones: Indicium seu argumentum, à communiter accidentibus sumptum validum est: Quales coniecturæ seu indicia prodant Striges.

DEteguntur etiam, & ad notitiam eorum qui sunt de hac secta veniunt alio modo, videlicet per coniecturas & præsumptiones: quia in his, quæ in secreto fieri consueuerunt, proceditur ex coniecturis & præsumptionibus, *vt dicitur in l. fin. C. de procur. tuto. vbi glos. not. & Bal. in l. quicunque. C. de ser. fugi. & in rubrica. C. de proba.* nam indicium sumptum ex experientiis & coniecturis quæ communiter accidere solent, est validum: vnde *vt dicit Panor. in cap. Ofitus. de elect. in fine.* argumentum à communiter accidentibus tenet, & quando tali coniecturæ frequenter contingit adesse veritatem, tunc est graue indicium, & æquiparatur præsumptioni iuris, *vt notatur per Cynum in l. metum. de dolo.* siue agatur de probando vero hominis acto, siue de probando animo; *ff. de fict. l. 1. §. sed si clausa. & ibi significasti de homic.* nam præsumptio nihil aliud, quam quædam suspicio, quæ causatur in animo iudicis, vel cuiuscunque ex variis coniecturis, vel argumentis seu indicijs, *vt dicit Panor. in cap. quanto de præsum. col. 3. in fine.* Ad omnia ista *vide in verbo, indicium. §. 5. & § fin. & in verbo, præsumptio. §. 5.*

Striges manifestantur per coniecturas & Præsumptiones.

Cùm ergo abnegatio fidei, adoratio diaboli, conculcatio crucis, & alia quæ faciunt tales Striges in ipso ludo, & alibi cum ipso diabolo, omnia fiant in secreto & seorsum à fidelibus Christianis, ideò necesse est, quòd contra eas procedamus ex coniecturis & præsumptionibus.

Et istæ coniecturæ seu præsumptiones sunt aut fascinationes puerorum, vel maleficia causantia infirmitates, aut alia nocumenta circa homines vtriusque sexus, & etiam circa terræ fruges, vinearum vuas, arborum fructus, ac etiam circa iumenta & alia diuersorum generum animalia, vel etiam medicationes & curationes talium hosti-

Coniecturæ & præsumptiones contra Striges.

infirmitatum, & nocumentorum, quæ omnia fiunt virtute diaboli, aut ipso cooperante, vt per singula patebit.

CAP. XIV.

Per fascinationes puerorum detegunturStriges, & quid sit fascinatio: Mulier menstruata inficit visum speculum, & Basiliscus interficit visum hominem.

Fascinatio quid sit.

NAm fascinatio puerorum, vt ab ipsa incipiam, *vt dicit B. Thomas in prima parte, quæstione centesima decima septima, articulo tertio in responsione ad secundum argumentum, & super epistolas Pauli ad Galatas, tertio capitulo, lectione prima*, est infectio procedens ab oculis infectis propter malitiam animæ, cooperante dæmone, & Deo permittente: & hoc præcipuè accidit in vetulabus, in quibus ex malignitate quadam, contracta ex familiaritate vel pacto dæmonum, fit immutatio noxia & venenosa per venas ad oculos earum, & ab oculis ad rem inspectam per spatium determinatum, & ita aspectus earum venenosus & noxius inficit pueros, habentes corpus tenerum & de facili receptivum talium impressionum, & sic infirmantur & cibum vomunt, *vt dicit Beatus Thomas, vbi suprà.*

Mensfruata mulier inficit speculum.

Per quem modum dicimus, quòd mulier actualiter menstruata, si aspiciat in speculum purum & mundum, subitò inficit & deturpat ipsum, & Basiliscus videns hominem interficit ipsum, *vnde glos. super illud Pauli ad Galatas tertio: O insensati Galatæ, quis vos fascinauit? dicit: quidam habent oculos venenosos, qui solo aspectu inficiunt alios maximè pueros.*

CAP. XV.

Striges inferunt multa nocumenta, & impediunt actus coniugales.

QVòd autem per has Striges realiter & verè inferantur nocumenta diuersis personis: & primò, impediendo

diendo actus coniugales seu matrimoniales, patet per hoc, quia realiter inueniuntur effectus reales impedientes illos actus, *vt patet per totum titulum de maleficiatis & per Panor. & alios doctores ibi scribentes, & per cap si per sortarias. 33. quæst. 1.* & qualiter fiant maleficia circa actus illos matrimoniales, declarat Petrus de Palude *in quarto sent. dist. 34.* dicens: quòd, quia dæmon ex eo, quòd est spiritus, habet potestatem super creaturam corporalem ad motum localem prohibendum vel faciendum, ideò potest corpora impedire ne sibi appropinquent directè vel indirectè interponendo se quandoq; in corpore assúpto.

Coniugales actus impediuntur à Strigibus & ligãtur quinque modis.

1.

Alio modo, quia potest refrigidare hominem ab actu illo, adhibendo occultè virtutes rerum, quas optimè nouit ad hoc validas.

2.

Tertio modo turbando extimationem & imaginationem, qua reddit mulierem exosam, quia potest in ipsa imaginatione imprimere.

3.

Alio modo, quia potest reprimere rigorem membri, sicut etiam motum localem reprimere potest.

4.

Quintò potest impedire illos actus matrimoniales, prohibendo missionem spirituum ad membra in quibus est virtus motiua, quasi intercludendo vias seminis, ne ad vasa generationis descendat, vel ne ab eis recedat.

5.

CAP. XVI.

Striges inferunt nocumenta causando infirmitates hominibus & iumentis: Qualiter iudicetur morbus per maleficium illatus.

INsuper istę Striges nocumenta inferunt viris ac mulieribus & iumẽtis ac bestiis cum maleficiis suis, causando diuersas infirmitates, cooperante diabolo in quantum istæ Striges accipiunt ab ipso diabolo aliqua nociua, & ea præbent viris ac mulieribus vel iumentis, aut in cibo aut in potu, vel tangendo, aut ipsemet diabolus occultè applicat aliqua maleficia vel nociua in lectis vel vestibus, sicut sæpenumerò inueniuntur in lectis vel vestibus aliqua, quæ arte humana minimè aut vix fieri vel cõponi possẽt; ex quibus sic applicatis aut in lectis, aut in vesti-

vestibus, aut tactu, aut in cibo & potu, sequuntur dolores capitis, torsiones viscerum, exsiccationes membrorum, stomachi destructiones, & aliæ plures infirmitates, ex quibus sæpe plures moriuntur.

Animalibus ingeruntur infirmitates à Maleficis.

Idem etiam de iumentis & alijs animalibus, quæ ex talibus nociuis seu maleficiis sic in cibo aut potu vel tactu eis applicatis sæpe infirmantur & moriuntur, aut lacte priuantur: & hoc est quia, *vt tangit Beatus Thomas in secundo libro sent. distinctione septima*, tales infirmitates, quæ generari possunt virtute alicuius agentis naturalis, possunt etiam causari à dæmonibus applicantibus talia agentia naturalia ad causandas illas infirmitates: possunt autem discerni istæ infirmitates causatæ per Striges, cooperante diabolo, per maleficia, ab illis quæ causatæ sunt naturaliter iudicio medicorum. Nam *sicut dicitur 26. quæst. 2. cap. illud.* ad genus superstitionis pertinent omnes ligaturæ, & omnia remedia, quæ medicorum disciplina condemnat, in quibuscunque rebus suspendendis atque ligandis.

Ita dicimus, quòd vbi medici periti ex aliquibus coniecturis vel circunstantiis iudicant illam infirmitatem nõ ex defectu naturæ, neque ex aliqua causa naturali intrinseca, sed ab extrinseco accidisse, vbi non fit ex venenosa infectione, quia sic sanguis vel stomachus malis humoribus esset repletus, tunc ex sufficienti diuisione iudicant effectum esse maleficialem.

Cognoscitur etiam quando medici periti & bene practici vident infirmitatem esse incurabilem, ita vt nulli medicaminibus vel remediis naturalibus æger possit releuari, imò potiùs cernunt ipsum in dies aggrauari.

CAP. XVII.

Striges nocumenta inferunt terræ fructibus: Maleficæ quædam maleficia curant ope Dæmonum.

Striges maleficij destruunt terræ fructus.

INferunt etiam plura nocumenta cum suis maleficijs procurando grandines & alias aëris tempestates ad destruendum terræ fruges, vinearum vuas, & aliorum arborum

arborum fructus: & hæc omnia faciunt ac procurant cooperante ipso diabolo. Nam vt dicit Beatus Thomas *super Iob primo c.* necesse est confiteri quòd Deo permittente dæmones possint perturbationem aëris inducere, ventos concitare, & facere vt ignis de cælo cadat. Quare igitur cùm grandines & similes aëris intemperies procedant ex motu aliquorum naturalium, puta vaporum elevatorum à terra, sequitur quòd etiam diabolus sua virtute, nisi impediatur à Deo, possit tales vapores mouere, & illas grandines seu ventos ac pluuias causare.

Sunt insuper aliqui viri, & aliquæ mulieres, quæ ignorantes artem medicinæ, talia suprà dicta maleficia destruunt, & infirmitates causatas à talibus maleficiis curant, & infirmos sanant, quæ quidem omnia cooperante dæmone faciunt, quod sic patet: Tum quia talia curant priùs dæmones inuocando & consulendo, ac ab eis responsa expectando, vnde communiter taliter medicantes nolunt subitò remedium dare, sed aliquo tempore expectare, vt interim consilium diaboli requirant, postea adhibent remedia: tum etiam quia destruunt talia maleficia in vna persona, sed illud maleficium alteri inferre coguntur: vel quia saltem illud tale maleficium non possunt remouere nisi aliud maleficiant vel aliquid illicitum aus superstitiosum perpetrando.

Maleficia maleficijs destructa.

CAP. XVIII.

Aliud signum ad cognoscendas Striges, sumptum à vi huius facilis effectu subsecuto: Aliud signum desumptum ab irreuerentia erga corpus Christi.

CVm ergo istæ Striges faciant talia maleficia & nocumenta, vel ea curent non nisi diabolo (vt prætactum est) cooperante, & ipse dæmon cooperetur eis in talibus propter abnegationem fidei catholicæ, & etiam quia ipsi diabolo seipsas ex toto dedicarunt, vt communiter ipsæ Striges confitentur, cuius signum est quia antequam abnegent fidem, & diabolum adorent, nunquam possunt talia perpetrare, sequitur ergo de necessitate quòd

Striges ex familiaritate Dæmonis & effectu cognoscuntur.

quòd talia maleficia, seu eorum curationes factæ modis supradictis euidenter probent aliquam personam Strigem.

Quare quotiescunque aliqua persona, aut rixando, aut etiam non rixando, facit aliquas minas contra aliam personam, dicens: quia tu mihi feciſti ſic vel ſic, ego faciam taliter quòd ſenties ſi bene feciſti vel non: vel faciam quòd eris malè contenta de me, vel quòd nunquam de tali re lætitiam habebis, & alias ſimiles minas; & poſteà ſequitur effectus: ſignum eſt, quòd talis effectus ſit cauſatus opera diaboli, præcipuè quando non poteſt ſciri quomodo aliter talis effectus ſit ſecutus, & ideò tales minæ cum effectu ſequente faciunt magnã præſumptionem & vrgentem coniecturam, quòd talis minans Strix, eſt diabolo per abnegationem fidei dedicata, & erit indicium ſufficiens ad torturam: ſicut de eo qui minatus eſt alteri de percutiendo eum, & demum fuit percuſſus & neſcitur à quo, præſumendum eſt quòd fuerit ille qui minas intulit, de quo habes diffusè in verbo, tortura. §. 26.

Ecce ergo quomodo per has coniecturas deteguntur illi qui ſunt de hac ſecta, & hoc maximè quia talibus coniecturis contingit frequenter imò quaſi ſemper, veritatem adeſſe, prout continua & cotidiana experientia docet, ideò faciunt magnum & graue indicium, *vt habes in verbo, indicium. §. quinto.*

Signa manifeſtationis Strigum.

Deteguntur etiam per aliqua ſigna, putà ſi faciunt ſicas quando elevatur corpus Chriſti, vel auertunt faciẽ à cruce, & ſimilia quæ faciunt communiter illi qui ſunt de hac ſecta: & ſic finitur iſte tractatus ad laudem Dei.

PARA

PARALIPOMENA AD BERNARDVM Comensem addenda.

QVÆSTIO VNICA.

An ad solos iudices Apostolicos, non autem seculares cognitio Lamiarum spectet.

An etiam iudices fidei possint compellere iudices seculares ad exhibendos processus Maleficarum, & vice versa possint seculares compellere Apostolicos in secularibus delictis vt sibi reos exhibeant & puniant.

VLtimo loco illud explicãdũ occurrit, quod hic auctor videtur omisisse in hac disputatione, an videlicet Lamię ab inquisitoribus Apostolicis seu alijs iudicibus Ecclesiasticis relinqui possint curiæ sæculari, si confessæ fuerint infanticidia, homicidia, aut alia grauissima crimina, aduersus quæ per leges ciuiles mortis pœna statuta est.

Malefici non carcerandi sed morte dãnandi.

Et Iacobus Sprengerius *in Malleo Maleficarum parte 1. quæst. 14. circa finem*, ait, satis probabile videri, vt, quantumcunque pœniteant, non debeant sicut alij hæretici carceribus perpetuis mancipari, sed vltimo supplicio puniri.

Arnaldus tamẽ Albertinus *tract. de agnoscen. assert. q. 25. nu. 66.* quem sequitur Simancas *de cath. instit. tit. 37. de lamiis. nu. 17.* verè sentit non posse inquisitores, de iure, huiusmodi delinquentes

curiæ sæculari tradere vltimo supplicio afficiendas, sed eas corde puro redire volentes recipiendas esse ad Ecclesiæ gremium: nihil enim habet commune causa hæresis cum infanticidiis, aut aliis criminibus à Lamiis perpetratis, quorum quidem criminum cognitio ad inquisitores minimè pertinet, quare iniquè mihi agere viderentur iudices fidei, si Maleficis huiusmodi pœnitere volentibus beneficium misericordiæ & absolutionis denegarent.

Sed ab hac sententia sequentem casum excipimus: nam si maleficæ, à iudicibus sęcularibus primùm captæ, inquisitoribus fuerint consignatæ propter incidentem hęresim, cuius iudices sęculares cognitionem non habent. *cap. vt inquisitionis. §. prohibemus. de hæret. lib. 6.* vt cùm verbi gratiâ, aliqua malefica capta fuit à sæculari magistratu pro infanticidio, aut alio delicto sęculari & dum eam interrogaret, constitit sibi de hæresi, vel de alio delicto hæresim sapiente, tunc peracto iudicio hęresis eidem iudici sęculari restituenda malefica est, vt is aliorum criminum cœptum iudicium legibus ciuilibus peragat: tunc enim non dicitur propriè curię sæculari relinqui, sed potiùs priori iudici restitui, qui ratione criminis sæcularis super malefica illa legitimam habet iurisdictionem, atque hæc sententia verissima est, & in praxi penitùs obseruanda, sicut & obseruatur iuxta constitutionem sanctissimi domini nostri Pij V. Pontificis maximi, cuius verba ita habent: *Necnon carceratos quoscunque pro quibusuis delictis, & debitis etiam atrocibus*

Cõstitutio Pij V. de reis ad iudices sęculares remittendis.

bus apud dictum inquisitionis officium quomodolibet delatos, vel denunciatos, suspensa aliorum criminum inferiorum cognitione, ad eosdem Cardinales, & inquisitionis carceres, ibidémque ad criminis hæresis totaliter cognitionem, & expeditionem retinendos, & postea ad eosdem officiales pro aliorum criminum expeditione remittendos, sine mora transmittant. Hactenùs ibi. Habetur autem hęc constitutio inter litteras Apostolicas pro officio sanctissimæ inquisitionis *in fine Directorij inquisitorum.*

Inquisitor fidei potest compellere iudicem sæcularem ad exhibendam hæreticam.

Scitu dignum est, an iudex fidei, ad cuius aures seu tribunal legitimè perueuit maleficam aliquam, quæ in carceribus iudicis sęcularis cõtinetur, hęreticam esse, aut de hæresi suspectam, possit compellere magistratum sęcularem, vt eam, sibi consignet pro causa hæresis iudicandam; Et certissimum ac verissimum est, id posse facere: nam ratione criminis Ecclesiastici eam ream vel reum iudices fidei petere possunt, & debent omnino sæculares magistratus eis obedire, nec vllo pacto de hoc crimine, cùm merè sit Ecclesiasticum, directè vel indirectè cognoscere possunt, aut iudicare. *cap. vt inquisitionis. §. prohibemus. de hæret. lib. 6.*

Immò amplius possunt magistratus sęculares quicunque compelli per fidei iudices ad exhibendum eis processus, & quaslibet scripturas, vt possint intelligere, an in eis quicquam contineatur aduersus maleficam, aut maleficos cuiuscunque sexus, quod fidei causam tangat, & iudicium inquisitorum iuuare possit. *argumentextus in c. vt*

commissi, de hæret. lib. 6. ibi: Necnon faciendi à quibuslibet assignari nobis libros seu quaternos, & alia scripta. &c. conferunt tradita per Ioannem Rojam *in singularibus fidei, singul. 54. incipien.* Edere instrumenta.

Iudex secularis potest ab Inquisitore compelli per excom. &c.

Possunt autem isti magistratus sæculares cõpelli ad supradicta exhibenda & consignanda per censuram Ecclesiasticam, excommunicationem videlicet, suspensionem, aut interdictum: hæc enim nomine censuræ Ecclesiasticæ continentur, *cap. quærenti. extra de verb. signif.*

Sed numquid poterit vice versa magistratus sæcularis compellere iudicem fidei, vt tibi exhibeat aliquas reas, reóIve, qui sæcularia delicta commiserunt, vt eos possit iuxta legum ciuilium sanctiones punire? Equidem non potest, quia nulla ei in iudicem Ecclesiasticum competit iurisdictio, cùm verò iudex ecclesiasticus in suo tribunali delinquẽtes punierit, tunc iudex sæcularis pro criminibus ad suum forum pertinẽtibus eosdem punire poterit. ad quod faciunt tradita per Antonium Gomezium *tomo 3. variar. resol. cap. 1. nu. 40.*

Atque hæc quæ breuiter tradidimus sunt in hac causa Lamiarum ad praxim iudicantium magis necessaria, quæ propterea addere huic Bernardi tractatui visum fuit opportunum.

Plura suggerit author Lucernæ Inquisitorum verbis: *Dæmones inuocare. Diuinatio. Implorare auxilium à Dæmonibus. Inuocare Dæmones. Secta Strigia. & Sortilegia.*

Franc.

Franc. Peña.

CVm verò idem hic auctor in hoc tractatu, numero, siue §. 1. asserit ad inquisitores hæreticæ prauitatis pertinere de lamiarum secta cognoscere, contra eas procedere, & sicut alios hæreticos punire, id quidem verissimum est, & multis Romanorum Pontificum sanctionibus constitutum, videlicet Innocentij VIII. cuius initium est: *Summis desiderantes affectibus.* quam refert Iacobus Sprengerius *in principio Mallei Maleficarum*, & Bartholomęus Spinæus *in libro de Strigibus c. 3.* Item Adriani Sexti, quæ incipit: *Dudum vt nobis.* quã refert idẽ Spinæus *præcitato loco.* Item Alexãdri Sexti, cuius principium est: *Cum acceperimus.* quæ refertur inter litteras Apostolicas pro officio sanctæ inquisitionis in fine Directorij inquisitor. & hæc est communis nostrorum sententia, quam optimæ confirmant rationes hoc loco ab auctore allatæ.

Lamiæ vt hæretica ab Inquisitoribus puniendæ.

Quòd si quæras an soli inquisitores in causis Lamiarum procedere possint secùs ac fiat in causis hæreticorum, *vt in cap. per hoc. de hæret. libro. 6. extranag. ex eo. de hæret clement. 1. de hæret.* respondebo tutius quidem esse ac decentius, vt inquisitores perinde in causis Lamiarum ac in causis hæreticorum procedant, & processus conficiant requisitis diœcesanis secundùm iuris dispositionẽ in locis proximè citatis; nihilominùs tamẽ si soli velint procedere, id quidẽ facere possunt, &

Quomodo solorum Inquisitorum sit cognoscere de Lamijs.

quod soli procedentes fecerint ac decreuerint, siue condemnando siue absoluendo, id validum erit, sicut constat ex præcitata constitutione Alexandri Sexti, cuius verba hîc inserere placuit, habent autem ita.

ALEXANDER PAPA

Dilecto filio Angelo de Verona ordinis Prædicatorum sacræ Theologiæ professori in prouincia Lombardiæ hæreticæ prauitatis inquisitori, & successoribus suis, Dilecte fili, salutem, & Apostolicam benedictionem.

Lombardia Lamiarum hæresi infecta.

Cùm acceperimus in prouincia Lombardiæ diuersas vtriusque sexus personas diuersis incantationibus, & diabolicis superstitionibus operam dare: suisque veneficijs & vanis obseruationibus multa nefanda scelera procurare: homines, & iumenta, ac campos destruere, & diuersos errores inducere, magnáq; inde scandala exoriri: Decreuimus, pro pastoralis officij nobis exalto commissi ministerio scelera huiusmodi compescere, ac scandalis & erroribus præmissis, quantum cum Deo possumus occurrere; Ea propter tam tibi, quàm etiam successoribus tuis per Lombardiam constitutis, de quibus in his & alijs plenam in Domino fiduciam obtinemus, committimus & mandamus, vt etiam soli, honesto tamen comitatu per vos eligendo associari, contra eosdem vtriusque sexus personas diligenter inquiratis: eásque iustitia mediante puniatis & compescatis. Et vt melius commissionem huiusmodi exequi possitis, contra illas vobis plenam & omnimodam harum serie concedimus facultatem. Constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, necnon indultis & concessionibus ordinarijs forsan pro tempore factis, cæterisque contrarijs quibuscunque non obstantibus. Datum Romæ apud sanctum Petrum sub annulo Piscatoris die, & cæt.

AMBRO

AMBROSII DE VIGNATE Laudensis I.V.D. famosissimi elegans ac vtilis quæstio in duos articulos diuisa.

QVAESTIO VNICA.

De Lamijs seu Strigibus, & earum delictis. Cum commentarijs Franciſci Peñæ *Sacræ Theologiæ & I. V. Doctoris.*

QVID † ergo dicemus de mulieribus, quæ confitentur nocturno tempore ambulare per longa locorum interualla in momento temporis, & intrare cameras alienas clauſas, coadiuuantibus earum magiſtris Dæmonibus,(vt dicunt)cum quibus loquuntur, † quibus præſtant cenſum,& cum quibus(vt dicunt) hąbent copulam carnalem, & quibus perſuadentibus (vt dicunt) abnegant Deum & Vir-

Lamiarum nefaria ſcelera.

ginem Mariam, & cum pedibus conculcant sanctam Crucem, & quæ Dæmonibus coadiuuantibus (vt dicunt) interficiunt pueros, & interficiũt homines †, & faciunt eos cadere in infirmitates diuersas, & quæ dicunt se multa his similia facere; & aliquando se transformare in formam muscipulę; & Diabolum dicũ se aliquando transformare in formam canis, vel alterius animalis: An hæc & his similia sint possibilia, vel verisimilia, vel credenda?

Transformatio.

Depositio inculpati de Lamia cum trãsciursis.

Hunc casum habui sępius de facto, & inter cęteros occurrit mihi casus talis; Quidam inculpatus, quòd esset de secta Mascorum seu Maleficorum de se confessus, multos alios viros & mulieres inculpauit, quòd essent de eadem secta, de nocte ambulantes, & quòd in triuiis vel quadriuiis, vel confiniis viarum ibant discurrentes, & multa mala facientes: ad depositionem istius Inquisitor hæretię prauitatis aliquas mulieres cepit & incarcerauit: quarum aliquæ sponte cõfessæ sunt prædicta & similia huiusmodi; aliquæ verò negantes ad torturam positæ sunt, & in tormentis confessę sunt.

Diuisio præsentis quæstionis.

Circa casum istum putaui de duobus principaliter esse inquirendum, dum accideret de facto: primò inuestigandum, an prędicta confessata sint possibilia, & verisimilia, & credenda, vel non.

Secundò, nunquid depositio illius de se confessi, & etiam vnius, vel alterius, vel trium, vel quatuor mulierum similia deponentium, sit indicium sufficiens ad torturam.

Franc.

Franciſci Peñæ

Notæ in Ambroſij de Vignate quæſtionem de Lamijs.

✝ *Quid ergo dicemus de mulieribus, &c.*] Hîc incipit tractare Ambroſius de Lamijs, ſeu Strigibus, quam tractationem diuidit in duos articulos, vt ipſe mox oſtendit, verſ. *Circa caſum iſtum*, & verſ. *Secundò numquid.* In hac diſputatione obſcurus videtur Ambroſius, & ſententia eius intricata; nihilominùs ex antecedentibus & conſequentibus colligimus quid ſibi velit.

De Lamiis & earum impietatibus multi & graues doctores ſcripſerunt: vt Iacobus Sprenger, Syluester de Prierio, & Spina, & Franciſcus Pōzinibius integros tractatus: Alfonſus à Caſtro, *cap. 16. & alijs precedentibus libro 1. de iuſta hæreticorum punitione* multa quoque de his diſſeruit, ſecutus magna ex parte Paulum Grillandum *tract. de ſortilegijs. quæſt 7.* Albertinus *tract. de agnoſ. aſſertio q. 24 & 25.* Bernardus Comenſis *in diſputatione de Strigibus*, & alij; & nouiſſimè prodijt in lucem, *Repetitio diſputationis de Lamijs ſeu de Strigibus*, auctore Thoma Eraſto.

Illud hîc in primis præfabor, videlicet communem ſententiam eſſe, Lamias corporaliter poſſe deferri per varia locorum interualla, quò Dæmones permittente Deo eas duxerint. Solus Franciſcus Ponzinibius Placentinus (quod ego ſciam) hanc communem Doctorum ſententiam reuocans in dubium, conatus eſt defendere, eas non ferri corporaliter: ſed quæ dicuntur de illis, accidere eis in ſomnijs, non autem re vera in corpore euenire. Eius tamen ſententiam non modò communis opinio tot illuſtrium virorum, verùm etiam ipſa quotidiana experientia grauiſſimè refellit; de quo etiam ſuo loco dicetur. *Deportatio Lamiarum.*

Huiuſmodi autem nefarias fœminas, de quibus nunc agimus apud Græcos & Latinos variè nominari videntur: Quippe Φαρμακίδες, & Φαρμακεύτριαι, dicuntur à Græcis; *Maleficarum varia appellatio.*

idque ἀπὸ τῆς φαρμακείας quo vocabulo ars earum exprimitur: à Latinis autem promiscuè & confusè vocantur Lamiæ, Striges, Magæ, Veneficæ, Incantatrices, & Maleficæ. vulgò item in Italia, Strighæ dicuntur, & Strigoni: Hispania interdum Bruxios, aut Bruxias, alias Xorguinos, vel Xorguinas nominat. harum appellationum ratio breuiter reddi non potest, & ob id omittetur à me consultò, alibi fortassis copiosè relaturo: tantillùm tamen suprà *ad Bern. Comensis cap. 1. tetigimus.*

Homagium & obedientia Dæmoni à Maleficis præstita.

† *Quibus præstant censum.*) Id est, quibus faciunt homagium, seu exhibent obedientiam & reuerentiam, quoniam inter alia lamiarum scelera, id est grauissimum & valde horrendum, vt cùm primùm in hanc sectam cooptantur, coram Dæmone, ipsis visibiliter in assumpto corpore apparente, abnegent Deum, & fidem Christianam, & cultum omnem diuinum, & beatissimam Virginem Mariam, & sacramenta Ecclesiæ catholicæ, & ipsi Dæmoni promittant perpetuam reuerentiam, cultum, & obedientiam: qualiter verò soleat hoc nefarium scelus iniri, docent in primis Iacobus Sprenger *in Malleo Maleficarum par. 1. q. 1. c. 2.* Arnaldus Albertinus *tract. de agnos. assert. cathol. q. 24. nu. 3.* & Alphonsus Castrus *lib. 1. cap. 16. de iusta hæret. punit.*

Infirmitates à maleficis illatæ.

† *Et faciunt eos cadere in infirmitates diuersas.*) Quòd à maleficis Deo permittente inferri possint variæ infirmitatum genera longa posset à nobis oratione demonstrari: sed eum articulum latissimè disputat Iacobus Sprenger *in Malleo Maleficarum par. 2. quæst. 1. cap. 11.* eum videto.

ARTI

ARTICVLVS PRIMVS.

An præcedens Lamiarum depositio sit possibilis, verisimilis & credenda.

CIrca † primum articulum arguitur, † & videtur, quòd sint possibilia prædicta, scilicet, quòd cum Dæmonibus loquantur, cum illis ambulent, responsum præstent, & similia huiusmodi maleficia illis cooperantibus faciant. Nam primò suprà est visum per Sanctum Thomam *in 2.2.quæst.95.art.4.* quòd possibile est pacta inire cum Dæmonibus tacita vel expressa. *Colloquium cum Dæmonibus possibile.*

Secundò, dicit Augustinus *in 2.lib.de Doctrina Christiana*: quidquid procedit ex societate Dæmonum & hominum, superstitiosum est, & cætera, ergo possunt huiusmodi fatuę mulieres habere societatem, & commercium cùm Dæmonibus. *Societas Dæmonum cum Lamijs superstitiosa.*

Item, quòd Dæmones inuocentur habetur per Sanctum Thomam *in dicta quæst.95.artic.2.& per gloss.in dicto c.accusatus. §.sanè.supra eod. tit. & in iuribus in illa gloss.allegatis.* *Dæmones inuocantur à Maleficis.*

Item, quòd sit possibile Dæmonẽ loqui mulieribus talibus, vel viris inuocantibus eum, † probatur, quia Dominus interrogauit Dæmonem, *quod tibi nomen est?* qui respondit, *Legio mihi nomen est: quia multi sumus*, &c. *vt habetur Marci 5.cap.* *Inuocantibus Dæmon colloquitur.*

Item, quòd Diabolus loquatur, *habetur 3.Regum, vltimo cap. vbi dicitur: Egrediar, † & ero spiritus mendax in ore omnium prophetarum eius.* *Diabolus loquitur mendacium.*

Item

Item, & *Ioan. 8. cap.* dicitur, Quòd cùm Diabolus loquitur mendacium, ex propriis loquitur, quia mendax est, & pater eius. ergo mulieres prædictæ non sunt confessæ impossibilia.

Cur dæmones interdum vera dicant.

Item, dicit Ioannes Chrysostomus *super Matthæum*, quòd interdum concessum est Diabolo verum dicere, vt mendacium suum rara veritate commendet. & habetur per Beatum Thomam *in 2. 2. q. 172. artic. 6.*

Apparitio bonorum Angelorum in assumptis corporibus.

Item, quòd Dæmon possit loqui talibus mulieribus probatur, quia Angeli boni locuti sunt & conuersati sunt cum hominibus: nam vt scribit Augustinus *in lib. 16. de ciuitate Dei*, Angeli boni assumptis corporibus † apparuerũt Abrahæ, & visi sunt à tota familia. † Apparuerunt etiam Angeli Loth, & ciuibus Sodomorum: scilicet duo Angeli in specie duorum iuuenum, *prout scribitur in Genesi.* Simliter Angelus qui apparuit Tobię ab omnibus visus est, † *prout scribitur in Tobia.* Et de Angelis bonis, qui apparuerunt Abrahæ dicitur *Genes. 18. capit. cúmque comedissent, dixerunt ad eum: vbi est Sara vxor tua, &c.*

Ex quo patet, quòd Angelus non solùm potest assumere corpus, sed etiam assumpto corpore exercere opera animę vegetatiuæ, quæ sunt viuere, nutrire, generare, augmentare: hoc enim totum comprehenditur sub nutrire. Si igitur Angeli boni hæc possunt, sic & Dæmones.

Coitus Dæmonum cum mulieribus.

Et si dicãt & confiteantur tales mulieres prędictæ, aliquando coire Diabolum cum eis, non videtur hoc omnino impossibile: † pro quo adduco, quod scribit Sanctus Augustinus *in 15. de ciuitate*

ciuitate Dei dicens, se audiuisse à fide dignis, Syluanos & Faunos, quos incubos & succubos dicimus, mulieribus improbos extitisse: nam sicut Angeli lucis assumunt corpora ex aëre, ex superiori & puriori parte aëris, ita Angeli tenebrarum assumunt corpora de inferiori parte & de fœtida, vt dicit Aegidius *super octaua distinctione. 2. lib sent.* & Isid. *in c. 1 li. 7. de summo bono.* & plurimi Theologi consentiunt. Iacobus de Voragine etiam recitat, Dæmonem sub forma Angelica venisse tentatum sanctam Iulianam.

Item, quòd Dæmones assumant corpora aëreæ substantiæ, & fallere possint istas mulieres, probatur in istis versibus Claudiani Poëtæ eximij loquentis de Dæmonibus, sic dicentis: *Dæmones varias inducunt formas ad decipiendum.*

Hi velut aëreo vestiti corpore, nostram
Mentiti speciem, multos phantasmate ductos
Deludunt homines falsi veríque Prophetæ,
In tenebris lucem simulant, in lite quietem,
Abscondunt sub pace dolos, in felle figurant,
Sub dubia specie recti vitiata reponunt.

Et Hieronymus *in vita & legenda beati Antonij* dicit:

Quandoque Dæmones terrent, nunc mulierum, nunc bestiarum, nunc serpentum formas sumentes, &c.

Ergo possibile est Dæmonem apparere mulieribus prædictis, † aliquando in forma magni magistri, vel amasij sui, aliquando in forma canis, vel alterius animalis, vt dicunt: ergo non viden- 9.

dentur confessæ impossibilia, si dicunt se conuersatas cum Dæmonibus, & eos vidisse in forma humana, & cum eis habuisse concubitum, & ab illis portatas esse de vno loco ad alium: puta a ciuitate Parisiorum vsque Romam, &c.

Exemplum de Dæmone obtẽperante inuocanti ipsum.

Accedit ad hoc quòd scribit Beatus Gregorius *in 8. lib. suorum moraliũ*, † Quòd quidam sacerdos reuersus domum mancipio suo negligentius venienti dixit: *Veni Diabole, discalcea me*; quòd mox ceperunt caligarum corrigiæ in summa velocitate dissolui, vt apertè demonstraret, quòd ipse qui nominatus fuerat, scilicet Diabolus, ad extrahẽdum caligas obediret. Et dicit ipse Sanctus Gregorius, quòd tunc presbyter pauescens, magnis vocibus exclamauit dicens: *Recede miser, recede miser, non tibi, sed mancipio meo imperabam, &c.* ergo non videtur impossibile, quòd Dæmon prædictis mulieribus, seu viris eum inuocantibus æppareat.

Maleficia aduersus coniugatos, & alios.

Item pro ista parte facit, † quia videmus quotidie maleficia fieri aduersus coniugatos & alios, *vt habetur in cap. fraternitatis. supra de frigid. & maleficiat. & 33. q. 1. cap. si per sortiarias.* patet per illud Vergilij (Si Poëtæ credimus) de socijs Vlyssis, quos mutauit Circe in formam animalium, vnde dicit ipse Vergilius:

Ecloga 8.

Carminibus Circe socios mutauit Vlyssei.

Carminibus, id est, incantationibus.

Et † dicit Isidorus *in 8. Etymologiarum lib.* quòd illa transmutatio sociorum Vlyssis non fuit fabulosa.

Et † in Exodo legitur, quòd Magi Pharaonis

coram

coram Moyse & Aaron verterunt virgas in dracones,& aquam in sanguinem,& cætera.

De † Arcadibus legitur,quòd Arcades transeũtes stagnum quoddam in Arcadia vertebantur in lupos.

Et Apuleius sectæ Platonicæ philosophus scribit historicè,† se ipsum in asinum fuisse conuersum, dum auis fieri conaretur per artem magicam ; sed tractu temporis in hominem fuisse restitutum. *Apuleius in asinum.*

Et iterum, vt ad sensus historicos redeamus, Augustinus *in 18. de ciuitate Dei,* scribit quendam Demenetum nomine fuisse versum in Lupum, sed post annum decimum in hominem restitutum : & subdit *ibidem* ipse Augustinus : & cùm essemus in Italia audiuimus , quasdam mulieres imbutas his malis artibus,dato caseo statim homines verrere in iumenta , quę necessaria quæq; portabant:& finita opera , iterum fieri homines: mens tamen seruabatur humana. & idem dicit Apuleius prædictus de se ipso scribens: *quamquã essem perfectus asinus,sensum tamen retinebam humanum.* *lib.18. cap.18 de ciuitate Dei.*

† In contrarium facit secundùm veritatem, quòd prædicta non sint possibilia , quia vt dicit Damascenus *in 3. cap. lib.* 2. † Angelus & Diabolus sunt substantia incorporea.ergo bestiale est dicere,quòd Dęmones habeant manus vel pedes.

Item ; † quòd Dæmones coïre non possint, etiamsi ex permissione diuina assumant corpora aërea,patet per physicam rationem : quia dicunt

physici

physici, semen esse superfluum vltimæ digestionis, & cætera: sed quibus non competit mutatio alimenti, non competit emissio seminis, ergo & cætera.

Item, † quòd non possit Diabolus loqui, & sic non possit petere censum à mulieribus istis, nec præcipere ipsis, quòd abnegent Deum, probari videtur; quia etiamsi libere assumerent corpora, in corporibus assumptis non sunt illa, quę requiruntur ad formationem vocis, & ideò dicit Philosophus *in primo Politicorum*, quòd soli homini natura dedit sermonem: & Ægidius *super* 8 *dist.* 2. *lib. sentent.* vult Dæmonem non habere os, linguã, dentes, palatum, pulmonem, & sic mutum: & cætera. & ideò licèt aliquando Dæmones videantur loqui in assumptis corporibus, non est ille sonus proprię vocis, nec propriè vox, sed voci similis.

Et licèt etiam dicamus, quòd aliquando comedant, † illa non est vera comestio: quia & angeli boni & lucis, si aliquando comedisse legantur, vt dicit Ægidius *super dicta octaua dist. 2. lib. sent.* non fuit vera comestio, quia in illis assumptis corporibus virtus digestiua aberat.

Angeli qualiter dicantur comedere.

Sed præterea licèt dicamus Angelos lucis & Angelos reprobos; assumere quandoque corpora ex permissione diuina (quia illis non est potestas nisi à Deo, iuxta illud Euangelij Ioannis: *Non haberes potestatem aduersum me vllam, nisi tibi datum esset desuper.* & Paulus *ad Rom. 13. cap. Non est enim potestas nisi à Deo.*) † tamen regulariter in tenebroso aëris carcere detinentur Dæmones

Ioan. 19.

Vbi detineantur Dæmones vsque ad diē iudicij.

vsque

vsque ad diem iudicij, scribente Augustino *in li. 3. super Genesim ad litteram,* & Magistro sententiarum *in 2. lib. distinct. 6.* si ergo aliquando Dæmones corpora assumant ad nocendum; hoc ex speciali permissione procedit: cùm scribat Gregorius *in 2. lib. suorum moralium*, quòd nec aërem, in quo habitant, nec alia possunt elementa concutere, nisi permittat Deus. de hoc etiam legitur *Matth. 8. & Marci 5.* vnde satis patere videtur, quòd Diabolus non possit facere mulierem, vel masculum abnegare Deum, committere homicidium, vel aliud malum facere, nisi ex speciali permissione diuina.

Probatur etiam hoc aliunde: quia, vt scribit idem Gregorius *in 18. suorum moralium: omnis voluntas Diaboli iniusta est: tamen Deo permittente omnis potestas iusta: &c.*

Et idem Gregorius *in 3. Dialogorum* inquit: *Malignus spiritus cogitationi, locutioni, atque operationi nostræ semper assistit, si fortasse quid inueniat, vnde apud examen æterni iudicis accusator existat: &c.* † Et sic spiritualiter, non corporaliter assistit nobis Dæmon.

Cur adsit nostris assistat Dæmon.

Sed præterea ratione probo, quòd non libero voluntatis arbitrio adest Dæmon aduocanti: quia si pro libera voluntate possent Dæmones nocere, & malè persuadere in corporibus assumptis, † non solùm mulieribus, sed etiam viris persuaderent hæreses, & sanctæ fidei nostræ abiurationem, & omnia mala: quòd tamen regulariter non contingit.

Dæmones non adsunt aduocanti pro arbitrio.

Item † viris bonis, & pijs, nocerent, quod ta-

men non faciunt: quia certum est bonos, pios, & iustos securos esse ab incursionibus Dæmonum: nam vt dicit Hieronymus *in vita B. Antonij*, Iustus non subiacet Dæmoni.

Et generaliter concludo, quòd licet de potestate Diaboli scribat Iob *in 41. c. 3.* † *Non est super terram potestas, quæ comparetur ei*: tamen illa est frenata à potestate diuina & bonitate. Et dicit Augustinus *in 11. lib. super Genesim*: *Habet Diabolus magnam cupiditatem nocendi: facultatem autem non, nisi quæ datur à Deo.* Et paulò pòst subiungit Augustinus: *Deus singulos malos supponit bonis, & malorum improbitas, non quantum nititur, sed quantum finit, potest.*

Magna est Dæmonis potestas, & magna eius cupiditas ad nocendum.

Vnde non semper quando vult Dæmon potest assumere corpus humanum, ad persuadendum ea, quæ fatuæ mulieres confitentur.

Et illud est certum: quòd etiamsi liberè & absolutè assumerent Dæmones corpora, & formam humanam (quod negatur) † tamen numquam apparerent, quin terrerent: & sic non libenter & faciliter inuocarentur: quia etiam Angeli boni siue Angeli lucis terrent. Patet in Angelo, qui apparuit Zachariæ patri Ioannis Baptistæ stante à dextris altaris incensi, quo viso turbatus est Zacharias: quem confortans Angelus dixit: *Ne timeas Zacharia.*

Et similiter mulieres euntes ad monumentum, prout scribitur Marci vltimo cap. *Cum viderent iuuenem sedentem in dextris, coopertum stola candida, obstupuerunt valde: qui dixit illis: Nolite expauescere.*

Simi-

Similiter etiam Angelus, qui comitatus est filium Tobiæ, compulit Tobiam & filium eius admirari, & ab illis recedens dixit (prout legitur Tobiæ 12.) *Pax vobis, nolite timere*: si sic est in Angelo lucis, multò magis, & multùm maiorem timorem incutit Angelus reprobus & tenebrarū: scribit tamen Iacobus de Voragine *in vita Ioānis Baptistæ*, quòd bonorum Angelorū est proprium ex sua visione territos verbis benignis consolari: mali autem Angeli illis, quos territos senserint maiorem timorem incutiunt; vnde non facile est, nec possibile, etiā nisi ex speciali permissione diuina, Dæmonem assumere corpus, & apparere inuocantibus illum.

† Ad illa autem quæ dicebam heri per artem magicā socios Vlyssis versos à Circe in belluas: & per artem magicam homines verti in bruta: Domini mei, sciendum, quòd beatus Augustinus *in præallegato 18. lib. de ciuitate Dei* multa & multa miranda dicit de his transmutationibus: tandem tenet ibi & concludit, quòd ista non fuerunt facta realiter: & illæ transmutationes non fuerunt veræ essentialiter, quamquam illusione Dæmonum demonstrarentur esse.

Per artem magicam homines non fuerunt conuersi in bruta animalia.

Idem concluditur in vitis Patrum vbi agendo † de miraculis sancti Macharij dicitur, quòd quędam puella fuit ducta ad sanctum Macharium, quam parentes eius dicebant arte magica factam equam sic & taliter, quod omnes videntes eam dicebant esse equam: his respondit amicus Dei, quòd ipse non videbat equam, sed puellam: non enim poterat ipse à Dæmonibus illu-

B. Macharius Dæmonis fallaciam sciuit.

dispost hoc introduxit vnà cum parentibus puellam in cellam suam, orans deuotissimè Deum, vt ipse talem monstraret parentibus, qualis sibi videbatur, & repente fugata Dæmonum fallaciâ, omnibus apparuit puella ipsa in forma sua propria hominis: ex hoc aperte demonstratur, quòd non realis mutatio illa fuerat, sed illusio oculorum per Dæmonum fallaciam causata.

Transmutationes, quas narrant historici & Poëtæ, qualiter fatta intelligi debeant.

Quotiescumque igitur huiusmodi transformationes & mutationes leguntur apud historicos poëtas, semper intelligamus apparenter, non essentialiter factas: sicut videmus in furiosis & ebriis, qui sæpe & sæpissime aliud pro alio existimant: non enim est difficile Dæmoni, *vt Theologi volunt*, ex speciali permissione diuina demonstrare, quòd homo sit bos, vel lupus: quia non sinit veram rem ad oculos peruenire.

Et † Cæcus Esculanus *super tractatu sphæræ*, qui plenè incantationes Dæmonum dicitur notisse, & potentias ipsorum, cùm fuerint ei valde familiares, profitetur, quòd Dæmones nequeunt humanum corpus vertere in brutum: nec possunt facere quòd mortui resurgant: † sed miracula possunt facere Dæmones per virtutem rerum naturalium nobis occultam, ipsis verò notissimam.

Et † alia etiam, quæ miracula videantur, possunt facere Dæmones: & hoc potest contingere duobus modis; vno modo ab intra: † quia Dæmones possunt phantasiam hominum, & etiam sensus corporeos alterare, vt aliquid appareat aliter quàm in veritate sit; & hoc etiam interdum

dùm fieri dicitur per virtutes aliquarum rerum corporalium.

† Alio modo possunt Dæmones hoc facere ab extra, quia Dæmó potest ab aere corpus aëreum sumere, & formâ alicuius mortui & sub tali forma apparere vivis: & istis modis contingit fieri illusiones à Dæmonibus.

Respondendo igitur ad propositum, cùm dictum est, quòd Circe transmutauit socios Vlyssis in belluas, dicendum est, quòd hoc fuit apparenter, non realiter nec essentialiter: & ideò iure merito † ars magica gentium illa fuit diu fuit à Romanis exclusa & prohibita: nam in lege duodecim tabularum fuit prohibita, prout etiam refert Plinius *in lib. naturalis historiæ*, & iure merito: quia scribitur etiam 19. *cap. Leuitici*, vbi Dominus dixit: *non declinetis ad Magos, nec ab ariolis aliquid scisciemini, vt polluamini per eos.* Et sequitur *in* 20. *cap. Vir siue mulier, in quibus Pythonicus, vel diuinationis fuerit spiritus morte moriantur, lapidibus obruent eos; sanguis eorum sit super illos.*

Magica ars Romanorum lege prohibita.

Et iterum redeundo ad transmutationem sociorum Vlyssis in belluas, dicitur secundùm sensum allegoricum, quòd Circe fuit formosa meretrix, quæ hominum mores sua pulchritudine variabat, adeò quòd etiam modesti viri capiebantur, & declinabant in bestiales mores propter quod dictum est id esse fictum, quòd Circe homines transformabat in belluas; id est, in belluinos mores; ideò mutauit socios Vlyssis: quia in variis voluptatibus eos tenuit, quousque facundas Vlysses sua oratione eos reduxit ad notum

Cur dicatur Circe socios Vlyssis in bestias conuertisse.

iter virtutis: nam vt Aulus Gellius dicit *in primo lib. noctium Atticarum*: in pecudum ferarúmque numero haberur quisquis corporeis voluptatibus pressus est. Et Philosophus *in 1. Ethicorum* inquit: omnino bestiales sunt, vitam pecudum eligentes, & ita est: nam eos, qui diditi sunt passionibus corporeis & voluptatibus, dat Deus omnipotens in reprobum sensum *23. q. 4. ca. Nabuchadonosor.* sed *vt suprà dictum est*, † in talibus tamen semper remanet mens humana, *hoc est*, synderesis, id est, morsus conscientię semper repugnat quantùm in se est, contra bestiales sensus seu contra bestialitates huiusmodi.

Synderesis quid sit.

† Et nota, quòd synderesis secundùm Augustinum est naturale iudicatorium in quo sunt vniuersalia iuris diuini: & est quædam vis animæ suprema secundùm Hieronymum, quæ semper remurmurat & repugnat contra mala: vt etiam hoc habes per Archidiaconum *26. q. cap. Episcopi.*

Concludo itaque quòd impossibile est per artem magicam mutari hominem in aliquam bestiam, seu in animal brutum. † Et qui credit aliquam creaturam posse trāsmutari in aliam creaturam, stultus est, & Pagano infidelior. *dicto c. Episcopi.*

Transmutationes vera per miracula.

Sed per miracula vera & sancta veræ fiunt transmutationes. *1. q. 1. c. teneamus.* † vt de virga coram Moyse transmutata in draconem, quod non fuit illusio, sed fuit mutata natura; vt *de consecr. distin.* 11. re vera, nam miraculum dicitur, quia mirum: quia est supra vires naturæ, vel quo ad

factum,

factum, vel quoad modum: quoad factum, vt quòd ad preces Gregorij Neocæsarien. legitur quidam mons retractus, & locum dediſſe baſilicæ ædificandæ: vt refert Archidiaconus 26. *quæſt.* 5. *capit. nec mirum.* quòd mortuos etiam legitur reſuſcitaſſe beatum Petrum, vt habetur in actibus Apoſtolorum 9. *capit. in fin.* & 1. *quæſt.* 1. *cap. teneamus, prædallegato,* & 23. *quæſt.* 8. *cap. Petrus.* & *Lucæ* 7. & 8. & *de panit. diſt.* 1. §. *Ex his itaque, aliàs.* §. *denique. verſ. in Euangelio.* † Hæc ſunt miracula, quia ſunt ſupet vires naturæ: quoniam de priuatione ad habitum non datur regreſſus via naturali.

Bifariam poſſunt fieri miracula.

Miracula vera ſunt ſupra vires naturæ.

Fiunt etiam miracula quoad modum, vt in infirmis, quos in inſtanti Deus ſanauit. & *habetur in Euangelio Ioannis, Matthæi, Marci, & Lucæ in multis locis.* & *Archidiaconus refert in dicto c. nec mirum.* hæc ſunt miracula bona.

Miracula quoad modũ qualiter fiant.

Sed redeundo ad propoſitum, † & concludo, plurima ex his, quæ confitentur tales mulieres, *de quibus ſuprà*, ſunt impoſſibilia, vt putà quòd conuertantur in muſcipulas; plura alia ſunt veriſimilia.

Franc.

Franciſ. Peña

In Ambr. de Vignate art. 1. quęſt. de Strigibus.

† *Circa primum, & cætera.*] Summa huius primi articuli hæc eſt. Tria hic potiſſimùm nititur concludere: primum, non poſſe Dæmones liberè, & pro nutu, & arbitrio ſuo exercere cum Lamijs ea maleficia, quæ ab ipſis narrantur: ſecundum, ea tamen poſſe facere Dæmones permittente Deo: tertium, impoſſibile eſſe virtute Dæmonum vnam creaturam in aliã tranſmutari: ſed eas tranſmutationes, quæ à pleriſque factæ narrantur, apparantes fuiſſe, non veras. Quę omnia ex diſputationis ſerie ſuo loco manifeſta fient.

† *Et videtur, quòd ſint poſſibilia prædicta, &c.*) Ex his argumentis non colligas protinus contrariam ſententiam profiteri Ambroſium, quoniam vt paulò anteà dicebam *commentario 1. ſeu num. ad quæſt. Ambroſij noſtri* ſententia eius eſt Dæmones liberè, & pro nutu, & arbitrio ſuo non poſſe hæc ſcelera exercere, niſi ex permiſſione diuina.

† *Probatur, quia Dominus interrogauit Dæmonem, &c.*) De intellectu ſeu expoſitione huius auctoritatis vide B. Thomam. 2. 2. q. 95. art. 4. *ad primum argumentum*, quam etiam retulit Ambroſius *Tractatu de hæret. in reſponſione ad primum argumentum quæſtionis ſeptimæ, num. 84.*

† *Et ero ſpiritus mendax in ore omnium prophetarum eius.*) Hoc permittit Deus optimus maximus cùm placet ſuæ prouidentiæ, ob peccata hominum, qui veritatem intelligere non merentur.

† *Apparuerunt Abrahæ.*] Hoc habetur *Geneſis cap.* 18. Vbi apparuerunt Abrahæ tres Angeli in forma trium virorum.

† *Appa*

† *Apparuerunt etiam Angeli Lothi & ciuibus Sodomorum.*) Id habetur *Geneſis cap.* 19. Vbi duo Angeli à Loth hoſpitio ſuſcipiuntur.

† *Prout ſcribitur in Tobia.*) Id habetur *Tobiæ cap.* 5. Vbi Angelus Raphael Tobiam iuniorem ducit in Rages ciuitatem Medorum

† *Pro quo adduco quod ſcribit Sanctus Auguſtinus, &c.*) De hoc dubio breuiter ſcribit B. Thomas 1. *parte. quæſt.* 51. *art.* 3. *ad ſextum argumentum*; vbi ait, impudentiæ videri, negare huiuſmodi experimenta: cùm multi hæc vera eſſe fateantur. Pleniùs hæc proſequitur Iacobus Sprenger *in Malleo Maleficarum part.* 1. *quæſt.* 3. & 4. & dicam paulò poſt, *verſ. item quòd Dæmones coire non poſſint.*

† *Aliquando in forma magni Magiſtri.*) Id eſt in forma præſidis ſiue regis: nam quiſquis hanc diabolicam ſectam profitetur, adducitur ab eo, à quo inſtituitur ante tribunal Dæmonis, qui in ſolio quodam ad ſimilitudinem regis ſedet. Dæmon enim ſe illis in figura quadã viſibili, & corporea oſtendit, vt falſam majeſtatem ſuam, & imperium, ementito quodãm ſigno illis perſuadeat. ita Alfonſus Caſtrus *lib.* 1. *cap.* 16. *de iuſta hæret. punit.*

† *Quod quidam ſacerdos reuerſus domum, &c.*) Peſſima eſt eorum conſuetudo, qui vel ob iram, vel ob quamlibet aliam cauſam facilè Dæmones vocant, exclamantes, vt ſibi præſtent vel auxilium, vel aliquod alicui nocumentum inferant: Dæmones enim cùm habeant obſtinatã voluntatẽ in malo, vt grauiter & verè docet B. Thomas 1. *par. q.* 64. *art.* 2. paratiſſimi ſunt ad nocendum; quare cauendum eſt ab hac incauta Dæmonum inuocatione, ne forte permittat Deus ob peccata noſtra, vt Dæmonis poteſtas ſoluatur, & grauiter inuocantibus noceat.

† *Quia videmus quotidie maleficia fieri ad verſus coniugatos, & alios, &c.*) Hoc eſt veriſſimum, & quotidiana experientia comprobatum, adeò vt maleficium inter impedimenta matrimonij numeretur à Theologis, *lib.* 4. *Sentent. diſt.* 34. & à canoniſtis *in tit. de frigidis & maleficiatis in Decretalibus, & in cap. ſi per ſortiarias.* 33. *q.* 1. quibus locis latè de hoc maleficij genere diſputant doctores. adde Iacobum Sprenger *in Malleo Maleficarum par.* 2.

quæst. 1. cap. 5. & seq. Paulum Grillandum *tract. de Sortilegijs quæst. 6.* & Alphonsum Castrum *lib. 1. cap. 15. de iusta hæret. punit.*

Maleficia contra coniugatos multis modis fiunt.

Hæc autem maleficia, quæ aduersus coniugatos & alios fiunt, ne possint actum venereum exercere, multis modis permittente Deo fieri possunt tam ex parte Dæmonum, quàm ex parte Maleficorum, qui Dæmonum potestate fungantur. Ac Dæmones quidem viriis hæc artibus perpetrare possunt: primò [illegible] hominis phantasmata ad illusionem: vel tale phantasma fœminæ obijciendo, quo sibi redderetur horrificum vel tactu vel visu membrum genitale viri. Secundò possunt per eandem speciem alterationem inutilem & exosam vxorem viro reddere, & virum fœminæ. Tertiò possunt per solum motum impedire virile ne erigatur, aut erectum relaxare, ne opus veneris possit vel inire, vel absoluere. Quartò possunt tempore brevissimo & actu citissimo applicando actiua passiuis, & instrumentum fœmineum indurare, & lumbos viri infrigidare, & spiritus illos, quibus instrumentum erigitur, exufflare & dissipare. Possunt itē permittente Deo per venena vel aliam herbarum applicationem, generatricem virtutem in viro exsiccare, & conceptricem in fœmina. Denique multis aliis incognitis modis hæc maleficia perpetrare possunt.

Ad hæc verò maleficia exercenda Malefici credunt se posse compellere Dæmones, cùm in eo valde decipiantur: homines enim nisi diuina virtute muniti, nulla arte valent inuitos Dæmones trahere aut tenere aut ad aliquod opus faciendum compellere. Dæmones autem vt facilius hominibus ad se alliciant, fingūt se eorum obsequio esse addictos, & imperio eorum premi ac cogi: sed de hoc vide omnino quod scripsi *lib. 2. commentariorum in Directorium Inquisitorum quæst., 2. §. Annulum, vel speculum.*

Iam illud hoc loco breuiter inquirendum est, videlicet quo pacto hæc maleficia dissolui possint. Et cùm maleficiati hæc sæpissime, Deo permittente, patiantur ob peccata sua, ideò optimum remedium est, vt contrito corde sese ad Deum conuertant, precibusque tam ipsi pro se, quàm alij pro ipsis diuinam misericordiam implorent: tum exorcismorum beneficio vtantur, de quo

in dicto

in dicto cap. si per sortiarias. 33. q. 1. ita scriptum est: Si per sortiarias atque maleficas artes, occulto, sed numquam iniusto Dei iudicio permittente, & Diabolo præparante, concubitus non sequitur, hortandi sunt quibus ista eueniunt, vt corde contrito, & spiritu humiliato, Deo & sacerdoti de omnibus peccatis suis puram confessionem faciant, & profusis lacrimis, & largioribus eleemosynis, & orationibus atque ieiuniis Domino satisfaciant; & per exorcismos, ac cætera ecclesiastica medicinæ munia ministri Ecclesiæ, tales quantùm Dominus annuerit, qui Abimelech ac domum eius Abrahæ orationibus sanauit, sanare procurent. Hactenùs ibi. Refertque Iuo in Decreto *par. 8. cap. 194.* & de hoc articulo vide plenè per Iacobum Sprenger in Malleo Maleficarum *par. 2. quæst. 2. cap. 2. & seq.* *Genes. 20.*

Postremò sciendum est in hac causa, nullo pacto licere vnum maleficium per aliud maleficium dissoluere; hæc est communis sententia Theologorum *lib. 4. Sentent. dist. 34.* vbi B. Thomas *quæst. 1. art. 5.* & Ioannes Maior *quæst. 2.* Syluester *in summa* verbo, *maleficium quæst. 8.* & Alfonsus Castrus *lib. 1. cap. 15. de iusta hæret. punit.* & alij quos gratiâ breuitatis omitto. quamobrem nullo pacto licet Dæmones inuocare, aut magicos seu incantatores adire, vt illi illata iam maleficia per alia maleficia dissoluant. Primùm quoniam hoc suapte natura malum est, nullo ergo pacto id admittere licet. Rursus Dæmones hostes nostri sunt, nullámque nobis fidem nisi in nostram perniciem seruant. Præterea non sunt facienda mala, vt inde inueniant bona. huc spectat *cap. qui sine saluatore. 26. q. 2.* hæc verò propositio *quòd maleficia liceat dissoluere per alia maleficia*, tamquam erronea fuit damnata per facultatem Theologicam Parisiensem anno Domini 1518. in hæc verba: *Sexto quòd licitum sit aut etiam permittendum, maleficia maleficiis repellere, error.* Hæc ibi. *Maleficium maleficio dissoluere non licet.*

Tandem vt nihil in hac causa parum explicatum relinquamus hoc etiam omnino addere oportuit, non modò non licere vnum maleficium per aliud repellere (vt hactenùs ostensum est) sed nec licere vti opera maleficiati ad tollendum aliud maleficium, etiamsi paratus sit maleficus ille ad exercendum maleficia, hæc est etiam communis.

munis, vera, & omnino tenenda sententia, quam profitentur Alfonsus Caltrus *lib. 1. cap. 15. de iusta hæret. punit.* Dominicus Sotus *lib. 4. Sentent. dist. 34. quæst. 1. art. 3.* Iacobus Vngarellus apud Angelum Clauasium *in summa*, verbo, *superstitio.* §. 13. & alij, quos studio breuitatis omitto: hæc inquá est communis & vera sententia, quam precitati sequuntur aduersus Aureolum *lib. 4. Sentent. dist. 34. q. 2.* & Angelum Clauasium *in dicto* §. 13. Rationes validissimas, quibus hæc sententia nititur, vide apud doctores proximè citatos.

Ex his omnibus refellitur verissimè decisio textus *in l. eorum. C. de malef. & mathemat.* Bartoli & aliorum interpretum iuris ciuilis *ibidem*, Baldi *in l. 1. C. e. tit.* asserentiũ licere vti maleficijs ad alia maleficia auertenda. Immò verò præcitatam *l. eorum C. de malef. & mathemat.* velut iniquam iam olim iusto iudicio condemnauit Leo Imperator cognomento Philosophus per constitutionem quandam Græco sermone conscriptam, quam nunc latinam habemus: estque mihi inter constitutiones huius Imperatoris *nu. 65.* cuius initium est: *Qui propter temulentorum. &c.*

† *Et dicit Isidorus in 8 Etymolog lib. &c.)* Id habet Isidorus *lib. 8. Etymologiarum cap. 9.* cuius verba ita habent: Fertur & quædam Maga famosissima Circe: quæ socios Vlyssis mutauit in bestias. hactenùs Isidorus. Ambrosius verò paulò pòst copiosè demonstrabit has non fuisse veras transmutationes, sed tantùm apparentes, & illusionibus Dæmonum fabricatas.

† *Et in Exodo legitur quòd Magi Pharaonis, &c.)* Hæc historia habetur *Exodi cap. 7.* ea verò notissima est, & ob id à me omittetur, qualiter autem Magi Pharaonis illa per incantationes suas fecerint, quæ Scriptura commemorat præcitato loco, copiosè exponunt Theologiæa speculatio non est præsentis loci, nec nostræ breuitatis. vide B. Thomam *par 1. q. 110. art. 4. & 2. 2. q. 178. art. 2. & lib. 3. aduersus Gentiles cap. 104. & multis seauentibus.*

† *De Arcadibus legitur, quòd Arcades, &c.)* Hoc scribit B. Augustinus *lib. 18. de ciuitate Dei. c. 17. & 18. c. eiusdem lib.* ait ita: *Mandatúmque est litteris à dijs vel potiùs Dæmonibus Arcades in lupos solere conuerti.* Hæc ibi. De Arcadibus

dibus hoc etiam reperio apud Isidorum *lib. 8. Etymologiarum cap. 9.* Legitur, inquit Isidorus, de sacrificio, *quòd Arcades Deo suo Lycæo immolabant, ex quo quicunque sumerent in bestiarum formas conuertebantur.* Hactenus ille.

† *Seipsum in asinum fuisse conuersum &c.*) Iam monui paulo anteà Ambrosium, paulòpost ostensurum has non fuisse veras transmutationes, interim videto quid de hac re scribat Alfonsus Castrus *lib. 1. cap. 1. quæ iusta hæret. punitione*, vbi & hæc refert, & qualiter sint intelligenda, declarat.

† *In contrarium facit secundum veritatem, &c.*) Reuocandum est in memoriam, quod dixi suprà *num. 1. sub initium quæstionis nostræ de Lamijs* vt hæc quæ nunc subsequuntur intelligantur: nam hic iam nititur Ambrosius ostendere Dæmones re vera non posse pro nutu & arbitrio suo ea maleficia & opera cum Magis exercere, quæ ipsi commemorant: posse tamen ea perpetrare ex permissione diuina: eo excepto, quod paulò etiam post demonstrabit; videlicet eos non posse vnam creaturam in aliam transmutare. Hæc est sententia huius auctoris, vt apertissimè colligitur ex serie totius disputationis; quæ & communis est, & vera, & communi theologorum consensu recepta. non ergo negat Lamias posse corporaliter deferri per longa locorum interualla, aut alia quæ cum ipsis geri dicuntur; sed cuncta hæc non posse liberè per Dæmones exerceri, nisi Deus optimus maximus id permittat.

† *Angelus & Diabolus sunt substantia incorporea.*) Vide S. Thomam 1 *par. quæst. 51. art. 1. & ibi Caietanū.* & Theologos scholasticos *lib. 1 sent. dist. 8.* Burchardus *lib. 20. decretorum cap. 88* ex dialogo Gregorii hoc affert decretū: *Dic quæso te, apostatas spiritus à cælesti gloria dejectos, corporeos an incorporeos esse suspicaris? Petrus. Quis sanè sapiens, esse spiritus corporeos dixerit?* Hactenus ibi.

† *Item, quòd Dæmones coire non possint etiamsi ex permissione diuina, &c.*) Hoc quod Ambrosius refert hîc, ad incubos & succubos Dæmones referendum est, de quo magna est controuersia inter graues auctores, videlicet an sit verum quòd Dæmones actus venereos exerceant in assumptis corporibus, nunc formam virorum

Dæmones incubi & succubi an coëant & quomodo.

virorum ; aliàs formam seu figuram fœminarum assumentes. & Ambrosius hîc significare videtur omnino esse impossibile ; vt Dæmones cogant, etiamsi ex permissione diuina corpora crassa assumant, hoc ipsum sub dubio videtur relinquere Beatus Augustinus *lib. 15. de ciuitate Dei cap. 23.* & alii. Sed Beatus Thomas *part. 1. quæst. 51. artic. 3. ad tertium argumentum* & Iacobus Sprenger *in Malleo Maleficarum part. 2. quæst. 1. cap. 3.* & Bartholomæus Spina *in Speculo peregrinarum opinionum, 2. quæst. 2. secundi erroris Dæmonis*, & Alfonsus Castrus *lib. 1. cap. 14. de iusta hæreticorum punitione*. & alii communiter non ceuent debemus quoniam vero res hæc adeo dubia videtur difficilis, propterea quod de hoc attentius inuestigandum videatur libenter explicabo, iuxta mentem præfatorum doctorum.

Dæmones cœlestibus vtentes potestatibus ex terra assumptis, animalia formare.

Semen ex alio corpore assumunt Dæmones ad incubum

. Dæmon ergo qui harum rerum naturalium proprietates bene notas habet, potest aërem condensare, & ex illo aut ex aliqua alia materia corpus condensare, eique figuram hominis, aut alterius animalis imponere. Quo corpore confecto licèt ille malignus animam dare possit, potest tamen circa motum loci eam in illa operari, quæ operaretur anima si esset in illa. Nam potest mouere manus, pedes, linguam ad loquendum, rigere membra genitalia, vt ipsa esse videantur ad coitum & totum denique corpus mouere, sicut viri cum mulieribus cœuntes mouere solent. tamen vera semina non faceret, semen tamen ex corpore illo emittere non possit : quia semen illud vt physici & medici docent est pars substantiæ, quæ ex cibo optimè digesto remanet, illa scilicet quæ prouisa est, vt conueniat in augmentum : corpus autem illud phantasticum cum sit ex rebus inanimatis, non potest cibos concoquere, nec vllam illorum facere digestionem : vnde consequens est vt nec semen vllum habeat, quod emittere possit, cum coire nihilominus cum fœminis. Necessarium est igitur, vt cùm Dæmon coit cum fœmina mediante illo corpore phantastico sibi à Deo permanente, fabricato, ex alio corpore humano semen illud extorqueat, vt illud in eas melius emittere possit. Fœmina verò priùs cum Dæmone illius rei semen illud à Dæmone incubo ex proprio corpore emit-

d.

ri. Dubium autem non est, quin fœmina possit ex illo semine concipere, vt præcitati vno ore admittunt. Si verò contingeret concipere, proles, inde nata nõ esset dicenda filius illius Dæmonis concũbentis, sed potiùs filius illius hominis è quo Dæmon extorsit semen, quod in vterum fœminæ immisit: ex quo conceptus ille subsecutus est. ita docent præ cæteris S. Tho. & A Fonsus Castrus proximè citatus. Ambrosius verò hîc non negat hanc cõmunem sententiã, sed eam potius sentit, vt eius tacitè demonstrat.

Incubi & succubi Dæmones qui.

Incubum Dæmonem vocant doctores eum, qui in figura viri concumbit cum fœminis; succubum verò appellant eum, qui in forma & figura fœminæ supponitur viro cõcũbenti, à quo accipit semen, quòd cum fit incubus transfundit in vterum fœminæ. Late autem fusè experimentum huiusmodi Dæmones incubos & succubos, vt & confitentur ex eorum confessionibus. & ex his remanet apertus hic Ambrosij locus.

† *Item, quòd non possit Diabolus loqui, &c.* Hic locus eodem modo intelligendus est, ac proximè præcedens: nã cum Dæmones sint spirituales substantiæ corporibus carentes, manifestum est, quòd ex proprietate suæ naturæ non possint eos actus exercere, qui exercentur per instrumenta corporis organici, & propterea consequitur, vt si in assũptis corporibus loquãtur, palpẽt, comedant semẽ, & similia faciãt talis actus proprios hîc nec sunt Dæmonum, nec eorum corporum, à quibus mediantibus Dæmonibus exercentur. Angelus ergo bonus, vel malus proprie nõ loquitur per corpora assũpta, sed est aliquid simile locutioni, in aëreum formas sonos in aëre similes vocibus humanis. Ita dicit D. Thomas *par. 1. quæst. 51. art. 3. ad quartum argumentum.* & iuxta hanc doctrinam accipienda sunt ea, quæ hoc loco tradit Ambrosius; immò ipse etiam se ipsum explicat *in fine huius cap. ibi: Non est ita sanus prorsùs error, &c.*

Comedere nõ conuenit Angelo.

† *Item, quòd non comederit, &c.* In sacra scriptura Angeli aliquando comedisse leguntur, vt *Genesis cap. 18. ibi: Cùmque comedissent &c. & Tobiæ cap. 12. circa finem: Et post hæc egressi sunt benedicentes Deum.* Quis autem sit intelligendi sit comedisse dubium est, & Ambrosius Ramon fuisse veram comestionem apertè declarat hoc loco, cui omnino

nino consentit B. Thomas *in 1. par. quæst. 51. art. 3. ad quintum argumentum* cuius hæc sunt verba: *Ad quintum dicendum, quòd nec etiam comedere, propriè loquendo Angelis* conuenit, quia comestio importat sumptionem cibi conuertibilis in substantiam comedẽtis. Et quamuis in corpus Christi post resurrectionem cibus non cõuerteretur, sed resolueretur in præiacẽtem materiam: tamen Christus habebat corpus talis naturæ, in quod posset cibus conuerti: vnde fuit vera comestio. Sed cibus assumptus ab Angelis neque conuertebatur in corpus assumptum, neque corpus illud talis erat naturæ in quod posset alimentum conuerti: Vnde non fuit vera comestio, sed figurativa spiritualis comestionis. Et hoc est quod Angelus dixit Tobiæ 12. Videbar quidem vobiscum mãducare, & bibere, sed ego cibo inuisibili, & potu, qui ab hominibus videri non potest, vtor. Abraham autem obtulit eis cibos, existimans eos homines esse, in quibus tamen Deũ venerabatur, sicut solet Deus esse in Prophetis, vt Augustinus dicit 16. *de ciuitate Dei.* hactenus ibi B. Thomas. ex quibus apparet veram esse Ambrosij sententiam hoc loco, quæ etiam lumen declarationis accipiet ex traditis per eundem B. Thomam *quodlibet. 3. q. 2. art. 5.*

Christus post resurrectionẽ qualiter comederit.

† *Tamen regulariter in tenebroso aëris carcere detinentur Dæmones vsque ad diem iudicij, &c.*) Adhuc persistit Ambrosius in suscepto instituto, vt videlicet probet Dæmones non pro libero voluntaris arbitrio perpetrare quæcumque maleficia, quotiens & quando volunt: id autem probat hoc medio; quia Dæmones, inquit, tametsi corpora assumere possint ex permissione diuina, non propterea liberrimè quidquid cupiunt eos facere concludendum est: quoniam regulariter in tenebroso aëris carcere detinentur vsque ad diem iudicij. In his Ambrosij verbis hæc vertitur quæstio, An Dæmones omnes cum primùm peccauerunt, detrusi fuerint ad infernum, an verò remanserint in superiori aëris regione, seu in aëre caliginoso. de hac quæstione agit Magister sentent. *lib. 2. dist. 6. §. non enim.* & ibi doctores scholastici, & B. Thomas *in 1. par. quæst. 64. art. 4. & alibi.* horum conclusio est, Dæmones vsque ad diem iudicij remansisse prope nos in hoc aëre cali-

Dæmones ad quem locum detrusi sint post lapsum.

caliginoso ad nostrum exercitium; licèt eorum aliqui nunc in Inferno sint ad torquēdum eos, quos ad malum induxerunt, post diem verò iudicij omnes mali tam homines, quàm Dæmones in Inferno erunt. Hanc sententiam videtur comprobare illud Iudæ Apostoli *in Epistola sua Canonica cap. vnico*, vbi hæc sunt verba: *Angelos verò qui non seruauerunt suum principatum, sed dereliquerunt suum domicilium, in iudicium magni Dei, vinculis æternis sub caligine reseruauit.* hactenus ibi. Item illud Petri Apostoli *in Epistola canonica 2. cap.* vbi ita scriptum est: *Si enim Deus Angelis peccantibus non pepercit, sed rudentibus inferni detractos in Tartarum tradidit cruciandos in iudicii reseruari.* hæc ibi. tametsi ergo in hoc aëre caliginoso remanserint ad exercitium nostrum, non tamen liberam habent nocendi potestatem: sunt enim quasi alligati vinculis & constricti, nec nisi ex permissione diuina dissoluuntur. atque hoc nititur Ambrosius docere hoc loco.

† *Et sic spiritualiter, non corporaliter assistit nobis Dæmon.*] Hoc dictum iuxta præcedentia, & consequentia intelligendum est: nam spiritualiter assistit nobis Dæmon ex propria natura, corporaliter autem ex permissione diuina, in assumptis corporibus, eo modo quo hactenus dictum est. *Assistentia Dæmonum spiritualis & corporalis.*

† *Non solùm mulierib. sed etiam viris persuaderent, &c.*) Et re vera certum est non modo fœminis, sed etiam viris persuadere Dæmones hæc scelera quæ numerat hic Ambrosius, & quæ copiosiùs retulit *suprà num. 1. & 2. sub initium quæstio.* & ingenuè tamen fatendum est, plures esse fœminas, quæ hanc diabolicam sectam profiteantur, quàm viros. Cuius rei multiplex causa assignari potest. prima est nimia & facilis mulierum credulitas, ob quam sexus muliebris non difficulter decipitur, quam cùm optimè intelligat Dæmon, frequentiùs fœminas per fraudes & fallacias aggreditur, quàm viros: nam Euam primam omnium matrem Dæmon seduxit: & ob hanc causam B. Paulus 1. *ad Timot. 2.* non permittit mulierem docere. *& in concilio Carthaginensi 4. cap. 99.* scriptum est ita, *Mulier, quamuis docta & sancta viros in conuentu docere non præsumat.* hæc ibi. Refert Iuo *in Decreto part. 8. capitul. 234.*

& Gratianus *in cap. mulier. dist. 23.*

Altera causa esse potest earundem mulierum fragilitas, & ad libidinem pronitas: sunt enim mulieres proniores ad libidinem, quàm viri. præcipuus autem scopus Maleficarum dum eam damnatam artem profitentur, est carnis voluptas, quam dicunt se experiri maximam cum Dæmonibus incubis, dum in figura virorum seu amasiorum suorum cum ipsis nefariè commiscentur. Ambrosius verò hîc non dicit nullos decipi viros, sed regulariter nō tot viros decipi ac fœminas; quod & verum est ob causas relatas.

Maleficarum scopus carnis voluptas.

Vltima reddi potest de hac re causa illa, quam tradit Tiraquellus *in nona lege connubiali, num. 30. 31.* videlicet, quòd fœminæ sint multùm superstitiosæ, & ad nouas sectas promptæ. id quod late demonstrat ibi more suo Tiraquellus, cum videto.

† *Ut non viris bonis, & pijs nocerent, &c.*) Nituntur equidem Dæmones omnibus modis nocere viris piis, & iustis. vt eos à via recta deturbent, sicut historiæ de vitis sanctorum virorum plenissimè testantur: illi tamen auxiliante Deo, immoti manentes perferunt Dæmonum tentationes, & eas superant. quòd si Dæmonis potestas soluta esset & libera, non dubium quin grauissimè piis viris & sanctis nocerent Dæmones: exemplum extat in Iob & aliis sanctis.

† *Non est super terram potestas, quæ comparetur ei.*) Integra periodus huius auctoritatis ita habet: *Non est super terram potestas, quæ comparetur ei, qui factus est, vt nullum timeret.* hæc ibi. huius loci variæ sunt versiones, variæ quoque expositiones: sed de Dæmonis potestate communiter solet accipi. B. Hieronymus, siue quisquis ille est, cuius sub B. Hieronymi nomine commentarij in Iob circumferuntur, in hunc locum pulchrè scribit in hæc verba: *Nulla creatura est tantæ potentiæ, siue peccatrix creatura tantæ malitiæ: & ideò in vtraque re nullus ei poterit comparari. Propria voluntate liberi arbitrij sui in superbiam elatus factus est: id est, ita sui malitiâ depranatus est, vt nullum timeret, nec ipsum Dominum Deum creatorem suum. Timet quidem vt malus seruus & præuaricator, sed non habet in se dilectionis Dei timorem.* hactenus ibi.

Potestas Dæmonis.

† *Tamen*

† *Tamen numquam apparerent, quin terrerent.*) Hoc dictum verum videtur omnino; quoniam Dæmones aut numquam, aut perquam rarò apparent inuocantibus, quin eos magnopere & miris modis terrent, vt confitentur Magi ipsi, & Malefícæ mulieres: verumtamen non propterea inuocare desistunt, quoniam desiderium intelligendi & consequendi à Dæmonibus ea, quæ cupiunt ipsi inuocantes, superat timorem, quamquam sæpe etiam contingit, vt cùm inuocantes Dæmones timorem & horrorem ferre non possint, infelices casus patiantur.

† *Ad illa autem quæ dicebam, hanc per artem magicam socios Vlyssis versos à Circe, &c.*) Vt ea quæ nunc sequuntur facilius intelligantur, reuocanda sunt in memoriam, quæ adnotauimus *supra initio quæst. num.* 1. nam ex tribus illis, quæ susceperat Ambrosius refutanda in primo articulo huius disputationis de Lamiis, nunc aggreditur postremum, videlicet impossibile esse virtute Dæmonum vnam creaturam in aliam transmutari: sed eas transmutationes, quæ à plerisque factæ narrantur, apparentes fuisse, non veras. De hoc ergo articulo plenè agit hoc loco Ambrosius secutus B. Augustinum *lib. 18. de ciuit. Dei*, agit item Alfonsus Castrus *lib. 1. cap. 4. de iust. hæret. punitione*, Iacobus Sprenger *in Malleo Maleficarum part. 1. quæst. 1. capit. 8.* & alij: sed ab his intelliges copiosè quid tenendum sit in hac materia.

Dæmon non potest nec Magici omnes transmutare homines essentialiter in bruta.

Iam ex tota hac disputationis serie hæc conclusio colligenda est: Non potest Dæmon, nec Magicus vllus Dæmonis ope adiutus transmutare homines essentialiter in lupos, asinos, aut quælibet alia bruta animalia: quoniã ad hoc non potest vllo pacto extendere se potestas Dæmonis. ad hanc assertionem probandam, multa & verè & subtiliter commentatæ practicati doctores, quæ nos gratiã brevitatis libenter omittimus, cùm facile inueniri possint suis locis.

† *Vbi agendo de miraculis Sancti Macharij dicitur*) Narratur in vitis Patrum, quòd iuuenis quidam puellam quandam ardenter amabat, eámque sollicitè & frequenter ad libidinem prouocabat: eam puellam, quia numquam sibi voluit assentiri, Iudæus quidam Magus ad preces eiusdem iuuenis inequam conuenit, vt sibi alisi-

que eam aspicientibus, videbatur. Ob eam causam ad B. Macharium virum singularis sanctitatis deducta est: qui cùm aspiceret eandem fœminam se videre, non equam asseruit: quoniam vt rectè dicit hoc loco Ambrosius, vir ille sanctus Dæmonis fallacia illudi non poterat. Macharius ergo sanct⁹ fusis ad Deū precibus pro puella orauit, vt ea fallacia liberaretur, eāq; liberatā parentib. reddidit.

† *Et Cæcus Esculanus, &c.*) Hoc inducit Ambrosius ad probandam eandem conclusionem ex confessione & auctoritate eorum, qui Dæmones habuerunt familiares: qui etiam fatentur has transmutationes realiter fieri non posse.

† *Sed miracula possunt facere Dæmones, &c.*) Vt totus hic locus apertiùs intelligatur breuiter nobis hic agendum erit de proposita quæstione, An scilicet Dæmones possint facere miracula primò illud est præfandum, quòd miracula verè & proprie loquendo, ea dicuntur quæ fiũt præter ordinem totius naturæ creatæ. ita B. Thomas *par. 1. quæst. 110. art. 4. ad 2. argumentum. & quæst. 114. art. 4. eiusdem primæ partis.* & ex hoc infertur, quòd vera miracula non possunt fieri nisi virtute diuina, operatur enim ea Deus ad hominum vtilitatem. ita tradit Thomas 2. 2. *quæst. 178. art. 2.* & tandem ex his concluditur. Dæmones non posse facere vera miracula. hæc verò sententia intelligetur ampliùs vera esse, ex requisitis ad veram rationem seu essentiam verorum miraculorum, quæ enumerat gloss. *in cap. vnico de reliquijs & veneration. sanctor. lib. 6. in verbo, sedis Apostolicæ.* Ex his videtur refelli doctrina Ambrosij hoc loco dicentis, *Dæmones posse facere miracula.* Sed dicendum est, quòd miraculum quandoque capitur largè, pro eo quod excedit humanam facultatem & considerationem: Et sic Dæmones possunt facere miracula: quæ scilicet homines admirantur, in quantum eorum facultatem & cognitionem excedunt. Quamuis autem huiusmodi opera Dæmonum, quæ nobis miracula videtur, ad veram rationem miraculi non pertingant; sunt tamen quandoque veræ res: sicut Magi Pharaonis per virturem Dæmonum verus serpentes & ranas fecerunt. ita scribit & verè B. Thomas *in 1. parag. 114. art. 4.* & hoc ipsum vult dicere hìc Ambrosius sub his breuibus verbis

Miracula quæ dicantur.

Miraculi vox largè sumpta quid sit.

Sed.

Sed quæret aliquis qualiter possint Dæmones res quandoq; veras producere, & quas res producere possint, & quas verò non possint. Ad hoc respondet B. Th. loco proximè citato in hûc modũ: *Dicendũ quòd materia corporalis non obedit Angelis bonis seu malis ad nutũ, vt Dæmones sua virtute possint transmutare materiã de formã in formã: sed possunt adhibere quædã semina: quæ in elementis mũdi inueniuntur ad huiusmodi effectus cõplendos: vt Augustinus dicit 3. de Trin. & ideò dicendũ est, quòd omnes transmutationes corporalium rerum, quæ possunt fieri per aliquas virtutes naturales, ad quas pertinent prædicta semina, possunt fieri per operationem Dæmonum huiusmodi seminibus adhibitis: sicut cùm aliqua res transmutantur in serpentes vel ranas, quæ per putrefactionem generari possunt. Illæ verò transmutationes corporalium rerum, quæ non possunt virtute naturæ fieri nullo modo operatione Dæmonum secundùm rei veritatem perfici possunt: sicut quòd corpus humanum mutetur in corpus bestiale, aut quòd corpus hominis mortuum reuiuiscat.* Hactenus B. Thomas.

† *Et alia etiam, quæ miracula videantur, possunt facere Dæmones, &c.* Hic locus in exemplari Ambrosij manuscripto depraua tus erat, sed eum emendauimus, vt est impressus, partim ex sententia, quam tractat, partim ex B. Thoma, quem hîc sequitur Ambrosius tacitè eius nomine *par. 1. q. 114. art. 4. ad 2. argum.* hoc ergo vult dicere: Quamuis Dæmones possint facere ea, quæ *in proximo superiori commentario nu* 30. retulimus; non tamen possunt corpus humanum mutare in corpus bestiale, aut vnum animal perfectum in aliud conuertere: ad hoc enim non se extendit potestas Dæmonis. Quòd si aliquando aliquid tale operatione Dæmonum fieri videatur, hoc non est secundùm rei veritatem; sed secundùm apparentiam tantùm. Et hoc potest contingere duobus modis, quos hîc Ambrosius explicat. hæc est eius sententia, vera quidem, & tuta.

Miracula Dæmonum ab tutra.

† *Quia Dæmones possunt, &c. sensus corporeos ălterare, vt aliquid appareat aliter, &c.)* His modis relatis hîc ab Ambrosio veteres illos Magos à Poëtis celebratos in varias sese figuras transmutasse arte Dæmonum credendum est: sicut de Proteo retulit Vergilius *lib. 4. Georgicorum in hæc verba.*

Proteï transmutatio.

Verùm vbi correptum manibus vinclisq; tenebis:
Tum varia illudent species, atq; ora ferarum:
Fiet enim subito sus horridus, atraque tigris,
Squamosusque draco, & fulua ceruice Læna:
Aut acrem flammæ sonitum dabit: atque ita vinclis
Excidet, aut in aquas tenues dilapsus abibit.

Hæc ille. Cui consentiens Ouidius lib. 8. Met. morph. ait:

Præstigiosæ Magorum transmutationes.

Sunt quibus in plures ius est transire figuras,
Vt tibi complexi terras maris incolæ Proteus:
Nam modò te iuuenem, modò te vidêre Leonem:
Nunc violentus aper, nunc, quem tetigisse timerent
Anguis eras: modò te faciebant cornua taurum.
Sæpe lapis poteras, arbor quoque sæpe videri:
Interdum faciem liquidarum imitatus aquarum
Flumen eras, interdum vndis contrarius ignis.

Hactenùs ille, Has verò transmutationes non fuisse veras, sed apparentes Magorum præstigiis factas, ex eisdemmet Gentilibus colligere licet.

† *Alio modo possunt Dæmones, &c.*) Et quemadmodum potest Dæmon ex permissione diuina, assumere corpus ex aëre cuiuscunque formæ & figuræ, & in eo visibiliter apparere: eadem ratione potest circumponere cuicumque rei corporeæ quamcunque formam corpoream, vt in eius specie videatur. ita B. Thomas *in 1. par. q. 114. art. 4. ad 2. argumentum.*

† *Ars*

† *Ars magica Gentium illusiua diu fuit à Romanis exclusa, & prohibita.*] In legibus duodecim tabularum ita scriptum erat: *Qui malum carmen incantarit, fruges ue excantarit, poëneretur.* Hæc ibi. Plinius *lib.* 30. *naturalis historiæ* dum loquitur de venefica Magia, legis quoque duodecim tabularum meminit. ait enim ita: *Exstant apud Italas gentes vestigia eius in* 12. *tabulis.* Idem Plinius *lib.* 28. *cap.* 2. cùm probare niteretur magicarum incantationum aliquam esse vim dicit, legum ipsarum in 12. tabulis verba hæc fuisse: *Qui fruges excantassit: &, Qui malum carmen incantassit.* Huius quoque legis testimonium extat apud Senecam *lib* 4. *natur. quæst.* 4. Vlpianus *in l. item apud Labeonem, §. si quis Astrologus ff de iniurijs*, diuinatores coërcendos docet. Idem *in l.* 1. §. *medicos ff. de variis. & extraord. cognit.* id genus medicinæ, quòd exerceatur per exorcismos, *id est*, vt ego interpretor, per incantationes, siue per maleficia, omnino repudiat. ait enim ita: *Non tamen si incantauit (medicus videlicèt putandus est) si imprecatus est, & vt vulgari verbo impostorum utar, si exorcizauit: non sunt ista medicinæ genera.* Hactenùs ibi. Iam Romani quoque Imperatores multis latis legibus Magicos coërcent, *vt in l. multi. l. nemo. l. nullus. C. de malef. & mathemat.* sed de his copiosè disseruit Ambrosius suprà, vbi & nos diximus, & quæ nunc repetit hic fusiùs sunt in superioribus declarata.

† *In talibus tamen semper remanet mens humana, &c.*] Ex tota disputatione satis constat verum esse quòd hic tandem concludit Ambrosius: cùm enim Dæmones non possint mutare homines in animalia, licèt possint fraudulenter obijcere videntium oculis talia phantasmata, quibus in animalia mutati esse videantur, relinquitur omnino, vt mens humana in eis semper remaneat. Idem docuit *B. Augustinus lib.* 18. *de ciuitate Dei, cap.* 18. cuius hæc sunt verba: *Nam & nos cùm essemus in Italia, audiebamus talia de quadam regione illarum partium, vbi tabularias mulieres imbutas his malis artibus, in caseo dare solere dicebant, quibus vellent seu possent viatoribus, vnde in iumenta illicò verterentur, & necessaria quæque portarent, & postquè perfuncta opera iterum ad se redirent; nec tamen in eis mentem fieri bestialem, sed rationalem humanamq; seruari.* Hacte-

nus B. Augustinus.

† *Et nota, quòd synderesis, &c.*) Synderesis habitus quidã est naturalis, qui dicitur nos instigare ad bonum, & murmurare de malo: inquantum per prima principia procedimus ad inueniendum, & iudicamus inuenta. ita scribit & verè B. Thomas *par. 1. quæst. 79. art. 12.* ad quem recurrere oportet, vt hic Ambrosij locus de synderesi apertiùs intelligatur. vide B. Augustinum *lib. 2. cap. 10. de libero arbitrio*, & B. Hieronymum *in Ezechielem cap. 1.*

† *Et qui credit, &c. stultus est, & Pagano infidelior, dicit cap. Episcopi*) Eandem illam conclusionem, videlicet impossibile esse vt virtute Dæmonum homines in bruta animalia verè transmutentur, nunc probat Ambrosius *ex cap.* Episcopi. 26. *quæst.* 5. quo loco ita scriptum est: *Quisquis ergo credit posse fieri aliquam creaturam, aut in melius, aut in deterius immutari, aut transformari in aliam speciẽ, vel in aliã similitudinẽ, nisi ab ipso creatore, qui omnia fecit, & per quẽ omnia facta sunt: procul dubio infidelis est, & Pagano deterior.* Hæc ibi. Hoc decretum in vulgatis Gratiani exẽplaribus concilio Anquirensi tribuitur. Alfonsus Castrus *li. 1. de iusta hæreticorũ punitione c. 14* circa finẽ cõcilio Ancyrano tribuendum censet. sed hæc alias. Burchardus *lib. 10. decretorum cap.* 29. & Iuo *par. 11. cap. 54.* decretum quoddam referunt huic valde simile, quod tribuunt concilio Agathensi *cap.* 4. tametsi in concilio nondum inuenerim: id verò decretum ex Burchardo ita habet: *Perquirendum est si aliqua fœmina sit, quæ per quædam maleficia & incantationes mentes hominum se immutare posse dicat, id est, vt de odio in amorem, aut de amore in odium conuertat, aut bona hominum, aut damnet, aut surripiat. Et si aliqua est quæ se dicat cum Dæmonum turba, in similitudinem mulierum transformata, certis noctibus equitare supe quasdam bestias, & in eorum consortio adnumeratam esse, hæc talis omnimodis scopis correpta, ex parochia eiiciatur.* Hactenus Burchardus, à quo in paucissimis discrepat Iuo. Inter hoc decretum & illud, quòd ex Gratiano paulò antè retulimus, hæc est differentia, quod in priori infidelis decernitur, qui credit posse fieri, vt aliqua creatura, aut in melius, aut in deterius immutetur: aut ex vna specie, vel similitudine

Strigimagarum error de transmutatione in animalia.

Lamiarum error de equitatione & cõsortio Dæmonum damnatur.

tudine in aliam transformetur: quod dogma verissimum esse præcedentia ostendunt: in posteriori verò decreto decernitur non esse credendum, vt de odio in amorem, aut de amore in odium mentes hominum transformentur. quæ res etiam est verissima: quoniam nec Dæmon, nec vlla sortilegia talem vim habent, vt compellant liberam hominis voluntatem ad amandum, vel odio habendum. ita & verè tradunt Paulus Grillandus *tract. de sortilegijs. q. 3.* Alfonsus Castrus *lib. 1. cap. 15. de iusta hær. punitione.* hæc enim sortilegia apta sunt potiùs ad inducendum furorem, quàm amorem. Id quòd etiam Gentiles rationem naturalem secuti testantur: nam Ouidius *lib. 2. de arte amandi* ita cecinit:

Nec data profuerint pallentia philtra puellis,
Philtra nocent animis, vimq; furoris habent.

Sed de his præter citatos, vide quæ fusiùs scripsimus *lib. 2. commentariorum in Directorium inquisitorum super quæstio. 43.*

† *Vt de virga coram Moyse transmutata in draconem.)* Vt apertiùs intelligantur, quæ hoc loco scribit Ambrosius vide omnino B. Thomam *par. 1. q. 114. art. 4. & 2. 2. q. 178. art. 1. &* 2. inde enim patebit, verissimam esse hanc Ambrosij doctrinam. ea verò ideò hic non repetimus, quoniam etiam ex anteà dictis satis patent. Iam distinctionem, quam hîc ponit Ambrosius de miraculis quoad factum, & quoad modum pleniùs intelliges ex Archidiacono *in c. nec mirum. 26. q. 5.* eum omninò videto.

† *Hæc sunt miracula, quia sunt super vires naturæ.)* Rectiùs loquitur Ambrosius hîc quàm loquatur glossa *in cap. 1. de reliquiis & veneratione sanctorum, lib. 6. verbo sedis Apostolicæ circa finem,* vbi dicebat, quòd ad naturam miraculi requiritur, quòd sit contra naturam: sed exponendum est, vt hîc loquitur Ambrosius: aut vt dixit B. Thomas *in 1. par. q. 110. art. 4. ad secundum argumentum,* vbi ait, quòd miracula simpliciter loquendo, dicuntur, cùm aliqua fiunt præter ordinem totius naturæ creatæ.

† *Et concludendo, plurima ex his, quæ confitentur tales mulieres de quibus suprà, sunt impossibilia, vt putà, &c.*) Hic locus est obseruandus ad tuendum Ambrosium, ne quis eredat eum sentire, zamias nullo pacto ferri corporaliter nam ipsas posse virtute Dæmonum in animalia bruta conuerti verissimè diffitetur & negat, vt ex tota serie orationis patuit: corporaliter autem deferri posse de vno loco ad alium, & pleraque alia facere posse ex permissione diuina non negat auctor, nec hactenus negauit.

ARTICVLVS SECVNDVS.
Quæstionis de Strigibus

An depositio illius de se confessi, & etiam vnius, vel alterius, vel trium, vel quatuor mulierum, similia deponentium sit iudicium sufficiens ad torturam.

NVnc ergo iure merito transeo ad secundũ articulum illius casus prædicti: & sæpe euenit de facto: quia aliqui, qui dicunt se socios & socias, accusant alios vel alias mulieres, quòd fuerũt participes in huiusmodi societate & cursu, vagando cum Dæmonibus & magistris eorum: † numquid huiusmodi testimonia sociorum vel sociarum, qui vel quæ dicunt huiusmodi fatuitates, sint saltem sufficientia indicia ad torturam.

An testimonium socij criminis, sit sufficiens indicium ad torturam.

Arguitur ad partem affirmatiuam, primò *per cap. in fidei fauorem. suprà eod.* vbi in fauorem fidei admittun

admittuntur excommunicati, socij, & participes criminis ad testificandum.

Secundò arguitur *per l.* 11. *C. de hæret.* vbi dicitur, quòd leue indicium sufficit in crimine hæresis, vt probet quem hæreticum. pro hoc allegatur Inno. *in cap. sicut. Io. primo. extra de simo.* vbi dicit, quòd licèt in criminibus aliis requirantur probationes luce meridiana clariores, † tamen fallit in crimine hæresis, & simoniæ, vt sufficiant minores probationes *per dictam l.* 11. *C. de hæret.* ad idem allegatur Inno. *in c. ad petitionem. in gloss. fin. de accusatio.*

Item pro hoc facit, quia videtur standum libris & quinternis inquisitorum aliorum. *cap. vt commissi. vers. necnon supra eod.*

Et pro hoc quòd sufficiant coniecturæ, & præsumptiones in probatione hæresis, *facit cap. accusatus. in principio. & §. licèt. & in dicto cap. in fidei fauorem. supra eod.* vbi loquitur de coniecturis. *Coniecturæ & præsumptiones valent ad manifestandum.*

Et pro hoc, quòd plerumque iudicetur per coniecturas & præsumptiones facit, quod notatur *in cap. literas. in cap. afferte. extra de præsumpt.*

Et pro ista parte allegatur Hostiensis *in summa huius tituli. §. qualiter deprehendatur hæreticus. vers. & quia inter solicitudines. & vers. sequenti. qui incipit. sed quòd tu vocas leue.*

Item pro hac parte facit, ‡ quia licèt regulariter socij criminis non fiat interrogandi de socijs *l. fin. de accusatio.* tamen hoc fallere videtur propter grauitatem huius criminis, *vt in prælegat. c. in fidei. & dicto cap. accusatus. §. licet. & in principio.* & pro ista parte facit, quod notat gloss. *in dicta l. fin.*

fin. C. de accusatio. quæ vult, quòd licet socij deponentes de socijs criminis non plenè probent, tamen faciunt præsumptionem, quæ sufficit ad torturam: licet Cynus dicat præcedentem opinionem esse veriorem. & pro hac parte, quòd isti socij vel sociæ hæresis, faciant indicium ad torturam allegatur. *l. qui vltimo. ff. de pœn. & gloss. in l. 1. C. de custodia. & exhibit. reorum.* quæ dicit, quòd in omnibus exceptis, quod est istud, creditur socijs.

Vehemens præsumptio qualè probationem faciat.

Itẽ pro hoc facit, quia tales socij vel sociæ, qui vel quę dicunt se fuisse simul in cursu (vt appellant) videntur facere vehementẽ presumptionẽ, *dicto cap. litteras. de præsumptio.* & vehemens præsumptio est plena probatio. *32. q. 1. c. dixit dominus. & 54. dist. c. fraternitatem. & de Iudæis. c. fi. & de præsumpt. c. afferte.*

Etsi dicatur, quòd huiusmodi socij vel sociæ non faciant plenam probationem nec sufficiens indicium ad torturam, aliquæ ex eis (*vt supradictum est in casu proposito*) confessiæ sunt ad torturam positæ de iure vel de facto, † & postea in earum confessione perseuerarunt, & post dolorem, & extra locum torturæ: ergo ex confessione earumdem mulierum modo videntur posse condemnari de hæresi. *l. 1. C. de confess. & l. proinde. ff. Aquil. & est gloss. in c. ad abolendam. supra eodem in vers. deprehens.*

In ratificatione confessionis factæ in tortura quid obseruandum.

In contrarium, & pro parte negatiua in casu supra scripto, quando confitentur prædicta, quòd prædicti socij vel sociæ, non sufficiant ad probationem, nec sunt sufficientia indicia ad torturam,

probatur

probatur: primò quia hoc crimen hęresis est de maximis criminibus, ergo vbi de maiori crimine agitur, & de maiori prę udicio, multò maiores & clariores probationes requiruntur. 7. *quæst. vlt. c. fin.* 42. *dist. cap. quiescamus. & argumento in l. fin. C. de probat.* & quia hic agitur de morte vel de vita hominum. *argumento in l. addictos. C. de appellat.* vbi maius est periculum, ibi cautius est agendum. *cap. vbi periculum. suprà de electio. in hoc lib.* & ideò Archid. *in dicto c. accusatus supra eod.* in propriis terminis dicit, quòd in hoc crimine hęresis probando non sufficiunt duo testes, & idem dicit *in cap. fin. in hoc eod. tit.* & de hoc faciam infrà specialem quæstionem. ad id allegatur Host. *in summa huius tituli. §. qualiter. versic. ij.*

In grauioribus criminibus, maiores & clariores probationes exiguntur.

Nec obstat dictum Inno. *in dicto c. ad petitionem.* quia ipse dicit tenuisse oppositum *in c. tuam suprà de testib.* & istam opinionem securus est Alber. *in l. 11. C. de hæret. ad idem allegatur glo. in dicto cap. ad petitionem.* & pro hoc facit, quia si dicti socij vel sociæ sunt confessi de seipsis, iam sunt criminosi, ideò non debet eis credi tamquam testibus criminosis, vt dicimus de seruis. *l. 1. §. idem Cornelio. ff. de quæstionibus.*

Socius criminis tanquam testibus criminosis, non est credendum.

Item isti socij vel sociæ dicunt se criminis participes, ergo non videtur eis credendum. *dicta l. 1. §. si seruum. ff. de quæstio.* & socius socium nō accusat. *l. si filium. & ibi gloss. C. de liber. caus.* & *l. quoniam liberi. C. de testib.*

Item quia videntur sibi vendicare locum suspiciones, & rationes, *de quibus in l. fin. C. de accusat.* & ideò Salicetus, *in dicta l. fin.* cuius sunt hæc

tria

tria argumenta, dicit, quòd talis confessio socij de socio non facit sufficiens indicium ad torram sola; sed iuncta cum præsumptione præcedente: & hoc etiam voluit gloss. *in dicta l. fi.* quæ vult talem confessionem sociorum aliam debere præcedere præsumptionem: & sic præsumptionem cum alijs.

Sed quid est opus verbis, quia textus est *in dicto cap. in fidei favorem supra eod.* ibi: *Ex verisimilibus coniecturis, & cætera.* & ibi dulo subdit: *Ac aliis circumstantijs sic testificantes, falsa non ducere præsumantur.* Sed sic est in casu supra narrato, quòd licet Diabolus tentet hominem, & maximè mulierem dicente Domino ad serpentem. *Inimicitias ponam inter te & mulierem, & semen tuum, & semen illius.* & cætera. *Genes. 3. cap.* & *Iob 7.* scribitur: *Malitia est vita hominis super terram.* & licèt scribat Augustinus in quodam eius sermone: *Præmonitos vos esse volo, neminem super terram absque tentatione victurum, & cætera.* licèt (inquam) assiduè tentet Diabolus hominem; tamen non sunt verisimilia ea, quę supra dicunt dicti fatui & fatuæ, † imo quædam sunt impossibilia, ita quòd neque præsumptiones præcedunt: neque præsumptio, neque coniectura est in his, quæ dicunt: impossibile est enim id quod aliqui vel aliquæ eorum confitentur, scilicet se verti in musipulas, vel in alia bruta animalia: quia, *vo prædictum est*, impossibile est aliquam creaturam mutari in aliam creaturam, nisi à solo creatore.

Diabolus assiduè tentat homines.

Post supradicta igitur hinc inde argumenta concludendo, † dico, quòd si prędicti socij confiten

fitentur, quæ suprà dicta sunt fore impossibilia, vt de transmutatione creaturę in aliam creaturam; talis confessio sociorum nihil facit probationis, vel indicij; imò nec pręiudicat ipsi confitenti, *vt ff. de interrogat. actio. l. confessionibus. & l. is cuius. & l. qui seruum. & ff. de confess. l. qui Stichum. & notatur in cap. fin. in gloss. suprà de confess.* & habetur abundè in summa Hostiensi *in tit. de confess.* §. *qualiter intelligatur hæc regula.*

† Si autem confiteantur possibilia, sed non verisimilia: tunc si confitentur incerta, putà quia fuerunt socij in cursu, ad committendum maleficia, & non dicunt quæ, & qualia, adhuc ista confessio non nocet. *Iccirtum. ff. de confess. & l. prætor edixit. ff. de iniurijs.*

Fa cunt tradita per Bart. Paulum Camer. & alios, in l. Meuius ff. de legat. 2. vbi notant multa esse possibilia, quæ non sunt credibilia.

† Si verò dicunt crimina certa, vt putà se fuisse socios in criminibus homicidiorum, diuinationum, & sortilegiorum; talia crimina non pertinent ad Inquisitorem, *vt dicto c. accusatus.* §. *licèt. & §. sanè. suprà eod.*

Socij in criminibus certi.

† Idem videtur si deponant se fuisse socios in illusionibus, *de quibus in c. Episcopi. prædallegato*, quia non sequitur, Diabolus illusit alicui homini, ergo ille illusus est hæreticus: sicut patet in historia supra recitata de sancto Macharione: nec sequitur, nec verisimile est, quòd omnes illi, qui per illusionem Dæmonum putabant illam puellam conuersam in equam, essent hæretici, licèt essent illusi à Dæmone.

Sociorum confessio de illusionibus.

Si autem prædicti socij sunt confessi aliqua de sociis in causa hęresis propriè, verbi gratia, quia dicunt se omnes socios malè sentire de articulis

De confessione sociorum in causa hæresis.

ticulis fidei, & de sacramentis: tunc verum est, quòd in tali casu nunc excepto, admittuntur socij & participes *dicto cap. in fidei fauorem.* si modò ex verisimilibus coniecturis, & aliis circunstantiis, & ex manifestis indiciis appareat eos vera dicere, & non aliter: ita dicit textus *in dicto cap. in fidei fauorem. & in dicto cap. accusatus.* sed quando deponunt non verisimilia, & non præcedunt præsumptiones & coniecturę, non est dicendum, quòd tales probent, & pro hoc optimè glòss. *in cap. nemini. 15. quæst. 3.* quę vult, quòd talis nominatio per assertos hæreticos noceat, si nominatus de hoc erat infamatus: & hoc ibi vult Barthol. Hispanus dicens, † quòd numquam valet confessio socij criminis contra socium, nisi præcedat aliqua præsumptio contra eum. *& pro hoc 2. q. 7. c. pagani.* vbi hæretici vel infideles non possunt diffamare vel accusare fideles, & Christicolas. & hoc est quod dixit textus *in dicto cap. in fidei fauorem. & dicto cap. accusatus.* & maximè quòd non precedente aliqua suspicione † mulier possit diffamare vel accusare alium vel aliam de hęresi, est valde absurdum; quia licèt in fidei fauorem admittantur mulieres, tamen mulier est aliàs prohibita in criminalibus testificari. *l. qui testamento §. mulier. ff. de testa.* & mulier dicta à mollicie animi, & leuitate. *cap. forus. supra de verb. signific. & l. filia in orbitate. C. de inoffic. testamen.*

Mulier an possit accusare.

Mulier à mollicie animi & leuitate.

Franc.

Franc. Peñæ

Notæ in Ambr. de Vignate quæstionem de Lamiis.

† *NVmquid huiusmodi testimonia sociorum, & sociarii, &c. sint saltem sufficientia indicia ad torturam.*] De proposita quæstione plenè agunt passim criminalistæ, sed videndi doctores *in l. fin. C. de quæstion.* Canonistæ *in cap. veniens.* el primero *de testibus, & in cap. 1. de confessis.* Boërius *decisione* 319. Grammaticus *decisione* 28. Iulius Clarus *in pract. crimin. §. fin. q.* 21. *vers. sed pone.* & Antonius Gomezius *tomo* 3. *varia. resolut. c.* 12. *n.* 18. & alij aliis locis, quos omitto consultò. Ambrosius hoc loco vt in tota disputationis serie licet videre, multa distinguit capita, de quibus quid sentiendum videatur, suis locis dicetur à nobis. quantùm verò ad hunc locum attinet, communis sententia est, quòd testimonium vnius socij criminis solũ non faciat indicium ad torturã contra socium, nisi alia concurrant indicia: vnius-n. solius socij criminis dictũ, licèt faciat aliqualẽ præsumptionẽ, non est illa præsũptio sufficiens ad torturã. ita Cynus & alij *in dicta l. fin. C. de quæstion* quod & præcitati testantur, ac præ aliis Boërius. Huius opinionis ea potissimum est ratio: quia vnus testis de visu, & de actu propinquo, & sensu corporeo, ad hoc vt faciat indicium ad torturam, debet esse fide dignus, & omni exceptione maior, vt plenè & verè tradit Antonius Gomezius *tom. 3. varia. resolut. cap.* 11. & dixi copiosè in commentariis ad Directorium Inquisitorum *lib. 3. comment.* 118. *§. & hoc valet. in ciuilibus.* Cùm ergo socius criminis non sit omni exceptione maior, inde fit, vt non faciat indicium sufficiens ad torturam, nisi alia indicia concurrant: & hanc sententiam optimè videtur tueri Ambrosius in tota hac disputatione: quam ego & veram puto, & securam. abest enim procul à periculo committendi aliquid iniquum & incautum contra vitam hominis: neque enim quis facilè rapi debet ad torturam, cùm inde multa incommoda consequi possint

Testimonium faciens indicium ad torturam quod nam debeat esse.

nam si fortassis is qui torquetur, cùm tormentorum vim ferre non possit, confiteatur, & in confessione persistat, & inde condemnetur, non est dubium quin omnino debeat iudex cauere, ne facilè ad torturam deueniat. Est ergo superior sententia & secura, & æquitati consona. Antonius tamen Gomezius *præcitato loco videlicet tom. 3. variar. resolut. cap. 12. num. 18.* contrarium videtur profiteri, asserendo solum socium criminis facere indicium ad torturam: eam sententiam subtiliter magis, quàm verè probare nititur: eam in hac parte ob rationem paulò antè allatam, non facilè censeo recipiendam. monuisse sit satis. duo verò socij criminis, aut plures sufficiens indicium faciunt ad torturam, vt communiter tradunt præcitati: numquid verò ad plenam probationem sufficiant, ex qua sequatur condemnatio, suis locis dicetur.

Confessio facta cum iuramento facit indicium contra socium.

Illud hîc adiungam, quod & diligentissimè obseruandum admonent Clarus & Gomezius *præcitatis locis*, quod ad hoc vt confessio socij probet contra socium, vt faciat indicium, oportet quod sit facta cum iuramento: aliàs enim simpliciter facta absque iuramento, nec probat, nec facit indicium: quia non deponit tanquam testis & cum solemnitate requisita: licèt enim quantùm ad se ipsum sit reus: nihilominus dum deponit contra alium, fungitur vice testis; & ob id non est ei adhibenda fides, nisi cum iuramento.

† *Tamen fallit in crimine hæresis & simoniæ, vt sufficiant minores probationes.*) Tametsi Ambrosius non sequatur hanc opinionem, quòd scilicet in crimine hæresis sufficiant minores probationes, quàm in aliis, vt patet ex his quæ tradit paulò pòst, nihilominus, vt hunc locum illustremus, ne quis eius occasione fallatur, improbandam & refellendam hîc omnino duximus illorũ opinionem, qui putant in crimine hæresis sufficere leuiores probationes. Paris de Puteo *in tract. syndicatus, vt refert Carrerius tract. de hæreticis num.* 126. dixit crimen hæresis probari ex signis etiam leuibus. Iulius Clarus *in §. hæresis. vers. habet etiam hoc crimen*, dixit ita: *Et inter cætera in causa hæresis sufficiunt minores probationes, quàm in aliis: & hoc non modo ad inquirendum, sed etiam ad faciendum plenam probationem criminis.* hæc ille. Paridem de Puteo excusat Carrerius *præcitato loco* dicens, eius dictum intelligi posse ita:

quòd leuia signa sufficiunt in crimine hæresis, vt quis torqueatur, non vt condemnetur. Sed neque hæc excusatio videtur omnino vera, quoniam neque ob leuia indicia siue signa est in hoc crimine quis torquendus: sed magna esse oportet, ob rationem quam superiori proxima adnotatione dixi. de quo articulo plenissimè egimus cum Eymerico *in Directorio inquisitorum par. 3. q. 61.* Iulij autem Clari sententia omnino est respuenda: quæ nec vllo iure nititur, nec vlla verisimili ratione roboratur: neque eam recepit vmquam vsus iudicantium in sacro tribunali inquisitionis. Sit ergo in hac causa firma & certa conclusio: In crimine hæresis plenissimæ & clarissimæ probationes requiruntur: nam si in alijs delictis hoc requiritur *vt l. sciant. C. de probatio. & l. qui sententiam. C. de procurat.* multò magis in hoc crimine, in quo quis & criminaliter condemnatur & ciuiliter punitur, & eius posteritas propterea notatur infamia: vt rectè admonet Ponzinibius *tract. de Lamijs nu. 67.* vbi alias adducit rationes in hanc sententiam, quas in re non admodum controuersa libenter omitto: iam verò quantùm ad materiam probationum attinet in causa hæresis plenæ extant disputationes, de quibus Gondissalaus *tract. de haret. q. 13* Conradus Brunus *lib. 4. de haret. c. 9.* Simancas *in catholicis instit. tit. 51.* & alij quos illi referunt.

In crimine hæresis maximæ probationes requiruntur.

Quoniam autem superiori opinationi causam præbuisse videtur *l. 2. C. de haret.* quam etiam hîc citat Ambrosius, ideò de vero eius intellectu hîc breuiter agendum placet. *in dicta l. 2.* ita scriptum est: *Hæreticorum autem vocabulo continentur, & latis aduersus eos sanctionibus succumbere debent qui vel leui argumento à iudicio catholicæ religionis & tramite recti fuerint deuiare.* Hæc ibi Obseruandum est, hanc legem non loqui de leui probatione sed quasi respondens taciræ obiectioni, qua quis posset inquirere, an qui paululum ab orthodoxa fide declinat, sit censendus hæreticus; ait, eo hæreticorum vocabulo contineri, qui vel leui argumento, id est, vel paululum, vel minimum, vel in vno tantùm articulo à fide catholica deuiant. hanc interpretationem colligo ex Photio Patriarcha in nomocanone, qui præfata verba ita vertit:

Hæreticus quis sit censendus.

Hæreticus est, ac latis aduersus hæreticos legibus succumbit, qui vel paululum ab orthodoxa declinat fide: vel qui ab orthodoxa fide vel minimum declinat. Hæc Photij lectio eo potissimum nomine magnopere probanda videtur, quia præfata lex 2. *C. de hæret.* sita est in eo titulo, vbi nihil tractatur de probationum materia, sed de ipsis hæreticis tantùm agitur: qui si in aliquo, vel etiam minimo articulo à catholica religione discedant, planè hæretici sunt putandi. Hæc sunt accepta ferenda Petro Godofredo *in dicta l. 2. C. de hæret.* & Reuerendissimo Iacobo Simancæ *cathol. instit. tit. 51. de probation. nu. 11.* quæ & latiùs probant pleraque alia de intellectu præfatæ legis vide apud Brunum *lib. 4 de hæret. cap. 9.* ergo quamquam qui leui argumento à iudicio catholicæ religionis detectus fuerit deuiare, pro hæretico habendus sit: huiusmodi tamen leuis deuiatio plenissimè probari debet, vt placet Oldrado, quem refert Brunus *loco proximè citato*, & probat etiam paulò pòst nostet Ambrosius: adde Palacium Rubium *in allegatione de hæresi. §. 12.* (vbi multa tradit huc spectãtia, quæ sunt consideratione dignissima) & Hostien. hìc ab Ambrosio citatum.

† *Quia licèt regulariter socij criminis non sint interrogandi de sociis.*] Verum dicit Ambrosius, & in hoc articulo vide præ alijs Antonium Gomezium *tom. 3. de delictis cap. 12. nu. 12.* & Iulium Clarũ *in præct. crim. q. 21. vers. dictum socij.* & quidquid sit de aliis delictis in crimine hæresis exorati iuris est, & sanctissimæ inquisitionis vsu receptum, vt reus de sociis interrogetur: imò necesse est ob tanti criminis immanitatem & periculum, vt diligentissimè reus de sociis interrogetur, verbi gratia: vnde hæresim habuerit, didicerit, vel à quo audiuerit: vel cõtrà, an aliquos eam docuerit, & cætera huc pertinentia: quæ tanto sunt diligentiùs inuestiganda ab inquisitore, quanto grauius est crimen hæresis, & reipublicæ Christianæ periculosius. vide Simancam in Enchiridio violatæ religionis *tit. 27. & cath. instit. 50 nu. 17.*

In crimine hæresis de sociis reus est interrogandus.

Confessio in tormentis tribus modis extorqueatur.

† *Et postea in earum confessione perseuerauerunt, & post dolorem, & extra locum tortura.*] Ad hoc vt confessio per torturam extorta valeat tria potissimum requiruntur: primum est, vt extra locum torturæ in confessione perseueret

fecerit reus: alterum est, vt dolor præteritæ torturæ seu tormentorum cessauerit: tertium & vltimum, quod ex secundo consequitur, est, vt tantum tempus sit interpositum inter torturam & repetitionem confessionis, vt verisimile sit dolorem tormentorum iam cessauisse. hæc tria colligantur non obscurè ex doctrina Bartoli & aliorum doctorum *in l. 1. §. diuus Seuerus. ff. de quæst.*

Confessionis ratificatio extra locum quæstionis valet.

Primum ergo ad hoc vt confessio ratificata valeat, fieri debet extra locum tormentorum: quoniam si in loco ipso tormentorum fieret, metu tormentorum præsumeretur facta, & proinde non valeret. ita seruat practica iudicantium, & tradunt communiter doctores cum Bartolo *in dicta l. 1. §. diuus Seuerus. ff. de quæstio.* Nicolaus Eymericus *in Directorio inquisitorum parte 3. in 3. modo processum fidei terminandi. nu. 158. vers. Si autem in quæstionibus.* & Antonius Gomezius *tom. 3. variarum resolut. cap. 13. nu. 24.*

Confessionis ratificatio cessante dolore tormentorum valet.

Secundo, vt valeat confessio ratificata cessare debet dolor tormentorum: quoniam si statim reduceretur reus ad locum instantibus doloribus, confessio iuris seu ratificatio videretur facta formidine tormentorum; & ideò non valeret: eadem enim formidine dicere videretur. *argumento l. quod ait §. fin. ff. de adulteriis.* ita Bartolus *in dicta l. 1. §. diuus Seuerus. ff. de quæstio.* Baldus & Angelus *in l. 2. de eo quod metus causa.* & Cynus *in l. 2. C. de quæstio.*

Ratihabitio confessionis infra iustum tempus est satis doloris tormentorum.

De tertio, videlicet infra quantum tempus debeat fieri ratificatio, dico quòd non reperitur à iure determinatum, sed relinquitur iudicis arbitrio prout dicit Bartolus & alij *in dicto §. diuus Seuerus. ff. de quæst.* iustum tamen & competens tempus videtur post vnum diem naturalem, id est, post 24. horas. ita tenet Marsilius *in practica criminali. §. Quoniam. nu. 7.* & alij quos refert & sequitur Antonius Gomezius *tom. 3. variar. resolut. cap. 13. nu. 24.* Sed hoc spatium vnius diei naturalis ad minus transire debet: quoniam benignius & tutius est, vt hæc ratihabitio fiat, post duos vel tres dies postquàm inflicta fuit tortura, ne adhuc forsitan duret & tormentorum dolor, & vehemens animi perturbatio, si post vnum tantùm diem ratificatio fieret. In causa hæresis in facto inquisitionis tribunali, quibus obseruatis fieri debeat hæc ratificatio

confessionis luculenter tradit Eymericus *in Directorio Inquisitorum p. 2. c. 3. modo processum fidei terminandi*, vbi etiam dixi copiosè videto.

† *Imo quædam sunt impossibilia.*) Notandus est hic locus, non enim absolutè dicit Ambrosius omnia esse impossibilia, quæ narrantur à Lamiis: sed quædam, verbi gratiâ, quod cõuertantur in muscipulas, vel in alia bruta animalia; quod etiam paulò pòst subiungit, quæ sententia verissima est, *vt ex supradictis patet.* Quòd verò corporaliter deferri possint nec negauit, nec negat Ambrosius, vt constat ex serie totius disputationis.

† *Dico quòd si prædicti socij confiteantur, &c. talis confessio sociorum, &c. imo nec præiudicat ipsi confitenti.*) Sententia Ambrosij hoc loco talis est: propterea confessio horum sociorum, nec sibi ipsis, nec socio nocet, quoniam ea confitentur, quæ sunt impossibilia Glossa *in cap. vlt. extra de confessis*, dum enumerat ea, quæ exiguntur ad hoc, vt confessio alicui præiudicet, inter alia ponit, vt confessio non sit contra naturam: vt si confiteor me interfecisse hominem, qui vivit; tunc hæc confessio mihi non præiudicabit. similis est glossa *in cap. vlt. de confessis, lib. 6, in verbo, absque rationabili causa*: & vtrobique communiter doctores. Cùm ergo Lamiæ confiteantur se, aut alios transmutari in muscipulas, canes, lupos, aut alia bruta animalia, quod ostensum est suprà esse impossibile, talis confessio non nocebit ipsis. hoc vult dicere hoc loco Ambrosius. de quo articulo plenè etiam agit Hostiensis *in summa tit. de confessis. §. qualiter intelligatur in fine.* & Martinus *in summa. C. de confessis.*

Confessio quæ præiudicare possit.

Et quamquam hæc ita se habeant (neque enim decreui singula hæc dicta examinare) nihilominùs tamen in causa præsenti, licèt huiusmodi confessiones Lamiarum sint de rebus impossibilibus, videlicet quòd ipsæ, vel alij in animalia bruta conuertantur, inquisitores hæreticæ prauitatis diligenter & accuratè interrogabunt Lamias, seu Striges, seu imagos de credulitate: possibile enim est eos habere hunc errorem in intellectu, vt credant virtute Dæmonum posse fieri, vt homo in animalia bruta possit transmutari: nam si ita sentirent, & in hoc errore pertinaciter perseuerarent, procul dubio velut hæretici

hæreticì essent puniendi, *iuxta c. Episcopi, in fin 26. quæst.* 5. cuius verba paulò antea retulimus *nu.* 37. ita scribit, & verè Alfonsus Castrus *lib. 1. cap. 14. de iusta hæret. eorum punitione.* quòd si de tali errore intellectus constaret, non est dubium quin tunc confessio præiudicaret, non ratione facti impossibilis, sed ratione falsæ credulitatis & ignorantiæ crassæ circa res fidei: quòniam ea Dæmoni tribuerent, quæ superant omnem humanæ creaturæ potentiam, & quæ soli Deo conuenire possunt: sed de hoc articulo paulò antea diximus abundè.

† *Si autem confiteantur possibilia, sed non verisimilia.*) Cùm dicit: *sed non verisimilia:* intellige vel incerta, vt mox ipsemet auctor subiungit; vel ea quæ ipse putat rarò euenire, siue rarò contingere. Sed quantum ad rem attinet, de qua tractat Ambrosius, non videtur vera eius doctrina: quia tametsi verum sit, quòd cùm agitur contra delinquentem, de crimine verè constare debeat, vt est textus expressus *in l. 1. §. item illud ff. ad Senatusconsultum Syllanian.* & notant ibidem communiter doctores, & tradit plenè Antonius Gomezius *tom. 3. de delictis cap. 9. nu. 1.* & dixi super directorio Inquisitorum *lib. 3. comment. 18.* in hoc casu de quo loquitur hic Ambrosius, quamuis non confiteantur certa delicta fuisse commissa, satis est Lamias seu Striges, seu Magos confessos esse se fuisse in cursu, & societate cum Dæmonibus: hoc enim est grauissimum delictum: & secum habet annexam vel apostasiam, vel hæresim, vel ad minus hæresis suspicionem: quod ex pactis cum Dæmone initis, aut nondum initis, & aliis circumstantiis & personarum qualitatibus erit pensandum. quare hoc casu procul dubio talis confessio illis præiudicabit: contra quam hic scribat Ambrosius.

Lamiarum societas cum Dæmone annexam habet apostasiam vel hæresim.

† *Si verò dicunt crimina certa, vt putà se fuisse socios in criminibus homicidiorum, &c.*) De diuinationibus & sortilegiis non se intromittunt inquisitores nisi manifestè saperent hæresim, vt est textus *in cap. Accusatus §. sanè. de hæret. lib. 6.* vbi plenè doctores: & Eymericus in Directorio *parte 2. q. 42.* vbi etiam dixi plenè. sed occasione horum verborum illa occurrit hîc dubitatio breuiter diluenda, an Lamiæ quæ coram inquisitore confessæ sunt non modò obiecta crimina aduersus fidem, verùm etiam cædes

puerorum & aliorum hominum, in odium Christi & ex pacto inito cum Dæmone, quod plerumque solet contingere, licèt paratæ sint abiurare & ad fidem redire, ratione homicidiorum tradi debeant curiæ seculari? hic Ambrosius sentire videtur hanc quæstionem non pertinere ad inquisitorem: sed non male videretur locutus, si solas cædes hominum in his reis spectasset: cùm autem infanticidia & homicidia antecedere soleant abiurationes spontaneæ contra fidem nostram, coram Dæmone, & à tota fide apostasia, sicut constat ex promissione, & obedientia, quam Dæmoni exhibent: quæstio propterea redditur difficilior, de qua nihil mihi amplius occurrit scribendum, quàm quod perillustris Dominus Petrus Dusina, Sanctæ Romanæ & generalis Inquisitionis integerrimus assessor, ac Sacræ Pœnitentiariæ Datarius vir insignis eruditionis & spectatæ probitatis mihi superioribus mensibus de hac difficultate interroganti respondit in hæc verba: *Quamuis auctor Mallei Maleficarum, & Sylvester teneat Lamias ob infanticidia etiam in primo lapsu, tradi posse curiæ seculari, & ita aliquando observatum sit in certis Inquisitionibus particularibus, & præsertim Pedemontanis, ubi multum invaluit hæc pestis: non consuevit tamen hoc sanctum officium illas tradere, nec aliter punire quàm sacri canones puniri mandent apostatas à fide Christi: Si tamen iudex secularis illas prius officio Inquisitionis consignasset, suspensa aliorum criminum cognitione, expedita hæresis causa sanctum officium debet & solet eidem iudici illas restituere de quo extat etiam particularis constitutio Pij V. observatum est etiam aliquando, quòd propter frequentiam homicidiorum, & aliquas circumstantias aggrauantes Lamiæ facta abiuratione consignantur de mandato sanctissimi, illi iudici seculari qui processum formet de nouo super eisdem homicidiis, vt quas reperit culpabiles puniat secundùm leges.* hactenus vir ille.

† *Idem videtur si deponant se fuisse socios in illusionibus. &c)* Sed non videtur: nam vt intelligatur qualis fuerit natura eius illusionis, & quantam fidem adhibeat illusus ei illusioni, & præsertim si alia indicia adsint, vt colligi possit talem illusum malè sentire de fide: tunc hæc res ad inquisitorem pertinebit. verissimum tamen est quod mox subiungit auctor, videlicet non omnem illusum à Dæmone

Dæmone esse hæreticum.

† *Quod numquam valet confessio socij criminis, &c.*] De hoc articulo quid differuerint, & quid tenendum sit, paulò antea diximus *super vers. numquid huiusmodi testimonia. num.* 1. & iuxta ibi tradita intellige, quæ hoc loco docet Ambrosius.

† *Mulier possit diffamare, vel accusare alium. &c.*) An mulier in causis criminalibus possit dicere testimonium à multis quæritur, quos longa serie enumerat Iulius Clarus, *§. fin. q.* 24. in summa distinguit, quia de iure ciuili mulier indistinctè admittitur ad testificandum in causis criminalibus; secùs autem de iure canonico. sed quid sit in aliis delictis omitto fusiùs disputare: in crimine hæresis mulier in testem admittitur; idque ob criminis immanitatem, & ne defectu probationum remaneret impunitum, quod facilè vergeret in magnum Reipub. detrimentum. iam si in crimine simoniæ mulier etiam meretrix admittitur in testem, *cap. tanta, extra de simonia*, multò magis admitti debet in crimine hæresis, quod est grauius. Postremò tametsi mulier sit testis minus idoneus ideò quia mulier, quia varium & mutabile semper fœmina, vt dicit textus *in c. forus extra de verb. signif.* non propterea repelletur in hoc crimine, cùm testes minus idonei fauore fidei possint testificari. *c. in fidei fauorem. de hæret. lib. 6.* qui textus indistinctè loquitur, nec fœminas excludit. est ergo indistinctè intelligendus. atque hoc iure vtimur in hoc sacro tribunali. *Mulier testis est minus idoneus.*

Numquid autem duarum mulierum testimonium plenè probet, an verò plures requirantur, dubium est: Et Ambrosius hîc rectè mihi videtur asserere mulieres quidem fauore fidei admitti ad testificandum, sed cùm mulier sit aliàs prohibita in criminalibus testificari, earum testimonium non videtur sufficiens. & hoc videtur magis ritum. interim vide Palacium Rubium *in allegatione de hæresi. §. 13. & seq.* adde Alexandrum consil. 24. libro 1.

VENERABILIS MAGISTRI

IOANNIS GERSONII DOCTORIS ET Cancellarij Parisiensis Tractatus de Erroribus circa artem Magicam & articulis reprobatis.

OLLAVDANTI mihi nuper, vt mos habet, venerabiles Licentiatos in medicina oblata est occasio, vt contra superstitiosas obseruationes, nostra pro defunda tempestate, & minus & nimis præualescentes aliqua differerem. Et nunc protinus ad vtilitatem aliquorum seorsum curauimus, ne permixta aliis minus placerent & minus commodè prodirent in publicum. Sumpsimus itaque hoc prouerbio pro nomate, *Medice cura teipsum*. Ei cui hanc inter cæteras medicum dicere retuli, vt obseruantias ad Deum per filialem subiectionem, ne quicquam impium vel superstitiosum, aut cæteris legibus aduersum, sanitatis adipiscendæ causa suis ægris faceret, rememoretur quoque iugiter illas Decretalis. *Cum contra ea infirmitas*

Medici superiores leges obseruare in curationib.

&c. Incidit vt conquirerer de superstitionibus pestiferis Magicorum, & stultitijs vetularum Sortilegarum, quæ se per quosdam ritus maledictos mederi patientibus pollicentur. At ego data occasione, facilius in hoc diuerticulum lapsus sum, quo vtilius, & quo in patrocinium huius corruptelæ quidam adducere nituntur in crimen medicinam. Nonne, inquiunt, apud solennes quosdam medicorum tales superstitiosæ constructiones inducuntur, quas etiam scriptis suis inserere curauerunt. Et consistunt in ligaturis, in characteribus, in figuris: quandoque in verbis peregrinis & incognitis.

Magicæ observationes in quibus consistant.

Quamuis autem ab ipsis nulla pro talibus ratio adducatur naturalis, habent tamen non minus efficaciã in curando. Alioquin vanè, immo stultè locuti fuissent de eis medicorum sapientes, & scientiis inseruissent. Vnde refert Isidorus 4. *Etymol.* quod Apollo, quem Deum fecit antiquitas, per methodicã quæ dam, *id est*, per carmina & incantationes, Aesculapius item & filius eius per empiricã, *id est*, experimenta sanauerunt homines quingentis annis ante Hippocratem, qui ratiocinatiuam medicinam, qua vtuntur, adinuenit. Deinde vox publica virtutibus huiusmodi carminationum & ligaturarum & empiricorum attestatur: quam ex toto falsam dicere videtur inciuile. Nec deessent argumenta ad hoc ex dictis Poëtarum, Virgilij, Ouidij, Lucani & aliorum celebribus historijs. Cur non liceret, inquiunt, istis vti, præsertim cùm Deus omnipotens virtutes suas indiderit vt vulgus loquitur, herbis, gemmis & verbis? Hanc dubitationem ego nunc tribus dictis seu considerationibus breuiter absolui.

Magicæ artes an sint permissæ.

***

Primum

Primum Dictum.

PROBABILE in Philosophia naturali, & secundum veritatem, fide certum est esse Dæmones. Primam partem tenuerunt elegantissimi Philosophorum Hermes Trismegistus, Plato, & omnes doctrinæ suæ sectatores Apuleius, Porphyrius & cæteri. Hoc libri ab eis editi, hoc lib. de Ciu. Dei ab Aug. palàm docent. Hinc est illa famosa inter eos distinctio de Cacodæmonibus, & Calodæmonib. malis scilicet, & bonis spiritibus. Hæc est positio de existentia Dęmonũ, quæ apud philosophantes facilioni ratione quàm opposita defenditur, saluãdo effectus quosdam mirabiles, quales referunt historiæ fide dignæ in qualibet gente obtigisse, quas omnes negare pertinaciter, proterue est, & ciuitatem humanam societatémque politicam dissipare, quam mutua fides & credulitas vnius ad alterum consonat, coniungit, agglutinátque. Porrò negare Dæmones esse, negare eos plurimorum effectuum operatores existere, damnatur apud Christianos, vt erroneum & impium, & sacris litteris aduersum.

Dæmones an sint.

Dæmones sunt & mirabilia operantur ex fide Christiana.

Qua in re deridendi sunt, immò durè corrigendi, qui Theologos derident mox vt sermonem de Dæmonibus faciunt, mox vt eis effectus quosdam attribuunt, quasi fabulosa sit eorum responsio. Prouenit error iste apud quosdam litteratos, tum ex defectu fidei, tum ex debilitate & infectione rationis. Gerunt proteriè animum sic occupatum circa corpus, circa res sensibiles, ac earum solicitas curas vel ita in cassarum particularium & visibilium perscrutatione consistunt, quòd de vniuersalibus & primis entibus ac spiritibus nihil credere vel sapere, nihil renitenter & eleuatè cogitare possunt. Hoc Plato dixit maximum esse impedimentum veritatis, referre scilicet omnia ad sensus, & non auerti ab eis. Hoc idem Tullius, hoc Augustinus *lib. de vera religione*, hoc Alber. & Guil. Parisiens. immò & experientia docuerunt. Tales erant

Spiritus qui negarint.

erant apud Iudæos Saducæi, qui *referente Iosepho & Hieronymo* negabant esse spiritus, tales inimici Philosophi quidam, *vt Tullius loquitur*, tales Epicurei, & alij vitam pecudum eligentes, qui nihil esse concipiunt aliud à corporibus & extensis.

In quorum persona Ecclesiastes & Sapiens, *Sap. ij.* Ita quasi sint incantati & dementes, nullam sibi inesse rationem, nullos effectus spirituales atque inuisibiles indicare videtur: non minus errantes à Nabuchodonosor, qui credebat se bouem esse, & ab aliis maniacis, quorum aliqui se Gallos, aliqui murilegos opinati sunt. De grege talium erat insipiens ille qui dixit in corde suo, non est Deus, quia si est Deus, vtique est spiritus, & si nullus est spiritus, nullus est Deus. Neque enim ego negauero quosdam plerumque nimis leuiter ea Dæmonibus ascribere, quæ fieri à causis materialibus, naturalibus, rationabiliùs dicerentur: nam multas & miras in rebus sensibilibus efficacias, multas virtutes existere quis negauerit, ex quarum combinatione, alteratione & configuratione fiunt effectus mirabiles, sicut ex immutatione diuersa imaginatiuæ potentiæ in hominibus, sicut ex aliis quidam docuerunt, & operati sunt quarum operationum notitia potest dici Magica naturalis, de qua inuestigare, quamuis sæpe curiosum esset, & maioris boni impeditiuum, immò & ad errores pronum, non tamen est fidei nostræ contrarium; dummodò philosophia suis contenta limitibus nihil impium, nihil mendosum nefarium ve miscuerit.

Nabuchodonosor & alij incantationes experti sunt ipse.

Dæmonibus quædam effecta naturalia ascribuntur.

Secundum Dictum.

Obseruantiæ effectum nõ naturalium superstitiosa & suspecta est.

OBSERVATIO ad faciendum aliquem effectum, qui rationabiliter expectari non potest à Deo miraculosè operante, nec à causis naturalibus debet apud Christianos haberi superstitiosa & suspecta de secreto pacto implicito vel explicito cùm Dæmonibus. Ista est doctrina sanctorum Doctorum, nominatim Augustini,

gustini, plurimis in locis quibus has obseruationes valde condemnauit 5. *de Ciuit. Dei* 4. *Confessionum.* 2. *de doctrina Christiana.* Et recitantur multa in decreto 26. *q.* 5. *cap.* 9. pluribus cap. Hanc considerationem notauit vtique facultas Theologiæ in multis articulis, quos ad elucidationem huius materiæ censuit condemnandos. Articulus tertius est talis, *quòd inire pactum cum Dæmonibus tacitum vel expressum non sit idololatria vel idololatriæ species & apostasia.* Error. *Et intendimus esse pactum implicitum in omni obseruatione superstitiosa, cuius effectus non debet à Deo vel à natura irrationabiliter expectari.*

Pactum cum Dæmone in obseruatione superstitiosa damnatur.

Porrò ad sciendum quid vocamus pactum Implicitum vel explicitum cum Dæmonibus, & cur illud vel non fiat narrabimus veram fidei nostræ traditionem & hoc quidem breuissimè, quoniam latior perseuratio aliam facultatem exigit, alium locum & actum. Tradit vera fides, quòd Dæmones nequam sunt spiritus humanæ naturæ hostes acerrimi, sæuissimi, quorum violentiam improbissimámque tyrannidem si non compesceret & frænaret diuina bonitas, de hominibus actum esset, quòd ipsi funditus deperirent. Iob 41. *Non est potestas super terram, quæ comparetur ei*; attamen suus conatus omnino vanus est, nisi pro quanto permiserit Deus. Sed cur permittat obstupescant insipientes corde. Potest tamen hoc permitti ob alteram quatuor causarum: vel obstinatorum damnationem, vel ad peccantium purgationem & punitionem, vel ad fidelium probationem & exercitationem, vel ad gloriæ Dei manifestationem. De obstinatorum damnatione scriptum est Psalm. 77. *Immisit in eos indignationes suas, indignationem & iram per Angelos malos*, & hoc perpenditur in damnatis. De peccantium purgatione & punitione patuit in Magdalena, quæ subiecta erat septem dæmoniis, quia carnalibus vacabat vitiis *secundùm gloss.* Præterea dabantur excommunicati ab initio Ecclesiæ ipsi Sathanæ corporaliter vexandi, vt spiritus saluus fieret. Vnus ex sanctis patribus magna prece obtinuit à Domino, vt torqueretur à Dæmone, quatenus careret elatione. Cæterùm de fidelium probatione & exercitatione, patuit in Iob & Antonio & Paulo *secundùm quosdam*, cui datus est Angelus Sathanæ.

Dæmones hostes naturæ humanæ.

Excommunicati cur Sathanæ vexandi dabantur.

Sicut

Hæreses ad quid.

Sicut enim necesse est *secundùm eundem Apostolum* hæreses fieri, vt qui probati sint manifesti fiant, ita fiunt ad hoc illusiones similes miraculis, quemadmodum perspicuè positum est Deuter. 13. *Tentat*, inquit, *vos Dominus, si ex toto corde diligatis eum*, hæc causa nostris temporibus magnum locum habet. Denique manifestatio gloriæ Dei potest esse causa talis vexationis, sicut in cæco nato, de quo est hodiernum Euangelium, *patuit Ioan.* 9. & in legione Dæmonum, quæ porcos intrauit & submersit, non ad porcorum punitionem, sed ad potentiæ Christi manifestationem. Amplius verò nequam spiritus dum seruire permittitur, læuit non solum apertis viribus, sed frequenter astutis dolis & fraudibus, non tam ad perdendum corda, quàm ad seducendas animas, eas in idololatriæ & apostasiæ & inferni foueâ dando præcipites.

Legio Dæmonum cur porcos intrarit.

Quamobrem excogitauit vt superbus, vt fallax & dolosus, quo pacto vsurparet sibi ab hominibus honorem diuinum, & à vera religione abduceret, reperit quosdam ex hominibus falli magis idoneos, quales sunt omnes qui Deo relicto nihil curant, ad nihil aliud student, quàm per fas aut nefas sua desideria pessima compleri. Quorum alij ad diuitias inopes, alij ad honores vanos, alij ad infames concubitus, alij ad curiositatem libidinosam faciendi futuros rerum effectus, aut alia naturæ secreta damnabiliter aspirant. Tales cum aspexerit Dæmon intendit nunc occultè, nunc apertè ad obseruandum quædam instituta sua, quibus mediantibus fidem habeant optata consequi. Suadet itaque has obseruationes fieri, non quòd à seipsis habeant efficaciam aliquã, aut quòd per eas ipsi necessitentur, *iuxta determinationem facultatis Theologiæ nuper factam*, sed ob alteram quatuor causarum. Primò, vt Dei lex præuaricetur; secundò, vt ipse Dæmon diuino cultu & ritu honoretur, tertiò, vt spes de Deo minor aut nulla habeatur, quartò, vt fraus sua minùs videatur. De lege Dei prohibente talia habet expressè textus *Leuit.* 19. *&* 22. *&* *Deuter.* 18. & in sanctorum opusculis. In legibus quoque naturalibus multa per omnem modum, quas leges transgreditur qui talibus operam præstiterit. Vnde Exodi 22. *Maleficos non patieris viuere.* Colitur præterea Dæmon per orationes,

Obseruationes superstitiosas quomodo suadeant Dæmones 4. de causis.

sacrificia & thurificationes iussas fieri in artibus magicis. Manet siquidem ipse nequam spiritus in priori phantasia superbissima, qua quæsiuit esse similis altissimo, immò & excelli vult super omne quod dicitur Deus *secundum Apostolum.* Et ita verum est quòd hi ritus tantò plus habẽt de sacrilega idololatria & minùs excusantur, quãto sanctiora sunt quæ in eis ad honorem dæmoniorum impenduntur.

Rursus scit ipse serpens antiquus, quòd Beatus vir cuius est nomen Domini spes eius, & non respexit in vanitates & insanias falsas, & è contra maledicti sunt & odio habentur obseruantes vanitates superuacuè. Quid ergo mirandum si talibus quærit homines implicare suis adinuentionibus? Postremò, quia Dæmon semper dare quod promittit neque vult neque permittit, adinuenit quomodo cultores sui deputarent illos defectus non Dæmoni, non suæ arti, sed propriè vel negligentiæ vel imperitiæ, atque dicerent se non omnia atque taliter obseruasse, qualia & qualiter iubeantur. Constat quoque falli citiùs homines sub quadam boni specie, & in hoc mira & prorsus miserabilis humanæ cæcitatis insania, quoniam in hac re decem aut crebra mendacia per vnam casualiter si obtigerit veritatem excusat, vbi mille in alia materia veritates pro vnico mendacio comperto despicerẽt. Denique tanta ad credendum prohibita noxia & vanam libidinem in tam modica fide credendorum, quis non mirabitur? Hæc est origo, hic finis artium Magicarum, damnabiliumque superstitionum, ac nefandorum rituum.

Spes nulla de Deo à Dæmonibus induĉta.

Fallax promissio Dæmonum.

Artium Magicarum finis.

Tertium Dictum.

PHilosophica aut medicinalis consideratio nullatenùs admittere debet traditiones illas superstitiosas, quæ dicuntur methodica vel empirica, quarum scilicet nulla potest ratio naturalis assignari, itaque scribentes ea magis insecuti sunt errorem vulgi, aut Magorum ritus im-

pios quàm medicinæ rationes. Et mirandum quomodò dudum à libris medicinæ non iussa sunt abradi. Ex quo enim de ratione naturali nihil habent, illa vel inmiruntur operationi diuinæ & supernaturali, & hoc nihil ad medicum vt medicus est, sed est Theologicæ speculationi remittendum; aut inmittuntur operationi Dæmonis, & hoc similiter nihil ad medicum, sed ad idololatriæ cultū. Si verò dicantur fieri pro mutatione virtutis imaginatiuæ in ægroto, quatenus fortificetur in eo spes sanationis, aut vt cogitatio tua aliorsum diuertatur, esset hîc fateor aliqua ratio naturalis, quorum vim imaginatiuam plurimùm tum conferre, tum obesse regimini sanitatis quis nesciat. Hinc est illud vulgatum, *Imaginatio facit casum.* Verùm caueat obsecrò medicus, ne volendo sanare corpus alienum, seipsum decipiens inficiat. Quo pacto inficietur? Nimirum per mendacia dum suis patientibus asserit tales obseruationes efficaces esse pro sanitatis obtentu, quas omnino impertinentes aut fabulosas aut fortassis illicitas esse cognoscit, quantò rectiori fide spem in Deo figendam esse doceret, qui vitæ habet & mortis imperium. Nam inculpatur ipse rex Aza 2. *Par. 1 c. 16.* quòd in infirmitate non quæsiuit Dominum sed magis in medicorum arte confisus est. Quis non videat maioris criminis esse si quis in talibus fucis fictitiosis spem apponat? Quòd si hæc empirica & methodica superstitiosa reperiantur esse virtutis alicuius, tanto perniciosiora sunt *secundùm Augustin.* quantò ad seducendum sunt validiora. Ille siquidem effectus, cùm neque à miraculo vero, neque à causa naturali fieri cognoscatur, vt à seductoribus dæmonis proueniat consequens est. A seductoribus autem fallacibus, à patre mendacij, ab hoste crudelissimo quid boni, quid veri, quid commodi speres, tu videris.

Imaginatio facit casum.

Empirica & methodica superstitiosa cuius sint virtutis.

Dæmones vt sanent corpora.

Profectò Dæmones et si sanarent corpora, illa sanarent Deo irato. Quomodo Deo irato? quia certè necarent animas, & deterius tandem variis incommodis cultores suos & inuocatores afficerent. Denique obedienda et esset prorsus corporalis valetudo, quæ animæ prerio & morte venderetur. Hæc pauca si quis religiosa fide diligenter aduertit, non eum turbabunt obiectiones

ctiones illæ (οὐοινον) quibus imperiti à spiritu maligno turgidi obstrepere solét contra fidei pietatẽ, quę has omnes superstitiones impias damnat execratúrque. Dicunt aliqui non vanam esse aut falsam rerum notitiam, quoniam sua veritas probatur per effectum, quasi videlicet negare contendamus, nihil à Dæmonibus & suis cultoribus posse fieri Domino permittente. Absit. Nos itaque & Magos Pharaonis, & Pythonissam Saulis, & Simonem Magum, & Pythonissam in Actibus Apostolorum, & exorcistas Iudęorum, & Idola gentium, & futura Antichristi portenta, non solùm non negamus, sed ea negantes reprobamus. Sicut enim vera fides meretur dotari miraculis dum opus est ad ædificationem, ita falsa fides portentis & figmentis in sui damnationem, vel aliorum probationem demeretur illudi. Dicunt alij multum in observationibus huiusmodi sanctitatem inesse, tum in orationibus ad Deum deuotissimis, tum in ieiuniis, in castitate & vigiliis, in thurificationibus, in Eucharistiæ etiam sumptione, in cæteris denique religiosis obsequiis. Sed planè hic mentitur iniquitas sibi, quasi videlicet rerum optimarum sanctissimarúmque non possit esse abusus, quarum nequior ille est & flagitiosior quàm aliarum, quasi præterea de modo talia quæreret ad sanctificationem, qui spurcissimus est, & non potiùs ad sui adorationem, ad malitiæ suæ regimen, & ad sacrificium sacrilegii, alioquin nunquam Deus, nunquam sancti viri, qui Deo inspirante locuti sunt, hæc fieri tanta seueritate vetuissent. Nunquam insuper Theologia talibus esset aduersata, cui tamen in hac re & suis professionibus credi debet, nõ indoctis mulierculis, non impiis idololatris, non hominibus doctis in reprobum sensum, quilibet enim in sua arte sapiens est, & ei credi debet, iuxta Maximam topicam. Dicunt se rursum per hæc omnia intendere obsequium Dei & non diaboli. Certè ita idololatręita iidem necatores Apostolorum arbitrabantur se obsequium præstare Deo, nec proinde saluantur. Quanta quæso est illa cœcitas dicere se seruire Deo, suis maximè contrariando præceptis? Cæterùm quisquis relegerit has obseruationes nefandas videbit eas æquè ad malos sicut ad bonos effectus introductas, propter quod potissimè te-

Magica effecta vt damnentur.

Abusus in sanctorum imitatione Magicis.

Sortilegæ cultui præstent obsequium.

ste August. doc. circa medium, Magici in omni secta plectuntur. Illic videre est impietatem, illic virtutis impugnationem, in docendo stupra & furta fieri, in dolendo scire tempora & momenta, quæ Pater posuit in potestate sua. Denique præfigitur tibi terminus operandi ipsi diuinæ omnipotentiæ, præstituitur modus quo quasi compellatur operari ipsi diuinæ sapientiæ: statuitur finis ipsi diuinæ bonitati & clementiæ, nam quid aliud sonant istæ traditiones? scribatur hoc in pergameno virgineo, portetur in figura triangulari cum characteribus incognitis, thurificetur & suspendatur ad collum, fiant ista certis horis tunc infra triduum, aut quatriduum, proueniet absque vlla dubitatione effectus ille quem quærimus, immò hoc sub periculo capitis asseritur, siquidem reuelauerit Deus eis, ipsi viderint, nos scimus, quoniam reuelationes diuinæ nõ tales sũt, nec prohibet Deus credere illud, quod dignatur reuelare. Arguũt iterum & nos in similẽ causã trahere satagunt. Nonne, inquit, talia similiter fiunt aut tolerãtur ab Ecclesia in peregrinationibus certis, in cultu imaginũ, in cereis aut Ceris, aut aquis benedictis, & in exorcismis? Nõne dicitur quotidie, si pouẽ diebus perdurer in hac Ecclesia, si ex aqua illa perfũdatur, aut si tali se vouerat imagini, aut si aliquid talium faciat, ipse mox sanabitur, vel optato potietur? Fateor ac negare non possumus multa inter Christianos simplices sub specie religionis introducta esse, quorum vtilior esset omissio. Tolerantur tamen quia nequeunt funditus erui, & quia fides simplicium, quamquam minùs in aliquibus bene sapiat, regulariter tamen & quodammodo rectificatur, salvatúrque in fide maiorum, quam fidem generali saltem intentione in omnibus suis obseruationibus præsupponunt, si piè & humiliter, hoc est, Christianè sapiunt; & si ad ostensam veritatis normam obedire parati sunt. Hæc autem intentio vt talia suscipiantur aut fiãt non tanquam necessariò efficacia, aut tãquam spes principalis in talibus posita sit Deo postposito, sed quòd pietas fidei per ista nutritur & augetur & exaudiri meretur. Secùs vbi fides lædituir & diuina lex violatur. Vanè igitur & proteruè sumitur in hac re vel exemplum vel argumentum ex his, quæ vulgus indoctum non quæ cœtus Theologorũ & Sapientum docet obseruátque. Quid

Obseruationes in artibus Magicis.

Obseruationes quædam & ceremoniæ in Ecclesia.

Fides & intentio in obseruationibus requiruntur.

mirum si Theologia & fides corruptores quosdam patiatur vt hæreticos & superstitiosos, vt temerarios assertores, quando & medicina & philosophia & astrologia vera, & omnis denique ars & scientia pati aliquid tale cognoscatur, sed fundamentum stabile stat. Tandem oppositionem suam cõuertunt alij in querelam dicentes: Ecce talis infirmus est in grandem & luctuosam totius gentis vnius perditionem, ipse desperatur à medicis. Cur nõ, inquiunt, per superstitiosa curabitur, præsertim si per superstitiosa præsumitur in ægritudine teneri, & per similia promittitur liberari? Nõne sanitas & auxiliũ vndecũq; quæri possunt, sicut ab herbis ita à verbis & à virtute spirituũ, sicut à virtute lapidũ vel corporũ? Cur postremò prohibebit aliquis cogere Dæmonẽ ad obsequendũ sibi in bonis, quando SS. plurimos vt Antendiũ Archiepiscopũ Bizantinum, & exorcistas alios ita fecisse commendant historiæ? Respondebimus ad hoc dicentes, primò ad vltimum, quòd Dæmones possunt & licitè possunt per Deum & sanctos eius ad hoc inspiratos & electos cogi ad præstanda humana quædam obsequia. Ita enim recta fides tenet fecisse Christum, & Moysen, & Raphaëlem Angelum, & Dauid respectu Saulis, & sanctos quasi innumeros dæmoniacorum, immò & Salomonem & quosdam exorcistas Iudæorum sic egisse videtur sensisse Iosephus: quãquam de Salomone, qui postmodũ idololatra fuit, magis dubia sit sententia, an videlicet de peccato in peccatum, de errore idololatriæ in errorẽ Magicarum artium delapsus exciderit, an Deo reuelante dum bonum erat talia cognouerit. At verò si coactio Dæmonis aliter expectetur quàm per miraculum Deo specialiter cooperante, istud falsè creditur & periculosè quæritur. Falsè quidem propter libertatem Dæmonibus insitam, quæ nec ab istis corporalibus, quibus perfectior est, nec à carminibus cogitur. Istud autem periculosè quæritur, quia hostis est dolosissimus & nunc fingit se compelli per tales ritus impios, quibus honorari quærit, & animas perdere. Nunc perplexis responsis inuoluit sententias, *vt Tullius loquitur & historia testantur*, nunc semitas tortuosas suæ fraudis mille modis tegit. Nobis propter hoc interdicta est societas sua, ne quæramus ab eo veritatem qui mendax est

Corruptores vt quid tolerati.

Salomon in dubio versatur.

Dæmones cogi fingunter.

Dubia responsa Dæmonũ.

ſicut Chriſtus & Apoſtolus eius Paulus, ipſum etiam vera loquentem obmutescere præceperant. Non inſuper proſperitatem ab eo qui hoſtis est, nec pactum ineamus cum eo qui infidus eſt, nec conſortium cum excommunicato, nec fidem proditori perfido adhibeamus. Fefellit te vera & omnes fallet, quos ſibi aut inſtitutis ſuis deditos inuenerit. Hiſtorias hæc docentes, quia innumeræ ſunt non numeramus; de Iohano Apoſtata, de Zoroaſtre primo inuentore Magicæ artis, de Nectanebo & cæteris abſque numero. Affirmamus conſequenter cum Apoſtolo, quòd non ſunt facienda mala, vt bona eueniant. Non igitur ſunt Maleficia Maleficis repellenda; Aliter ſapere eſt contra fidem deſipere. Superest igitur in omni noſtra neceſſitate ſentire cum Ioſaphat rege & Deo dicere: *Cum ignoramus quid agere debeamus, hoc ſolum habemus reſidui, vt oculos noſtros dirigamus ad te. Tentetur via naturalis rationis & prudentiæ & artis quam ſciuerimus.* Hoc vocatur facere quod in ſe eſt, ne videatur tentari Deus, qua via naturali deficiente ſolum reſtat in Dei miſericordia refugium. Hæc autem miſericordia non ſuperſtitioſis obſeruationibus, ſed pijs obſeruationibus, non Dæmonum inuocationibus, ſed vitæ emendatione, non per homines reprobos, ſed probatos comparatur. Si demum nolumus mutare ſententiam ſuam, noſtram in melius mutemus vitam. Cæterùm permittente iuſto Dei iudicio, licèt occulto, fiunt in aliquo vexationes & immiſſiones per angelos malos mediantibus pactis quorundam ſacrilegiorum cum Dæmonibus, vt per inuultuationes, per faſcinationes aut carminationes, quãquam de ſe prorſus ad hæc inefficaces. Dicit vnus Doctor talia ſi reperiantur poſſe deſtrui, quibus amotis & diſſipatis neque ſpiritus diſſipare poterit à vexatione ad hoc vt pactum ſuum ſeruare & artem ſuam confirmare videatur, aut quia bona fides deſtruentium opera hæc diaboli ſic meretur exudiri. Ita egit Philippus rex Francorum de imagine quadam cerea, quam dicebat baptiſatam & execratam taliter nomine ſuo quod ea deſtructa ipſe rex moreretur. *Et videbimus* (inquit pius rex fide plenus) *ſi potentior erit Dæmon ad perdendum me, quàm Deus ad ſaluandum*, & hæc dicens ceram proiecit in ignem.

Fallere nos ſolet Dæmon.

In neceſſitate conſilium reuisum agendarum.

Miſericordia Dei quomodo comparetur.

Ita

ta concipere eos arbitror, qui dicunt vana vanis esse refellenda & quòd Maleficiis contra maleficia liceat abuti, sed humanam rursus impatientiam adire videor. Obsecrauimus (inquit) Deum nec exaudiit, ieiunauimus, peregrinationes multas fecimus & processiones, nec attendit, sic murmur resonat, sic querimonia quasi gens quæ fecerit iustitiam, & quasi populus qui non auersus fuerit à Deo suo, sic erecta cervice Deum suis petitionibus omnibus volunt esse obnoxium, cùm tamen veritimæ sint, populus qui labiis suis Deum honorat (vtinam & hoc inueniretur nec veriùs diceretur hic blasphemat) cor autem eorum longè est à Deo. Conticescat hæc obstinatio diabolica frendens & tabescens contra diuinam prouidentiam, quin potiùs patienter expectemus, non præfigentes terminum diuinæ misericordiæ iuxta consilium sanctæ Iudith. Nos in Deum toties deliquimus & in omnem iustitiam immò in omnem creaturam suam, cur non tolerabimus flagella pij patris? Nos filij nequam dum per filios clientes etiam reprobos placuerit nos punire, durum sanè est contra stimulum & talem stimulum Dei calcitrare per impatientiam, quia duplici cuspide mortis in animas & corpora recalcitrantes feriuntur. Hæc interim de tota collatione pro modicis antedicta libuit excerpere. Placuit insuper determinationem sacræ facultatis Theologicæ, cuius mentio facta est huic opusculo connectere, quia ad dictorum firmitatem etiam non mediocriter vtilem iudicaui. Datum per copiam sub signo & subscriptione mei notarij publici subscripti.

Gentis impiæ impatientia, querimoniaque in Deum invectio.

Misericordiæ diuinæ terminus non est præfigendus.

DECRETVM FACVLTATIS Theologię Pariſienſis contra ſuperſtitioſos Errores Artis Magicæ.

VNIVERSIS Orthodoxæ fidei zelatoribus Cancellarius Eccleſiæ Pariſienſis, facultas Theologiæ in alma vniuerſitate Pariſienſi Matre noſtra cum integro diuini cultus honore ſpem habere in Domino, ac in vanitates & inſanias falſas non reſpicere.

Ex antiquis latebris emergens nouiter erroris fœda colluuio recogitare commonuit, quòd plerumque veritas Catholica apud ſtudioſos in ſacris litteris apertiſſima eſt, quæ cæteros latet, nimirum cùm hoc proprium habet omnis ars manifeſtum eſſe exercitatis in ea, ſic quod exinde conſurget illa Maxima. Cuilibet in arte ſua perito credendum eſt. Hinc

Hinc est Horatianum illud, quod Hieronymus ad Paulinum *scribens assumit.*

—— *Quod medicorum est*
Promittunt medici, tractant fabrilia fabri.

Accedit in sacris litteris aliud speciale, quod nec experientia nec sensu constat, vt aliæ artes nec possint oculis circumuolutis nube vitiorum facilè deprehẽdi, excæcauit enim eos malitia eorum. At siquidem Apostolus Rom. 1. *quod propter auaritiam multi errauerant à fide, propterea non irrationabiliter idolorum seruitus ab eodem nominatur. Alij propter ingratitudinem, qui cùm cognouissent Deum non sicut Deum glorificauerunt in omnem idololatriæ impietatem, sicut idem commemorat, corruerunt. Porrò Salomonem ad idola, & Didonem ad Magicas artes pertraxit effræna voluptas. Alios ad hoc ipsum intorsit superba curiositas, inuestigandorúmque occultorum dira cupido. Alios postremò misera timiditas tota ex crastino pendens, in obseruationes superstitiosissimas impiásque depulit, quemadmodum* apud Lucanum, *de filio Pompeij Magni, &* apud historicos *de pluribus notatum est, ita fit vt recedens peccator à Deo declinet in vanitates & insanias*

falſas, & ad eum, qui pater eſt mendacij, tandem imprudenter palam apoſtaſiando ſe conuertat. Sic Saül à Domino derelictus Pythoniſſam, cui priùs aduerſabatur, conſuluit; Sic Ochozias Deo Iſraël ſpreto miſit ad conſulendum Deum Acharon; ſic denique omnes, qui fide vel opere abſque Deo vero ſunt, vt à Deo falſo ludificentur neceſſe eſt. Hanc igitur nefariam, pectiferam, monſtriferámque inſaniarum falſarum cum ſuis hæreſibus abominationem plus ſolito noſtra ætate cernentes inualuiſſe, ne forſan Chriſtianiſſimum regnum, quod olim caruit monſtro, & Deo protegente carebit, inficere valeat tam horrendæ impietatis & perniciosiſſimæ contagionis monſtrum, cupientes totis conatibus obuiare. Memores inſuper noſtræ profeſſionis pióque legis zelo ſuccenſi paucos ad hanc rem articulos damnationis cauterio, ne deinceps fallant incogniti notare decreuimus. Rememorantes inter cætera innumera dictum illud ſapientiſſimi Doctoris Auguſtini de ſuperſtitioſis obſeruationibus, quòd qui talibus credunt, aut ad eorum domum euntes, aut ſuis domibus introducunt, aut interrogant, ſciant ſe fidem Chriſtianam & baptiſmum præuaricaſſe & paganum & apoſtatam, id eſt, retro abeuntem & Dei

& Dei inimicum & iram Dei grauiter in æternum incurriſſe, niſi quis Eccleſiaſtica pœnitentia emendatus Deo reconcilietur. hæc ille. Neque tamen intentio noſtra eſt in aliquo derogare quibuſcunque licitis & veris traditionibus, ſcientijs & artibus, ſed inſanos errores & ſacrilegos inſipientium & ritus ferales pro quanto fidem orthodoxam & religionem Chriſtianam lædunt, contaminant, inficiunt radicitus, quantum fas nobis eſt extirpare ſatagimus & honorem ſuum ſynceræ relinquere veritati.

EST AVTEM primus Articulus.

QVOD per artes Magicas & Maleficia & inuocationes nefarias quærere familiaritates, & amicitias, & auxilia Dæmonum non ſit idololatria. *Error.* Quoniã Dæmon aduerſarius. & pertinax. & implacabilis Dei & hominis iudicatur. Nec eſt honoris vel dominij cuiuſcunque verè ſeu participatiuè, vel aptitudinaliter ſuſceptiuus, vt aliæ creaturæ rationales non damnatæ nec in ſigno ad placitum inſtituto, vt ſint imagines ac templa Dei, qui in ipſis honoratur.

Articulus II.

QVOD dare vel efferre, vel promittere Dæmonibus qualemcumque rem, vt adimpleant deſiderium

rinm hominis, aut in honorem eorum aliquid oſculari, vel portare, non ſit idololatria. *Error.*

Articulus III.

QVOD inite pactum cum Dæmonibus tacitum vel expreſſum non ſit idololatria, vel ſpecies idololatriæ & apoſtaſiæ. *Error.* Et intendimus pactum eſſe implicitum in omni obſeruatione ſuperſtitioſa cuius effectus non debet à Deo vel natura rationabiliter expectari.

Articulus IV.

QVOD per artes Magicas Dæmones in lapidibus, annulis, ſpeculis, aut imaginibus nomine eorum conſecratis vel potiùs exoratis includere, cogere vel arctare, vel eas velle vitificare, non ſit idololatria. *Error.*

Artículus V.

QVOD licitum ſit Magicis artibus vel aliis quibuſdam ſuperſtitionibus à Deo, aut ab Eccleſia prohibitis aliqua facere pro quocumque bono fine. *Error.* quia ſecundum Apoſtolum, Non ſunt facienda mala vt eueniant bona.

Articulus VI.

QVOD licitum ſit, etiam permittendum, Maleficia maleficiis repellere. *Error.*

Articulus VII.

QVOD aliquis cum aliquo poſſit diſpenſare in quocunque caſu, vt licitè talibus vtatur. *Error.*

Articu

Articulus VIII.

QVOD artes Magicæ & similes superstitiones & earum obseruationes sint ab Ecclesia irrationabiliter prohibitæ. *Error.*

Articulus IX.

QVOD Deus per artes Magicas & Maleficia inducatur Dæmones compellere suis inuocantibus obedire. *Error.*

Articulus X.

QVOD thurificationes & suffumigationes, quæ fiunt in talium artium & Maleficiorum exercitio sint ad honorem Dei, & ei placeant. *Error & blasphemia*, quoniam Deus aliàs non prohiberet vel puniret.

Articulus XI.

QVOD talibus & taliter vti non est sacrificium seu immolare Dæmonibus, & ex consequenti damnabiliter idololatrare. *Error.*

Articulus XII.

QVOD verba sancta, & orationes quædam deuotæ, & ieiunia, & balneationes, & continentia corporalis in pueris & aliis, & Missarum celebratio & alia opera de genere bonorum quæ fiunt pro exercendo huiusmodi artes excusent eos à malo & non potiùs accusent. *Error.* nam per talia sacræ res immò ipse Deus in Eucharistia Dæmonibus tentatur immolari, & hoc procurat

Dæmon,

Dæmon, quia vult in hoc honorari ſimiliter altiſſimo, vel ad fraudes ſuas occultandas, vel vt ſimplices illáque & facilius & damnabiliùs perdat.

Articulus XIII.

QVOD ſancti Prophetæ & alij per tales artes habuerint ſuas prophetias, & miracula fecerint, aut Dæmones expulerint. *Error & blaſphemia.*

Articulus XIV.

QVOD poſſibile eſt per tales artes cogere liberum hominis arbitrium ad voluntatem, ſiue deſiderium alterius. *Error*, & conari facere eſt impium & nefarium.

Articulus XV.

QVOD ideò artes præfatæ bonæ ſunt & à Deo, quòd licet eas obſeruare, quia per eas vel quandoque vel ſæpè euenit, ſicut vrentes eis quærunt vel prædicunt, vel quia bonum quandoque prouenit ex eis. *Error.*

Articulus XVI.

QVOD per tales artes Dæmones veraciter coguntur & compelluntur, & non potiùs ita ſe cogi fingunt ad ſeducendos homines. *Error.*

Articulus XVII.

QVOD per tales artes & ritus impios, per Sortilegia, per carminationes, per inuocationes Dæmonum,

monum, per quasdam inuultuationes, & alia Maleficia nullius vnquam effectus ministerio Dæmonum subsequatur. *Error.* nam talia quandoque permittit Deus contingere, vt patuit in Magis Pharaonis & alibi pluries, vel ad probationem fidelium, *sicut habetur Deuteron. 13.* vel in aliorundam hominum dignam flagellationem, vel quia abutentes, seu consulentes propter malam fidem aut alia peccata nefaria dati sunt in reprobum sensum, & iemerentur sic eludi.

Articulus XVIII.

QVOD boni Angeli includantur in lapidibus, & confecrent imagines vel vestimenta, aut alia faciant quæ in istis artibus continentur. *Error & blasphemia.*

Articulus XIX.

QVOD sanguis vnguæ, vel hædi, vel alterius animalis, vel pergamenum virgineum aut corium leonis & similia habeant efficaciam ad cogendos vel repellendos Dæmones ministerio huiusmodi artium. *Error.*

Articulus XX.

QVOD imagines de aëre, vel de plumbo, vel de auro, vel de cera alba vel rubea, vel de alia materia baptizatæ & exorcizatæ, consecratæ, sed potius execratæ secundùm prædictas artes & sub diebus certis habeant virtutes mirabiles, quæ in libris talium artium recitantur. *Error in fide, in Philosophia naturali, & astrologia vera.*

Articulus XXI.

QVOD vti talibus & fidem dare non sit idololatria & infidelitas. *Error.*

Arti-

Articulus XII.

QVOD Dæmones boni sunt, aliqui benigni, alij omnia scientes, alij nec saluati nec damnati. *Error.*

Articulus XXIII.

QVOD fumigationes, quæ fiunt in huiusmodi operationibus, conuertuntur in spiritus, aut quòd sint debitæ eis. *Error.*

Articulus XXIV.

QVOD vnus Dæmon sit rex Orientis, & præsertim suo merito, alius Occidentis, alius Septentrionis, alius Meridiei. *Error.*

Articulus XXV.

QVOD intelligentia motrix cœli influit in animam rationalem, sicut corpus cœli in corpus humanum. *Error.*

Articulus XXVI.

QVOD cogitationes nostræ intellectuales & voluntiones interiores immediatè causentur à cœlo, & quòd per aliquam traditionem Magicam tales possint sciri: & per illam de eis certitudinaliter iudicare sit licitum. *Error.*

Articulus XXVII.

QVOD per quascunque artes Magicas possimus deuenire ad visionem diuinæ essentiæ vel sanctorum spirituum. *Error.*

ACTA

ACTA SVNT

HÆC ET POST mutuam crebrámque inter nos & deputatos noſtros examinationem concluſa in noſtra Congregatione Generali. Pariſijs apud ſanctum Mathurinum, de mane ſuper ſpecialiter requiſitos. Anno Domini 1498. die 19. Menſis Septembris. In cuius rei teſtimonium ſigillum dictę facultatis præſentibus litteris duximus apponendum.

VENERABILIS EIVSDEM CANcellarij opuſculum aliud aduerſus doctrinam cuiuſdam medici delati in Montepeſſulano, ſcalpentis in numiſmate figuram Leonis cum certis characteribus pro curatione renum.

CONFORMITER ad caſum propoſitum de Leonis imagine pro curatione renum dicuntur 12. propoſitiones cum additis quæ ſequuntur.

Prima propoſitio.

IMAGINVM, quæ aſtrologicæ nominantur, fabricatio & vſus ſuſpectus eſt plurimùm de ſuperſtitione & idololatria, ſeu Magica obſeruatione, patebit ex ſequentibus.

Secunda

Secunda propositio.

IMAGINVM huiusmodi fabricatio & vsus rationabiliter prohibitus est per sacros Doctores & Ecclesiam.

Tertia propositio.

IMAGINVM eiusmodi fabricatores possunt & debent per suos superiores prohiberi, inquiri, & culpari; & si parere noluerint condemnari, non obstantibus palliatis allegationibus suis sub titulo astrologiæ, maximè quando non sunt huius scientiæ multi periti secundùm terminos à veris astrologis non idololatris constitutos.

Ponuntur ad istarum propositionum declarationem quædam regulæ fundamentales.

Quarta propositio in ordine.

OMNIS obseruatio, cuius effectus expectatur aliter quam per rationem naturalem aut per diuinum miraculum, debet rationabiliter reprobari, & de pacto Dæmonum expresso vel occulto vehementer haberi suspecta; Sic determinauit tempore nostro sacræ Theologiæ facultas Parisiensis Vniuersitas.

Quinta propositio.

OMNIS obseruatio, quantumcumque sancta & salubris videatur, in decem, aut viginti, aut centum particulis, si habeat vnicam particulam de idololatria, vel hæresi, vel apostasia suspectam, aut infectam, de-

bet tota infecta & suspecta reputari, nisi manifestatio fiat pretiosi à vili.

Sexta propositio.

OMNIS observatio particularis super effectibus mirabilibus & extraneis, sub titulo verarum artium palliata, debet examinari ex circumstantiis librorum & authorum, qui observationem huiusmodi particularem tradiderunt.

Ponuntur consequenter propositiones seu regulæ ad declarationem præmissorum, & ad particularem applicationem super imagine Leonis, de qua fit inquisitio.

Septima propositio in ordine.

CHARACTERES, seu figuræ, vel litteræ non habent vel sortiuntur ex causa purè naturali & corporali efficaciam, sicut nec entia Mathematica, cuiusmodi sunt figuræ & characteres, sunt de potentijs actiuis, & in eis *secundùm Philosophum* non est bonum neque finis.

Octaua propositio.

CHARACTERES, seu figuræ, vel litteræ non habent de ratione sua quòd ordinentur ad aliquos effectus, nisi mediante rationali vel intellectuali substantia. Significare enim est rem in intellectu constituere.

Nona propositio.

CHARACTERES huiusmodi, si habeant, vel habere credantur efficaciam, oportet quòd hoc sit à causa spirituali, non à purè naturali & corporali, qualis

Iis causa est cœlum cum suis influentiis in corpora.

Accipiatur ex præcedentibus regulis consilium, quid agendum est in materia præsente de imagine Leonis cum circumstantiis.

Decima propositio in ordine.

CONSTAT in primis ex inspectione, quòd ibi sunt characteres, litteræ, figuræ & dictiones, quæ nullum effectum habent naturalem purè corporalem ad curationem morbi renum & similium *secundùm propositionem septimam præcedentem*: iuxta quod notetur in speciali S. Thom. qui tribuit astrologiæ quantum rationabiliter dari potest, ad exemplum Alberti Magni magistri sui, consonè tamen ad fidem Catholicam. Notetur inquam *in* 2. *&* 3. *contra gentiles* in multis capitulis, *à* 113. *ad* 117. *&* 118.

Vndecima propositio.

CONSTAT, quòd talis observatio non est posita ab Ecclesia & sacris Doctoribus, tanquam eueniat effectus speratus per miraculum diuinum, immò nec per sanctos Angelos Dei, qui sunt administratorij spiritus propter electos Dei ad vitam æternam, magis quàm ad curam corporalem, & medicus & astrologus veros non habent se multum intromittere de actionibus sanctorum Angelorum circa homines. Patet ex immediatè præcedenti cum inspectionibus iurium, & ratio satis est manifesta.

Duodecima propositio.

CONSTAT, quòd si talis observatio nitatur & expectet effectum à malis Angelis seu Dæmoni-

bus, illa eſt manifeſtè penitùs reprobanda, etiamſi videatur finis bonus, vtilis, vel honeſtus, quantò magis ſi eſſet malus vel ſuſpectus, ſicut eſt inter alios finis quæſtus per ſimulationem aſtrologiæ aut mirabilium effectuum, ſuper quibus admirantur homines paucæ religionis aut fidei.

Veruntamen circumſtantiæ prædictæ magis apparebunt iuxta practicam primarum propoſitionum, ſi reperiatur coniunctio iſtius obſeruationis de imagine leonis cum aliis obſeruationibus contentis in auctoribus vel libris tradentibus huiuſmodi figurationem. Et hoc ideò dicitur, quoniam temporibus noſtris inuentus eſt liber magnus continens tales obſeruationes, quarum aliquæ videbantur piæ & vtiles, aliæ verò erant manifeſtiſſimè condemnãdæ, & ſuperſtitioſæ, & idololatricæ & de hæreſi ſuſpectæ vehementer, & vt tales fuerunt etiam igni traditæ pio zelo. Tales multæ ſunt obſeruationes apud Hiſpanos in libro Senaforas. Tales apud Iudæos innumeræ, tales apud Chriſtianos ſuperſtitioſos, ſicut de neſcio quo Sydrach. Tales denique practicari quæruntur, nedum per vetulas Sortiarias, ſed per multos arma ſequentes continuetur. Poſtremò totiens occurrit iſta materia, quod ſi pro quolibet caſu ſcribendum eſſet ſcribendi nullus eſſet finis. poterit inter alia videri tractatulus noſter de aſtrologia theologizata, *Tom. 1. operum, ſpecialiter circa finem.*

Concluditur tandem ex omnibus practica ſuper hoc caſu particulari, poſtquàm facta fuerint quæ dicta ſunt ſummariè, & quod planè ſine inuolutione proceſſuum, maximè ſi delatus reddiderit ſe obedire paratum ſine proterua defenſione, prohibeatur ei de futuro, quòd non ampliùs vtatur, ſed antidotis medicinæ cuius dicitur profeſſor. De præteritis autem ſufficiat ſine quauis infamia delati, quòd honor iudicij fidei cum prælato & officiariis ſuis maneat ſtabilitus. Et ita in Catholica & fraterna charitate conſolendum quòd delatus talitèr obediat ſine ſtrepitu & figura iudicij, & per iudicem ita fiat. Si autem inueniatur proterua defenſio, non proteruiæ rigor, ſed iuſtitiæ vigor fiat. Particularis modus reparandi poterit eſſe talis, póſtque plenius & melius informa-

tus,

tus ſum de fabricatione & vſu talium imaginum, quòd non ſunt ſecundùm catholicam traditionem promitto bona fide, & deinceps nequaquam vtar illis. Aut ſi mitiùs iudex velit agere, dicat hoc per alium in tertia perſona, poſtquam talis delatus, &c. Iudex finaliter poterit declarare ſententias excommunicationis contra omnes tales, &c. Proinde non valet allegatio quorumdam ex hiſtoria ſcholaſtica, quòd Moyſes fecit imagines, vnam pro oblivione alteram pro memoria. Et Salomon exorciſmos, quia viris ſanctis concurrebat miraculum. Vel ſi Salomon iam erat peruerſus ad idololatriam per vxores, potuit datus in reprobum ſenſum excogitare magicos ritus, ſicut de Nectanebo legitur & Zoroaſtre, qui naſcens riſit, & poſteà Magicas artes exercuit. Denique Auicenna & ſimiles de actiuitate animæ rationalis in materiam exteriorem, & faſcinatione non ſunt audiendi in modo ponendi.

Finit Lugduni 8. Decembris 1428. per Ioannem Cancellarium Pariſienſem. Latior eſt aliàs Cancellarius noſter, *maximè prima parte operum* vbi, *de Aſtrologia theologizata & contra ſuperſtitioſam dierum obſeruantiam, fusè ſatis hanc rem proſequitur: eum tamen conſultò breuitati ſtudentes vt omiſimus, ſic & curioſæ lectioni ſatisfacturus non inuiſum relinquas exoratus ſis.*

IOANNIS FRANCISCI LEONIS IPPOREgienſis I. V. Doct. Epiſcopi Theleſini Libellus de Sortilegiis.

CAP I.

Sortilegium quid ſit.

PLVRA ſunt genera criminum, de quibus *in Theſauro fori Eccleſiaſtici* alias egimus, & inter alia obiter de Sortilegio verba fecimus, quod cùm grauiſſimum ſit crimen, ac pluribus variiſque modis committatur, de eo iuxta illius grauitatem particulariter eſt agendum.

Sortilegium quid.

Sortilegium eſt ſuperſtitio quædam illuſoria & maximè noxia, qua regulariter vtitur homo Dæmonis miniſterio *cap. qui ſine Saluatore 26. quæſtio. 2. cap. 1. eadem quæſt. 5. cap. 1. & 2. de Sortilegijs & Grill. tract. de Sortileg. num. 1. & num 5.*

CAP.

CAP. II.

Sortilegorum professio est duplex, tacita & expressa: Professio tacita quæ.

PRofessionem etiam plures cum Dæmone faciunt. Professio autem Sortilegorum est duplex tacita & expressa, intelligendo de professis cuiuscunque speciei.

Professio Sortilegorum duplex.

Tacita est promissio quædam, quam quis facit alicui Sortilego magistro, hanc professionem nomine Dæmonis recipienti de obseruando, quæ sibi mandauerit, sub promissione quòd grandia faciet, & mirabilia, futura in vita sua cognoscet, dum modò fidem Catholicam abijciat, & omnia Ecclesiastica sacramẽta conculcet, quódque totis viribus eius adhærebit cultui, & obedientiæ sui magistri, ac illum tanquam verum Principem adorabit: cultum autem veræ adorationis sub idolorum forma sibi præstando, cunctáque opera per ipsum facienda sub illius nomine, & deuotione conficiet. *Grill. infrà de Sortileg. cap. cap. 3. num. 2. & 3. & facit text. in cap. nec mirum, §. hydromantici, vers. ad hæc omnia, 26. quæst. 5. & summ. confess. de Sortileg. quæst. 3. & 6.*

Professio Sortilegi tacita.

CAP. III.

Professio expressa Sortilegorum quæ sit: duplex illa solemnis, publica, & priuata: Solemnis & publica quæ sit: Expressam professionem Dæmonibus facientes quem cultum illis exhibeant: Professio priuata quomodo Dæmoni fiat.

EXpressa professio illa est, quæ fit expressè cum proprio Dæmone, aut solemniter & publicè, aut priuatè: solemnis & publica est illa, quæ fit cum Dæmone dum publicè residet in solio maiestatis more Principis, quando fiunt vniuersales congregationes omnium Strigum,

Professio expressa quæ sit Sortilegorum Professio solẽnis & publica Sortileg.

Maleficorum, Necromantum cuiuscunque generis professorum, certis nocturnis horis, locis, & temporibus Dæmonis arbitrio constitutis, vbi vniuersis astantibus fit illa professio,

Cultus professorum Sortilegorum.

Qui autem expressam professionem cum ipso Dæmone fecerunt, eidem etiã reddunt expressum adorationis cultum per solemnia sacrificia, quæ ipsi faciunt diabolo, imitantes in omnibus diuinum cultum, cum paramẽtis, luminaribus, thurificatione ac precibus quibusdam, & orationibus, quibus instructi sunt, assiduis illum non secùs fere colunt & adorant, quàm nos verum creatorem, *cap. contra Idolorum. 26 quæst. 5 gloss. in ca. accusatur. §. sanè, in verbo saperent, de hæret. in 6. Grillland. eadem quæst. 3. num. 4. & 5.* per quæ honor latriæ dæmonibus exhibetur. *Direct. inquisit. quæst. 43. num. 2.* Quæ Latriæ est cultus & seruitus, quæ soli Deo debetur. *gloss. in Clement. vnic. in verbo seipsum de reliqu. & vener. sanct. gloss. in cap. venerabiles. de consecrat. distinct. 3. S. Tho. 2. 2. quæst. 84. art. 1. ad 1. argument. & Graff. decis. aur. parte. 1. lib. 2. cap. 2. numer. 1.*

Latria quid

Professio priuata qua.

Priuata autem professio est illa, quæ fit priuatè ipsi Dæmoni solùm, absque vlla vnius fili sortilegorum congregatione & multitudine, vt per eundem Grilland. *d. quæst. 3. lib 2.* & Farinacium *in præt. criminali cap. 20. num. 77.* apud quem plura de Sortilegis videri possunt.

CAP. IIII.

Latriæ honorem dæmonibus exhibentes quando vti hæretici sint habendi. Sortilegia, quæ manifestè hæresim sapiunt, quomodo cognoscantur. Idololatriam & hæresim manifestam quæ sortilegia sapiunt, & quæ non.

DÆmonibus honorem Latriæ exhibentes, seu eorum nomina inter nomina spirituum beatorum, vel sanctorum in suis nefariis orationibus miscendo, medio

mediatores in illis orationibus à Deo exaudiendis postulando, cereos accendendo, & Deum per eorum nomina, vel merita obsecrando, non vt sortilegi, sed vt hæretici iudicio Ecclesiæ sunt habendi, *vt in eodem Direct. Inquisit. quæst. 43. num. 10. & 11.*

Et regulariter omnia illa Sortilegia sapiunt hæresim manifestam, quæ cum aliquo dicto, vel facto hæreticali exercentur, vt si quis in sortilegio amatorio Deum, aut Ecclesiastica Sacramenta abnegat, aut in eodem Sortilegio Ecclesiæ Sacramenta admisceret. Sapiunt etiam hæresim manifestam illa Sortilegia, & Diuinationes, seu Maleficia, in quibus admiscentur Sacramentalia, vt aqua vel cera Benedicta, & his similia, siue verba, & Euangelium, symbolum fidei, Pater noster, Aue Maria, aut Psalmus aliquis Dauidicus, seu verba sacræ scripturæ, aut aliæ sanctæ orationes, quibus fit Sortilegium qualificatum. Et generaliter omnia crimina, quæ natura sua præ se ferunt aliquid, quod est hæresis manifesta, vt baptisare imagines, vel animalia irrationalia, puerum rebaptisare, preces nefarias Dæmonibus fundere, aut illis sacrificare, idolis genua flectere, & similia, quæ præ se ferunt idololatriam, manifestam hæresim sapiunt, quamuis nullum factum per se sit hæresis. *Sylvester in summ. in verbo hæresis 2. num. 4. Alph. à Castro. lib. 1. de iusta hæret. punit. cap. 15. circa finem. Simanc. de cath. instit. tit. 30. num. 15. Direct. Inquisit. parte. 2. cap. 42 num. 2. 3. 4. & 5. Et ibi Peña. comment. 67. vers. primum ergo, vsque ad vers. quantum ad secundum.*

Sortilegia hæresim manifestam quæ sapiunt, quomodo cognoscantur.

Idololatriam & hæresim manifestam quæ Sortilegia sapiant.

Illa enim Sortilegia non dicuntur hæresim manifestè sapere, in quibus Dæmon inuocatur, ad faciendum, seu cognoscendum ea, quæ ipse facere, & cognoscere potest diuina virtute non reprimente, prout homines ad peccata & libidines tentare, naturalium & superiorum virtutes cognoscere, ex quibus medicamenta ad sanandū, & atrocia venefitia ad causandum diuersas infirmitates confici possunt. *vt probat D. Tho. in 2. 2. dist. 96. quæ. 2. & in 1. 2. quæst. 99. 1. parte. q. 4. ast. 5. de mir. & eodem lib. quæst. 16. art. 7. de Dæmonib.* Præsentiáque occulta & præterita scire, & sic facta iam facta reuelare his casibus & similibus, si Dæmonis in sortilegiis imploratur auxilium.

Sortilegia quæ manifestum hæresim non sapiunt.

Sortile-

Sortilegium hæreticale quod.

Sortilegium non dicitur hæreticale, vt post D. Thomam Abb. & plures alios per ipsum citatos, tenet Farinac. *in pract. crimin quæst. 10. num. 80. & Clar. in §. Hæresis, num. 23.* Quæ præcedunt nisi ratione commixtionis sacramentorum sacramentalium, aut verborum, aliter sit iudicandum ex supra allegatis aut quod talia patrantes essent de expressa Dæmonis professione, quo casu omnia sortilegia, quæ ab illis fiunt, respectu operantis erunt hæretica, vt post plures alios per ipsum citatos Farinac. *ead. quæst. 20. num. 81. & 82.*

CAP. V.

Striges à sancta Ecclesia Dei sunt expellendæ.

Striges professæ quomodo ab Ecclesia expellendæ.

IDeò Striges, cùm præcipuè expressam professionem & solemnem Dæmoni in vniuersalibus congregationibus faciant, expressum cultum adorationis Dæmoni reddendo, precésque fundendo, & in illis sacrificando in eorum sortilegio sunt violenter suspectæ de hæresi, & omnes extra gremium Ecclesiæ, & à communione fidelium penitùs alienæ. Subuersæ enim sunt, & à diabolo tenentur captiuæ personæ, quæ relicto suo creatore diaboli suffragia quærunt & ideo sancta Ecclesia à tali peste mandari debet *cap. qui si è Sanct. 26. quæst. 2. cap. Episcopi in princip. eadem quæst. 5. & Grillandus libro de Sortilegiis quæst. 7. num. 4.*

CAP. VI.

Striges effectualiter de loco ad locum corporaliter deferri an possint.

Striges effectualiter & localiter an deferantur.

QVa propter à Dæmonibus effectualiter deferri possunt de loco ad locum motu locali verè & corporaliter, Deo tamen permittente, & non aliter, & hæc est communis sententia Theologorum, de qua post S. Bonauen. *in 3 sentent. dist. 19. qu. 3. S. Augustin. lib. 10. & 21. de ciuit. Dei. S. Thom. in sum. 2. 2. quæst. 95. art. 5. de superstit. & in d. tract. 99. 1. part. quæst. 8. in tit. de mira. & quæst. 16. art. 5. & 6.*

& 6. tit. de Dæmoni. & alios quos citat, testatur Grillan. *lib. de Sortileg. d. quæst. 7. num. 3. Alphons. à Castro de iusta hæreticorum punit. lib. 1. cap. 16. & Peñam in Direct. Inquisit. part. 2. com. 68. vers. sed à maligno.* Et licèt huic communi opinioni videatur repugnare textus *in dict. cap. Episcopi, 36. quæst. 5.* vbi habetur, quòd quædam mulieres retrò post Sathanam conuersæ Dæmonum illusionibus & phantasmatibus tam grauiter seductæ sunt vt credant & profiteantur se cum Diana Dea paganorum nocturnis horis, vel cum Herodiade, vel cum innumera multitudine mulierum equitare super quasdam bestias, & multarum terrarum spacia intempestæ noctis silentio pertransire, eiúsque iussionibus obedire, velut dominæ, & certis noctibus ad eius seruitium euocari *Et in §. siquidem ipse Sathanas*, habetur, quòd Dæmon vbi primùm mentem cuiuscunque mulieris repererit, & illam per infidelitatem subiugauerit; illicò transformat se in diuersarum specie personarum, & mentem, quam captiuatam tenet, in somnis deludens per deuia quæq; deducit, & cùm solus spiritus hæc patitur, infidelis hæc non in spiritu siue anima, sed in corpore euenire opinatur. Ac deinde quis *n.* in somnis, & nocturnis visionibus non extra seipsum deducitur, & multa videt dormiendo, quæ nunquam vigilando viderat? Quis verò tam stultus & hebes sit, qui hæc omnia, quæ in solo spiritu fiunt, etiam in corpore fieri arbitretur?

Lamiarum equitatio.

Vnde hoc textu freti quàm plures Doctores tenuerunt, quòd non deferuntur in corpore, sed duntaxat deludantur in spiritu, vt refert Grilland. & tenet Franc. Ponzinibius *in tract. de Lamijs num. 45. & plurib. sequ.*

Communem tamen opinionem pro vera tenent, quòd deferantur, & contrarium sentientibus pluribus rationibus respondet idem Grill. *eadem quæst. 7. num. 28.* quem post alios per ipsum citatos sequitur Peña *eodem com. 68. versiculo Tertiò eodem* Et quod Dæmones Deo permittente possint hominem deferre verè & corporaliter de loco ad locum motu locali, plurimis exemplis relatis tam per eundem Grillandum, quàm alios graues Doctores demonstrare conantur.

Deferuntur verè Striges.

CAP.

CAPVT. VII.

Sortilegiorum causa ad forum Ecclesiasticum spectant, vt & Astrologorum. Sortilegorum non hæreticalium pœna est arbitraria.

Sortilegia ad Episcopos & iudices Ecclesiasticos spectant.

SOrtilegiorum causæ eo modo, quo hæreticorũ, tam in procedendo, quàm diffiniendo spectant ad forum Episcopotum & Inquisitorum, quando sapiunt hæresim, & tunc eadem pœna, qua cæteri de hæresi suspecti sunt condemnandi. Sed quando non sapiunt hæresim, & est dubium, an aliqua admixta hæresim sapiant; vt si quis ad orientem se conuertant, aliqua verba inusitata & non intelligibilia proferant, vel similia: tunc videtur quòd Inquisitores debeant tales ad suos iudices dimittere puniendos, *cap. accusatus, §. sanè, & ibi gloss. in verbo manifestè, Archid. Io. Andr. & Io. Monach. de hæret. in 6.*

Pœna autem Sortilegorum non hæreticalium est tã de iure ciuili, quàm canonico arbitraria. *Abb. in cap. 1. nu. 4. de Sortileg. & post Grillandi. & alios Farinac. in prax. crimin. quæst. 20. num. 84. 89. & 94.*

Sed quando constat hæreticum sapere, si ampliùs dubitetur, an hæresim sapiant, tunc ipsi Episcopi, & Inquisitores de hoc cognoscere possunt, & indicare ac pronuntiare se iudices. *Abb. in cap. 1. num. 4. in fine de Sortileg. Carrera in tract. de hæret. num. 24. g. off. & D.D. in d. cap. accusatus. §. sanè, per Peñam allegatis in Direct. Inquisit. com. 67. in fine.*

Et hæc distinctio, quòd Inquisitores de Sortilegiis, nõ sapientibus hæresim, cognoscere non possunt, procedit, & habet locum de iure communi, quod fuit per Sixtum V. qui sua perpetuò valitura constitutione Apostolica auctoritate statuit, & mandauit, vt tam contra Astrologos, Mathematicos, & alios quoscunque iudiciariæ astrologiæ artem, præterquàm circa agriculturam, nauigationem, & rem medicam in posterum exercentes, aut facientes iudicia, & natiuitatis hominum quibus de futuris cõtingentibus successibus, fortunisque, casibus aut rationibus

Astrologorum causæ sunt iudicum Ecclesiasticorum.

bus, & ex humana voluntate pendentibus aliquid euenturum affirmare asserant, aut protestantur, quàm contra alios vtriusque sexus, qui supradictas damnatas, vanas, fallaces, & pernicioſas diuinandi artes siue scientias exercent, profitentur, docent, aut discunt: quiue huiusmodi diuinationes, sortilegia, superstitiones, veneficia, incantationes, ac præmissa detestanda scelera, & delicta (vt præfertur) faciunt: aut in eis quomodolibet se intromittunt, cuiuscunque dignitatis, gradus, & conditionis existant, tam Episcopi, & prælati superiores, ac alij ordinarij locorum, quàm Inquisitores hæreticæ prauitatis, vbique gentium deputati; etiamsi in plerisque ex his casibus antea non procedebant, cognoscere valeant.

CAP. VIII.

Quinam libri à Sixto V. prohibiti sint. Inquisitores & Episcopi liberè an possint de Sortilegiis & Superstitionibus cognoscere.

Libri Magici & astrologici a Sixto V. prohibiti.

PRohibuitque idem Pontifex omnes & singulos libros, opera, & tractatus iudiciariæ astrologiæ, geomantiæ, hydromantiæ, pyromantiæ, onomantiæ, chiromantiæ, necromantiæ, artis Magicæ, aut in quibus Sortilegia, veneficia, auguria, auspicia, execrabiles incantationes, ac superstitiones continentur, quos ordinarijs locorum vel Inquisitoribus voluit consignari, & contra scienter legentes, aut retinentes libros, seu scripta huiusmodi, seu in quibus talia continentur, similiter per eosdem Inquisitores procedi posse decreuit, vt in d. constitutione sub dat. Romæ anno 1585 vbi latiùs de Sortilegiorum, incantationum & diuinationum prohibitionibus videre licet, *in pecul. fuo Bullario par. 2. fol. mihi* 52.

Inquisitores cognoscere possunt de Sortilegijs & superstitionibus.

Dictæ constitutionis rigore possunt Inquisitores cognoscere de Sortilegijs, non tamen priuatiuè quo ad Episcopos, imò causas & superstitionum, incantationum veneficiorum, & blasphemiarum, & contra eos, apud quos reperiuntur libri prohibiti, Episcopi cognoscere, & illos facere manifestè hæresim, absque Inquisitorum in-

tentu

teruentu illas possunt decidere, diffinire, & terminare; per text. *in d. cap. accusatus, de hæret. in 6. Abb. in d. cap. 1. nu. 4. vers. & aduerte, de Sortilegijs. Eymer. in Direct. Inquisit. quæstio. 42. num. 2.* & ita censuit sacra generalis congreg. S. Rom. & vniuersalis inquisitionis, sub die 21. decembris anno 1602. Quamuis enim per dic. constitut. Sixti Papæ V. fuerit Inquisitoribus attributa iurisdictio cognoscendi de causis Sortilegiorum superstitionum, veneficiorum, & incantationum, etiam quòd alias de præmissis non cognoscerent, *vt supr. num. 20.* non tamen fuit ordinarijs restricta facultas, quin liberè in causis huiusmodi, vt priùs. dummodò non hæresim manifestè redoleant, procedere possint, cùm id ex iuris communis dispositione illis sit attributum, ex deductis per Abb. *eodem num 4. & Clar. in pract. crimin. §. hæresis, num. 23.*

CAP. IX.

Diuinatio est prima species Sortilegij. Diuinationum species sunt quatuor.

Diuinatio prima species Sortilegij.

Diuinatio prima species est Sortilegij, quæ inter cæteras obtinet principatum, in quam plures homines incidunt, vt per Grill. *eodem tract. de Sortilegys cap. 1. num. 5.*

Diuinationũ sunt quatuor species.

Et quatuor species sunt diuinationũ, sicut quatuor sunt elementa, quæ consistunt in hydromantia, pyromantia, geomantia, aëromantia. Et aliqui ex Dæmonum professoribus vocantur incantatores, quidam arioli, alij aruspices, aliqui augures, quidam pythonici & mulieres pythonissæ, aliqui genethliaci, quidam salitores, & aliqui magi, *de quibus in cap. igitur genus, 26. quæst. 4. cap. nec mirum eod. quæst. 5. & Grill. in d. tract. de Sortileg. quæst. 2. num. 7.*

CAP.

CAP. X.

Sortilegia per personas tacitæ Dæmonis professionis pluribus modis fiunt: ad amorem in corpore, & extra corpus; Extra corpus quomodo fiant.

Sortilegia variis modis per ficiuntur a personis tacitæ professionis.

IN Sortilegijs, quæ fiunt per personas tacitæ Dæmonis professionis, diuersa interueniunt instrumenta: & fiunt quandoque in aqua per hydromantiam; quandoque in igne per pyromantiam; interdum in terra per geomantiam, quandoque vruntur aëre, & ea faciunt per aëromantiam, quandoque illa faciunt ex inspectione intestinorum animum, animalium, aut per eorum voces, garritum, occursum & simulia, *vt habetur in d. cap. igitur genus, & cap. nec mirum. Host. in Summa de Sortileg. §. 2. & Guliel. d. quæst. 5. num. 2. eodem tit. & aliqui respiciunt in astrolabio, vt in cap. 2. ext. eodem tit.* Alia est species Sortilegiorum, quæ fiunt ad amorem, aut in corpore, aut extra corpus: in corpore enim communiter fieri solent per cibum vel potum, *vt l. 3. §. hæc de Ed. §. ad legem Cornel. de sicarijs, lege si quis aliquid §. qui abortionis. ff. de pœnis, l. eorum, in princip. & l. multi, C. de Malef. & Mathemati.*

Sortilegia in corpore.

Extra corpus autem, id est, extra intestina fiunt per aliquas mixturas compositas, ex herbarum folijs, vel radicibus, metallis, reptilibus terræ, auium plumis, vel membris, seu intestinis eorumdem animalium, vel piscium, aliarúmque similium rerum nostrarum, illáque quandoque consuunt in chlamyde personæ ad amorem maleficiandæ, vel sub capite lecti, super quo persona ipsa dormit, abscondunt, aut sub limine ostij cameræ, aut alterius super quo ipse Maleficiandus vir aut mulier transituri sint. Apponuntur etiam imagines cereæ iuxta ignem ardentem completis dæmoniacis sacrificijs, *de quibus suprà*, adhibitis nefarijs precibus, & turpibus, verbis, vt quemadmodum imago illa igne consumitur, & liquescit, eodem modo cor mulieris amoris calore talis viri feruenter ardeat, & vt plurimùm admixtis Ecclesiarum Sa-

Sortilegia extra corpus.

cramentis, ſicut eſt hoſtia ſacrata, *vt per gloſſ. in cap. Accuſatus, §. ſanè, de hæret. in 6.* & aliis modis, ac rebus admixtis de quibus per Grillandum *eodem. tract. de Sortilegijs quæſt. 3. num. 11. & ferè per totum.*

CAP. XI.

Maleficia à quibus deſtrui valeant: & an Maleficiati facilius necne curentur, quàm Energumeni.

Maleficia à quibus curentur.

MAleficæ artes, impedimenta, & infirmitates (exceptis factis cum aliquibus nodis vel ſolutionibus, quæ reperta nodis confractis, aut combinatione in[illegible]iæ ſoluta de facto deſtruuntur & ſoluuntur) ſcientia humana deſtrui non ſolent: niſi per eiuſdem artis magiſtros, vel qui ſint diabolicæ profeſſionis bene inſtructi, aut aliquo modo participes: quia maleficia ipſa abſque miniſterio & ſuffragio Dæmonis, tam rebus ipſis, quàm verbis communiter inferi non ſolent in corporibus, pariter nec tolli: quoniam medicina naturalis, & omnium phyſicorum, & chirurgicorum ars tota communiter non ſufficeret ad ſananda corpora ipſa, & remouenda Dæmonis opera, ſed ſolùm per eoſdem, qui ſub eadem profeſſione morantur, & qui Maleficia ipſa facere ſolent arte & inſtructione Dæmonis deſtrui ac tolli poſſunt. S. *Thom. in 2. 2. quæſt. 92. art. 6. & tenet Grill. eod. tract. de Sortil. quæſt. 2, num. 2. & 3.*

Maleficiati difficilius curantur, quàm dæmoniaci.

Maleficiati enim difficilius curantur, quàm Energumeni, & à Dæmone obſeſſi. *Mall. Malefic. Spreng. parte 2. quæſt. 2. cap. 6. verſ. expedit lectorem.* Omiſſis tamen diuerſitatibus opinionum, an licium ſit, nécne Maleficia, tollere per alia Maleficia, & opera ſuperſtitioſa, quas recenſet quàm plura exempla deducendo Mall. Malefic. *d. parte 2. quæſt. 2. ſecunda par. princip.* dicetur cap. ſequenti noſtro.

CAP.

CAP. XII.

Maleficia Maleficiis curare non licet; mala enim non sunt facienda, vt eueniant bona: Maleficiorum curatio à Deo est impetranda, qui omnia potest.

NOn est licitum vti Magicis artibus, vel alijs quibuscunque superstitionibus, à Deo & Ecclesia prohibitis pro quocunque bono fine, nec permittendum Maleficia Maleficiis repelli, nec dispensandum quocunque casu, vt talibus licitè quis vti possit. *Peña in Director. Inquisit. com. 68. circa finem.* Nec sunt facienda mala, vt eueniant bona (vt inquit Apostolus) & contra dictos articulos profitentes iudicio Inquisitorum hæreticæ prauitatis subijciuntur, *vt per eundem Peñam ibi in fine.*

Magica artes cuicunque bono etiam interdictæ.

Sed ad Deum est recurrendum, qui omnia nouit, & cuius oculis omnia subijciuntur, *cap. fundamenta. §. proinde, de elect. in 6. & Navarr. in relect. cap. nouit. de iud. not. 1. num. 1. tomo 2.* & omnia potest, in cuius nomine Dæmonia eiiciuntur. *Marci cap. vlt.* Nam licitis orationibus Maleficia curantur, *vt d. cap. 6. per totum & Flagell. Dæmonum per totum.* Vbi de modo Deo auctore effugandi Dæmones à corporibus obsessis, & quomodo exorcista se debeat præparare satis diffusè habetur, ad quæ remisisse sufficiat.

Maleficia Dei inuocatione & pijs orationibus destruuntur.

IACOBI SIMANCÆ PACENSIS EPISCOPI

TITVLVS VNICVS de Lamijs.

Lamiæ quæ sint: contra illas an inquirendum sit, & quomodo: Et an ea quæ patiuntur & perpetrant illusoriè fiant: an verò realiter illis contingant.

Lamiæ quæ sint.

LAMIAE siue Striges appellari solent mulieres quædam Maleficæ, quæ multis nocere solent, de quibus dubitari potest, an ab Inquisitoribus puniri queant, & cùm Dæmones adorent, & fœdus cum eis faciant, quin etiam cùm fidem catholicam abnegare soleant, dubitabile non est, quin contra illas inquiri possint, & bene faciunt Inquisitores Hispaniæ contra eas procedendo, quia vel apostatæ sunt, vel ea perpetrant, quæ manifestè sapiunt hæresim, *vt inquit Sylueſter lib. 3. de Strigimagarum & Dæmonum admirandis*

Inquisitores Hispaniæ contra Lamias procedunt.

randis ca.1.adde Ioan.Franc.Picum &c.lib.3.dialog.Strix.

Itaque inquiritur in Lamias, vt contra hæreticos aut vehementer suspectas procedi solet, quòd si propriis confessionibus, aut iustis probationibus conuictæ fuerint, prout earum culpa expostulauerit, statuendum erit *l. respiciendum.ff.de pœnis.*

De Lamijs vt hæreticis cognoscitur.

Dixerit fortassis quispiam, illusiones Dæmonum esse, quas Maleficæ istæ patiuntur, ac proinde fidem illis non esse adhibendam: cui respondetur, primò, non semper esse insomnia, & illusiones, sed interdum re vera ita euenire, vt ab eis narrari solet, quemadmodum à Turrecremata, Ioannes Maior, à Castro, à Victoria, ac innumerabiles alij tradunt, quod quidem tot experimentis compertum est, vt id negare insanire sit, *vt inquit Syluester opere prænotato, lib.1.cap.14.*

Maleficia omnia non illusoriè sed aliquando verè experiuntur.

Deinde, pleraque istarum facinora perpetrantur à vigilantibus, vt pacta cum Dæmone, infanticidia, & alia damnata: in quibus eis debet fides adhiberi, sicut alijs reis confitentibus: quinimò contra seipsas credendum eis esse videtur, quamuis de his testificentur, quæ somno sepultis euenire solent: Nam & anteà præmeditantur & ab eis postea ratificantur: in criminibus ratihabitio quoque locum habet, *capitul. cùm quis, de sentent. excommunicat. lib.6.cap.testament. distinct.6.*

Extat epistola Decretalis Innocentij VIII. cuius hæc sunt verba:

NON sine ingenti moleſtia ad noſtrum peruenit auditum, complures vtriuſque ſexus perſonas, propriæ ſalutis immemores, & à fide catholica deuiantes, cum Dæmonibus incubis & ſuccubis abuſus: quapropter, ne labes huius hereticæ prauitatis in perniciem animarum ſua venena diffundat, opportunis remedijs, prout noſtro incumbit officio, prouidere volentes, ſtatuimus vt inquiſitores per nos deputati debitum inquiſitionis officium in huiuſmodi perſonas exequantur.

Malleus Maleficarum tertia pars.

Romulus Sixtus Senenſis lib. 3. Bibliothecæ ſanctæ annotatione 73. cum de alterius confirmatione, hanc ſanctam, bullam inſeruerit hanc. Franc. Puccius lib. 3. Duelli. Sixtus.

FINIS.

ALPHONSI

A CASTRO ZAmorensis, Ordinis Minorum, regularis Obseruantiæ, Prouinciæ Sancti Iacobi.

De impia Sortilegarum, Maleficarum & Lamiarum haresi, earúmq; punitione.

OPVSCVLVM.

CAP. I.

De Sortilegis, & augoribus, aliisq; diuinatoribus, an sint hæretici dicendi.

ANTA inest hominibus multis sciendi curiosa cupiditas, vt ea, quæ ignorare est turpitudo, etiam cum fidei Catholicæ dispendio improba curiositate discere conentur. Ob quam causam non immerito à multis dubitari solet, de huius-

Curiositas hominum quò ferantur.

modi hominibus, qui diuinatores nuncupantur, an ſint illi omnes hæretici cenſendi, & velut tales ab hæreticæ prauitatis inquiſitoribus puniendi. Ad cuius rei pleniorem intelligentiam, oportebit ante omnia inquirere quid ſit, & quotuplex diuinatio: & inde colligere valebimus, an illi qui illam exercent, ſint hæretici dicendi, an non? Diuinatio eſt enuntiatio eorum, quorum notitia per naturam haberi non poteſt, neque Deo reuelata eſt. Res autem ſunt aut præſentes, aut præteritæ, aut futuræ. Præteritorum & præſentium ſcientia per naturam haberi poteſt: quoniam præſentia poſſunt videri; præterita, quia aliquando fuerunt præſentia, aliquando viſa ſunt: & ex illorum intuitione remanet notitia, quam Philoſophi vocant abſtractiuam, per quam poteſt quis de præteritis certò aliquid ſcire & aliis enuntiare. Futura autem quia nondum habent eſſe, videri non poſſunt, & ideò nihil certum de illis haberi poteſt.

Diuinatio quid ſit.

Propter quod diuinatio ſemper circa futurorum præcognitionem conſiderari ſolet: quia illa ſunt quæ ex ſe per naturam cognoſci non poſſunt. Si quis autem præſentia aut præterita, quæ per naturam cognoſci non poſſent, enuntiaret, & certò aſſereret, ego illum etiam diuinatorem appellarem. Sicut qui à Roma per centum milliaria diſtans, diceret quid eo temporis articulo Romæ agatur, aut diceret homini, quem nunquam vidit ea, quæ toto viæ ſuæ decurſu egit, is certè (mea ſententia) etiam dicetur diuinator, ac ſi prædixiſſet futura.

Diuinator quis dicatur.

Propheta quis ſit.

Nam ſicut Propheta dicitur etiam propriè ille, qui per reuelationem agnoſcit præterita, aut præſentia, quæ aliàs ſcire non poterat, quamuis frequentiùs dicatur Propheta, qui per reuelationem prænoſcit futura: ita etiam propriè dicitur diuinator ille, qui præterita, aut præſentia, quæ naturaliter ſcire non poterat, abſque Dei reuelatione cum certitudine aſſerit. Illa ſiquidem mulier Samaritana, cui Chriſtus dixerat, quinque viros habuiſſe, & quem tunc habebat non eſſe ſuum, ſtatim hoc audito exclamauit dicens: *Domine, vt video, Propheta es tu.* Propheram ſiquidem cenſebat dicendum eum, quia præterita, aut abſentia, quæ in ſecreto latebant, optimè noſcebat.

Ioann. 4.

Quam

Quamuis tamen hæc ita se habeant, solet frequenter ille solus dici diuinator, qui futura cum certitudine, & absque deceptionis metu asserit: Futura autem (*vt egregiè B. Thomas in 2.2.q. 95. docet*) duobus modis cognosci possunt. Aut enim cognoscuntur per suarum causarum cognitionem, aut cognoscuntur per seipsa. *Futura duobus modis cognoscuntur.*

Causæ autem futurorum tripliciter se habent ad effectus suos. Nam aliquæ sunt, quæ ex necessitate & semper suos producunt effectus. Huiusmodi effectus futuri cum certitudine prænosci & prænuntiari possunt, per cognitionem suarum causarum, quemadmodum astrologi prænoscere, & prædicere solent æquinoctia, solstitia, eclypses Solis, & Lunæ. Talis prænuntiatio non dicitur diuinatio: quia non vsurpatur per eam, quòd propriè diuinum est.

Aliæ sunt causæ, quæ producunt suos effectus, non ex necessitate & semper, sed rarò contingit eas à suorum effectuum productione deficere. Ex harum etiam causarum cognitione, possunt homines futuros effectus prænoscere: non quidem cum certitudine, sed per quandam coniecturam. Ad hunc modum multa prædicunt astrologi de pluuiis, ficcitatibus, terræ motibus, de fertilitate, aut sterilitate terræ: & medici prænuntiant de morte, aut conualescentia infirmorum, in quibus rebus aliquando prædicunt vera, aliquando fallunturr. Hæc etiam prænuntiatio non potest dici diuinatio: quia limites naturalis cognitionis non excedit. *Non ex necessitate.*

Aliæ sunt causæ, quæ nullam prorsus necessitatem habent, vt suos effectus aut semper aut pluries producant: sed dubiæ semper ex se sunt & ancipites, vt modò hos modò oppositos effectus producere valeant. Tales causæ vocantur liberæ, vt sunt homines, & Angeli. Effectus qui ab huiusmodi causis producendi sunt, non possunt cum certitudine aliqua, siue vt semper, siue vt in pluribus, per cognitionem causarum prægnosci: quia causæ huiusmodi nullam habent ad suos effectus coactionem. *Nullo modo ex necessitate.*

Quantum libet quis cognoscat Petrum, non potest ex hac cognitione certò scire, an Petrus cras ieiunabit, an non: an loquetur, an tacebit: quia cùm ille liber sit ad hos

Causarum liberarum effectus quomodo cognoscantur.

effectus, potest & vnũ, & alterum efficere. Tales ergo effectus, qui ab huiusmodi causis pendent, nullus agnoscere potest, nisi dum sunt præsentes, vt puta, cùm videt Petrum comedentem, aut ieiunantem, vel tacentem, aut loquentem. Cognoscere hæc cum certitudine, aut prædicere antequam fiant, soli Deo conuenit, qui (*vt dixit Paulus*) vocat ea, quæ non sunt tanquam ea, quæ sunt. De huiusmodi futuris intelligendum est id, quod Salomon ait: *Multa hominis afflictio, quia ignorat præterita, & futura nullo scire potest nuntio.*

Rom. 4.

Eccl. 8.

Hieron.

Quæ verba in commentariis super Ecclesiasten interpretatus Hieronymus, ait: *Licèt diuersa eueniant, & non possit ipsius scire quid ei futurum sit, nec singularum rerum causas, rationesq; cognoscere. (Nemo enim est conscius futurorum) tamen sit à Deo cuncta in utilitatem hominum fieri, & non absque eius voluntate disponi. Est enim magna afflictio generi humano: quia (vt Poëta ait) nescia mens hominum fati, sortisq; futuræ, aliud sperat aliud q; euenit, de altero loco expectas hostem, & alterius iaculo vulneratur.* Hæc Hieronymus. Quisquis ergo talia futura prædicere, aut præscire (nisi Deo reuelante) præsumpserit, vsurpare conuincitur, quod solius Dei est, & hic talis dicitur diuinator. Nam (*vt dicitur cap. Igitur 26. q. 4.*) diuini dicti sunt, quasi Deo pleni.

Diuini vnde.

Diuinitate enim se esse plenos simulant, & astutia quadam fraudulenta hominibus futura coniectant. Si quis verò huiusmodi futura contingentia, quæ à causis liberis dependent, Deo reuelante, præcognouerit, aut prædixerit, non dicetur diuinator: quia non ex se, & per se talem habet notitiam, sed à Deo: & ita ipse non vsurpat sibi diuinum aliquid: sed Deo tribuit, quod ab illo se recepisse fatetur. Alioqui omnes Dei Prophetæ dicerentur diuinatores, eò quòd tam multa de futuris prædixerint.

Diuinatores à Prophetis differunt.

Nullus tamen sanctorum illos diuinatores, sed Prophetas appellauit. Ille enim solus diuinator dicitur, qui sibi in debito modo vsurpat præcognitionem, aut prædictionem futurorum euentuum, quæ à liberis causis pendent. Et talis diuinatio semper est peccatum, & quidem graue: quia contra religionem, & cultum Deo debitum:

non

non tamen omnes diuinationes æquali culpæ sunt obnoxiæ: quia vna peior est alia, quò peiora media ad futurorum prænotionem assumit. Aliquæ enim sunt, quæ Dæmonum inuocatione vtuntur, vt futura præscire possint, velut sunt Necromantici, aut Arioli.

Alij verò sunt, qui sine expressa Dæmonum inuocatione futura prædicunt, vt sunt Augures, qui ex garritu auium; aut Aruspices, qui ex auium aspectu; aut Chiromantici, qui per signa manus, multa de futuris prædicere solent. Et Sortilegi aliqui sunt, qui sub nomine Christianæ religionis, per sacrarum scripturarum inspectionem, aut per quasdam, quas sanctorum seu Apostolorum (*vt Isidorus. 8. lib. Etym. ait*) vocant sortes, diuinationis scientia profitentur. Et hi propriè sunt sortilegi qui in iure canonico reprehenduntur atque damnantur. Sunt enim multi alij sortilegi minimè à iure reprehensi, sed ab illo tolerati, & sunt illi, qui quamuis faciant aliquid, vt ipsius euentu considerato, occultum aliquid, siue præsens, siue futurum agnoscant, non tamen illorum cognitionem à Dæmone, sed à Deo spectant, vt contingit in sorte diuisoria.

Diuinatio cũ Dæmonum inuocatione.

Ea diuinatio, quæ cum Dæmonum inuocatione fit, multò peior est illa quæ absque illorum inuocatione exerceatur. Est adhuc inter ipsas diuinationes aliud non paruum discrimen. Sunt enim aliquæ, quæ quodammodo hæresi miscentur, & sine alicuius hæresis admiculo exerceri non possunt. Vt si quis mortuum baptizaret, ea forma, & eo ritu, quo baptizatur viuus, vel puerum baptizaret, vt in de sortium emissarum responsum habeat, aut Eucharistiæ sacramento ad maleficia, & incãtationes exercendas abuteretur, aut coram idolis execrandas effunderet preces, ad incantationes suas peragendas. Talia enim Sortilegia, aut auguria sine hæresis admixtione non fiunt.

Hæresis Marcionistarum.

Nam credere mortuos vtiliter baptizari posse, hæresis fuit Marcionistarum, prout nos in eo opere, quod aduersus omnes hæreses ædidimus, *titu. de bapt. hæresi 3.* docuimus. Rebaptizare pueros, hæresis Anabaptistarum est apertè dãnata. Idola orare, est Idololatria, & si quis in illis, Deos adoratione dignos esse putat, apertissima est

hæresis.

Euchariſtiæ abuſus ad maleficia.

hæreſis. Euchariſtiæ ſacramento ad maleficia peragenda abuti, vehementiſſima eſt hæreſis ſuſpicio. Quoniã hoc faciens, præter magnam irreuerentiam, quam ſanctiſſimo exhibet ſacramento, meritò creditur illum opinari, ſanctiſſimum Euchariſtiæ ſacramentum, aliquid ad maleficia exercenda valere, & vim aliquam, & virtutem ad illorum maleficiorum exercitium habere: quoniam ſi hoc non crederet, non vteretur illo ad talis maleficij perperrationem.

Dæmonis inuocatio in ſortibus mittendis.

Hoc autem ſentire, aperta eſt hæreſis & blaſphemia. Si quis autem Dæmones inuocaret, vt ſortibus emiſſis, aut figuris aliquibus factis, de futuris ab eis edoceretur, licèt grauiter peccaret, non adhuc diceretur hæreticus, ſi res, quas à Dæmonibus ſcire procurat, tales ſunt, quæ à dæmonibus bene prænoſci poſſunt. Nam Dæmones, qui rerum naturas, & earum virtutes, & motus (*vt habetur in capi. Sciendum. 26. quæſt. 4.*) meliùs quàm homines noſcunt, poſſunt ex cogitatione cauſarum prænoſcere effectus, quos illæ ex neceſſitate ſemper producunt, *prout ſuperiùs de Aſtrologis diximus, circa prænotionem eclypſium ſolis, & lunæ.*

Si quis huiuſmodi eclypſes, aut fertilitatem terræ, aut ſterilitatem futuram, à Dæmone præſcire tentaret, quãuis grauiſſimè peccaret, non eſſet tamen cenſendus hæreticus.

Prænotio cum Dæmonis inuocatione eſt hæreſis.

Si verò ea, per naturam ſcire non poterat, per Dæmonum inuocationem ſcire niteretur, hic meâ ſententiâ eſt præſumendus hæreticus: quoniam Dæmones ad illa prænoſcenda non inuocaret, niſi crederet Dæmones illa præſcire.

Hoc autem de Dæmonibus ſentire, aperta eſt hæreſis: quoniam qui Dæmones credit poſſe cum certitudine prænoſcere ea futura contingentia, quæ ex hominis arbitrio pendent, credit illos eſſe Deos: quoniam hoc ſoli Deo conuenire, ſatis conuincitur per id, quod apud Eſaiam Prophetam legitur. *Annunciate, quæ venturæ ſunt in futurum, & ſciemus quia Dij eſtis vos.* De talibus ſolùm, qui Dæmones inuocant, vt ea ab illis ſciant, quæ non niſi à Deo ſciri poſſunt, ego cenſeo debere intelligi capitulum, Epiſcopi, *quod habetur vigeſima ſexta quæſt. 5.* in quo cap.

Sortile-

Sortilegi, & Magici vocantur hæretici.

Hoc ideò ibi dictum est, non quòd semper oporteat Sortilegos & Magicos viros esse hæreticos: sed quia aliquando tales diuinationes, sine alicuius hæresis admixtione exerceri non possunt. Ad eundem modum etiam intelligendum est, capitulum, *Non obseruatis, vigesima sexta quæst. 7.*

Diuinationes hæresim non inferentes.

Aliæ sunt diuinationes, quæ licèt sine peccato graui fieri nequeant, sine tamen alicuius hæresis adminiculo exercentur. Veluti si quis per Sortilegia, aut auguria à dæmone inquirat de futuris ea, quæ ille per suam naturam præscire potest, aut ab illo petat, vt faciat, quæ certum est Dæmonem Deo permittente facere posse: & non credit Dæmonem plura scire, quàm scit: aut plura posse, quàm potest, nec aliquid aliud suis Sortilegiis aut Maleficiis admiscet, quòd ex aperto fidei errore procedere constet. Si quis Dæmonis adiutorio velit, & instantissimè procuret scire, quid Romæ, aut in exercitu Imperatoris agatur, aut quis alicuius Maleficij in secreto, sine testibus commissi sit author, aut quo loco malefactor lateat, non propter hæc est censendus hæreticus: quia tales diuinationes, aut talia Sortilegia, siue Maleficia, quamuis grauissima sint peccata, non tamen habent vllam hæresis commixtionem.

Nam sicut alia peccata per malitiam puram, & sine vllo errore & ignorantia, sed ex industria committi possunt: ita etiam Sortilegia, & auguria, & aliæ diuinationes possunt ex pura malitia, & ex industria, sine vllo errore intellectus, & per consequens sine vlla hæresi exerceri. His igitur præmissis, tale pono documentum, ex quo totius huius rei summa pendet. Sortilegia, & auguria, & reliquæ diuinationes, quæ sine alicuius hæresis adminiculo exerceri non possunt, subduntur examini, & censuræ Inquisitorum hæreticæ prauitatis, & ab illis puniri debent. Talia sunt opera Necromanticorum: quoniã illi (*vt posteà dicemus*) semper malè de fide sentiunt, credentes de Dæmonibus, quòd multa possint, quæ re vera non possunt. Sortilegia verò, & auguria, & aliæ diuinationes, quæ ex sola malitia voluntatis, absque vllo errore intellectus exercentur, non subsunt ex iure ordinario, cẽ-

Sortilegia quæ non subsunt inquisitioni.

suræ

suræ Inquisitorum hæreticæ prauitatis: nisi aliunde ad hanc causam illis fuerit delegatum.

Episcopi de Sortilegijs cognoscunt.

Hoc expressè definitum est ab Alexandro IV. *in capi. Accusatus. §. Sanè. de hæreticis, libro sexto.* Episcopi verò de huiusmodi Sortilegiis, quæ hæresim non sapiunt, inquirere & iudicare possunt: quia istorum potestas latior est, quàm potestas Inquisitorum. Vt autem Inquisitor hæreticorum sciat, an Sortilegus, aut augur, aut alius quiuis diuinator, suæ subsit iurisdictioni, an non, hoc meâ sententiâ illum facere oportet, Interrogabit de Dæmonum potestate, de illorum scientia, vtputà, quid credit illos scire de futuris, quid illos posse agere circa hæc inferiora. Interrogabit etiam, an Dæmon possit hominis secreta, quæ in solo illius versantur corde, rimari, & perfectè cognoscere.

Psal. 7. Actor. 1.

Nam quòd hæc solius Dei cognitioni subdantur: scriptura sacra testatur, dicens: *Scrutans corda & renes, Deus.* Et Apostoli orantes Deum, dixerunt: *Tu Domine, qui corda nostri omnium, &c.* Ex quibus constat, hæresim esse dicere quòd Dæmon secreta hominum noscat. Huiusmodi autem erroribus solent sæpè Sortilegia miscere. Et si ille de omnibus his iuxta regulas fidei responderit, credendum est illum ex pura malicia, & non ex errore intellectus, tale peccatū commisisse, nisi opus ipsum tale sit, quòd vehementem præbeat de hæresi suspicionem.

Qualia sunt ea, *quæ suprà enarrauimus*, videlicet, baptismus mortui, rebaptizatio puerorum, abusus sacramenti, ad maleficia exercenda. Hæc enim, & his similia, licèt hæreses non sint, cùm hæresis non sit in opere, sed in intellectu (*vt lib. 1. de iusta hæreticorum punitione. tom. 2. cap. primo docuimus*) vehementissimam tamen præbent hæresis suspicionem.

De Magis, an sint hæretici censendi, & velut tales puniendi.

CAP. II.

MVlti sunt, proh dolor homines, qui vero Deo illorum, & aliorum omnium creatore relicto, ad Dæmonem omnium hominum capitalem hostem confugere

gere non verentur: & cùm à Deo, illi ſeruientes, omnia verè bona certò ſperare poſſent, Dæmoni ſeruire, & illi per omnia obedire malunt, à quo nil niſi malum recipere valent.

Nam Dæmon ipſe quamuis è ſublimi illo ſtatu, in quo à Deo conditus erat, propter inſanam illam, prodigioſamque ſuperbiam, qua Deo ſe æquare tentauit, ad inferos vſque deiectus eſt, in ea tamen cæca ambitione obſtinatus hucuſque perſiſtit, vt Deo ſe æquare contendat, & diuinos appetere honores non vereatur.

Quos cùm in cœlis, ex quibus ſe deiectum conſpicit, ſe iam aſſequi poſſe non ſperet, illos ab hominibus, quos certiſſimè ſcit facilius decipi poſſe, accipere quotidie procurat. Vt autem hos, quos tam anxiè concupiſcit, diuinos aſſequatur honores, nihil intentatum relinquit.

Dæmonis fraudes in decipiendis hominibus.

Nam quoſdam fraudibus decipit, transfigurans ſe (*vt de illo refert Paulus Apoſtolus*) in angelum lucis: alios variis, prout quemque concupiſcere nouit, propoſitis donis & præmiis allicit.

Quibus fraudibus & technis multos hactenus vtriuſque ſexus homines ſeduxit: qui illum ſummè venerantur, & tanquam Deum adorant. Non tamen omnes, qui illi obediunt, eodem ritu, & ordine illum venerantur, nec omnes eodem cenſentur nomine.

Nam quemadmodum Chriſtiana religio varios continet intra ſe ritus, quibus verus colitur Deus: varias etiam hominum congregationes, quæ licèt habitu & nomine ceremoniiſque inter ſe diuerſi ſint, omnes tamen ad hūc tendunt ſcopum, vt Deum colant, & illi obediant: intra illæ ſuperbiæ parens Satanas, Deum in hoc imitari volens, plures ſui diabolici cultus habet profeſſores, qui licèt diuerſo cenſeantur nomine, diuerſóſque habeant in Dæmonis, cultura ritus & mores, hoc tamen inter illos cōuenit, quòd omnes laudant Dæmonem, & illum venerātur, illíque per omnia obedire procurant.

Diuerſitas autem iſtorum variis modis conſiderari poteſt. Primò quidem conſiderari poteſt, ex diuerſitate mediorum, quibus ad conſequendum id, quod optant, vtuntur.

Sunt enim, qui incantationibus mortuos ſuſcitare ſe dicunt.

dicunt, vt ab illis edocti, de futuris aliquid prædicere, aut diuinare possint.

Et hi (*vt docet Augustin. lib. 10. de ciuitate Dei*) dicuntur Necromantici, quia νεκρὸς Græcè, Latinè dicitur mortuus μαντεία verò dicitur diuinatio. Necromantia igitur dicitur diuinatio ex mortuis habita vel accepta.

Hydromantici qui & vnde.

Alij dicuntur Hydromantici ab aqua, quæ Græcè dicitur ὕδωρ ex cuius inspectione vmbras Dæmonum euocare se putant, & imagines eorum videre, à quibus quod putant (vt ipsi aiunt) edocentur. Sunt alij similes diuersis nominibus appellati Diuinatores, quorum nomina recensentur in cap. *Episcopi. 26. quæst. 5.* de quorum diuinatione, quoniã *in proximè præcedenti cap.* differuimus, ideo de illis nihil aliud dicere statui.

Potest etiam inter eos, qui Dæmonem venerantur, litera considerari diuersitas, quæ sumenda est ex diuersitate earum rerum, quas Dæmonis adiutorio exercent, & quas à Dæmone impetrare cupiunt.

De his omnibus sigillatim hoc ordine differere statui, vt primò ostendam, qui, & quales illi sint, deinde inuestigem, an sint inter hæreticos censendi, & velut tales puniendi. Sunt igitur aliqui, qui magna aliqua mirabilia se facere posse vehementissimè cupiunt, vt per horum mirabilium operationem, ab alijs suspiciantur, & sint illis in miraculum & stuporem, & ob hanc causam Dæmoni se subdunt, vt illius auxilio & potentia mirabilia multa facere possint.

Magi qui, Exod. 7.

Hi (*vt Augustinus docet*) vocantur Magi, quales fuerunt illi, qui coram Pharaone (*vt Exodi historia narrat*) Moysi restiterunt, omnia illa mirabilia Dæmonum auxilio facere conantes, quæ Moyses Dei virtute faciebat.

Act. 8.

Talis etiam fuit Simon ille, qui (*vt Lucas in actibus Apostolicis refert*) existimauit Dei donum pecunia posse possideri.

Simon Magus.

Hic enim tot tantáque mirabilia Dæmonis auxilio operatus est, vt à Samaritanis, vnde originem traxerat, pro Deo habitus sit, & Romani (*vt Iustinus martyr in suo apologetico refert*) publicam illi tanquam Deo statuam erexerint. Vt autem de istis certiùs & apertiùs definire valeamus, an hæretici sint dicendi, an non: hoc imprimis animad

animaduertere oportet, quòd nullus Magus aliquid horum mirabilium operatur, sine aliquo pacto, inter illum & Dæmonem facto.

Magi mirabilia operantur ex pacto cum Dæmonibus.

Non enim gratis hæc omnia Satanas docet, neque gratis fiam Magis impartitur eam, quam habet potentiam, sed aliquid ab ipso Mago recipit, vt illum ad illa mirabilia perperanda iuuare velit.

Considerandæ igitur est ante omnia ipsius pacti qualitas & conditio: quoniam inde magna huius rei notitia pendet.

Pacta autem ista duplici ter fieri contingit, quoniam quædam aperte & expresse fiunt, alia verò non nisi tacite & latenter. Pactum apertum & expressum est, quod cum ipsomet Dæmone emittitur, & illi in propria persona datur.

Et hoc iterum duplex. Est enim aliquod publicè & solenniter factum, est etiam aliud priuatim, & sine vlla prorsus solennitate factum.

Pactum publicum & solenne cum Dæmone.

Pactum publicum & solenne est, quod fit cum Dæmone sedente in solio regali, & multitudine suorum stipato, in generali quadam congregatione veluti in quibusdam comitiis generalibus, quo omnes, qui sub Dæmone militant, & illi nomina dederunt, conueniunt.

Ibi enim coram omnibus illis promittunt aliqui (*de longius inferendis dicemus*) Dæmoni obedientiam, & illius mandata se per omnia seruaturos vouent, Deo & omnibus operibus eius renuntiant, aliáque immunda scelera se patraturos iurant.

Promissio Dæmonis ex pacto.

Quæ per illos emissa promissione, Dæmon illis statim promittit se illis daturum eaquæ sciat illos concupiscere.

Non enim omnibus omnia promittit, sed qui quis plus se Dæmoni tradit, & plura in illius honorem se facturum spondet, eò plura etiam Dæmon illi promittit, & plura condonat. Pactum priuatum & expressum est, quod cum ipso fit Dæmone promissionibus vtrò citróque datis, nulla tamen habita solennitate, nullisq; etiam adhibitis testibus.

Quæ autem Dæmon promittit se illis daturum, pro viribus præstare laborat, ne si mendax in promissis inueniatur, aliqui illi se dederant ab eo iterum recedant, & sic

amittat, quos iam velut seruos habebat.

Promissa quæ non possit Dæmon præstare.

Sunt tamen aliqua non pauca, quæ Dæmon minimè efficere valet: quia aut suas naturales vires excedunt, aut licèt eas non excedunt, Deus tamen, sine cuius nutu, nihil agere potest Dæmon, illa agere non permittit.

Si quis igitur horum Dæmon illis promisit, illusionibus quibusdam & præstigiis, sic illos sæpe fallit, vt illi putent id, quod à Dæmone sperabant, se assequutos fuisse. Pactum tacitum cum Dæmone est, quod quis facit non cum Dæmone, sed cum eo, qui est Dæmonis discipulus, & seruus promittens illi obsequium etiam integrum, & absolutam, & renuntiât Deo, & fidei Catholicæ, & reliqua omnia spondet, quæ ipsi Dæmoni alij promittunt. Is autem, cui hæc promittuntur, vice versa, promittit illis, quòd propter hæc multa magna, & mirabilia assequentur.

Pacti taciti ratihabitio facta à Dæmone.

Hoc autem pactum, quamuis non cum ipso Dæmone factum, Dæmon ipse rarum habet, & omnia in illo contenta, perinde adimplere nititur, ac si fuissent ab eo promissa. Quo fit, vt non solùm illi, qui expressum, sed etiá qui tacitum cum Dæmone pactum fecerunt, multa insolita, & stupenda, Dæmone illos adiuuante faciant, aut facere videantur. De his omnibus non incongruè dici potest id, quod de aliis peccatoribus Dominus per Esaiá Prophetam dixit: *Percussimus fœdus cum morte, & cum inferno fecimus pactum.* His igitur annotatis, vt feramus de Mago aliquo, an hæreticus ille fuerit, an non: duo sunt consideranda. Primùm est, ipsius pacti, quod cum Dæmone fecit qualitas, & conditio, siue tacitum illud sit, siue expressum nihil refert. Si per pactum illud promisit se adoraturum Dæmonem, & alios diuinos honores illi daturum, & hoc, vel aliquod aliud huic simile promisit: quia ita esse faciendum credidit, meritò procul dubio ille censendus erit hæreticus: quia Dæmonem Deum esse credit, cùm illum, tanquam Deum adorat, aut adorare promisit, & venerari. Nam verus Deus creator omnium, qui loquutus est per os sanctorum, qui a seculo sunt Prophetarum eius, per Esaiam Prophetam loquens, ait: *Ego Dominus, & non est aliusextra me non est Deus.* Et in eodem loco iterum: *Ego Dominus, & non est alter.* Et rursum: *Nũquid*

Pacti qualitas & conditio.

quid non ego Dominus, & non est vltrà Deus absque me? Si nullum fecit pactum de re fidei Catholicæ repugnante, quod ramen nè contingere potest, quoniam (*vt diximus*) nunquam solet Dæmon gratis, & sine aliqua certa lucri spe eam quam habet potentiam hominibus impartiri, & per illam hominibus ad eorum nutum inseruire, tunc Magus ille erit examinandus, quid de Dæmonis potestate credat. Si certò cognosci potest illum credere de Dæmone, quod possit aliquid, quod Deo soli conuenire fides Catholica docet, erit sine vlla dubitatione hæreticus cẽsendus. Vt gratia exempli, si credit Dæmonem posse aliquid creare, prout Manichæi & Priscillianistæ dixerunt, aut credit Dæmonem posse mortuos suscitare: quod re vera solius Diuinæ potentiæ est proprium. Nam sicut fide credimus animam humanam à solo Deo creari posse, ita etiam fide tenendum est solum Deum posse eandem hominis animam corpori humano vnire. Hoc enim ratione naturali certò & euidenter scimus, quòd nulla forma substantialis potest alicui materiæ vèlut illius forma vniri, nisi à solo illo agente, quod potest illam producere. Agens quod non potest formam substantialem producere, nec potest etiam illam materiæ vnire. Quoniam sic volendo videretur ipsum compositum ex materia, & forma producere. At ineptia est maxima dicere, quòd aliquod agens producat aliquod compositum, cuius nec materiam, nec formam producere potest. Deus igitur, qui solus animam hominis producere & creare potest, etiam solus potest illam, postquam à corpore suo separata fuerit, iterum eidem corpori vnire. Nã aliàs ille, qui animam corpori vniret, hominẽ illũ feciſſe diceretur, quod nefas est dicere Dæmonẽ hoc facere posse: Quia dicente Deo, *Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram*: Apertè nos docuit, ipsius hominis productionem tantam esse, vt propagatione seclusa, soli Deo conuenire possit.

Nihil gratis in. orit Dæmon.

Forma substantialis ab agente quomodo materiæ vniatur.

Fortè quis hic mihi obiciet Samuelem, qui (*vt Regum narrat historia*) per Pythonissam suscitatus est, & interrogatus respõsa dedit Regi Saulo. Huic obiectioni duplicitèr respondere possumus, *prout Aug. in epist. ad Simplicianum docet.* Primõ quidem dici potest iuxta illum, non fuisse Samuelis animã, quæ apparuit, & cum Saule lo-

Samuelis suscitatio an sit vera.

quebatur: sed quoddam phantasma, & illusio imaginaria diaboli machinationibus facta, quam scriptura sacra *in lib. 1. Reg. & in Eccles. 46.* Samuelem vocat, eo loquutionis tropo, quo imagines suarũ rerũ nominibus solent appellari. Nã imagines illæ Cherubin, super arcam testamenti existentes, Cherubin appellantur in sacra scriptura, cùm tamen re vera non essent Cherubin, sed illorũ imagines. *Regum. 3. Eccles. 46.*

Gen. 40. Et pincerna ille Pharaonis in carcere cum Ioseph existẽs vitem se in somnis vidisse dixit, in qua erant tres propagines, cùm tamen nec vitẽ, nec propagines vidit: sed solas illarum rerum imagines. Iuxta hunc modum etiã angeli, qui olim à Deo ad homines mittebantur, dicebantur in veteri testamento Dij, ob hoc solùm quia Deum, à quo mittebantur, repræsentabant. Nam de Angelo illo cum quo luctatus fuerat Iacob loquens dixit: *Vidi Dominum facie ad faciem, & salua facta est anima mea.* Non enim Deũ videbat Iacob (vt omnes sacri doctores concorditer docent) sed Angelum à Deo missum, qui propterea quòd speciali quodam modo Deum, à quo missus erat, repræsentabat, Deus, aut Dominus, à Iacob dictus est. Sic etiam potuit illa Samuelis imago quã Dæmon ob oculos Saulis posuit, dici Samuel. Si verò scrupulus aliquem vrget, vt non imaginem Samuelis, sed ipsum Samuelem fuisse arbitrẽ credat, propterea quòd is qui apparuit, vera Saulẽ prædixit quæ à maligno spiritu dici non potuerunt, propterea quòd nihil de futuris certum ille præcognoscere potest: præsertim de illis, quæ non à solis necessitatis causis eueniunt. Hunc scrupulum tollit Aug. *in illa præfat. epistola.* sic inquiens: *Potest & illud videri mirum, quòd Dæmones agnouerunt Christum, quem Iudæi non agnoscebant. Cùm enim vult Deus etiam infirmos & infernes spiritus aliqua vera cognoscere, temporalia duntaxat atque ad istam mortalitatem pertinentia, fallere est nec interest, vt omnipotens & iustus (ad eorum pœnam quibus ista prædicuntur, vt malũ quod eis imminet, antequam veniat præsciendo patiantur) occulto apparatu, videntes mysteriorum suorum talibus spiritibus aliquid diuinarium impertiat: vt quod audiunt ab angelis, pronuntient hominibus. Tantum autem audiunt, quantũ omnium moderator Dominus vel iubet, vel sinit.* Hæc Aug. Secundò dici potest, iuxta *Aug. sẽtentiam*, quòd is, qui *Aug. ad Simpli.*

Saulis

Sauli apparuit, fuit verus Samuelis spiritus à dæmone ductus, Deo id permittēte propter aliquam rationē nobis occultam. Nam dūm Christus permiserit se à diabolo assumi, & super pinnaculum templi portari, & super montem excelsum collocari, nō est mirū, quòd animam Samuelis ab inferis portare fuerit permissus: præsertim cùm ipsa Samuelis anima prope infinitum minoris sit excellētiæ, quàm ipse Christus. Aut certè dato quòd fuerit verus Samuelis spiritus is qui Sauli apparuit, dici melius potest, illum non aliqua arte Magica, aut Dæmonis potestate ad hoc permissa: sed diuina potentia & dispositione, quæ Pythonissam & Dæmonē latebat, fuisse illuc adductum, vt Sauli sententiā diuinam, propter sua demerita super eum proximè venturam, prænūntiaret, quemadmodum ipsemet dū viueret eidem Sauli nuntiauerat illum esse ex Dei decreto à regno dejectum. Si autem aliquis eam sententiam magis probare voluerit, quæ ait animā Samuelis fuisse à Dæmone ex Dei permissione ab inferis suscitatā, hoc summè cauere debet, ne credat, aut suspicetur animam illam fuisse suo proprio corpori restitutam, aut alicui alteri corpori sic infusam, vt ex illā coniunctione corporis cum illa anima, verus & integer fuerit homo conflatus, qualis ante mortem suam fuerat. Talem enim coniunctionem corporis cum anima, neque etiam Deo permittēte Dæmon ex suis viribus facere potest. Et certè Augustinus, qui admittit animam hominis potuisse à Dæmone ex Dei permissione ab inferis ad superos adduci, nō admittit dæmonem potuisse illum corpori infundere. Ad solum enim motum localē dicit, animā Samuelis potuisse Dæmonis potestati subesse, vt posset illā de loco ad locum illa inuita mutare. Nam ad hoc solūm valet exemplum, quod attulit de Christo, quem diabolus de deserto ad ciuitatem Hierusalem transtulit, & posuit supra pinnaculum templi. Hoc tamen inter illa duo interest, quòd Christus non inuitus, sed sē permittente, ductus est à Dæmone. Anima verò etiā inuita potest à Dæmone, quòd illi placuerit, duci, nisi Dæmon sit à Deo ad hoc faciendū impeditus. Quisquis igitur hanc probare voluerit sententiā, vt dicat verā animā Samuelis à Dæmone ex Dei permissione fuisse coram Saule adductā,

Samuelis anima ab inferis suscitata.

Deportatio Christi & Samuelis an fuerit similis

horũ alterũ illũ dicere oportebit, aut animã illã nõ fuisse vero corpori, sed phantastico & apparẽti tũc coniũctã cui non vt vera illius forma vniebatur, sed solùm illi assistebat, vt motrix illius: aut si in vero corpore, cui verè, vt forma illius vniebatur illam apparuisse dicat, talẽ animę cum corpore vnionẽ à solo Deo factam esse ille dicere cogetur, ne hominẽ (quod impiũ est) à Dæmone fieri posse dicat. Si quis verò contendit Dæmonem posse animã hominis corpori vnire, is certè testimonio beati Leonis, huius nominis Primi, lãnatur, qui *in epistola ad Toribium Astorigensem Episcopum* differens de errore Priscilliani dicentis, animas, quæ humanis corporibus inseruntur, fuisse in corpore & in cœlesti habitatione peccasse, atq; ob hoc à sublimibus ad inferiora dilapsas in diuersæ qualitatis principes incidisse, & per aëreas, ac sydereas potestates alias dũriores, alias mitiores, corporibus esse inclusas, sic ait: *Quam impietatis fabulã ex multorũ sibi erroribus texuerunt: sed omnes eos Catholica fides à corpore suæ vnitatis abscidit, constanter prædicans atque veraciter, quòd anima hominum priusquàm suis inspirentur corporibus, non fiat, nec ab vllo incorporentur nisi ab opifice Deo, qui & ipsorum est creator & corporum.* Hæc Leo Papa, qui fide Catholica tenendum esse docet, animas à solo Deo corporibus humanis infundi.

Priscilliani error de animarum inspiratione.

Magi illusionibus decepti à Dæmone.

Cùm igitur Magus aliquis mortuum aliquẽ suscitare se dixerit, ne quaquã est illi credendum: quia nec Dæmon ipse à quo iuuatur, hoc facere potest. Potest quidẽ (Deo permittente) & Dæmone fauente, animam solam alicuius defuncti ab inferis ad superos adducere, & corpori alicui phantastico, ad imaginẽ & similitudinẽ corporis defuncti cõfato illam insũdere, non quidẽ vt formam illi coniunctã, sed tanquã illius motricem. Et quia hoc Dæmõ facere potest, hinc est, quòd ipse Dæmõ huiusmodi illusionibus & præstigiis Magos ipsos, & alios insipientes decipit, vt putent illũ posse mortuos suscitare.

Diuinitas Christi mortuorum suscitatione probatur.

Quisquis tamẽ hoc putat impius est & hæreticus: quia creaturæ, hoc est, Dæmoni tribuit id, quod soli Deo cõuenit. Nã vnũ ex præcipuis testimoniis, quo (vt concors omniũ sacrorũ doctorũ sententia tenet) Christus suam nobis manifestè declarauit diuinitatẽ, fuit mortuorum

suscitatio

fuscitatio. At si hæc mortuorum suscitatio Dæmonum potestate fieri posset, non satis bene suâ diuinitatem illo argumento nobis probasset Christus.

Magi an possint transmutare in bruta.

Est adhuc aliud considerandum circa Dæmonis potestatẽ mutare videlicet homines in pecora, aut volucres, aut quæcunque alia bruta animalia, de quo Magũ examinandũ esse censeo, & diligentissimè interrogãdum, an credat illud dæmonẽ facere posse. Nam & Magi fæpissimè hoc se facere dicunt, & de his multa olim facta esse fabulosa narrauit gentilitas. Quæ omnia apud multos fidem obtinuerũt propter vanam & leuem Græcorum credulitatem, quæ eousque processit, vt nullum fuerit tam impudens mendacium, quod teste ac proinde fide apud illos caruerit Lucianus scribit se, quum in Thessalia noscendæ Magiæ causâ versaretur, mutatum in asinum, dum auem fieri optaret. Non quidem quod hoc illi contigisset, sed (vt opinor) ad artis Magicæ irrisionem & subsãnationem, hoc confixit argumentum homo, qui neminẽ, nec Deos ipsos non subsannauit. Idẽ argumentum posteà Apuleius suscipiẽs scripsit librũ de asino aureo, vt suam ostenderet eloquentiam, quanquam multorum opinione id, quod optauit, nõ est assequutus. Circem famosissimam magã socios Vlyssis mutasse in bestias finxit potiùs, quàm narrauit Homerus, Diomedis socios post Troianũ excidiũ in volucres fuisse conuersos refert Ouid. *lib. 4. Metamorpho.* Et B. August. *lib. 18. de ciuitate Dei, cap.* 18. refert se, cùm in Italia esset, similia quædam audiuisse de quadã regione illarum partium, vbi fabularias mulieres imbutas his malis artibus, in caseo dare solere dicebãt quibus vellent, seu possent viatoribus, vnde in iumẽta illico verterẽtur, & necessaria quæq; portarẽt, póstque perfuncta opera, iterũ ad se redirẽt: nec tamen in eis mẽtem fieri bestialẽ: sed rationalẽ humanámq; seruari.

Caseus præstigiosarum mulierum.

Quæ vana & leuis credulitas à Gẽtilitate, præsertim ab antiqua illa Græciæ ortũ habens, ad nostra vsq; tempora processit, in quibus non desunt homines, qui credant homines in lupos, aut canes, aut catos Magorũ incantationibus, & Dæmonum potentia conuerti posse. Si Magus hæc aut his similia à Dæmone fieri posse credat, erit procul dubio hæreticus cẽsendus, quia ea Dæmoni tribuit,

quæ omnem superant naturalem creaturæ potentiam, & quæ soli Deo conuenire possunt. Nã (*vt ex proximè præcedentibus cõstat*) sicut solus Deus potest animam humanam producere, ita etiam ille solus potest illam corpori vnire: & inde sequitur, vt etiam ille solus possit illam de corpore in corpus transferre. Præterea anima humana talis est, & tantæ nobilitatis, vt non nisi corpus humanũ & organicum informare & animare possit. Nam sicut quælibet forma substantialis exigit certas aliquas dispositiones in materia, vt illã fouere & informare possit, veluti forma ignis requirit calorẽ in materia, forma arboris, aut herbæ requirit humiditatem, aut viriditatem: ita anima humana requirit in corpore figurã humanam, vt corpus illud animare & vegetare possit. Non tamen puto sic talem corporis figuram requiri, vt Deus non possit animam hominis si vellet corpori bruto vnire.

Forma substantialis quas requirit dispositiones vt informetur.

Deus, tamẽ hoc nũquã facere decreuit, qui ab initio hominẽ creans, animam illius nõ nisi corpori organico infudit, talémq; illum in corpore tis figuras tũc fecit, qualis perpetuò posteà faciendus erat. Et ob hanc causam diximus animam hominis, si ad ordinem & potentiam naturæ referatur, non posse, nisi corpus humanum vegetare. Non est igitur credendum vlla Dæmonum potentia posse homines in iumenta, aut aues, aut alia bruta animalia mutari. Si quis verò obiiciat ea, quę Circẽ illam Magam olim fecisse Poëtæ referũt, & quæ hodie à multis Magis fieri dicuntur, his omnia eleganter & ingeniosè respondet Augustinus *lib. 18. de Ciuitat Dei, cap. 18.* sic inquiens: *Nec sanè Dæmones naturas creant, si aliquid tale faciunt de qualibus facilis ista versatur quæstio: sed species tenuis quæ à vero Deo sunt creata cõmutant, vt videantur esse quod non sunt. Non itaque solum animam, sed nec corpus quidem vlla ratione credendum Dæmonum arte vel potestate in membra vel lineamenta bestialia, veraciter posse conuerti: sed phantasticum hominis quod etiam cogitatio, siue somnians in per rerum innumerabilia genera variatur, & cùm corpus non sit: corporum tamen similes intra cerebrum formas capit, sopitis aut oppressis corporis humanis sensibus ad aliorum sensum nescio quo ineffabili modo figuræ cuiuslibet perduci, ita vt corpora ipsa hominum alibi iaceant viuentia quidem, sed mul-*

Circes Magæ transformatio.

Transmutatio in bruta à Dæmonibus facta est phantastica & illusoria.

tò grauius atque vehementius, quàm somno suis sensibus obseratis. Phantasticum autem illud, veluti corpora, tunc in alicuius animalis effigie apparent sensibus alienis taliq; etiam sibi homo esse videatur, sicut talis sibi videri possit in somnis, & portare onera, quæ onera si vera sunt corpora portantur à Dæmonibus, vt illudatur hominibus: partim vera onerum corpora, partim iumentorum falsa cernentibus. Hactenus Augustinus. Et ad probationē huius suę sentētiæ qua dicit illa nō vera esse, sed Dæmonū illusiones, adducit experiētiā ipsam, quæ multa vera docere solet. Ad ipsam autem experientiam comprobandam, duo narrat facta, in quibus id, quod dixit verum esse certissimè cognitum est.

Quibus narratis, posteà iteram sententiam suam explicat, sic inquiens: *Proinde quòd homines dicuntur, mandatúmque est literis à Diis, vel potius Dæmonibus Arcadis in lupos solere conuerti, & quòd carminibus Circe socios mutauit Vlyssis, secundùm istum modum mihi videtur fieri potuisse, quem dixi: si tamen factum est. Diomedeas autem volucres, quandoquidem genus earum per successionem propaginis durare perhibetur, non mutatis hominibus factas, sed subtrahēdis, credo fuisse suppositas: sicut cerua pro Iphig nia Regis Agamēnonis filia. Neque enim Dæmonibus iudicio Dei permissis huiusmodi præstigiæ difficiles esse potuerunt. Sed quia illa virgo posteà viua reperta est, suppositam pro illa cerua esse facilè cognitum est. Socij verò Diomedis, quia nusquam subitò comparuerūt, & posteà nullo loco apparuerunt, perditibus eos vltoribus angelis malis, & pro eis aues occultè ex aliis locis, vbi est hoc genus auium, ad eo loca perductæ sunt, ac repentè suppositæ, ideò creduntur esse conuersi.* Hucusque Augustinus, qui tē totam luculenter, & ingeniosē (vt solet) explicuit.

Idem Augustin. de ciuit. Dei. 18.

Iuxta hunc modum, quem Augustinus docet fuisse intelligenda multa alia, quæ Magos facere posse vana & leuis gentilitas credidit. Nam (vt cætera ridicula pertranseam) fuit gentilitati persuasum, Magicis incantamentis detrahi cœlo lunam, aut solem obscurari. Ideò Ouidius *de Medea loquens* dixit.

Luna carminibus cœlo detrahebatur.

Illa reluctantem cursu deducere lunam
Nititur, & tenebras addere soli equis.

—— Et Virgilius *in Pharmaceutria.*

Carmina vel cœlo possunt deducere lunam.

Adiuuari putabant lunam laborantem sonitibus permagnis, ne voces incantantium eò possent peruenire, vt ab ea exaudirentur, ideircò tympana & cymbala pulsabantur. Nam hæc omnia plurimùm prodesse putabant, vnde Propertius ait:

Ordo rerum à Dæmonibus immutari non potest.

Cantus & è curru lunam deducere tentant:
Et facerent, si non ærea repulsa sonent.

Et Iuuenalis de fœmina loquacissima loquens, *Satyra sexta*, dixit:

Vna laboranti poterit succurrere Lunæ.

Hæc omnia virtute Dæmonum fieri nequeunt, qui naturæ ordinem à Deo institutum permutare non possunt. Sed (vt Augustinus de aliis rebus dixit) diabolica illusione similitudines & phantasmata illarum rerum Dæmon ob oculos hominum sic subtiliter & artificiosè ponebat, vt homines crederent se non similitudines & phantasmata, sed veras res vidisse.

Ad cuius sententiæ confirmationem præter exempla, quæ ille adduxit, alia multa possunt afferri, è quibus vnū solum referam, quod narrator in vitis patrum.

1. Iuuenis quidam iuuenculam ardenter amabat, eámque ad actus venereos, vt sibi consentiret, quotidie solicitabat. Quam, quia numquam consentire voluit, quidam Iudæus Magus ad iuuenis petitionem in equam conuertit, vt sibi & aliis aspicientibus videbatur.

Ob hanc causam illa ad beatum Macharium ducta est, qui illam aspiciens dixit, sibi mulierem & non equam videri. Non enim potuit Dæmon sancti viri sensus illudere, quemadmodū aliorū sēsus illuserat. Hic igitur Deū pro illa orans, suis precibus à tali illusione eā liberauit.

Denique hæc sententia confirmatur authoritate cōcilij Anquirensis, quod de hac re apertissimam dedit definitionem, sic inquiens:

Quisquis credit posse fieri aliquam creaturam, aut in melius, aut in deterius immutari, aut transformari in aliam speciem, vel in aliam similitudinem, nisi ab ipso creatore, qui omnia fecit, & per quem omnia facta sunt, procul dubio infidelis est, & pagano deterior. Hæc concilium Anquirense, vt citantur à Gratiano in cap. Episcopi. 26. q. 5. Nam huius concilij decreta non reperiuntur inter illa, quæ duobus voluminibus

luminibus magnis concluſa, anno ab hinc octauo impreſſa ſunt Coloniæ.

Sunt enim illic decreta concilij Ancyrani, & ſuſpicatus Gratiani literam mendoſam (prout aliàs ſæpeiſti illo Gratiani volumine contingit) ita vt pro Ancyrano poſitum eſſe Ancyrenſe, omnia concilij Ancyrani decreta perlegi, ſperans præfatum decretum illic inuenire: ſed nihil tale in concilio Ancyrano reperi. Collector tamen illorum conciliorum, poſt Ancyrani concilii decreta hoc addidit, dicens ſe in quodam codice manu ſcripto illud inueniſſe.

CAP. III.

De Maleficis, an ſint hæretici dicendi, & velut tales puniendi.

INter multos, quos ſub ſuo imperio Dæmon continet homines, qui illum inuocant, & pactum cum illo ferunt, vt illius adiutorio ea quæ optant efficere valeant, quidam recenſentur qui ab operibus ſuis Maleſici appellantur, propterea quòd tam malignantis & peſtiferi ſunt ingenii, vt nulli bene: ſed Dæmonem ipſum imitantes, malè multis facere optent, & ob hoc ſolùm dæmonis imperio ſe ſubdunt: vt ab illo doceantur, quo pacto aliis obeſſe poſſint. *Maleſici qui ſint.*

Nam licèt Magi, & Incantatores, *de quibus in præcedenti cap. diſſeruimus*, poſſint etiam hæc Maleficia Dæmonis auxilio operari, non tamen ob hanc Maleficiorum peritiam, Magi: ſed Maleſici vocantur proprio vocabulo, prout ex ipſa vocis etymologia facilè conſtare poteſt. Nam *in l. Nemo. C. de Maleficis & mathematicis*, dicitur huiuſmodi homines ob facinorum magnitudinem Maleficos à vulgo appellari.

Huiuſmodi autem Maleficorũ multa ſunt genera, quę non ſecundùm varietatem mediorum & inſtrumentorum, quibus Maleſici in ſua arte vtuntur, ſed iuxta diuerſitatem malorũ, quæ in aliis efficiunt, diſtinguũtur. *Maleficorum multa genera.*

Eſt enim aliquod maleficium, quod dicitur amatorium, eſt etiam aliud, quod dicitur veneficum, & hoc etiã multiplex iuxta multiplicitatem nocumentorum, quæ per illa hominibus inferuntur.

Maleficium amatorium eſt, quod fit ad flectendos animos virorum aut mulierum, aut libidinoſum & turpem amorem. Et qui hoc exercent, quocunque modo id *Maleficium amatorium quod ſit.*

faciant, grauiter peccant: Quoniam (vt apertè constat) ad rem malam, & expressè à Deo prohibitam solicitant. Rem autem malam, quæ sine peccato exerceri non potest, nullus sine peccato consulere alicui potest, neque ad illam solicitare. Nam (*vt ait Paulus*) non solùm qui talia agunt: sed qui agentibus consentiunt, digni sunt morte. *Roma. 1.*

Maleficium veneficum est, quod fit ad nocumentum aliquod alicui inferendum. Solent enim multifariam huiusmodi Malefici homines nocere. Aliquando enim illis in propriis illorum personis nocent: aliquando in possessionibus eorum, aut in rebus illis coniunctis. Nam hi Malefici sæpe Dæmonis operatione secreta homines eirò interimunt, sine aliqua propinatione veneni. Aliquando verò non tam celeriter eos è vita tollunt: sed mortem in longam temporis spatium producunt, vt post longas luctuosasque querelas & miserabiles fletus, corpus personæ, quæ est Maleficio infecta, paulatim conteratur & debilitetur, quousque tandem pereat. Propter hæc & alia nocumenta, quæ corporibus inferre solent humanis, *in l. fina. C. De Malefi. & Mathe.* vocantur hostes communis salutis. *Malefic. venefica in personâ.*

Hi oues, & boues, & reliqua bruta animalia, quæ fortè pinguissima erant, breuissimo temporis spatio, macilenta aliquando efficiunt: aliquando prorsus interficiunt. Hi homines matrimonio coniunctos sic sæpe ligant, vt ad opus generationis minimè commiscere possint. Hi sunt qui (*vt dicitur in l. Multi. C. de Malefi. & Mathe.*) elementa turbant, aërem immutant, ventos & tempestates suscitant, grandines & lapides terrificos, qui frumenta & fruges omnes deuastent, ex alto descendere faciunt.

Vt autem hæc omnia facere possint, variis vtuntur hi homines instrumentis & mediis. Aliquando manifesta venena in cibo, aut poculo, aut veste, aut alia re quæ personam illam contingat, propinant. Aliquando nihil tale illi præbent, sed imagines quasdam, certis temporibus obseruatis & determinatis carminibus, & ritibus quibusdam, & signis conficiunt, quas in nomine Beelzebub principe Dæmoniorum baptizant, adhibitis & expressis quibusdam aliis verbis, quæ vel referre non licet, nec si *Veneficium multifariam fit.*

liceret,

liceret, sine magno horrore & tremore animi id facere possem.

His sic peractis prædictas imagines adignem applicant, & ibi petunt infirmitates, aut alia mala, quæ in persona illa, cuius imaginem confecerunt, euenire optant. Quandoque etiam acubus, aut aliis acutis ferris perforant illius imaginis caput, aut pectus, aut ventrem, aut femora, aut aliam corporis partem, in qua cupiunt malũ aliquod fieri in persona, cui nocere cupiunt.

Quibus omnibus perfectis sæpe cõtingit, vt persona illa, cui nocere maleficus procuranit, grauiter torqueatur, & doleat in capite aut stomacho, aut ventre, aut repentinam quandam toleret infirmitatem, quam nullus medicorum cognoscere valet. Aliquando solis verbis ex ore suo prolatis nocent, de quibus Lucanus dixit.

Imagines Maleficæ operatione Dæmonum conficiuntur.

Mens hausit nullo sanie polluta veneno,
Incantata perit.

Quæ omnia Dæmonum operatione fieri duplici potest ratione probari. Prima sumitur ex eo, quòd in his omnibus necesse est verba quasdam figuras, quæ naturaliter intelligi non possunt, & quædam Dæmonum nomina prorsus ignota, & penitus horrenda, quamuis aliis sanctis nominibus mixta, illic scribuntur, quæ non nisi ad pactum cum Dæmone initum implendum posita esse credendum est.

1. ratio.

2. ratio.

Secunda ratio per hoc euidentissimè conuincit quòd illi imaginum compositiones & tactus, aut illi characteres, aut verba prolata, non possunt ex sua natura mortem, aut morbos aliquos, aut nocumentum aliquod in corporibus humanis efficere.

Quoniam si hæc operandi vis esset huiusmodi rebus conuenta, omni tempore & omni loco, & omni subiecto eiusdem qualitatis, & dispositionis illa operaretur. Quicquis similes imagines, aut characteres efficeret, aut similia verba proferret.

Constat autem quòd si alius nullum cum Dæmone pactum habens, tales characteres faciat, aut talia verba proferat, nihil efficiet. Ex quo euidentissimè colligitur, tales morbos, aut alia quæuis nocumenta, nullo pacto vel arte imaginum aut verborum fieri. Et inde conuincitur,

tur, vt hæc ab ipsis Dæmonibus, cum quibus Malefici pactum siue publicum, siue priuatum inierunt, fiant.

Nam ipsi Dæmones, qui acutissimi sunt, lapidum atque herbarum, cæterarumque rerum naturas, & proprietates optimè norunt, meliùs quàm omnes medici & physici, qui in orbe fuerunt. Dæmon enim peccans (*vt beatus Dionysius libro de diuinis nominibus cap. 4. docet*) substantiam & proprietatem sæ naturæ angelicæ non amisit: sed omnia naturalia integra & splendidissima retinuit.

Dæmonum notitia.

Hic igitur cùm perspicacissimum habeat intellectum, facillimè nosci ea, quæ mortem, aut morbos, aut cruciatus, aut alia quæuis nocumenta homini inferre possunt. Scit miscere simplicia, ex quibus venena confici possunt, quæ tale valeant homini nocumentum inferre, quale optatur.

Cùm igitur Dæmon magnam huiusmodi rerum peritiam habeat, quando tales imagines (*vt diximus*) aeneis punguntur, aut characteres fiunt, aut verba proferuntur (Deo permittente) ille venena, quæ in hominis cuius imago perforatur, nocere possint, sedulò & inuisibiliter adhibet, & sic naturali potestate & virtute venenorum Dæmon facit ea, quæ Maleficus efficere optat.

Maleficorum sufficientia & inscientia.

Quæ venena, quia Maleficus sæpe ignorat, nec ille adhibere videt, putat ea omnia, quæ fiunt, virtute talium imaginum, aut characterum, aut verborum fieri, quæ tamen neque ab imaginibus, neque à figuris, aut verbis vllis, neque à Dæmone ipso: sed ab aliis agentibus ad hoc virtutem naturalem habentibus, fiunt. Quæ per Dæmones ipsos, qui illorum agentium virtutem agnoscunt, latenter applicantur & admouentur vt in ipsis corporibus humanis, ea, quæ Maleficis cupit, efficiant. Et contingit sæpe, vt qui hæc Maleficia operantur, remedia his malis, quæ intulerunt adhibere nesciant: quia non amplius Dæmon eorum magister eos docuit, vel (vt rectius loquar) non amplius Dæmon illis promisit. Sunt tamen alij, qui optimè virunque nouerunt, videlicet nocere, & nocumentis à se, vel ab aliis illatis remedium adhibere.

Maleficorum scientia & potestas nocendi.

De qua re lectorem admonere decreui, vt intelligat, huiusmodi Maleficos homines, non solùm grauiter peccare quum nocent: sed etiam quando nocumento à se,

aut

aut alio illato, remedium per huiusmodi diabolicam artē præstant, vt Maleficium operatum obesse non valeat.

Nam licèt sic operantes proximo læso prosint, tamen (*vt ait Paulus*) non sunt facienda mala, vt inde veniant bona. Mala est autem Dæmonum inuocatio, malum est etiam & vetitum cum Dæmone pactum aliquod siue tacitum facere: nullum igitur & pessimum est Maleficium adhibitum soluere, non aliter quàm per Dæmonis inuocationem, & illius auxilium soluendum est. Id enim, quod ex se malum est, nulla adhibita bona intentione, nec quacunque alia bona circumstantia adiuncta poterit bonum esse. Quo fit, vt licet bonum sit proximorum incommodis obviare, non tamen bonum sit Maleficia facere, ad proximorum nocumenta tollenda. *Roma. 3.*

Inde, quod iustum est (*inquit Dominus*) exequeris. Si tamen Maleficium adhibitum tale esse dignoscitur vt naturali aliqua virtute, sine vlla Dæmonis inuocatione & sine vllo pacto cum illo inito, impedri possit illius operatio, tunc bonum & meritorium erit illud Maleficium dissoluere, tantum abest, vt peccatum dici queat. Posset etiam per orationes sanctorum virorum tolli Maleficium, ne suum consequatur effectum. Similiter etiā posset licitè Maleficium impediri, si imago illa, cui est acus infixa, aut aliud simile instrumentum per quod factum fuit Maleficium, mouueretur & conflageretur. Tunc enim Dæmō nō amplius illi fatigaret, quia ex pacto quod cum Malefico fecit, non afflixit nisi quandiu signum aliquod ab eo datum permanet. *Deut. 16.*

Maleficium quomodo dissolui permittatur.

Sed quæstio non parui momenti est, an liceat ab eo qui Maleficia exercet, & paratus est quotidie illa exercere, petere, vt Malificium alicui adhibitum dissoluat, aut impediat, ne operationem suam exercere valeat, præsertim vt credit illum non nisi Dæmonis auxilio, & operatione Maleficorum illud posse dissoluere.

Angelus de Clauasio *in sua summa in titulo superstitio. §.* 11. citat petri Aurcoli de hac re sententiam, & probat eam qui *quarto sententiarum. diff. 34. quæst. 2.* dicit licitè posse peti à quocunque Malefico, quem scimus esse exercitum ad huiusmodi Maleficia exercenda. Hanc autem

tem suam sententiam per hoc persuadere nititur, quod cuicunque licet malo alterius vti ad commodum suum. Pro qua re affert testimonium Augustini dicentis, licitum mihi esse vti ad commodum meum iuramento hominis infidelis, quâuis sciam illum iuraturum per Deos suos falsos, quos colit. Posset etiam pro eadem re afferri simile de illo, qui mutuum petit ab eo, quem scit non ad vsuram daturum. Hæc autem petitio omnium doctorum consensu licita est. Ex quo sequi videtur, verum licere cuicunque petere ab eo, qui paratus est Maleficij facere, vt Maleficium inceptum impediat.

Refutatio Aureoli & Clauasii.

Sed his omnibus non obstantibus, ego oppositam teneo sententiam, & dico Petrum Aureolum, & Angelum de Clauasio, qui illam sequutus est, rudem in hac parte deceptos, eo quòd non bene rem considerauerint, ac prorsus non viderint quàm lata sit differentia inter propositum negotium, & alia exempla, quæ loco similitudinis adducta sunt.

Nam quòd ille, qui petit à Maleficio, vt Maleficium Maleficio dissoluat peccet, vel ex hoc euidenter illi conuincitur, quòd ipsemet Maleficus *vt puto ad animam* grauiter peccat, quum diabolica arte inceptum Maleficium tollit, ne ad operationem perueniat. Licet igitur nó posset, vt ille, qui à maleficio petit, vt arte eo dissoluat Maleficium inceptum dissoluat, non peccat. Quòd enim petit ab alio, vt faciat id, quod ipse per se facere non potest, peccat, quia sic petens consentit in quantum alterius inducendo illum ad peccatum.

Certum est autem, quòd licut par pœna etiam par reatus constringit agentem & consentientem. Nec petens excusari potest a peccato hac ratione, quod Maleficus ille, à quo petit paratus erat ad cuiuscunque Maleficium operandum. Nam etsi ille paratus esset non tamen hoc particulare Maleficium fuisset operatus, nisi ille petiisset. Ex quo euidenter conuincitur, illius petitionem causam fuisse proximam, quòd Maleficus ille particulare illud Maleficium fuerit operatus. Causa enim dicimus illam, qua posita ponitur effectus, & qua remota remouetur.

Causa posita aut sublata ponitur aut removetur effectus.

Si petens non fuisset, Maleficus non fuisset illud particula

ticulare Maleficium operatus, & illo petente fecit id, quo ille petens fuit causa, quòd alius Maleficium perpetraret, & inde conuincitur illum peccare: quia alium ad peccatum induxit, & proximam peccandi causam dedit.

Et hoc confirmari potest per id, quod habetur *in cap. Nec mirum. 26. quæst. 5.* vbi postquàm de Necromanticis, & Hydromanticis dictum est hæc adduntur verba: *Ad hæc omnia supradicta pertinent ligaturæ exsecrabilium remediorum, quæ ars non commendat medicorum, seu in præcantationibus, seu in characteribus suspendendis, atque ligandis, in quibus omnibus ars Dæmonum est, ex quadam pestifera societate hominum, & angelorum malorum exorta. Vnde hæc cuncta vitanda sunt Christiano, & omni penitùs exsecratione repudianda atque damnanda.* *Ars Dæmonum.*

Hæc ibi in illo cap. quod inscribitur nomine Augustini, & re vera non est Augustini.

Exempla autem de infideli parato iurare per Deos suos, & vsurario parato dare ad vsuram, quæ loco similitudinis ad oppositæ sententiæ probationem adducta sunt, nihil penitùs efficiunt. *D. Augustinus explicatur.*

Quoniam illa omnia ad hoc negotium, de quo nunc disputamus, relata magnam habent dissimilitudinem.

Nam in illis exemplis adductis, res, quæ petuntur non sunt ex se malæ: quia possunt bene fieri ab his, qui illas facturi sunt, si velint.

Quod autem malè fiant, non est ex malitia ipsius rei: sed ex malitia ipsius operantis, qui rem, quam poterat bene, nolunt nisi malè facere. *Res malæ sunt ex malitia operantis.*

Ille enim, qui petit iuramentum ab infideli, non petit, vt per falsos deos iuret, alioqui sic petens peccaret: quia peteret id, quod est apertum: sed solummodò petit, vt iuret: & si daretur optio petentis, eligeret illum iurare per verum Deum trinum & vnum.

Si autem infidelis per falsos Deos iurat, culpa est ipsius iurantis, non autem iuramentum exigentis: quia is, qui exigit, id petit ab illo, q̃ ille si vellet, bene facere posset. Similiter is qui petit ab vsurario, nõ petit, vt det ad vsuram: quia sic petens peccaret, cùm peteret ab illo id, quod sine peccato fieri non posset: sed petit dumtaxat, vt mutuum sibi detur, quod non solùm sine peccato, sed

etiam cum merito fieri potest. Si vsurarius non vult dare mutuum sine vsura, culpa est ipsius vsurarij, non autem petentis.

Quia petit id ab illo, quod ille, si vellet, sine peccato & cum merito facere posset. In his igitur omnibus exemplis, & aliis similibus, ille qui petit non inducit alium ad peccatum: quia petit id, quod sine peccato fieri potest, sed vtitur ad commodum suum iniquitate alterius, qui non vult nisi male & iniustè facere id, quod si vellet poterat facere bene.

Longè aliter se habet is, qui petit a Malefico, vt Maleficium diabolica arte dissoluat ne nocere valeat. Is enim id à Malefico petit, quod ille sine peccato facere nequit.

Maleficium petens & operans peccat.

Nam (*vt paulo antè diximus*) non solùm peccat, qui Maleficium operatur, vt noceat, sed etiam qui arte diabolica Maleficium tollit, ne noceat.

Quia autem diabolicam exercere, quacunque bona intentione id fiat, grauissimum est peccatum.

Is igitur qui à Malefico petit, vt Maleficium diabolica arte dissoluat, non solùm vtitur ad commodum suum iniquitate Malefici: sed etiam inducit illum ad peccatum, & per consequens peccat: quia petit ab illo, quod ille, etiam si vellet, non posset facere sine peccato.

Si autem Maleficium tale esset, vt sine peccato posset à Maleficio dissolui, vt puta, quia fieret, vbi fit laqueus, aut imago, aut ligaturæ aliquæ, aut characteres cum quibus est iam inceptum Maleficium: tunc licet ipse posset sine peccato dissoluere Maleficium contingendo illa, omnia ita quilibet alius posset sine peccato petere ab ipso Maleficio, vt illo modo dissoluat Maleficium.

In Maleficiis an sint hæretici considerandum. Pactum cum Dæmone de fidei Catholicæ aliqua repugnantia.

His omnibus prænotatis, superest vt inquiramus an huiusmodi Malefici, sint hæretici censendi: & velut tales puniendi. De qua re, vt certa possit dari sententia, tria sunt prius ab his hominibus inquirenda.

Primum est, an aliquod pactum, siue expressum, siue tacitum cum Dæmone fecerint, per quod promiserint se aliquid, quod fidei Catholicæ deroget facturos. Numquam enim, aut rarissimè (*vt præcedenti cap. diximus*) Dæmon suum adiutorium hominibus sine aliqua spe lucri impendit. Si in pacto inter illos, & Dæmonem inito in-

tercesserit

reuenit aliqua promissio de rebus fidei repugnantibus, vt puta de adoratione & reuerentia ipsi Dæmoni præstanda, aut de eadem reuerentia Christo Saluatori nostro deneganda, aut de contractione & conculcatione imaginis Christi, aut crucis, in qua moriens ille salutem nostram operatus est, quæ Dæmon summè expetere solet ab his, quibus se exorabilem exhibet: non est dubium, quin tunc tales Malefici sint hæretici censendi, & velut tales puniendi.

Quoniam nihil horum, quæ diximus, potest libere & ex animo siue manifesta hæresi exerceri. Nam licet sint multa, quæ voluntas contra iudicium rationis operatur: Quia ad illa voluntas est ex se prona, & illa ex se habent voluptatem quandam, per quam possint voluntatem ipsam ad sui amorem allicere: sunt tamen alia, quæ (*vt primo huius operis cap. diximus*) nunquam voluntas appetit nisi quia intellectus iudicat esse bona: quia nihil habent illa in se, per quæ possint allicere voluntatem.

Et inde sequitur, vt si voluntas aliquod illorum appetat, non nisi ab intellectu iudicante illud esse bonum moueatur ad illud appetendum. In his ergo omnibus operatio exterior apertè indicat errorem intellectus.

Ex quibus omnibus euidenter concluditur, Maleficos omnes, qui aliquid eorum, quæ nunc proximè diximus, ex pacto efficiunt, esse hæreticos censendos, & velut tales puniendos. Secundum, & de quo ex aminare oportet Maleficos est Maleficium ipsum, quod exercent, de qua re varia est faciendi inquisitio, sicut varia diximus esse Maleficia. Nam illorum alterum diximus appellari amatorium, alterum veneficum.

Malefici incidunt in hæresim eundi.

Maleficij exercitium.

Ab illis, qui amatoria venefica exercent, diligenter inquirendum est, an credant Maleficia, aut Dæmonem posse cogere alicuius viri, aut fœminæ voluntatem ad amorem aliquem libidinosum, aut quomodolibet inhonestum habendum. Et quòd illi hoc fieri posse credant, violenta est suspicio: quoniam nisi Maleficorum arte, aut Dæmonis potestate id fieri posse existimarent, nunquam talia Maleficia pro re illa efficienda, exercerent: Si illos ita credere compertum fuerit, & de hoc errore admoniti ab illo discedere noluerint: seu in illo pertinaces fuerint:

Maleficij amatorij venefici inquisitio.

meritò censebuntur hæretici, & velut tales punientur: quoniam apertam hæresim pertinaciter tuentur.

Nam credere hominis voluntatem posse à Dæmone cogi ad aliquid amandum, hæresis est apertissima: quoniam illa coactio repugnat libertati, quam Deus nostræ indidit voluntati. *Deus* enim (vt ait Sapiens) *ab initio constituit hominem, & reliquit illum in manu consilij sui: Adiecit mandata, & præcepta sua: si volueris mandata seruare, conseruabunt te, & in perpetuum fidem placitam seruare. Apposuit tibi aquam & ignem, ad quod volueris, porrige manum tuam.* Ecclc. 15. Ex quibus Ecclesiastici verbis apertissimè constat liberam factam esse à Deo hominis voluntatem, & inde sequitur illam à Dæmone cogi non posse: quoniam alioqui libera non esset. Si à Dæmone cogi posset homo ad aliquid amandum, tunc iam non esset homo in manu sui consilij (*vt dixit Ecclesiasticus*) constitutus: sed in manu consilij Dæmonis. Salomon. Qui ergo pertinaciter asseuerit hominis voluntatem posse quibuscunque Maleficiis, aut quacunque Dæmonis potestate ad aliquid amandũ cogi, est hæreticus censendus, & velut talis puniendus.

Possunt quidem Dæmones voluntatem persuasionibus allicere ad amandum, representando aliquam, quã- 6 uis falsam, apparentem tamen boni rationem in amore illo. Possunt etiam carnis appetitum, qui liber non est, excitare, vt apperat illud, & ardenter illud perquirat, etiãsi alias ad illud frigeret. Nam (vt est apud Iob) *halitus eius prunas ardere facit.* Iob 41. Appetitus autem carnis postquàm fuerit vehementer accensus, voluntatem ipsam etiam vehementer solicitabit, & illam validissimè impellet, vt in suam trahat sententiam. Ex hac tam vehementi tentatione euenit, vt homines idiotæ dicant se cogi ad amorem inuitos tenere, velle se discedere, & non posse. Sed re vera falluntur: quia si vellent resistere, possent facilè id efficere cum Dei adiutorio, qui omnem ad se confugientem paratus est adiuuare. *Fidelis est Deus,* inquit Paulus, *qui nõ patietur vos tentari supra id, quod potestis.* 1. Cor. 10. Deinde examinãdi sunt, qui hæc Maleficia exercent an in illorum exercitio aliquid intercedat, quod meritò possit vehementem hæresis præstare suspicionem. Quoniam si hæc non adsint: Inquisitores hæreticorum nisi illis sit specialiter

hæc

hæc prouincia delegata, non poterunt iure quidquam circa illas disponere: quoniam hoc est illis specialiter interdictum. *in cap. Accusatus. §. Sanè de hæreticis. lib. 6.* Si verò talia in suis Maleficiis miscent, vt de illis possit non leuis suspicio hæresis sumi, meritò de illis Maleficiis Inquisitor Maleficos ipsos diligenter, & curiosè examinare potest, & debet.

Nam quum Papa in illo *ca. Accusatus. §. sanè.* inhibet Inquisitoribus, ne de diuinationibus, aut Sortilegiis inquirant, statim excipit ea Sortilegia, quæ hæresim sapiũt. Quo loco Sortilegij nomen capiendum est iuxta latam illius significationem, vt comprehendit omnia Maleficiorum genera. Nam iuxta propriam illius vocis significationem solùm ad diuinationes pertinet, vt patet per Isidorum *in capi. sortilegi. 26. q. 1.* Sed quia *in dicto capi. Accusatus. §. Sanè.* postquam Papa expressit diuinationes, statim addidit Sortilegia, constat illum nomine Sortilegiorum non solùm diuinationes, sed etiam Maleficia intellexisse: quorum aliqua dicit esse quæ hæresim sapiunt.

Videndum est igitur & diligenter inquirendum, quæ sunt illa maleficia, quæ hæresim sapiunt. Paulus Grillandus *in tractatu de Sortilegijs, quæstio. 10.* pro huius rei cognitione quasdam assignat regulas, quas ex Oldrado *in consilio. 210.* se accepisse refert. Primùm quidem dicit, quòd si Sortilegia, aut Maleficia taliter fiunt, vt in illis adsit inuocatio Dæmonis per modum adorationis tunc aperte sapiunt hæresim. *Maleficia cũ inuocatione Dæmonis.*

Deinde addit quòd licèt non fiat per modum adorationis, si tamen per illa Maleficia petatur, aut expectetur à Dæmone, quod soli Deo facere conuenit, vt puta mortuos suscitare, secreta cordium reuelare, futura, quæ ex causis naturalibus non pendent, prædicere, tunc talis petitio sapit hæresim. *Petitio quæ soli Deo competit.*

Tertiò dicit, quòd si est inuocatio Dæmonis non per modum orationis, & petitur à Dæmone id solùm, quod virtute naturali ille efficere valet: quãuis alia quælibet in Maleficiorum exercitio adhibeantur, dicit illa non sapere hæresim. Dicit itaque quòd celebrare Missam de defunctis pro aliquo viuo, vt citò moriatur vel hostiam consecratam mulieri cum characteribus scriptam turpibus, dare ad amorem prouocandum libi- *Petitio ex virtute naturali Dæmonis.*

dinosum, non sapit hæresim. Idem dicit de reliquiis sanctorum, de sacramentalibus, vt sunt calix, altare portabile, oleum sacrum, aqua benedicta, aqua fontis baptismalis, quæ omnia licèt misceantur in Maleficiis, dicit non sapere hæresim. Et hanc suam sententiam nititur probare per hoc, quòd alia illis imponitur à iure pœna, quàm hæreticis.

Et pro hoc adducit *cap. Quicunque. 26 q. 5. & cap. De homine de celebr. Missæ.* Addit insuper aliud, in quo non possum non mirari tantam fuisse illius ignorantiam. Dicit enim quòd si aliquis crucem, aut imaginem Deiparæ Virginis Mariæ aut alterius sancti, irreuerenter proiecisset in terra & pedibus conculcaret, non sapere hæresim.

Grillandus refellitur.

Pro qua re adducit cap. *Si canonici. §. fin. de officiis ordi. lib. 6.* Ex his omnibus Pauli Grillandi dictis, non inuenio quod probare aut tolerare possim, nisi illa duo prima, quorum alterum de petitione, quâ à Dæmone petitur id, quod solus Deus præstare potest. Quę duo dicit sapere hęresim. Et hoc ipsum nos etiam docemus.

Reliqua verò omnia quæ in tertio dicto continentur, sunt manifestè falsa, & acerba reprehensione digna. Vt autem hoc apertiùs efficiamus; id primò annotandum est, quòd Sortilegium, aut Maleficium aliquod sapere hæresim, idem est, ac illud præbere vehementem hæresis suspicionem.

Nam alias non videtur quomodò Sortilegium, aut Maleficium, quod in exteriore operatione consistit, possit sapere hæresim, cùm hæresis (*vt in primo de iusta hæreticę pœnit. 2. tom capite diximus*) non in operatione exteriore, sed in errore intellectus consistat.

Res autem Sacras præsertim sacramentum, aut sacramentalia ad Maleficia exercenda adhibere, apertam & violentam præbet hæresis suspicionem.

Sacramentalium abusus ad Maleficia exercenda hæresim sapit.

Quoniam nullus illa ad Maleficia exercenda adhiberet, nisi crederet illa ad similia opera exercenda aliquam habere potestatem.

Talis autem credulitas, aperta est hæresis. Quia Deus, qui sacramentis non naturalem, sed aduentitiam virtutem dedit, non ad destructionem & perditionem corporum & animarum, sed ad salutem animarum illam dedit.

Dæmon

Dæmon tamen videns se minùs potentem ad Maleficium amatorium exercendum, cùm (*vt diximus*) non possit aliquem ad amandum inuitum cogere, ideò res quaslibet sacratiores miscere in huiusmodi Maleficiis procurat, quas raro in aliis Maleficiis venefiis adhibet. Quia Maleficia venefica potest Dæmon, si à Deo permittatur, in homine inuito exercere. Sub hac igitur specie Dæmon multos fallit persuadendo illis, quòd illorum sacramentorum abusus, mirabiles effectus quoad amorē producat, quos ipse optimè scit ab illis sacramentis aut sacramentalibus effici non posse.

Hoc tamen ille mendacij pater hominibus persuadere nititur, in vilipendium Christianæ religionis, & vt homines grauius Deum offendant. Nec hic à solis prophanis hominibus; sed etiam ab his, qui aliàs sacrum, sicri procurat. Legi enim de quodā sacrilego sacerdote, quod cum mulierem quandam impotenti & impudico affectu adamaret, vt illam in sui amorem traheret, medicatam sanctissimæ hostiæ, quam in Missa consecrauerat, sumpsit dicens turpia quæ hic prodere non expedit: eiusdam verò partem hostiæ misit ad prædictam mulierem; non in forma hostiæ: sed contritam, & in puluerem redactam, vt pote aptam ad sumendum in potu.

Sacerdoti sacrilegi amor impudicus.

Hostiæ consecratæ abusus ad amorem illicitum.

Quæ autem à mulieribus hac in parte fiunt, tot sunt ac tam turpia, & abominabilia, vt sacrius sit illa silentio præterire, quàm aliquid illorum proferre. Vt igitur rem hanc totam breui compendio concludamus, talem de illa statuo certissimam regulā. Omne Maleficium, quod exercetur per commixtionem alicuius sacramenti, aut rei sacramentalis, reddit ipsum operatorem de hæresi suspectum. Quoniam nisi ille crederet talia sacramenta, aut sacramentalia habere virtutem ad Maleficiorum operationem, non adhibuisset illa. Inquisitor igitur, quum talem aliquem Maleficum agnouerit, capere potest illum non quidem propter Maleficium: sed propter sacramentorum commixtionem, per quam se suspectum de hæresi reddidit.

Captum illum diligenter & curiosè examinabit de illius credulitate. Si ille dixerit se non credere, quòd

Examen Maleficij faciendum ab Inquisitoribus.

sacramenta aliquam habeant ad Maleficia virtutem & potestatem: sed ideò apposuisse, vt dæmonis voluntati, qui hoc imperauit, obediret: tunc Inquisitor non poterit illum quamuis grauissimè peccantem punire: quia illi prohibitum est *in cap. Accusatus. §. Sanè. De hæreti. libr. 6.* sed illius punitio ad solum defertur ordinarium.

Si verò Maleficus dixerit, se ideò sacramenta, aut sacramentalia in suo Maleficio miscuisse: quia credit illa virtutem aliquam & potentiam ad huiusmodi Maleficia habere, tunc meritò Inquisitor *iuxta præfatum cap. Accusatus*, poterit illum punire, non propter errorem fidei, à quo si legitimè admonitus discedere noluerit, erit per omnia tanquam hæreticus ab eo tractandus.

Crucis sanctæ & reliquiarum conculcatio sáp. hæresim cadit.

Eadem prorsus dicendum esse censeo de illo, qui crucem Domini, aut imaginem Deiparæ virginis, aut alterius cuiuscunque sancti irreuerenter proiicit in terram, & pedibus conculcat. Nam hæc sine vehementi hæresis suspicione fieri non possunt, præsertim cùm sit hæresis in septima synodo damnata, dicens imagines non esse veneratione dignas: sed prorsus contemnendas.

Quod autem Paulus Grillandus citat, *ex capi. Si canonici. §. fin. de offic. iudi. ordi. libr. 6.* nihil certè probat: quoniam res illa cum præsenti negotio nullam prorsus habet similitudinem. Nam canonici illi, de quibus textus ille loquitur, nec pedibus imagines conculcabant, neque ob aliquam irreuerentiam aut illarum contemptum illas ad terram deiiciebant: sed per cæremoniam quandam illud efficiebant, ad horrorem quendam & abominationem & odium in populo excitandum contra illum propter cuius crimen imponebatur cessatio à diuinis.

Quæ res licet fuisset reprehensione digna, non debuit tamen hæreseos nomine notari.

Si tamen illi ob irreuerentiam & contemptum imaginum, eas ad terram proiecissent, fuissent procul dubio hæretici censendi: quoniam eos, qui ita faciendum esse olim docuerunt, septima synodus (*vt proximè diximus*) hæreticos esse declarauit.

De La

CAP. IV.

De Lamiis & Strigibus, an sint hæretici censendi.

PRæter illos perditissimos homines Dæmonem colentes, *de quibus suprà duobus proximis cap. dissertimus*, sunt adhuc alij etiam Dæmoni inseruientes, tantò illis omnibus peiore, quantò horribiliora flagitia commiserunt, per quæ Deo maiorem inferunt iniuriam, & fidem Catholicam apertiùs deserunt. Sunt enim adeò mali & impij, vt quicquid malitiæ, aut sceleris, aut infidelitatis apud alios homines, qui Dæmoni quomodolibet inseruiunt, excogitari potest, id totum isti exerceant & perficiant. Hi apud Hispanos lingua eorum vulgari appellantur *Bruxos*. Itali autem vocãt illos *Streghe & Strigem*. Latinè verò dicuntur *Lamiæ & Strigæ* propter similitudinem (vt existimo) quam habent cum animabus, quæ huiusmodi nominibus vocantur. Sic illas sæpe vocat Apuleius *in fine illo operis, quod inscripsit de asino aureo, præsertim libro primo*, vbi de huiusmodi mulieribus loquens, hæc ait. *At illa colore spurcissimi humoris percussum quo me Lamiæ illæ infecerant, aspernantur.* Et Philostratus in vita Apollonij Pythagorici dicit, Lamias à quibusdam *Laruas* appellari, & *Lemures* seséque ad amorem, & Venerem propensas, & carnes humanas præsertim formosorum esurienter appetere, quæ libidinis cupiditate alliciant eos, quos postea cupiant deuorare. Horũ sectam apertè explicare oportet, vt inde melius respondere valeamus ad id, quod de illis inuestigamus, an videlicet tales sint hæretici censendi, an non. De hac re, quia vitia apud diuersos authores leguntur, qui fortè rem non penè vt oportebat) examinarunt, ideò illis omnibus prætermissis dicam ea, quæ certissimâ experientiâ cognita sunt, & quæ ipsimet huius pestiferæ sectæ professores tam viri, quam fœminæ sponte coram iudicibus, à quibus hoc didici, confessi sunt. Quisquis hanc diabolicam sectam profiteri vult, adducitur primò ab eo, à quo docetur ante tribunal Dæmonis, in solio quodam ad regis instar sedentis. Dæmon enim se illis in figura

Homines perditissimi omnium & Dæmoni seruientes quomodo dicantur.

Larua & Lemures.

Lamiarum professio quomodo fiat.

quadam visibili & corporea ostendit, vt falsam maiestatem suam, & imperium ementito quodam signo illis persuadeat. Cotam illo itaque adductus, is qui hanc sectam profiteri paratur statim debet abnegare baptismū, & omnia Christianæ fidei documenta relinquere. Deinde oportet, vt omnia Ecclesiastica sacramenta reiiciat, Crucem, intemeratæ Virginis, & aliorum quorumcunque sanctorum imagines prosternere debet, pedibúsque propriis conculcare. Hanc tamen conculcationem imaginum nonnisi opus coram ipso Dæmone statim efficere: sed satis est, vt postea se facturum promittat, dum primùm sese obtulerit occasio. His peractis Dæmon, velut principi, aut regi sese perpetuò obligatum ac deuinctum reddit, voces in manibus eius, & promittēs, prout religiosi in manibus prælati suæ professionis vota emittere solent se perpetuò futurum illi fidelem & omnibus illius mandatis parituru. Post hæc tactis scripturis super quodam libro, obscuras quasdem & ignotas paginas continente, iureiurando promittit se nunquam ad fidem Christi rediturum, nec diuina præcepta seruaturum, sed solum ea, quæ per ipsum principem, Dæmonem videlicet mandabuntur. Promittit insuper se venturum quoties vocatus fuerit ad congregationes nocturnas, & sacrificia se facturum, quæ horis illis nocturnis fieri viderit, preces ebraicarum, adorationis cultum se illi exhibituru, omnia denique alia, quæ ab aliis ibidem fieri viderit se facturum. Quo voto & iuramento per illum emisso statim Dæmon, qui in solio sedens velut Regem se illi ostenderat, hilarem frontem prætendens promittit illusit se tanti te daturum, quam in se non habet perpetuam felicitatem, & gaudia immensa, & quascunque in hoc mundo cupiet habere voluptates, & tandem, post hanc vitam multò maiora se daturum promittit. Deinde vnum Dæmonem constituit ad illius custodiam & doctrinam, qui illum perpetuò comitetur, & illi per omnia seruiat, & omnia tribuat, quę ille cupiet.

Dæmon maiestatem emintitur.

Votum obedientiæ in manu Dæmonis.

Officium Dæmonis custodis Lamiarum.

Huic Dæmoni ad custodiam destinato inter alia hoc peculiare officium commissum est, vt quotiescunque oportuerit ad ludos accedere nocturnos, ille hoc denunciet suo clientulo, & illum deferat ad locum congregatio

gregationis. Hunc Dæmonem, qui velut patronus ad custodiam datus est, ipsi homines huius diabolicæ artis professores vocant (vt audio) *Martinellum*, aut *Martinellum*.

Hic quotiescunque nocte aliquâ faciendæ est ad ludos & voluptates exercendas generalis eorum congregatio, ante duos dies eam congregationem faciendam esse huic cheatulo annuntiat, horamque, & locum illi declarat, vt cum tempus aduenerit, ad veniendum paratus sit. Hora vero eundi iam appropinquante, statim Dæmon ille, quem *Martinetum*, aut *Martinellum* ab illis vocari diximus ipsum hominem voce quadam ad similitudinem humanæ vocis formata vocat. *Martinetus vocat ad congregationem.*

Qua voce audita mox ille qui iturus est, sumit pyxidem vnctionis, & quædam sui corporis membra vnctione ex pyxide sumpta linit. Quo facto domum exit, & illicò inuenit prope domus ostium Martinetum illum in forma hirci expectantem, super quo (vt ipsi homines referunt) equitat, qui ad ludos deferendus est, manibus suis crines hirci fortiter apprehendens, ne propter velocissimum hirci motum, ille forte ad terram deiiciatur. *Martinetus pro foribus in forma hirci.*

Dæmon igitur sic illum in forma hirci suscipiens, celerrimè illum per aëra transuehit, & ad locum vsque congregationis defert, vbi frequens virorum, mulierumque multitudo coram Dæmone ad instar Regis sedente, concurrit. Quò postquam quisque illorum peruenit, imprimis Dæmoni reuerentiam facit, alio tamen modo quam nos facere solemus.

Non enim faciem, sed terga dæmoni vertunt & caput non versus pectus, sed versus scapulas flectunt: ita vt mento ad cœlum eleuato caput ad terga deflectant. Crura verò (nõ vt nos facere solemus) flectunt à tergo illa curuantes: sed à parte anteriori illa sursum à terra eleuant.

Qua præstita reuerentia aliquando illi offerunt sacrificia, non tamen semper. His omnibus consummatis Dæmon ille, qui in solio maiestatis sedet, præcipit omnibus vt tripudient, & psallant cum gaudio & lætitia sumentes voluptates suas. *Sacrificia Larmiarum.*

Et vnusquisque Dæmon manu apprehendit mulierem suam, ad cuius custodiam deputatus erat, & cum il-

la

illa saltant, & choreas facit, Choreis & saltationibus finitis inde ad mensas veniunt quæ lautissimis ferculis ornatæ & præparatæ inueniuntur, vt quisquis ad libitum illis vescatur.

Conuiuia Lamiarum.

Conuiuijs expletis luminaria extinguuntur omnia, & quisque Dæmon in forma incubi suam capit mulierem. Si qui verò adsunt viri hi habent Dæmonem vnusquisque suum in forma succubi, hoc est in forma mulieris & sic inuicem miscentur, & carnis libidines vsque ad satietatem suscipiunt cum maxima (vt dicunt) voluptate.

Quibus omnibus completis, reuertuntur omnes ad domos suas equitantes in hircis, à quibus diximus eos primò ad congregationem deportatos esse. Et in his omnibus exercendis hoc summo opere ab illis omnibus cauetur, ne aut euntes aut in congregatione stantes, aut ab illa redeuntes Deus inuocetur, aut quomodolibet nominetur, aut crucis signum fiat: Quoniam si illorum aliquod fiat, Dæmones illud non ferentes statim fugiunt, & omnes illæ illusiones Dæmonis arte factæ, euanescunt.

Dei inuocatio & crucis signum prohibentur.

Sunt præter hæc omnia multa alia flagitia, & scelera quæ istæ pessimæ Lamiæ committunt. Non enim satis illis videtur, quòd propter libidines explendas se Dæmoni tradant, & illi per omnia seruiant: sed alios insuper quotquot possunt ad Dæmonis obsequiũ adducere, & à Dei seruitio auertere conantur, vt Dæmonis imperium suo ministerio augeatur. Nam præter hoc, quod multos ad huiusmodi diabolicam artem profitendam sollicitant, pueros multos ante baptismum susceptum interficere nituntur, ne baptismo suscepto ad gloriam possint peruenire sempiternam. Noctu domos alienas ingrediuntur, cameras quantumlibet obseratas Dæmone illis viam parante, intrant, puerorum sanguinem suguut, aliquando illos suffocant, & multa alia circa illos mala committunt. Et ob hanc causam (vt existimo) vocatæ sunt Lamiæ & Striges. Nam Lamia animal quoddam est nimiũm crudele faciem prætendens mulebrem, equinos pedes habens. De huiusmodi Lamiis loquitur Hieremias *in Trenis* dicens. *Lamiæ nudauerunt mammas lactauerunt catulos suos.* Strix autem auis quædam est nocturna.

Lamiarum multa facinora.

Cur dicantur Lamiæ.

na; & importuna sic dicta à stridore, quem facit. De hac sic dicit Lucanus *libro sexto*.

Quòd trepidus bubo, quòd strix nocturna querantur.

Hæc auis pueros aggreditur nutricibus egentes, & ex illorum corpusculis vitalem sanguinem absorbet.

Et ab huius auis nocumento Striges appellantur mulieres istæ de quibus hactenùs locuti sumus: propterea quòd puerorum sanguinem, sicut auis illa, sugunt. Hæc sunt, quæ de ista pestifera hominum secta hactenùs certiora esse intellexi, quarum partem ex lectione aliquorum Auctorum, qui de hac re scripserunt, partem ex relatione aliquorum probatorum virorum, qui iudices existentes huiusmodi homines captos diligenter examinarunt, & ferè omnia ista ex illorum confessione acceperunt.

Fœminarum quàm virorum plures arti diabolicæ addici.

Et inter cætera, quæ de istis pessimis hominibus, certa experientia docente scitur, est, multò plures esse fœminas, quæ hanc diabolicam artem profitebtur, quàm viros. Cuius rei duplex (meâ quidem sententia) potest esse causa.

Prima est, nimia mulierum credulitas, ob quam sexus iste facilis est ad deceptionem. Quarum defectum Dæmon optimè agnoscens, illas frequentius per fallacias & mendacia aggreditur, quàm viros. Nam Euam primam omnium matrem Dæmon seduxit, vir autè illius Adam (*vt Paulus testatur*) non est seductus. Ob hanc causam ipse Paulus non permittit mulierem docere, ne ipsa decepta alios sua doctrina decipiat. Quem Pauli locum interpretans Theophylactus ait: *Quia semel mulier virum edocuit, & cuncta peruertit, idcirco nequaquam hanc habeat velim docendi de cætero potestatem. Et namque mulier natura leuior, & facilè fallitur. Aduerte autem quemadmodum non Euam dixerit deceptam esse, sed mulierem: tanquam de ipso muliebri sexu differuisset. Nam quemadmodum natura omnis humana perdita est, sic & per Euam in omne fœmineum genus delapsa est leuitas: qua & prauaricatio ipsa primùm Euam inuasit.* Hæc Theophylactus.

I. *Ex mulierum credulitate nimia.*

1. *Tim. 2.*

Mulier cur potius dicatur quàm Eua.

Secunda causa est, eorundem mulierum fragilitas, & ad

Ex mulierum fragilitate & libidine.

& ad libidinem promptas. Sunt enim mulieres natura proniores ad libidinem, quàm viri. Et ob hanc præcipuè causam (ut existimo) sexus muliebris vocatur à beato Petro fragilius vasculum. Primus autem, & præcipuus finis, ad quem homines huius diabolicæ artis professores tendunt, est carnis voluptas, propter quã ad libitum, & satietatem assequendam, se totos Dæmoni dedunt, & alia omnia, quæ diximus faciunt.

1. Petri 3.

Ob hanc igitur causam plures fœminæ, quàm viri hanc diabolicam artem profitentur: quia fœminæ vehementiùs carnis voluptates appetunt, & facilius huiusmodi appetitui succumbunt.

Lamiarum transactio & coitus cum Dæmone an revera fiat.

Sed inter tam multa, quæ de istarum Lamiarum secta diximus, aliqua sunt, quæ quibusdam falsa esse videntur, & prorsus incredibilia. Sunt enim aliqui fidelissimè tenentes & docentes, falsum esse, quòd huiusmodi Lamiæ deferantur ad ludos illos, & voluptates illas capiendas, & quòd Dæmones cum illis ad carnis voluptatem coëant: sed omnia illa esse mera somnia, ex quibus illæ decipiuntur, etiam in vigilia, putantes se vere vidisse ea, quæ in sola imaginatione contigerunt. Et pro hoc adducunt concilium Anquirense, vel Ancyranum, cuius verba habentur *in cap. Episcopi. 26. quæstio. 5.* Quo loco inter alia hæc dicuntur: *quidam ipse Sathanas, qui transfigurat se in angelum lucis, cum mentem cuiuscunque mulieris cæperit, & hanc per infidelitatem sibi subjugaverit, illicò transformat se in diversarum personarum, atque similitudines, & mentem, quam captivam tenet in somniis deludens, modò lætam, modò tristem, modò incognitas, modò cognitas personas ostendens, per quasque devia deducit, & cùm solus spiritus hoc patiatur, infidelis hoc non in animo, sed in corpore evenire opinatur. Quis enim somniis & nocturnis visionibus non exire seipsum educitur, & multa videt dormiendo, quæ numquam vigilando viderat?*

Lamiarum aliquæ soporatæ & illusæ.

Hæc ibi in cap. Episcopi. Afferunt etiam pro eiusdem sententiæ confirmatione aliqua exempla, quibus experientia certa se comprobasse dicunt, mulieres aliquas, quæ se transferri ad alia loca putabant, ipsis videntibus toto illo tempore in terra iacuisse soporatas, quòd illæ se translatas esse ad alia loca dicebant.

Sed

Sed re vera, qui Lamias de loco ad locum à Dæmone transferri posse non credunt, non intelligunt Dæmonis naturalem potentiam, quam sacræ literæ, & sacri illarum interpretes tam aperte expressérunt.

Nam corpora hæc inferiora cuiuscunque conditionis existant, subduntur imperio angelorum, siue bonorum, siue malorum, quoad motum localem, ita vt angeli, siue boni, siue mali possint illa de loco ad locum pro libito mouere.

Nam si angeli (vt communior Theologorum & Philosophorum tenet sententia) mouent illos orbes cœlestes, qui tam immensæ sunt magnitudinis: multò facilius poterunt humana corpora, quæ multò minoris sunt magnitudinis, de loco ad locum mouere. Hinc est, quòd Angelus tulit Abacuc prophetam capillo capitis illius de Iudæa in Babylonem, vt panes, quos messoribus ferens portabat, præberet Danieli prophetæ in lacu leonum incluso. *Abacuc trãslatus ab Angelo.*

Qui postquàm panes Danieli præbuit statim ab eodem angelo reductus est à Babylone in Iudæam. Si angelus bonus illud facere potuit, consequens est, vt Dæmon etiam idem facere possit, quia (vt *Dionysius Areopagita* docet) naturalia in Dæmonibus manserunt integra. Rursum Dæmon ille, a quo Christus Saluator noster tentatus est in deserto, assumpsit ipsum Christum (vt Matthæus refert) & ex deserto transtulit in sanctam ciuitatem, & statuit illum super pinnaculum templi. Et iterum assumpsit eum inde, & transtulit in montem excelsum valdè, vbi ostendit illi omnia regna. *Daniel. 13.* *Matt. 4.*

Si sanctum Christi corpus Dæmon, Deo permittente, tam facilè per tam longa spacia mouere potuit consequens est, vt quod libet aliud corpus humanum possit, ad quamlibet magnam distantiam mouere. Et inde apertè sequitur vt Lamias non solum spiritu: sed etiam corpore possit Deo permittente, quo voluerit trãsferre. Accedit ad hæc omnia experientia manifesta, qua certissimè cognitum est ipsas Lamias à Dæmone transferri. Pro cuius rei comprobatione, multa possem referre exempla, quæ ab aliis, vt viderunt, audiui. *Christi transl. facta à Diabolo.*

His tamen omissis, vnum ex ipsis referam, quæ recitat Paulus

Paulus Grillandus *in suo tractatu, de Sortilegijs quæst. 7.* Hic enim refert, quòd anno Domini 1524. ipsemet rogatus ab Abbate monasterij sancti Pauli de vrbe accessit ad castrum Nazanum, quod subest ditioni eiusdem monasterij.

Lamiæ in castro Nazano.

Quò cùm peruenit oblatæ sunt ei duæ mulieres, vt eas examinaret, quæ accusatæ, quòd Lamiæ essent, in carcere tenebantur inclusæ. Et ab vna illarum, quę mitioris, & facilioris erat ingenij, se didicisse ferè totam illam cæremoniarum multitudinem, quam suprà retulimus, obseruare homines huius sectæ professores.

Campanæ sono Dæmon recessit.

De altera, quam dicit vocatam esse Lucretiam, refert quòd dum illa ex congregatione ludorum deportaretur à Dæmone ad domum suam, prope autoram sonuit campana, quæ in Italia pulsari solet illo tempore, vt moneatur populus per illam ad orationem. Quò sono audito Dæmon recessit, & dimisit illam in quodam agro spinetis pleno prope ripam fluminis. Quidam autem iuuenis, quem illa optimè agnoscebat, casu illàc transiit per viam illi proximam, quem illa videns vocauit ad se.

At iuuenis videns illam nudam totam, præter vestenda, quæ erant fœmoralibus tecta, & capillos sparsos habentem, obstupuit, & formidabat ad illam accedere: sed tandem blandicijs mulieris victus accessit, & quæ fuisset ab illa, quid sibi accidisset, & ob quam causam illic nuda persisteret.

Illa verò rei veritatem voluit confictis mendaciis tegere, & simulare: quæ omnia cùm minimè crederet iuuenis, dixit se nihil pro illa facturum nisi veritatem apertè reuelaret.

Illa igitur videns se mendaciis nihil proficere, promisit se vera dicturam inueni, si ille promitteret se ea omnia perpetuo secreto seruaturum. Quod cùm iuuenis iureiurando promitteret, statim illa plena fide veritatem aperuit, dicens se à Dæmone ad ludos nocturnos fuisse portatam, à quibus cùm ab eodem Dæmone ad domum reduceretur, audito campanæ sono Dæmonem recessisse, & illic illam reliquisse.

Lamia deportata & reportata à Dæmone.

Hæc iuuenis audiens credidit illi, & illam secretò ad

domum

domum suam duxit, ob quam causam multis ab illa fuit muneribus donatus. Sed tandem iuuenis promissi oblitus, retulit hæc omnia vni & alteri, & sic paulatim res diuulgata est, ob quam causam illa capta & carceri mancipata est. Iuuenis autem in testem vocatus coram præfato Paulo Grillando cui huius mulieris examinatio commissa erat, hæc omnia, quæ nunc retulimus narrauit, & tandem ipsamet mulier hæc omnia vera esse confessa est. Ex qua historia, quæ aperta experientia comprobata est, manifestè conuincitur verum esse huiusmodi Lamias aliquando à Dæmonibus de loco ad locum valdè distantem transferri. Aliud refert idem Paulus Grillandus exemplum quod hic etiam addere placuit, ne vno solo testimonio contenti esse videamur. Mulier quædam Sabinensis diœcesis hanc profitebatur diabolicam artem, de qua cùm maritus suspicionem haberet, interrogauit illam pluries an peritissima illam artem sciret & exerceret: quæ semper se scire negauit. Maritus verò in suspicione sua persistens aliquè veritatem perquirebat, qui adeò astutè se gessit, quòd vidit illam quadam nocte se vnguento quodam vngentem, qua vnctione peracta vidit mulierem celerrimè quasi auem recedentem, & ex superiori domus solario ad inferiora decendentem, illâ maritus sequens, vt videret, quò tenderet amplius eã non vidit, & accedẽs ad portam domus inuenit eam clausam. Quæ res magnam præbuit illi admirationẽ. Die verò sequenti iterũ maritus vxorẽ interrogat, & anxiè scire cupiebat, & illa constanter (vt antè) se nescire dixit. Maritus verò vt mulier iam negare non posset, apertè dicit illi quicquid nocte præterita illâ fecisse viderat, deinde fustibus illâ percutit grauiter, & duriora minatur verbera, nisi veritatem dixerit, quam si apertè exposuerit, veniam se illi daturum promisit. Mulier igitur se iam celare non posse intelligẽs veritatẽ aperuit, & veniã à marito petiit, quã illi maritus hac conditione indulsit, vt illũ ad tales congregationes adduceret: illa verò vt veniam impetraret facilè petita promisit, & promissum ex licentia Satanæ impleuit. Adductus igitur ille ad locum vbi ludi fiebãt, ludos & choreas, & cætera omnia contemplatus est, & tandem ad mensam cum reli-

Mulieris Sabinensis in Lamiarum detẽptæ historia.

Sabinensis Lamia à marito virgis caditur.

Vir Sabinensis cum vxore ad congregationem Lamiarum transfertur.

quis vt vesceretur sedens, cùm cibos insipidos iudicaret, petiit sibi dari sal, quod in mensa deerat, & quamuis iterũ atque iterum petiisset, nunquã illi dabatur. Tandem cùm post importunam petitionem prolixámq; expectationem sal illi daretur, dixit: Nunc laudetur Deus, quoniam iam venit sal. Quibus verbis prolatis Dæmones, quoniam laudes Dei audire refugiunt, statim recesserũt & reliqui omnes disparuerunt: luminaribúsque extinctis manbit ille solus nudus, quousque mane facto vidit quosdã pastores quos interrogauit, quænam esset illa patria in qua erat, illi verò respondérunt esse agrum Beneventanum in regno Neapolitano. Qui locus distabat a patria illius viri per centum milliaria, ob quam causam licèt dives erat, coactus fuit per viam mendicare, vt ad domũ suã redire posset. Ad quã postquam peruenit statim vxorem suã ob Lamiæ crimẽ accusauit, & totã rem gestã (vt narrata est) coram iudicibus exposuit. Qui rem totam plenè (vt oportebat) examinantes, vera esse omnia quæ diximus inuenerunt, quæ etiam eiusdem mulieris confessione confirmata sunt. Multa alia possem referre testimonia ex his, quæ per fidelissimos testes in Hispania contigisse cognoui: sed ea, quæ proximè narrauimus satis mihi esse videtur, ad probandũ Lamias illa aliquando à Dæmonibus de loco ad locũ non solùm spiritu, sed etiam corpore deferri. Quod autem alij obiciunt se expertos esse Lamias istas non corpore, sed spiritu a Dæmonibus deferri: quia dum illæ sic se delatas esse putabant, aliis videntibus, qui de hac re testimonium præbuerunt, veluti dormientes iacebant in terra. nihil hoc contra ea, quæ diximus, agit. Non enim dicimus semper illas corpore deferri: sed hoc fieri posse, & aliquando factum esse contendimus, concedentes insuper aliquando etiam fieri oppositum: ita vt non corpore, sed solo spiritu per illius phantasticam imaginationem à Dæmonibus de loco ad locum deferantur. Veram igitur esse illorum experientiam concedimus: sed oportet, vt etiam illi nostram veram esse credant, quia altera alteri non repugnat: sed vtraque alternis vicibus contingere potuit. Sed restat, vt respondeamus *ad cap. Episcopi. 26. quæst. 5.* quod in specie contra nos pugnare videtur: si tamen omnia

Sal in epulis diabolicis desideratur.

Sabinensis Lamia defertur à marito.

Cap. Episcopi explicatio.

omnia in illo cõtenta bene circunspiciantur, aperte constat nihil contra nos agere. Nam secta illa de qua *in illo cap.* agitur, longè distat ab hac Lamiarum secta, de qua nos impræsentiarum disputauimus. Primo quidem illius sectæ professores credunt mulierem quandam nomine Dianam, aut Herodianam conuersam in deam, habere aliquid veri numinis. Lamiæ autem hoc non credunt: sed bene agnoscunt spiritum illis apparentem esse Diabolum, & Dei inimicum, & quamuis hoc agnoscunt, tamen propter voluptates, quas in illo recipiunt, libenter se illi subiiciunt. Secundò illius sectæ professores credunt (*prout ex textu illius capitis constat*) creaturam aliquam posse ab alio, quàm à Deo in aliam speciem mutari, vt putà hominem in asinum, aut equum. An autem Lamiæ omnes hoc credant, mihi hucusque non constat: quoniam (vt ex his, quæ de illis legi, & audiui conijcere possum) impertinens est hoc ad sectam illarum: quanquàm fortè illarum aliquæ hoc credunt, propterea quòd non solùm Lamiarum, sed etiam Maleficarum sectam profitentur. Tertiò differunt, quia secta illa non dicitur abnegare fidem Christi absolutè, & illius sacramenta contemnere, crucem confringere, quæ omnia diximus à Lamiis fieri. De hoc tamen inter vtranque sectam cõuenit, quòd vtriusque illarum professores eum diabolo in deliriis versantur: vtrique etiam etiam credunt aliquando fieri in corpore, quod in sola contingit illorum imaginatione. Deinde dico, quòd licèt ista secta Lamiarum esset illa eadem, *de qua loquitur illud cap. Episcopi*, nihil tamen contra nos ageret textus ille.

Lamiarum duo genera.

Lamiarum vtrasque secta nocte ambulat. &c.

Non enim negat textus ille mulieres posse à Dæmone corporaliter de loco ad locum transferri, neque dicit illum motum semper in spiritu, & in imaginatione fieri, & nunquam in corpore: sed solùm dicit mulieres illas decipi putantes in corporibus earum fieri, ea, quæ in sola contingunt imaginatione. Et certè sæpe ita euenit, quanquam aliquando (*vt diximus*) eas non decipi contingat. Et si vniuersaliter textus ille loqueretur, vt nunquam illas corpore deferri contingat, argumenta, quibus hoc probare nititur, nihil prorsus efficiunt. Nam ad suæ sententiæ confirmationem pro-

Cap. Episcopi de Lamiis explicatur.

ducit in testem Ezechielem prophetam, qui visiones Dei non in corpore, sed in spiritu se vidisse testatur, & Paulum qui nesciebat, an in corpore, an extra corpus esset, cùm vidit arcana Dei. Fateor quidem hæc exempla satis esse ad probandum visiones illas aliquando non in corpore, sed in spiritu fieri, quod nos etiam fatemur. Si tamen ex illis colligere velit nunquam talia in corpore, sed semper in spiritu fieri: quis non videt, quàm inualidum sit argumentum? Ex vna quidem aut altera singulari, etsi liceat inferre particularem propositionem, nunquam tamen licet inferre vniuersalem. Dico insuper aliqua esse in illo *cap. Episcopi*, relata circa illarum mulierũ deportationem, quæ nunquam in corpore, sed in spiritu semper contingere constat.

Visiones Lamiarum in corpore & in spiritu sunt.

Lamiarum equitatio super bestias.

Deinde enim ibi de mulieribus illis, quòd credant se super quasdam bestias nocturnis horis equitare, & multarum terrarum spacia intempestæ noctis silentio pertransire.

Et de Lamiis nos etiam suprà retulimus illas hoc idẽ credere. Quòd enim non solùm spiritu, & imaginatione sed etiam corpore aliquando deferantur, nos concedimus, & ratione simul, & experientia hoc fieri posse probauimus.

Quòd autem super bestias equitent, & multa terrarũ spacia breuissimo tempore super illas equitantes pertranseant, hoc non corporaliter, & verè sed in solo spiritu fieri concedam.

Nã bestiæ illæ, à quibus se deportari dicunt, non sunt veræ bestiæ: sed corpora quædam phantastica ex aëre, vel ex alia quauis materia à Dæmonibus ad similitudinem bestiarum confecta.

Aut fortè nulla sunt corpora: sed Dæmon tam vehementem illis imprimit bestiarum imaginationem, vt mulieribus illis etiam vigilantibus præsertim noctu quãdo corporei oculi nihil aut parum videre possunt, contingat id, quod dormientibus contingere solet: Qui ea, quæ in somniis acciderunt, sæpè postea vigilantes se verè vidisse contendunt.

Et certè idem huiusmodi mulieribus contingere potest, dum credunt se à bestiis per longa terrarum spacia breuissi

brevissimo tempore deferri. Non enim tanta est alicuius bestiæ imò nec alicuius auis agilitas, vt vnius horæ spacio possit trecenta, aut quadringenta milliaria percurrere. Nec tanta est etiam alicuius bestiæ leuitas, vt possit per tantum spacium in aëre se suspendere, vt sua grauitas illam ad terram non deprimat, atque deiiciat. Et de his, atque aliis eiusmodi quæ de motu illarum mulierum dicuntur, credo illud *cap. Episcopi*, esse intelligendum, quum dicit illa non in corpore, sed in solo spiritu, & in phantasia fieri.

Cæterùm quòd de incubis Dæmonibus dicitur, nisi sanè intelligatur, meritò incredibile iudicabitur. Nã supposito quòd Dæmones (vt communior tenet sententia) sint spirituales substantiæ corporibus carentes, necessarium est, vt sint indiuisibiles & impartibiles.

Dæmones incapaces sunt coitus.

Quò fit vt nihil de sua substantia velut semen emittere possint, & inde consequens est, vt cum fœminis coïre non valeant, quemadmodum viri cum illis coïre solent. Et iuxta hunc sensum credo intelligendos esse aliquos doctores sacros, qui negant Dæmones cum fœminis coïre posse. Chrysostomus *homilia. 22. super Genesim* hoc apertè negat. Philaster Brixiensis Episcopus, quem beatus Augustinus se Mediolani vidisse refert, *in quodam opusculo in quo de omnibus hæresibus disseruit*, inter alias hæreses connumerat eam sententiam, quæ dicit Dæmones posse coïre cum fœminis. Beatus Augustinus *li. 15. de ciuitate Dei, cap. 23.* dubius est in hac re, quæ dubitatio inde (vt suspicor) est illi orta, quòd ipse putauit Dæmones habere corpora, quamuis non eiusdem fortè conditionis cum nostris.

Hæreses de coitu Dæmonum cum fœminis.

Hæc autem Augustini sententia, ab omni Theologorum schola reiecta est, neque est, præter vnum Theologus aliquis, qui Augustini sententiam in hac parte tueatur.

Sed quia (vt idem Augustinus *loco nunc proximè citato* ait) certissima experientia sæpè cognitum est, fœminas etiam inuitas à Dæmonibus fuisse compressas: ideò modum inquirere oportet, quo id fieri posse fideliter & Catholicè dicamus. De qua re dicam quod sentio, paratus meliora docentem audire.

5. Augustini dubium de compressu mulierum & Dæmonum.

Dæmon quomodo corpus conficere possit.

Dæmon, qui naturæ cuiuslibet inferioris conditiones & proprietates melius quàm omnes mundi sapientes nouit, potest aërem condensare, & ex illo, aut ex aliqua alia materia corpus aliquod conficere, & illud iuxta figuram hominis, aut asini, aut equi disponere. Quo corpore confecto, licèt animam vllam illi dare non possit, potest tamen circa inotum localem omnia illa operari, quæ operaretur anima, si esset in illo. Nam potest mouere manus, pedes, linguam ad loquutionem, erigere membra genitalia, vt apta esse videantur ad coïtum, & totum denique corpus mouere, sicut viri cum mulieribus coëuntes mouere solent. Quæ omnia cùm fecerint, semen tamen, quod Græci σπέρμα vocant, ex corpore illo emittere non possunt. Quia semẽ illud (vt Physici, & Medici docent) est pars substantiæ, quæ ex cibo optimè digesto remanet, illa scilicet, quæ proxima est, vt conuertatur in sanguinem. Quod vel [redacted] eo coniiciunt Medici, quòd hi, qui nimium indulgent veneri postquã totum, quod habebant hauserunt semen, tandem emittunt sanguinem. Corpus autem phantasticum cùm sit prorsus inanimatum non potest cibos concoquere, nec vllam illorum facere digestionem. Quo fit, vt nec semen vllum habeat, quod cùm fœmina coïens, emittere possit. Necessarium est igitur vt Dæmon, cùm in corpore phantastico cum fœmina coït, ex alio corpore humano semen illud extorqueat, vt illud in vas muliebre emittere possit. Fœmina autem præstigiis Dæmonis illusa putat semen illud à Dæmone incubo ex proprio corpore emitti. Nec dubito quin fœmina ex tali semine concipere possit. Quòd si contingeret, proles inde nata non esset filius Dæmonis dicenda: sed filius illius à quo Dæmon extorsit semen, quod in vuluam mulieris fuerit deciſum, & ex quo sequutus est talis conceptus. His igitur omnibus prælibatis, superest vt ad id, quod primò quæsitum est, respondeamus, an scilicet huiusmodi Lamiæ, & Striges, *de quibus hactenùs disseruimus*, sint censendæ hæreticæ, & velut tales puniendæ. Cui quæstioni facilè ex his, quæ de illis suprà relata sunt, responderi potest. Multa enim ab illius sectæ professoribus fiunt, propter quæ omnes illi non solùm hæretici, sed etiam apostatæ meritò

Semine carent Dæmon.

Proles Dæmonum an vera.

ritò cenſendi ſunt. Nam honores diuinos Dæmoni tanquam Deo impendunt, illum adorantes, & illi ſacrificia offerentes. Quæ ſine violenta hæreſeos ſuſpicione nequaquam effici poſſunt. Nunquam enim talia Dæmoni præſtarent: niſi illum aliquid numinis habere putarent. Hoc autem credentes blaſphemi ſunt, & in apertam incidunt hæreſim, contra id quod Regius Propheta ait: *Quis Deus præter Dominum, aut quis Deus præter Deum noſtrum?* Et in alio Pſalmo: *Quoniam magnus es tu & faciens mirabilia, tu es Deus ſolus.* Et ipſemet Deus per Eſaiam prophetam ait: *Ego Dominus, & non eſt alius: extra me non eſt Deus.* Et eandem ſententiam *in illo eodem cap.* ſæpiſſimè repetit. Deinde homines huius peſtiferæ ſectæ profeſſores ſacramenta contemnunt, per quem contemptum in aliam apertam & condemnatam incidunt hæreſim, putantes ſacramenta nullius eſſe valoris, quæ ex Eccleſiæ Catholicæ ſententia, gratiam dignè illa recipientibus conferunt. Præter hæc omnia, crucem, & aliorum quorumcunque ſanctorum imagines confringunt. Quæ res non paruam præbet hæreſeos ſuſpicionē. Nam dicere imagines non eſſe tolerandas, ſed potiùs eſſe confringendas, hæreſis eſt in ſeptima ſynodo damnata. Nec ſolum hæretici ſunt huius diabolicæ artis profeſſores: ſed, vt nihil illorum malitiæ deſit etiam ſunt apertiſſimi apoſtatæ. Quoniam fidem Chriſti expreſſè abnegant, & quod omnium peſſimum eſt, iureiurando, promittunt ſe nunquam ad fidem Catholicam redituros. Meritò igitur hi peſtiferi homines, ſiue viri, ſiue fœminæ, qui hanc diabolicam profitentur artem, hæretici ſunt cenſendi, & velut tales puniendi. Sed præter, hæc quæ ad fidem ſpectant, quædam alia flagitia committunt, propter quæ abſque iudicis eccleſiaſtici ſententia, qui illos de hæreſi damnaret, ſola ſæcularis poteſtas poteſt illos capere, & vltimo ſupplicio punire. Nam *vt ſuprà retulimus*, pueros noctu occidunt, aut ægros, & valetudinarios efficiunt, & alia ſimilia committunt, propter quæ digni ſunt morte: etiam ſi de illorum infidelitate, aut apoſtaſia non conſtaret.

Blaſphemiæ Lamiar. Pſal. 85. Eſa. 45.

Chriſti abnegatio & iuramentum apoſtatas facit.

FINIS.

CLAR. IVR. VTR. DOCT.

D. PAVLI GRILLANDI CASTILLIONÆI Florentini Diœc. Arretin. criminal. cauſar. Auditoris, R. P. D. Andr. Iacobatij. S. D. N. PP. Almæque Vrbis Vicarij Generalis vtiliſſimus Tractatus de Sortilegiis, eorúmque pœnis.

Liber ſecundus de Sortilegijs.

AEQVVM eſt vt poſt hæreſis tractatum ſubijciamus titulũ & materiã Sortilegiorum, quæ ſæpius ex illa deſcendunt, vel cum ea habent participationem talem, quòd ſapiunt hæreſim manifeſtè: & propterea rei ipſius criminis

examini

examini inquisitoris hæreticæ prauitatis quandoque subiiciuntur: & eisdem hæreticorum pœnis cruciantur. *vt in cap. accusatus. §. sanè. de hæret. lib. vj.* Deuenio nunc ad materiam.

CAP. I.

SVMMARIVM.

1 *Sortilegium generaliter captum quid sit.*
2 *Sortilegi sunt humani generis inimici & humanæ salutis hostes.*
3 *Sortilegi propriè sumpti qui dicantur.*
4 *Sortilegiorum species continentur sub verbo* noxia.
5 *Sortilegiorum professio dupliciter consideratur.*
6 *Sortilegium vnde dicatur.*
7 *Sors multis modis intelligi potest.*
8 *Sortilegium à quibus sit inuentum.*

PRIMO enim quæro † quòd sit Sortilegium generaliter sumpto vocabulo pro omni specie superstitionis. Respon.

¶ Sortilegiũ est superstitio quædam illusoria & summè noxia qua vtitur homo Dæmonis ministerio: *vt habetur. xxvi. q. vlt. in fin. & xxvi. q. vj. quæ sint salubrem. vbi de hoc. Ludo. Mo. & Ludo. C. de malef. & Math. & S. Thom. in secunda secundæ. q. xcv. art. iij. in tit. de superstit. & not. 1. cap. 1 & 2. de Sortileg.* *Sortilegium quid.*

¶ Et ideò Sortilegi, diuinatores, & malefici, huius diabolicæ religionis professi, dicuntur hostes humanæ salutis & humani generis inimici. *l. & si excepta. & l. fin. C. eod. tit.* Quæro nunc quis dicitur propriè Sortilegus *text. enim xxvi. q. j. c. sortilegi. dicit quòd* *Sortilegi hostes humani.*

¶ † Sortilegi propriè ii sunt qui sub nomine fictę religionis per quasdam, quas sanctorum, seu apostolorum vocant sortes diuinationis scientiam profitentur: aut quarundam scripturarum inspectione futura promittunt ex quo text. not. quòd isti Sortilegi & incantatores sub *Sortilegi propriè qui dicãtur.*

falso quodam ficto religionis nomine, sanctorum, vel Apostolorum sua conficiunt sortilegia: & hinc est quòd isti incantatores & maximè mulieres in suis sortilegiis & incantationibus vt vulgariter dicitur sæpius dicere iubent per maleficiatum aut infirmum. Aue Maria, vel Pater noster: aut alias similes orationes ad deuotionem alicuius sancti Apostoli, vel martyris: vt sub illorum sanctorum Apostolorum, vel Martyrum deuotione, ac præsidio opus, quod conficiunt, videatur ministrari: nihilominùs omnia illa sunt falsa & ficta, et non ad veram deuotionem, seu intercessionem illius sancti Apostoli, vel Martyris dicuntur seu vouentur: sed sub illa falsa religionis demonstratione omnia opera prædicta arte & præsidio Dæmonis conficiunt, & sub illius deuotione vouent, de quibus tum latiùs, infrà dicemus, *quæst. v. ij. vj. text. tamen in d.e sortilegi:* videtur ponere solùm diffinitione illius verbi Sortilegi, strictè sumpto vocabulo, quod denotat duntaxat speciem diuinandi: & sic Sortilegia diuinatoria. Ego autem largè sumo hoc verbum *Sortilegium siue Sortilegum*, pro omni specie superstitiosa, siue malefica, siue amatoria, siue diuinatoria sit: *vt dixi in prin. q.* quoniam sunt tot diuersa nomina ritus & species istius diabolicæ religionis, quòd nimis longum esset velle cuiusque suam ponere diffinitionem: & ideò sub hoc nomine Sortilegij, siue Sortilegi omnium maleficorum & diuinatorum sectas comprehensas habere volo, tanquam sub vno genere comprehendens sub se omnes & singulas species ipsorum maleficiorum in substantia differentes, prout requiritur de essentia verę diffinitionis secundùm Bartol. in l. 1. ff. de testamen. illa enim diffinitio est bona respectu illius Sortilegij spiritualis, de quo ibi, scilicet, diuinatiui: sed volendo ponere diffinitionem Sortilegij, quæ comprehendat omnes professos cuiuscumque sint speciei sub eadem generali diabolica religione dicendum est sic.

Sortilegij orationes & mixta.

Orationes falsa Sortilegorum.

¶ Sortilegus propriè is est, qui diabolicam religionem professus est, & noxia quæque superstitiosa aut etuforia Dæmonis instructione componit: & secundùm hanc diffinitionem omnes species Sortilegorum continentur, sub verbo *noxia* continetur species amatoria & venefica

vt

vt infrà latiùs dicitur ſub verbo eluſoria continetur, diuinatoria ſpecies, ſub verbo ſuperſtitioſa Sortilegia quæ fiunt ab fanandum maleficiatos : *vt l. nemo. & l. multi. & l. eorum. C. de mal. & math. cap. ij. de Sortileg. xxvj. q. v. ſortes. & c. ſeq.*

¶ Iſtorum autem profeſſio duplex eſt vna tacita : altera verò expreſſa : de quibus, ad plenum dicetur infrà *eodem in ij. quæſt. & vide in ſum. confeſſ. in titul. de Sortileg. quæſt. ij. & per totum.*

Sortilegorum profeſſio duplex.

¶ Sortilegium autem dicitur à ſorte, quæ in hac materia accipitur pro arte diuinandi. *xxvj. quæſt. v. ſortes eadem cauſa. q iv. c. ſi.*

¶ Sors igitur hoc nomen accipitur quandoque pro fortuna : *vt in auth. vt omnes obedi. iuð proiin. §. arripiant. circa fi.* Sumitur etiam pro conditione humana : & pluribus aliis modis *de quibus per gloſſ. in proœm. Clem. in verſic. ſortis. & l. milites. in verſ. ſortem. Cod. de teſtamen. mili. ſed habetur in l. ij. Cod. communia deleg. & in l. ſed cum ambo. ff. de iudi. vide. d. fede. de ſen. in conſil. cclxxxiv. quod incipit. Domine reuerende*, vbi plenè examinauit quid ſit ſors.

Sortis nomen quomodo ſumatur.

¶ Quæri poſſet etiam à quibus fuerunt inuenta hæc Sortilegia : & qui fuerunt primi, qui illa introduxerunt inter homines : dic quòd populi Perſæ cæteris curioſiores noſcere ea, quæ natura humana per ſeipſam facere nec docere poteſt, *xxvj. q. iv. e.* igitur genus, & quid ſit Sortilegium, & quid ſint Sortilegi vide Archid. *in cap. accuſatus. §. ſanè. d. hæreſ. lib. vj. & in ſumma conf. in titul. de Sortileg. q. ij. & iij.* Hoſt. & Rayn. *in ſumma eo. titu.* & S. Thom. *in ſum. ſecunda ſecundæ q. xxv. in tit. de ſuperſtit. ver. ad quartum dicendum.*

CAP. II.

SVMMARIVM.

1 *Sortilegiorum tres ſunt ſpecies principales.*

2 *Sortilegus ſeu maleficiatus non curatur, niſi ab eiuſdem artis perito & profeſſo.*

3 *Ars medicina non operatur in Sortilegia : quia diabolus illorum author eſt.*

4 *Remedia arte diabolica, malefica & damnabili diſciplina adhibita, non ſunt à iure ciuili reprobata.*

5 *Diui*

5 *Diuinatio est principalis species sortilegij.*
6 *Diuinationum genera sunt quatuor.*
7 *Diuinatores multipliciter nuncupantur.*
8 *Necromantia vnde dicatur.*
9 *Dæmones dicuntur sanguinem amare.*
10 *Sortilegia amatoria & venefica æquè puniuntur.*

Sortilegiorum species tres.

1 Secúdò quæro ¶ quot sunt sortilegiorum species. Respódeo quòd multæ sunt ac diuersæ secundum diuersas hominum professiones & formas quibus illæ conficiuntur: principaliores verò & magistrales sunt tres, scilicet diuinatiua, amatoria, & venefica.

1. Sortilegium diuinatiuum.

¶ Prima itaque dicitur diuinatiua, per quam isti sortilegi vsurparunt sibi nomen diuinatoris, per quam futura quædam præsentia vel præterita nobis ignota vaticinari conantur. *26. quæst. 5. non oportet & l. nemo. C. eo. tit. de malef. &c. ibi* diuinandi curiositas &c. & secundùm hanc speciem sortilegium propriè & strictissimè sumitur, quia dicitur à sorte quæ in hac materia sumitur pro arte diuinandi: *vt suprà dictum est.* & hoc modo sumpsit text. hoc verbum *in c. sortilegij. 26. q. 1.* Ar Ioan. *lec. in sum. conf. in tit. de Sortil. & diui. q. 2. in fi.* dicit quod triplex est genus diuinationis: quorum primum est quod fit per manifestam Dæmonum inuocationem, quod pertinet ad Necromanticos. Secundum autem est, quod fit per solam cõsiderationem dispositionis vel motus alterius rei quod pertinet ad augures. Tertium est dum facimus aliquid: vt nobis manifestetur aliquod occultum quod pertinet ad Sortes: & ista duo vltima fiunt per tacitam Dæmonum inuocationem: *vt ibi dicitur.* sub quolibet verò istorum generum diuersæ sunt species. *vt ibi not. & dicetur infrà hac. quæst. 2. ver. redeo nunc &c.*

Diuinationis tria genera.

Diuinationum aliqua ex tacito pacto Dæmonũ.

2. Sortilegium amatorium.

¶ Secunda verò species sortilegiorum ea est, quæ dicitur amatoria, quia fit propter amorem libidinosum: & vt plurimum ad flectendum pudicos animos ad libidinem tam mulierum quàm virorum sed frequentius mulierum *vt leorum in princ. C. eo. tit. & l. 3. §.*

hac

hæc adiectio ff. ad leg. Cor. de sica. l. si quis aliquid. §. qui abortionis. ff. de pœn. vbi fit mentio de poculo amatorio, *de quo latiùs dicemus infrà eo tit. 12. q.* & quod si ex poculo huiusmodi forsan malè cõpositò, vel indispositè sũpto fuerit secuta mors, absorbentis qua pœna ministrator ille qui exhibuit potandum puniantur, de hoc latius dicetur ibi & etiam videbimus qua pœna puniantur, quando non fuit subsecuta mors: sed alius turpis effectus, *de quo infrà. q.* 11. *Poculum amatorium.*

¶ Tertia Sortilegiorum species est illa, quæ dicitur venefica, siue malefica: & ista est cæteris pernicioſior & magis odiosa, per quam multa mala proueniunt & diuersè fabricantur infirmitates, morbi, & calamitates in humanis & brutorum corporibus, ex quibus mors sæpius causatur: quidam enim hac specie malefica polluti citò pereunt, & hoc euenit quotiescumque compositio illa malefica est valde atrox & plurimum veneni habet in se quod qualiter fiat infrà dicetur: quandoque verò non tam citò mors prouenit: sed post longas luctuosas querelas & lachrymabiles fletus personæ maleficiatæ corpus paulatim conteritur, virtus debilitatur, ita quod demũ perit: & propterea species ista ſolet dici malefica, quia semper tendit ad malum *l. eorum in princ. & l. multi. C. l. tit.* & ideò non immeritò lex vocat istos humani generis inimicos: quia semper quasi tendunt ad hominum necem & destructionem, & quandoque sola carnium potentia interimunt absque vllo veneni hausti: *vt dicit S. Aug. in lib. 10. de ciuit. Dei, cuius dictum insertum est. 26. q. 5. c. nec mirum, §. magi. l. & si exceptã. in princ. C. eo tit.* & alibi appellantur hostes communis salutis *l. finali in princ. C. eodem titulo.* *Sortilega venefica & malefica.*

¶ Quidam verò reperiuntur, qui eadem professione muniti & malefica arte eruditi supra dictas infirmitates & maleficas pollutiones ex languentibus corporibus auferunt, & corpora ita grauiter turbata breui tempore sanant: quibus verò medelis & remediis ipsorum ceras conficiunt, & maleficas illas pollutiones remouent refert nephas est: Nec putes quòd curæ homini fieri valeant absque scientia maleficæ artis & Dæmonis instructione, quia maleficæ illæ pollutiones destrui non solent *Malefici curantes maleficiatos infirmitates.*

solent nisi per eiusdem artis magistros, vel qui sint diabolicæ professionis bene instructi, aut quoquomodo participes quia maleficia ipsa absque Dæmonis ministerio & suffragio tam rebus ipsis, quàm verbis communiter inferi non solent in corporibus pariter nec tolli: & hoc est quod dixit sanctus Augustinus *in lib. de ciuit. Dei prout refertur 26. q. 5. nec mirum in fi.* quod huiusmodi remedia & medelas ars non commendat medicorũ, quippe quia illa nouit. ¶ Medicina enim naturalis & omnium physicorum & chirurgicorum ars tota communiter non sufficeret ad sanandũ corpora ipsa, & remouendum dictas pollutiones, quæ dæmonis opera, & ingenio in dicto corpore fuerunt insertæ, eadem igitur artis peritia & suffragio æquum est vt tollantur: quia cuius est condere, eiusdem est soluere: cuius est condemnandi facultas, eiusdem est & absoluendi libertas. *l. condemnare. ff. de re iudic. & l. nemo qui condemnare. de reg. iur.* Et nihil tam naturale est, quàm eodem genere quod quàm dissolui quo colligatum esse reperitur. *l. nihil tam naturale. ff. de regul. iur.* Non nego tamen, quod si ægritudines ipsæ ex rebus duntaxat naturalibus causantur, putà veneni, quò ex rebus etiam naturalibus contrarius tolli non possint, obque Dæmonis operationem ũ homines per se aut naturalis scientia hæc scire possent, & naturalium virtutes & potentias ita subtiliter cognoscerent, sicut Dæmon, quia ea, quæ mediantibus naturalibus proueniunt, mediantibus etiam contrariis naturalibus tolli necesse est per ea, quæ proximè diximus, sed quia istarum naturalium virtutes & potentiæ homini vt plurimum sunt ignotæ tam in specie quàm in genere in arte medicinæ: & Dæmon qui subtilissimus est & perfectissimus naturalium virtutum cognitor melius ceteris omnia ista nouit, nec vult illa posse cognosci nisi per illos qui sub sua fide diabolicã religionem profitentur: & propterea vulgariter dicimus, quòd maleficia & ægritudines huiusmodi non possunt communiter tolli per medicos naturalis medicinæ peritos: sed solùm per istos magos & incantatores, qui sub eadem professione morantur, & qui maleficia ipsa fecerunt

Medicina non valet contra Sortilegia,

Contraria contrariis curantur.

cere solent, & possunt illimet eadem destruere & tollere possunt arte & instructione dæmonis : *vt supra*, & habetur per sanctum Thom. *in secunda secundæ. q. xcv. artic. vi. & l. eorum. §. fin. C. eod. tit.*

¶ Sed nota, quòd de iure ciuili remedia ista non sunt damnanda : & hi, qui dicta remedia faciunt, & sanant languores prædictos nulla pœna puniuntur de iure ciuili, licèt id agant arte maleficâ & damnabili disciplina: *vt est tex. l. à l. eor. §. fin. C. eo. titu.* tamen de iure canonico non licet aliquo modo hominem maleficiatum contrariis maleficiis liberare. *xxvi. q. vii. admonent.* de quo tamen latiùs dicemus infrà *q. xv.*

¶ Sequitur modo : vt videamus de aliis speciebus Sortilegiorum, quæ sunt quodammodo species subalternæ ad illas, *de quibus suprà*, quæ in veritate potiùs videtur respicere finem & effectum ipsorum Sortilegiorum, quàm principium : infrascriptæ verò respiciunt finem, principium, & medium : & istę diuersis nominibus nuncupantur secundùm diuersos modos & formas, quibus conficiuntur, & eisdem nominibus appellantur eorum magistri ab ipsa eorum arte cognominati. *Sortilegiorum species subalterna ad alias*

¶ Redeo nunc ad primam speciem, quæ est diuinatiua ; quæ inter cæteras obtinet principatum, in qua plures homines communiter decipiuntur atque inciduntur, quàm in alus : quia natura humana & illorum maximè, qui sunt curiosi, naturaliter appetit scire, quæ majora sunt naturali scientia, & humano intellectui occulta nimis. *Diuinatio est præcipua species Sortilegij.*

¶ Et ideò videmus, quòd communiter isti Sortilegi, necromantici, magi, & similes quotescunq; volunt operibus & superstitionibus suis fidem adhiberi, licet extranei sint & penitùs ignoti, aliqua quæ ex præterito alicui acciderant, eidem ad vnguem, prout euenerant, referre solent, quorum relationes, quia sapiunt veritatem, allíciunt hominũ mẽtes ad credendũ sibi etiam ea, quę falsa sunt omnino. Ista fuit sent. S. Auguſt. *in lib. 1. de ciuit. Dei* relata per sacros Canones *in cap. nec mirum. §. nullum suffragium. xxvi. q. v.* sub hac enim specie plures militant magistri, & omnes ferè malefici profitentur artem prædictam.

¶ Et

Diuinationũ quatuor sunt genera.

¶ Pro cuius euidentia sciendum est quòd diuinationum quatuor sunt genera siue species, sicut quatuor sunt elementa: Primum videlicet geomantia, quæ fit in elemento terræ ἀπὸ τῆς γῆς quod est terra: & μαντεία, id est, diuinatio. hydromantia, quæ fit in aqua, ab ὕδωρ, quod est aqua. Pyromantia, quæ fit in igne, à πῦρ: quod est ignis, & aërimantia, quæ fit in aëre.

¶ Hinc dicti sunt Geomanti, Hydromanti, Pyromanti, & Ærimanti: qui artes ipsas profitentur: *vt exponit text. xxvj. q. iv. cap. igitur genus. in prin.* quæ verba fuerunt assumpta ex dictis sancti Augu. *lib. 1. de natura Dæmonum*, & Hostien. *in sum. eo. tit. in princ.* Quorum quædam ex ipsis professoribus appellantur.

Diuini, sic dicti, quasi Deo pleni. Isti enim diuinitate se esse plenos simulant, & astutia quadam fraudulenta hominibus futura coniectant.

Incantatores.

¶ Alij dicuntur Incantatores, & hi sunt, qui artem verbis tantùm peragunt: & est quandoque tanta illorum potentia carminis, vt verbis suis absque aliquo veneni hausti occidant: *vt habetur xxvj. q. v. d. c. nec mirum in principio.*

¶ Quidam alij sunt Arioli, sic dicti: quia circa aras Idolorum nepharias preces emittunt, & funesta sacrificia offerunt: quibus celebritatibus Dæmonum responsa suscipiunt.

Aruspices.

Alij dicuntur Aruspices, quasi horarum inspectatores: hi enim obseruant tempora, dies, horas, & momenta, ex quorum obseruantia bona vel mala futura prædicunt: hi etiam intestina pecudum inspiciunt, & ex his futura prognosticant.

¶ Alij sunt Augures qui volatus auium & voces intendunt: inde dicitur augurium, quasi auium Garium.

¶ Alij dicuntur Pythonici qui quædam religione diabolica professione sectantur, à Pythone, id est, Apolline dicti, qui auctor fuit artis diuinandi.

Alij sunt Astrologi qui in astris vaticinantur: an verò sit hodie permissa vaticinatio per Astrologiam dicetur infrà *q. sequen.*

¶ Alij dicuntur Genethliaci, sic vocari propter natalitiorum considerationes. Isti enim capiunt diem natalis & horam

& horum alicuius & per 12. cæli signa syderúmque cursus calculantur, & prædicunt fælices & infælices futuros euentus & mortem quandoque.

Salitores.

¶ Alij demum sunt Salitores sic dicti: quia dum cuiquam membri aliqua pars salierit, aliquid exinde sibi prosperum, aut infælix significari prædicunt. Hæc omnia declarantur per text. *in d.c. igitur genus.* quæ tamen non pro doctis viris sed pro iunioribus & rudibus referre placuit.

Necromantici.

Quibus super addo Necromanticos qui per Necromantiam vaticinantur quia videntur eorum incantationibus & coniurationibus resuscitari mortui, quibus per dictos Necromanticos fiunt interrogationes: & illi ad eorum interrogata respondere: sic dicti à νεκρὸς Græcè, quod latinè dicitur mortuus, & μαντεία, id est, diuinatio: & vt plurimum quando hæc fiunt ipsi magistri adiiciunt sanguinem cadaueri, quia Dæmones dicuntur amare sanguinem & propterea quotiescunque fit Necromantia cruor aqua miscetur, vt Dæmones colore sanguinis facilius prouocentur. Hæc habentur *in c. nec mirum. 26. q. 6. in §. Necromantici.* quæ pro tyronibus similiter adiuncta fuere.

¶ Videndum est modò qui sunt professores, siue magistri qui in secunda & tertia specie sortilegiorum militare solent. & breuiter dicas, quòd hi, qui sunt professores artis amatoriæ, & in illa sortilegiorum specie militant, iidem in venefica specie profitentur & isti appellantur magi scilicet qui artem magicam profitentur vt dicit textus. *in l. eorum in princip. C. eo. titul. & dict. capit. nec mirum §. magi*, & isti sunt qui vocantur etiam malefici ob facinorum magnitudinem: vt dicit *tex. in d. §. magi.* Ius enim ciuile istos vtriusque artis magistros æquiparauit tam in factura quàm in pœnis scilicet illum qui conficit sortilegia amatoria, & sortilegia venefica: & vtrumque pariter eadem pœna puniri iubet: vt *dict. leg. eorum in princip. & leg. si quis aliquid § qui abortionis. ff. de pœn.* an idem sit de iure canonico, quòd eadem sit in vtroque pœna statuta aut diuersa, dicemus infrà eo. 10. q.

Magi.

Malefici.

Sortilegia amatoria & venefica aq. è puniuntur.

¶ Sunt quidam, qui dicuntur incantatores, qui sola potentia carminis perstringunt hominum vitas: isti solent vt plurimùm in tertia militare: & quidam alij, qui suprà in prima specie expressi sunt, in hac tertia sæpius se exercent: vt sunt Aruoli, qui in eorum sacrificiis, & immolationibus adiungunt quandoque imagines cereæ, vel cretæ recentis, & illas iuxta feruentissimum ignem apponunt, vel acubus earum capita, vel latera perforant, baptizant, & quamplura alia turpia faciunt: quæ conueniunt tertiæ speciei, *vt latiùs infrà dicetur in sequen. q.* & Necromantici similiter sæpius solent in tertia specie laborare, de quibus similiter dicetur infra *in d.q seq.*

CAP. III.

SVMMARIVM.

1 *Sortilegia multis fiunt modis.*
2 *Sortilegiorum professio duplex.*
3 *Sortilegij professio tacita qualiter fiat.*
4 *Sortilegij professio expressa dupliciter consideratur.*
5 *Sortilegij professionis expressæ modus & solennitas.*
6 *Saibanas summopere cupit adorari.*
7 *Sortilegi vtuntur venenorum compositione.*
8 *Deus nullam recipit temporis distinctionem.*
9 *Thesauri an arte Diabolica possint inueniri.*
10 *Astrologi, Chiromantici & similes qui futura prædicunt, an pœna sacrilegij puniantur.*
11 *Sortilegia tam amatoria, quàm venefica dupliciter fieri dicuntur.*
12 *Sortilegia quo mediante, vel qua vi operentur.*
13 *Sortilegium amatorium non cadit in inuitum.*
14 *Sortilegium amatorium requirit puram & liberam voluntatem.*
15 *Amor non potest in inuitum cadere.*

16 Sacra

16 *Sacramenta Ecclesiastica an effectiuè possint in sacrilegijs concurrere.*

17 *Sacramenta Ecclesiastica cuius sint efficaciæ.*

18 *Dæmones magicis artibus aduocati signis, ritibus, & carminibus ipsorum magorum etiam inuiti comparere cogantur.*

19 *Acharon nomen est Diaboli.*

20 *Sortilegium maleficum quid sit, & cuius sit efficaciæ.*

21 *Venena quæ, & quando dicantur bona, vel non mala.*

22 *Venena mala quæ dicantur.*

QUARTO quæro †quot modis fiunt Sortilegia loquendo de omni specie : *vt supra.* Respond multis, ac variis modis fieri posse. *Sortileg. multis modis fit.*

¶ Pro cuius intelligentia sciendum est quòd duplex est sortilegiorum professio tacita, scilicet, & expressa, intelligendo de professis cuiuscunque speciei.

¶ Tacita enim professio est promissio quædam, quam quis facit alteri professo de obseruando quæ sibi mandauerit sub promissione, quòd grandia faciet, & mirabilia in vita sua, cognoscet futura, & multa alia his similia, dūmodo fidem Catholicam abiiciat, & omnia Ecclesiastica sacramenta pessum det: & totis eius viribus adhærebit cultui & obedientiæ sui magistri, & illum tanquam verum principem adorabit, cultum veræ adorationis sub idolorum forma sibi præstando & alia huiusmodi turpiora pacta: & cuncta opera per ipsum facienda sub illius nomine & deuotione conficiet: & ista dicitur tacita professio: quia non fit propriè cum Dæmone, sed cum ministro Dæmonis, & in qua nullæ interueniunt solennitates extrinsecæ, quæ interuenire solent in expressa professione, sicut est solennis stipulatio, fides præstita per iuramentum de obseruantia promissorum: item homagium & fidelitatis promissio erga Dæmonem vnâ cum *Professio tacita cur dicatur.*

postergatione & omnimoda diuisione fidei Christianæ, & aliis quæ in ea requiruntur. *vt i.cap.qui sine Saluatore. 26.quæst 2.& vide sum.confess.c.titul.quæst. 3.& 6.* vbi fit mentio de vtraque professione & pacto habito cum Dæmone scilicet tacito & expresso: *& eo.tit.quæst 10. in fin.* quam submissionem ipse Dæmon postea ratam habet & reddit se facilè in obsequendo voluntati: & appetitui illius sicut aliorum, quo facto omnia sortilegia, sicut expressè professi fabricare incipiunt. *vt ibi not.* & notatur etiam per quendam modernum Theologum *in quod.sum suo tracta.de strigi mag. Dæmon mirand.lib 1.c. 4.& l.nemo & l.eorum in princ.C.eo.titul, & i.c.2. de sortileg.* vbi dicitur de illo, qui aspiciebat in astrolabio pro inueniendis furtis. & de hac tacita professione videtur etiam meminisse *text.si bene considerentur verba sua in dict.c.nec mirum. §. Necromantici verb.ad hæc omnia.* vbi post narrationem errorum remediorum, quæ fiunt circa maleficiatum pro salute corporis subiungit textus hæc omnia fieri arte Dæmonum ex quadam pestifera societate hominum & angelorum malorum exorta.

Ratihabitio professionis Sortilegij.

Professio expressa duplex.

¶ Alterum verò dicitur professio expressa: & est illa, quæ fit expresè cum proprio Dæmone: & ista est duplex, Vna, quæ dicitur solemnis siue publica, altera quæ dicitur priuata. Solemnis enim & publica est illa, quæ fit cum Dæmone, dum publicè residet in solio maiestatis more Principis, quando fiunt vniuersales congregationes omnium strigarum, maleficorum Necromantum, cuiuscunque generis professorum certis noctibus horis, locis, & temporibus Dæmonis arbitrio constitutis, vbi vniuersis astantibus fit ista professio.

Professio priuata aliquando fit eisdem solemnitatibus ac religiosorum

¶ Priuata verò est illa quæ fit cum ipso Dæmone pacto expresso cũ iuramẽto (*vt infrà*) citra tamen solemnitates & hominũ multitudinẽ: vnde contra istos dicitur Esa.28 c. *Dixistis percussimus fœdus & cum inferno fecimus pactum. & de hac fit mentio in sum.confess.cod.tit.q. 4 princ. & quæst. 6.& 12.* fiunt quandoq; eisdem solemnitatibus, quibus fieri solent veræ & solemnes professiones monachorum in Christi religione, dum profitentur regulam monasticam relinquentes mundum, illi verè faciunt cõtrarium: quia relinquunt primò Deũ Saluatorem abne-

gantes

gantes illius nomen & baptismum & postea reliqua sacramenta Ecclesiæ: deinde adhærent Dæmoni eidemque perpetuam obedientiam spontanea volũtate promittũt, superaddentes etiam sacramentum, & homagium indubitatum adeò quòd penitus efficiantur Dæmoni subiecti & plusquam vassali. & ex tunc contrahitur inter hominem & Dæmonem amicitia quędam & pestifera societas, ex qua multa mala & turpissima opera conficiũt: & quędam alia turpiora faciunt, quæ referre non audeo: vide illum modernũ Theologũ *ind. tract. de strig. Dæmon. miran. c. 1. 4. c. vbi latius omnia ista ponit, & in sum. cõf. eo tit. c. 3. & 4. in princ.* ¶ Illi verò qui expressam professionem fecerunt, reddunt etiam expressum cultum adorationis Dæmoni per solemnia sacrificia, quæ ipsi faciũt diabõlo, imitantes in omnibus diuinũ cultũ, cum paramentis luminaribus, & aliis huiusmodi, ac precibus quibusdam & orationibus, quibus instructi sunt, adeò ipsum adorãt. & collaudant continuè, sicut nos verum creatorem adoramus. *16. q. 5. contra idolorum, & est glo. in c. accusatus. §. sanè. de hæret. lib. 6. & in sum. confess. eo. tit. q. 2, & 3. & 26. q. 6. non observetis & eadem causa. q. 11. qui sine Saluatore. vbi est bonus rex.* quibus autem locis & quibus temporibus hæc faciunt dicetur infrà *q. sequen.* Et hoc procedit quia Diabolus summopere desiderat ab homine adorari, & Deum ipsum creatorem in hac adoratione imitari: quod peruenit ex illo peccato superbiæ quo ipse Sathanas voluit se facere æqualem Deo & pariter sicut ipse adorari quod peccatum adhuc in se retinet. vt dicit Sanctus Thom. *in secunda secunda. q. 95. artic. 5.* & Sanctus Augustinus *in lib. 10. de ciuitat. Dei* cuius dicta tradita sunt. *26. nec mirum. §. auguria verb. sed hoc quosdam fallit: & verb. ad hoc* vbi dicitur, quod Sathanas ad hoc valde nititur, vt adoretur quasi Deus, & propterea illi, qui interueniunt in dictis sacrificiis & expresse ipsum Sathanam adorant, ipsi sunt sibi exteris prædilectiores & nihil petunt quin exaudiantur ab eo ex his, quæ ipse facere potest: & si petuntur ea, quæ ipse facere non potest, fingit illa facere posse, & per multas illusiones decipit suos professos: & propterea dicunt quædam, quòd sortilegia & maleficia quæ fiunt per istos sunt ex-

Societas initur inter hominem & Dæmonem.

Cultus Dæmoni vt creatori exhibetur.

Dæmonem adorantes cæteris sunt cariores.

teris atrociora et grauiora, quippe quia diabolus summopere cupit illis complacere, a quibus maius premiũ recepit, & isti sunt qui solent quandoque struere imagiões ceræ, vel cretæ, seu alicuius mixturæ gummarum & similium. & dicit S. August. *in libr. xxi. de ciuitate Dei* hæc verba non quòd dæmones alliciuntur his rebus, characteribus, signis, et carminibus magicorum, non tanquã animal cibis: sed quasi spiritus signis: quia enim homines in signum subjectionis eis offerunt solemnia sacrificia, & prostrationes faciunt, gaudent summopere huiusmodi reuerentiæ signa sibi exhiberi. Alliciuntur autem diuersi dæmones diuersis signis, secundùm quod diuersis vitiis ipsorum magis conueniunt verba Sancti Augustini relata per San. Thom. *in tract. qq. dispu. j partis in titulo de mira. q x. versi. respondeo in ff.* vbi dicit, quòd Dæmones certis temporibus obseruatis, & determinatis carminibus & signis, ritibus, & imaginibus consecratis, vel potius execratis euocati adueniunt, quas imagines illi malefici portare solent ad loca sacrificiorum deputata: quibus completis composito ingenti igne dictas imagines primò baptizãt in nomine Beelzeub principe dæmonorum seu Sathanæ, & quibusdam alijs turpioribus verbis, quæ referre non audeo: quibus sic peractis imagines prædictas igni adhibent, & ibi petunt quæ mala et infirmitates volunt in vera naturali persona illius, quem vel quam ipsa representat imago inferri, & quibus doloribus & tormentis cruciari: quandoque enim acubus vel alijs ferris acutis perforant sibi capita, costas, femora, pectus, ventrem, aut aliam corporis partem, in qua cupiunt exoriri infirmitatem in personam maleficiati. *de quibus imaginibus fit mentio in sum. confes. in tit. de sortileg. quæst. xj.* vbi dicitur, quòd hi, qui faciunt dictas imagines, dicuntur astrologi, et illas vocant astronomatas: quæ omnia opere dæmonum habent effectum, cuius signum euidens est, quia in eis necesse est scribi quosdam characteres, qui naturaliter intelligi non possunt. & ad nihilum operantur, nisi ad opera dæmonum execranda: & illuc ad modum ipsius auditur persona illa propter quã Sortilegia & maleficia prædicta facta fuerunt, quòd grauiter dolet, & lamentatur de maximo cordis, viscerum,

Dæmones vi alliciuntur.

Imaginum execratio.

Imaginis perforatio cruciatus.

rum, ventris, femoris, ſtomachi, aut capitis dolore, dicens graui quadam infirmitate repentina cruciari, quã nullus medicorum cognoſcere, nec curare poteſt: & hæc eſt illa, quam Sortilegus dæmonis arte maleſica ſibi impoſuit interueniente poſteà ſortilegio formali: *vt ſupra dicam*: & iſta eſt veritas, cui nec ſacri canones nec ſacrorum Theologorum ſchola repugnat. *vt in d. c. nec mirum. §. ſi autem quilibet opponit. circa finem.* vbi ad hoc ſpeciale quæſitum reſpondet S. Auguſtin. & fatetur quòd dæmones poſſint in ſanis corporibus Chriſtianorum immittere ægritudinem mediante miniſterio Sortilegi & maleſici: ſed reprehendit illos qui credunt in eis propter periculum animæ: quia, qui in illis credunt, recedunt à fide Chriſtiana in totum, aut dubitant ſine vacillant in ea. *argum. cap. j. extra de hæreti. & dicimus ſupra tit. primo. q. ij.*

¶ Non tamen tibi perſuadeas quòd ex ſola illa imaginum obſeruantia, tactu & cæremonijs abſque alia factura & maleficio poſſint huiuſmodi infirmitates in dictis humanis corporibus exoriri: quia hoc eſſet ridiculum credere: ſed fiunt poſteà venenorum compoſitiones & conficiunt mixturas maleficij, quod præfatæ maleficiando, aut in corpore, aut extra corpus, in corpore ſcilicet per pulueres venenorum commixtos in cibo aut potu perſonæ maleficiandæ: aut per varias vnctiones factas in aliqua corporis parte quæ ægritudinem cadiunt exoriri: extra corpus verò fiunt, quando ipſæ facturæ ſiue maleficia ſic in vnum compoſitã abſconduntur in lecto perſonæ maleficiandæ, ſuper quo iactura ſit, aut ſub limine oſtij cameræ, vel alterius oſtij, ſuper quo perſona ipſa maleficianda tranſitura ſit, illaque pedibus calcare contingat, *de quibus latiùs infrà dicetur in vi. q.* Et iſtimet expreſſè profeſſi peractis ſacrificijs huiuſmodi ſæpè ſolebant interrogare Sathanam in forma idoli ſuper altare exiſtentem: vt futurorum, aut præteritorum, ſiue præſentium occultorum notitiam ſibi demonſtret: quæ Sathanas ſua idolorum

Venena ſeu pulueres & mixturæ.

Sacrificia præmiſſa.

forma illis responsa restituit de præsentibus, & præteritis valdè occultis & remotis, verum & certum consueuit præstare responsum ex quo ipse, qui est spiritus liber, subtilis, & eleuatus, nullóque premitur pondere carnis, sicut homo videt & expressè cognoscit omnia, quæ fiunt & facta sunt, in vniuerso orbe terrarum: quæ omnia facilè homini indicare potest: sed quæ futura sunt minimè, quia illa solus Deus nouit esse vera, prout sunt vel erunt in suo esse.

Responsa Sathanæ.

¶ Quia apud ipsum, vt dicunt Theologi, nulla datur temporis determinatio præsentis, præteriti, vel futuri, quia omnia sunt illi præsentia in cœlesti speculo diuinæ Majestatis: eo igitur excepto nulla creaturarum habet certam notitiam futurorum, *vt latiùs infrà dicemus, quæst.* 10. & habetur per Esai. 12. *cap. annunciate nobis quæ futura erunt*: & dicemus quod dum estis vos, & ideò Dæmon, qui est Dei creatura, *vt habetur Gene. primo.* non potest cognoscere futura ex certa scientia: sed per quasdam coniecturas, *vt latiùs infrà dicetur in decima quæstione*: quotiescunque igitur fit interrogatio de præteritis, aut præsentibus occultis, vel de his, quæ fiunt in longinquis partibus, redditur prompta responsio: sicut ab eo qui habet certam scientiam, *vt not. in dict. capit. nec mirum, xxvj. quæst. v. & notant Canon. in capit. ij. de Sortileg. & leg. multi. Cod. eod. tit.* quotiescunque verò quæritur notitia futurorum, tunc non venit tam prompta responsio, sed tardior dubia & implicita: quippe quia illorum in veritate ipse est ignarus, quorum certa notitia ad solum Deum spectat, & ad illum duntaxat, cui Deus voluit reuelare: *vt habetur Esaiæ dicto quadragesimo primo capitulo: & dixi suprà proximè: & habetur Act. Apostolorum.* 1. *capit.* vbi dicitur, *non est vestrum nescire tempora, vel momenta, quæ pater posuit in sua potestate*, & per Sanctum Thomam *in secunda secundæ quæstionis vigesimæ sextæ articulo sexto. dixi infrà eodem quæstione sexta.*

Futurorum notitiam nullus habet præter Deum.

¶ Hi verò qui tacitam habent professionem cum Dæmone, licèt ipsi quoque sua execrantur maleficia Dæmonis ministerio & suffragio, & corpora sancta

ab

ab huiusmodi languoribus sanant, nihilominùs non habent eandem vim & potestatem : sicut hi qui sunt expresse professi & sunt respectu illorum (vt ita dixerim) tanquam fratres nouitij, aut fratres tertij ordinis respectu professorum, cùm ipsi tam in eorum professionibus, quàm in cultu imitantur diuinum, & mores nostræ religionis secundùm diuersitatem professionis, & cæremoniarum : omnia tamen ad eundem effectum tendentia : *vt dixit textus. capit. excommunicamus : el secundo in princip. extrà de haret.* vbi dicitur facies quidem habentes diuersas, caudas verò ad inuicem colligatas, &c.

¶ Inter quos non omittam illos qui arte huiusmodi iactant se posse inuenire thesauros in locis valdè remotis & subterraneis absconditos, & quandoque inducunt homines ad talem insaniam, vt foueas quàm in gentes conficiant pro inueniendis thesauris huiusmodi : & ista videtur mihi, quòd sit vna ex turpioribus illusionibus, quas Dæmon homini faciat : quia in rei veritate nunquam legi, vidi, nec audiui, quemquam ex Necromanticis, Magicis, aut Sortilegis huiusmodi aliquos vnquam inuenisse thesauros : aut alias aurum vel argentum : sed quamplures vidi huic operi incumbentes, qui mirabiliter conati sunt velle experiri : post multos labores & Diabolicas obseruantias demùm nihil viderunt, nec inuenerunt nisi terram : & ratio est, quia Deus non permittit, nec vult Dæmonem posse thesaurizare : quia alias sequeretur, quòd isti Magici, Necromantici, ac cæteri diabolicæ fidei professores essent cæteris Christi fidelibus ditiores, ac præstantiores, & quamplures reperirentur ex ipsis Christi fidelibus, qui animo ditanti prosequerentur illos, nec curarent Christianam ipsam postergare fidem, vt magno thesauro abundarent & venerarentur ab omnibus.

¶ Quinimò videmus hodie totum oppositum, quòd isti Sortilegi, Magici, Necromantici & similes sunt cæteris Christi fidelibus pauperiores, sordidiores, viliores, & contemptibiliores

Sortilegi & cæteri eiusmodi reliquis tũ pauperiores.

in hoc mundo Deo permittente calamitosam vitam communiter peragunt, Deum verum infelici morte perdunt, & æterni ignis incendio cruciantur: *vt in capit. firmissimè extra de hæret. & 26 quæst. 5. nec mirum*: & ea qua Dæmon argutia illos decipit eadem & similibus promissionibus ipsi nos decipere studeat, sed non capiunt nisi aliquos qui sunt simplicis cognitionis: & carent intellectu & ratione: vel qui sunt nimium credoli & curiosi, qui auiditate quadam impudenter appetunt scire ea, quæ nulla ratione aut honesta causa competit sibi inuestigare *d. cap. nec mirum §. auguria. vers. portentis.*

Argutia Dæmonum & Sortilegorum est eadem.

¶ Sed quæro nunc, an astrologi, chiromantici, & similes, qui ex signis cælestibus & astrorum cursibus futura prædicunt incidunt in peccatum & videtur dicendum quòd sic, quia istorum notitia ad solum Deum creatorem pertinet *vt suprà proximè diximus & habetur Esa. 41. cap. annunciate nobis &c.* Tu dic aut illi Astrologi, & alij prænominati volunt futura ipsa prædicere ex certa scientia & non licet eis, quia signa illa cœlestia sunt signa rerum, non causæ rerum, scilicet causæ finales: & licèt inclinent naturam humanam ad aliquid faciendum non coarctant, nec imponunt nec fatalem, aliàs nulla esset in nobis liberi arbitrij potestas à Deo tributa si cogeremur contra voluntatem nostram peccare: vt dicit sanctus Thomas. *in secunda secundæ quæst. 26. articul. 6. & not. per Abb. in cap. 2. de sortileg.* aut prædicunt illa per modum demonstrationis seu inclinationis: & bene dicunt dummodo non demonstrent necessitatem præcisam, neque causatiuam in eo quod ratione liberi arbitrij prudenter homo euitare potest: *vt dixi*; & isto modo non peccant nunciando.

Prædictiones ex demonstratione.

¶ Iterum quæri potest quid de chiromantia, quæ est diuinatio quædam, quæ fit per lineamenta manus: an liceat fieri sine peccato vel sine pœna. dic quòd eodem modo aut quilis narrat præterita, quæ euenerunt illi, cuius manus intuetur, & non est peccatum, nec prohibitum: aut quis prædicit futura: & isto casu fit eadem distinctio, *de qua suprà*: aut quis vult prædicere necessitatiuè & certo modo, aut inclinatiuè nemo

Chiromantia an cum peccato exerceatur.

mo casu divinatio ipsa sapit hæresim per eâ, *quæ suprà proximè diximus*, secundo verò casu nõ sapit hæresim, nec meretur pœnam quæ illa prædicit: quia vaticinium istius chiromantiæ fit vt plurimum per regulas astrologiæ: vt notat summistæ maximè Ioan. *lec. in summa conf. ff. eadem titulo. q. secunda & tertia & quinta.* & S. Thom. *d. dist. 9. q. articulo. v.* aut nos loquimur de secunda specie, quæ dicitur amatoria: & hæc Sortilegia fieri possunt per vtrumque professum scilicèt tacitæ & expressæ professionis, sicut alia diuinatiua.

¶ Sed aduerte, quòd hæc Sortilegia, & ea quæ sequuntur tertia specie fieri possunt dupliciter, & in corpore, & extra corpus personæ maleficiandæ. *vt l. eorum. in princ. & l. multi. C. eodem tit. & l. si quis aliquid. §. qui abortionis ff. de pœn. & l. ij §. hæc addictio. ff. ad le. cor. de sicc. & habetur in d. c. nec mirum. §. nullum suffragium. in ver. sed hoc quoſdã fabit &* c. in corpore enim fieri dicuntur per cibum vel potum regulariter *vt d. §. qui abortionis. & §. hæc addictio.* extra corpus autem, hoc est extra intestina fiunt per aliquas mixturas compositas ex herbarum foliis vel radicibus, metallis, reptilibus terræ, auium pluminis, vel membris, seu intestinis earundem auium, animalium, vel piscium, aliarúmque similium rerum naturalium: illáque quandoque confusunt in cubiculo personæ maleficiandæ ad amorem, vel sub capite lecti super quo persona ipsa dormit absconsunt, aut sub limine ostij exterius, aut alterius super quo ipse maleficiandus vir aut mulier transitura sit. Quidam solent apponere imaginem cereæ iuxta ignem ardentem completis sacrificiis, *de quibus suprà* & adhibere quasdam preces nephrias, & turpia verba, vt quemadmodum imago illa igne consumitur & liquescit, eodem modo cor mulieris amoris calore talis viri feruenter ardeat &c. In istis etiam Sortilegiis ad amorem vt plurimum admiscentur sacramenta Ecclesiarum, sicut est hostia consecrata: *vt not. gloss. in c. accessimus. § fin. de hæreti. lib. vi.* vel nondum sacrata sed circumscripta notis & literis sanguineis super quas dici curant quandoque vnam, duas, tres, quinque pluresve missas, quibus celebratis tradunt hostiam ipsam non

Imaginem cereã igni admota ad amorem.

Sortilegia ad amorem quæ fiunt

integram prout est : sed in puluerem redactam valde subtiliter personæ maleficiandæ, quam assumere faciunt in cibo: sicut in pulmento, vel in potu: eodem modo faciunt cum calamita immixta aliis speciebus & tradita *vt suprà*, in cibo vel potu personæ maleficiandæ, ex quo dicunt illam esse naturæ attractiuæ. & quòd poterit cor & voluntatem absorbentis attrahere ad amorem personæ tradentis: sed omnes sunt nugæ, & dæmonis fallaciæ quæ rarò vel nunquam sortiuntur effectum stante liberi arbitrii potestate, mirum quid esset, quod mulier casta & honesta violenter traheretur ad peccandum & adamandum illum, quem natura ipsa suæ conditionis non patitur. quia nemo, *vt suprà proximè dixi*, inuitus compellitur ad peccandum, nisi qui curiosè & sponte accedit ad peccatum. *d.c. nec mirum. §. auguria. ver. his ergo portentis.* non negatur tamen quòd Dæmon astutia & solicitudine sua non possit tam grauiter, & sollicitè mulierem ipsam tentare & illi persuadere, adeò quòd incidat in peccatum, & incipiat amare virum illum, quem priùs nunquam nouerat.

Nemo inuitus peccat.

¶ Et ideò dixerunt quidam magni Theologi, quòd si aliquis maleficiatus, aut maleficiata reperitur, qui deuenerit ad effectus, ad quos tendunt maleficia prædicta, id profectò non prouenit virtute, & potentia maleficij, vel Sortilegij, rationibus prædictis, propter liberi arbitrij potestatem. sed deuenit virtute diabolicæ tentationis, qua Dæmon, vt credentium animas facilius decipiat, ita quòd firmiter credant quod illa Sortilegia faciant miracula & vera sint eorum opera. Ipsemet adeò vehementer sollicitè infestat mulierem ipsam tentationibus & persuasionibus die noctéque adeò, quòd nunquam finit ipsum vel ipsam aliquo momento quiescere, nec in somniis, nec in vigilia, ad quod multoties accedente maximè opera, & ministerio extrinseco Sortilegi; qui extrinsecùs cooperatur, & literis amatoriis, & precibus pollicitationibúsque verbalibus: adeò quòd fragilis sexus sæpe illa queatur, & cadit in peccatum, & hoc non prouenit virtute, & potentia Sortilegij, sed

Effectus maleficiorum mendo virtutem habens.

sed dæmonis tentationibus, & opera hominis extrinsecùs cooperantis: *vt dixi.* qui insectantur mulierem ipsam tanquam venatores feram, aut aucupatores auem, & necesse est, quòd post aliquod bellum reddat se victam in manibus hostis, & cedat propter suam debilem naturam, & imbecilles vires quas habet ad resistendum diabolo, imò per quàm facilis est, credula, & quæ noua sunt tam bona quàm mala libenter appetit: *vt not. Gen. iij. & c. forus. de verb. signi.* nec dici potest hoc violenter fieri, sed sponte, quia mulier ipsa sponte incipit incalescere in amorem illius viri & voluntariè illum desiderat: & hoc euenit ex natura sua, & voluntate, violentia Sortilegiorum & hæc est faciliot via ad flectendum pudicos animos ad libidinem, quàm alia: & maximè si quando hæc tentatio fit, mittuntur nuncij, Epistolæ amatoriæ, & similia ad mulierem his vel similibus modis videntur faciliùs flecti, quàm vi ipsius malefici. *Mulier facilis est & credula.*

¶ Et nota vnum valde singulare quod Sathanas videns seminùs potentem in hac specie Sortilegiorum amatoria: in qua non potest hominem inuitum trahere ad amandum, sicut in tertia specie, in qua etiam viro vel muliere inuita in eius corpore ægritudines intromittit, *vt infra latiùs dicemus in specie illa, & habetur in d. cap. nec mirum. circa finem in versicu. sed hoc quosdam fallit. &c.*

¶ Effectus enim istius Sortilegii requirit puram & liberam voluntatem. *Effectus Sortilegij.*

¶ Quia nemo amat inuitus, & licèt isti vulgares fateri soleant se inuitos amare, & propter poculum assumptum compelli ad amandum, hoc est falsissimum si volumus intelligere de necessitate præcisa, vt compellatur homo ratione & voluntate. quia hoc non permittit Deus, ne tollatur liberi arbitrii potestas, quam habet homo. Si tu diceres, compellitur homo persuasionibus dæmonis, tunc dico quòd non compellitur in ratione. sed in concupiscentia carnis, quia debilis est, & admodum fragilis naturâ suâ: atque nisi fortiter

& deli

& deliberatè resistat vel fugiat incidit in laqueum, *vt latiùs infrà dicam in hac q.* & hactenùs nunquam vidi, nec legi posse maleficiorum ordinationibus, siue potiùs machinationibus ab istis maleficis sacra misceri, nisi in his quæ fiunt ad amorem & in hac specie.

Sacra maleficiis tantùm misceantur ad amorem.

In hoc bis aut ter habui in facto sortilegos, qui huic sortilegio siue maleficio incumbentes, hostiam commiscuerant, vnum videlicet clericum religiosum, qui hostiam ipsam sacratissimam accipiebat, cuius partem ipse sceleratissimus, qui cupiebat amari assumpserat dicendo quædam verba satis turpia atque nephanda, quæ hîc referre non expedit: reliquam verò partem hostiæ miserat ad ipsam mulierem, non in forma hostiæ, sed minutatim contritam aut in puluerem redactam sumendam in cibo aut potu.

Hostia sacrata abusus ad amores.

¶ Iterum habui alium, qui hostiam ipsam nondum sacratam acceperat: & super illa circum circa cum sanguine annularis digiti nonnulla verba satis turpia descripserat: deinde ipsam hostiam super altari imposuerat, hoc est super nudo lapide sacrato, sub linteamine tamen altaris absconditam, & à quodam sacerdote rotundæ conscientiæ super illa quinque missas celebrari fecerat certis orationibus ad eius propositum superadditis: deinde hostiam ipsam sumpserat, quæ tamen non erat expressè consecrata, cuius partem pro se assumpserat: alteram verò partem personæ maleficiatæ tradiderat redactam in puluerem: *vt proximè dixi*, vterque ipsorum, qui hostiam ipsam assumpserat, indissolubili amoris vinculo ad inuicem colligari nihilominùs nullum effectum apparentem vidi nec reperi.

Hostia consecrata in puluerem redacta ad quid.

¶ Nec sunt adhuc anni duo elapsi, quòd alium simílem casum audiui Romæ accidisse de quadam impudica muliere, in cuius cophinis repertæ fuere duæ hostiæ, super quibus ambabus erant descripta verba quædam sanguinea &c. quas ipsa tenebat, vt asserebat, ad effectum tradendi cuidam alteri mulieri, ad instantiam viri qui eiusdem mulieris amorem concupiscebat.

¶ Alius quoque nondum est annus elapsus quòd duæ impudicæ mulieres Romæ quas vidi & audiui ab excellentissimo viro Reuerendo Domino locum tenente

Reueren-

Reuerend. D. Vicarij Papæ: qui illas captiuatas habuerat & examinauerat, quæ acceperant oleum baptismatis quo inunxerant sibi labia dicentes hæc verba: *fides abrenuncio tibi*: & cum labiis illis sic inunctis deosculatæ fuerant viros quosdam causa captandi amorem ab ipsis (vt ipsæ asserebant) nihilominùs demùm omne experimentum fallax & suorum excessuum condignas vidi luere pœnas.

¶ Aliud exemplum à triennio & citra in eadem vrbe contigerat, quòd quædam turpissima mulier acceperat particulam cutis illius qua infans indutus egreditur de vtero matris quàm primum venit in lucem, illámque similiter, super nudo lapide sacrato latuerat, & super illa plures missas numero quinque celebrari fecerat, eu imque præfectam post modum assumpserat, & baptizauerat sub nomine personæ maleficiandæ cum aqua baptismatis & cæremoniis consuetis: deinde eandem in pulueres redegit ad effectum tradendi personæ malefician dæ: tamè interim capta fuit, nec perficere potuit sortilegium: sed congruas sceleris fuit luit pœnas. *Cutis infantis ad sortilegia.*

¶ Redeundo igitur ad propositum dico, quòd isti sortilegi sæpius requirunt remedia sacramentorum Ecclesiasticorum in istis sortileg is amatoriis, videntes forsan quòd Diaboli auxilium non est sibi satis, putantes secundùm Dæmonis persuasiones, quòd sacramenta huiusmodi summopere commouerant animos hominum ad amandum terrena & illorum concupiscentias naturales: sed in hoc iudicio meo summopere decipiuntur putantes tantùm immensum Eucharistiæ sacramentum mundanis lasciuijs & peccatis præstare suffragium. *Sortilegi amatorijs adhibẽt sacramenta.*

¶ Quia in sacrificiis nullum aliud est maius, per quod omnia remittuntur peccata & anima Christiani per ipsum vnitur Deo. *de conse. distin. ij. cum omne crimen. & cap. nihil in sacrificijs. & in Clemen. j. de relig. & ve. sanct. & ibi not. d. Cardin.* & similiter cætera sacramenta, quæ ad exclusionem spiritus maligni & purificandam animam à peccatis, & ad confirmandam vnionem fidei Christianæ adinuenta fuerunt, prout est oleum sanctum baptismatis, crismatis, & extremæ vnctionis. *j. q. j. detrahe. & c. sermissimè. de hær. & de consecra. dist. iv. in prin. & eadem dist. cap.*

presbyteri.c.nullus ministrorum. & tetigit suprà titu. i. in ij.q. in princi. fatuum esset dicere quòd istos contrarios effectus operarentur. Sed ego credo quòd Sathanas sub hac specie vehementer decipit istos Sortilegos, persuadendo illis, quòd istorum sacramentorum abusus parit mirabiles effectus, quò ad amorem: seù hoc ipse facit in vilipendium Christianæ fidei, & vt grauiùs offendat diuinam majestatem: quinimò quandoque reperiuntur quidam sacerdotes qui sunt adeò proteruæ & reprobæ conscientiæ: qui audent in ipso sacrificio missæ scienter dicere nonnullas prauas orationes, & nepharias preces, & maleficiandam personam nominare: & apprehensis Sortilegiis super altari manibus propriis illa immolari Deo non verentur, exorantes quòd suscipiantur exaudiendæ preces, vt illum ad quem destinata sunt sortiantur effectum: ex quibus apparet quòd Sathanas adeò subtiliter operatur quòd ab hominibus & sacerdotibus Dei ministris apud altare sacratum cultum adorationis extorquet, in maximum dedecus Ecclesiæ & diuinæ majestatis illos decipit *prout vidimus. s. proximè de Thesauro.*

Cutis virginea.

¶ Quidam alij capiunt cutim virgineam aut infantis, *de quo suprà diximus*: aut alterius quadrupedis nondum nati, hoc est quando nascitur abortiuum, quam *dicunt* in membranam, quam appellant charram vaginam, & tenent quandoque in forma quadrata, quandoq; verò in forma rotunda sicut hostia vel parum minus, & super illis describunt aut scribere faciunt verba incantatiua & coniuratiua spirituum, quibus immiscent certos characteres & signa quædam extranea, quibus dæmonum inuocatio continet: *vt latius j. dicetur.q.viij.*

Membrana virginea forma.

Dæmonum aduocatio quomodo fiat.

¶ Qui dæmones magicis artibus aduocant mediantibus istis Sortilegiis, characteribus, & signis coacti deueniunt, certis temporibus obseruatis, & determinatis carminibus, ritibus, & imaginibus conficeratis vel potiùs execratis vt dicit sanctus Thom. *in tract.qq. prime partis. q.x. ver. nonum in ordine. de miracu.* vbi etiam dicit quòd per ista vel similia nomina dæmones vocari coguntur venire si magus illos aduocat: & licèt insint, & appareant aliqua nomina dei, nihilominùs illorum finis, & vltimus

effectus

effectus semper tendit ad istud: sed ideò illa Dei nomina apponunt, vt facilius legentes decipiantur, & credant per illorum nominum expressionem rem ipsam sanctam atque deuotam esse. Et ex istis quamplurimas vidi & abstuli de manibus maleficorum: & inter alia sæpius vidi istà verba continentia, *agios otheos, agios ischyros, agios athanatos, hoc est, Deus sanctus, Deus fortis, Deus immortalis:* &

¶ Clarum est, quòd hoc nomen *Acharon* est nomen Sathanæ, siue Beelzebub. *vt patet. iij. Regum*, dum Elias diuino numine inspiratus reprehendit Ochoziam Regem, qui deserto diuino cultu Deos extraneos adorabat, dicens: *Numquid non est vobis Deus vester Deus Israël, vt eatis ad consulendum Beelzebub, Deum Acharon? de lecto quem ascendisti non resurges* &c. Quidam alij admiscent in ipsis Sortilegijs amatorijs partem aliquam chlamydis, aut camisiæ filium, si habere possunt personæ maleficiandæ & cum illis & alijs mixturis componunt facturas suas: quidam verò capiunt auium aut brutorum intestina vel membra, seu aliam corporis vel membri particulam prout quidã cepere iecur vulpis, oculos lupi aut illius caput: cor cerui: nocturæ intestina, aut bubonis: linguam milui, aut philomenæ, & similium.

Ochozias rex increpatur.

Sortilegiorum mixturæ.

¶ Nec putes, quòd tota istarum rerum mixtura sufficiat ad causandum prædictos amoris effectus, nisi adessent verba diabolica exorcizantis, & Sortilegi mens & intentio, prædicta omnia Sathanæ vouentis & veluti sacrificia immolantis ad huiusmodi turpes effectus: quèadmodum enim per verum sacerdotem immolatur hostia, quæ Deo creatori cum deuotione offertur: ita per istos maleficos & Sortilegas verum diuinum cultum impiantes, violantésque hæc eorum reproba sacrificia immolantur, quibus oblatis & emissis precibus statim efficiuntur à Dæmone consecrata seu potiùs execrata, *per notata d.c. nec mirum. §. sed hoc quosdam &c.* & sanctus Augustin. *in lib. x. & xxi. de ciuit. Dei* idem testatur: vide. §. Thom. *in 2. 2. qq. disq. x. vers. nouum primæ partis in tit. de mira. & in ver. respondeo in fine.* alioquin sequeretur, quòd quilibet alius Christianus extra illorum professionem, si haberet notitiam illorum verborum posset eadem conficere Sortilegia, & eodem effectus conci-

Consecratio seu execratio facta à Dæmone.

pere, quod non est dicendum *per ea quæ suprà dicta sunt & per ea quæ habentur in d. c. nec mirum. §. necromantici, ver. ad hæc omnia.*

Sortileg. species Malef.

¶ Tertia succedit species Sortilegiorum quæ maleficia dicitur, & meritò: nam est illa nullum bonum, sed omnia mala proueniunt, diuersæ ægritudines ex ipsis Sortilegiis in humanis, aut brutorum corporibus exoriuntur: & mors quandoque succedit citius vel tardius secúdùm venenorum atrocitaté, aut leuitatem: & ista similiter dupliciter fiunt: aut in corpore, aut extra corpus sicut amatoria: excepto quòd fiunt diuersæ compositiones. s. ex diuersis speciebus & mixturis: quia in specie illa præcedenti vt plurimum interueniunt res dulces calidæ & amœnæ, humanæ naturæ placabiles, coadiuuantes naturalem calorem & potentiam luxuriandi: & ideò lex appellat illa bona, vel non mala venena: quæ non sunt facta hominis necandi causa: *vt l. iij §. hæc adiectio. ff. ad leg. corn. de sicar.* In hac verò vltima specie, quę dicitur maleficia, & propter odium vel indignationem, vt plurimum fit ad vindictam & vltionem alicuius iniuriæ: fiunt diuersa, immò contraria sortilegia & maleficia, in quibus mala venena. s. ea, quæ facta sunt hominis necandi causa, vt plurimum commiscentur quandoque plus, quãdoqi minùs, secúdùm quod isti malefici grauiorem vel leuiorem quærunt inferre iacturam: & ista pocula venefica sunt communiter frigida, amara & noxia, & naturæ humanæ hominumque saluti contraria. *vt* dicit lex. *in l. & si excepta. & l. fi. in pri. C. eo. tit. de malef.*

Et ideò lex appellat illa mala venena, quia non solùm punitur ille, qui ipsa poranda tradit: verùm etiam qui illa conficit, seu componit, tenet, & vendit. *d. l. iij. §. hæc adiectio.* ex his enim variæ ac diuersæ proueniunt in humanis aut brutorum corporibus infirmitates & ægritudines insanabiles exoriũtur. s. febris, tussis, phtisis, phrenesis, demẽtia, dilucida interualla, intestinorum corrosio, cordis dolor intensus, vel capitis, ventris mugitus, morbus sonticus, membri debilitatio, nerui alicuius attractio, vel alia similis calamitas, ex qua corpus paulatim consumitur & absque remedio medicorum tendit ad necem. Quandoque verò intro-

Infirmitatum emissio.

ducitur

ducunt virilis membri languedo, & debilitas renum in viro: in muliere verò vulue arctatio aut matricis frigiditas & indignatio talis, ex qua vir redditur omnino impotens ad generandum: mulier verò incapax & vndique reproba ad recipiendum sperma in coitu & ad concipiendum: ita quòd redditur inutilis pro matrimonio. & sic quandoque separatio non dico thori, sed ipsius matrimonij: & datur facultas iterum nubendi illis qui petunt dissolutionem: & ego vidi semel in facto casum huiusmodi vbi mulier conquerebatur de viri impotentia, quæ ex maleficio huiusmodi prouenerat, quæ duraverat per triennium, prout iura requirunt, adhibita postea septima manu propinquorum fuit facta dissolutio matrimonij, secundum quod habetur *in c. cùm causam de frig. & malef. & not. doc. in c. fraternitatis eo. tit.* quæ compositiones & mixturas ij maleficij ex pluribus speciebus venenorum componunt, quædam ex herbarum foliis, fructibus, aut radicibus, piscibus, animalibus, pectoribus venenosis, lapidibus, atque metallis. vide S. Thomam *in trac. qq & x. prime partis in ri. de miraculo. versic.* quorum tamen quædam in liquoribus, quædam verò in pulueribus resolutæ tenent: & cum ipsis sortilegia sua fabricare studeut. Quidam verò sunt, qui sola verborum potentia hominem aut brutum interimunt, aut ægrotare permittunt, & alia quædam miranda faciunt. *vt habetur in c. igitur genus, xxvi. q. v. inj. & dicimus supra h. c. q. in prin. & vt legitur infra eo. q. sex.* quæ omnia dæmonis instructione: & doctrina nouerunt ei., hæc sunt in veritate quæ reddunt humana corpora languentia vel moribunda sæpe, licèt in ipsorum maleficiorum hac separatarum resolutionibus species & materiæ quædam multum extraneæ apparent, prout alias vidi plures, quòd prædicti maleficiati, postquam habuerunt remedium liberationis sæpiùs ex pectore projiciunt, aut ex ore enomant, vel interius per secessum emittunt, acus, capillos, ferramenta, clauos, plumas, sulphur, lapides, & res demum tales quas impossibile erat dictum maleficiatum potuisse comedere; non solùm integras sed nec fractas, vel minutim in frusta concisas vnde videtur quid mirandum: sed dic (vt quidam dixerunt)

Varia genera maleficia.

Maleficiati.

Varia maleficiati.

quod Sathanas ad maiorem hominũ deceptionem facit apparere dictas extraneas ſpecies in reſolutione facturæ vt res magis miranda videatur quandoquidem inſpiciũtur, & conſiderantur ea eſſe talis naturæ, formæ & qualitatis, quòd impoſſibile erat illa potuiſſe ingredi in corpore maleficiali per aliquam partem naturaliter: ſed in rei veritate non ſunt veræ ſpecies naturales: & quòd ſic verum apparet: quia illa emittuntur per vomitum vel ſtercus & ſic inter illas materias liquidas apparent à principio cumprimum exeunt de corpore: ſed ſi ſeruares materias illos biduo, triduo, aut quinque dierum ſpacio, prout aliàs ego ſtudioſè ſeruari feci, videres omnia ea liquefacta penitus, & ipſarum formas periiſſe totas. quodſi naturalia eſſent profectò in ſua priori ſiue primæua forma remanerent, nec poſſent per aliquos liquores aut humiditates corrumpi, maximè ferrum & lapides propter eius naturalem duritiem, vt manifeſtum eſt omnibus.

Clauſi, lapides &c. Euomiti an ſint ſpecies naturales.

Quidam alij dixerunt, quòd Dæmones vt res miranda videatur tunc temporis, quando maleficiatus prouocat ad vomitum, vel ad opus ventris velociſſimè & inuiſibiliter afferunt ibi ſpecies illas ſiue materias de quibus ſupra veras & naturales quas aliunde acceperant & attulerant ibi. ſed nota, quòd licèt Dæmon ſua potentia naturali hoc facere poſſet & tam dextro modo illas inferere in vomitum, vel ſtercore maleficiati quod nullus hominum aduerteret: tamen prior opinio mihi magis placet, quòd ſint apparentes ſpecies ſub illis formis non naturales: quòd ſit verum apparet ratione prædicta: quia communiter non durant ſub illa forma, ſed breui tempore ſoluuntur in illis liquoribus, cum quibus aduenerant: prout ego pluries vidi, & manibus propriis tetigi quæ à principio, vt dixi, apparebant veræ & naturales & retinebant in ſe neſcio quid duri, tamen breui tempore (vt prædixi) reſoluuntur & pereunt.

Maleficia quomodo ingrediantur cubicula clauſa.

Quandoque verò iſtæ mulieres maleficæ ſiue malefici media nocte ingrediuntur thalamum perſonæ maleficiandæ (in quibus quomodo & qualiter ingredi poſſunt maximè quãdo oſtia & feneſtræ ſunt omnia clauſa & fortiſſimis ferris & clauibus concluſa, dicetur infra

ca

ex q. viij. & maleficiandum ipſum, ſiue maſculus ſit, ſiue fœmina dormientem ſuis liquoribus, aquis, oleis, aut pinguedine, ſiue aliis ſimilibus vnctionibus plura & diuerſa venena continentibus inungunt quandoque femora, quandoque autem ventrem, aut caput, gurtur, pectus vel coſtas, ſeu aliam partem corporis perſonæ maleficiandæ, quæ ſit dormiens nihil ſentit: & eſt tanta vis & potentia illius vnctionis, quòd paulatim durante calore ipſius dormientis ingreditur intus carnes, & vadit ad penetralia cordis & viſcerum maleficiati: vnde paulò poſt cauſantur ingentes dolores in corpore maleficiati, cùm primùm ſcilicet maleficium vel factura (vt dicunt) tangit inteſtina maleficiati, illuc ſuccedunt maximi vlulatus & lamentationes quàm crebræ: & hoc vno modo Sortilegia venefica fiunt in corpore, quia maleficium ſiue factura tangit inteſtina. Alio modo fiunt ſimiliter in corpore per cibum, aut potum, quia illa eorum venena, & maleficas mixturas, in pulueres vt plurimùm redactas, in vino vel ferculis intromiſcent, & iſto modo tradunt mala fercula & peſtiferos potus ignaris, & his, qui bona fide cum eis comedunt vel bibunt: & ideò conſulo omnibus, vt quàm maximè præcaueant ne comedant vel bibant cum his, qui dicuntur malefici, aut cum mulieribus maleficis: ſed fugiant eorum vel earum conuerſationē: & meritò conſtituit Imperator, quòd illorum conuerſationem & amicitiam, quamuis vetus ſit, vnuſquiſque omnino fugiat *l. nullus. C. de mal. & math.* quia ſunt inimici humani generis & hoſtes communis ſalutis, vt dicit *text. in l. & ſi exceptæ in prin. & l. ſi. C. eo. tit.* ſemperque ſtudent inferre aliqua mala in humanis corporibus & in bonis, & hoc facient Dæmone inſtigante, vt ſemper operantur malum contra aliquem ex Chriſti fidelibus: & neceſſe eſt quòd hoc faciant imperante Sathana, poſtquam illius imperio ſe ſubiecerunt & promiſerunt obedientiam. *vt latiùs diximus ſuprà ex q. in princ. in ſecunda ſpecie.*

Vnctiones necifica dormientes in thalamo maleficiandis illata.

Conuerſatio maleficarum fugienda.

¶ Alio modo fiunt hæc maleficia ſcilicet extra corpus, quod eſt, quando iſti malefici abſcondunt in capite lecti, vel in alia parte ſuper qua maleficiandus iacere debet ipſa venefica ſortilegia, aut ſub limi-

Malefica extra corpus.

ne ostij camere abscondunt eadem, dummodo persona maleficianda super illis transitura sit, & illa pedibus calcare contingat: quia statim facta calcatione quando sunt in limine, vel facta iacentia corporis quando sunt in lecto, factura ipsa sortitur effectum, & recipiunt quandoque certa venena adeò atrocia & furibunda, quibus pedibus calcatis statim perit qui illa calcauerit. quædam alia sunt, quæ non statim occidunt, sed spacio duorum trium, vel octo, aut x. dierum plus vel minùs, secundùm quod voluerint ipsi malefici: quia sciunt illa temperare prout ex pluribus confessionibus reorum istius criminis accepi, qui similiter fassi sunt ex quibus rebus conficiuntur, & qualiter fiat illorum temperatio & quem effectum operantur singula, quæ hic referre non licet: sufficiat tibi scire, quòd hæc fieri possunt arte & industria Dæmonis ex rebus naturalibus ministerio & opera sortilegi interuenientis, vt fatetur Sanctus Augustinus *in lib. x. de Ciuit. Dei, & habetur xxvj. q. v. c. nec mirum. circa fin. & l. milit. & l. eorum in principio. cum pluribus aliis legibus. Cod. eodem titulo.*

Maleficia in limine ostij vel sub pulvino lecti aliquando reperiuntur.

Et nota vnum, quòd in omnibus Sortilegiis cuiuscunque sunt speciei semper interueniunt verba quædam maleficia, opus illud quodcunque sit Dæmoni consecrantia, & eius auxilium ad id faciendum, siue potius machinandum inuocantia.

§ Concludo igitur in hac materia, quòd in quolibet Sortilegio tria concurrere debent, persona maleficia, scilicet professa, verba consecrata, & materia consecrata, & ad illum effectum composita: excepto maleficio incantatoris quod verbis tantùm perficitur. *vt habetur xxvj. q. vj. igitur genius, & v. q. nec mirum. & sup. à principio huius ea. q. in princ.*

CAP.

CAP. IV.
SVMMARIVM.

1 *Sortilegia quibus in locis vel temporibus fabricari soleant.*
2 *Lucem odit & fugit qui malè agere intendit.*
3 *Christus luci comparatur, quia veritas est.*

VARTO quæro † quibus locis & temporibus hæc Sortilegia fabricantur: & vbi ipsi Sortilegi & alij similes conuenire solent. Respond. quòd vt plurimùm in locis syluestribus, occultis, subterraneis, & ab hominum conuersatione remotis, & peregrinis, ruinosis, atque desertis, & semper de nocte fiunt: *vt not. in cap. Episcopi. xxvj. q. 5.* Ratio potest esse duplex, prima, quia Dæmon post casum ex paradiso effectus fuit obscurus, & tenebrosus, vt concludunt communiter Theologi & maximè S. Thom. *in Tract. qq. q. xvj. art. j. & vj. in tit. de demon.* consequens est, quòd omnia opera quæ ipse facit fiant in obscuro & tenebroso loco, & tempore, eò maximè etiam quia opera ipsi sunt peccata, quę communiter dicuntur nigra & opposita luci veritatis, virtutis, & iustitiæ, merito conficienda sunt tempore nigro & obscuro: quia dici solet communiter quod † qui malè agit odit lucem. *xxiij. q. ij. pernitiosam & de pœnit. d. ſt. 1. item si ante.* † Lux enim veritatis illa, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, quod est Christus. *vt habetur Io. 1. 3. & 8. c. de l. inter claras in prin. C. de sum. trini.* & est lux increata, quæ clarificat animam & intellectum hominis *de cons. d. iv. in prin.* Sathanas autem virtutib. bonis operibus, & veritati, quantũ potest, aduersatur, ex quo ipse mendax est & tenebrosus: *vt sup. diximus*, nimirũ si loca sordida, obscura, & tenebrosa sibi elegit ad similitudinem sui: *vt no. le. iij. c. & lxxxj. d. valent intrdũ.* Secũda redditur ratio, quare potiùs de nocte, quàm de die hęc opera fiũt: quia si de die fierent possent videri ab aliquo & facilius discoperirentur eorum maleficia, & deuenirent ad notitiam curiæ, & iustitiæ, ac proinde facilius caperentur,

Dæmon obscurat & obscura

puniremurque. ne igitur tam facilè detegantur, & impediantur eorum opera fieri, & sacrificia celebrari faciunt de nocte in locis prædictis, vt à nemine habeant impedimentum, *per ea quæ suprà dicta sunt. & no. in d. ca. Episcopi. xxvj. q. v. & c nec mirum. ca. q.*

CAP. V.

SVMMARIVM.

1 *Sortilegi quibus rebus, mixturis, et instrumentis communiter vtantur.*
2 *Sortilegiis, per tacitæ professionis homines exercẽdis, quæ soleant instrumenta concurrere.*
3 *Sortilegii amatorii instrumenta quæ esse soleant.*
4 *Tentationi Diabolicæ nemo resistere potest absque gratia diuina.*
5 *Diabolus summopere abhorret signum sanctæ Crucis & insignia Dominicæ passionis.*
6 *Diabolus duas manus habuisse dicitur: vnam attrahentem, alteram compellentem.*
7 *Memoria passionis Christi expellit Diabolum.*
8 *Muliebris sexus fragilis & ad malum labilis est.*
9 *Sortilegum veneficum quibus instrumentis exerceatur.*
10 *Venena mala quæ dicantur.*
11 *Venena non mala quæ, et quare dicantur.*
12 *Imagines an in sortilegijs aliquid operentur.*

QVINTO quæro quibus rebus, mixturis & instrumentis vtuntur illi sortilegi ad hæc sua sortilegia fabricanda? Respond. quòd variis atque diuersis, quorum pars maior declarata fuit suprà. cod. q. iij. nihilominùs ad maiorem expressionem: quia materia ista non est minùs confusa quàm diffusa, dicam

eam aliqua vltra ea quæ ibi dixit:

¶ Aut loquimur de prima ſpecie, quæ eſt diuinatiua, *in* qua quandoque verſantur ſortilegi qui ſunt profeſſionis expreſsè: aliquando hi, qui tacitæ ſunt profeſſionis.

¶ Primo caſu, dic quòd quotieſcunque ſunt in celebratione ſacrificiorum omnibus ferè & eiſdem inſtrumentis vtuntur ad ſacrificandum quibus vtuntur noſtri ſacerdotes Chriſtianæ religionis, & cum illa reuerentia cultum Dæmonis ſub idolorum forma celebrare ſolent, & offerre preces, quibus veri ſacerdotes Chriſtianæ religionis verum diuinum cultum venerantur, *vt not. Io. lec. in ſum. confeſſ. in tit. de ſortileg. c. 1. & 2. & not. in c. nec mirum. 26. quæſt. 5. & in capit. contra idolorum. 26. quæſt. 4. ibi. d. dict. Archid. Gemin. & alij*, vbi expreſſa ſit *& not. gloſ. in capit. accuſatus. §. ſanè de hæret. lib. 6.* & mentio de iſtis ſacrificiis: in locis enim quæ ſuprà proximè diximus, quæ ipſi retinent loco templorum, ſolent ſæpius conſtruere & ſuper eiſdem ponere idola & alias diuerſas imagines, quibus in ipſis ſacrificiis & precibus offerre ſolent thura & alias diuerſas fumigationes: deferunt etiam tunicas quaſdam loco camiſiæ cottæ, tunicellæ, planetæ, vel pinalis, & cum illis celebrant ſacrificia, habentque inter ipſos quoſdam qui melius ceteris ſunt depoſiti ad illas ceremonias exercendum, quos illis præponunt & appellant ſacerdotes, ſicut apud veteres dicebantur ſacerdotes Cybelis, ſacerdotes Apollinis & ſimiles: & nunc idem obſeruant Iudæi inter ſe. illi enim ſunt, qui ſacrificia ipſa manibus propriis celebrant & miniſtrant, & maximo reuerentiæ cultu diabolum venerantur, ac ſi verè eſſet illorum Deus, & hoc eſt in quo diabolus ſummopere delectatur, vt adoretur. *d. c. nec mirum. & per S. Tho. in ſum. 2. 95. art. 3. in fi. de ſuperſtit. & habetur Matth. 4. c.* quibus completis ſacrificiis ipſi ſortilegi ſuas proponunt interrogationes de his, quæ noſcere cupiunt & ab ipſis idolis voce diabolica reſponſa ſuſcipiunt de futuris ac de præſentibus occultis ſecundùm quod ipſi magis ſcire cupiunt, licèt futurorum reſponſa ſint vt plurimum dubia: & ad plures ſenſus ac commodanda, quouſque futurorum ipſe Dæmon eſt igna-

Sortilegiorum ſacrificia quibus locis fiant.

Sortilegiorum interrogationes de præſcientia futurorum.

rus quatenus vellet illa predicere ex certa scientia prout sunt in suo esse, de quo latius dicam infra q. seq.

Sortilegiis tacitis qua instrumenta concurrunt.

¶ Secundo vero casu quando ipsa sortilegia fiunt per homines, quia sunt tacitæ professionis, & tunc diuersa interueniunt instrumenta, quandoque illa faciunt in in aqua per hydromantiam: quandoque in igne per pyromantiam: quandoque in terra per geomantiam: quandoque verò vsurpat aëre, quando faciunt per aëtimantiam: vt latè ponit & declarat ista d. Hostien. *in sum. de sortilegiis. §. 2.* quandoque faciunt illa ex inspectione intestinorum aliqum animalium, aut per eorundem voces, garritum, occursum & similia: *vt latè diximus supra eodem q. 2. & habetur in c. igitur genus 26. q. 4. & q. 5. nec mirum & to. ibi in sum confes. in titu. de sortilegiis, q. 2. ver. diuinatio*, alij respiciunt in astrolabio, vel in clauicula Salomonis *vt in c. 2. extra eodem titulo.*

¶ Si verò loquimur de secunda specie sortilegiorum amatoria distingue: aut ipsa sortilegia fiunt in corpore: aut fiunt extra corpus. hæc enim distinctio non conuenit priori specie: in corpore enim communiter fieri solent per cibum vel potum *vt l. 1. §. hac adiectio. ff. ad leg. cornel. de sica. & l. si quis aliquid. § qui abortionis ff. de pœnis. & l. eorum in princip. & l. mulier. de malef. & mathe.* in quibus poculis & mixturis cruciabilibus commiscentur multa quæ latè diximus supra *eodem. quæst. 5.* non expedit iterum repetere *videlicet.*

Sortil. amat. extra corpus interuenientes ligaturæ.

¶ Si verò fiunt extra corpus, & tunc interueniunt quædam ligaturæ, quas ipsi magistri coniungunt in clauy de maleficiandi aut in alia parte latenter abscondunt, sicut in lecto inter plumas vel matras, aut sub limine ostij vel alio loco super quo persona maleficianda transitura, aut iacitura sit & vltra ea quæ diximus ibi. *in 3. q.* adde quòd ipsi sortilegi admiscent sepius in istis amatoriis aquam benedictam scilicet fontis baptismatis, aut communis amphoræ existentis in ecclesia: aut oleum sanctum baptismatis, crismatis aut extremæ vnctionis: ramos oliuarum benedictarum: frondes palmarum: candelas benedictas: sacros agnos dei: thura benedicta cerei paschalis, & his similia. Quandoque autem capiunt

aliqua

aliqua ex reliquiis sanctorum martyrum, si habere possunt scilicet particulas ossium, capillorum vel vestium: aliqua eorum capiunt frustula quædam indumentorum sacerdotalium, aliorumque panniculorum benedictorum, quibus sacra ministeria venerantur celebrantúrque sicut casulæ, corporalis, purificatorij, tunicellæ, manipuli, amicti, stolæ candidæ, lapidis sacrati, mappæ altaris, planetæ fudarij, calicis & similium: & ista omnia vel eorum partes admiscere solent in ipsis sortilegiis amatorijs adhibitis eorum nephandissimis precibus & diabolicis verbis ad turpes libidinis actus, tot sacramentorum & aliorum sacrorum perpetrantes abusum: nec obmittam vnum quòd quidam ex his, qui sunt expressæ professionis deferunt quandoque imagines quasdam ad loca sacrificiorum teriæ vel cereæ aut gummarum seu alia quauis mixtura, confectas illasque baptizant prius nomine personæ maleficiandæ sub deuotione & inuocatione diaboli, cum eisdem cæremoniis quibus vti solent nostri sacerdotes in vero baptismate, & adiiciunt quædam verba valde turpia & nephanda, quæ his inferere non placet, ne quenquam forsasse nimis curiosum ad illorum experientiam concitarem: quamuis alius extra professionem effectus huiusmodi efficere non posset, vt *latius diximus supra in fin. 4. quæst.* quibus imaginibus quandoque aperiunt pectora, & ipsarum corda ingenti calore ignita reddunt: aut tantum detinent quod lapsciunt, putantes quòd eodem modo cor hominis maleficiandi vel mulieris simili amoris ardore aduratur, seu mollificetur: & obediens reddatur ad votum sortilegi vel amantis: sed fluxi non aduertunt quòd Dæmonis fallacia vehementer decipiuntur, *vt alias diximus supra in dict. ij. quæst.* si tamen postea appareat quòd mulier flecti videatur & amari incipiat, id non prouenit virtute & potentia sortilegij: sed diabolicæ tentationis & opera extrinseca alicuius hominis qui ipsam sollicitat & persuader: vt diximus *supra d. ij. q.*

Particulæ indumentorum sacerdotalium sortileg. amatorijs miscentur.

Imagines ad locum sacrificiorum & Sortil. deferuntur.

¶ Pro cuius corroboratione adde quod dixit Sanctus Bonauent. *in secundo sententiar. distinct. xxviij. numero.*

ro. 39. vbi dicit quòd tanta est vis diabolicæ tentationis, quòd homo illi absque diuina gratia resistere non potest: non quòd hominem præcisè compellat ad peccandum propter liberi arbitrij potestatem & gratiam passionis Domini nostri Iesu Christi: sed tanta est quandoque ad malum hominis inclinatio & voluntatis pronitas, quòd nisi esset aliud sustentans necesse haberet homo quandoque motu voluntatis in malum incidere.

Tentatio diabolica.

¶ Diabolus enim nihil est quod magi timeat & vehementer abhorreat, quàm signum siue figuram crucis: & memoriam Passionis Domini nostri Iesu Christi: & ratio est quia ante aduentum Christi, & illius passionem, diabolus habebat mirabilem potestatem super omnes homines viuentes: habebat enim duplicem manum, vna, quæ dicebatur manus attrahens: altera, quæ dicebatur manus compellens. Manus enim attrahens erat illa

Manus attrahens Diaboli.

¶ Potestas, qua ipse Sathanas attrahebat ad limbum omnes iustos & sanctos viros. Manus verò compellens erat illa potestas præcipitandi hominem in malum, vel per fallaciam, vel per violentiam. quem tunc tentabat vt Draco, tentabat vt Leo. omnes enim homines vel per fraudulentiam, vel per violentiam superabat. quæ magna ipsius potestas debilitata fuit per passionem Domini nostri Iesu Christi, per quem apparuit lumen veritatis, & interius per diuinam inspirationem, & exteriùs per humanam instructionem, ita quòd nos omnes & manibus illius liberauerit, & præterea Diabolus tam fortiter abhorret memoriam passionis prædictæ per quam eius potentia debilitata fuit, & nobis liberi arbitrij vires, & potestas grandiùs restituta est: nihilominus remansit sibi illa generalis tentandi facultas, quam potest contra omnes indifferenter exercere Deo permittente, immo contra ipsummet Iesum illam experiri voluit: *vt habet. Math. iiij. c.* non tamen habet nunc illa per modum violentiæ: sed persuasionis & fraudulentiæ, quorum tot & tantas ipse habet, vt vix homo illis resistere possit. ista sunt verba noti S. Bonauenturę *in iij. sent. dist. xx. q. iij. num. 22. & 23.*

¶ Redeun

¶ Redeundo nunc ad propoſitum dico non eſſe mirum, ſi mulier pudica ex ſe quandoque flectitur ad libidinem & dirigit cor ſuum ad amandum illum quem priùs nullo modo cognouerat: quod ſolum prouenit ex illa feſtina & inſatiabili dœmonis tentatione, quæ intrinſeca eſt ſollicitans animam, accedente poſtea Sortilegi extrinſeca operatione ſermonis ambaſiatæ literatũ amatoriarum, & aliis ſimilibus extrinſecis ſollicitationibus, quæ propriè ſunt cã immediata lapſus ipſius mulieris vt incidat in laqueum. & qui muliebris ſexus fragilis eſt facilè decipitur, flectitur, & apprehenditur. *vt habetur in c. ſorus de ver. ſig. & not glo. in cap. 1. de cland. deſpon. xxiij. q. vij. quod propoſuiſti. & q. v. c. adæ. & t. mulier. & dixi in eo. q. vi. n ſis.* Sortilegia verò ipſa, qualiacunque & quorcunque ſint, non ſunt cã immediata flectendi pudicum animũ &c. ſed dicuntor cauſa mediata & remota, propter quæ dæmon magis deliberatè ſtudet illam tentare & capere in laqueum, poſtquam per turpem abuſum illũ ſacramentorum in grauem offenſam diuinæ maieſtatis obtinuit diuinum cultum proſterni, & ipſe vt Deus adorari, & hoc eſt quod ipſe magis deſiderat, quàm aliud. *vt alibi diximus ſuprà. q. precedenti & latiùs dicam infrà in fine huius. q.*

Mulier fragilis & flexilis.

¶ Tertiæ ſpeciei inſtrumenta ſimiliter plurima ſunt, quorum partem vidiſtis ſuprà *in iij. q.* quibus aliqua ſuperaddam. ideò dico, quòd aut fiunt in corpore per cibum vel potum, aut extra corpus aliquo ex modis prædictis. primo caſu nota vnum ſequiter & & generaliter, quòd omnia per Sortilegia ſiue maleficia venefica, qui fiunt in corpore non fiunt abſque veneno, ſomnes illę mixturæ, cõfectiones & pocula ſunt mixta veneno, aliqua miti ori, vt minus officiant; aliqua verò atrociori, vt citius vulnerent, occidant, quæ (*vt dixi*) ex diuerſis rebus conficiuntur: quædam ex herbarum foliis, feſtucis, aut radicibus: quædam ex venenis ſerpentum: quędam ex reptilibus terræ, animalibus, vel piſcibus venenoſis, lapidibus, ſulphure, gummis, ære, plumbo, argento viuo, quod ipſi Mercurium appellant aliiſque diuerſis metallis in puluerem redactis, ſeu alio modo combuſtis: & ſic ex rebus naturalibus illa componunt dæmonis inſtructione docenter &

hæc

in poculis amatoriis communiter commisceri solent. *dil. iij. §. adiecto. & d. §. qui abortionis, & ibi. Bar.*

¶ Aut illa fiunt extra corpus scilicet extra cibum vel potū, & diuersas similiter vnctionū mixturas & venenorum compositiones accipiunt, quibus maleficiandorum corpora dormientium linire & perfringere solent, & quàm primùm ipsa vnctura ad præcordia penetrauerit, quę facilè penetrat stante calore dormientis, statim audiūtur gemitus & maximi vlulatus insurgūt, quos persona maleficiata dolore quam grauissime non potest.

Sortilegia recondita.

¶ Quidam alij sortilegia huiusmodi sub alia forma composita consuunt latenter in chlamyde, aut abscondūt in lecto ipsius maleficiandi, seu in aliquo loco subterraneo fouea facta aut sub limine ostij per quod destructus trāsiturus sit & pedibus illa calcate contingat.

Sortilegia in vestibus hominum.

¶ Quidam autem capiunt residua quædam ex corpore personæ maleficiandæ scilicet capillos, dentes, vngues, pilos, siue setas corporis, sanguinem, si habere possunt, aut particulam pellicułæ manus vel pedum.

¶ Alij verò capiunt particulas vestium earundem personarum, caligarum, solearum, siue plantarum, calciamentorum, camisię, diploidis, birreti, sculle, aut veli muliebris, cinguli siue zonę, strungarum & similium.

Sortilegia per particulas cadaverum suspensorum.

¶ Quidam etiam capiunt particulam alicuius cadaueris eorum scilicet qui iam sepulti fuerunt & vt plurimum quærunt illorum cadauera, qui furca suspensi aut alio turpi morte periere: & illorum vngues quandoque, aut dētes, capillos, aures, oculos, barbam, manum, pedem, vel digitum, aut aliquod ex eorum interiorib⁹ scilicet cor, iecur, epar, siue pulmonem, nihilum recte vel pauē, aut intestinorū pinguedinē, neruos, ossa, vel carnē & cū istis aliis & similib⁹ turpissima cōponūt sortilegia. Quidā alij capiunt particulas quasdā vestiū ipsorū cadauerū cū quibus humati fuerunt. quidā alij capiunt chordā siue capistrū viri laqueo suspensi, aut illius camisiā & cū illis similiter quā plura mala turpissima excogitāt, nec verentur nocturnis temporibus cadauera ipsa exhumare, aut ipsimet in sepulcris ipsorum intrare & hæc plurie⁹ habui in facto Romæ & ab ipsis rei in eorū examine per plures spontaneas confessiones accepi. quæ quidem omnia fuerunt per demonstrationem ad oculum verificata. Qui-

dam verò ceperunt auium aut ferarum interiora, membra, ossa, plumas, vel setas, quid de oculis, aut capite, vel dentibus impiquid de iecore vulpis, pedibus vel cornibus cerui, capite vel lingua muris, pedibus vel vnguibus caprimulgi, vel de oculo vel becco aquilæ quid de galli cristis & testiculis & aliis quamplurimis.

Quidam sunt qui imagines cereas vel alterius materiæ confingunt, illasque portant ad loca sacrificiorum, quibus completis imagines ipsas sub nomine personæ maleficiandæ certis adhibitis cæremoniis baptizant omnia opera ipsorum cum deuotione Sathanæ offerentes, quibus sic oblatis & execratis imaginibus ignem ingentem apud ipsas confouent, illasque spinis, acubus, clauis, vel alijs rebus acutis, quandoque in vultu, in gutture, in renibus, pectore, femore, coxis, aut ventre vel similibus locis perforant & cruciant, deprecantes continuè vt verum corpus maleficiandi eadem patiatur puncturas & pœnas & eisdem doloribus crucietur, ac si eius corpus his instrumentis verè perforari contingeret; & licèt tapus persona maleficiata in eodem corporis parte simples dolores intolerabiles patiatur, qui non nisi rarò proueniunt virtute vel potentia dictarum imaginum vel sacrificiorum, sed potiùs ex vnctionibus & aliis mixtis venenosis, quas adhibent corpori ipsorum maleficiatorum, *vt supra dictum est in q. 5.* Sed contra hunc fictæ imagines nihil prosunt, nec operantur effectum in sortilegio, quare fiunt Respond. quòd licèt ex istarum imaginum immolationibus non subsequantur immediatè effectus *de quibus 5. q.* tamen ex longinquo & mediantè sequuntur, quia Dæmon inter alia desiderat sua hoc magis habet vt adoretur ab homine ad similitudinem Dei, *vt supra proximè dixi*: sed vt promptius & facilius adorationem ipsi cõsequatur & augeat docuit sortilegos suos hæc sortilegia per imagines fabricare, illasque primò, & ante omnia baptizare: cumillis preces mox sacerdotales offerre ad hoc, vt cultus suæ adorationis amplificetur & latius extẽdatur. & sub isto colore capiendi amarè, infirmandi ægritudinẽ, inueniẽdi thesaurũ, vel alia similia decipit illos ignaros: nihilominùs opus maleficij perficitur venenosi; ãt propẽcã immediata ægritudinẽ: ipse verò imagines dicũtur causa medianæ, propter quã Dæmones

Imagines non prosunt effectui Sortileg.

Imagines cur Dæmon à Sortilegis fabricari docuit.

tiùs satagit ad instructionem venenorum & illorum exhibitionem, ita quòd persona maleficiata audiat quid habet in corpore: & imò ista dicitur causa remota & mediata ad maleficium: mixtura autem poculi aut unctionis est causa immediata: *vt notat. in c. nec mirum. xxvj. quæst. v.*

Dæmon sub Sortilegia aliquo velamine sanctitatis præcepit.

¶ Ex quibus vides, quòd Sathanas sub diuersis signis, instrumentis, mixturis, compositionibus, largitis, characteribus, atque figuris instruit sortilegos ad conficiendum diuersa maleficia secundùm diuersas hominum opiniones, quas prosequi intendunt: & vt facilius Dæmon simplices credentium animos fallaciis suis apprehendat, sæpiùs sortilegia ipsa sub aliquo tegmine sanctitatis abscondit, aut cultu veræ deuotionis obumbrat, vt res videatur honesta & sanctitatis deuotione foueri, & ideò istæ mulierculæ vel similes in dissolutione dictorum Sortilegiorum semper quasi iubent dicere Angelicam salutationem, siue Dominicam Orationem, hoc est, *Aue Maria*, vel *Pater noster*, ad deuotionem alicuius Sancti Apostoli vel Martyris, seu Sanctarum Virginum: ad deuotionem verò Dei, & beatissimæ passionis, seu Virginis Mariæ nunquam, nec reperies etiam quòd faciant vnquam dicere Symbolum fidei, scilicet, *Credo in vnum Deum, &c.* & hoc est quòd Diabolus vehementer abhorret: *vt aliàs diximus suprà in q. quæst.* illud fidei Christianæ obseruantia & Dæmonis exclusio demonstratur: ipsæ verò mulieres aut viri remedia huiusmodi vt plurimùm faciunt instructione & suffragio Diaboli: & imò dicuntur superstitiosa & reproba: *vt latiùs dicemus infrà. in seq. q.* vbi plenius examinabimus istum articulum, an & quando liceat maleficiatum contrario maleficio liberare: & quomodo & qualiter cognoscatur, an remedia ista sint superstitiosa & reproba vel non, & casu quo sint damnata, qua pœna puniatur qui illa scienter exercet, *ibi dicetur.*

CAP.

CAP. VI.

SVMMARIVM.

1 *Sortilegium an effectum à rebus vel ſimplicibus vel mixtis ſortiri dicatur.*
2 *Intellectus angelicus an poſt lapſum fuerit obtenebratus vel diminutus.*
3 *Natura angelica eſt præteritorum & præſentium occultorum optima interpres.*
4 *Diabolus cognoſcit omnia malefacta occultiſſima.*
5 *Futurorum duplex cognitio.*
6 *Diabolus futura prædicit licèt ficta.*
7 *Exemplum mirabile ſortilegij.*
8 *Oblivio an cadat in dæmonem.*
9 *Diabolus multa cognoſcit.*
10 *Diabolus poteſt multa artificiosè ſortilegia docere, etiam in cõmodiſſima, & humanæ naturæ contraria.*
11 *Matrimonium Sortilegio contractum diſſolui poteſt.*
12 *Eccleſia an ſortilegiis fidem adhibere poſſit.*
13 *Exemplum ſortilegij impedientis cœtum & virtutem generatiuam.*
14 *Sortilegi an eorum arte, & dæmonis ſuffragio poſſint aëris mutationem inducere.*
15 *Deus quare permittat diabolum ſuam diuinitatem deturpare & perſequi.*
16 *Sortilegum conſulere, aut ad executionem ſuæ artis prouocare an impunè liceat.*
17 *Infirmitates corporales an poſſint licitè ſortilegijs amoueri.*
18 *Remedia qualiter ſunt ſuperſtitioſa vel naturalia iudicanda.*

SEXTO quæro quomodo poteſt eſſe, quòd ex præmiſſis rebus ſimplicibus aut mixtis effectus ſortilegiorũ huiuſmodi, & tot accidentia in humanis corporibus ita fortiter cauſentur, ſeu etiam tollantur, aut futurorum occultorum vé reuelationis cẽ clarè ſuccedere poſſunt: nam quibuſdam ridiculum potiùs quam credibile eſſe videbatur, quòd ex tactu vnius imaginis cereæ, aut alterius mixtæ ſi tangatur in aliqua parte ſui corporis per maleficium, in eadem parte corporis perſonæ maleficiandæ ſtatim exoriatur inſirmitas, & cauſentur dolores intenſi, aut amoris cupiditas, & vehemens libido præter incendia cordis, & ſic de ſingulis aliis ſortilegiorum ſpeciebus: hæc enim videntur eſſe ſatis remota à credulitate recti iudicij, & tamen in rei veritate effectus & accidentia huiuſmodi negari non poteſt, quod veniunt atque recedunt opera & miniſterio dictorum ſortilegorum.

¶ Et immò pro faciliori ſolutione iſtius dubij. Videndum eſt primò de virtute, & potentia dæmonis, quæ & qualis ſit, & quam pietatem habet ſuper hominẽ, qua cognita facilis reddetur ſolutio iſtius dubij.

¶ Sciendum eſt enim quòd anhelus Sathanæ, qui eſt propriè diabolus, mirabilem habet virtutem & pietatem cognitiuam circa naturalia & ſecreta naturæ plus enim de his ipſe ſolus eſt inſtructus & bene informatus, quàm omnes homines de mundo ſimul: ita dicunt Theologi, & maximè, S. Thom. *in tract. qq. q. 16. art. 6. in fi. de demon.* S. Auguſt. *lib. 10. de ciui. Dei. ſi. & habetur in cauſ. minup. 26. q. 5.* ex quo enim ipſe Angelus eſt (ſubſtantia ſpiritualis eſt pura intelligentia habet omnes virtutes intellectiuas & omnia ſecreta naturæ, quæ naturaliter ſpectant ad angelum ſiue bouum ſiue malum, de quibus latiùs per eundem Thom. *in dicto libr. qq. q. 16. ar. 5. y. 2. 6. & per totum de demoni & q. 6. arti. 4. & 6. in fi. q. de mira.*

¶ Deus enim, dum à principio creauit naturam angelicã in paradiſo eandẽ virtutẽ & poteſtatem dedit angelo Sathanæ, quam dedit angelo lucis: quia à principio omnes lucidos & præclaros creauit ita dicũt omnes Theologi, *& habẽ Ezech. 28. c.* dũ loquitur diabolo figuratiuè in perſonã regis Tyri dicẽs. *Tu ſignaculũ ſimilitudinis plenus ſapientia, & perfectus decore in deliciis paradiſi Dei fuiſti, &c.*

Angelus omnibus omiſſa eſt eadem poteſtas.

lapidum ignitū orambulasti, perfectus in viis tuis à die conditionis: donec inuenta est iniquitas in te. Peccasti & eiecite de monte sancto Dei & perdidit te Cherubim, hac dicit Dominus Deus habetur etiam de hoc de consecrat. d. j. hi duo. & no. 26. q. j. nec mirum. §. sed hoc quosdam &c. vbi S. Aug. loquens de acutissima intelligentia diaboli dicit, *quanto magis potest diabolus, cognoscere agritudinem esse mortalem vel non, si hac eadem cognoscit homo per quasdam coniecturas & signa, multò magis illa cognoscit diabolus, quem angelica potestate sublimem per prophetica oracula fuisse constitutum.* idem dicit Thom. *d. q. 16 de malo.* Quam primùm igitur Sathanas, qui tunc propter illius summam pulchritudinem & splendorē Lucifer vocabatur, incidit in peccatum superbiæ cū suū creatorē, volens se facere æqualem Deo, credens posse exercere vires suas in cælo, & alij prænominatim præter & contra Dei voluntatem, statim ipse cū sequacibus suis de cælo expulsus fuit: & per sua æterna habitatione statutus fuit infernus locus terribilimos & tenebrosus & propterea perdidit omnem beatitudinem, sedem cælestem diuinæque maiestatis speculationem: lux cælestis candoris conuersa fuit in tenebris. Hinc quæri posset an intellectus diaboli per peccatum fuerit in tenebris: ita quod non habeat lucem illam intellectus cognitiuam ita subtilem & claram, sicut priùs habebat. de quo vide S. Thom. *in d. q. 16 art. 6. de malo.* vbi concludit in effectu quod Diabolus peccando proprietatē naturæ suæ angelicæ non amisit, sed naturalium eius adhuc integra remanent & splendidissima. idem sentit Dio. *in lib. de diuin. nomi. c. 3 & not. in d. c. nec mirum 26 q. d. § sed hoc quidam falsi dicere.*

Intellectus diaboli acutissima.

¶ Quo ad ea verò quæ sunt diuinæ cognitionis, prout est scientia futurorum ex certa ratione secreta cordis hominum & similia ista enim omnis intellectus angelicus etiam angeli boni est incapax ex se ad cognoscendum & comprehendendum, & propterea indiget quodam superiori lumine illustrari ad ipsa cognoscenda, quod lumen est diuinæ gratiæ & ad hoc non perueniunt nisi angeli boni per gratiam angelus autem sathanæ est indignus & incapax istius gratiæ propter peccatum *de cons. dist. j. hi duo, & imò nō potest veraciter futura prædicere.*

Intellectus diaboli indiget superiori lumine ad diuina cognitionem.

Angelus vter que naturalia nouit.

¶ In his verò, quæ naturalia sunt, vterque angelus habet mirabilem virtutem & potestatem cognitiuam longè supra humanum intellectum, adeò quod ea, quæ sunt hominis scientiæ quodammodo impossibilia ipse Diabolus videt omnia, & expressè cognoscit, quippe quia ipse est spiritus liber & eleuatus, & dicitur substantia spiritualis & incorporea, ita appellatur ab omnibus Theologis, nulloque premitur pondere carnis seu alia corporea ponderositate, quibus possit eius velocitas intellectus quoquomodo offuscari aut impediri, quominùs videat & expressè cognoscat omnia quæ conueniunt naturæ angelicæ, *vt suprà dixi.*

Angeli præsentia & præterita norunt.

¶ Et ideò aut nos loquimur de scientia præteritorum, aut præsentium occultorum, quę homini sunt ignota penitus, & illorum ipse est optimus interpres & cognitor. *sic dicit S. Thom. 1. d. xxvi. a. 1. vi. & S. Aug. in lib. x. de ciui. Dei. & not. in c. nec mirum. xxvi. q. 2.*

¶ Hinc est, quòd Diabolus cognoscit atque videt omnia furta etiã latentissima, & eorũ fures, & alia huiusmodi crimina licet occultissima sint: vt sunt cõiurationes, tractatus, incendia, assassinia, homicidia occulta, falsitates, sacrilegia, stupra, adulteria, & his similia: non solum quæ fiunt inter præsentes, verùm etiam & inter absentes, & in partibus multum longinquis a quatenonis: ex quo ipsæ omnibus his ictu oculi hominis præsentialiter adesse possunt, & de illis notitiam haud dubiam nobis exhibere potest *vt patebit. 1. in eadem qu.* in quibusdam exemplis: exceptis tamen hominum cogitationibus in mente retentis quæ, licet sint de præsentia, tamen Diabolus illas ignorat maximè quando nondum fuerunt deductæ ad cognitionem alterius per aliquem actum extrinsecum aut signum. illorum enim solus Deus est cognitor & verus interpres: *vt habetur Matt. 22. c. & Marc. 12. & dicemus l. eo. q. 10.* futurorum quoque diabolus est incapax: sed si deuenerit ad cognitionem quandam coniecturalem & demonstratiuam, siue inclinatiuam: quia hanc habet ex consideratione corporum cœlestium & motus astrorum, sicut astrologus: sed ista dicitur dubia & incerta notitia: quia potest abesse à veritate *vt not. in c. epi. 26 q. 5. & c. sortes. 5. augurii eadem*

Futurum in causa Deus.

eadem causa. q. 4.

¶ Et ideò dicit. S. Thom. d. q 16. art. 7. quòd futurorum duplex est cognitio: vno modo cognoscuntur futura quantum est in se ipsis & natura sui: & hæc cognitio pertinet ad solum Deum: nulla enim creatura habet istam facultatem nisi ex diuina gratia specialiter fuerit sibi reuelatum, sicut fuit sanctis Prophetis: & ideò bene dixit Esa. 41. *c. annunciate nobis quæ uentura sunt & dicemus quia dij estis vos.* *Futuror. duplex cognitio.*

¶ Alio modo cognosci possunt futura in suis causis. i. quantum ad causas suas actiuas, vel secundùm potentiam causarum & hæc est illa cognitio coniectutalis & demonstratiua, *de qua supra proximè dixi*, & de hac Diabolus participare potest quippe quia ipse cognoscit principia rerum & est illi magis nota virtus causarum naturalium, quàm hominibus, nã per scientiã astrologiç, vel per alia signa, & coniecturas facilius & certiùs cognoscit diabolus futura, quàm homo, quia subtiliùs cognoscit causas ipsarũ rerum naturales, & quæ antecedũt rem ipsã essentialiter, quæ nos vocamus iudicia & signa rerum: quia sunt principia quædam futurarum rerum quæ procedunt operationes naturales postmodum successuras, siue euentus rerum futurarum & per ista fuit inuẽta prognosticatio per astrologiam, quæ fit iuxta demonstrationes & inditia astrorũ & corporum cœlestiũ: is igitur qui per scientiam & notitiam ipsam futura coniecturaliter & inclinatiuè prædicere quærit, non peccat si dixerit quòd ficastra minantur, siue demonstrant: sed dicendo affirmatiuè & certitudinaliter, prout res sunt, vel erunt in esse suo, peccat grauiter: *vide Abb. & alios can. ix. extra de sort.* & ideò Diabolus vt videatur habere maiorem potestatem & se esse æqualem Deo, non veretur futurorum quorumcunque velle clarè certam notitiam necessariam demonstrare: & rem futuram quæ adhuc nõ est in rerum natura certo modo futurã, prout erit in suo esse demõstrare quando venerit in lucẽ, & erit certa in rerum natura: sed in hoc mẽ iaz est & decipit hominẽ: quia istius notitiæ ipse diabolus est omnino incapax: vt cõcludit. S. Tho. *in. d. q. 16 art. 3. d. dæmon.* & hoc idem cæteri Theologi concludunt & tenent. *Futuror. cognitio in suis causis.*

Prognostirationis inuentio

Diaboli astutia in reddendis responsis.

Et propterea ipse diabolus, vt facilius homines decipiat, quotiescunque contingit de ipsis futuris interrogari semper respondere solet verbis implicitis dubiis & incertis, quæ ad vtrumq; sensum accommodari possunt affirmatiuum & negatiuum: vt patet exemplo vaticinij strenuissimi Ducis armorum dñi Brachij Semonis Perusini, qui paulò ante quàm cum hostibus cominus iret & bellum iniret consuluit dæmonem quendam, qui afflictum tenebat, numquid futuri belli victoriam, vel suam aut suorum stragem reportaret: & an ipse incolumis euaderet vel periret: cui responsum dedit, per istra verba: *videlicet ibis redibis nõ morieris in bello*: & aliud quod græcis pronunciasse legitur, videlicet, *Aio te Acacidè Romanos vincere posse*. quæ verba media sunt adeò cõposita, quæ ad vtrumq; sensum affirmatiuum & negatiuum, hoc est victoriæ & successus euentiæ, siue mortis: & hoc modo decipere solet simplices credentium animos: & quoties rei euentus præter aut cõtra spem consulentis succedit, tunc diabolus se optimè saluat in cõtraria opinione redarguendo ipsum consulentem de ignorãtia sua, aut mala intelligentia verborum suorum aut cõtraria interpretatione. Et quia diximus supra, quod diabolus habet notitiã omnium præsentium, quæ iam facta sunt vel fiunt tã inter præsentes quam inter absentes, licet nobis occultissima sint. Sublatã exemplũ clarũ diebus nostris exortũ in ciuitate Perusina, vt certi audiui à quedã religiosissimo viro, & honesto sacerdote maturæ ætatis, qui retulit mihi cognouisse quẽdam presbyterum Iacobum Perusinum, qui magicæ artis erat multũ eruditus & sæpius experientiã habuerat de prædictã, quadã die dũ ipse presbyter Iacobus celebraret missam in Ecclesia Cathedrali Sancti Laurentij ciuitatis, dum esset circa medium missæ verteretq; faciẽ ad populũ ad dicendũ verba illa, quæ dici solent paulò ante consecrationẽ Eucharistiæ, videlicet, *Orate fratres* &c. loco illorum verborum dixit. *orate pro castris Ecclesiæ, quia laborant in extremis*: & illo tunc eodẽq; momento Dux militum Ecclesiæ vnà cum toto exercitu ab hostibus, quibus paulò antè concurrerant, succumbebant, & exercitus ipse ruebat & scindebatur in diuersis partibus: & nihilominus distabant exercitus huiusmodi ab vrbe Perusina spacio quinquaginta milliarium vel circa, adeò quòd impossibile erat quòd per

Responsa Dæmonum dubia & incerta.

rer hominem etiam currendo staffertam, siue per postas portantem tam citò tale factum nunciari. Deinde interrogatus presbyter ille ab aliquibus ex circunstantibus, qui præconium ipsum audierant, quidnam sonarent verba illa, & ad quem effectum in illo mysterio missi; loco solutorum verborum, *orate &c.* promulgata fuissent; qui presbyter respondit ex tempore, quod ita dixerat, quia verum est quòd illo tempore tunc milites & exercitus Ecclesiæ, qui cum hostibus concurrerant succumbebant atque peribant: & quia auxilio indigebant ipse sacerdos orabat & intercedebat pro illis, interrogatus quis fuerat, vel revelaverat sibi quòd *milites & exercitus* ipsi tunc succumbebant: qui respondit, quòd spiritu sancto sibi tunc eadem revelante, populo manifestauerat, & cum ista responsione illos quietos dimisit: nihilominus in rei veritate Diabolus fuit, qui illa dicto presbytero manifestauerat, de quibus sæpius interrogabat eum de ipsis nubibus & exercitu, & de concursu atque victoria, & habita revelatione à diabolo illam populo manifestauerat eo modo quo supra; & licet ea, quæ castris ipsis tunc contigerant, propter loci distantiam impossibile esset, quòd tam citò hominibus ipsis innotescerent: tamen diabolus, qui est spiritus liber, & incorporeus potuit ista videre, & præsentialiter interuenire, & ictu oculi se transferre Perusiam, & ea omnia dicto presbytero, audito illa scire, manifestare & aperire totam seriem facti sub breui verborum compendio: & ipse populo prout fecit, aperuit. ex quibus apparet quod dæmon habet notitiã omnium præsentium & præteritarum eorum quæ sunt inter presentes, quàm eorum quæ fiũt inter absẽtes, quæcũq; sint absentia longa vel breuia.

Diabolus quia manifestauit presbytero Perusino.

¶ Aut nos loquimur de notitia rerum naturalium creaturam ab ipso Deo, siue natura, aut hominum operatione: & citèa ista similiter habet mirabilẽ, virtutẽ cognitiuam, quia omnia, quæ à Deo creata sunt in mundo ipse cognoscit vna cũ viribus & virtutibus suis ipse habet notitiam omnium herbarum nomina & vires suas, quas habent in foliis, festucis, atque radicibus: item omnia animalia terrestria, & eorum naturas & qualitates omnes: aues & volatilia cælitem omne,

Dæmon habet notitiam rerum.

piſces & animalia aquatilia, omnium metallorum ſulphuriſque vires, omnium lignorum lapidumq; & eorum virtutes & potentias naturales habet in promptu.

Secreta naturæ non ignorat nec obliuiſcitur Dæmon.

¶ Et breuiter dicas, quod circa iſta naturalia & ſecreta naturæ in ipſo Dæmone nulla cadit obliuio nec ignorantia quia cuncta notiſſima repeta ante oculos *ita dicit S. Thom. in d. tract. qq. q. xxii. art. vi. in verſ. reſpondeo & quia peccando &c. & §. ad primum ver. ad vij. de Dæmon.* Idem concludit ille Prienas *in d. ſuo tract. & c. lib. 1. c. 13. & lib. 2. c. 7.* vbi recitat quod Dæmon quicunque etiam minimus nouit omnia cum ſuis viribus & proprietatibus.

¶ Primò enim nouit omnia elementa.

¶ Secundò omnia metalla.

¶ Tertiò omnes lapides. ¶ Quartò omnes herbas.

¶ Quintò omnes plantas.

¶ Sextò omnia reptilia terræ. ¶ Septimò omnes aues.

¶ Octauò omnes piſces.

¶ Nonò omnes orbes & motus cælorum.

¶ Decimò omnes & ſingulas ſtellas, figuras, & ſigna cæleſtia, ac eorum influxus & omnium prædictorum virtutes & potentias naturales, ex quibus infinita quodammodo ſumuntur venena, quorum quædam ſunt ad nocendum occidendúmque, quædam verò orta ſunt ad ſanandum quę dicuntur bona venena ex quo natura illa procreauit ad medelã. *l. 3. § hæc adiectio ff. ad leg. cor. de fal.*

Dæmon & notitia quam habet de rebus naturalibus.

¶ Cùm itaque Diabolus habeat notas omnium ſupradictorum, nomina, virtutes, atque potentias naturales ſicut melior medicus quàm reperiri poſſit in vniuerſo orbe terrarum. & propterea dicunt Theologi quod ille Diabolus eſt optimus philoſophus, theologus, arithmeticus, mathematicus, dialecticus, phyſicus, grammaticus, muſicus & medicus excellentiſſimus: qui modica experientia quoſcunque viros etiam excellentiſſimos & practicos dictarum artium & peritiæ mirabiliter ſuperaret & ideo ex eorum ſiue earum mixturis ipſe Diabolus facit vel facere inſtruit ſuos ſortilegos, quomodo & qualiter agere debeant, vt componant venena illa ad formandum ſortilegium ſiue facturam, & diuerſas inducere ægritudines in humanis corporibus, quorum venenorum & maleficorum quædam componunt ex herbarum

rum foliis, festucis aut radicibus, quæ sunt mirabilis virtutis & potentiæ: & quædã sunt, quæ nõ oriuntur in partibus nostris, sed illas affert Dæmon ex Ægypto aut ex partibus orientalibus seu aliis: vbi nascuntur & habent meliores vires, vt aliàs à quibusdã magicis per me examinatis referri audiui. ¶ Quædã verò ex lignis. ¶ Quædam ex lapidibus. ¶ Quædam ex metallis scilicet ex plumbo, ære, stanno, argento viuo, quod appellant Mercurium. ¶ Quædam ex reptilibus terræ venenosis.

¶ Quædam ex proprio serpentum veneno.

¶ Quædam ex auium, aut animalium, siue piscium venenosorum membris vel intestinis, quæ habent diuersas proprietates à natura in quibus insunt diuersa venena, & virtutes, seu potentiæ naturales quæ diuersas operationes inducunt. *vide S. Aug. lib. 4. q. 24. de ciui. Dei. & S. Tho. in 4. sent. qq. quæst. 6. artic. 1. & in tract. de mirac. & Prier. in suo tract. de magis. lib. secundo. c. 7.* *Veneficiorum variis malefi-cialis.*

¶ Quædam enim redigunt in puluerẽ, & hæc vt plurimum miscentur in ferculis vel potu, ex quibus fiunt diuersa pocula, *de quibus dicemus infra eo. q. 11.* Quædam verò redigunt in pinguedinem, cum quibus faciunt diuersas vnctiones, nec verentur quandoque in ipsis pulueribus siue mixturis commiscere pinguedinem siue angiam quam sumunt ex proprio corpore christiani, aut infantis defuncti sine baptismo, & hanc ipsi appellant *pinguedinem pagani*, quam dicunt habere mirabilem virtutem, & cum ipsis & dictis pulueribus aliisque rebus adiunctis diuersas componunt vnctiones maleficas, ex quarum tactu, aut aliorum cibo vel potu, in humanis aut brutorum corporibus infinitæ causantur ægritudines & morbi intrinseci: quandoque ex his prouenit lucis priuatio: quandoque verò membri debilitatio, neruorum attractio, dolor capitis, dentium, pectoris, stomachi, ventris, cordis. & iste sæpius cæteris euenit: quandoque renum dolor intensus aut alterius membri & partis corporis. *Pinguedo pagani qua & cuius sit virtutis.*

¶ Quandoque verò prouenit febris, tussis, dementia, phisis, hydropisis, aut aliqua tumefactio carnis in corpore, siue apostema extrinsecus apparens: quandoque verò intrinsecè apud intestina aliquod apostema fit

ad-ò terribile & incurabile, quòd nulla pars medicorum id sanare & remouere potest, nisi accedat alius maleficus siue sortilegus qui contrariis medelis & remediis ægritudinem ipsam maleficam tollat, quam facilè & breui tempore remouere potest cæteri verò medici, qui artem ipsius medicinæ profitentur nihil valent & nescium afferre remedium: & hoc est quòd dixit S. Aug. *in lib. 10. de ciui. Dei. & notan. c. nec mirum. §. ac hac aut. xx. viq. v.* vbi dicitur quòd illa remedia, quæ fiunt ad tollendum istas maleficas ægritudines nulla ars commendat medicorum, & imò sunt valde prohibita de iure can. & Ecclesia multum reprobat illa. *xx viq. vij. admoneant. & in-tràsidicemus. infra eo. q. loco suo.* Si igitur remedia huiusmodi non adsint corpus ipsum maleficiatum paulatim consumitur, vsque quo deueniat ad extremum vitæ: quandoque verò velocius occidunt, quando volunt inferre mortem absque remedio adhibent venena atrociora, quæ vitam ipsam citiùs perimunt.

¶ Quædam etiam faciũt vt indicant abortiuum prægnantis mulieris & hæc dicuntur pocula abortionis. *de quibus habetur in l. si quis aliquid. §. qui abortionis ff. de pæn. & l. iij. §. hæc adiecto. ff. ad le. cor de ficta. et l. diuus. ff. de extraord. crimi. vbi est glo. not. l. cicero. & l. prægnantem ff. de pæ. de quibus diffusius ducemus. 1. eod. tit. n. q. xij.*

¶ Quãq; verò inducitur deficcatio dolactis in nutrice.

¶ Quædam fiunt ad deficcandum totum lac vnius gregis, vel fecundi armenti vaccarum, adeò quòd nihil casei penitus reddant: quamuis autea in maxima abundantia reddidissent, & similiter abortiones totius gregis vel armenti inducere possunt: prout alias vidi & habui in facto Romę, quòd duę maleficæ mulieres cum istis maleficiis perire fecerant abortando multos fœtus & lac matrum deficcauerant penitus.

Generationem impedientia venefica.

¶ Quidam verò cum eisdem compositionibus & venenis impediunt in masculo vel fœmina virtutem generatiuam emittendi sperma.

Coeundi impotentia in maribus & fœminis.

¶ Quandoque verò in masculo membri languedinem, & omnimodam impotentiam coeundi: in muliere verò vuluæ arctationem talem, siue matricis indignationem talem, quę summopere abhorret concubitum & viri accessum

accessum ad coëundum: & pati non potest: aliquo modo copulã carnis: vnde euenit quandoque, quòd durãte huiusmodi maleficio & impedimento Ecclesia mandat matrimonium ipsum separari & impartiri licentiam alteri coniugum, qui vel quæ non patitur impedimentum, ad alias nuptias conuolare: sed hoc procedit quando impedimentũ ipsum duauit triennio: deinde alter vel vterque coniugium fatetur impotentiam suam, nunc adhibita septima manu propinquorum aut vicinorum fit separatio ipsius matrimonij per Ecclesiam: *vt habetur in. c. l. & c. fi. de frigi & maleficiat. & ibi Panor.* & imò dixit Host. *in sum. eo. titu. de sorti § sum fi.* quòd isto casu Ecclesia credit sortilegiis & illorum effectibus, *de quibus habetur. xxvij. q. i. si per sortiarias* & pro clariori huius rei intelligentia exemplum facti exhibeo.

Matrimonij dissolutio ex maleficio.

¶ In agro Sabinensi in quo hęc maleficarũ secta plurimum inualuit & de præsẽti quoque magna ipsarum copia reperitur. Quidam vir egregius literatus, & illæsæ conditionis & famæ, qui in vno ex oppidis illis olim habuit, licèt modo sit senex, quadam die à quinquennio circa mihi retulit quòd ipse, dum erat in flore iuuentutis suæ tempore quo sponsam duxit, ad matrimonium consummãdum opera & ingenio cuiusdam maleficæ mulieris, quam mihi nomine proprio declarauit, maleficiatus fuit. & adeò fortiter apprehensus fuerat dicto maleficio, quòd cum vxore ea nocte & postea per multos dies nullum penitùs debitũ reddere potuit, ex quo habebat maximam verecundiam & nunquam cessabat admirari, cõsiderans, quòd priùs erat perquam validus in simili actu carnalis copulæ, ex quo maximã solitus erat habere delectationem: tunc verò contra adeò quòd sua misera vxor eiusque parentes reclamare cæperunt, primò priuatim putantes postmodum durante impedimento deuenire ad matrimonij separationem, adeò quòd iste sponsus, pro dolore & verecundia, quasi demẽs & desperatus euaserat. & multos ac multos medicos conuocauit vt liberarentur ab ipsa infirmitate & impedimento, & nihil proderãt sibi: demum quidam senex ipsi consuluit, vt mitteret in quibusdam montibus altis pro quodam magno & solenni magistro, qui vocabatur *Magister magnæ experientiæ*, qui in veritate erat solennis magus & male-

Magister magnæ experientiæ qui.

ficus, qui quamprimum vidit ipsum sponsum cogitouit illius infirmitatem,& breui tempore illum liberare spo-

Magus quidam celebris.

pondit vna nocte tantùm , & iussit quòd dormisset illa nocte cum vxore,et priùs exhibuit quoddam poculum dum volebat ire dormitũ , & præmonuit ipsum eiusque vxorem ne illa nocte munirent se signo crucis, nequetimerẽt aliquo pacto si aliquid ea nocte viderẽt vel audirent:quia non poterant sibi nocere.qui maleficiatus,cupiens multum ab ipso maleficio liberari, omnia ad vnguem seruauit:quinta autem noctis hora vel circa cœpit audire maximos tonitrus,pluuias tempestosas & fulgura quam maxima deinde terræ motus adeò terribiles quòd tota domus quassabatur àventis , velut arbor quæ quassaretur à ventis : deinde audiuit voce humana quosdã magnos vlulatus & clamores, & auertens oculos vidit in eius camera plus quã mille vt apparebat, ad inuicem certantes & vnguib⁹ ,pugnis,& calcibus crudeliter

Maleficia debẽtes inuicem.

pugnantes,& lacerantes alterius facies,& vestimenta tota:inter quos vidit mulierẽ quandã,quæ erat alterius vicini,& dicebatur quòd erat maleficia:de quia ipse sponsus multũ suspicabatur, ne ab ea pollutus fuisset : quæ vltra oẽs maioribus gemitib⁹ & vlulatibus cruciabatur, & crines faciẽq; suã totã vnguib⁹ lacerauerat propter quæ ipse maleficiatus dixit quod aliquantulum pertimuit à principio,dubitãs ne quid mali sibi accideret:deinde recordatus de monitionibus magistri re assumpsit vires:vxorẽ verò semper tenuit sub pannis absconditam ne ista videret. postquàm verò ita certauerãt per mediã horã vel circa ingressus fuit magister in cameră prædictã, & erat tũc circa mediã noctẽ:ad cuius ingressum oẽs illi pugnantes vnà cũ muliere ipsa statim disparuerunt & abierunt⁹ nitus:ipse autem magister accessit ad ipsum maleficiatũ, & illius humeros tetigit manu perfricãdo aliquantulum dicendo , quòd non dubitaret amplius quia iam liberatus erat:& illinc discessit:post cuius recessum dictus maleficiatus sentit paulatim calorẽ quendam in renibus & lũbis:ita quod mẽbrũ virile cepit erigere vultũ & subito saliit:& ipse apprehẽsa vxore reddidit debitũ caris pinguẽ cũ maxima dulcedine & delectatione.& deindè prosecutus fuit vsq, ad senectutẽ & suscepit optimã prolẽ vtriusque

Potentia generatiua restituta.

que sexus: & ego quoſdã ex ſuis filiis cognoui & allocutus fui cũ eius vxore tunc vetula: quæ omnia prædicta ingenuè faſſa eſt dicẽs, quòd nunquã diebus ſuis grauiori fuit pulſata timore quã nocte illa *de qua ſupr*. Alia etiã plura exempla de hoc referri poſſent quæ cauſa breuitatis omitto. vide illũ *Prier.ni d.ſuo trac.de ſtrigma.de modo.&c. li.2.c.2.vbi in 3.puncto* refert exẽplum cuiuſdam ditiſſimi Comitis dioec. Argentin. qui huiuſmodi maleficio ſteterat biennio impeditus, quòd nunquam potuit vxoris Comitiſſæ virginitatem deflorare, quæ pulcherrima erat: *vide ipſum*.

Ligatura Comitis Argentin.

¶ Poſt hæc quæro, an iſti malefici & magi poſſint eorum arte, & Dæmonis ſuffragio inducere pluuias grandines & fulgura, aut magna tonitrua, & etiam an poſſint quando illa venerint remouere & facere vt ceſſent. & videretur dicendum, quòd non, quia ea, quæ de cælo veniunt & ad nos deſcendunt diuina diſpoſitione proueniunt à corporibus cæleſtibus, vel ab aëre mediante ordine quodam naturali dictorum corporum & illorum coniunctionum, ſecundùm quod clarè demonſtrant aſtrologi: tamen dicas, quòd iſti poſſunt Dæmonis induſtria inducere imbres, grandines, & fulgura, & alia de quibus ſuprà & è conuerſo ea ſic irruẽtia remouere: & ratio eſt: quia Dæmones poſſunt elementa concutere & inducere ventos, pluuias, fulgura & grandines inducere: & hoc eſt quod dicit tex. *in l.multi. C. de maleſi. & mat.l.eorum in fin.eo.tit.in d.l.multi*. dicitur quòd multi ſunt, qui magicis artibus manibus accincti elementa concutiunt &c. per quæ omnia ſupradicta proueniunt. *in d.l.eorum*. dicitur quòd ipſi malefici poſſunt tempeſtates ipſas remouere, & id operari ne ſegetibus terræ naſcentibus officiant. & propterea intra ciuilia nolũt quòd iſto caſu maleficus ſiue malefica puniatur quando illorũ affectus tẽdunt ad bonũ & vtilitatẽ: iſtarũ enim maleficarũ vna componit maleficiũ, altera tollit: vna inſtruit, altera deſtruit: vna polluit, altera ſanat: vna impedit, altera ſolliuit impedimentũ: & ſic vna ludit alteram: diabolus verò vtranque, vt plurimum ea quæ deſtruit maleficium indicat alterã maleficam ſiue maleficũ, qui vel quę maleficium fecerat, non tamen verbis expreſſis, ſed quibuſdam ſignis

Maleficia bonum operantes non puniuntur in iure.

signis & coniecturis, ex quibus facilè comprehendit qui fuerit: & hoc prouenit astutia & fallacia Dæmonis qui delectatur in fraudibus & scandalis hominum: *vt dicunt Theologi in locis supra not. & habetur in c. Episcopi & nec mirum 27. q. 5.* ¶ Cùm itaque ægritudines, mortes, & accidentia, *de quibus supra* proueniunt ex prædictis futuris & rebus naturalibus, non est dicendum, quòd procedant ex illis cæremoniis & imaginibus seu illarum tactibus & sacrificiis & aliis turpibus obseruantiis, *de quibus supra*: sed ideo cæremonias illas obseruant, & baptizant imagines, & alia huiusmodi faciunt: quia diabolus, *vt aliàs diximus supra*, summopere delectatur in sacrificiis illis, quia cupit adorari, & vt facilius ipsi sortilegi & malefici ad illa deueniant, diabolus persuadet illis, quòd ex huiusmodi obseruantiis & solemnitatibus effectus, *de quibus supra*, prouenient: sed valde mentitur quia prouenient ex naturalibus rebus, *vt supra vidistis* eodem modo dicendum est de sortilegio siue maleficio amatorio, in quo sæpius de modo instruit & mandat commiscere sacramenta Ecclesiæ vel sanctorum martyrum reliquias, hostiam sacratam & similia *de quibus supra 3. q. in ij.* specie tamen effectus amoris & flexibilitatis pudici animi libidinem non *prouenit* virtute illius sortilegij siue maleficij: sed virtute diabolicæ tentationis, & virtusque solicitationis & persuasionis intrinsecæ & extrinsecæ *vt ibi dixi* sed hoc ideo facit diabolus vt facilius adoretur, & turpius diuinum cultum tractet, & dissipet, & illius destructionem quærat.

Cæremoniis magicis mortis non inseruiendum.

¶ Sed quæri, posset quare Deus permittit Diabolus quòd tam turpiter res diuinas & cultum suæ adorationis deturpet, & destruat quodammodo, cum facilè posset illi resistendo omnia ista prohibere ne fierent, sicut aliàs non permittendo impedit Dæmonem ne possit quædam alias facere, qui alias de sua natura facere posset *vt dicemus infrà q. seq.* Respond. secundùm communē Theologorū conclusionē, quod ideo Deus non prohibet hominem hæc facere ne videatur sibi velle auferre liberi arbitrij potestatem, quam à principio sibi dedit, vt possit operari bonum & malū ad libitū suum & impediendo ne incidat in malum videretur sibi auferre illam libertatem

Liberi arbitrij potestas hominis à creatione concessa.

tatem & velle illam omnino fieri bonum, nec igitur ipse aut violet legem, quam à principio ipse constituit, vt sequatur ordo naturæ, sicut a principio ordinatum fuit: ideò non impedit hominem, quod non faciat ista: & quæcunque alia mala quando vult operari malum: aliòquin quis dubitat quod decreto remittente hæc fieri minimè possent. Sed hanc potestatem liberi arbitrij homini dedit vt posset operari bonum & malum quodcunque velit ad libitum suum: si bonum fecerit consequetur gloriam, si verò malum perpetuam damnationem. Dedit quoque diabolo facultatem tentandi, vt posset potestatem ipsam contra quoscunque indifferenter exercere. *vt not. Gen. 3. & Matth. 4.* ipsemet Iesum Christum potestatem illa tentandi experiri fuit: *vt habetur etiam Marc. 1. & Luc. 4. vbi prime.*

Liberum arbitrium cur dederit Deus homini.

¶ Sed antequam ad vlteriora deueniam Quæro aliqua de remediis istis, quæ fiunt erga maleficiatum ad tollendum maleficium & liberandum maleficiatum. Et primò quæro an liceat impunè consulere sortilegium siue maleficum vt dissoluat facturas, & liberet ægrotum à maleficio, & secundò an liceat incantare & conjurare nubes, grandines, & fulgures ne noceant fructibus arboris, aut plantis. Et die breuiter, aut nos loquimur de iure ciuili aut de iure canonico primo casu licet impune consulere & adhibere sortilegium siue maleficum ad faciendum opera quæ vertuntur in bonum & profint. & non debet quis pro bono opere cruciari. *Leonem § fin. & ibi Bar. hoc notat expresse C. de malef. & Mach.* & hoc est clarum de iure ciuili sed de iure canonico non licet aliquo modo etiam pro recuperanda corporis sanitate quærere remedia diabolica & superstitiosa licet aliter sanitas ipsa recuperari non posset, nisi per remedia prædicta, ita dicit text. ad literam *in Gaudmanet. 26. q. 7. & tangit verbum Panor. in c. 2. cōsonum* vbi potius sanctissimi Pontifices patiuntur bona ecclesiarum furto subtracta perdi, quàm quod quærantur per remedia & arte huiusmodi. & hinc est quod ecclesia potius tolerat dissimulationem matrimonij & tanti vinculi sacramentalis fracturam, quàm quòd permittere & concedere maleficiatum contrarijs maleficijs liberari *ex. 24 q. 6. si per sortilegas & de frig. & malef. c. fi.* & ratio huius est: quia magis expedit pati in corporis iactura quàm animæ *dicit capit. fin. de sortileg. arg. in fine de magis & ariolis*

Remedia contra maleficia & iure canonico illicita.

& ibi Panor. & omnes scribentes, ad quod ius ciuile non considerauit, quod principaliter tendit ad conseruationem temporalium. *d.c. solite. & not. doc. in d.c. admoneant, & no. etiam in c. nec mirum. §. ad hæc. 26. q. 5. quòd tenementi.*

¶ Item dicendum est de remediis superstitiosis, ligaturis, & appendiculis; quæ fiunt per ipsos sortilegos, siue maleficos, ad sanandum alias ægritudines non maleficiales: vt est febris, dolor capitis, ventris, & similes quas amouere non licèt huiusmodi remediis: & hoc est quod vult dicere tex. *in d.c. nec mirum §. ad hæc omnia &c.* vbi dicit quòd ad hæc pertinent ligaturæ execrabilium remediorum, quas ars, non commendat medicorum: quibus autem pœnis puniantur, qui præmissa faciunt vel consulunt facientes, *dicitur infrà eo. ti. q. 11.*

Curatio superstitiosa.

¶ Præterea non prætermittam hunc notabilem casum, qui sæpissimè occurrit in facto maximè apud rusticos: reperitur quidam ægrotus aliqua ægritudine, non maleficiali, loco medicorum, quorum vt plurimum habent penuriam, adducitur mulier, quæ quibusdam verbis, & remediis asserit velle ægrotum breuissimo tempore liberare: ægrotus verò qui est puræ conscientiæ dicit, caue, quia nolo curari per remedia superstitiosa, & ab Ecclesia reprobata: quia magis expedit, vt patiatur corpus quàm anima, *vt suprà proximè diximus*: & illa respondet, quòd nullatenùs dubitandum est de hoc, quia ipsa cum sanctissimis precibus, & orationibus, ac remediis Ecclesiasticum vult ipsum liberare, & incipit facere ligaturam & dicere ægroto: quòd dicat cum deuotione salutationē angelicam aut orationem dominicam. s. Aue Maria vel Pater noster: & ipsa quoque magistra aliquas preces alta voce promulgat, deinde duo vel tria verba dicit submissa voce, quæ nullum sapiunt diuini cultus odorem: & licèt per illa verba expressa non constet, quod fiat dæmonis inuocatio, tamen non possunt congruè adaptari ad sensum præcedentium verborum: quippe, quia quo ad illa longè extranea sunt, quæritur, an dicta remedia sint reproba & superstitiosa: & quilibet diceret quod nō, ex quo non constat aliquid expressè de malo: sed de bono patet expressè.

Ligatura cum precibus ad remedia morborum.

Solut.

¶ Solut. *tu dicis videlicet quod scribit S. Thom. in sum. q. 96. art. 4. in 4. de superstitio. & d. Ioan. lec. in sum. confe. 60. quæ de sortil. c. xi.* quòd in istis remediis plura sunt cõsiderãda. Et primò considerandum est vtrum remedia illa naturaliter tales effectus sanitatis causare possint, quod facilè iudicabitur consilio medicorum, quòd si tales effectus naturaliter concipere possunt, non erunt iudicanda superstitiosa, sed vera & naturalia, ex quo medicinæ professio approbat illa: si verò tales effectus naturaliter parere non possunt, sunt omnino illicita & damnata, quia necesse est, quòd pertineãt ad quædam tacita pacta cum dæmonibus inita. *vt not. S. Aug. in lib. 21. de ciuit. Dei & habetur in d. c. nec mirum. §. adhæc omnia. 26. q. 5.* Hoc enim specialiter apparet & cognoscitur secundùm ipsos, quotiescunque adhibentur aliqui characteres, seu nomina ignota, aut aliæ quæcunque obseruationes, quia manifestum est, quòd naturaliter efficaciam sanitatis & expulsionis ægritudinis illius habere non possunt: talia semper iudicanda sunt superstitiosa & illicita: & ista sit regula firma, per quam facilè iudicari poterit an remedia ipsa sint honesta, vel illicita, & superstitiosa: & hæc nota, quia sunt valde vtilia in foro conscientiæ, & multum conferunt sacerdotibus, his maximè qui laicorum confessionibus incumbunt: quæ enim dicta sunt de verbis, eadem dicenda sunt de breuibus & scedulis: quas sæpius faciunt illi incantatores, vt suspensæ deferantur ad collum, siue in sinu ipsius ægroti, vbi, si vltra nomina Dei, alias orationes, & preces, reperiuntur aliqui characteres, aut nomina ignota, vel malè sonantia ad præcedentia iudicãda sunt omnino superstitiosa, quia, *sicut dicit S. Chrysostomus*, multi confingunt aliqua nomina hæbraica Dei & angelorum, & alligant, quæ non intelligẽtibus metuenda esse videntur: cauendum est etiam, ne aliquid falsitatis contineant: quia impossibile esset, quòd effectus dictorum operum possit expectari à Deo, qui non est auctor neque testis falsitatis, sed puræ veritatis. *vt habetur Ioan. prima*: plenum gratiæ & veritatis: illa etiã breuia reprobata sunt in quibus apparẽt nomina quædam ignota, ineffabilia & inusitata: vel sub hac conditione traduntur, quòd, quicunque portauerit bre-

Nomina barbara erroris coniectio.

uia huiusmodi apud se nullos timeat hostium incursus, aut insultus vel quod sibi aliquid boni contingat inueniet, vel consequetur, aut aliquid aliud simile: omnia ista sunt ab Ecclesia reprobata, meritò damnabilia, & puniẽda: *vid. d. to. tract. in sum. confes. 1. 3. c.*

CAP. VII.

SVMMARIVM.

1 *Sortilegi, & Strigimagæ, siue Lamiæ an verè & corporaliter deferantur à diabolo quouis voluerint.*

2 *Diabolus potest somnia & imaginationes in humanis mentibus imprimere.*

3 *Febris est morbus naturaliter in humano corpore causatus.*

4 *Strigæ & malèfica sunt extra protectionẽ Ecclesiæ.*

5 *Diabolus summopere nititur Christianos à vero cultu auertere.*

6 *Angelus quid propriè dicatur.*

7 *Corpora à Dæmonibus assumpta an sint vera vel fantastica.*

8 *Corpora à dæmonibus assumpta ex qua materia sint.*

9 *Corpora à dæmonibus assumpta an virtutem habeant generatiuam.*

10 *Sperma hominis oritur ex purissima substantia cibi iam digesti.*

11 *Sperma non generatur in corporibus à dæmonibus assumptis.*

12 *Dæmon potest assumpto corpore coire & generare. Filius ex dæmonis coitu generatus cuius filius dici debeat.*

13 *Dæmones multa agere eorum natura possunt: sed à diuina maiestate impediuntur.*

14 De

14 *Dæmones non faciunt miracula, sed bene angeli boni & homines.*

15 *Miraculum est testimonium diuinæ virtutis.*

16 *Dæmonis virtus vehemens est & acuta.*

17 *Dæmones possunt in homines dupliciter operari.*

18 *Dæmones possunt Deo permittente in corporali specie hominem de loco ad locum deferre.*

19 *Diabolus an naturaliter Christum super pinnaculum templi detulerit.*

20 *Spiritus siue angelicus siue humanus multæ est potentiæ.*

21 *Rei sua quilibet dicitur moderator & arbiter.*

22 *Magi Pharaonis an arte sua virgas veraciter verterint in serpentes veros, non illusorios.*

23 *Animal brutum an arte diabolica & magica loquatur.*

24 *Asina balaam qua virtute ipsum fuerit bis allocuta.*

25 *Simulachrum fortunæ quondam Romæ habitum locutum fuisse Valer. Max. refert.*

26 *Sortilegium primò profitentes quam obseruent solemnitatem.*

27 *Sortilegium profitentes sub qua forma diabolum adorent.*

28 *Ratio legis principaliter est attendenda.*

29 *Strigæ & apostatæ differunt.*

30 *Apostatarum species sunt duæ.*

31 *Apostata quo casu sit deterioris conditionis hæret.*

SEptimò quæro an isti Sortilegi & Strigimagæ siue Lamiæ verè & corporaliter deferantur à dæmone, vel solũ in spiritu. Resp. quæst. ista est multũ ardua & famosa Doct. vtriusq; facultatis tenẽt, q; deferũtur in corpore: sed dũtaxat deludũtur in spiritu, *per tex. in capitulo Episc. vige-*

sima sexta. q. 5. ex quo textu videtur firmiter probari ista opinio. Theologi verò tenent contrarium, quòd dæmon potest deferre corporaliter hominem viuentem de loco ad locum vero motu locali: & per consequens quòd defert istas lamias siue strigas corporaliter: *vt suprà*: quam opinionem rationibus, auctoritatibus & exemplis preclarè demonstrant: ego verò vtranque referam, demum superaddam opinionem meam. Fundamentum, *vt dixi*, prioris opinionis est textus *in dicto. c. Episcopi.* vbi dicitur, quòd *quædam scelerate mulieres retrò post Sathanam conuerse dæmonum illusionibus & fantasmatibus tam grauiter seductæ sunt, quòd credunt se & profitentur cum Diana dea paganorum nocturnis horis, vel cum Herodiade, vel cum innumera multitudine mulierum equitare super quasdam bestias, & multarum terrarum spacia intempesta noctis silentio pertransire, eiusque iussionibus obedire, velut domine, & certis noctibus ad eius seruitium euocari.* & in fine dicitur, quòd *Dæmon quam primùm mentem cuiuscunque mulieris cæperit, & illam per infidelitatem subiugauerit, illicò transformat se in diuersas species personarum, & mentem quam captiuatam tenet in somnijs deludens, per quæque deuia deducit: & eam solus spiritus hæc patitur, infidelis hæc non in spiritu siue anima, sed in corpore euenire opinantur.* Deinde subiungitur ratio. *Quis enim in somnijs & nocturnis visionibus non extra seipsum deducitur: & multa videt dormiendo, quæ nunquam vigilando viderit? quis verò tam stultus & hebes sit qui hæc omnia, quæ in solo spiritu fiunt, etiam in corpore accidere arbitretur?* Hæc sunt quæ in effectu dicuntur *in d. c. Episcopi.* per quem tex. dicunt manifestè probari, quòd istæ mulieres strigę siue strigimagæ, & strigones (vt vulgariter loquar) & cæteri qui sunt maleficæ professionis, non in corpore, sed in spiritu duntaxat deferuntur: hoc est, quòd in somnijs deluduntur à dæmone, & omnia quæ ipsi vel ipsæ asserunt corporaliter vidisse, retigisse, recisse, & præsentialiter interfuisse, omnes sunt illusiones dæmonum præstigiosæ, & figuræ apparentes oculis intellectus & mentis iam captiuatæ ipsorum virorum siue mulierum: quas figuras & apparentia signa, ac operationes illas diabolus tam subtiliter & diligenter accòmodat, quòd vnusquisque, qui illa videt in somnijs, oculo mentis verè & corpora

Deportatio Sortilegarum non est realis.

Delatio Strigum præstigiosa.

corporaliter vidisse non dubiret, imò teneat & firmiter credat more somniantis: & tamen verè corpus non mutatur de loco.

¶ Præterea dicunt ipsi, si esset verum, quòd Dæmon deferret hominem corporaliter de loco ad locum tam veloci motu ad remotissimas partes, sequerentur plura inconuenientia, & maximè hoc quia posset ad libitum suum trahere quoscunque etiam inuitos, & illos deferre ad extranea & deserta loca, & compellere illos ad peccandum, aut malè tractaret eosdem: vel etiá quoscunq; cupidos perficere longum iter breuissimo tempore posset illos apprehendere per aërem corporaliter ictu oculi, & deferre vsque ad locum ipsum ad quem peruenire desiderant, & sæpius hoc faceret, quoniam ex his multi reperiuntur, qui vellent euolare si possent. hi maximè qui magnorum principum secreta & ardua negocia tractant: imò posset etiam trahere hominem ad infernum: & sequeretur diuinæ legis destructio: quia data possibilitate in vno quòd ad materiam corporalis delationis, sequitur in omnibus alijs, quæ sunt eiusdem ponderis & qualitatis: *vt dicit Sanctus Thomas trac. q. primæ partis q. 5. in titul. de mira & q 18. art 9. & 10. titulo de dæmon.* quam potestatem, licèt Sathanas habebat tempore legis antiquæ ante Christi incarnationem & passionem: tamen per mysterium mirabilis passionis, illa potentia quam habebat Sathanas illius duplicis manus attrahentis & compellentis partim fuit totaliter abscissa & remota: partim verò debilitata siue ingustata: *vt aliàs diximus supra. q. præcedenti* adeò quòd hodie non potest ista miracula facere: nec hominem deferre, aut compellere ad malum; secundùm quod concludit sanctus Bonauent. *in iij. sentent. distinct 19. q. ij. nunc. 22. 23.* Item sequeretur aliud: quòd quotiescunque isti sortilegi & malefici vellent aliquem incarceratum crimine capitali à furca vel vltimo supplicio liberare, possent vtique ad ipsorum libitum hoc facere, si dæmones possent aliquem corporaliter deferre: quia isti magi mandarent dæmoni, vt eum incarceratum apprehenderet, & extra carceres incolumem deferret: quod esset valde mirabile si esset verum; quia isti essent domini dominantium, quinimmo ipsimet dum

Rationes contra transuectionem diabolicam.

capiuntur pro ipsis criminibus sortilegiorum: si possent a Dæmone corporaliter deferri, semper facerent se deferre extra carceres, & euitarent pœnas corporales, adeò quòd rarissimi aut nulli ipsorum perirent: & tamen videmus contrarium, quòdipsi malefici tota die capiuntur, cruciantur mille tormentis, suspenduntur laqueo, concremãtur igne, & multis aliciis suppliis afficiuntur absq; aliquo impedimento vnde sequitur, quòd ipsorum corpora non sunt in Dæmonis potestate, sed animæ solùm.

¶ Nec est mirandum, si ea, quæ istæ strigimagæ & alij similes vident oculo mentis, in apparentia, siue in imaginatiua intellectus dormiendo, asserunt verè & naturaliter vidisse, & corporaliter interfuisse: quia sæpe videmus quòd somniantes adeò verisimilia putant ea, quæ priùs viderant esse in somnijs, vt pro veris quandoque illa promulgare non dubitent adeò firmiter insistunt in illa opinione. Si enim vapores & fumositates ciborũm ex stomacho insurgentes ad cerebrum similes effectus & somnia causare possunt (vt medici testantur) quãtò magis Dæmon potest apparentias ipsas humano intellectui repræsentare & demonstrare mille rerũ species, quæ nullæ sunt: hoc enim negat nemo.

Febris quid sit

¶ Præterea si febris, quæ est morbus naturalis, & ex indispositione elementorum corporeorum vt plurimum causatur, & est calor mutatus in ignem, vt inquit Gale. *in priori parte aphoris. 6.* c. qui aggrediens quandoque partes illas cerebri intellectiuas, adeò illas vehementer apprehendit & præoccupat, quòd inducit phrenesim, ita quòd ægrotus vigilando & loquendo in meridie efficitur phreneticus, & ex sano intellectus efficitur insanus, demens, furiosus: & dum plures adsunt non veretur fatua quædam & extranea loqui & affirmare pro veris, item videre multa, quæ nulla sunt in veritate. Si enim accidentia huiusmodi in animata permutant hominis intellectum, ita tenaciter & verisimiliter, quanto magis Diabolus, qui est substantia spiritualis, & creatura Dei animata, sensibilis, & ingeniosa potest istas imaginationes & apparentias demõstrare humano intellectui:

quia

quia cũ sit incorporeas põt partes ille imaginatiuas intellectus preoccupare, & demonstrare per apparentiam aliqua esse, quæ in veritate nulla sunt, naturaliter & adeò veri similiter, quòd quis putet etiam medio iureiurando affirmare vera esse & interuenisse, quæ nulla sunt vera neque naturalia: vt *d. c. episcopi.*

Striges nullo modo deferuntur in corpore.

¶ Sit ergo conclusio istius opinionis, quòd istæ mulieres striges nuncupatæ, aut viri eiusdem professionis non deferuntur à Dæmone in corpore aliquo pacto, sed duntaxat deluduntur in spiritu. Quæ opi. exemplo etiam comprobatur. Quidam maritus ex oppido quodam agri Sabinẽsis habens vxorem maleficam siue strigem (vt vulgariter dicunt) de quo tamen crimine maritus non habebat certam notitiã: sed suspicabatur satis de ipsa interrogata quandoque ab ipso, nunquid esset verũ, quòd ipsa esset talis professionis & sectæ: semper mulier ipsa audacter negauit; deinde paulatim crescente fama cõtra ipsam de isto crimine, quam maritus ex plurium virorum fide dignorum testimonio & relatione perceperat, quòd dicta vxor multũm stricte conuersabatur cum quibusdam aliis mulieribus: que erant strigę & maleficæ publicæ, & quod interueniebat cũ eis ad multa turpia maleficia: & ad congregationes etiam nocturnas: vnde maritus decreuit velle animum suum declarare & ipsam in flagranti apprehendere, & cœpit inuigilare pluribus noctibus magna cum diligentia & attentione: & ita fecit vigil pro duodecim noctes vel circa: vt videret si ipsa de nocte ibat ad ludum Dæmonum, vel ad faciendũ aliquod maleficium. & singulis noctibus obseruabat inquirendo lectum postquã vxor venerat dormitũ, si reperiebat ipsam penes se: aut locum vacuum, & semper illam adinuenit, & manibus palpauit, quę apud ipsum iacebat. Deinde mulier ipsa paucos Dies vna cum quibusdam aliis mulieribus strigis & maleficis capta & incarcerata fuit: quæ vnà cum aliis examinata, demum confessa est venisse ad ludũ vnà cum aliis mulieribus incarceratis eius socijs, tali die vndecima mensis &c. & tali nocte, & hora &c. inde & cõuicto fatebãtur alie. Maritus verò volẽs vxorẽ detẽdere asserebat sub grauissi iuramẽ-

Confessio Maleficij.

to, quòd illa nocte, de qua dicebatur, & illa hora maximè vxor sua erat in lecto, apud ipsum iacens, & quod illã studiosè rerigit non semel tantùm: sed iterum & pluries: & allocutus fuit cum ea, ergo sequitur quòd corpus non patitur nequè mouetur à Dæmone: sed solus spiritus hęc patitur per dictas illusiones.

Maritus vxo-rẽ Maleficam defendere tenetur in iudicio.

¶ Contrariam tamen opinionem quam pluresexcellentissimi viri tenuerũt, quòd imò verè & naturaliter deferantur in corpore: & hanc opi. omnes ferè Theologi sequuntur. S. Bonauen. *in 4. sent. dist. xix. q. 3.* S. Aug. *in lib. 10. & 21. de ciuit. Dei.* S. Thom. *in sum. secunda secunda. q. xcv. arti. 5. in titu. de superst.* & idem Thom. *in trac. qq. prime partis. q 8. in tit. de mira. & q. 16. ar. 5. & 6. in tit. de Dæmon.* & quidam Modernus Theol. magister Syluest. prier. in quodam tractatu quem nuper edidit de strigi. Dęmon. miran. *lib. 1. c penul. & l. 2. c. 1.* vbi nõ tenet expressè, quòd possunt corporaliter deferri atque deferuntur à Dæmone ea maximè ratione, quia Dæmõ natura sua, & secundùm eius vires & potentiam naturalem potest mouere & portare corpus longè etiam magis ponderosum quàm corpus hominis de loco ad locum motu locali, Deo tamen permittente & non aliter: & satis isto casu Deus videtur permittere quando Dæmoni non resistit in illis operibus, quòd non resistat, sed permittat, patet quia & viri & mulieres, qui fecerunt hanc professionem ultim expressam, vt faciunt communiter omnes istæ [illegible] & maleficæ, quæ omnes sunt extra gremium Ecclesiæ & a communione fidelium penitus alienæ de quibus Deus & Ecclesia nullam penitùs curam gerit, & habentur sine reputantur pro creaturis diaboli: *vt no. 26 quæst. 2. qui sine Saluatore. & q. 5. d. cap. Episcopi in prin.*, & pluribus aliis rationibus & auctoritatibus, *de quibus latiùs per eos in locis præditis* concludentes in effectu Dæmonem deferre posse hominem de loco ad locum motu locali verè & corporaliter. & respondent ad dictum c. *Episcopi*, quorum responsio hoc concludit in effectu, quòd ille rex loquitur de alia secta mulierum longè diuersa ab ista. Ego autem olim adhærebam priori opinioni *per tex. in d. cap. Episcopi* nihilominus postea ex longa rerũ experientia, & causarũ huiusmodi multitudine ne propter multas ac varias earũ

Ratione probatur transactio realis

opera

operationes & exempla quorum aliqua vidi, aliqua vero à fide dignis accepi sum modo istius secundæ opinionis quòd deferantur in corpore. Pro cuius declaratione præponam. Primò aliqua euidentia. Secundò fundamenta quædam declaratiua. Tertiò nonnulla exempla subiiciam pro corroboratione. Quartò respondebo ad ea quæ dicuntur suprà pro priori opinione & & maximè ad *d. c. Episcopi*. Quintò & vltimò deducam inconuenientia quædam quæ sequerentur tenendo priorem opinionem. Primò igitur pro euidentia præsuppono vnum, quod est tritum apud omnes Theologos & canonistas, quòd Diabolus inter alia desideria quæ ipse habet hoc vnum tenet, quòd summopere desiderat ab homine adorari: & sicut Deus maxima cum veneratione cultum habere, & in hoc vehementer satagit vt Christianos à vero diuino cultu auertat, & illos obedientes atque deuotos suæ potestati subiiciat: vt ab eis cultum ipsum recipiat: ita dicit S. Aug. *lib.* 10. *de ciuit. Dei.* relatus per sacros canones. *in c. nec mirum §. magi. & sequen. 26. q. 5.* & S. Bonauen. *in 4. sent. dist.* 19. *q.* 3. S. Thom. *in sum. secunda secundæ. q. xcv. artic. 5. in titu. de superstit.* in quo quidem cultum eundem ferè, ritum & ordinẽ tenet, quẽ in vero cultu diuino obseruat ecclesia, & non solùm circa res & mysteria verùm etiã quoad personas, sicut enim ecclesia & Christiana religio admittit plures viros diuersæ congregationis, habitus, & nominis sicut est congregatio & religio sancti Benedicti, quæ est monachorum: item sancti Augustini, Dominici atque Francisci & alios, qui licèt sint diuersi nominis & habitus, & circa modum viuendi diuersas regulas obseruent: tamen quòd ad diuinum officium scilicet horas ordinatas & Missarum celebrationem, & alia pia opera omnes tendunt ad eundem effectum scilicet laudandi Deum & orandi pro animæ suæ salute & proximi: eodem modo Sathanas suo sua diabolica religione recipit plures professos diuersæ professionis, habitus, & nominis, qui habẽt diuersos ritus & mores: tamẽ in effectu omnes rendũt ad idẽ scilicet ad laudãdũ & venerandũ diabolum infernalem, & illi bonã fiachitatẽ & homagiũ continuandũ, & hoc est quod dicit tex. *in c. exter. maxicamus in prin.* E. primum & secũdum

Striges deferuntur in corpore ex 5. rationibus.

Cultus Dæmonis obseruatur iisdem ferè ritibus & ordinibus ac inter Christianos & Catholicos.

ce hæreti. facies quidem habẽtes diuersas, caudas autem adinuicem colligatas: quia de veritate omnes conueniũt in idipsam. de quibus quidem diuersis nominibus: ac diuersorũ ordinum professoribus sub eadem religione cõstitutis, diximus supra latiùs *eodem titulo. q. ij.* Secundò euidentaliter, præsuppono quòd Angeli, tam boni. cum mali secundu Philosophum & cõmuniter Theologos sũt substantiæ, quæda spirituales, intellectiuæ mobiles arbitrio, & incorporeæ, quæ non dependẽt à corpore. nec quò ad sui principium, nec quò ad finẽ & non habent corpora naturaliter sibi vnita. ita dicit. S. Tho. *in. i. rac. qq. disput. in prima parte istius de mira. q. vi. &* licèt non habeant corpora naturaliter sibi vnita possũt tamẽ quãdocunque volũt assumere diuersas corporeas formas, & cum illis diuersimodè hominibus apparere, & multas naturales operationes in assumptis corporibus huiusmodi efficere: vt idem Thom. testatur *eo. ti. q. vij. &* S. Aug. *in. iij. de trinit. &* idem Aug. *xij. c. super geneſi.* Sed dubitatur, an corpora huiusmodi sic assumpta sint vera & naturalia corpora, vel fantastica & apparentia? Sol. dic quòd nõ sunt vera & naturalia ex carne, ossibus, & neruis formata: sed sunt quasi naturalia, & similitudinaria, & licèt habeant in se aliquas operationes naturales, sicut est motus localis, locutio, delatio, comestio, potus, quamuis ista duo vltima sint naturalia, quę ad principium tantùm, non quò ad finẽ: quia cibi & potus assumptio sit naturaliter in eis: sicut in homine: digestio verò nulla fit, quia substantia cibi & potus non conuertitur in nutrimentum talis assumpti corporis & licèt plures habeant ex ipsis operationibus naturalibus, non tamen omnes habent sicut est crescere, pinguescere, nutriri, macrari, dormire, audire, generare & similia ista non habent, nec alia quæ mutant formam dicti assumpti corporis, sicut esset etiam egrotari, pallescere: similia quę quidem corpora non dicuntur esse perpetuò & naturaliter vnita dictę substantiæ spirituali sicut est vnio animæ ad corpus humanum: sed est qualis qualis vnio, & adhærentia quædam sicut moti ad mobile, vel figurati ad figuram.

Angelorum definitio.

Corpora à Dæmonibus assumpta an sint naturalia aut apparentia.

¶ Deinde videndum est ex qua materia corpora ipsa dicuntur

dicuntur esse cõpositа seu fabricata, an ex aliqua materia elementari simplici vel cõpositа, aut ex alia substãtia separata. dic, quòd ex quolibet elemẽto cõfici possunt, nihilominùs magis cõmuniter fiunt aëre, quẽ ipsi angeli possunt facilius inspissare, & ingrossare, & corpus ipsũ formare: deinde in corũ resolutione, dum à spiritu separant similiter fit facilior resolutio: quia resoluuntur in fumũ & vapores: vt idem Thom. comprobat *eo. titu. quæst. vij. in fin.*

¶ Et quod dixi corpora huiusmodi non habere virtutem generatiuam est verum in angelo bono vtroque modo ex quo nullã habet operationẽ generandi: nec quo ad potentiã neque quo ad actũ: quia hoc non conuenit naturę angelicę quę coitum ipsum & omne aliud peccatum penitùs abhorret cuius est quodammodo incapax.

¶ Dæmones verò bene possunt in assumptis corporibus generare, quippe quia in coïtu carnali, sicut in aliis peccatis, summopere delectãtur: si qua tamẽ generatio ex illorum coïtu succederet illa non prouenit ex semine illius assumpti corporis, quod in nullum habet in se, quia ex quo nõ habet virtutem digestiuã non habet etiã virtutẽ generatiuã, quia caret sãguine: nã sperma oritur ex purissima substãtia cibi iã bene digesti. vt inquit Auic. *fen. xx. in trac. pr. c. ij.* vbi dicit, quòd sperma est superfluitas digestionis quartæ, quę fit cũ cibus dispartitur in membris resudando a venis tertia digestione iam completa, & est de sũma humiditatis proxima coagulationi, ex qua nutriũtur mẽbra dura & vena arterię. Istę enim operationes naturales non cõueniunt corporibus assumptis per Dæmonem, quia non sunt naturalia, ideò nõ faciunt sperma, nec possunt per se ipsa virtute propria generare. Diabolus igitur in coïtu generat ex spermate alieno scilicet alicuius viri in sõnis pollui aut etiam in vigilia quotiescunque Dæmon in forma succubi se transformat: id est in forma mulieris & habet coïtum cum viro: tunc recipit formam viri: & quanto citiùs velocissimè accedit ad mulierẽ in forma scilicet viri, & assumens coïtum cũ ea intromittit dictum sperma in natura & matrice mulieris, & inde sequitur prægnantia mulieris infantis: & generatio,

Spermatis ortus.

Sperma non generatur in corporibus assumptis.

Filius ex coitu Dæmonis natus quomodo dicatur.

ratio, ac si mulier cum naturali viro coitum habuisset tamē infans ipse si oriatur nō dicetur esse filius Dæmonis sed illi⁹ cui⁹ erat sperma. ita firmāt cōmuniter Theologi. S. Aug. *in iij de trinita. & xxi. de ciui. Dei. &* S. *Tho. in dicto tra. qq. in prima parte tit. de mira. q. viij. ver. ad primū.*

Angeli operationes in assumptis corporibus.

¶ Conclusiuè igitur dico in hoc secundo euidentiali, quòd Angelus tum bonus, cùm malus in assumpto corpore regulariter retinet & operatur omnes illas operationes naturales, per quas non alteratur forma assumpti corporis: sed remanet in esse suo & in eadem proportione figuræ & formæ: omnes verò operationes per quas alteratur forma siue figura corporis prædicti, *de quibus suprà diximus*, sunt illis prohibitæ ratione prædicta. ita firmant ipsi *Theologi in locis prædictis*: sed deferre corpus aut aliud pondus de loco ad locum, motu locali, non immutat formam dicti assumpti corporis, ergo sunt capaces istius operationis.

¶ Tertiò præsuppono, quòd angeli. i. Dæmones multa facere possent secundùm eorum naturalem virtutem & potestatem, quæ tamen facere non possunt, diuina prouidentia ipsos reprimente, eorum operibus resistente: & sic maiora possunt in habitu & potentia, quàm in actu. ita idem Tho. *in tra. qq. q. viij. de mira.* & Aug. *in iij. de trini.* vbi dicit, quòd angeli mali quædam facere possunt eorū virtute & potentia naturali, si permitterentur à Deo, quæ ideò facere nō possunt: quia nō permittūtur impediūtur itaque quandoque ab illis agendis ad quæ eorum naturalis virtus se extendere potest: idē etiā cōprobat. S Bon. *in. ij. senten. lib. ij. distinc. vij.* vbi latè disputat de virtute & potentia Dæmonum, quam habent respectu creaturarum, quid possint, qualiter, & quantum possunt & quantum eis permittitur à Deo, vbi enumerat plures operationes naturales, quas Dæmon facere potest tam in assumpto corpore quam sine eo.

¶ Quartò & vltimò præsuppono, quòd licèt angeli boni & homines quandoque per fidem & diuinam gratiam operentur miracula & faciant aliqua, quæ sunt vltra eorum naturalem virtutem & potestatē: dicit S. Aug. *in iij. de trini.* Dæmones tamen miracula aliqua operari non possunt, vt sint vera miracula: quoniam miracula

ipsa

ipſa fiunt per gratiam & donum Dei: quia eſt diuina virtus in effectu, quę miracula facit mediante perſona & inſtrumẽto angelico, ſiue humano ſicut gratia prophetandi tradita fuit ſanctis prophetis ſimplicibus & ignaris. vt refert S. Grego. *in. ij. dialogo*: *& idem Grego. in prima homel. ſup. Ezech.* Miraculum enim ſiue operatio miraculoſa eſt quoddam diuinum teſtimonium indicatiuũ diuinæ virtutis & veritatis: vt dicit. S. Tho. *in. d. trac. prima parte. q. v. de mira. ver. reſpondeo quòd ſi dæmonibus*, quorũ eſt tota voluntas ad malum, poteſtas hæc daretur à Deo faciendi miracula, Deus ipſe falſitatis eorum teſtis exiſteret, quod diuinæ bonitati penitùs incongruit. Concluditur igitur, quòd Dæmones non faciũt niſi ea, ad quæ eorum naturalis virtus ſe extendit & diuina voluntas nõ refragatur ſed permittit: *vt idem Tho. hac eadem teſtatur ibi.* Virtus enim Dæmonis eſt adeò vehemens & acuta, quòd multa opera quæ ipſe facit, eius virtute & induſtria, & ex rebus naturalibus adeò bene componit & velociter exequitur, quod homines, qui illa vident, dicunt eſſe miracula, licèt in veritate non ſint. Poſſunt ergo Dæmones mirabiliter in nobis dupliciter operari, nõ modò per verã corporis tranſmutationẽ, quando fit vera mutatio corporis. Alio modo per quandam illuſionem ſenſuũ ex aliqua immutatione imaginationis: neutra tamẽ operatio eſt miraculoſa, ſed per modum artis & naturę compoſita. *vt ibi vide in d. q. v.* Quibus ſic præſuppoſitis dico, quòd Dæmones Deo permittente poſſunt in aſſumpta corporali forma hominem deferre verè & naturaliter de loco ad locum motu locali. & per cõſequens illas ſtrigimagas, & ſortilegos profeſſos deferant ad nutum in naturali forma ad quæcunque loca: quòd dictum probatur primò ratione per ea quę not. S. Tho. *in trac. qq. in prima parte. q. xvi. ar. x.* vbi dicit. Quòd in actionibus virtutum actiuarum conſiderandus eſt ordo rerum qui non ſolùm attendit ſecundùm naturas ipſarum rerum: ſed etiam ſecundùm earum motus. Habent enim & ipſi motus quendam ordinem adinuicem, qui dupliciter conſideratur, vno modo ſecundùm propriam rationem, & ſecundùm hoc motus localis ad alios motus duplicem habet comparationem. Prima eſt, quia ipſe motus eſt primus motuum

Miraculi definitio.

Dæmonis virtus acutiſſima.

Motus localis ad alios duplex & consideratio.

tuum secundo, quia per motum localem minima variatio fit circa mobile: nam cùm per alios motus varietur aliquid, quod est intrinsecum rei, puta qualitas, quantitas, accidens, aut forma substantialis per motum illum *localem* variatur solum corpus secundùm aliquid extrinsecum, quod est ipse locus, per cuius mutationem non mutatur nec alteratur res in substantia, vel in accidenti, aut alia qualibet eius qualitate intrinseca: & quantum ad hæc secundùm prædicta competit quòd corpora moueantur à substantiis spiritualibus motu locali facilius & immediatius quàm aliis motibus. Alio modo consideratur ordo motuum secundùm ordinem mobilium: sicut enim motus cæli est prior motu corporis elementaris; ita motus corporum cælestium est prior motu corporum inferiorum respectu ordinis, & secundùm hoc competit superioribus substantiis spiritualibus mouere superiora corpora cælestia: ita etiam inferiores substantiæ spirituales, quæ sunt Dæmones respectu peccati & priuationis gratiæ conuenit quòd mouere possint, & moueant corpora inferiora, siue humana sint, siue alia quia data possibilitate in vno per consequens datur: omnibus aliis his maximè, quæ sunt eiusdem ponderis vel magnitudinis: vt dicit idem Thom. *in 2. sent. de Daemon. q. xvi. art. x. in fine* & habetur per S. Aug. *in 3. de trini.* vbi dicit quod Dæmones colligunt quædam semina, ex quibus formant species quasdam siue animalia viuentia, quę fieri non possunt absque corpore mobili: ergo mouere possunt corpora inferiora de loco ad locũ motu locali.

Dæmon in forma humana antequàm deduxit Christum.

¶ Secundò probatur hæc opinio auctoritate sacri Euãgelij. *Matth. 4. c.* vbi Diabolus in assumpta humana forma tentando Iesum in deserto adduxit illũ in sanctam ciuitatem, & statuit ipsum supra pinnaculum templi, quod est locus quidam excelsus & elevatus: super quo Doctores antiquæ legis prædicabant & doctrinam legis prædictæ publicè populosque docebant, vt dicit S. Tho. *in glo. sup. d. c. 4. in versi. Diabolus qui &c.* vbi dicit, nota quòd omnia opera illius tentationis corporeis sensibus completa fuerunt, quia Diabolus tunc apparuit Christo in forma humana: & licet duæ sint opi. Theologorũ super illo pũcto, qualiter Christus statutus fuerit super illo pinnaculo

pinnaculo, an per declarationē Dæmonis, vel quòd ipse met pedibus proprijs ascenderit mediantibus diabolicis persuasionibus: verior tamē opinio est illa, quòd fuerit portatus à Dæmone scilicet eleuatus de terra, & vnico ictu suæ mometo fuerit positus in loco prædicto: & hæc intelligentia magis conuenit literæ Euangelij, dū dicit, *statuit*, quod idē est sicut posuit, sua enim constitutio enim pedibus propriis Christus ascendisset ad Dæmonis persuasiones, tex. dixisset *adduxit*, sicut dixerat suprà, quando illum adduxit in sanctam ciuitatem. vide S. Tho. *in Aglo*, Alber. Ma. *super d.* 4 & S. Bonauen. *in 2. sen. lib. 2. dist. 7. per totum.* quod manifestius demonstratur: quòd Christus delatus fuit à Dæmone ex eo quòd omnes Theologi firmiter ibi eō iudicant, quòd Christus dum statueretur super dicto pinnaculo reddidit se inuisibilem circūstantibus qui ibi aderant, ne insurgerent clamores in populo, putantes miraculosè Christū ascendisse locum: qui si propriis pedibus naturaliter ascendisset, nō erat opus quòd se inuisibilē redderet, ex quo nihil mirandum fecisset. fatendū est igitur quòd Diabolus ipsum assumpsit de terra & raptim vnico ictu statuit illum super dicto pinnaculo. Cùm itaque Dæmon portauerit Christum in vero corpore, qui erat Deus & homo: & verum corpus humanum habebat ipsumque mouit de loco ad locum etiam sursum quod difficiliùs est motu locali, Deo permittente nulla ratio diuersitatis redditur, quare non possit etiam Deo permittente portare homines istos, ipsósq; mouere motu locali ad nutum de loco ad locum eo maximè accedente hominis voluntate secundùm ea quæ diximus suprà *in iij. euidentiali.* Tertiò probatur sic, si humanus spiritus, qui est anima: quæ est inclusa in isto carcere terreno corporis humani habet vires mouendi corpus ipsum de loco ad locum: ascendendi, descendendi, currendi, saltandi, sistendi, & aliud quoque corpus supra suum portandi ad omnē eius libitum, quæ est minus potens natura angelica: vt dicit S. Aug. *in 3. de Trini.* & S. Thom. *d. q. xvi. art. 10.* quanto magis Dæmon, qui est substantia spiritualis libera & soluta, nullóque premitur pondere carnis, quis neget quòd similes operationes naturales & longè maiores in assumpta corporali for-

Christus à diabolo de terra eleuatus est.

Spiritus omnes multa sunt potentia.

ma diuina potentia non reprimente operari non possit? certè nemo: & quòd ipse Dæmon sit longè maioris roboris quàm homo, imò pluribus hominibus, simul haberur per S. Aug. *in lib. 10. de ciuit. Dei relatum 26 q. 5. cap. nec mirum* §. *super hoc*. non est igitur mirandum si Dæmon corpus humanum per æthera portare possit, & quàm velocissimè, dummodo diuina voluntas sibi non repugnetur ad quæ faciunt ea, quæ diximus *suprà in 4. euidentiali & quæ dicemus infrà in seq. membro.*

Quisque rerum suarum moderator & arbiter est.

¶ Quartò dico, quòd vnusquisque eorum quæ sua sunt est bonus moderator & arbiter. *in re mandata. C. mandat.* & de rebus propriis quisque potest ad libitum suum disponere, imò ab ipso Domino auferri non potest absque eius libito voluntaris. *Lic quod nostrum est. ff. de reg. in l. si ff. de pac. & per Bar in Liuris gentium. ff. eo. tit.* Illæ enim strigimagæ, magi & fortilegi per illam professionem affecti sunt Dæmonis creaturæ, eo quòd sponte sua sub illius imperio & potestate se subiecerunt vt latiùs suprà diximus *in 2 & 3 q.* ergo sequitur quòd Dæmon de ipsis, siue in anima, siue in corpore, ad eius libitum quicquid vult disponere potest Deo permittente, qui in hoc Dæmoni nullum præstat impedimentum: sed relaxat sibi arbitrium & libertatem virium suarum: *in istos* dico professos, non autem in alios secundùm quod licet S. Aug. *in lib. 10. de ciui. Dei. & in 4 de Trinit.* & S. Thom. *d. q. 16. art. 9. & 10. & habetur in 4. Episcopi.* iniquitatem quam Diabolus captiuatam tenet per quæquam deuia ad eius libitū deducit &c. Ex quo enim ipsi semel Deum reliquerunt abnegantes fidem Catholicam & totum Christianæ religionis cultum, non est dicendum quòd Deus amplius ipsos protegat, vel de his curam aliquam habere velit: sed illos dimittit penitùs sub potestate & arbitrio Sathanæ, postquam illi sponte & sub eius imperio se subiecerunt: & cum principe habere voluerūt: cùm sint igitur extra communionem fidelium, non sunt amplius oues Christi, quæ fuerunt traditæ in custodiam Petro: sed sunt oues externæ scilicet Diaboli: *vt habetur in c. firmissimè. & in c. excommunicamus in princ. extra de hæreti. & d. c. nec mirum. 26. q. 5. & eadem causa. q. 2. qui sint Saluatore nimirum*: ergo si Dæmones illos deferunt etiam

Qui sunt extra communionem fidelium non sunt amplius oues Christi.

etiam in corpore primò : quia respectu substantiæ spiritualis adest potentia naturalis : secundò quia respectu diuinæ maiestatis nullum præstatur impedimentum : *vt concludunt Theologi in locis suprà notatis.*

¶ Quinimò probatur hæc conclusio ex maiori, per ea quæ habetur Exod. 7. c. vbi dicitur quòd magi Pharaonis arte Dæmonum conuerterunt virgas in Dracones & fuerunt veri Dracones non autem superstitiosi nec illusorij vt dicit S. Aug. *super glo.* ibi dicens quòd Dæmones hoc facere potuerunt eorum virtute naturali per aliquas potentias naturales seu per quædam semina collecta, quæ habent vim putrefaciendi ligneas virgas & conuertendi in lubricam draconis speciem secundùm quod dicit S. Aug. *in 3. de Trin.* quem refert & sequitur S. Thom. *in dict. tract. qq. q. 10. ver. ad octauum in tit. de mirac.* vbi dicit quòd licèt ista apud nos videantur esse miracula: quia humana virtus ista non capit, nec se extendit ad illa: tamen quò ad secreta naturæ & Dæmonis intelligentiam non sunt miracula imò opera ipsius naturæ Dæmonis industria fabricata. Item no. aliud mirabile Dæmonis arte factũ legitur in sacris litteris, quòd Simon Magus arte Dæmonũ canes loqui faciebat nec dũ est annus elapsus, quod casus iste euenit in facto Romæ, vbi mulier quædam magica vetula quæ Francisca Senensis dicebatur artis diabolicæ plurimùm perita, canem quendam magnę staturæ nigrum totum secum ducebat quem post nõnullas preces reuerenter emissis loqui admodum faciebat, et voce quadam velut humana articulata proferebat, quæ audita fuerunt à pluribus: & maximè à quodam Sacerdote præsbytero, qui rem ipsam propalauit Domino Almæ Vrbis Senatori qui de mandato *S. D. PP.* admisso sibi Reuereo. D. Locum tenente Vicarij sui vnà cum quibusdam aliis viris maximæ doctrinæ & experientiæ, mulierem ipsam solenniter examinarunt: & comperto facinore flammis publicè consumpserunt ipsam : quæ canis loquela duplici modo fieri potuit secundũ Tho. *d. q. 5. de mirac.* aut quòd Dæmon assumpserit corpus in forma canis omnium partibus suis bene proportionatum: & locut⁹ fuerit: aut quod esset canis verus & naturalis: & Dæmon per impulsum aëris motu locali sonum quem-

Magi Pharaonis an conuerterint virgas suas in veros Dracones.

Canis loquela.

dam formauerit similitudinem literatæ, & articulatæ vocis habentem. & hoc modo etiam dicitur quòd Asina Balaam allocuta fuit ad ipsum duabus vicibus, *habetur Num. xxij. cap.* vbi Asina ipsa, quæ portabat Balaam, ibat ad regem Balaac qui miserat pro eo, videns asina Angelum resistentem in via, & se opponentem Balaam Asina declinauit à recto tramite & iuit peragros: Balaam, percutiebat illã, volens quòd iret per via illa recusabat; & adeò vehementer percussit illã, quòd cecidit: & tunc Dominus aperuit os Asinæ & locuta est ad Balaam dicendo, quid feci tibi? cur percutis me? At Balaam dixit, quia cõmeruisti & illusisti, mihi vtinam haberem gladium vt te percuterem, cui Asina iterum respondit. Nonne animal tuum suũ? cui semper insidere consueuisti vsque in præsentem diem: dic quid simile vnquam fecerim tibi? At ille ait, nunquam: quæ verba adeò bene & articulatè ab ipsa asina prolata fuerunt, quòd ab homine dicta viderentur: sed hoc factum fuit ab angelo ex diuina voluntate: vt ibi dicitur. & dicit. S. Thom. *in d. q 5. ad tertium* quòd Angelus mouit linguam Asinæ prædictæ per crebram aëris repercussionem protulit articulata verba *de quibus ibi*, naturalium verborum similitudinem habentia. tex. autem ibi dicit quòd Dominus aperuit os Asinę non Angelus, vide Tho. *in d. q. 5. & 6. in tit. de mira.* Vltimò non omittam illud quod *dixit Valer. Max.* quòd olim Rome fortunę fanum lacrimum quoddam marmoreum, quod positum erat in via latina, dicitur locutũ fuisse infra scripta verba ad Matronas illas Romanas, *vos rite me matrone vidistis, rite, dedicastis*: ne putes ista fuisse Poëtarum figmenta: quia si talia essent profectò sacri Theologi in suis diuinis literis non insererent approbando prout fit per S. Tho. *in d. q 5. i 4. not. & est glo. not. in c. Moyses in ver. habitare. 22. q.* quæ Angeli tam boni quàm mali habitant in locis corporibus scilicet in statuis lapideis, æneis, & marmoreis & in cadaueribus defunctorum inanibus, in quibus ipsi Dæmones dant responsum. & refert exemplum Saulis, qui adorauit Diabolum: & aliàs dixi suprà quòd Dæmon sub idolorum forma peractis sacrificiis & precibus fortilegorum siue magorum, ipsis interrogantibus, & scire

Asina Balaam qua ratione ipsum locuta sit.

Angeli habitant in statuis corporibus.

quæren

quærentibus, quæ occulta sunt, respondet ad propositum voce quadam sonanti articulata verba, ac si ore hominis proderetur: nihilominus neque vox neq; verba naturalia sunt, sicut humana: sed ex crebra aëris repercussione per Dæmonē concitata verba illa prolata fuerūt: *vt suprà dictū est.* Si igitur hæc fieri possunt arte & virtute Dæmonis, quæ lōgè maiora sunt, & intellect° humani minus capacia & difficiliora, quòd canis aut aliud animal brutum, seu statua marmorea verba articulata protulerint quantò magis credendum est, quòd Dæmon possit hominem corporaliter deferre motu locali aut brutum, quod minus est quàm animal de nouo creare, vel vnam speciem in alteram transformare, *prout diximus suprà de virga conuersa in draconem.*

Dæmonis vox vt proferatur.

¶ Demum, vt res ipsa cunctis clariùs innotescat subdam exemplum. Annis citra 20. in agro Sabinensi, vicino Vrbi Romę, in quodam oppido erat quidam Rusticus habens vxorem, quæ erat de expressa Dæmonis professione, & pluries ab eo interrogata, si erat de dicta professione, semper audacissimè negauerat: qui marītus ex quibusdam signis, quæ viderat, maior suspicio animum eius apprehendit. vnde decreuit velle videre si verum erat, quòd de nocte ipsa exiret extra domum, & quorsum tenderet & pluribus noctibus summopere inuigilauit, vt videret q nid ipsa faceret, quæ semper volebat post maritum ire dormitum: & diu postquā ipse intrauerat in lecto multoties vigilabat: demum nocte quadam hora quinta vel circa, qua ipsa citata ire tenebatur ad ludum ipse marītus iacebat quasi dormiens & ipsa venit ad illū ad perscrutandum si dormiebat, quod videns maritus statim cōfinxit altiùs dormire & grauiori sōno teneri: ipsa viso dormiente retrocessit statim: & pedetentim ibat lento gradu: tunc maritus magis arguè inuigilat, atq; obseruat cum diligentia cuncta quæ vxor ipsa faciebat: demum vidit quòd accessit ad quendam angulum domus & eluata quadā cista assūpsit pyxidē seu ollulā quandā quę suberat: deinde exutis vestib° cepit inungi cū certo vnguēto in dicta ollula existēte apud ignē calefacto postea pyxidē seu ollulā prædictā ad pristinū ei°locū reposuit: deinde vidit illā velociter exēntem de domo ac si pedib°

Obseruatio verum maleficarum vxoris Sabinensis à marito.

non tangere terram post cuius discessum maritus assurgens accessit ad ostium, quod clausum optimè vidit etiã eum pessulo siue stanga interiùs: de quo magis obstupuit deinde accessit ad angulum, ex quo illa vnguentum assumpserat & reperta ollula illam accepit: & alibi abscondit & reuersus fuit in lecto: perfecitque somnum vsque ad mane. die verò sequenti reuersa vxore maritus illam interrogauit, quónam proficisceretur nocte illa quando ex domo recessit media nocte sola: quæ à principio fortiter negabat salua fronte: tunc maritus sũpto ligno cepit illã acriter verberare, vt haberet veritatẽ: ipsa adhuc indurato corde fatebat: demum maritus sumpta pyxide siue ollula: *ecce* (dixit) mulier maledicta, vide, si credis quòd nouerim scelera tua, & grauiter sibi cõminatur, aut quòd mortem subiret, aut illum doceret quomodo facit illas vnctiones, & discessus: quia volebat omnino accedere ad congregationes illas quas intendebat omnino videre, & quæ fierent in eis: tunc mulier ipsa confusa, dum vidit pyxidem vnctionis, fassa est ingenuè errorem suum, implorando suppliciter veniam ab ipso viro: qui libenti animo sub fide promisit ei indulgeri, dummodo ipsum adduceret secum vna nocte ad congregationes prædictas: ipsa tunc aperiens os suum: cepit vera loqui & cuncta dictæ professionis capitula recensuit: & ostendit voluptates, illecebras, gaudia immẽsa, quæ inde assumebant & de amœnitate & delectatione ludorum, magnificentia chorearum, opulentia conuiuiorum, Principis illius liberalitate, & de vltimi effectus dulcedine cuncta narrauit: ex quo indulgentiam admissorum à marito ipso impetrauerat, qui maritus curiosus ista videre & interesse præcepit vxori, vt quàm primum ad dictam congregationem accessura erat ipsum euocaret: quæ mulier promisit illum adducere & impetrata priùs licentia à Domino Sathana de adducendo maritum ad ipsam congregationem: aduenientе hora, adhibitis vnctionibus, vnusquisque ipsorum super suo hirco equitando quàm velocissimè peruenerunt ad locum ipsius congregationis, & antequam discederent de domo vir ipse diligẽter præmonitus fuit ab vxore: vt sũmopere præcaueret

Interrogat crebro vir Sabinensis de facto.

Sabinensis vir equitat in hirco ad lucos.

præcaueret ne in itinere eundo vel redeundo, aut in loco congregationis signo Crucis se muniret, aut illius nomẽ nec Dei vel Iesu Christi quouis modo commemoraret, maximè in laudãdo vel adorãdo, qui sic facere promisit, in quo loco sistentes vxor dimisit maritũ in certa parte, monẽdo ipsũ vt illã expectaret donec reuerteretur à præstãdo obedientiam earũ principi Sathanæ (quemadmodũ vnusquisq; aliorũ tenebatur) qui marit⁹ vidẽs tã innumerã virorum ac mulierum multitudinẽ illic adesse vehemẽter obstupuit: finita obedientia fiunt tripudia & choreę quàm celeberrimę cũ maxima cymbalorũ, tympanorum, aliorúmq; instrumentorum dulcedine: & tripudiantium numerositate, ordine quodã retrogrado cõtra morẽ, naturã & ordinẽ chorearũ, quibus nos vtimur: quibus peractis præparantur mensæ quàm ampliſſimæ cum maxima epularum & cõuiuantium copia, & optimis ferculis, vxor illa ex indulgẽtia Principis introducit maritum ad mensam, comedere incipiunt: maritus degustãs epulas insipidas petiit salem, qui nullus aderat in omnibus mẽsis: nec dum veniens quisquam cum sale iterum petiit atq; rogauit procedente mora; iterum atque iterũm, térque quatérq; salem ipsum supplicando petiit: & ſæpius replicauit quòd Dæmõ quidã salẽ ipsum attulit: vnde maritus vidẽs salem summopere gauisus est: & præ gaudio magno dixit hæc verba: *hor laudato sia Dio: pure venũ questo sale*, quo verbo prolato, postquam auditum fuit nomen Dei laudatum vnico momento cuncta periere: & omnes vndique statim discesserunt, mensæ epulæque omnes cõsumptæ sunt, luminaria cuncta, quæ multa erant illicò extincta sunt: adeò, quòd maritus ipse reperitur solus, & nudus in loco ipso in medio tenebrarum stetitq; ne sub illa frigidiſſima nocte Beneuentana, per totam noctem vsque ad manè, cum maximo frigore & periculo die verò sequenti videns pastores qui pascebant greges circa loca vicina, ab ipsis petiit, vbi nã esset ipse, quæ regio illa dicebatur: cui responsum fuit, quòd erat Beneuentana: quæ distabat à patria ipsius viri centum milliaribus vel circa: ipse verò erat nudus sicut alij qui vadunt ad choreas Dæmonum multum malè se habuit in partibus illis, adeò quod fuſtulit periculum mortis & quia val-

Nomen Dei nõ inuocatur à Strigibus.

In laude Dei diabolica pompa euanescit.

de ignotus erat in ea regione & sine pecuniis, coactus fuit mendicare ostiatim amore Dei: adeò quòd inuenit tunicellam quandam satis contritam, vt posset se tueri à frigore, quod tunc vigebat: & sic paulatim quærendo, victum in itinere, amore Dei, tantum ambulauit, quòd peruenit ad patriam spacio octo dierum vel circa: & erat adeò deformatus & macilentus quòd à paucis recognoscebatur: & accedens ad curiam Principis illius castri detulit querelam contra eius vxorem, & quasdam alias mulieres eiusdem professionis, eius socias, quæ omnes fuerunt incarceratę, & dum à principio negarent, instante viro prædicto & testimonium verum de visu ferente tandem omnes fassæ sunt: & ardentissimis flammis combustæ.

Puella Sabinensis historia.

¶ Nec dum decem lapsi sunt vel circiter anni, quòd mulier quædam iuuencula intra. 16. annum ætatis existens adhuc virgo eiusdem Sabinens. diœcesis, ex altero ramen oppido oriunda à quadam mala maleficia strige seducta, vt religionem diabolicam profiteretur ad ludum adducta fuit & præmonita ne signo crucis se munirer, aut Deum Iesumvę Christum collaudando meminerit, postquam ad locum congregationis accesserunt minor ipsa videns eam maximam mulierum virorumque multitudinem, & principem ipsum Sathanam in solio maiestatis eam superbè sedentem, & rotaratis ornamętis & purpureis vestibus decoratum vehementer obstupuit: & quæ simplex erat virgo incauta, primæ monitionis obita ob rerum magnificentiam & maximum stuporem, quo apprehensa erat, se signo crucis muniuit dicendo: *Iesu benedetto che cosa e questa?* nec dum verba prædicta perfecerat, quòd statim cuncta euannere: & omnibus luminaribus penitus extinctis sola hæc misera inter maximas tenebras valde mæsta repetitur & quam maximus pauor vehementer illam apprehendit, ex quo pene mortua est: sed recordata de nomine Iesu & Beatæ Virginis Mariæ deuotissimis precibus se illis commendauit, veniętq; castitatem perpetuam, si incolumis inde euaderet, & diuino auxilio suffragata, tantæ solitudinis periculum mox euasit. quia quidam senex rusticus vna cum filio & asello transibat prope locũ prædictũ vbi erat ista puella, quæ plurimùm lamętabatur de sorte sua: qui senex audi-

o gemitu acceſſit ad illã dicens: filia mea quid facis iſtic
in iſto tẽpore nocturno: quã cum nudã videret magis
obſtupuit, quę ſimplex virgo maxima erubeſcentia du-
cta, quæ nihil habebat, vnde pudibunda pertegeret, poſt
multas lachrymas, gemitus, & ſuſpiria huic viro quã plu-
rimum ſe cõmendauit vt illã ſecum adduceret ad domũ
ſuam. qui ſenex accepit pallium ſuum & poſuit ſuper hu-
meris puellæ & illã ſecum ad domum ſuã, quæ non mul-
tùm diſtabat, adduxit: & in itinere totam ſeriem facti ſibi
narrauit: qui ſenex ſtupore & pietate plurimũ afficieba-
tur: audiitque ex qua patria, quibuſue parentibus orta
eſſet, & decreuit ſenex omnino hæc eius parẽtibus enũ-
ciare: & puellam ipſam eiſdem reſtituere: ingreſſi ſũt do-
mum, vxor ſenis, quæ erat multùm pia, perquam blandè
virginem recepit: & apud ſe in lectum retinuit. & deinde
per duos vel tres dies maxima charitate & materna pie-
tate tractauit, eandẽ veſtibus ſuis induit: & poſt triduum
matutinus accepit aſellum, & comite filio puellã ipſã equi-
tantẽ ad patriã ſuam illæſam reduxit, propriiſq; paren-
tibus eandẽ reſtituit, qui dudum fleuerãt perditionẽ filię;
putantes ne aliquis miles, aut alius nequam vir nocturno
tempore rapuiſſet eandẽ: ſenex maxima veneratione, &
amoris dulcedine à parentibus puellæ amplexus eſt, re-
ceptiſque muneribus pro ſe & filio dimiſſa puella ad do-
mũ ſuã reuerſus fuit: quę quidẽ puella poſtquã dono Dei
& gratia Beatæ Mariæ Virginis tã graue periculum eua-
ſerat, decreuit omnino vorum iam factum adimplere,
& ingreſſa fuit monaſterium ſancti Franciſci aſsumptó-
que habitu ſolẽniter profeſsa fuit: & caſtiſſimè vixit cu-
ius parẽtes liberum præſtitere cõſenſum, illam verò ma-
ledictã ſtrigem, quæ filiam ſuam adduxerat ad illum lo-
cum denunciauerũt cutiæ, & re cõperta publicè fuit igne
combuſta. Hæc enim quæ audiui retuli: modò referã, quę
ipſe vidi & in facto habui, quæ plura ſunt, tamen duo
tantùm quæ recentiora ſunt referam. Anno Domini
1524. menſe Septẽbris dum eſsẽ in quodã Caſtro Mona-
ſterij Sancti Pauli de vrbe apud regionem Sabinenſem,
vt mea quędam illic expedirem, & mox ad vrbẽ reuer-
terer ſũmis precibus rogatus à Reueren. P. Domino Ab-
bate illius monaſterij, qui eſt Dñs in tẽporalibus dictorũ

*Siria Sabi-
nenſis signi dã
natur.*

Castrorum, vt accederem ad aliud Castrum eiusdem monasterij ibi vicinum, quod Nazanum appellant, ad examinandum res mulieres maleficas siue strigas (vt accebant) quæ in arce ipsius Castri aliquandiu in cluse remanserant, & quæ ex earum dictis acciperē, sibi referem, atque consulerem quid mihi in re illa agendum esse videretur. Ego. n. qui meis præpeditus eram, licu nō potuerim absque magno meo incommodo illuc accedere, & huic rei vacare: nihilominus vt morem gererem tanto viro, quem aliàs in meis valde gratum & benignum reperi, non potui cuitare quin ad eius preces, mihi mandata seruarem. Accessíque ad illas, quarum vnam quæ mihi facilior videbatur examinare cœpi, & pluribus exhortationibus, vt veritatē aperiret persuadere quæ demum post aliqualem hæsitationem cœpit vera loqui: & rem ipsam totam fateri, qualiter ipsa erat de secta illa strigimagarū expressè professa, in qua professione insticerat per annos quatuordecim continuos, quibus continuum commercium habuerat cum dæmone & nominauit alteram mulierem maleficam quæ fuerat eius magistra, & ad ipsam professionem adduxerat: & quòd isto tempore plurima maleficia, fecerat: & contra hominū personas, & contra iumenta; ex quibus homines periserant: iumenta autem quatuor: & quòd agrorū plurium segetes immaturas ventis, grandinibus, & tempestatibus strauerat, & penitùs deuastauerat: & multa alia his similia obscœna machinata fuerat arte illa maleficia ad vlciscendum iniurias suas.

Striges Nazanæ Sabinens. territorij.

¶ Quam ego subtiliùs interrogans, vt clariùs haberem quæ sunt illius diabolicæ religionis, seu professionis secreta. Primò enim perscrutatus fui quidem illam professionem, quam mulieres ipsę faciunt cum dæmone, & quibus modo & ordine ad illam accedunt, & quibus cæremoniis & solemnitatibus vtuntur in ea? Ad quid se obligant dæmoni. Sub qua forma verborum fit obligatio ipsa: item postea quæ sunt ab eis seruanda & ad quæ tenentur. Similiter quæ præmia habent, & quæ habere sperant ab earum Principe dæmone: & ex quibus rebus simplicibus vel mixtis componunt vnguenta quibus liniunt corpora sua dū vadunt ad ludos, & cum

quibus

quibus etiam rebus faciunt alia venefica maleficia. Item quē ordinem tenent quādo acceſſuræ ſunt ad ludos prędictos: & ſi eſt verum quòd vadunt corporaliter vel illa ſit illuſio ſiue viſio quædam in apparentia, in mente & intellectu & caeli quo accedant corporaliter an ambulent pedibus propriis, vel aliter deferantur, & quomodo, & per quē. Item quomodo & qualiter celebrant ſacrificia quæ offerunt, preces, & munera dæmoni. Item quæ ſunt illis præcipua in obſeruantia in dicta profeſſione, & alia quædā, quæ nunc non recordor: quæ quidē mulier ſub ſpe veniæ cuncta à principio vſq; ad finē recenſuit quæ profeſſio ipſa requirit exprimēdo omnia & ſingula illius capitula. Primū enim dixit, quòd quādo adducta fuit per illā eius magiſtrā ante tribunal Principis eorū, qui eſt diabolus in forma Regis, præſidens in ſolio maieſtatis, inſtructa priùs à magiſtra quid facturā erat, venit, & oportuit primò abnegare baptiſmum & omnia Chriſtianę fidei documenta relinquere: deinde Eccleſiaſtica ſacramēta cuncta proijcere, pedibuſque propriis conculcare crucē & imagines Beatæ Mariæ Virginis & aliorū ſāctorū: quāuis hæc vltima non fiunt coram eo: ſed alibi, poſtea ſatis eſt quòd illa promittāt ſe facturas, quàm primū ſe det occaſio: deinde fecit obligationē per ſolēnē ſtipulationē in manibus ipſius Principis: qua vouit & promiſit quòd perpetuò erit illi fidelis & obediēs, & omnibus eius mandatis parebit. Deinde medio iureiurando tactis ſcripturis ſuper quodam magno libro obſcuras paginas continente præſtitit homagiū ſiue perpetuū vaſſalagiū: & quòd nūquā recedet ad fidē Chriſti nec diuina præcepta ſeruabit, ſed ſolā ea quæ per ipſū principē erāt decernenda: & quòd perpetuis futuris tēporibus erit obediens illi & veniet cōcinuò cū vocata fuerit ad ludos & cōgregationes nocturnas: & quæ in eis per aliàs mulieres fiūt ipſa faciet: & quòd etiā aderit ſacrificiis illorū nocturnis: & ſolitas preces & cultū adorationis præſtabit: & vota quæcūq; quæ ipſa præſtare contigerit pro viribus adimplebit: & quoſcūq; poterit alios ad eādē profeſſionē adducet. Econuerſo autē ipſe Princeps egregia fronte promiſit eiſdē mulieri ſic præſēti præſtare perpetuā felicitatē, gaudia immēſa & voluptates quaſcūq; in hoc mundo

Sortilegijs initiatorum ſolennitates.

habere desiderauit, & demũ post hanc vitam longè maiora munera consequetur. Quo facto statim vnũ dæmonẽ cõstituit ad custodiã ipsius mulieris, quã nunquã relinquere debeat: sed illi inseruire in omnibus, quæ ipsa cupiet: & quotiescũq; contigerit, ad ludos accedere hoc ipse intimabit mulieri, & illã deferet & instruet *vt suprà*: qui quidẽ dæmon associatur ei tanquã maritus vxori: insuper dixit quod sæpius accedunt ad congregationes illas vbi maxima mulierum numerositas congregatur, & non videntur illa in mente & intellectu in apparentia: sed in vera & naturali forma accedunt ad loca prædicta hoc modo & ordine: videlicèt quia primò per vnum, vel duos dies, ante quã fiat cõgregatio intimatur sibi per dæmonẽ illũ, qui est ad ipsarum custodiam constitutus: qualiter nocte tali & tali hora se præparet adveniẽdũ ad ludũ: quæ mulier, si haberet iustã causã impedimenti, deducuntur & auditur dũmodo sit causa vera & excusabilis, quæ legitimè excusare posset, alioquin si fingeret habere causam, quæ nulla esset, vt non accederet non deserebatur inulta, sed remanebat in domo sua. nihilominus pro pœna sui mendacij adeò fortiter cruciabatur à dæmone, vt in mẽte & in corpore maximis & cõtinuis doloribus & ægritudine intrinseca vel extrinseca tã fortiter vexabatur, quòd die nocteq; nil penitus quietis haberet: sed semper tribularetur, & omnia, quæ ipsa ageret euanescerẽt & perirẽt in fieri, adeò quòd necesse fuit vt tot mala cessarẽt quòd peccatũ suũ fateretur & promitteret etiã medio iureiurando, quòd amplius non recusabit accedere: & hoc modo euasit ab illis malis. Cùm vero promitteret accessuram statim aduenięte nocte & hora, euocabatur voce quadã velut humana ab ipso dæmone, quẽ nõ vocãt dæmonẽ, sed magisterulũ aliàs magistrum *Martinettum* siue *Martinellum* hoc nomine diminutiuo, quæ sic euocata mox sumebat pyxidẽ vnctionis, & linibat corpus suũ in quibusdã partibus & mẽbris: quo linito exibat ex domo & inueniebat semper magisterulũ suũ in forma hirci illã expectantẽ apud ostium suũ, in quo mulier ipsa dixit q; equitabat, & applicare solebat fortiter manũ ad crines & statim hircus ille ascẽdebat per aẽrẽ, & breuissimo tẽpore deferebat mulierẽ ipsã vsq; ad nucẽ Beneuẽtanã & ibi illam

Magisterulus Martinetus.

Equitatio in hirco.

illã suauiter deponebat, vbi innumera mulierũ virorũq; multitudo corã Principe illo vndique confluebat.

¶ Primùm autem quod faciendũ erat per ipsas mulieres erat signũ obedientiæ & reuerentię, quæ fiebat coram principe ordine quodam retrogrado in oppositum directo ubi reuerentiæ quam nos præstare solemus: nos enim inclinamus caput, humeros flectimus genu crure retrò curuato, voluentes vultum ad Principem siue ad alium quẽ veneramur: ipsi verò iacunt contra quia terga voluunt versus principem, & caput curuant versus humeros, adeò vt in cœlum cælum respiciat, crura verò non curuant retrò vt nos facimus, sed eleuant sursum à terra à parte anteriori: & ita seruatur ibi. peracta igitur reuerentia princeps mandat quòd omnes tripudient, saltentq; cum lętitia & gaudio, sumentes vnaquęque voluptates suas, & vnusquisque dæmonum accipit mulierem suam ad cuius custodiam deputatus est: & cum ea gerit saltationes illas magna lætitia atque dulcedine: & interim præparantur mensæ cum lautissimis ferculis abundantissime ornatæ & celebratis choreis veniunt ad conuiuia: quibus compleris & cibaris omnibus extinguuntur luminaria omnia: & quisque dæmon in forma incubi. f. viri suam capit mulierem: si qui verò sunt viri habent dęmonem suum in forma succubi. f. mulieris. & sic adinuicẽ adimplent coitum carnis cum maxima voluptate, quo officio completo reuertuntur ad domum omnes equitãtes super illis hircis: sacrificia verò, cùm fiunt, fieri solent statim post peractum reuerentiæ signum, fit adoratio, qua expleta, deueniunt ad tripudia & alia de quibus suprà, quamuis sacrificia ipsa celebrare solent etiam in alijs locis extra locũ cõgregationis, puta in domo priuata vt in quibusdam locis occultis, *vt latè diximus. S. ea. q. 3. ¶* 5. Sed aduerte ad duo, quòd ipsa dixit. vnum est, quia dęmones solebant reportare illas ad domũ antequam labatur nox, & antequam pulsetur cãpana pro Aue Maria de manè quæ pulsari solet in aurora, vel parũ antè: quoniã si fortè pulsaret cãpana tẽpore quo deferũtur ad domum necesse habet illarũ magister in eodẽ loco vbi audit sonũ prędictũ deponere mulierẽ aut virũ, nec potest amplius ipsũ vel ipsã tãgere: sed necesse est ꝙ resideũ iter pedibus pro

Coitus Dæmonum cum Strigibus.

propriis ambulet, quod perraro quidem euenire solet quia ita velociter ipsas reportant, quòd non impediuntur à sono: secundum est quod retulit, quòd quotiescunque interfuerat ludis, ita fessa reuertebatur ad domum propter illas choreas & crebras saltationes, quia erat debilis complexionis (vt apparebat) quòd per tres vel quatuor dies malè se habebat in corpore propter magnos labores quos sustinuerat, quæ similiter cum Dæmone suo, dū esset in forma incubi sepissime fuisse carnaliter cognitā maxima cum delectatione testata fuit: *hæc illa ibi.* Aliud breuius exemplum super addam: alia quoque mulier eiusdem professionis, quæ vnà cum præcedenti erat incarcerata: dum deferretur à Dæmone suo reuertendo à ludis prædictis in itinere antequam peruenirent ad domum, dum esset vicina oppido patriæ suæ audiuit pulsare campanam de mane pro Aue Maria. vnde Dæmon necesse habuit illam deponere & discedere, quam deposuit statim & dimisit in quodam agro iuxta quandam ripam, vbi erant spineta quædam, & in dicto loco ipsa misera mulier necesse habuit expectare vsque ad mane: quò lux clara appareret: sed fortuna profuit sibi: quia illa die in aurora, & in diluculo quidam iuuenis illius oppidi ibat ad alium locum ibi vicinum, quem ipsa videns transeuntem cognouit atque vocauit nomine proprio, quod audiēs iuuenis primo facie timuit aliquātulum: sed videns postea mulierem ipsam, quæ feminuda erat à femoribus suprà & crinibus sparsis capillata tota magis obstupuit, nec audebat ad ipsam accedere: nihilominus illa adeò benignè & humiliter ipsum rogauit vt accederet ad illam, quòd venit & interrogauit eandem postquam illam recognouit, cur illic ita sola moraretur in ea forma: cui illa dixit quòd tota nocte asellum suum, quem perdiderat, perquisierat & nunquam potuit illum inuenire: cui iuuenis subridens minùsque credens dixit: hoc enim aliud sibi querit quàm aselli inquisitio: qui querit asellum vadit cum tocio: & non sola sic feminuda & capillata: aliud est quod quærebas dixit ipse: dicas mihi veritatem si vis quòd adiuuem te: vnde venis, vbi fuisti, quid facis hîc sola? quis te adduxit, dicas mihi omnia, si vis habere suffragium & ero tibi secretus & fidus?

Lassa & fatigata à choreis domum redeunt Sortilegæ.

¶ Tunc mulier ipsa, Lucretia nuncupata, quæ erat satis pinguis & pulchra, licèt satis timeret fœminam viri & suorum consanguineorum, confessa est de iuuene illo rogando ipsum priùs summis precibus ne cuique reuelaret factũ illud, sed taceret: quia ipsa volebat pinguiora munera si elargiri: cui iuuenis sub fide promisit quòd absque dubio nulli referet, & ille futurus erit sibi secretissimus: tunc ipsa fassa est, quòd reuertebatur ea nocte à ludis Beneuentanis: & dum esset in itinere, deferretur per aërem à magistertulo suo, audito sono cãpanę, quæ pulsatur demane pro Aue Maria fuit sibi necesse, quòd illam deponeret in terram eodem loco in quo reperiebatur, quando audiuit sonum prædictum, & hoc modo ipsa sic sola reperiebatur ibi: qui iuuenis accessit ad illam & præstitit sibi opem in reuestiendo & recaptando se: deinde affeciauit illam vsque ad domũ absque eo, quòd aliquis factum illud aduerteret: pro cuius laboribus & fide mulier ipsa donauit dicto iuueni vnum par caligarum, vnum biretrum, & camisiam vnam, & certas pecias casei rogando eum iterumque iterum vt taceret: & ita promisit & tacuit rem ipsam per plures menses: deinde nescitur quò spiritu aut indignatione vel lapsu iuuentutis ductus rem ipsam secreto modo cum vno, deinde cum altero propalauit: adeò quòd paulatim res deuenit ad notitiam curię: vnde mulier ipsa capta, & cum aliis incarcerata fuit, & iuuenis ille vt testis omnia hæc medio iuramento, depositit: adeò quòd ipsa quoque post multa facinus suum diutius tergiuersare non potuit. ego tamẽ illarũ sententiis interesse nõ potui: quia necesse mihi fuit ad vrbẽ reuerti, illáque dimisi earum iudici ordinario, vt institiam faceret: sed cũcta præfato Domino Abbati prout inueneram, qui mandauit suo Locum tenenti, vt de ipsis iustitiã faceret: & idẽ ad paucos dies retulerunt mihi, quod vitam suã finierunt flãmis: istarum vnguenta vidi atque tetigi, & quasdã alias maleficas mixturas: quib. grauissimas ægritudines in humanis corporibus inferebant. & illud etiam vidi, quo hominẽ ad earũ libitũ in furorẽ & insaniam inducebant quæ omnia mandaui igne comburi. Ex quibus omnibus manifestè deprehẽdi potest, quòd verè & corporaliter deferuntur, non autem in spiritu illudunrur:

ad

ad quid enim opus erat quòd illa prior cõquereretur de lassitudine corporis & mẽbrorum postquã reuersa erat à ludis: vbi dixit quòd per tres vel quatuor dies se malè habebat in corpore ꝓpter magnos labores dictarũ choreatũ, si in spiritu dũtaxat fuisset apprehẽsa illusione illa, nõ erat opus quòd cõquereretur de corpore & nimio labore, quia corpus nõ laborat in somniis, sed animus duntaxat. *vt. d. c. episc.* Altera etiã mulier, de qua in vltimo exẽplo, non fuisset comperta sola in illo loco nisi fuisset in corpore: vt ex prædictis patet. Sed quæro nunc, quare est quòd in ista secta vt plurimum sunt mulieres, viri autem rarò sunt? Resp. plures redduntur rationes per doc. prima est, quòd mulier tanquã debilior & fragilior facilius decipitur à Diabolo, & credit omnia, quæ sibi persuadentur. *c. sicut de verbo. signi. c. 1. de cland. despon. & habetur. Gen. iij. c.* vbi Diabolus serpens priùs decepit mulierem, quàm virum: eò quia magis credula fuit. Alia potest esse ratio, quòd hoc faciunt propter explendã libidinem carnis, quam alio modo non possent absque ignominia satiare: isto enim modo capiũt delectationem cũ Dęmone, & complent desiderium suũ absque eo quòd contra ipsas insurgat infamia, vt ex plurium ipsarum mulierum confessionibus accepi, si ũ ista subtiliter indagare. Quidã alij dixerunt, quòd mulier est magis vana & curiosa, & magis familiaris Diabolo, quàm sit vir, & quę minùs timet transgressionẽ præcepti superioris quàm vir, eo quòd magis regitur voluntate, appetitu & sẽsualitate quàm ratione: *vt habetur. xxiij. q. vij. quod proposuisti. 2. q. 7. add. & c. mulier. & per gl. in d. c. 1. de cland. desp. & d. c. in. super Gen. & ibi per sacros doc.* Ex prædictis itaque cõcludo cõclusionẽ ipsã esse sufficienter probatã, cui non habent obstare quędã, quæ superiùs in contrariũ adducebãtur. Et primò, non obstat tex. *in. d. c. episc.* super quo tenẽres cõtrariũ se omnes fundãt, cui licèt per alios doc. antiquos & moder. fuerint datæ plures respõsiones, ad vnũ tamen tẽdentes, scilicet, quòd ille text. nõ loquitur de secta ista strigũ, sed de alia lõge diuersa ab ista. Ego tamẽ idem comprobando alio modo respõdebo ad illum tex. declarando literam & mentem illius concilij: & antequam ad vlteriora procedã præmitto, quòd omnis lex recipit interpretationem

ȝ ratione ſua, maximè quando ratio in lege reperitur expreſſa, quę magis attendẽda eſt, quam dictũ legis. *l. adigere. § quãuis ff. de iur. patro. l. cum pater. §. dulciſſimis. ff. de leg. y. l. milites prohibentur. & l. milites agrũ. in prin. ff. de re milit. l. nomen. l. ſi ff. de le. iij. & Bar. in l. ij §. videndum. ff. ad tertul. idẽ Bar. in l. omnes. populi. in. vij. q. principali. ff. de iuſti. & iur. Bar. in l. ſi conſtante. in. v. col. in. vij. & ix q. ff. ſolu. mat. & in. l. ſi vero. §. de viro eo. ti. & in. l. 1. C. quæ ſit lon. cõ. & ȝ. diſtin. c. conſuetudo per Gemi. [illegible]. vbi periculum. in. ij. not. de elec. lib. vi. & eſt glo. not. in Clem. 1. de elec. in v. rſi. eligatur. & glo. in. d. c. conſuetudo. ȝ diſt.* Ideo dicunt doc. quòd cui nõ conuenit ratio legis, minùs conuenit ipſa lex. *d. l. cùm pater. §. dulciſſimis. & d. l. nomen. in fi. & d. l. milites. la prima. & la. y ff de re mili.* Quibus præmiſſis dico, quòd ratio principalis illius c. & intentio concilij Ancyrani nõ fuit velle impugnare & habere pro impoſſibili, quòd dæmon Deo permittẽte nõn poſſit hominem corporaliter deferre de loco ad locũ motu locali: quia ſi fuiſſet iſtius intentionis dixiſſet cõtra cõmunem omniũ Theologorũ & canoniſtarũ ſententiã, imò cõtra tex. proprium ſãcti Euangelij *Matthei. iij Luc. iv. Marc. 1. c. in prin.* vbi apparet quòd Diabolus tentando Chriſtum, qui erat Deus & homo naturalis, detulit ipſum corporaliter ſuper pinnaculum templi, & in montem excelſum, *vt latius infrà dicemus.* Intentio igitur finalis illius concilij *in illo tex. Illud etiã non eſt omittendũ &c.* fuit velle improbare & damnare errorem illũ, in quo erant mulieres illæ ſceleratę, *de quibus ibi*, quę erant hæreticæ & in ſua obſtinata opinione damnatę: & quę fuit ratio principalis atque finalis, quare Concilium illud declarauit mulieres illas eſſe hæreticas & damnatas. Nõ dico principalis fuit illa, quam ponit ibi tex. videlicet Cùm aliquid diuinitatis aut numinis eſſe extra vnũ Deũ arbitrantur hæc eſt ratio principalis, quę facit illas eſſe [illegible] melius declaro ſic, Concilium illud in princ. text. ponit generale edictum, quo mandat omnib Epiſcopis & clericis, vt ſũmo ſtudio elaborẽt pernicioſam ſortilegam & magicã artẽ ex parochiis ſuis penitus eradicare. & ſic primò improbat artẽ: deinde deuenit ad ſpecie. ſ. ad homines illius artis peritos, dũ dicit. quòd ſi aliquem virum aut mulierem huiuſmodi ſceleris ſe-

Catorem

ctatorem inueniâtturpiter dehonestatum ex parochiis suis deiciant, quia subuersus est, & his etiam qui similis est sibi subuersi sunt omnes, & à Diabolo captiui tenentur, quæ relicto creatore suo Diaboli suffragia quærunt: & ideò à tali peste debent mundari sanctæ Ecclesiæ. hîc enim remanet completa oratio primæ partis capituli, vbi Concilium mandat extirpari hanc reprobam artem magicã & sortilegam, & illius professos turpiter dehonestatos; & externos à fide catholica ex omnibus parochiis suis expelli, ad hoc vt sancta Ecclesia à tali peste liberetur: Deinde incipit secunda pars ibi, *illud etiam non est omittendum, quòd quædam scelerate mulieres retrò post Sathanam conuerse &c.* vbi Concilium prædictum mutauit sermonem & posuit alium casum diuersum a precedenti: quod patet ibi dum dicit, *illud non est omittendum quòd quædam scelerate mulieres &c.* ex. ibi in princ. locutus fuit de mulieribus, quæ artem magicam & sortilegam profitentur ibi dum dicit. *si aliquam virum, aut mulierem huiusmodi colere &c.* si enim concilium prædictum in illa secunda parte voluisset intelligere de eisdem mulieribus de quibus fuerat facta mentio in principio, tex. non dixisset per illa videlicet *quædã scelerate mulieres &c.* sed dixisset per aliqua verba repetitiua earundem personarum & qualitatũ. videlicet *eadem ipsa dicta* vel *predicta*: vel alia similia verba: ex quo enim tex. in dicta, secunda parte non fuit locutus per verba repetitua sed per diuersa, & diuersum sensum, & casum, de non fuit, fatendum est de necessitate quòd ille sit diuersus casus à præcedenti, & sic diuersa species personarum: & quòd ita verum clariùs demonstrabitur infra. Concilium igitur deueniendo ad secundam partem exponit istarum mulierum professionem, & qualiter sub falsis illusionibus & fantasmatibus illudentur à Dæmone: deinde enumerat quasdam operationes, quas mulieres ille professantur facere cum Diana vel Herodiade deabus suis, quarum illusionibus ad illarũ secuitium euocãtur & nocturnis horis accedere profitentur: sed vtinam hæ solæ in sua perfidia perissent, & non multas alias ad illarum interitum pertraxissent: deinde ponit modum infidelitatis. & errorem exprimit, quòd principaliter deducuntur in hæresim, dum

dicit

dicit: *nam innumera multitudo hac falsa opinione decepta hæc vera esse credunt.* scilicet quia putant Dianam & Herodiadem esse veras Deas: & posse illa opera, de quibus ibi perficere & credendo à recta fide deuiant, & errore paganorum inuoluuntur. Ratio finalis & principalis omnium supradictorum operum, & damnatę credulitates, ex qua dicuntur hæreticæ nunc ponitur, dum dicitur. *Cùm aliquid diuinitatis aut numinis extra vnum Deũ arbitrantur*, & huc vsque perficitur secunda oratio & dictum illius secundæ partis: deinde sequitur improbatio illarum falsæ opinionis & erroris prædicti. Ratio igitur finalis est illa, quam proximè dixi, ex qua omnes alij errors & illusiones successiuè dependent, cùm credunt illas Dianã & Herodiadem esse veras deas, & in eis multũ diuinitatis & numinis esse: & iste est verus intellectus illius capituli, si bene consideretur in verbis & in mente. Stante igitur ratione prædicta expressa secundùm illam verba ipsius legis sunt interpretanda: & vbi ratio ipsa non conuenit lex quoque omnino cessat *d.l.cùm pater. §. dulcissimis ff. de leg. 2. l. hac actio. & ibi Bart. ff. de calũ. l. is qui animo. ff. de acquiren. possess.* Ratio autẽ prædicta non condicta non conuenit neque verificari potest in hac secta strigum & maleficum quippe, quia ipsi vel ipsæ non decipiuntur ista falsa opinione, putantes inseruire deabus illis, & extra vnum Deum aliquid numinis esse: sed ipse vident cognoscunt & apprehendunt expressè quòd istarum Princeps cui inseruiunt & quòd obediunt & adorant, est Diabolus inferni inferior Deo, & inimicus Dei: sed illis inseruiunt relicto creatore propter mundi vanitates ad explendas illarum libidines. *d.c. Episcopi in princ. & c. si quis Episcopus eadem. q. 5.* si enim ratio ipsa *de qua suprà* istis strigimagis non conuenit verba legis & illius dispositio minus conuenire debet, per ea quæ proximè dicta sunt, eo maximè. Quia ratio legis determinata restringit dictum legis: vt illa duntaxat lex ipsa comprehendat, ad quæ ratio illa naturaliter adaptari potest: & non vltra *d.l.eum pater. §. dulcissimi. & l. hac actio. & ibi Barto. ff. de calumnia. & l. is qui animo ff. de acquiren. possess. & prima distin. consuetudo. & not. glo. in Clemen. pri. de elec. & per Geminia. in c. vbi periculum. in prin. eo. tit. lib. 6.* Cùm

Ratio legis principalis est attendenda.

autem istæ sint exclusæ à ratione, dicuntur esse exclusæ à legis dispositione per ea quæ suprà diximus: nec obstãt exempla & auctoritates, quas textus inferiùs deducit de Paulo & Ezechiele: quia illa omnia referuntur ad secta illam: de qua ibi, non autem ad strigas siue maleficas: de quibus nec fit tamen, quòd strigæ istæ & maleficæ in quibusdam conueniunt cum mulieribus illis, *de quibus in d. c. Episcopi in secunda parte.* in hoc, conueniunt, quia vtraque secta inserit Diabolo, etiam illius imperio gubernatur: sed vna scienter, altera ignoranter: vna decipitur, altera decipit. Conueniunt & in alio: quia quòd ad effectum æternæ damnationis ita sunt damnatæ illæ, sicut istæ: nec Dæmones habent imperium super illis sicut super istis, & eodem modo illæ sunt ei mancipandæ & deuouendæ extra Parochias, sicut istæ strigimagæ: quia omnes sunt damnationi æternæ sequuturæ: aliquibus conueniunt & æquiparantur: ergo in omnibus debent esse equiparatæ: quia data diuersitate rationis datur tãdiuersitas iuris: *vt supra diximus & dicemus etiam infrà eo. tit. q. 2.* dum declarabitur materia poculorum, siue venenorum: & vt dixi extra communionem fidelium ponit, sanctè illæ, sicut istæ & omnes tanquam oues morbosæ sunt penitùs à Christi fidelibus euitandæ, ne totas oues morbo illo inficiant. *l. 1. C. de sum. Trin. & fid. cath. quisquis C. de apost.* quia omnes sunt eiusdem diabolicæ religionis: sed diuersæ professionis & habitus, vnus quidam in corpore, & ordinis professæ, sicut monachi & monachæ Christianæ religionis diuersos ordines professionis accipiunt, ad vnum tamen diuinum cultum omnes tendentes: ita isti damnati diuersos ordines & ritus accipiunt & sub diuersis ordinibus & moribus diabolo inseruiunt & diuersis quoque nominibus nuncupãtur: quidã sunt hæretici, qui dam manichæi: alii verò apostatæ: alii schismatici, Donatistæ, & similes; *de quib. in l. manichæi. C. de hæret. & l. 1. & l. hi qui sanct. C. de apost. & habetur per gl. Abb. & alios doctores & in c. 1. de apost. & de schis.* & hoc est quod in effectu voluit dicere rex. *in c. excommunicamus de hæret. vbi dixit. facies quidẽ habentes diuersas, caudas autẽ adinuicẽ colligatas,* quia de vanitate cõueniũt in idipsũ, per *facies* dico *diuersas* intellectu de diuersis ordinib⁹ sortilegorũ per *caudas* colligatas

intellexit de vnico cultu eiusdem Diabolicæ religionis: quia omnia eorũ opera tendunt ad cultum Sathanæ, siue in mente & intellectu, siue in corpore fiant. ad hoc vide quæ dixi §. *in pri. euidẽtiali huius. q.* Illæ igitur mulieres *de quib. in d. c. epist.* dicũtur propriè hæreticæ ex quo perstitũt in illo errore, putantes aliquid numinis esse in illis deabus, & illas esse veras deas relicto Deo saluatore nostro, *vt in. c. 1. de sum. tri. & c. xxi. q. ij. qui sine saluatore. & firmissimè de hæreti.* Istæ verò strigimagæ, magi, & sortilegi, quæ scienter ex propria malitia peccant, relinquentes diuinũ cultum & Christi fidẽ & scienter ad hæretes Diabolo, quẽ sciunt & cognoscunt Diabolũ infernalẽ & inimicũ Dei non dicũtur propriè & strictè hæreticæ, quia nullo dicuntur errore seductæ, sed potiùs apostatæ & perfidæ: quia sciẽter propria temeritate recesserunt à fide Christi, quãuis ista earũ apostasia longo tẽpore indurata & pertinaciter defensata transit in hæresim *vt diximus. §. xii. q. ij. & dicũt gl. & doc. in rub. extra de apostat. & habetur per imperatorem in. l. 1. & hi qui fuerãt. C. eo. tit.* vbi apostatæ propriè dicũtur, qui sciẽter & propria auctoritate siuè potiùs temeritate retrocedũt à fide Christiana, *vt habetur in d. l. 1. & in gl. rub. & in. c. 1 extra eo. tit. & per S. Tho. in secũda secundæ q. xcv. art. v. & vi. in fine. de superst.* ad quæ faciunt quæ diximus. §. *in primo euidentiali & §. etiam. q. ij.* *Strigesque & magæ apostatæ differunt.*

¶ Et nota vnũ valde singulare, quòd istorũ apostatarũ duæ sunt speciẽs: vna est quæ simpliciter retrocedit à fidẽ, & sequitur cultũ & obediẽciã Demonis: altera est, quæ postquàm Christi fidẽ abnegando postergauit, & deiecit ex corde suo, interũ se baptizat expressè in nomine Diaboli: & aliud nomẽ sibi superimponit, licèt vtraque species sit damnata: prior tamen, si peccatũ suum reuocat, admittitur ad pœnitentiã & euitat pœnas corporales, sicut hæreticus abiurãs *ideos. C. de hæret.* secunda verò species nũquã admittitur ad pœnitentiam in foro iudiciali, ex qua possit pœnas corporales, etiam si millies abiuraret professionem illam, & vellet ad Christi fidem reuerti, non auditur quo ad istum effectum: & iste *est text. valde not. ad hoc in d. leg. hi qui fuerãt. & ibi gloss. Cod. de apostat.* eodem modo irremissibiliter puniuntur, qui abnegato baptismate Christiano Iudæi effecti sunt, & inter

Iudæos commorantur. *vt in l.1. C.de apoſta.* Quò ad animam verò in foro conſcientiæ admittitur pœnitentia iſtorum ab Eccleſia & aliorum quoruncumque, *vt not. in d.l.Manichos per doc. & habetur in cap. ad abolendam & c.firmiſſimè de hæret.per gl.in c.excommunicamus el. ij. eo. tit. & c.ſuper eo.titu.lib.6. & diximus ſuprà tit.1. q. 5. circa finem.* & iſta ſit prima differentia quæ reperitur inter iſtas, quo ad nomen & ordinem profeſſionis.

Apoſtata quo caſu hæretico ſit deterioris conditionis.

¶ Secundò differunt in modo profitendi: quia ille de quibus in d.c.Epiſcopi non faciunt profeſſionem expreſſam cum Dæmone ſicut iſte, nec credunt inſeruire dæmoni: ſed deluduntur ſub ſpecie boni & propterea dicit rex. ibi quòd Diabolus poſtquam illarum mentem captiuatam tenet transformat ſe in diuerſas ſpecies perſonarum. Tertiò differunt: quia illæ nulla conficiunt ſortilegia nec maleficia in humanis aut brutorum corporibus, & nemini nocent niſi ſibi ipſis, & propterea non dicuntur maleficæ ſed hæreticæ. iſtæ verò ſunt deterioris conditionis: quia nocent multis per diuerſa maleficia: *vt latiùs ſuprà vidiſtis in 2.3.q.*

¶ Quartò diſconueniunt in hoc, quia non reperitur quòd illę aliquę maleficiatũ curauerint, & ipſa maleficia contrariis maleficiis abſtulerunt: iſtæ verò publicè incũbunt curæ & medelis maleficiatorum & poſtquàm aliquem dicto morbo curauerint ſæpius indicant maleficiatum ſaltem aliquibus medicis *vt habetur per S. Aug. in lib.10. de ciuit. Dei. & in 3. de Trin. & S. Thom. in d. queſt. 5. prima partis tract. qq. in titu. de mira. & habetur 26. q. 5. nec mirum. §. necromanti. ver. ad hæc omnia.*

¶ Quintò quia illa licet inſeruiant Dæmoni virtualiter tamen inſeruiunt ſub forma deorum & bonorum numinum: iſtæ verò proprio Dæmoni ſedenti in ſolio maieſtatis, cui vt vero & vnico Principi reddunt obedientiam, *vt ſuprà latiùs diximus in 2. & 3. q.* Sexto quia non apparet quòd illæ *de quibus in d.c.Epiſcopi.* accedant ad ludos & exerceant ibi choreas & ſaltationes, & demũ coitum carnalẽ habeant cùm ſicut iſte *per ea quæ ſuprà latiùs in hac q. concluſimus & per S. Thom. d.q.5.* Septimò diſcordãt in hoc quia illę nulla celebrãt ſacrificia nullaſq; imagines offerunt neque baptizant: aut reſponſa petunt: iſtæ vero

verò cuncta opera huiusmodi faciunt vt supra latè vidistis in 2.& 3.q.& in hac etiã in primo,& 2.fundamẽto.

¶ Et quòd sint diuersi ordinis specie differentes apparet ex diuersitate tractatuum & capitulorum & etiam auctorum.ea enim quæ disponuntur in d.c. Episcopi decreta fuerunt in concilio Aquiren. dispositio autem c. nec mirum sumpta fuit ex doctrina textualium. S. Aug. *in lib.*10.*de Ciuit. Dei.* cùm igitur ex diuersis auctoribus temporibus & causis decreta ipsa statuta fuerint superflua fuisset alterius decisio si vtrumque eundem casum comprehenderet vel decidere.cõtra no. in §. quibus in prima constitu. c.& in c. si Papa.de priuileg. lib. 6.ne igitur istud inconueniens superfluitatis succedat dicamus quod c. Episcopi loquatur de diuersa specie mulierũ ab ista & ab illa de qua *in d.c.nec mirum.* maximè cùm in veritate plures reperiuntur, species & diuersæ professorũ sub hac diabolica religione vt suprà dictum est in primo euidẽtiali.Sed cõtra prædicta oppono, & dico quod imò. *d.c. Episcopi.* loquitur de istis strigimagis masculis & fœminis & de omnibus sortilegis,vt apparet in princ.ipsius. c.dũ dicitur quòd Episcopi & eorũ ministri curã habeãt sortilegã & magicã artẽ à zabulo inuentã extirpare,& si aliquẽ virũ aut mulierem huiusmodi sceleris sectatorem inuenerint ex parochiis suis omni studio eliminare & deiicere curent. fol. verum est quòd omnes illi qui sunt diabolicę religionis & sub illius obedientia, debent à limine ecclesiarum & à Christi fideliũ cõmunione repelli siue sunt hæretici, siue schismatici, siue apostatæ, magi, necromantici, sortilegi cuiuscunque sunt ordinis & gradus,aut quocunque nomine nuncupentur,quò ad hoc vt à fidelium Christi consortio separentur omnes æquiparãtur ex quo omnes dãnati sunt. vtt dicuntur veluti oues morbosæ & ab ouili Christi fidelium penitùs externæ,& merito sunt igitur ab ipsorum cõsortio separandæ:*vt l.2. C.de sum.Trint.& l.hoi qui scãm.C.de apostat.firmissimè & c. ad abolendã.extra de haret.& in Clem.1.eo. tit. & d.c.Episprin.*licet enim qui adhoc sint æquiparati, nõ sequitur ergo quòd quo ad omnia censeantur esse æquiparati:*vt no. in c.excõmunicamus in prine.el. primo & lo. 2. de haret.* licet enim iurisflator in princ.d. c. fecerit mẽtionẽ de hac se-

Diabolica secta professores exterminandi.

do, nihilominus postea de loquitur de illis mulieribus in specie mutauit casum in facto *in ver. ibi illud etiam non est omittendum, quòd quædam scelerata mulieres retro post Sathanam conuersæ &c.* qui est diuersus à præcedenti, vt patet ex his, quæ tradit S. Tho. *in d. q. 5. prima partis trac. qq. tit. de miracu.* vbi dicit quòd Dæmones possunt miraculiter in nobis operari dupliciter: vno modo per veram corporis trãsmutationẽ, & per veros effectus corporeos. Alio modo per apparentiam & illusionem sensuum ex aliqua immutatione imaginationis, per quæ verba voluit intelligere de vtraq; mulierũ secta, subiungens etiã quòd neutra tamẽ ipsarũ operatio est miraculosa, sed ex rebus naturalibus & per modum artis Dæmonis subtilitate inuentas: & hæc sufficiant quo ad solutionem oppositionis factæ *dell. c. Episcopi.* Ad illud secundum dico, dum adducitur illud inconueniens quòd Dæmon portare posset &c. Solum colligitur ex his quæ dicit S. Thom. *in d. q. quar. respondeo in tit. de miracu.* vbi dicit quòd Dæmones multa possent facere, quæ nobis viderentur esse miracula, tamen ea facerent eorũ naturali virtute & ex rebus naturalibus, si a Deo facere permitterẽtur: sed quia non permittuntur, imò ea facere non possunt, quæ quidẽ facultas fuit illis adempta per passionem Domini nostri Iesu Christi, vide ibi: vt singulariter dixit S. Bonau. *in 3. sent. dist. 19. q. 3. & diximus supra q. præcedenti.* nec est mirãdum, si Dæmon strigimagas & alios suos professos defert corporaliter: quia id facere potest Deo permittente: ex quo sunt omnes gregis diabolici: vt latius diximus supra ea. quæst. in 4. fundamẽto ipsius vltimæ opi. & retuli supra in vltimo fundamento eiusdẽ post septimã differentiam. in d. c. Episcopi & secta strigarũ. Pro quo optimè facit dicti illud S. Bon. *in 3. senten. dist. 19. q. 3. in 22. & 23. de quo diximus supra q. prox. a. contrario sensu.* si enim diaboli potentia fuit depressa & debilitata per passionem Domini nostri Iesu Christi, à quo fit manus attrahẽs penitus abscissa, manus verò cõpellens debilitata: & eius vires coãgustatæ fuere illud est verũ respectu Christianorum pro quibus effusus fuit ille sãguis pretiosus: illi verò qui sũt extra baptismũ, & abnegarũt fidem Christi sicut Pagani sunt reputandi & sunt extra omnẽ gratiam & beneficiũ salutis vt *d. c. firmissimè. de hæret. & l. hi qui sanctã C. de*

Dæmones possunt in nobis diuersis modis mirabiliter operari.

*cessa*t ergo sequitur quòd diaboli potẽtia, quo ad illos, remanet illa: scilicet cõsonãs ipsos deferre porcos ad libitũ accelente maximè ipsarũ mulierũ voluntate & cõsensu.

¶ A tertium dico quòd Dæmones non possunt extendere corũ vires contra iustitiã humanã & eripere captiuos de manibus publicæ iustitiæ: quia Deus non permitteret *dicit S. Aug. lib. 10. de ciui. Dei & S. Thom. 1. q. in tit. de mirac.* quas sequeretur quòd Dæmonis potentia, esset supra diuinam, & quòd iustitia omnino periret: & iura omnia subuerterentur, quod Deus nullo modo patitur, *vt dicit Thom. vide dicta supra eo. q. 5.* Ad quartum non negatur immò cõceditur, quòd Dæmones possũt mirabilia operari in imaginatiua & humano intellectu, quæ verisimilima sunt & vera vndique esse videantur: ex hoc tamen non sequitur quòd non possint aliquas operationes naturales efficere & mouere corpora inferiora: *vt dictum fuit supra in primo fundamento: & etiã in secundo huius conclusionis, & S. Tho. in 4. q. 5. ver. respondeo,* vbi dicit quòd Dæmones possunt mirabiliter in nobis operari dupliciter vno modo per veram corporis transmutationem: alio modo per præstigiosam mẽtis illusionem & formas apparentes vsurpando *in 4. Epistolæ. 2. parte.* Ad quintum dicendum datur de illo exemplo respõdeo quando Dæmones facilè possunt homines decipere, dum capiunt mulieres ad ludos prædictos, & illorum sacrificia celebranda, necesse est quòd habeant mulierem in corpore & earũ naturali forma, si ea quæ capiunt perficere volunt & propterea ne sequatur scandalum aut periculum cõtra ipsas Sathanas mittit aliũ Dæmonẽ in forma succubi quæ iacet ad latus mariti loco vxoris quoties cõtingit ea vxoris officia in thoro cõiugali etiã cõactus subire nõ denegat sed libẽter appetit & adeò se bene accõmodat quòd quẽquã etiã sapientissimũ falleret. vide S. Tho. *in 4. q. 5.* & dixi *supra in primo fundamento cõclusionis & in 2. euidentia.* dum dixi de operationibus incubonũ & succubonum: Nempe velle quòd hi qui tenent aliam opinionem quod deferũtur solũ spiritũ, reducerẽt nihil intellectũ illũ ad practicã. Aut enim volũt quòd Dæmõ capiat partẽ spiritus & animę quia spiritus hominis idẽ est quòd anima, *vt no. declar. Arc. in c. Moyses. 32. q. 2.* & Loc facere nõ põt, quia anima est vnica in substantia, & indiuisibilis & nullã recipit

1. *Obiectionis solutio.*

4. *Obiect. Solutio.*

Dæmones in locum vxoris malefici succubant viro.

diuisionē in quantitate, nec in qualitate: vt dicit Philos. *in primo de anima. & est gl. not. & ibi Abb. in c. 1. de sum. trin. in ver. simplex. & Var. in l. stipulationes non diuiduntur ff. de verb. obli. in 3. opp.* vbi dicit quòd anima est indiuisibilis, & est tota in toto & tota in qualibet parte corporis: aut volunt, quòd dæmon capiat totum spiritum siue totam animam, & necesse esset quò remaneret hominis cadauer. & sic mortuum absente anima, & sequeretur maius inconueniens quia esset in potestate dæmonis auferre vitam homini, & illi defuncto restituere, & sic mortuum suscitare: quòd est impossibile quia solus Deus hoc facere potest: & nulla creatura, neque angelica, neque humana, habet hanc facultatem suscitandi mortuū *vt dicam. T. in x. q.* vnde non video quomodo illorum opinio possit saluari intelligendo de strigibus & magis: & si tu diceres, non dico quòd dæmon auferat totam, nec partem animæ, sed deludit dormientem per illa signa præstigiosa, formata in intellectu præsentata per immutationem imaginationis, quòd facere potest dæmon. tunc respond. quòd est impossibile, vt tot naturales operationes, quæ fiunt per istam sectam strigimagarum, maleficorum & aliorum similium fieri possunt in spiritu solo, quin interueniat corpus & membra naturalia: quomodo enim possent in congregationibus & ludis prædictis tot choreas, reuerentias, & retrogradas saltationes efficere nisi corpus adesset: quomodo possent coïtum carnis implere, quē faciunt in singulis congregationibus ludis compleris, nisi corporaliter interessent: nec dicendū est quòd sit pollutio somniātis, quia dæmones possēt verè & corporaliter cum mulieribus coïtū perficere & illas quādoq; reddere prægnantes in assumptis corporib. *secundùm ea que. T. diximus in 2. euidentiali istius. q.* ergo sequitur necessariò, quòd corporaliter perficiunt coïtū: non nego tamē quòd etiam non possunt in somnijs pollui diabolo operante. Quō eriā possent illorū sacrificia & cærimonias celebrare? & imagines illis imponere si in solo spiritu hæc fierēt. quarū imaginū olim vnā vidi Romæ & manibus palpaui: & erat vera species materialis habēs materiā & formā, & formata erat ex quibusdam mixturis mihi ignoris: quomodo etiā possent tot maleficia

Impossibilis operatio Strigum in spiritu solo.

cia & sortilegia contra humana corpora fabricare, nisi corporaliter interessent? in spiritu enim ei in somniis nemini vnquam vidi iniuriã fieri, nec occidi quẽquam. Cùm igitur operationes istæ & aliæ huiusmodi, quæ sũt naturales & corporeæ, non possunt fieri nisi per corpus & mẽbra: ergo sequitur quòd strigimagæ & aliis similes deferuntur & interfunt corporaliter & in spiritu sólo: & per illa sũ expedit' de ista septima difficili quæstione.

CAP. VIII.

SVMMARIVM.

1 *Diabo. aut sortilegus an possit nocare corporib. Christianorũ.*
2 *Maleficium potest solis verbis perfici.*

OCTAVO quæro, si dæmon per se non potest nocere corporibus Christianorum, qui non sũt de sua religione: quia Deus id non permittit, vnde fit, quòd sæpius infantes ad latus parentũ & in propriis gremiis matrũ reperiuntur quandoque suppressi: & eorũ corpuscula consessia & mutilata, aut aliqua alia intrinseca ęgritudine polluta, ex qua sæpius polluũtur. Sol. dic, quòd licèt dæmon per seipsum corporibus Christianorũ nocere nõ possit ad illos maleficiãdũ, vtitur instrumẽto maleficæ siue magi, qui vel quæ cũ vnctionibus, pulueribus, cæterisq; mixturis maleficis, & venenis prædictis infantibus & aliis in occultæ noctis silẽtio, dũ dormiunt parentes, & omnes quiescunt, ipse dæmon aperit ostia, etiam si fortissimis ferris clausa essent, & illas maleficas intromittit, per ostium dico, aut quandoque per fenestras in domo maleficiãdi, quos sic intromissos instruit quomodo facere debeant, & ne lux candelæ aut lucernæ impediat maleficum ne discoperiatur aut cognoscatur à maleficiando ipse demũ in assumpta forma felis siue gattæ lucernã, lampadem, siue candelam, quã lucentem reperit illicò extinguit, vt maleficus ipse cõmodius possit maleficia sua perficere, quibus peractis maleficus tutus abit: dæmon verò vt facilius illinc recedere possit aperit ostia, deinde, reclaudit prout ante illa reperterat: nec putes (vt quidam ignari vulgares asserunt) quod ipse striges seu malefici transformẽt seipsum in speciẽ gattę aut alterius animalis bruti: quia hoc est impossibile dæmoni quòd possit hominẽ trãsformare in alterã speciem:

Diabolus aut Sortilegus an nocere possint corporibus Christianorũ.

vt diximus suprà q. præceden. & dicemus infra eo. q. x. bene verum est quòd ipsem et dæmon assumit illas varias formas & facit operationes illas, de quibus suprà, secundũ quod declarat *S. Aug. in lib. x. de ciui. Dei & in 3. de trini. & S. Thom. 4 q. v prime partis. qq. disput. in tit. de mirac. & S. Bonauen. sup. 3. sententiarum. q. 3. & in c. Episcopi. 26. q. 5.* Et facilius & sine periculo ipsi malefici possint perficere dicta eorum maleficia dæmon est illis præuius & tanquam dux in tenebris, quos ducit ad lectum maleficiandi, discooperit pannos & ostendit omnia, quæ facienda sunt dormientibus omnibus, quibus ipse Dæmon imponere potest cuiusdam capud semina quædam aut puluueres, ex quibus inducitur profundus somnus: quibus sic dormientibus introducit maleficum, & omnia perficit: & hoc ego aliàs referri audiui à duabus mulieribus maleficis, quas pro maleficis huiusmodi præ manibus examinandas accepi: & est verisimile, quòd ita sit quia nunquam reperi, nec audiui quòd aliquis maleficus siue malefica fuerit vnquam apprehensus in flagranti crimine, & videtur quodammodo impossibile, quòd euntes in domos alienas & per secreta domus nocturno tempore clausis ostiis atque fenestris possent ita turè in obscuris tenebris ingredi, & euadere absque aliquo rumore vel scandalo, nisi haberent ducem Dæmonem, qui illas in operibus ipsis saluas redderet.

¶ Quandoque nullo veneni haustu, vel mixtura in corpore vel extra corpus adiecta: sed sola potentia carminis & verborum perficitur maleficium: *vt habetur in. c. nec mirum. §. magi. 26. q. v. vbi tex. refert dictum Lucani:*

Mens hausti nulla sanie pollutæ veneni, &c.

¶ Et ego aliàs vidi Romæ quẽdam magnum excellentissimum Græcum tempore Adriani. Vt antequam peruenirent ad vrbem Ponti ipse qui solis verbis compresserat vires cuiusdam ferocissimi tauri existe[illegible]to in loco syluestri, quem sic affixum (vt ita dixerim) & humiliatum apprehendit per cornua, & cordula quadam satis debili, arte tamen magica fabricata, taurum ipsum ligatum quò voluit, adduxit media nocte circiter quatuor aut quinque milliaribus: & hæc notoria sunt quæ visa fuerunt per ducentos & vltra viros quem posteà habui

habui in carceribus capitolinis examinandum: & omnia alia & maiora quoque ingenuè fatebatur verborum potentia efficere posse, quod tamen postea euasit imperfecto examine fauoribus populi Romani & quorundam magnatum.

CAP. IX.

SVMMARIVM.

1 *Sortilegi quare incarcerati & in publica custodia detenti non vtantur arte sua.*

2 *Sortilegi qualiter cognoscantur vere vel ficte pœnitere.*

3 *Deus quandoque impedit diabolicam operationem ad conseruationem Christianæ religionis.*

QVÆRO quare est, quòd postquam isti malefici & strigimagæ sunt in manibus publicæ iustitiæ incarcerati non faciunt se corporaliter deferri à dæmonibus in quibus iacent, vt possint saluare vitam & euadere pœnas corporales, quòd quidam iudices curiosi quandoque tentarunt experientiam rei videre, & tamen nihil fecerint: quia post multa viderunt ex eorum sortilegiis nullum penitus effectum sortiri huiusmodi corporalis delationis: & propterea multi tenuerunt quòd ipsi malefici & strigimagæ corporaliter deferri non possunt à dæmone. Pro solutione istius q. re. tenenda rationes per sacros Theologos & canonistas *in. c. nec mirum, xxvi. q. v.* prima est, quòd dæmon qui nil auidius cupit quàm animas multas lucrari: & ad tenebras inferni multifariam fraudibus homines protrahere, quàm primum videt hominem ipsum apprehensum & illius animam sub sua potestate subiectã, nil

nil aliud quærit nisi vt separetur à corpore, vt quam adhuc sub conditione retinet certam lucretur, quæ posset per pœnitétiã illius imperiti subtrer fugere & se reunire eũ Christi fidelibus: ad hoc igitur vt certam eius prædam possideat, semper quærit illius mortẽ & dissolutionem animæ à corpore: quia nonnulli quando que reperti sunt qui reuocauerunt errorẽ suũ & grauẽ susceperunt ex cõmisso crimine pœnitentiam & residuũ vitæ suæ sanctissimè duxerunt: & propterea dicunt, quòd tunc diabolus nil aliud satagit nec laborat in alio, nisi persuadẽdo maleficio vt perstat opinione & professionẽ ipsã nullatenus reuocet, sed in ea perseueret vsque ad finem vitæ: quia licèt adducatur ad furcas & super imponatur igni, ipse dæmon statim illum arripiet corporaliter & liberabit à laqueo & flammis, adeò quòd nullum penitùs dolorem patietur: & casu quo mori contingeret transibit sine pœna supplicij, & liberabit se à tot periculis huius mundi & longè maioribus gaudiis in alio sæculo fruetur cum eo: his igitur illusionibus & falsis persuasionibus ab eo præmunitus sæpius tenaciter perseverat in eius opinione: nec curat quoquo modo errorem suum reuocare & pœnitentiam agere: sed obstinatus permittit potiùs vltimo supplicio perimi.

¶ Quædam verò ex ipsis maleficis mulieribus reperiuntur, quæ erroris sui mirabiliter se pœnitere videntur, & maximis fletibus agere pœnitentiam: quæ omnia fictè peragunt nullãque gerunt in corde mestitiam aut veræ pœnitentiæ amaritudinem.

¶ Ad cognoscendum autem an verè vel fictè pœniteant maximè mulieres, quæ habent faciles lachrymas, aduertendum est ad oculos ipsarum, an in fletu & gemitu huiusmodi emittunt lachrymas, quas si non emittunt nulla adest cordis contritio: sed omnia simulatè fiunt: & aliàs audiui à quodã excellentissimo canonista, qui erat etiã optimus Theolog. & regula ista est verissima, maximè in mulieribus, quæ non laborat multùm in lacrymis & dixit mihi quòd lacrymæ ipse, sunt signa manifesta veræ & internæ pœnitentiæ: & adduxit mihi tex. *de pœni. distinct. j. c. petrus. & 2. cap. lacryma.* vbi dicitur quòd lacrymæ iuuant delictum, quòd pudor est magnus con

confiteri: *& habetur Luc. iij. cap.* &. ego aliàs habui in Tu-
cto nondũ tertius est elapsus annus Romæ in agro Sabi-
nensi dum quandã vetulam maleficam examinarem que
iam. xx. annos in ipsa professione cõpleuerat, & infinita
quodãmõ sortilegia venefica luis mixturis fabricauerat
& magnũ Christianorum numerum diuersis egritudini-
bus pollutum reddidet. at: quosdam verò occiderat raros,
vel nullos sanauerat: quę postquàm cõfessa fuit crimen,
dũ ego prosequerer illius examinationem per horas duas
& vltra, quàm maximè videbatur cõdolere de suis cõmis-
sis excessibus, & cõtinuos fletus, & suspiria cõficiebat as-
serens velle professionẽ illã omnino relinquere, & ad ve-
ram orthodoxa fidei religionẽ reuertit: veruntamen in tã-
ta fletus & suspiriorũ copia nullã vnquàm etiam mini-
mã lachrymã emittere potuit: ad quod ego aliàs instru-
ctus plurimùm aduerti: & visum fuit quid valde mirabi-
le, quòd mulier fleret sine lachrymis: & nisi vidissem for-
tassẽ nõ credidissem: licèt in viro nõ sit mirãdum, ex quo
ipsi duriores sũt in lachrymis: nõ tamen nego, quin mu-
lieres possint in multis confingere lachrymas. vt aliàs di-
xit Cato.

Instruit insidias lacrymis dum fœmina plorat.

In actu tamen pœnitẽtiæ videtur quid mirandũ sed dici
potest quòd diuina iustitia hoc agit fauore pœnitẽ-
tiæ.

¶ Secunda ratio redditur. quare non possunt euadere
quando sunt incarcerati: quia diuina iustitia tunc nõ per-
mittit Dæmonẽ posse suam naturalem potẽtiam exerce-
re illos: ne aliqui iudices & officiales curiosi, forsan vi-
dentes aliqua signa manifesta liberationis eorum inui-
tarentur ad prosequendum illorum professionem: & hoc
est quòd dixit. S. Aug. *in li. iij. de Trinit. in. x. de ciui. Dei. &.*
S. Tho. in trac. q. prima partis. q. v. in tit. de mira. & canonista
in c. nec mirum. xxvi. q. v. quòd Deus impedit potentiam
Dæmonis in quibusdam ad obseruationem Christianæ
fidei: *vt latè diximus sup. eo. tit. vij. q.* quia aliàs fides ipsa
Christiana paulatim tota subuerteretur: maiorémque
potestatem videretur habere Diabolus quàm Deus, &
iudex qui est minister *Dei xi. q. iij. nemo contemnat. &. c.*
seq. & imò tunc Deus resistit Dæmoni & illius vires com-
primit

primit per ea que nor. S. Aug. *in lib. x. de ciui. Dei*: & refert & sequitur S. Thom. *in. d. trac. qq. d. q. v. & dixi supràeo. q. vij.*

CAP. X.

SVMMARIVM.

1 *Sortilegia an hæresim sapiant manifestam, vt à iudice Ecclesiastico debeant examinari.*

2 *Deo soli reseruata quæ sint.*

3 *Damoni naturaliter conuenientia, & à Deo sibi concessa quæ sint.*

4 *Sortilegium cum hostia consecrata factum an sapiat hæresim manifestam.*

5 *Sortilegia simplicia non sapiunt hæresim.*

6 *Imagines facere ad amorem prouocandum superstitiosum dicitur potius quam hæreticum.*

7 *Sortilegium duo præsupponit consideranda.*

8 *Tentatio est præcipua Diaboli conditio.*

6 *Adoratio Diaboli sapit hæresim manifestam.*

10 *Modus & forma quibus Diabolus inuocatur est in materia sortilegij consideranda.*

11 *Sacerdotes diuina exercentes, vt contra naturam aliquid eueniat, an possint dici sortilegi.*

12 *Imagines indebitè & viliter tractantes an sint hæretici habendi.*

13 *Sortilegium cum hostia non consecrata an sit hæreticum.*

14 *Sortilegi in forma imaginis aliquem [illegible] sint manifesti hæretici.*

15 *Sortilegia in quibus reliquiæ Sanctorum admiscentur an sapiant hæresim.*

16 *Sortilegia, in quibus admiscentur essentialia, vel substantia sacramentorum Ecclesiasticorum, an*

hæresim

hæresim sapiant.

17 *Secreta cordium sortilegio inquirens hæreticus dicitur.*

18 *Sacramenta Ecclesiastica non operantur in turpem vel indebitum finem.*

19 *Sortilegia, in quibus interueniunt res benedictæ, non sapiunt hæresim.*

20 *Sortilegium multis concurrentibus censetur hæreticum.*

1. DEcimò videndum est, an & quãdo huiusmodi sortilegia & opera, maleficorum sapiant hæresim manifestè: ita quòd ipsorum rei & machinatores iudicis Ecclesiastici inquisitores hæreticæ prauitatis examini subiiciantur, & hæreticorum pœnis puniantur. Respond. in hoc deueniendum esse ad distinctiones. *Sed antequàm ad viteriora procedam pro euidentia. Præsuppono primò quòd quædam sunt quæ ad solum Deum creatorem pertinent, ex quo illa reseruauit sibi in priuilegium, nullique creaturæ etiam Angelicæ illa concessit. Prout est hominem verum naturalem creare vt habetur Gen. & S. Tho. in. 1. parte trac. qq. in ti. de potent. generat. & de creatio q. ij. ar. vi. q. iij. art. 1. & ij. & iv.* *Reseruata Deo soli.*

Creatio hominis Dei est.

¶ Vel iam creatum in melius, aut deterius reformare aut in alteram speciem commutare: *vt ibi dicitur.* Item mortuum suscitare: *ita vt verè & naturaliter viuat sicut resuscitatus fuit Lazarus, qui iam quatriduanus erat, vt habetur Ioan. xi. cap.* & quando etiam filium illius viduæ dum deferretur ad sepulturam ex feretro suscitauit & surgere iussit: *vt habetur Matt. xvij. c.*

¶ Item futura scire ex vera & perfecta scientia ad solum Deum pertinet: *vt dicitur Esa. xlj. c.* annunciate nobis quæ futura erunt & videmus quia dij estis vos.

¶ Item cæli motum sistere ab eius vnica voluntate dependet, *vt inquit S. Tho. in trac. qq. in prima parte q. 1. art. iij. & vi.*

¶ Item

¶ Item secreta cordis humani, quæ in animo sunt occulta, nec dum ad aliquem actum extrinsecum deuenerunt solus Deus est seruator & verus cognitor: *vt habetur Matth. xxij. c.* vbi Christus optimè cognouit secreta cordis Phariseorum, qui cupiebant ipsum calumniari apud Cæsarem, ex eo quòd vocabat se Regem Iudæorum: & propterea interrogarunt ipsum cui nam deberent offerre tributum ipsum vel Cæsari: tunc Iesus petiit ab eis vt ostenderent sibi monetam aliquam si haberent: & vnus ipsorum exhibuit numisma: quòd Iesus videns interrogauit cuiusnam esset illa imago in numismate sculpta: at illi responderunt est Cæsaris imago. tunc Iesus restituens illis numisma dixit; reddite ergo quę sunt Cæsaris Cæsari, quę sunt Dei Deo: demonstrans quòd Deus non quærit thesaurum pecuniarum, sed corda fidelium & opera charitatis, *de pœnit. dist. 1. ecce. & c. seq. & dist. ij. vrdiemus. & c. seq. 2. not. in. c. à nobis. de sent. excom. & in c. 1. quia cle. vel vouent.* Et ista ac his filia nullus Dæmonum nec Angelorum facere aut cognoscere potest, sed solus Deus: *vt dixi. & habetur. ij. q. iv. c. consuluisti.*

Phariſæorum calumnia contra Chriſtum.

¶ Quędam verò sut sub cognitione & naturali potentia Dæmonis, & quę Dæmon ipse permissu diuinæ clementiæ facere potest: quia sibi non reprimit, & hæc multa sunt iter quæ est tentandi facultas & flectendi pudicos animos ad libidinem & ad alia peccata: *vt habetur in Apocali. ij. c. Ecce missus est Diabolus aliquos ex vobis in carcerem vt tentemini: vt habeatis tribulationem diebus decem nolite timere &c. S. Aug. lib. x. de ciui. Dei. & S. Thom. in secunda secundæ dist. xcv. q. ij. in tit. de superstit. & habetur Gen. iij. & Matt. iv. Marc. 1. Lu. iv.* vbi Diabolus ausus fuit tentare Christum: *& diximus suprà eo. q. vi.*

¶ Item omnium naturalium & virtutum creatarum cognitio tam superiorum, quàm inferiorum, ex quibus quidem rebus naturalibus inferioribus multa sunt venefícia. & quibus diuersę, & quàm plurimæ cantantur infirmitas in humanis corporibus sciunt quæ dictas ęgritudines sic ex accidenti expositas contrariis remediis curare, quàm quidem scientiam naturalium Dæmones possunt homines docere & instruere quomodo facere debeant ad sauciandum sanandum vt corpora homini: *vt*

proximè

proximè diximus supra eo. tit. in 6. quæst. & alia huiusmodi quæ non plura facere possunt eorũ natura & permissu Dei. *vt dicit S. Thom. in tra. qq prima parte. q. 5. de miracul. & eo. lib. q. 16. art. 7. de Dæmon.*

¶ Quibus sic præsuppositis nunc distingue: aut Sortilegus Malefica siue Magus, fuit de expressa professione Diabolica quod est quando expresse abnegarunt Christi fidem, & iterum se baptizarunt in nomine Beelzebub: *vt plenè diximus supra eo. d. q. sexta & q. tertia. vt habetur in l. hi qui sanctam. C. de apostat.* aut maleficij huiusmodi sunt tacitæ professionis, quod est quando nondum se remouerunt penitus à diuino cultu & à fide Christianæ religionis, nec celebrant expressum Dæmonis cultum per sacrificia diabolica, nihilominus habent quandam tacitam & occultam amicitiam seu familiaritatem cum Dæmone & aliis maleficis, propter quam quædam conficiunt sortilegia & operationes superstitiosas, quæ non possunt absque Dæmonis suffragio & instructione compleri seu effectum sortiri: vt sunt ligaturæ execrabilium remediorum, & incantationes quas faciunt istæ mulierculæ vt plurimum cum credulis omnibus, aut aliis miscuris, siue ligaturis suspendendis, aut ligandis ad collum maximè quando student sanare personam maleficiatã: & hoc est quod dicit tex. *i. c. nec mir. in princ. in ver. ad hæc omnia. 36. q. 5. S. Aug. lib. 10. de ciuit. Dei.* vbi dicit quod in istis omnibus ars Dæmonum est ex quadã pestifera societate hominũ & angelorum malorũ exorta. Primo casu dic qualitercunque & quomodocunque sunt ipsa sortilegia per illũ qui est expresse professionis sæpe dicuntur sapere hæresim manifestè si non respectu operis saltè respectu operãtis, qui est verè & propriè hæreticus: ex quo relicto Deo proprio creatore adorat Dæmonẽ cui soli vnicum Deũ, & propterea dicitur hæreticus quia contrauenit primo diuinorum præcepto *Vnũ cole Deum, &c.* Item primo ex articulis Christianæ fidei. *Credo in vnum Deum, &c.* idem dicendum est de eo qui non est hæreticus tamen in ipsis sortilegiis fabricandis associat sibi hæreticum, vel puerum rebaptizat &c. *vt dicit glo. in d. c. accusatus. §. sanè de hæret. lib. 6.* Et licet quædam ex his quæ faciunt sint de his quæ Dæmon facere

Sortilegi sunt de expressa professione diabolica.

Sortilegia professionis expressa sapiũt manifestè hæresim.

Hæretica respectu operantis.

potest naturaliter, quæ regulariter non deberent sapere hæresim manifestè, tamen isto casu dici possunt hæretica non respectu rei, sed respectus operantis, & hoc est quod voluit dicere *glo. 1. d.c. accusatus. §. sanè.* quæ exemplicat plures casus in quibus ipsa sortilegia sapiunt hæresim manifestè, inter quos ponit istos scilicet quando sortilegi ad ipsa sortilegia conficienda associant sibi hæreticum aut puerum rebaptizant &c. & quædam alia his similia faciunt. Secundò autem casu quando hæc fiunt ab his qui sunt tacitè professionis: & tunc distingue secundùm quod fecit Oldra. *in consi. ccx. quod incipit regularis habet traditio &c.* vbi dicit quòd aut imploratur auxilium Dæmonis ad ea faciendum, aut cognoscendum, quæ ipsa Dæmon sua naturali virtute & potestate facere posset diuina virtute non reprimente, sicut est hominem tentare ad peccandum, aut flectere pudicos animos ad libidinem & similia facere: *vt dictum est supra late in 36. & 6. qq. &* isto casu non sapiunt hæresim manifestè: *vt dicit glo. & no. Arch. Gemin. & ceteri doc. 1. d.c. accusatus. §. sanè.* idem esset si eius virtus inuocetur ad reuelandum furta vel alia occulta præsentia vel præterita, vel ad præparandum docendúmque medelas ad sanandum maleficiatum: ista licet fieri omnino prohibeantur Dæmonis auxilio de iure canonico: *vt habetur in c. 2. de sorti. vbi copiosè per Panor. & 26. q. vltima. c. admoneant.* tamen non sapiunt hæresim manifestè: quod patet ex genere pœnæ *vt in d.c. 2. de sortil. & per Oldr. in d consi. ccx.* Aut imploratur auxilium Dæmonis ad cognoscendum vel faciendum ea, quæ de sua natura scire aut facere non potest: quia sunt de his quæ pertinent ad ipsum creatorem: *vt supra late diximus:* & tunc, si quis putat Dæmonem posse facere per seipsum illa, quæ ad solum Deum pertinent est hæreticus & pagano deterior. *d.ca. Episcopi §. quisquis in fine. & d.c. qui sine Saluatore.*

Sortilegium cum hostia consecrata an manifesta sit hæresis.

¶ Sed quæro quid si aliquis assumeret hostiam sacratam in sortilegiis ipsis, quæ fiunt maximè ad amorem, quibus sæpius ista sacra inseruntur: *vt diximus supra in 2. & 3. q.* an ista sapiunt hæresim manifestè, quando in eis nullus hæreticus interuenit: distingue, aut illa fiunt ad effectum cognoscendi animum mulieris vel viri, si

amat

amat illum vel illam, qui vel quæ sortilegia facit: vt sæpius faciunt isti amantes, qui sunt de mentes: aut fiunt ad effectum introducendi amorem erga sortilegum aut sortilegam in corde illius amatæ personæ quæ nullum vel minimum habet amorem. Primo casu non videtur, quòd sapiant hæresim manifestè, ex quo in hoc sortilegio imploratur auxilium illius sacramenti ad ea quæ sunt propria diuinæ virtutis, scilicet ad reuelandum secreta cordis hominum secundum quod concludit Oldr. *in d. consil. ccx. de quo suprà proximè diximus* hæreticum potiùs esset si pro notitia occultorum prædicatorum quis inuocaret auxilium Dæmonis putans Dæmonem posse ipsa reuelare & certa scientia, secundum quod dicit idem Oldra. *in d. consil. & diximus suprà*. Et secundum hoc nota, multi hodie incidunt in hanc speciem hæresis, quia plures sunt ex istis amantibus facuis qui facere studeant hæc eorum sortilegia cum aliis diuersis rebus, vt sciant animam amasiæ siue amasij, an teneat dilectionem sui: vt hi qui in hac opinione persistunt, firmiter id credentes sunt hæretici aliàs non. *Casus de sortilegiorum hæresi ad secreta,*

¶ Secundo verò casu, quando fiunt ad effectum calefaciendi cor frigidum: & ista similiter non videntur quòd sapiunt hæresim manifestè quoniam inuocatur suffragium illius sacramenti ad diligendum, sed dilectio in se non est peccatum imò videtur esse meritum apud Deum, vt habetur in diuinis præceptis: *Diliges proximum tuum sicut teipsum.* & no. Matth. 22. c. & dixit Pau. Apo. *si omnes virtutes habuero, charitatem autem non habeam nihil sum.* & not. *in c. firmissimè de hæret.* glo. tamen *in d. §. sanè c. accusatus. de hæret. lib 6*, videtur tenere contrarium quòd sortilegia in quibus interuenit hostia consecrata sapiunt hæresim manifestè dum ponit plura exempla, in quibus sortilegia ipsa sapiut hæresim manifestè, ponit etiã inquãdã per se quãdo interuenit hostia cõsecrata, nec specificè ponit ad quæ effectũ illa fierẽt: vnde intelligi potest ad omnẽ turpẽ effectũ, maximè vbi vertitur materia peccati & ab ista opinione quã fauorabilis est pro fide nõ discedere: *vt dicit rex. in d. c. accusat*. maxima enim temeritas est illius Christiani, qui in reb' vanis & lasciuis tanti sacramenti abusum audet ministrare. & ad ea quæ suprà

in contrarium adducebant respondeo, nec ego quod diuinâ virtus precibus implorata ad reuelandum ea, quæ secretissima sunt in corde hominum hoc facere posset, quia hæc sunt sub eius arbitrio & potestate, non autem Dæmonis qui est creatura: hoc est verum quotiescunque cõsultatio ipsa fieret debito modo: iuxta ritum veri diuini cultus, & Christianæ religionis, & per modum sacrificiorum quæ in Ecclesia celebrantur per bonos sacerdotes, non autem isto modo superstitioso & retrogrado, *iuxta no. in c. nihil in sacrificiis de consecrat. dist. 1. & no. in cap. cum marthe. de celebrat. Miss. vide d. Io. lec in sum. conf. in tit. de sortile. q. 19. q. vlt.* per ista enim sortilegia non imploratur auxilium sacramenti mixti in factura, aut ipsa diuina virtus ad reuelandum illa: sed potius Dæmonis suffragium, vt illa reuelet per abusum istorum sacramentorum cui omnia huiusmodi sortilegia immolantur per illam amicitiam, quam ipsi malefici habent cum Dæmone secundùm pacta inter eos inita *26. q. 1. c. nec mirum. ver. ad hæc omnia. & Io. lec in sum. con. eo. tit. c. 2.* & hoc faciunt in opprobrium diuinæ maiestatis: & si qua responsa reuolutionis inde sequantur illa profectò sunt diabolica & non diuina: sed istum tam turpem abusum sacramentorum diabolus instruit hominem facere. vt sub eo ipse faciliùs adoretur ab homine in dedecus diuinæ bonitatis & hoc modo hominem decipit: vt dicunt canonistæ & sacri Theologi in locis suprà *not. in 4. & 7 q. & habetur in d. c. Episcopi.* Ad secundum dicebatur quòd diligere in se non est peccatum: est verum, quando dilectio ipsa est in charitate fundata: tunc enim est opus meritorium Deo, quia charitas est recta voluntas ab omnibus terrenis, ac præsentibus penitus aduersa iuncta vero Deo inseparabiliter vnita igne quodam spiritus, omnis extraneæ corruptionis nescia: nulli vitio mutabilitatis obnoxia, suprà omnia quæ carnaliter diliguntur excelsa: & in effectu concludebat: quòd illa est dilectio maxima circa diuina & ecclesiã, vel erga proximũ propter Deum qui reficit animæ beatitudinem, non hæc mundana fragilia. *vide tex. præclarum de pœnit. dist. 2. c. charitas est.* vbi plura singularia de charitate narrantur: hæc enim est illa charitas & dilectio quæ habet meritũ regni cæ-

Abusus sacrorum ad faciliorem adorantem instruit Dæmon.

lestis,

istis hæc est illa de qua locutus fuit Paulus Apostolus & Matth. 22. c. & de qua loquitur diuinum præceptum. *& tex. in c. firmissimè. & ibi glo.* cæteræ verò dilectiones carnis, quæ terrenæ sunt pondus habent annexũ peccatum: quàm meritum respectu vltimi effectus, qui est carnalis coitus & propterea ille qui putat sacramentum Eucharistiæ operari ea, quæ sunt mediatè vel immediatè peccatum est in maximo errore: nec caret manifestè hæresis suspicione nihilominus in istis semper me refero ad communem Theologorum opi. & rectum iudicium sanctæ Matris Ecclesiæ.

Dilectio terrena annexum habet peccatum.

Oldradus autem in hac materia *in consil. suo 210. quod incipit regularis habet traditio &c.* sic distinguit, dicens, quòd sortilegia simplicia, item pocula amatoria, vel assumere hostiam non consecratam, ista non inducunt hæresim: *vt in c. 1. de sorti. & in Rub. eo. tit. l. si quis aliquid. §. qui abortionis. ff. de pœnit. & c. de homine. de celebra. Miss.*

¶ Imagines verò facere ad amorem mulieris provocandum dicit ipse quòd magis videtur esse superstitiosum quàm hæreticum. Sed circa hæc duo sunt considerandã. Primum est modus inuocationis quomodo inuocatur Dæmonis suffragium.

¶ Secundum est considerandum circa rem quæ expetitur.

¶ Primo igitur casu aut inuocatur auxilium Dæmonis per modum imperij & suffragij, aut per modum adorationis & cultus latriæ primo casu aut imploratur ad tentandum & flectendũ publicos animos mulierum ad libidinem vel his similia, quæ sunt de propria Dæmonis natura & non sapiunt hæresim: *vt habetur in Apocalyps. 2. i. ecce missurus est Diabolus ad aliquem ex vobis in carcerem vt tentemini, &c. & habetur Matth. 4. Marc. 1. & Luc 4.* hoc enim est proprium Dæmonis tentare hominem ad peccandum: *vt ibi dicitur & diximus supra eo. q. in princ.*

Tentatio est præcipua Diaboli conditio.

¶ Aut imploratur eius auxilium ad sciendum futura vel ad aliquid aliud faciendum quod soli Deo creatori competit & tunc sapiunt hæresim manifestè, quia vult attribuere creaturæ quod est proprium creatoris: *vt cap accusatus. §. sanè. de hæret. lib. 6. & ibi not. doc.*

¶ Secundo verò casu principali, quando inuocatio illa fit per modum adorationis & cultus latriæ adorando Diabolũ absque dubio illud sapit hæresim, imminò est propriè hæresis adorare diabolum: si enim adorare hæreticum est, hæresis non propter personam sed propter vitium, in qua est graue peccatum: vt dicit Oldrad. *ibi & Gemin. in d. c. cauſatus. §. ſanè* ita & multò fortius adorare diabolum est opus hæreticũ: quod enim maius & detestabilius vitium est quàm adorare diabolum: & hic nõ ponderatur persona, sed vitium quod committit in alia adoratione.

¶ Et ideò diligenter est aduertendum ad modum & formam, quibus dæmonis suffragium inuocatur quia si per modum imperij & gratificationis & petuntur ea quæ diabolus facere potest, non sapiunt hæresim: si verò per modum certæ adorationis tunc sapiunt hæresim expresse per ea, quæ proximè diximus quæ fuit singularis doctrina Oldrad. *in dicto conſilio. cxx.*

¶ Ex qua nota singulare cautelã in pta. pro aduocatis, vt sint cauti informando positiones vel interrogationes, quòd per modum imperij seu gratificationis quis inuocauit auxilium dæmonis: & isto modo euitabitur labes hæresis: si verò ponat, quòd per modum adorationis in veri cultus latriæ, quis incidit propriè in hæresim, *per ea quæ ſuprà diximus.*

¶ Post hæc videndum est quid de sacerdotibus qui causa doloris spoliant altaria, & celebrant missas vestes lugubri in liuorem & odium alicuius inimici, vel celebrant missas defunctorum pro ipsis viuentibus, & fundunt preces vt cito moriantur, vel incurrant mortis periculum, nunquid ista sapiunt hæresim manifestè? dic quòd non, quod apparet respectu pœnæ quæ imponitur pro isto crimine. *26. q. 5. quicunque.* & clarius dicetur infrà *eodem. q ſequenti.* vbi tradetur de pœnis istorum.

Imagines irreuerenter tractantes an hæretici ſint habendi.

¶ Deinde quæro quid si clerici vel laici crucem aut imaginem Beatæ Mariæ Virginis, seu aliorum sanctorum irreuerenti ausu proiecerint in terram, & spinis vel vrticis suppoſuerint, aut pedibus forsan calcauerint, an ista sapiant hæresim manifestè, vel dicantur propriè opera hæretica: & simiiter dicas quòd non, licèt grauissimum

sit

sit peccatū in se. *c. si canonici. §. ff. de offi. ordi. li. vi.* Vlterius quæro, quid si Sacerdos celebrat vnam aut plures missas super hostia, quā nūquā sacrauit, si postea cōmunicat se cū illa, an incidat in hęresim, vel dicatur hæreticus ex eo? similiter si aliquis acceperit hostiā super qua celebratæ fuissent vna aut plures missæ nō tamē fuit sacrata, & illā immiscuerit in sortilegiis maximè his quæ fiūt ad amorū̀m, an incidat in hæresim sacerdos, qui missas illas sciēter celebrauit, & ille qui hostiam ipsam cōmiscuit in sortilegiis: dic quod neuter cōmittit hæresim: quāuis graviter peccat vterque. c. de homine de celebra. miss. per Oldra. *in. d. consi. iij. col. & diximus verbum §. ead. q. in prin. & habetur per. d. Io. lec. in sum. conf. eo. q. xij. & xvi.* Hæc omittā eos, qui in sortilegiis suis apponunt imagines, illāsque baptizāt sub nomine personæ maleficiādæ, vt affigāt in eo vel ea illud accidens, quòd ipsi vel ipsę desiderant, an ista sapiūt hæresim manifestè: dic quòd cōsiderandum est ad quem effectum imagines illa fuerunt fabricatæ, & ad quem effectum tendunt sortilegia, & ad quid imploratur auxilium Dęmonis, aut ad ea quę facere potest virtute sua naturali, aut ea quæ spectant ad creatorem. item sub quo modo & forma imploratur Dæmonis suffragium, aut per modum imperij & gratificationis, vel per modum adorationis & cultus latriæ, *de quibus omnibus diximus suprà eadem. q. imò* mō insisto vlteriùs in declaratione. *vide. d. Io. lec. in sum. conf. eo. tit. q. xij.* Quid de his, qui in ipsis sortilegiis immiscent reliquias sāctorum martyr. scilicet particulas ossium, carnis, aut neruorum, capillorum, vnguium, & similium, vel particulas aliquas vestiū eorumdē, vel Dñi nostri Iesu Christi, aut Beatæ Virginis Mariæ, seu aliorum sanctorum aut sanctarum, an sortilegia ipsa dicantur esse hæretica, vel sapere hæresim manifestè, pręsupposito quòd immixta fuerit in sortilegio amatorio, vt sæpius fieri solet. dic quòd non sunt hæretica nec sapiunt hæresim manifestè quamuis negari non potest quòd sunt valde superstitiosa, damnanda, quod est verum quando fierent ipsa sortilegia ad flectendum pudicos animos ad libidinem, vel ad alios effectus, qui fieri possunt per Dæmonem, & non intercedit cultus adorationis: si verò interueniret

Sortilegia cum mixtus reliquiarum sanctorum an sapiunt hæresim.

cultus adorationis & fierent ad sciendum illa quæ pertinent ad Deum semper sapiunt hæresim manifestè: *vt latè diximus* s. *proximè vide. S. Tho. in sum. secunda secundæ dist. 95. artic. iij. ver. intendum in tit. de superst. vbi hoc idè tenet, idem tenet Ioan. lec. in sum. conf. 10. ii. q. xvi.* Modò quæro quid de his, qui sacramẽta Ecclesiarũ vt est oleum sanctũ baptismatis, chrismatis, vel extremæ vnctionis, aut aquã fontis baptismatis in dictis sortilegiis cõmiscuerint, an sapiãt hæresim, *vt suprà*: & breuiter dicas, quòd nõ: quod patet ex diuersitate pœnarum indictarum pro huiusmodi maleficiis, quæ sunt diuersæ à pœnis hæreticorum, *de quibus in. c. ad abolendam. & c. vergentis. extra de hæret. & latè diximus* s. *ii. q. vi.* Quod tamen est verum, quando per ipsa sortilegia nõ implorabatur auxilium Dæmonis, nisi ad ea quæ de lati natura facere potest, *de quibus aliàs diximus* s. *ea. q. & q. vi. & vii.* si verò inuocaretur ad ea quæ nõ ad ipsum, sed ad Deũ creatorẽ spectant, sine dubio tunc saperent hæresim manifestè, vel si per Dæmonis suffragium inuocantur per modum adorationis & cultus latriæ quia ipũ sortilegi & eos cõsulentes adorarent cum deuotione Diabolum tunc illorum opera essent hæretica, alias si per modum imperij vel gratificationis, dicas quòd nõ *vt* s. *proximè diximus & per Oldra. in. d. consil. ccx.* Et imò dic, quòd si quis in ipsis sortilegiis quæreret auxilio Dæmonis scire si mulier in corde sno amat ipsum amantẽ, vel è cõuerso quãdo mulier sortilegat erga virũ isto casu sortilegia sapiũt hæresim manifestè, quia secreta cordis hominũ nemo scit nisi solus Deus, & qui ipse volunt reuelare *hab. q. i. v. confusio. ii. & latè diximus.* s. *ea. q. in prin.*

Secretorum cordis per sortilegia inuentores hæreticus dicitur.

¶ Sed quæro, quãdo ipsa sacramẽta posita in amatoriis sortilegiis ad flectendũ, *vt* s. *an operentur effectũ*, vt ex potentia illius sacramenti flectatur animus illius ad amandum &c. dic quòd non, quia illius non vtuntur debito modo nec ad honestum: sed turpem effectum, quod vt plurimum tendit vt peccatum ad quæ opera diuina gratia vel sacramenta Ecclesiarum se non extendunt *vt aliàs diximus.* s. *eo. q. vi.* & ideo communiter appellati solet iste abusus quidam sacramentorum, sortilegium

legium. 17.q.4.sacrilegium. & c.si quis contumax.§.1.

¶ Nec dum est annus elapsus, quòd vidi Romæ casum istum cuenire in facto, vbi duæ mulieres impudicæ cum oleo sancto baptismatis & chrismatis, quo inunxerant sibi labia, dicentes quædam turpia verba ad formam dum sortilegium: deinde deosculabantur viros, à quibus amari cupiebant, asserentes quòd illud sortilegium & obseruantia operabatur maximum effectum, quo ad iniugendam dilectionem in corde vacuo, nihilominus vidi ambas fustigari per vrbem & mitratas in loco quodam publico notissimo turpiter, dehonestari, *secundum quod dicit Panor. in d.c.ij.de sortileg.*

Oleo sancto abusæ sunt Romæ 2. Striges.

¶ Idem dicendum est de his, qui huiusmodi sortilegiis amatoriis immiscent aquam benedictam sumptam ex amphora communi, quæ patet in Ecclesia, candelas benedictas: frondes palmarum: ramos olivarum benedictarum: sacros agnus dei & similia: iste dicitur potius abusus quidam sacramentorum, *vt supra proximè dictum*: quàm hæresis expressa. Idem dicendum est de his quì aliquas reliquias vestium sanctorum, apostolorum martyrum, aut aliorum sanctorum, vel qui particulam lapidis sacrati, purificatorij, super quo immolatur hostia: item, calicis, vel alterius rei benedictæ: siue sacratæ commiscuerint in ipsis sortilegiis amatoriis, dicuntur abuti sacramenti huiusmodi & grauissimè peccant, extra tamen hæresis labem: *vt notatur per d. Oldr. in d. consil. cc & Panor. in d.c.ij.de sortil.* vbi expressè dicit, quòd quotiescunque non interueniunt *ea, de quibus per eum in d.c. accusatus. s. fine.* quamuis inuocentur dæmones, vt promoueant animum mulieris ad impudicitiam: licèt istud sit grauissimum peccatum in sectamen non sapit hæresim, quia proprium est dæmonis tentare creaturam *vt habetur Apocalyp.ij.c. & xxvi.q.ij.vt sis. vide. S. Thom. in sum. secunda secundæ dist. 95. ar. iij. ver. dicendum in tit. de superst. & Io. lec. in sum. in titu. de sortileg. q. xxv.* ad literam, qui omnes tenent quòd per istam quis non incidit in hæresim, dū tamē fiant modo prædicto. Quæ omnia prædicta limitanda sunt pluribus modis: & primò vt non procedat, quotiescunque in ipsis sortilegiis celebrantur solēnia sacrificia interpositis ari-

idolis, & aliis de quibus supra *in. 3. & 6. qq.* & diabolus adoraretur: quia isto casu committitur hæresis: vt sæpius suprà proximè diximus. ita tenet expressè Oldrad. *in. d. consi.* & Gem & alij doc. *in. d. § sanè.* dicentes, quòd peius est adorare diabolum, quàm hæreticum.

¶ Secundò limitantur, vt non procedant in sacramento Eucharistiæ corporis vel sanguinis Domini nostri Iesu Christi: quia tunc committitur hæresis. *ita dicit expressè glo. in. d. § sanè.*

¶ Tertiò limitantur quando interueniret rebaptizatio pueri in ipsis sortilegiis, quia etiam saperent isto casu hæresim manifestam. *vt p d. glo. in d. § sanè.*

¶ Quartò limitantur, nisi in ipsis sortilegiis ministrandis hæreticus interuenerit: *vt per. d. glos.*

¶ Quintò & vltimò limitanda sunt, quotiescunque dæmonis suffragium inuocatur ad habendum notitiam eorum, vel faciendum ea, quæ soli Deo creatori competunt in priuilegium, de quibus plenius diximus. *§. eadē. q. in prin.* & per ista fit expedita hæc decima vtilis quæstio quę omnia bene not. quia istorum scientia est maximè importantiæ tam respectu examinis, quàm pœnæ, *de quibus dictum est infrà q. proxima.*

CAP. XI.

SVMMARIVM.

1 *Pœna sortilegis imponenda diuersimodè consideratur.*

2 *Sortilegium qualiter sit in foro conscientiæ puniendum.*

3 *Sortilegi qualiter veniant in foro iudiciali canonico puniendi.*

4 *Sortilegi diuinatores qua pœna de iure ciuili puniantur.*

5 *Sortilegia amatoria qualiter sint punienda.*

5 *Sortilegium amatorium qualiter sit de iure ciuili puniendum.*

7 *Pœna sortilegis imponenda plura præsupponit consideranda.*

8 *Clericus potest, pro sortilegiis, Ecclesiasticis beneficiis privari.*

9 *Sortilegus non excusatur simplicitate vel ignorantia.*

10 *Sortilegia venefica qualiter veniant in foro conscientiæ puniendi.*

11 *Iura multùm adhorrent artem maleficam.*

12 *Pœna sortilegis imponenda diuersimodè consideratur.*

13 *Conuersantes cum sortilegis sunt puniendi.*

14 *Tortura indistinctè contra crimen sacrilegij procedit.*

15 *Sortilegus testibus conuictus & pertinax potest bestijs tradi voràdus.*

16 *Docens sortilegium & addiscens æqualiter veniunt puniendi.*

17 *Membri languedinem & incurabilitatem inducentes possunt sortilegij pœna condemnari.*

18 *Sortilegium, in bonum finem factum, an sit puniendum.*

19 *Futura an possint impunè prognosticari.*

20 *Sacerdos, causa doloris Ecclesiastica immutans infamis est habendus.*

21 *Imaginem crucis, vel alterius sancti, indignè tractans, qua pœna sit puniendus.*

22 *Sacerdos celebrans, & nihil consecrans, quâ pœna sit puniendus.*

23 *Imagines baptisantes, vi sortilegium exerceant, qua pœna veniant puniendi.*

24 *Astrologi futura prædicentes diuersimodè veniunt in pœnis imponendis considerandi.*

15 *Sortem in Euangeliis quærentes & verba Euangelica in illis immiſcentes qualiter ſint puniendi.*

16 *Verba honeſta an poſſunt licitè verbis inhoneſtis commiſceri.*

17 *Scriptura ligata an poſſint licitè in collo vel alio loco corporis deportari vt ex hoc aliquid eueniat.*

18 *Diabolo ſacrificantes, vt ad honores perueniam, qua pœna multentur.*

19 *Reliquias ſacras, ſubſtantialia ſacrorum Eccleſiæ, cæteras res ab Eccleſia benedictas ſortilegijs ſuis immiſcentes, hæretici habentur.*

20 *Sortilegia ſanatiua, & nullum præiudicium inducentia, de ciuili non puniuntur.*

21 *Diuinatio per ſomnia an ſit prohibita & punibilis.*

NONDECIMO poſt præmiſſa videndum eſt, quibus pœnis iſti ſortilegi puniuntur; in quâ ſimilis diſtinctio de ſuprà repetenda eſt, aut ſapiunt hæreſim manifeſtè: aut non primo caſu pœnæ per iura declaratæ ſuerant. C. ſi. 1 q. 4. vbi copioſè diximus quibus pœnis puniuntur hæretici. ſecundo verò caſu, quando non ſapiunt hæreſim expreſſam, diſtingue aut iuimus in prima ſpecie ſortilegiorum diuinatiua, aut in ſecunda quæ eſt amatoria: aut in tertia, quæ dicitur maleſica, *de quibus alibi diximus. ſuprà eo. titu. q. ij.*

¶ Primo caſu, aut fiunt ad habendum notitiam futurorum, aut eorum, quæ in corde ſunt hominis: & iſta quia ſapiunt hæreſim manifeſtè *vt ſuprà proximè diximus* puniuntur pœnis hæreticorum *de quibus ſuprà.* idé eſt, ſi in illis commiſcerent hoſtiam ſacratam, aut alia, *de quibus per gl. in d. c. accuſatus. §. ſanè de hæret. lib. 6.* quia tunc ſortilegia ipſa ſaperent hæreſim manifeſtè & hæreticorum pœnis eſſent puniendi, quæ præmiſſa faciunt *ita dicit Oldra. in d. conſil. ccc. Panor. in c. ij. extra eo. ti. & diximus ſuprà proxima q. circa ſi.*

Sortilegij pœna in foro conſcientiæ.

¶ Aut fiunt ad habendum notitiam præſentium occultorum, prout ſunt furta, rapinæ, incendia, tractatus, alia

adulteria: homicidia occulta: & his similia facinora: aut eorũ, quæ iã facta fũt de præteritos: seu eorũ, quę in lõgin- quis partibus fiunt & similiũ. quia tunc nõ sapiunt hæ- sim manifestè aliis pœnis puniũtur: quia si est clericus de iure cano. siue diuino in foro cõsciẽtiæ subiicitur pœni- tẽtię. xl. dierũ extra collegiũ Ecclesiæ siue cõmunionẽ fi- delium, quę imponitur per sacerdotẽ; qua subiiciũtur etiã laici, vt *est tex. in. c. 1. de sortileg, & ibi Panor. & alij qui ita declarat. tex. ilium*, licet. gl. fi. videatur aliter: sẽtire: sed ipsa loquitur de pœnis iudicialib. imponẽdis à iudice Eccle- siastico in foro cõtentioso secundùm iura, quæ gloss. ipsa allegat. *vt j. proximè dicã.* Aut sumus in foro contentioso iudiciali canonico, postquam delictum innotuit curiæ, & tunc pro eodẽ crimine imponũtur grauiores pœnæ: quia clericus erit suspensus à diuinis & ab altaris ministerio per annum & vltra ad arbitrium iudicis, secundùm facti qualitatem aut turpitudinẽ & personarum cõditionem. quo termino elapso clericus ipse statim ipso iure reue- titur ad pristina sua. *ita dicit tex. in. cap. eo tit. & ibi per de. Abb. quẽ vide & Feli. & alios.* laicꝰ verò regulariter excõ- municatur. *xxvi. q. v. non oportet.* Sed hoc est verũ quoties- cunqꝫ ex simplicitate & bono zelo clericus peccasset se- cundũ terminos *d. c. j.* alias grauius puniretur: quia depo- nitur ab omni ordine sacro & priuatur omnibus beneficiis, & intruditur in monasterium ad agendum perpetuã pœnitentiã: *vt hab. tur. xxvi. q. v. si quis episc. & ibi gl. idem tenet. Panor. in d. c. j.* Et nota quòd vltra pœnas prædictas poterit iudex Ecclesiasticus exercere etiã alias pœnas cõ- tra laicos huiusmodi sortilegia exercentes: quia si serui sunt & viles personę poterunt mitti, fustigari & aliis si- milibus modis dehonestari: digniores verò poterunt re- legari, vel ad perpetuos carceres condemnari, *vt in. c. contra idolorum. xxvi. q. v.* quod est verũ & procedit istæ vltimæ pœnæ, quotiescunque aliàs moniti laici ab ipsis sortilegiis noluerint se abstinere, & sic de his qui pluries inciderunt in crimen. *vide Panor. in d. c. 1. de sortil. in gl. fi.* vbi subiungendo dicit, nota quòd licèt istud sit crimen Ecclesiasticum, tamen non est merè Ecclesiasticum: quia iudex etiam secularis potest de hoc crimine cognosce- re, puniréque punire, licèt reos ipsos pœnis grauioribus

Sortilegij pœ- na contra laicos.

prose

prosequatur. De iure autem ciuili punitur pœna capitis tam ille sortilegus & magus, quàm ille qui consulit ipsos & sortilegia ipsa confici mandat. *& iste est tex. in l. nemo. C. de malef. & mat.* Isti enim diuinatores sunt multùm Deo abominabiles, & exosi. ratio est quia volunt se facere æquales Deo dum diuinã potestatem quæ versatur in cognitione futurorũ sibi vsurpare cõtendũt, & esse similes Deo: *& dicit do. Ioan. datur. crem. in. c. contra idolorum. xxvi. q. v.* quòd quemadmodum Lucifer & primi nostri parentes voluerunt esse similes Deo in altitudine & pulchritudine: item in cognitione & scientia boni & mali: ideò omnes de cœlo dejecti fuerunt, quorum quidam in profundum inferni: quidam verò in hanc varietatum calamitatum mundo peruenerunt. ita dicendum est de istis diuinatoribus, qui in cognitione futurorum volunt esse æquales Deo de Ecclesia Dei, quæ pro cœlo figuratur, omnino expellendi sunt & à Christi fidelibus penitus repellendi.

Sortilegia amatoria vt puniantur.

¶ Aut sumus in secunda specie, quæ dicitur amatoria, & si in ea intercueniunt ea, quæ narrantur per glo. *in d. c. accusatus. §. fanè.* dicendum est quòd sapiunt hæresim manifestè & puniuntur pœnis hæreticorum. *§. proximè diximus. item dicit Abb. in d. c. 1 de sortil.* aut illa non intercueniunt, & non sapiunt hæresim & dic aut sumus in foro conscientiæ & eadem. xl. dierum pœnitentiæ subijciuntur tã clerici quàm laici, sicut alij *de quibus §. d. c. 1. de sorti.* qui tex. loquitur indistinctè & generaliter de quibuscunque personis, & de hac etiam specie sortilegiorum, in qua vigeret eadem ratio, intelligi potest argu. *tex. in c. si quis episc. xxvi. q. v.* vbi loquitur de omni specie: ex quo etiam non datur diuersa ratio inter casum & casum *arg. illud. ff. ad leg. aquil. cum similibus:* & ita tenent doc. ibi.

¶ Si verò sumus in foro iudiciali, de iure canonico, & eisdem pœnis puniuntur clerici atque laici tam prima quàm secunda vice prout §. *proximè diximus in precedenti specie. xxvi q. v. c. non op. c. si quis episcopus. c. aliquanti. c. contra idolorum. &. c.* augurus. quæ omnia iura maximè. *ca. non opus & c. aliquanti.* loquuntur de pluribus

ribus ſpeciebus ſortilegiorũ & de iſta quoque loquũtur.

¶ De iure ciuili ſimiliter eadẽ pœna capitis puniũtur. *d.l damno. C. eo. tit.* quę omnes ſortilegorũ profeſſiones, ac ſortilegorũ ſpecies cõplectitur: *vide text. ibi, & glo. & l. eorum. in princ. eod. ti.* vbi tex. videtur æquiparare quo, ad pœnas illos maleficos, qui flectunt iudicos alios ad libidinẽ, & illos qui contra ſalutẽ hominum moliti ſunt. omnes enim ſeueriſſimis pœnis ſunt puniendi quæ non denotãt niſi vltimum ſupplicium: *vt no. glo. in. d. l. eorum. in prin. & l. multi.* Et circa præmiſſa nota vnum ſingulare, quod dixit Abb. *in. d. c. ij. de ſortil.* quòd pœna imponenda illis ſortilegis vel eos cõſulentibus eſt arbitraria poteſtque iudex illã aggrauare, ſeu grauioré aut leuiorem imponere, ſecundùm qualitatem facti, conditionem perſonarũ, & animum delinquẽtis, & ſecundùm ipſas qualitates & accidẽtia pœnas ipſas moderari. *arg. l. hodie. & l. aut facta. ff. de pœ. 2. l. quid ergo. §. pœna grauior. ff. de his qui no. infra. xxiv. q. 1. nõ afferamus.* Hoc tamen procedit de iure canonico in foro Eccleſiaſtico, deinde tamen ciuili ſecùs eſt vt ſupra proximè dixi. Et nota etiam aliud, quod dicit Ab. ibi. quòd clericus pro huiuſmodi ſortilegiis, de quib. ibi potuiſſet officiis & beneficiis Eccleſiaſticis priuari. *argu. text. xxvi. q. v. c. aliquãti.* ſed ibi ideò clericus ille fuit dignus miſericordia, vt illa minori ſuſpenſionis pœna puniretur: quia ex ſimplicitate peccauit, & bono zelo pro inuenienda bonis Eccleſiæ fuerant furto ſubtracta: *vt dicitur in. d. c. ij.* alias grauius fuiſſet penitùs, quę nota pro limitatione eorum, quæ ſupradixi.

Sortilegia amatoria vt reliqua damnantur.

¶ Et nota etiam hoc aliud, quod in iſtis crimibus non parcitur ſimplicitati, nec ignorantiæ: quia licèt ſortilegia ipſa facta fuerint bono zelo & ad bonum effectum ſcilicet reperiendi res Eccleſiæ furto ſubtractas, nihilominus puniuntur, qui illa confingunt aut conſulunt facientes. *d. c. ij. de ſortil. & ibi Panor.* vbi dicit quòd iſto caſu mitiùs puniuntur, ex quo text. iuncta hac doctrina appareat deciſio illius caſus, an liceat hæc ſortilegia fieri ad ſanandum corpora maleficiata, & ſi quis maleficis remedis & arte prædicta aliquos ſanauerit, an puniatur & qua pœna. *de quibus habetur. xxvi. q. viti. admonuant.* & dicemus ea q. loco ſuo.

¶ Aut

¶ Aut sumus in tertia specie principali, quæ dicitur veneficæ & si in ea inciderint aliqua de his quę narrantur *glo. in d. c. sacerdotes. § sane.* dicendum est quod sapiunt hæresim manifestę & pœnis hereticorum sunt puniendi vt alias diximus supra. si vero ea non interueniunt vel alia his similia & tunc aliter puniuntur quia aut sumus in foro conscientiæ & punitur fabricans & ille qui consuluit pœnitentia exilij xi. dierū extra gremiū Ecclesiæ, & fidelium cōmunione *d. c. 1. de sortil. simile. & si quis episc. xxvi. q. v.* & licet text. *in d. c. 1.* loqui videatur de alia specie sortilegiorum diuinatoria tamen. *c. si quis episcopus* loquitur generaliter de omnibus, & in fine vna & eadem pœna omnes punit, quia pœna tam clerici quam laici subiiciuntur: quia text. *in d. c. 1.* loquitur generaliter & indistincte. *l. de precio. ff. de publi. & xxvi. q. v.* & cum hac solut. videntur transire doc. *in. d. c. 1.* nullam facientes differentiam de aliqua specie sortilegiorum aut personis.

Sortilegia venefica vt sint punienda in foro conscientiæ

¶ Aut sumus in foro canonico contentioso & sic in foro fori, si laici hoc crimine peccant, prima vice erit excōmunicat⁹ & ab Ecclesia remouend⁹ erit. *xxvi. q. v. si quis episcopus. & c. aliquanti.* si verò semel monitus adhuc in eodem proposito perseuerando iterum committit idem delictum, & tunc si est vilis persona debet fustibus cędi, siue fustigari publicè per vrbem imitari, & publicè, tāquam infames dehonestari: digniores verò relegantur in carceribus siue ad perpetuos carceres condemnantur. *xxvi. q. v. contra idolorum.*

¶ Clerici verò efficiuntur infames & omnibus officiis atque beneficiis Ecclesiasticis priuantur: & nihilominus ipsi quoque intruduntur in carceribus, aut in monasterium ad agendum perpetuam pœnitentiam *xxvi. q. v. si quis episcopus. & c. aliquanti. & sequen.* in hoc tamen non recederem ab epi. Abb. *de quæ in d. c. ij. de sortileg.* quod sit considerandæ conditio personæ qualitas facti & animus delinquentis, & secundum qualitates illas pœnas ipsorum quandoque augere, quandoque verò minuere iuxta canum iudicis arbitrium.

Ars maleficæ ex odio est.

¶ De iure autem ciuili hæc sortilegia grauius puniuntur: quia ipsa multum adhorrent artem maleficam: *vt in toto tit. C. ex maleficis & mathe.* & ideò omnes isti malefici

ſcifci puniũtur vltimo ſupplicio. *l. nemo. l. multi. l. & ſi excepta. & l. eorum in prin. C. de tit.* & ideo lex vocat illos humani generis inimicos ex quo vt plurimũ quærunt innocentum corpora illis veneficiis labefactare. *d. l. multi. & naturæ humanæ peregrini. l. ſi. eo. tit.*

Sortilegij pœna diuerſa.

¶ Regulariter igitur puniuntur pœna capitis tam ipſi magiſtri, quàm hi qui illos conſulunt & hæc fieri mandant. *d. l. nemo in fin. & l. multi.* ſi quis verò magiſter ad alterius domũ acceſſerit exercendi maleficij cauſa igne concremetur: is verò qui illum præmiis & ſuaſionibus euocauerit & aſſociauerit omnia eius bona publicantur & in inſulá deportantur. Sed contra hoc eſt *lex in l. nemo C. eo tit.* vbi dicit, quòd ille qui conſulit & vocat iſtos magiſtros punitur pœna capitis *ſolu. gl. in d. l. nemo.* refert vtrainq; pœnam: ſe l non ſoluit contrarium, quidã dixerunt. *quod in d. l. nullus.* licèt ille magiſter fuerit adductus ad domum alterius cauſa faciendi ſortilegia, ipſa tamen nõ fuerunt facta *in d. l. nemo.* Solu. non placet, quia ſapit diuinationem. quia ſi non apparet, quòd in *d. l.* nulla fuerint facta ſortilegia minùs etiam apparet in *d. l. nemo* quòd facta vel non facta fuerint: niſi diceres quòd ille, qui conſulit interuenit in eis & credit his, quæ fiunt, eſſe vera, propterea grauiùs punitur: vt *d. l. nemo.* is verò qui adducit maleficum ſiue ſortilegum ad domum alterius poteſt eſſe, quòd ſit ignarus puta famulus vel alius, qui non interuenit vel non credit in eis: ideò mitiùs punitur tamen in hoc loco cogita.

Conuerſantes ſortilegis vt ſint puniẽdi.

¶ Et nota quòd iſtorum amicitiam & conuerſationem, quamuis vetus benuolentia fuerit, debemus relinquere & eos omnino euitare, qui verò contra fecerint omnibus eorum bonis publicatis in inſulam deportandi ſunt. *d. l. nullus.*

¶ Et nota quòd pro iſto crimine omnes poterunt indiſtinctè torqueri non obſtante quocunque priuilegio dignitatis: quo deſt ſpeciale in iſto crimine: & ex hoc nota limitationem *ad l. miles. C. de quæſtio. l. decuriones. & l. Titio Marco. eodem titulo.*

¶ Si quis autem de hoc crimine teſtibus conuictus fuerit & nihilominus obſtinato corde inſtitetit in negando etiam præſentibus teſtibus qui illius detexerunt

facinus, traditur viuus bestiis vorandus ac dentibus & vngulis lacerandus. ita dicit tex. *in dict. leg. & si excepta. in fine.*

Sortilegij doctor & discipulus eadem pœnas luent.

¶ Et nota etiam quòd eadem pœna capitis punitur ille qui docet artē predictam, & ille qui ipsam addiscit. *l. cuspia & ibi glo. C eod tit.* quod videtur esse speciale in isto crimine, in crimine hæresis est contra. *d. quicunque §. eos verò C. de hæret.* vbi minori pœna scilicet pecuniaria puniuntur scholares: magistri verò pœna capitis.

¶ Eadem pœna vltimi supplicij puniuntur, qui eisdem maleficiis inducunt membri languedinem, & virtutem viri aut mulieris generatiuam impediunt, aut lac nutricis deficcant: vel quouis alio modo ipsa sortilegia & maleficia conficiunt, siue in corpore per cibum vel potum, siue extra corpus aliquo ex modis, quibus diximus supra *in 2. & 3. q.*

¶ Sed quæro nunc, quid si aliquis sortilegus sortilegia exercet ad bonum finem, scilicet ad sanandum ægrotos maleficiatos & soluendum aliorum facturas: an hoc licet impunè fieri & videtur dicendum quòd sic ex quo facto nemini nocent, sed alicui prosunt, non sunt ergo digni punitione aliqua. & de hoc est tex. *in l. eorum. §* j. *C. eo tit.* vbi ille, qui fecit sortilegia ad incantandum imbres ne noceant segetibus vel plantis nulla pœna punitur: & ideo Bart. ibi per illum text. decidit hanc q. dicens quòd non debet qui curat istos infirmos maleficiatos, aliqua pœna puniri, hoc tamen est verum de iure ciuili: vt ibi: secus autem est de iure canonico, quia ecclesia summopere abhorret ista remedia sortilega etiam si fiant ad effectum recuperandæ sanitatis non vult fieri posse hac ratione, quia non licet inuocare auxilium Dæmonis etiam pro mille corporum sanitatibus recuperandis: quia minus malum est quòd pereat corpus quàm anima cuius maius esset detrimentum: vide text. *in c. admoneant xxvi. q. vij.* & si quis hoc facere ipsum præsūpserit, si clericus est degradetur & omni officio ac beneficio ecclesiastico priuandus erit: laicus autem excommunicandus, pro quo facit etiam tex. *in cap. nec mirum. §. ad hæc autem. xxvj. q. v.* vbi omnes istæ ligaturæ, & superstitiosa incantationum remedia sunt omnino

Sortilegia sanatiua prohibita.

damna

damnata : quia hæc fieri non possunt absque Dæmonis opera & suffragio : & imò dicit Sanctus Augustinus *lib. 10. de ciuit Dei.* cuius verba relata sunt in d. *c. nec mirum.* quòd hæc sunt talia remedia, quæ ars non commendat medicorum, ab ecclesia omnino reprobata, meritò sunt à Christi fidelibus euitanda : vide S. Thom. *in secunda secundæ distinct. 95. artic. 4. in ver. dicendum titulo. de superstit. & 10. lec. in sum. conf. eo. tit. q. 2. & 13.*

¶ Vltra ea, quæ diximus supra, in prima specie diuinatiua addenda sunt hæc, quid dicendum sit de astrologis & chiromanticis, qui secundùm cursum astrorum & signa cœlestia futura prognosticant, an liceat hoc facere, vel sint puniendi sicut augures & aruspices, aut alio modo?

Respondeo aut hæc futura prædicunt ex certa scientia imponentes futuris contingentibus rebus necessitatem quandam quam dicunt causari ex motu corporum cœlestium, & isto modo sunt hæretici : & puniuntur vt hæretici : *vt latè diximus supra hac quæstione in principio & quæstione præcedenti.*

Ratio est quia signa illa non sunt causæ rerum finales, imponentes necessitatem humanis rebus agendis, aut hominibus sed sunt signa quædam inclinatiua, siue indicatiua rerum futurarum secundùm communiter accidentia per regulas quasdam, & naturas corporum cœlestium, quæ multoties fallunt, quibus non subiicitur necessariò natura humana, quin possit illa euitare & vti liberi arbitrij potestate : vide Abbatem *in dicto capite secundo extra. eo titulo. quæstione quinta.* aut illa prædicunt demonstratiuè, præsumptiuè, siue inclinatiuè, asserentes quòd ex motu corporum cœlestium tale quid inclinatiuè demonstratur, siue figuratur in actibus hominum inferioribus, & hoc modo non est peccatum ex quo nullam imponunt necessitatem, sed inclinationem quandam quam quis liberè euitare posset, si velit vti prudentia, & sui liberi arbitrij potestate, *vt latiùs dicemus infrà & habetur per Abbatem in dicto ea. pite 2. eod. titulo.*

Sacerdos immutans Ecclesiastica causa doloris infamis est.

¶ Pro faciliori intelligentia præmissorum subiiciam infrascriptas quæstiones speciales declarando

pœnas criminis cuiuſque. Et primo quæro quid de ſacerdotibus, qui cauſa doloris ſpoliant aras, aut extinguunt luminaria conſecrata, quâ pœnâ puniuntur? dic quòd clericus honore & dignitate priuatur, & ſic efficitur infamis *vt in c. quicunque in prima reſpon. 26. q. 5. & Io. lec. in ſum. con. eo. titul. q. 18.* & hoc niſi ſponte de præmiſſis coram Epiſcopo vel Metropolitano ſe culpabiles deculerint, & de ipſis condignam peregerint pœnitentiam. *d. c. quiſcunque.* alij ſacerdotes reperiuntur, qui ſumpta veſte lugubri Miſſas defunctorum celebrant pro viuentibus cauſa inimicitiæ, vt is pro quo ſacrificium ipſum offerunt moriatur aut incurrat mortis periculum, quâ pœnâ ſit puniendus: dic iſto caſu, quòd ſacerdotes vel clericus qui ſcienter iſta fecerit à proprij ordinis gradu priuatur & perpetui exilij ergaſtulo vnâcum eo qui ipſum ſacerdotem conſulit, aut præmiſſa fieri ordinauit ſiue mandauit relegatur: *vt eſt tex. in d. c. quicunque in fi. 26. q. 5. & Io. lec. in ſum. con. eo. tit. q. 20.*

Imagines indigne tractantes vt ſint puniendi.

¶ Deinde quæro, qui de clericis & laicis qui imaginem crucis, aut Beatæ Mariæ Virginis, ſeu aliorum ſanctorum proiecerunt in terram, illáſque vtricis, ſpinis, vel pedibus conculcarunt, qua pœna puniendi ſunt? caſus iſte ponitur per tex. *in c. ſi canonici. § ſi de offi. ordi. lib. 6.* vbi dicit quòd vltrix ſic procedat dura ſententia contra eos per quam aliquid facinus patrare perttimeſcãt. glo. verò declarando tex. primò dicit quòd erant puniendi loci ſui dignitate atque honore, niſi celeri ſatisfactione coram metropolitano ſe ſufficienter purgauerint: demũ deuenitur ad aliam pœnam dicens quod ſtatur arbitrio judicis concludens in effectu quòd ſit pœna arbitraria pro prima allegat tex. *in d. c. quicunque 29. q. 5. & l. j. ff. de iur. delib.* cum qua glo. tranſit Gem. *ibi.* Archi. autem dicit quòd poterant temporaliter puniri, quòd in vinculis publicis continerentur. *vt l. j. C. de his qui ad ſtatu. contu. & ff. de pœn. l. capitalium. § qui ad ſtatuas, vel quòd moriantur. vt not. in l. j. C. ne liceat ſing. ſaluo. &* hæc vltima pœna infertur de rigore iuris ciuilis: *vt d. l. j.* aliæ verò ſuperiores inferri poſſunt per iudicem. eccleſiaſticum: vt dicunt *doc. in d. c. ſi canonici. § fin.*

¶ Videndum eſſet etiam, quid de Iudæo qui ſuper crucem

Crucem dum deferretur publicè per vrbem proiecit immundicias quâ pœnâ puniatur ? ifium casum decidit Ioh. de anchar. *in consil.* 15. *quod incipit spiritualis iudex in provincia Romandiolæ.* vbi dicit quòd Iudæus ipse poterit per vtrumque iudicem castigari ecclesiasticum & laicum & seueris pœnis puniri.

Sacerdotis celebrantis & & nihil consecrantis pœna.

¶ Quæro quid dicendum sit de his, qui in sortilegiis commiscuerunt hostiam non sacratam, super qua tamen celebrata fuit vna aut plures Missæ, qua pœna puniatur sacerdos, qui scienter super hostia illa celebrauit Missas, vel qui celebrando non consecrat aliquid : sed capit panem & vinum apud altare sine sacramento, & omnes ac singulas ceremonias & solemnitates facit apud altare excepta consecratione, qua pœna puniatur ? casus ille ponitur *in c. de homin. de celebrat. Miss.* vbi tex. nullam ponit pœnam temporalem : sed credo, quòd sit pœna arbitraria in eo, qui celebrat Missam, & sine consecratione accipit hostiam & vinum quam iudex ecclesiasticus sibi iniunget loco pœnitentiæ : is verò qui scienter celebrat super hostia, aut alia re, cum qua fieri debent sortilegia, grauius puniendus est, sicut is qui sortilegia ipsa conficeret, quia paria sunt aliquid prohibitum facere, vel efficere aliquod necessarium antecedens per quod peruenitur ad illud *vt leg. oratio. ff. de pœnis vide tex. in clem. 1. si quis Episcopus. 26. q. 3.* qui loquitur generaliter de omnibus sortilegiis. ille enim qui habuit animum delinquendi & deuenit ad actum proximum delictis habetur ac si fecisset & consummasset delictum : non solùm de iure canonico, *vt in cap. sicut dignum de homicid. cum multis similibus :* sed etiam de iure ciuili. *vt leg. is qui cum telo C. ad leg. corn. de sic. & leg. 1. §. diuus & ibi Bar. ff. eo. titul. & habetur per Panor. in dict. cap. 2. de sortileg. & Io. lec. in sum. conf. eo titul. quæst. 24. & Oldra. 1. d. consil. 210. in 3. col.* laicus verò excommunicatur & relegatur de iure canonico in foro iudiciali. *cap. aliquanti. xxvj. q. 3.* sed si semel monitus iterum se immiscet in prædictis, si est nobilis intruditur in carcerem : ignobilis fustigatur, mitratur, & publicè dehonestatur. *d. cap. si quis Episcopus. cap. aliquanti. c. sortes. cum aliis sequen.*

¶ Quid dicendum de his, qui imagines conficiunt

atque baptizant, & cum illis conficiunt sortilegia. dic aut sortilegia ipsa fiunt ad aliquem effectum, qui dæmoni non conuenit, sed soli Deo, & sapiunt hæresim manifestè, *vt suprà diximus. q. precedenti*: & immo puniendi sunt vt hæretici *vt ꝯ. diximus ti. 1 q. 3.* salua tamen doctrina glos. *de qua in d. c. accusatus. §. sanè. de hæreti. lib. 6.* & saluis etiam limitationibus, de quibus infra in fi. dico illos esse puniendos eisdem pœnis quibus alij in superioribus casibus vide Oldra. *in d. consi. ccx.* vbi de hoc facit mentionem expressam. *& Ioan. lec. in sum. con. eo. tit. q. xij.*

¶ Idem dicendum est de his, qui in ipsis sortilegiis immiscent sactas reliquias sanctorum martyrum. s. ex membris vel ossibus aut de vestibus eorundem. *d. c. si quis Episcopus. & c. aliqnanti. & Panor. in. d. c. ij. & Ioan. lec. in d. tit. in sum. q. xvi.*

¶ Idem etiam iudicandum est de his, qui sacramenta Ecclesiarum. s. oleum sanctum baptismatis, chrismatis, aut extremæ vnctionis, seu aquam fontis baptismatis & similia. *d. c. ij. & ibi Abb. & d. c. si quis Episcopus. cum aliis sequen.*

¶ Idem quoque censendum est de his, qui in eisdem sortilegiis admiscent aquã benedictam, candelas benedictas, sacros agnusdei, ramos oliuarum aut frondes palmarum & similia. *de quibus habetur per Ioan. lec. in. d. sum. eo. tit. q. vlti.*

Astrologorum futura predicentium pœna est diuersa

¶ Iuxta prædicta videndum est, quid de astrologis, qui futura prædicunt, an puniantur, & qua pœnã: dic aut illa prædicunt ex certa scientia, quasi signa illa, per quæ futura coniecturantur, aut causæ rerum imponentes futuris rebus necessitatem inesse, quòd sic vel sic erunt, omnino & istud est hæreticum & puniri debent, vt hæretici: quia futurorum notitia certa, prout est inesse reiest solius Dei, *vt habet. M tth. 22. c. & 2. q. 4. consuluisti. & 27. q. 3. sciendum. & latè diximus. ꝯ. q. precedenti*: aut illa prædicunt coniecturaliter, demonstratiuè siue inclinatiuè: & isto modo non errant nec puniuntur aliquã pœnã: quia verum est, quòd corpora cœlestia habent quædam motiua & inclinationes ad corpora inferiora, & operationes humanas, secundùm quas multoties sic fieri contingunt, quamuis euitari possint, & propterea dicitur, quòd illa

sunt

ſunt ſigna rerum non autem cauſæ rerum, de quibus vide Panormita. *in dicto. c. ſecundo extra eod. titu. ,,colum.*

¶ Quid enim dicendum ſit de his qui ſortes quærunt in Euangeliis, aperiendo librum. & ſortificando in illis, dic quòd *prohibitum* eſt, & puniuntur qui præmiſſa faciunt, modo quo ſuprà. 27. *q.* 2. hi qui. Et quia diximus ſuprà, quòd ſunt prohibita remedia ſortilegiorum, quæ fiunt ad ſanandum corpus maleficiatum, de iure canonico, licet de iure ciuili permiſſa ſunt, *vt ſuprà diximus eadem. q.* Quæro nunc quid ſi aliquis in opere ſanatiuo dixit plura verba honeſta, & ſanctas ac deuotas orationes Dei, beatæque virginis Mariæ & aliorum ſanctorum; & illa eadem fecerit dicere per ipſum maleficiatum ad deuotionem Beatæ Virginis Mariæ, aut alicuius Sancti Martyris: nihilominùs poſteà Magiſter ſiue Magiſtra Sortilegiorũ aliqua verba extranea dixerit publicè vel fecerit: quæ non videntur cõgruere illi operi religioſo, & ſanitatis, an iſta dicantur eſſe ſuperſtitioſa, & puniẽda. dic quòd ſic. quia quotieſcunque cum rebus, aut verbis religioſis, ſiue Eccleſiaſticis miſcentur aliqua verba extranea: & quæ naturaliter non tendunt ad opus illud ſanitatis, nec poſſunt naturaliter talem effectum operari neceſſariò, tunc dicuntur eſſe ſuperſtitioſa. & faciunt totum opus ſuperſtitioſum & damnabile, quod eſt maximè quotieſcunque adiunguntur nomina quædam ignota aut characteres, ſeu aliæ diuerſæ obſeruationes, quas manifeſtum eſt naturaliter efficaciam ad ſanitatem habere non poſſe, illa non fiunt ſine ſuperſtitione & Dæmonis miniſterio: vt dicit. S. Thom. *in ſum. ſecunda ſecundæ. q. xcv. art. 2. ver. dicendum in ti. de ſuperſtit. & Ioan. lec. in. ſum. con. eo. ti. q.* 11.

Superſtitioſa quæ dicantur.

Et propterea ſunt punienda de iure canonico: quaſi clericus eſt, qui talia fecit, deponitur: laicus verò excommunicatur, pro prima vice. *xxvi. quæſt. vij. admoneant*: ſed ſi monitus, ſpreta monitione iterum ſe ingeſſerit in eiſdem, ſi eſt nobilis vir & honeſtæ familiæ, incarceratur aut relegatur: ignobilis verò cum vituperio fuſtibus cæditur. *xxvi.*

q.v.c.si quis Episc.aliquanti. c.sortes & c.seq.& per' Abb.in, d.c.ij.de sortil. vbi dicit, quòd pœna istorum est arbitraria & hoc puto verius secundum qualitatem facti, conditionem personarum, & animum delinquentis, *arg.l.aut facta.& l.respiciendum.§.delinquunt. ff. de pœ.& l.quid ergo. §.pœna grauior ff.de his qui no.infam.* sicut *dixim.in prin. de homic.* De iure autem ciuili remedia ista non puniuntur, dummodo fiant ad bonum finem. *d.l.eorum. ff. & ibi Bar.C.de male.& Math.& alibi diximus supra eodem. q.6.*

¶ Idem dicendum est de his, qui faciunt scedulas, aut breuia, & ligaturas suspendendas, & deferendas ad collum maleficiati, cùm continent aliquid extrinsecum, siue extraneum signum sit, character, aut nomen quod naturaliter non tendit ad conclusionem & intellectum aliorum verborum, vel ad opus sanitatis tunc iudicatur illud esse superstitiosum & punibile: quia fieri non potest absque suffragio & instructione diaboli: *vt dicens supradicta dic.in locis predictis & habetur in. c. nec mirum. §.ad hæc omnia. xxvi.26. q. 5. & per.S. Augustin.21.de ciui. D.i.* & ideò puniuntur his pœnis, quas suprà diximus *hac eadem.q.in membris proximè relatis.*

Deus Acharon quid significet.

¶ Quid si inter alia verba vel nomina Dei, quæ illæ maleficæ sæpius describere faciunt in earum scedulis vel breuibus, apposuerint hoc verbum, *Deus Acharon* an sit verbum superstitiosum & diabolicum. dic quòd sic, quia illud est nomen Beelzebub principis dæmoniorum. *vt habetur 4. Regum. i.c.* dum Elias monitus ab angelo reprehendit Ochoziam Regem sub his verbis, *numquid non est vobis Deus in Israël, vt eatis ad consulendum Beelzebub, Deum Acharon, immo de lectulo super quē ascendisti, non descendes, sed morte morieris:* quod bene not. quia sæpius in istis scedulis & breuibus hoc nomen. s. *Deus Acharon* reperies expressum. *vide. d. Io.de turr.crem.in.c contra idolorum. 26.q 5.& d.Io.lec.in sum.con eod.tit.q.11.& 13.*

¶ Quid dicendum, de his, qui sacrificant mammoni deo nummorum, vt diuites efficiantur, qua pœna sunt puniendi? dic, quòd si est clericus, secundum quorundam opinionem indistinctè est priuatus ipso iure omni officio, beneficio, honore, & dignitate, siue occultum sit crimen, siue publicum: & ideò necessariò indiget dispensatione,

tione, si vult amplius celebrare: quidam alij dixerunt, quòd quando crimen est occultum, possunt agere pœnitentiam, confitendo peccatum suum, & non incurrunt pœnam illam priuationis, & ideò non indigent necessario dispensatione: si verò crimen esset publicum, aut notorium, tunc incurrit irregularitatem & priuationem ipso iure, & indiget dispensatione: nihilominùs præcedens opinio videtur esse magis tuta in foro conscientiæ, vt quis petat di pensationem etiam quando crimen esset occultum *vide d. Io. Lec. in sum. conf. eo. tit. q. vlti.*

¶ Vbi istis æquiparat etiam sacerdotes, qui in sortilegiis immolcent sacramenta Ecclesiastica, s. oleum sanctum chrismatis, baptismi, vel extremæ vnctionis aut aquam fontis baptismatis, eisdem pœnis puniuntur, *de quibus altàs diximus. suprà eo. q.* laici verò de iure canonico prima vice sunt excommunicari, & sunt à limine Ecclesiæ repellendi: sed si post primam monitionem iterum se ingesserint, in eisdem, si nobilis est condemnatur ad perpetuos carceres: ignobilis verò fustigatur publicè cũ maximo dedecore: deinde in exilium condemnatur, *secundùm quòd habetur. 26. q. 5. si quis Episc. aliquanti. cum alijs seq.* Abb. tamen dixit *in d. c. ij. de sorti.* quòd istorum pœnæ erunt arbitrariæ mitigandæ, alteranda, neque leuandæ secundùm facti qualitatem aut imprudentem seu scandalum, quod inde posset oriri aut exortum iam esset. Item personarum conditionem, & animum delinquentis aut ex simplicitate dicitur lapsus in illud, & ad aliquẽ bonum effectum *vt habetur in. d. cap. ij. extra eodem. tit.* vel si ex propria malitia, animo aliquem decipiendi, & similia, *vt ibi per. ab. latius dicitur & diximus suprà proximè vide tex. in. c. sicut dignum. in prin. de homic.*

¶ De iure verò ciuili pro omnibus sortilegiis huiusmodi est pœna vltimi supplicij. *l. nullus. l. eorum. in princip. l. nemo. l. malef. & l. si exceptũ. C. eo titul.*

¶ Exceptis sortilegiis quæ fiunt ad sanandum maleficiatum, vel liberandum aliquem ab alia infirmitate, aut incantandum imbres, grandines, & fulgura, ne noceant segetibus, arboribus, & plantis, aut animalibus, vel fœtibus eorum: omnia ista, quæ pro sunt & non nocent rebus temporalibus, aut personis permissa sunt de iure ci-

nili; & nullam pœnam merentur. *vt d. l. eorum. §. fin. & ibi. Bart. C. eo. titu. & aliàs diximus suprà.*

§ Videndum quoque esset quid de diuinationibus, quæ fiunt per somnia secundùm illorum interpretationem, prout habetur in somnijs Danielis, & per Dominum Albumasar *in li. quem fecit de interpreta. somnio. de quibus latè vide. d. Ioan. lect. in sum. conf. eo. titu. q. 6.* & quid dicendum sit de incantationibus serpentum, illas videlicet, quæ fiunt contra serpentes; vbi dicas, quòd aut in illis præcantationibus imploratur dumtaxat auxilium Dei simpliciter cum deuotione absque aliqua machinatione intrinseca, & non erunt reprobendæ imò commendandæ; aut illis imploratur diaboli suffragium, vt sortiantur effectum siue tacitè, siue expressè & erunt illicitæ penitùs & damnabiles: sed qualiter cognosci poterit an sint licitæ vel illicitæ, & an & quando in eis imploratur auxilium dæmonis tacitè vel expressè, vel solius Dei: dic quòd est diligenter aduertendum ad verba ipsa, item ad modum, ritum, & ordinem ipsius incantationis: quia si in eis insunt aliqua verba extranea, vel ignota nomina, aut characteres, siue verba quædam extranea, quæ non congruùt conclusioni, nec naturæ verborum supradictorum, nec possunt secundùm eorum naturam aliquid operari circa effectum, de quo agitur: tunc opera ipsa dici non possunt nisi superstitiosa & diabolica in quibus diabolus plurimum operatur, & illius suffragium saltim tacitè inuocatur *secundùm quod concludit. Ioan. lect. in sum. conf. eo. titu. q. 15. & diximus suprà ea. q. in illo arti. de remedijs quæ fiunt contra maleficiatum*: & ideò isto casu puniendi erunt de iure canonico pœnis suprà proximè dictis. De iure verò ciuili nulla pœna erunt puniendi, ex quo dictæ incantationes fiunt vt prosint. Sine hominibus noceant serpentes. Verùm, quia in illis sortilegiis, amatoriis maximè & veneficis, quæ dicuntur fieri in corpore, sepius interueniunt pocula quædam, quæ traduntur propinanda personæ maleficiandæ, quæ communiter appellari solent *pocula amatoria aut veneficia*: ex quorum potu, quandoque præter spem & intentionem tradentis, mors absorbentis succedit: quandoque verò non: ideò aliqua de ipsis poculis specialiter videamus.

Opera superstitiosa.

CAP.

CAP. XII.

SVMMARIVM.

1 Poculum amatorium porrigens & miniſtrans qua ſit pœna mulctandus.
2 Poculum dans amatorium, ſi ex illo mors ſequatur, qualiter punietur.
3 Homicidium, ſine dolo commiſſum, poteſt vltimo ſupplicio puniri.
4 Venenum diuerſimodè conſiderari poteſt.
5 Verbum iſtud venenum medium eſt & promiſcuum.
6 Venena, ſanitatis inducendæ cauſa confecta, vel multum in commodum generantia, non reprobantur à iure.
7 Pœna l. Corneliæ de ſica quæ hodie.
8 Improuidè accidentia fato, non culpæ imputantur.
9 Pœna quibuſdam circunſtantiis concurrentibus ſunt leuiandæ.
20 Poculum conceptorium miniſtrans, ſi mors ſequatur quâ pœnâ veniat puniendus.
11 Caſuum conformitas iuris conformitatem exigit.
12 Determinabile relatum ad plura determinabilia dixit illa æqualiter determinare.
13 Poculum amatorium dupliciter poteſt conſiderari.

14 Intentio

14 *Intentio corrumpit actum, qui aliter excusari poterat.*

15 *Venena diuersimodè in iure considerantur.*

16 *Poculum sterilitatis tradens quam pœnam incurrat*

DVODECIMO igitur nunc quæro, si quis miscuerit vel dederit poculum amatorium mulieri ad flectendũ eius pudicũ animũ ad libidinem, & calefaciendum eius cor ad amandum virum prædictum, vel è contra quid si mulier dederit poculum viro, vt amet ipsam, licèt hoc ratus coniuga, quâ pœnâ puniatur qui poculum ipsum dederit? Respondeo quòd de iure ciuili humiliores in metallum damnantur honestiores verò in insulam dimidia parte bonorum suorum confiscata relegantur: *ita dicit tex. in l. si quis aliquid. §. qui abortionis ff. de pœn.*

¶ Clerici verò de iure canonico sunt priuandi. 26. q. 5. *si quis Episc. & per Abbã. in. d. c. secundo de sort. leg.*

¶ Sed quid si ex poculi huiusmodi assumptione mors absorbentis succedat eo quòd forsan malè cum ordinatum fuerat, & non erat bene temperatum, vel in malo forbentis dispositione sumptũ fuerit, quapœna puniretur qui dederit? & videtur dicẽdum, quòd aliqua pœna puniendus extra ordinaria relegationis: vel simili, ex quo in eum illud non fuit commissum, dolo nec cum proposito occidendi: idcò non debet puniri pœna vltimi supplicii. *prima. §. diuus. & l. diuus ff. ad leg. cor. de fict. tamen contrarium dicit tex. in. d. l. si quis aliquid d. con. §. qui abortionis.* quòd si casu moriatur, qui vel quæ poculum prædictum absorbuit, qui tradidit vltimo supplicio puniendus est, licèt dolo non dederit, sed bono zelo: & hoc est quia res ipsa est mali exempli.

Homicidium sine dolo commissum aucta pœna punitur.

¶ Ex quo nota casum singularem in quo quis punitur pœna vltimi supplicij, pro homicidio commisso sine dolo & intentione aliqua occidendi, cuius contrarium disponit regula iuris cõmunis *de qua in. d. l. 1. leg. corn. l. & l. diui. & l. j. §. diuus ff. ad l. cor. de fic. & l. iuxta cũ trio. C. eo. ti.*

quæ

quæ habet, quòd nunquàm infertur pœna mortis pro homicidio cõmisso sine dolo & proposito occidendi imò in casu prædicto lata culpa non æquiparatur dolo, *vt notat. Bar. in d. l. in lege cornelia. ff. de sica.* hic enim nulla ratio neque præsumptio viget cõtra ipsum qui dedit poculum amatorium, ex qua coniecturari possit: quòd habuerit animũ occidendi imò in parte nulla offendendi. *d. l. in lege. & l. 1. § diuus ff. eo. ti.* Contra prædicta oppo. *de l. 3. § hoc adiectio. ff. ad le. cor. de sic.* vbi videtur esse tex. valde contrarius *d. §. qui abortionis.* ibi enim dicitur quòd veneno ũ plura sunt genera siue plures species, quorum quædam dicuntur mala venena, ea scilicet quę facta sunt hominis necandi causa: quædam alia sunt, quæ dicuntur bona, hoc non mala venena: & ea sunt, quæ facta fuerunt ad sanandum corpus ægrotum item ea, quę sunt ad concipiendum, & illud quod amatorium appellatur vel aliud quo leunque factum ad alium effectum dũmodo non ad occidendum: & propterea subiungit tex. *in ver. adiectio*, quòd adiectio illa mali veneni opportunè posita fuit in illa lege, quoniam ex illa qualitate mala adiuncta dẽmõstratur quædam esse venena non mala. ergo nomen hoc venenum medium est, siue promiscuum, adaptatur ad vtranque partem: respectu verò adiunctæ qualitatis, tam illud quod ad sanandum, quàm illud quod ad occidendum paratum est, continet: sed & id, quod amatorium appellatur, vel quod ad conceptionem traditur, continet omnia illa, quæ comprehendi possunt sub nomine isto venen: solum enim in ea lege notatur quod nominis necandi causa fit. ergo cætera venena, quæ non sunt facta hominis necandi causa, prout sunt venena sanativa amatoris & ea quæ fiunt ad concipiendum, non continentur sub lege illa, nec pœna illius legis plectuntur qui illa tradunt. & propterea tex. ibi in fine exemplificat regulam istam ponendo casum cum sua decisione: vel quod ex senatus consulto iussa est relegari mulier, illa, quæ non malo quidem animo, sed malo exemplo medicamentum ad conceptionem dedit ex quo ea mulier, quæ illud acceperat, decesserit. ex qua decisione probatur, quòd omnia venena, quę non sunt facta hominis necandi causa, dicuntur non mala venena: & ideò si ex illorum

Verbum venenum medium est & promiscuum.

potu

potu quiſquam perierit, qui tradidit nõ tenetur pœna illius legis Corneliæ de ſicarijs, quæ hodie eſt pœna capitis, licet olim eſſet perpetua deportatio, & omniũ bonorum publicatio. *l. 3. §. legis. ff. ad leg. Cor de ſic. & in. §. item lex Cornelia. inſt. de pub. iud.* licet alia minori pœna puniatur ſcilicet relegationis: *vt. d. l. 3. in adiectio. in fi.* ratione prædicta: quia defuit animus occidendi tam in compoſitione, quàm in traditione. pro quo facit tex. *no. in l. 1. §. C. eo. ti. de ſicar.* vbi dicitur, quòd ea, quæ ex improuiſo caſu potiùs, quàm fraude accidunt, fato plerunq; non noxæ ſiue culpæ imputãtur & per conſequens mitiùs puniũtur: *vt. d. l. 1. §. fi. 2. l. 1. §. diuus. ff. eo titu.* vbi, ſi quis in rixa alium cucuma, vel clava percuſſerit: ex quo nõ occidendi animo illum percuſſit, leuiandã eſſe pœnam huic percuſſori iuriſconſultus conſtituit. idem ſit in caſu noſtro & licèt tex. *in. d. l. 3. §. 1. in deciſione* loquatur de veneno cõceptionis, nõ autem amatorio, ratio tamen precedens, quã dedit iuriſconſultus eſt generalis, cõprehendens omnia illa venena, quæ facta nõ fuerũt hominis necandi cauſa, ſed ad alium effectũ, prout eſt iſte. xii. Quotieſcunque autem ratio eſt generalis, & indeterminatè poſita in lege comprehendit omnẽ determinationem, quæ ad illam poteſt adaptari, & vbicunque ſe extẽdit ratio, extẽditur etiã ipſa lex: & illius diſpoſitio. *l. metum autẽ. §. animaduertẽdum ff. quòd met. cau. & ibi Bar. in pri. no. l. nomen. § fi ff. de leg. 3.* illa igitur ratio, quæ multùm in ea lege notatur ſcilicet quòd venena facta nõ ſint hominis necandi &c. comprehendit generaliter omnia venena, quæ facta ſunt abſque illa qualitate. tria enim venena, *dequib. iuriſconſultus fecit mentionẽ in. d. l. 3. illa.* expreſſit tanquã exempla regulę, vt ſit ſenſus, quicunq; venenũ amatoriũ ſanatiuum. vel cõceptionis, ſeu, quodcũq; aliud venenũ, nõ factum hominis necãdi cauſa, cuiquãm tradiderit, nõ animo occidendi: ex cuius potu ille qui aſſumpſit, periit, qui dedit poculum puniri non debet pœna illius legis Corneliæ: cuius deciſionis rationem duplicem conſideraui, prima eſt quia lex Cornelia de ſicariis, *vt proximè dixi capite quinto* non comprehendit iſta venena. *de quibus ſupra in. d. l. 3. in prin. & ibi B. vr.* ſecunda eſt, quia quotieſcunque mors prouenit ex facto alicuius, abſque animo & propoſito occidendi,

Improuiſa accidentia cui imputentur.

Venenorum tres ſpecies.

di, nunquam ille punitur pœna illius legis Corneliæ, & sic pœna mortis, sed alia mitiori pœna iuxta modum culpæ *d.l.1.§.fi. C.ad le Cor. de ficã.* vbi dicitur, quòd ea, quæ ex improuiso casu absque fraude accidunt, fato potius quam noxæ imputatur: ideo excusãtur à pœna ipsius legis: idem disponitur *in d.l.1.§. diuus & l. diuus. & l. in lege Cornelia. & ibi Bruno. ff. eo. titu. idem Bar. in l. absentem. & in l. aut facta ff. de pœn. & in c. sicut dignum. in prin. & ibi per canonistas de homi.*

¶ Cùm itaque in poculo, siue veneno conceptionis dolus & animus occidendi omnino defuerit; tam in compositione quàm in traditione, videbatur dicendum, quòd nulla pœna puniri deberet: tamen iurisdator dicit, quòd propter malum exemplum iussa est relegari ea, quæ non quidem malo animo: sed malo exemplo medicamẽta ad conceptionem dedit, ex quibus illa, quæ biberit periit. *Poculum conceptorium mortem accelerans quomodo damnetur.*

¶ Hæc autem tria venena sunt æquiparata primò quo ad cõpositionem: quia sunt facta absque causa hominis necandi: secundò quo ad traditionem: quia omnia traduntur absque animo & proposito occidendi: quare non est dicendum quòd etiam in decisione, & pœnæ impositione sint similiter æquiparata, cùm factum idem esse videtur, & eadem ratio in omnibus militat: *vt supra* dixi: ergo deberet in omnibus esse eadem iuris dispositio. *l. illud ff. ad leg. Aqui. l. adigere. §. quamuis. ff. de iur. patro. l. cùm pater. §. dulcissimis. ff. de leg. 2. l. hæc actio. & ibi Bar. ff. de calum. & est gloss. in clemen. auditor. in ver. Romana. de referi. & clemen. 1. in ver. eligatur. de elec.* maximè, quia alia ratio mali exempli: quæ est posita pro ratione decidendi *in. d. §. adiectio. & dicto. §. qui abortionis*: ita militat in vno sicut in alio casu. ergo deberet etiam esse eadem pœna in vtroque casu statuta, *de qua in. d. §. adiectio* attenta casuum conformitate & æqualitate in facto deberet etiam esse conformitas iuris *per ea quæ no. voluit Bartol. in. leg. omnes populi. in. 4. quæst. principali. ff. de iustit. & iure. & diu. Alexand. in. leg. peregre. §. quibus. in. 2. colum. ff. de acquiren. possess.* ¶ Pro quo facit etiam regula illa, quòd

vnum

vnum determinabile relatum ad plura determinabilia debet illa pariformiter determinate. *l. nam hoc iure. ff. de vul. & pu. & Bar. in l. cēt. in 1.8. colūna in verſ. pro alia. con. titu.* ſed ratio compoſitionis traditionis: atque deciſionis vnica videtur eſſe in omnibus hoc eſt, quod ea, quæ ponitur in vno caſu, militat etiam in alio caſu: ergo deberet eſſe vtriuſque pariformis pœnæ deciſio. *d. l. iam hoc iure. cum aliis prædictis.*

† Quid dicendum in hac ambiguitate? contrarium profectò eſt valde vigens: illa enim opinio poſſet ſuſtineri per regulas & rationes prædictas, & magis æqua videtur, quàm illa *de qua in. d. §. qui abortionis*, quæ eſt nimis rigida & contra omnes regulas iuris communis. Bar. enim *in dicto §. qui abortionis* nihil dicit, ſed remittit ſe ad dictum *§. adiectio.* vbi mouet iſtud contrarium de dicto. *§. qui abortionis.* tamen ſoluit multum ſimpliciter nec tangit difficultatem poculi amatorij. dicit enim quòd *in dicto. §. adiectio* tex. loquitur in poculo conceptionis: & ſic in re licita, ibi verò *in. §. qui abortionis* tex. loquitur in poculo ipſius abortionis: & ſic de eo, qui incumbebat rei illicitæ & prohibitæ: imò traditur diuerſa pœna in vno, quàm in alio, de poculo autem amatorio, & de quo in vtraque lege mentio fit, nullum verbum fecit Bart.

Abortiuum tradens homicida corporalis.

¶ Ego enim poſt aliquas meditationes conſideraui contrarium iſtud ita ſolui poſſe, quòd *in dicto. §. qui abortionis.* vterque habebat animum occidendi, vnus occidendi infantem in vtero matris, & ſic eſt homicida corporalis: *vt. l. pregnantem. & l. Cicero. de pœn.* Alter autem, qui dedit poculum amatorium, ex quo illud dedit cauſa fornicandi & peccandi cum ea, dicitur homicida ſpiritualis quia illo peccato mortali occidit animam. *de conſe. diſtin. quarta. quæris. de pœn. diſt. 1. nolī. & 22. q. 5. illic. & c. ſi aliquis extra de homic.* Ex quo igitur vterque eſt homicida tam in ipſa traditione quàm propoſito: ergo pari pœna puniendi ſunt: ſed iſta ſolutio parum valet, quia non reperio cautum de iure ciuili, quod pro vno peccato mortali quis incurrat pœnam mortis, ſicut pro homicidio dolosè commiſſo, niſi in caſibus à iure expreſſis.

Amator. tradens homicida ſpiritualis.

¶ Ideò deueniendum eſt ad aliam ſolutionem, & antequàm ad vlteriora procedam ſciendum eſt, quòd in

hac

hac materia poculorum duo ſunt principaliter conſideranda, quæ præcedunt caſum mortis. Primum eſt quod conſiderari debet compoſitio: ſecundum verò traditio: in compoſitione verò conſideranda eſt cauſa, propter quam venenum ipſum componitur & fit: aut enim fit cauſa occidendi hominem aut non. primo caſu ſit locus pœnæ *d.l. legis Corneliæ de ſicariis.* ſecundo verò non *vt d.l. 3 in princ. & §. adiectio.* in traditione verò duo alia ſunt conſideranda in cauſa prima & immediata, quæ reſpicit principiũ id eſt principalis intẽtio ipſius tradentis. Item cauſa mediata & finalis, quæ reſpicit finem actus, ad quem tendit animus illius, qui tradidit: ſi enim proxima cauſa & principalis, intentio tradentis, tendebat ad occidendum, nulli dubium eſt, quòd tradens tenetur pœna illius legis Corneliæ de ſicariis: *vt l. 1. §. diuus. & l. 3. in princ. & l. 1. lege cornelia. ff. eo. tit. etiam quòd mors ſecuta non fuerit. l. in princip. & l. is qui cum telo. C. eo. tit.*

Poculi compoſitio & eius cauſa.

Poculi traditio quæ duobus etiam de cauſis inducitur.

Si verò non habuit animum occidendi, tunc conſideranda eſt illa cauſa remota & finalis intentio, ſiue vltimus effectus rei, ad quam traduntur ipſa pocula: aut enim traduntur ad bonum & honeſtum finem ſcilicet conceptionis vel ſanitatis & iudicantur bona & honeſta, & tunc quis excuſatur à pœna capitali morte ſecuta: ſed alia minori pœna punitur. *vt d.l. 4 §. adiectio in fin. & ſuprà diximus.*

¶ Aut finalis intentio & vltimus eius effectus tendebat ad turpe & illicitum, ſicut eſt in poculo amatorio cuius effectus eſt libidinis apprehenſio, & illicitus mulieris concubitus *vt aliàs diximus ſupra & habetur. l. eorum in princ. C. de maleſ. & Math.* & iſto caſu non excuſatur propter principalem eius intentionem, ſiue cauſam proximam ſcilicet quòd non habuerit animum occidendi: ſed attenditur magis illa cauſa finalis & vltimus effectus, ad quem venena tendebant: & ideò indubitãter punitur pœna vltimi ſupplicij *d.l. ſi quis aliquid. §. abortionis.* vbi eſt caſus. *ff. de pœn.* & ratio deciſionis eſt, quia dabat operam rei illicitæ: imò non videtur excuſandus, quia dicitur eſſe in culpa, & ideò tenetur etiam de caſu fortuito, qui præter ſpem & intentionem

Intentio corrumpit actum qui aliter excuſari non poteſt.

inopinatè proueniat vt est casus. 1. *c.ff.de homic.lib. 6. & facit text. in arg. in c sicut dignum eo. tit in anti. l. 5 si mulier, ff. quod met. cau. l. qui occidit. §. in hac ff. ad leg. aquil.* Ex quibus patet quòd illorum trium venenorum, *de quibus in d.l. 3 §. adiecto.* nõ est omnimoda similitudo quo ad omnia, sed solùm quo ad primas causas respectu compositionis & traditionis, in eo quod in vtroque deficit animus occidendi, quò ad ista sunt similia & æquiparata: sed quò ad vltimum effectum & causam finalem ipsius traditionis sunt dissimilia: *vt suprà diximus*, quia ea quæ fiunt ad sanandum & concipiendum habent honestum & laudabilẽ finẽ. *l. eorum. §. fi. de malef. & Math. & d. l. 3. in princ. & habetur Gen. 2. c.* ea verò quæ fiunt ad amãdum & flectendum &c. habent turpem & illicitum finẽ. *d.l. eorum in princ. & diximus suprà* In istis igitur dissonueniunt & sunt dissimilia, ideò faciunt diuersificare, pœnas: quia licèt à principio neuter haberet animum occidendi, tamen vnus dabat operam rei licitę & honestę, alter verò dabat operam rei illicitæ, turpi & reprobe: *vt proximè diximus.* Post hæc alio modo considerari respondeti posse ad illud contrarium quod *in d. §. qui abortionis.* ideò punitur pœna mortis ille, qui dedit quia venenum illud fuerat compositum arte maleficæ per sortilegium, siue maleficum, qui illud Dæmonis instructione & suffragio intercedente composuerat *secundum ea quæ diximus suprà in 3. & 6 qq. in §. aut. in adiecto.* compositum fuit arte & scientia naturali scilicet medicorũ peritia nulla intercedente superstitione. Ars enim ipsa malefica & mathematica est valde reprobata, & vbique damnata & per consequens omnia opera, quæ ipsi malefici faciunt, siue ad amorem siue ad occisionem, vel ægritudinem sunt damnata, nec minori pœna puniũtur, quàm pœna mortis. *d.l. eorum in prin.* vbi ponitur vterq; casus, & vnica est vtriusq; decisio & pœna: ea enim quæ dicuntur *in d. §. qui abortionis* debẽt intelligi & interpretari secundũ terminos. *d.l. eorũ in princ.* ideò atrocius puniuntur ibi, quam in *d. §. adiectio* propter superstitionem illius damnatissimæ artis, & secundũ istã declarationem ille tex. *in d. §. qui abortionis* nõ videtur esse ita exorbitãs à iure cõmuni imo secũdũ ius cõmune regulatur. Ad tex. autem

Venenorum æquiparatio sola est in compositione & traditione.

Poculum tradens morte punitur quod per sortilegia.

Opera maleficorum damnantur.

autè *in d.§. adiect.* poterit dupliciter respõderi, primò: quia decisio illius tex. & pœna, *de qua ibi* non adiungitur pro poculo amatorio sed conceptionis, quę sunt diuersa: quo ad primum effectum: *vt suprà diximus*: ergo debent diuerso iure censeri. *l. Papinianus exuli. ff. de mino.* si aliter enim euenit casus quàm ipse opinabatur sibi imputetur qui dedit poculum amatorium per modum superstitiosum: quia ex quo à principio dabat operam rei illicitæ: ex hoc enim non caret culpa, ideo tenetur etiam de casu fortuito *vt in d.c. fi. de homicid. lib. 6.* vbi si Dominus mandauit seruo, quòd acciperet baculum & percuteret Titium, citra mortem tamen & quòd diligenter caueret, ne ipsum occideret, quia nolebat eum interficere: si tamen famulus tam grauiter Titium percusserit, quòd ipsum occiderit ille Dominus mandans non excusatur propterea à pœna homicidij, licet nunquam habuerit animum occidendi illum, & ratio est illa *de qua suprà proximè pro quo facit tex. in c. sicut dignum. in princ. extra. co. tit. in antiq. l. si mulier. ff quod met. cau. & l. qui occidit. §. in hac. ff. ad leg. aquil.* venena igitur *de quibus loquitur text. in d.§. adiectio.* non fuerunt facta per sortilegium siue maleficium per modum superstitiosum, sed arte naturali hominis & peritia medicorum, sicut fiũt & componũtur venena sanatiua medicinarũ, quod patet quia in vtroque titulo fit mentio de venenis. scilicet *in tit. legis Cornelia de sicariis. ff. & C. & in tit. de malef. & Math.* sed in tit. legis Corneliæ fit mentio & tractatur de venenis naturalibus, quæ hominis ingenio, & peritia medicorum fiunt absque aliqua superstitione. siue Dæmonis inuocatione tacita vel expressa, prout est venenum sanatiuum, quod miscetur in medelis ad sanandum corpora ægrotantium *d.l. 1. & l. 3. in princip ff. ad leg. cor. de sica.* Venena verò *de quibus loquitur* titulus & iura. *C. de malef. & Math.* sunt illa quæ fiunt per sortilegos, magos, maleficos, aut Necromanticos & similes, ope & suffragio Dæmonis, ad quæ illius inuocatio diuersis precibus tacitè vel expressè semper interuenit & habetur: *vt dixit Io. lec. in sũ. con. eo. ti. q. 11. & 12. & l. multi. i. etsi excepto. C. eo. tit.* Ex hac igitur declaratione colligitur ista distinctio, quòd aut venena, siue pocula amatoria fuerunt composita per sortile-

Amatorium & conceptorium poculum differunt.

Venenū diuersa est ratio in iure.

Venena naturalia.

Venena Sortileg. & Maleſi.

Venena Maleficia tradens ad mortem pœna mortis tenetur.

gum siue maleficum modo superstitioso, & per invocationem Dæmonis tacitam vel expressam: & tunc si ex illorum potu causatur mors potantis, tradens ille punitur pœna vltimi supplicij, *de qua in dict. §. qui abortionis*; aut non fuerunt facta per sortilegum nec eo modo superstitioso, sed humana industria aut medicorum peritia, & isto casu morte secuta non punietur pœna mortis ille, qui tradidit, sed alia mitiori pœna, *de qua in d.c. 3. §. ad tert.* an aut & quando remedia & pocula ipsa dicantur esse superstitiosa & qualiter cognoscatur, *vide quæ diximus supra eo. quæst. præceden. in materia remediorum quæ fiunt ad sanandum.*

¶ Cogita tamen super præmissis: quia doc. non declarant, & ego hactenus non reperi magis congruam responsionem. Et tenendo istam opinionem pro solutione dictę oppo. non obstant ea, quæ superiùs in contrarium adducebantur, & primò quòd illa vnica ratio *de quæ in l. 4. in princ. 2. §. 1.* viget pariter in omnibus venenis, quæ non sunt facta hominis necandi, &c. quia fateor quòd quò ad compositionem respectu primæ causæ & quò ad traditionem respectu vltimæ qualitatis scilicet carentiæ animi occidendi æquiparantur omnia ista: non tamen sequitur, quòd quò ad alia quæ sequuntur, & sic in omnibus dicantur esse æquiparata: quia quò ad vltimum effectum siue naturalem intentionem sunt longè diuersa: *vt latiùs suprà diximus*: non mirum igitur si sit diuersa decisio in vno quàm in alio: & diuersæ pœnæ statutæ sunt. & ex hoc potest etiam solui aliud quod vnum determinabile relatum &c. quia illud est verum & procedit quando illa determinabilia sunt in omnibus æquiparata, & vnica ratio in omnibus viget æqualiter, sed quando inter ipsa militat diuersa ratio, tunc nõ possunt pariformiter determinari: sed difformiter secũdũ quod militat diuersitas rationis. *l. Lucius & ibi doct. ff. de vulg. & pupil. & Bart. in l. Titia. §. Titia ff. de lega. ij. Soccin. l. cum nunc. in 27 col. ff. de condit. & Damon.*

Venena ministrantes mortem sequente & medic. industria quam incurrunt pœnam.

Pocula considerationem exempli & intentionis inducunt in traditione.

¶ Non obstat etiam illud quod dicebatur de malo exemplo quod exprimitur in vtraq; lege: quia tenendo secundã solutionẽ dico, quòd in casu *d. l. in §. adiectio* viget duntaxat illud malum exẽplum, *de qua ibi*: intentio tamen

tamen tradentis & effectus ad quem tendebant pocula erat iustus & honestus: sed in casu *d. §. qui abortionis.* nè dum viget malum exemplum, verùm etiã mala intentio & turpis effectus, propter quem pocula prædicta facta & tradita fuerũt scilicet explendæ libidinis per stupru vel adulterium *vt aliàs suprà diximus*: cùm igitur tendant ad diuersum effectum meritò vt diuersa inter se debeant diuerso iure censeri. *d. l. Papinianus exuli.* & quòd similiter diximus suprà. Idem videtur sentire Bart. *in d.l.3.§ adiectio. 1.l. solutio ne oppon. quam fecit de d.§.qui abortionis*: sed secũdùm vltimam solutionem dico quòd non solùm dicuntur esse diuersa quò ad istum vltimum effectum *de quo suprà*: verùm etiam quò ad primas causas: & sic quò ad ipsam compositionem, quia illa *de quibus in d.§.adiectio.* fiunt industria hominis naturali, & secundùm naturalem peritiam medicorum, sicut alia venena sanatiua medelarum, *vt alias diximus*: illa verò de quibus *in d.§.qui abortionis* fiũt per modũ superstitiosum arte diabolica, & per inuocationem Dæmonum tacitam vel expressam: *vt aliàs diximus & habetur in sum con. per Ioan. lect. eo. titu. q. 2. 11. & 13. per totum* nec mirum igitur si grauiùs puniantur: quia omnia opera, quæ fiunt arte maleficã sunt plurimùm detestanda, & grauius punienda. *vt d. l. nullus & l. nemo. C. de malef. & Math.* Et licèt ista vltima solut. prima facie videatur subtilis & concludenter soluere nodum inter ipsas duas leges: præcedens tamen solut. mihi magis placet, & est magis iuridica: & hanc videtur tenere Bar. *in d.§. adiectio vt suprà dixi*, hæc enim vltima in veritate sapit diuinationem: quia dicere quòd pocula illa *de quibus d. §. qui abortionis* fuerunt facta per sortilegum siue maleficum, diaboli instructione, de hoc nullũ verbum fit *in d.l.* nec ex aliquo iudicio vel coniectura hoc deduci potest. Præterea video, quòd pocula, quæ fiunt arte magica & traduntur mulieri ad flectendum pudicum animum ad libidinem: licèt mulier ipsa non moriatur ex poculi sumptione, tamen maleficus, & ille qui ipsum cònsoluit, vel qui scienter dedit poculum puniuntur omnes vltimo supplicio. *vt l. eorum in princ. l. nemo. & l. multi. C. de malef. & Math.* vbi hæc expressè probantur & tamen *in d. §. qui*

Amatoria tradentes eti pœna tra- ctantur.

abortionis: ex traditione illius poculi amatorij, quando mulier, quæ assumpsit non moritur, non infertur pœna vltimi supplicij: sed humiliores in metallum damnantur, honestiores verò in insulam relegantur confiscata dimidia parte omnium bonorum suorum, *vt ibi dicitur*: ergo non est dicendum quod illa sint pocula facta arte magica: sed naturali, prout sunt ea *de quibus in dicto §. adiectio.* sed ideò diuersis pœnis puniuntur: quia tendunt ad diuersum effectum, *vt aliàs suprà diximus*: & hoc est de mente Bar. *in d. §. adiectio.* ponamus enim quòd quis dedit venenum sanatiuum ægroto, vt recuperet sanitatem & liberetur ab illa infirmitate, ex cuius tamen assumptione fuit liberatus à vita, quia mortuus est: erit ne dicendum quòd talis medicus vel alius qui dedit venenum in medela sit puniendus poena mortis vel relegationis aut alia simili? certè nonimò erit immunis ab omni poena dùmodo non intercesserit dolus aut lata culpa: *vt d. l. 3. §. alio senatusconsulto. ff. de sica.* quia in isto veneno defuit dolus & animus occidendi: deficit etiam malum exemplù & turpitudo finalis intentionis: quia omnia sunt bona & cum bona intentione facta, immo cuadit impunis, ergo sunt omnino diuersa quo ad effectum.

Veneni sanatiui traditio, morte secuta, in qua sit pœna.

¶ Postremò, vt me expediam de ista q. sic distingue: aut nos loquimur de poculo abortionis seu amatorio, tunc aut ex illius assumptione ille qui assumpsit periit, aut non: priori casu ille qui dedit, etsi dolo non dederit, punitur vltimo supplicio propter malum exemplum. Suppleas tu & turpitudinem finalis intentionis: & ita intelligitur tex. *in d. §. qui abortionis*: vbi est casus.

¶ Aut non fuit mors secuta & isto casu humiliores in metallum perpetuò damnantur: honestiores verò propter malum exemplum confiscata dimidia parte bonorum suorum in insulam perpetuò relegantur, secundùm quod dicit tex. cum glos. *in. d. §. qui abortionis.*

¶ Aut nos loquimur in veneno cõceptionis & tũc aut ex illius sumptione quis periit, & ille qui tradidit punitur poena relegationis, duntaxat propter malum exemplum, ex quo in ipso tradente erat bona, & iusta intentio sua finalis, quæ tendebat ad suscipiendam prolem, quod est fauorabile: *vt suprà diximus*. Si enim ista est causa fauorabilis,

sabilis, in quo igitur consistit istud malum exemplum de quo loquitur *text. in d. §. adiectio. in fi.* Respon. quia mulier illa videtur quodammodo voluisse violentare naturam & voluisse imponere foecunditatem in vtero, in quo Deus & natura imposuerunt sterilitatem propter hoc videtur esse malum exemplum, quia fuit nimium audax: nam prohibitum est velle subuertere ordinem naturę. cap. *si aliquis. de homic. in antiquis.*

Mulier tonceptoria sumens naturã violentat.

¶ Aut non fuit secuta mors illius absorbentis & nulla pœna punitur ex quo caret dolo & culpa, dum modo aliquod scandalum subsecutum non fuerit. & ita videtur sentire gl. *in dicto. §. adiectio.* Aut nos loquimur de veneno sanatiuo, quod fit causa sanitatis, & miscetur in medelis: & illo casu siue sequatur mors absorbẽtis, siue liberatio ab illa egritudine siue non: in omnẽ euentũ qui tradidit vel cõposuit erit immunis ab omni pœna, dummodo non absit dolus vel culpa. *d. l. 3. §. alio cõtrario supra & supra proximè diximus:* & per hæc sum expeditus de ista ardua & nobili quæstione. Sed anteqũ ad vlteriora procedã quæro in hac materia, quid si aliquis causa libidinis aut odij aliquid potandũ dederit mulieri, vt parere vel cõcipere nõ posset, (quod dicitur venenũ, siue põculũ sterilitatis, quod est cõtrariũ veneno cõceptionis, *de quo s. proximè dixi*) qua pœna ille, qui tradidit, puniatur. Respõ. quòd de iure canonico quasi homicida puniẽdus erit: ita dicit text. vbi est casus iste *in. c. si aliquis. de homic. sed* glo. *ibi* dicit quòd debet intelligi de pœna spirituali scilicet excõmunicationis, quæ infertur tã in clericũ quã in laicũ: nõ tamẽ clericus propter hoc efficitur irregularis, ac si verũ hominẽ viuentẽ occidisset, nisi probaretur infãtẽ animatũ & viuẽtẽ occidisse: *vide gl. in. d. c. si aliquis. & ibi Abb.* Si verò loquimur de iure ciuili fit eadẽ diffinctio: aut infans in vtero matris adhuc nullus erat homo: quia adhuc formatus nõ fuerat nec animat⁹. & tradẽs pocului punitur pœna extraordinaria, siue relegationis. *d. §. qui ab ortionis l. diuus. ff. de extraordi. cri. & l. cicero. §. fi. ff. de pœn.* aut erat iã animat⁹ & viuẽs, & punitur de homicidio: quia hominẽ dicitur occidisse: *vt. l. 1. ff. ad leg. põp. de paricid. & maliùs in l. pen. C. ad le. cor. de sic. & l. 1. in prin. ff. eo. tit. & per gl. in. d. l. diuus ff. de extraord. crim. & ꝛ. latiùs dicam in sequ. q.*

Pocula citra mortem & scandalum absorpta non puniuntur.

Venenum sanatiuum pœna immunitatem inducit.

Poculum sterilitatis ministrans & porrigens quã pœnam incurrat.

Sterilitatis pocula tradens cui pœna subdatur.

CAP. XIII.

SVMMARIVM.

1 *Poculum abortionis tradens mulieri pregnanti qualiter puniatur.*

2 *Mulier, scienter poculum abortionum sumens, quam pœnam incurrat.*

3 *Abortiuum procurans dupliciter potest considerari.*

4 *Anima hominis dicitur in sanguine consistere.*

5 *Infans intra quod tempus dicatur in vtero formatus.*

6 *Infans in vtero dicitur virtute planetarum formari & vegetari.*

7 *Infans septem mensium potest viuere & octo non: & quare.*

8 *Mulier pregnans septem mensium accipiens poculum abortionis tenetur vt matricida.*

9 *Poculum abortionis dans mulieri septem mensium pregnanti tenetur lege Cornelia de sica.*

10 *Poculum abortionis, à muliere pregnante sumptum, diuersimodè potest considerari, & secundum diuersitatem considerationis inspici.*

11 *Poculum abortionis tradens, ex quo sequatur mors, tenetur pœna mortis, siue dolo fecerit siue non.*

12 *Abortiuum procurans foetus nondum animati quâ pœnâ teneatur.*

13 *Poculum abortionis ministrantes & componentes æquè puniuntur.*

DEC

DECIMOTERTIO prosequendo materiam poculorum quæro, quid si aliquis ministrauerit poculum mulieri prægnanti ad effectum vt faceret abortiuum, quod postea effectualiter subsecutum fuerit, quâ pœnâ puniatur, nec putes quod istam esse eandem de qua in. d. §. *qui abortionis*, quia ibi non fit mentio de aborsu secuto, vel de infante occiso, sed disponitur ibi: quando poculum ipsum nocuit matri. Ad propositum igitur respond. quòd in hac q. repetenda est distinctio illa, quam suprà proximè *in fine precedentis. q.* dedimus: quòd, aut infans in vtero matris erat iam animatus & viuens, aut non. primo casu, qui dedit poculum nulli dubium est, quòd secuto aborsu tenetur de homicidio. *l. penult. C. ad leg. Cor. de sica. l. 1. in princ. ff. eo. ti. l. cicero. in prin. ff. de pœn. & not. per glan. l. diuus. ff. de extraordi. crimin. gl. ff. est in c. si aliquis. de homic. & ij. q. 4. c. constituisti*: quia isto casu dicitur occidisse hominem & sumus propriè in terminis legis Corneliæ de sicariis *c. quinto. vt. l. 3. in princ. ff. eo. tit.* & ita dicuntur esse mala venena, quæ facta sunt hominis necandi causa. *d. l. 3. in princ.* Secundo verò casu, quando partus siue infans nondum erat animatus, neque formatus secuto aborsu, non tenetur de sicariis: sed alia pœna extraordinaria relegationis vel simili ad arbitrium iudicis, secùndùm qualitatè facti & personarum conditionem. *d. l. diuus. & l. cicero. fin. & l. prægnantem ff. de pœn. & l. si mulierem visceribus. ff. ad leg. Corn de sicar.*

Aborsus in fœtis animati aut inanimati.

Mala venena hominis necandi causa.

¶ Mulier autem, quæ scienter poculum ipsum assumpsit vt faceret abortiuum, si inde sit secutus aborsus & infans iam animatus & completus erat, tenetur pœna legis Pompeię de paricidis: quia est matricida: *vt l. 1. in ver. mater. ff. ad leg. Pompe. de paric. & ibi Bar. & Bar. in d. l. diuus. idem tenet.* quòd si mulier, ipsa adhuc pregnans recepta pecunia partum suum abegerit, tenetur pœna capitis indistinctè, siue partus erat iam animatus siue non: & hoc propter turpitudinem illam receptionis pecuniarum, quia dicitur assassinium: *vt. l. cicero. in princ. ff. de pœn. vide Bar. in d. l. diuus.*

Abortiuum procurantis duplex est distinctio.

¶ Sed quia fit illa distinctio, quòd aut partus erat animatus aut non: in materia abortionis quæro, quanto

tempore partus siue infans in vtero matris dicitur esse animatus à die conceptionis. Respond. cum primùm formatus fuerit infans & completus corpore, tunc anima ingreditur in ipso corpore quæ infunditur à Deo: illo tunc cùm corpus reperitur formatum. *xxxij. q. ij. quod vero. & c. moyses.* non enim conuenit quòd anima priùs infundatur in corpore illo, antequam habeat perfectam formam in omnibus partibus & membris suis. quia non est conueniens quòd habitare debeat in corpore sicco, hoc est rudi & informi: debet enim habere sedem siue domum suam perfectam, in qua habitare possit: *vt dicit glos. in. d. c. quòd vero. & c. moyses.* quæ glo. *in ver. sicco*: dicit quòd secundùm quorundam opinionem anima dicitur habitare in sanguine, & propterea dicit, quòd Normandi, Anglici, & Poloni fortiter bibunt ne contingat animam habitare in sicco.

¶ Rursus quæritur, quo tempore, vel intra quantum tempus infans dicitur esse formatus in vtero matris. glo. *in. d. l. diuus.* videtur tenere quòd in quadraginta diebus. Barto. *ibi.* dicit hoc esse verum in masculo: in fœmina verò post. lx. dies. demum hoc declarandum reliquit naturalibus: dominus autem Conciliat. *in suis differentiis. Physic. differ. xlix.* dicit quòd trigesimo aut. xxxv. die ad plus partus siue infans in vtero matris dicitur esse formatus.

Infans in vtero virtute planetarum formatur & vegetatur.

¶ Deinde ponit notabilem & pulchram doctrinam circa partus genituram, formationem, & augmentum, & de illius ortu. Dicit enim quòd vnusquisque infans à principio suæ creationis, dum primò incipit generari vsque ad diem sui ortus recipit fomentum & influentiam ab omnibus septem planetis, quorum vnusquisque singulo mense successiuè sui syderis gratiam naturaliter operatur in ipso infate, in vtero matris iacente, secundùm quã paulatim infans recipit augmentum, ita quòd deuenit ad perfectionem suam & venit in lucẽ. Primo enim mense regnat Saturnus, qui est frigidus & siccus, inimicus vitæ humanæ quæ consistit in calido & humido, *vt per glo. praditam in. d. c. quòd verò. &. c. moyses.* istius planetæ seu syderis natura est sperma viri de recenti effluxum in vẽtre matris, quod adhuc liquidum est, vna cum sperma te mulieris in simul coagulare & inspissare: ita quòd possit

Planeta dominantes infanti in vtero.

Saturnus 1. mense infantẽ coagulat & inspissat.

recipe

recipere formã, & adeò fortiter illud perſtringit coagulando, quòd reducit illud tanquam in maſſam paſtæ: quo ſic in vnum coagulato fit paulatim extenſio & formatur primò caput, deinde alia membra, adeo quòd xxx. die cõpleto communiter infans ſolet habere formam ſuam perfectam.

¶ Secundo menſe venit Iuppiter, qui eſt calidus amicus vitæ humanæ & inimicus mortis, & infantem ipſum, quem formatum reperit, extendit & auget: quos verò inuenit nondum eſſe bene formatos, illorum formas complet mirabili gratia & fortuna: quod euenire ſolet quandoque propter debilitatem matris: & hinc eſt, quòd mulieres iſtæ communiter ſolent ſecundo menſe ſentire in fantem in vtero commoueri. *Iupiter. 2. mẽſe infantem extendit.*

¶ Tertio menſe Mars ſuccedit, qui eſt calidus & ſiccus vt ignis, & iſte ſimiliter fert opem augmento partus: illas humiditates, quas reperit ex reſiduis ſyderis Iouis, de ſiccat, & incumbit augmento pueri. *Mars 3. mẽſe augmento incumbit.*

¶ Quartò deinde menſe venit Venus, quæ frigida & humida vtraque, & ipſa ſimiliter temperat ſuperfluas caliditates ignitas præcedentis ſyderis. *Venus 4. mẽſe.*

¶ Quintò ſuccedit Mercurius. *Mercurius. 5.*

¶ Sextò Sol.

¶ Septimò Luna & vnumquodque ſydus procedit proportionabiliter ſecundùm eius naturam in augmentum ipſius infantis. completo igitur ſeptimo menſe curſus iſte ſydereus reuertitur iterũ ad primum quod eſt Saturnus, qui regnat & operatur octauo menſe. Deinde ad Iouem qui venit nono menſe: poſteà Martem qui decimo: & ſic de ſingulis ſucceſſiuè. Et hinc eſt quòd infans. qui naſcitur ſeptimo menſe viuit eo, quia naſcitur ſub ſydere lunæ, vitæ humanæ compatibili: & quia tunc infans dicitur eſſe perfectus. ex quo participauit de natura & qualitatibus omnium ſeptem ſyderum, ſiue planetarum, ſi naſcitur illo ſeptimo menſe, dum Luna dominatur, viuit: & quamplures reperiuntur qui nati ſunt ſeptimo menſe & viuunt: ſi verò octauo menſe veniret in lucem, perrarò vel nunquam viuit, ratio eſt, quia venit ſub ſydere Saturni maligno & multum contrario vitæ hominis, ex quo, *vt dixi*, eſt frigidus & ſiccus, habet conformitatem *Sol. 6. menſe. Luna 7.* *Saturnus. 8.* *Iupp. 9.*

cum

cum morte: illi igitur, qui sub isto sydere veniunt in lucem, adeò grauiter vulnerantur & premuntur, illius sydetis malignitate, & frigiditate, quòd necesse est vt pereant. Hi verò, qui nono mense veniunt in lucẽ, prout maior pars venit, omnes communiter viuunt & crescunt, ex quo sub Ioue, ceteris benigniore sydere, & humanæ vitæ conseruatore, oriuntur: de quo magis quã de aliis natura lętatur: hæc licèt sint aliquantulum extra materiam nostram, tamen quia sunt delectabilis intelligentiæ saltem pro iunioribus hic inserere placuit.

¶ Redeamus nunc ad materiam nostram, qua quærebamus, quanto tempore infans in vtero matris dicitur esse formatus: & concludendum est secundùm opinionem dicti doc. quòd communiter. xxx. & quandoque xxxv. die ad plus à die ipsius conceptionis, quidam alij dixerunt quòd masculus post. xl fœmina verò post. lxxx. dies habet perfectam formam. ita dicit glo. *v. diffin. in prin. in ver. xl.* quam refert & sequitur Abb. *in c. si aliquis. in fi. de homic.* tamen de iure ciuili non est discedendum ab opinione gl. *in. d. l diuus.* quæ est communiter approbata: Si igitur post dictum tempus mulier acceperit poculum abortionis scienter tenetur vt matricida, & legis Pompeiæ de paricidis pœnâ punienda est. *vt. d. l. 1. §. mater. ff. ad. leg. Pom. de paric.*

¶ Si autem alius scienter dederit poculum prædictũ, quòd ipsa mulier ignoranter accepit, ille qui tradidit punitur pœna legis Corneliæ de sicariis: *vt l. 1. in princ. & l. 3. ff. eodem. tit. de sica.*

Abortium à pregnante sumptum multimodè attenditur.

¶ Si verò poculum prædictum assumptum fuerit ante tempus prædictum. i. antequam puerperium esset formatũ in vtero: & tunc aut mulier accepit pecuniam pro bibendo poculum, vt faceret abortiuum: & isto casu mulier semper punitur pœna capitis, siue infans erat iam formatus, siue non. *d. l. cicero. in princ. & ibi. Bar. & idem Bar. in. d. l. diuus. ff. de extraor. crimin.* Si verò mulier pecuniam non accepit, non punitur pœna mortis: quando ante tempus formationis & vitæ ipsius infantis assumpsit poculũ: sed aliâ pœnâ extraordinaria relegationis *d. l. diuus. & ibi glo. & Bar. in. l. pregnantem. & l. cicero. §. fin. ff. de pœn. & l. si mulierem visteribus. ff. ad l. Cor. de sica.* quod verũ

Pœna abortiui à pregnante sumpti in iure ciuili.

est

de iure ciuili per iura prædicta.

¶ De iure autem canonico infertur, pœna ſpiritualis ſcilicet excommunicationis quocunque tempore fuerint data dicta **pocula**, etiam ſi eſſent data mulieri, nihil adhuc habenti in vtero, ad effectum ne concipiat, eadem pœna puniuntur velut homicidæ. *c. ſi aliquis. de homic. in antiq. & diximus ſuprà prox. q. in fin.* Prædicta omnia tamen procedunt, quando fuit ſecutus effectus, quòd mulier fecit abortiuum partum: ſed quid ſi non obſtante poculo mulier peperit filium viuentem, & qui durauit in vita: an qui dedit poculum, vel ipſa mulier puniatur, & qua pœna: vide do. And. Barb. *in conſi. 23. in 2. vol.* vbi dicit quòd non debet puniri pœna mortis, ex quo non fuit ſecutus effectus: quia hodie in maleficiis potiùs ſpectatur euentus, quàm ſolus animus delinquentis hunc effectu: nihilominus nõ euadet impunis ille qui ſciẽter tradidit vel quæ ſcienter aſſumpſit, quia poterit relegari *per ea quæ habentur in l. ſi quis aliquid. §. qui abortionis ff. de pœn.* Quandoque verò ex poculo huiuſmodi ſumpto mulier ipſa periit: & tunc ille, qui tradit, punitur pœna vltimi ſupplicij, licèt non dederit dolosè contra ipſum quia res mali exempli eſt, & iſte propriè caſus *in d. §. qui abortionis in fi.* Quid ſi aliquis dederit poculũ amatorium mulieri pregnanti, vt flecteret eius animum ad amandum ipſum tradentem, ex quo poculo mulier ipſa periit, qua **poena puniatur** tradẽs: dic quòd eadem pœna vltimi ſupplicij, quamuis animum occidendi nõ habuerit, & dolo **non fecerit** *vt d. §. qui abortionis.* qui decidit vtrumque caſum in terminis, hæc tamen quæ ſuprà diximus procedunt de iure ciuili & inter laicos. De iure autem canonico vltra ea, *quæ diximus* ꝛ clariùs hic diſtingue, quòd aut loquimur de iure antiquo ſecundùm legem Moyſis: aut de iure nouo ſecundùm conſtitutiones Pontificum Primo caſu ſi infans iam formatus & animatus erat, quòd qualiter & quanto tempore dicatur eſſe formatus & animatus, *diximus ſuprà ea. q.* tunc det animam pro anima, & ſic punitur poena mortis qui dedit poculum abortionis quo necauit infantem: *vt in c. Moyſes. 32. q. 2. in prin.* aut partus nondum erat completus in forma, nec animatus; & tradens poculum

Abortiui ſumpti ex iure canonico pœna ſpiritualis.

Abortiuo non obſtante ſi mulier peperit viuentem quis & qua pœna tenea-tur.

Abortiuum tradens ex quo ſequatur mors, eadem mortis pœna tenetur.

Amatorium pregnanti prę-pinans ad amorem, ex quo mortua ſit qua pœna mulctetur.

huiuſmodi

huiusmodi mulctatur pecunia arbitrio iudicis. *d. c. Moyses.* Ratio est, quia non potest dici examinatum illud quod caret anima, quam non habet adhuc.

¶ Secundo verò casu, quando loquimur de iure Pontificio. aut loquimur de pœna irregularitatis vel degradationis, & ista non infertur nisi clericus effectualiter hominem viuentem occiderit, vel quòd sit natus, vel adhuc in vtero matris, non refert *& in. c. 1. & c sicut dignum. §. 1. de homic. & per glo. in. d. c. Moyses. c si aliquis in glo. eo. tit. & glo. in c. consuluisti. ij. qu. iv.* idem sequitur Panor. *in. d. c. si aliquis.* aut loquimur de pœna excommunicationis, & ista infertur pro quocunque abortiuo secuto, siue puerperium erat animatum siue non, & iura ipsa appellant istud homicidium: sed antequàm infans sit plenè formatus & animatus non potest dici propriè homicidium: quia non potest corpus examinari quod adhuc caret anima: *vt suprà proximè diximus.* isto casu igitur impropriè dicitur homicidium: *vide tex. in dicto. c. si aliquis. & ibi do. Abb.* imò hac pœna punitur, etiamsi aliquis libidine aut odio daret mulieri, quæ nondum concepit, venenata pocula sterilitatis ad hoc ne coëundo concipere possit. *vt. d. c. si aliquis.* vbi est casus valde nota. quòd non solùm quis tenetur de homicidio pro abortiuo iam facto: sed pro fiendo, vel pro impedimento præstito ad concipiendum.

Abortiuum componentes & ministrantes æquè puniuntur.

¶ Et nota etiam hoc vnum in tota materia poculorum, quòd non solùm punitur qui scienter tradidit poculum, verùm etiam ille qui scienter fecit & composuit: ita expressè not. Panor. *in. d. c. si aliquis. in princ. & not. in. l. 1. in princ. & l. iij. in princ ff. ad leg. Cor. de sica.* hoc idem seruatur in quibuscunque aliis sortilegiis. *vt not. Arch. xxvi. q. v. quicunque. & 1. dist. si quis viduam. xxxiij. q vlt. pessimam. ff. ad legē iul. maie. & l. 1. & ff. de iniur. l. item apud Labeonem. §. adduxisse.*

CAP.

CAP. XIV.

SVMMARIVM.

1 *Sacerdos celebrans, si prætendens sortilegium faciat preces inhonestas & indebitas, quam pœnam incurrat.*

2 *Sacerdos celebrans contra viuentem, vt citiùs moriatur, infamis efficitur.*

3 *Sacerdos simplex aut ignorans, an pro sacramentorum abusu sit potius, quam expertus excusandus.*

Sacerdos missas celebrans ad effectum inſortilegij quæ pœna teneatur.

1. DEcimò quartò vltra ea, quæ diximus suprà *in.* 11. *q.* videndum est quid de sacerdotibus, qui super rebus prophanis, & aptis ad faciendum sortilegia, & ad illum duntaxat effectum oblatis vnam aut plures missas scienter celebrant, adhibitis nefarijs & inhonestis precibus, & verbis superstitiosis, quibus pœnis puniuntur. Res verò super quibus solent missis ipsas celebrare sunt vt plurimùm istæ, panis crudus sine pasta, aut coctus vt placenta, item calamita, quandoque cutis indumenti pueri nascentis quam appellant *pelliculam virginem*, & alia his similia, simplicia, aut mixta, imposita super altari illis modis, de quibus suprà diximus *in* 3. *q.* pro isto facinore: dic quòd de iure canonum clericus omnino deponitur: *vt in c. si quis episcopus.* 26. *quæst.* c. si enim pro sola celebratione missæ defunctorum dicta pro viuentibus vt citiùs moriantur, aut periculum mortis incurrant, sacerdos perpetuo priuatur officio, beneficio, ordine, gradu atque dignitate, in perpetui exilij ergastulo, vnà cũ cõsulente, vel id fieri procurãte relegatur. *vt in c. quicunq;* 26. *q.* 5. *dix. & s.* 11. *q. ver. pro faciliori.* quãto magis deberet

Sacerdos celebrans contra viuentem vt mortem accelleret infamia notatur.

deberet iſte ſacerdos deponi, & relegari qui in miſſarum ſuarum celebratione illa prophana & immunda turpiter commiſcuit; illáque vel Deo, aut potiùs dæmoni vouere turpibus & ſuperſtitioſis precibus non veretur: certè non video cur minori pœna puniri poſſit: maximè quando ſcienter iſta patrauit. *d.c. quicunque. in ij. parte circa finem. pro quo facit in arg. tex. de conſe. diſt. ij. cùm omne crimen. in fin.* vbi grauiter punitur clericus depoſitione, qui abutitur ordine ſacramenti, licet id non faciat ad effectum ſortilegiandi, aut per modum ſuperſtitioſum, *vt latiùs infrà dicam.*

Sacerdotis ſimplicitas aut ignorantia in ſacramentorum abuſu excuſationis locum ſint.

¶ Quidam verò dixerunt, quòd pro huiuſmodi facinore ſit pœna arbitraria iuxta doctrinam do. Abb. *in. d. c. ij. extra eo. titulo.* hoc tamen tolerari poſſet quotieſcunque factum non eſſet valde turpe, vel perſona ſacerdotis eſſet adeò ſimplex, & debilis ingenij, quòd de facili quis cognoſcere poſſet, quòd bona fide ductus fuerit circumuentus putans bene facere & non peccare: *vt in. d.c. ij. & eſt tex. & ibi. Bar. in l. ſi adulterium cum inceſtu. in verſi. idem poſſioni. ff. ad leg. iul. de adul.*

CAP. XV.

SVMMARIVM.

1 *Sacerdos abutens debito modo & ordine ſacrificandi quam poenam incurrat.*

DECIMOQVINTO quæro, quid de ſacerdotibus, qui abutuntur debito modo & ordine ſacrificandi: vt quia non ponunt vinum cum aqua ſimul in calice: ſed vinum tantùm, aquam ſolam, vel botrum vuarum comprimunt in calice, aut panniculum muſto intinctum & diu conſeruatum aqua ablauant, & illam lauaturam ponunt in calice loco vini aqua commixti, aut panem ſacramenti intinctum in vino calicis ſacrato tradunt laicis pro communione ſiue Euchariſtiæ ſacramento: quibus pœnis puniuntur: omnia iſta narrantur in tex. *in. c. cùm omne crimen. de conſe. diſt. ij.* & con

& concluditur, in fine quòd sacerdos pro isto facinore debet priuari ad tempus omni ordine, & gradu arbitrio iudicis, & tãdiu sic priuatus existere, donec iudici visum fuerit illum congruam pœnitentiam peregisse, vt postea purgatus ad omnia sua pristina restituatur, *vt ibi dicitur.*

CAP. XVI.

SVMMARIVM.

1 *Vasa sacra Ecclesiastica, vel res Ecclesiæ benedictas polluens, & in vsum prophanum illas conuertens, qua pœna sit puniendus.*

2 *Presbyter vel diaconus rebus abutens sacris vel sacratis qualiter puniantur.*

3 *Presbyter vel clericus admiscens res sacras sortilegijs omni dignitate priuantur.*

4 *Rebus sacris vel benedictis abutens habetur vt sacrilegus.*

DECIMOSEXTO quæro, qua pœna punitur sacerdos vel laicus, qui vasa Ecclesiastica sacrata vel vestes sacras aut benedictas (vt est altaris palla, calix, patena, purificatorium, tabernaculum sacramenti Eucharistiæ, aut aliquarum reliquiarum, item lapidem sacratum, totũ aut partem, siue corporale, manipulum, stolam, camisiam, platenam: item vela quæ sunt in sanctuario, aut iuxta imaginem crucis, aut Beatæ Mariæ virginis & alia his similia acceperit, & ad prophanos vsus irreuerenter conuerterit, aut damnabiliùs in sortilegijs commiscuerit. Dic quòd primo casu, quando quis abutitur illis in prophanis domesticis vsibus circa sortilegia, de iure antiquo secundùm legem Moysis vltione diuina percutiebantur, & sæpius morte, & totius status subuersione, vt erant reges vel alij principes, *vt habetur Daniel.* 5. Vbi rex Balthassar filius Nabuchodonosor postquã cœpit er-

Res sacras polluens & prophanans qua pœna tenentur.

ga Deum & res sacras irreuerenter se habere, & quòd sacrata vel benedicta vasa aurea & argentea ex sacro templo Domini in Hierusalem abstulerat, & cum illis ipse rex Balthassar vnà cum principibus & primatibus suis, vxoribus, atque concubinis in conuiuiis suis vinum biberant, iratus est valde Deus de tanta eorum insolentia: & primò monuit regem Balthassarem quodam præconio literarum miraculosè scriptarum in albo pariete aulæ regiæ, quas nemo sapientum ipsius regis Balthassaris, sed solus Daniel interpretatus est, & comminatus fuit futurum malum iudicium contra ipsum, adeò vt illa nocte ipse Rex Balthassar ab inimicis suis interfectus est, & regnum suum ad extraneas manus deuenit. *vide in. d. c. Daniel. de quo fit mentio de consec. dist. 1. c. vestimenta & cetera sancta.* vnde concludi potest, quòd de iure antiquo pro huiusmodi rapina & abusu sit pœna mortis & bonorum suorum publicatio aut mala successio.

Presbyteri pœna in abusu sacrorum.

¶ De iure verò Pontificio Diaconus pro isto crimine tribus annis & sex mensibus excommunicatus existit, & ab altaris ministerio omnino suspensus habetur.

¶ Presbyter verò decem annis & sex mensibus remanet excommunicatus, *& habetur de consec. dist. 1. nemo est ignorantiam.*

¶ Si verò bona prædicta ipsi immiscuerunt in sortilegiis, aut aliis tradiderunt vt immiscerent, grauius puniuntur: quia clericus debet deponi, & omnibus suis officiis, atque beneficiis, ordine, grade, & dignitate priuari, & in perpetuum carcerem intrudi, aut in exilium perpetuũ mitti, *vt d. c. si quis Episcopus. & c. quicunque. in fi xxvi. q. v.* vel die secundum Abb. *in. d. c. ij. extra eo. tit.* quòd erit pœna arbitraria, secundum arbitrium iudicis moderanda, attenta qualitate facti, & personarum conditione, *vt alias diximus suprà eod.* per dicta iura, quæ amplius non refero vt capiam breuitatem.

Rebus sacris abutentes etiã pœna sacrilegij tenetur.

¶ Et nota vnum in tota materia sortilegiorum, quòd ille, qui abutitur rebus sacris vel benedictis & Ecclesiasticis semel dedicatis, non solùm tenetur pœnis, *de quibus. 5. verùm* etiam tenetur pœna sacrilegij, quia in veritate per similem contrectationem rerum sacrarum committit

citur sacrilegium, *vt habetur xvij.q.iiij.sacrilegium.& c.si quis contumax §. i. & domi. Ioan.lect in sum. in titulo. de sacri.q.ij.& Sanctus Thom.in secunda secunde.q.xcix.artic.iij. versic.dicendum.* & de pœna ipsorum: vide in dict.*c.si quis contumax.* Ino dicit Archi.*in.c.felicis.de pen.lib.vi.in prin.* quòd sacrilegium committit quilibet de ordinibus clericorum, qui aruolos, incantatores, aruspices, & similes consulit, vel similia facit, intelligens in effectu quòd omnis sortilegus potest dici sacrilegus, & de sacrilegio punirit: videtamen quæ latiùs dicam infrà *tit sequen.q.i.* Et nota etiam quòd pro isto crimine subtractionis vasorum sacrorum de Ecclesia imponuntur grauiores pœnæ.*de quibus habetur xij.q.ij. de viro.videbis.*

Sortilegus dici potest sacrilegus.

CAP. XVII.

SVMMARIVM.

1 *Sacerdos preces nefandas in sua celebratione faciens qualiter puniatur.*

2 *Exemplum sacerdotis Hispani, preces prophanas in suis sacrificiis offerre consueti.*

3 *Votum inhonestum Deo exhibens quam poenam incurrat.*

1 DECIMOSEPTIMO quæro quid de his sacerdotibus, qui in missarum suarum celebrationibus huiusmodi aliquas preces nefandas & turpes absque alicuius rei immixtione protulerint, illa aut Deo aut demoni vouendo, non absque magna superstitione dicauerint, quæro qua pœna puniantur: & vt facilius res ista apprehendi possit subdam exemplũ prout habui semel in facto Romæ. Quidam vir Hispanus clericus in sacris beneficiatus & decretorum doc.

Pœna sacerdotis preces inhonestas celebrationi immiscentis.

doc. ætatis annorum xlv. vel circa captus erat amore quarundam monialium iuuenum, quæ erant plurimùm formâ venustæ, quas ille sæpius ad monasterium visitabat & blandis verbis atque muneribus multories blandiebatur eis: adeò quòd propter illarum pulchritudinem & venerabilem venustatem ille Hispanus paulatim cæpit ardescere, & frequentiùs illarum monasterij limina visitare. & in tam magnam deuenit insaniã & cœcitatem, quòd die ac deque tam in somnis quàm in vigilia nil aliud nisi illarum amplexus & concubitus meditabatur, corde, verbo, gestis, aut signis. Et in tam grãui dementia adductus fuit, quòd asserebat expressè, ex quo ipse erat clericus esse sponsum Ecclesiæ & moniales illas similiter esse sponsas Ecclesiæ: nam quia dicebantur esse sponsæ Christi, qui representatur per Ecclesiam, concludebat quòd sponsi & sponsæ spirituales, hoc est sacerdotes & moniales poterant adinuicem carnaliter copulari sine peccato: & quod ita Deus prœordinauerat putans summum bonum in solo coitu consistere, & quod turpius est, ipse sæpius hoc prædicabat illis iuuenculis: adeò quòd ipsæ cœperunt illum euitare: vnde ipse clericus postea deuenit in maiorem insaniam. quia quotidie cùm esset literatus componebat aliquas orationes & preces nefarias, quibus orabat Deum & alios sanctos, vt præstarent sibi robur maximum in renibus, in lumbis verò calorem talem quo posset facillimè in magna abundantia fœminari. & eorum carnis sæptissimè complere & quia earum monialium quædam vocabatur Cecilia, alia Vrsula, alia verò Magdalena & Clara. in ipsis suis orationibus, quas quotidie de nouo formabat fœminis præcibus deprecabatur virgines illas sanctas & beatas post Dei inuocationem, vt ex dono gratiæ specialis in mentibus & cordibus ipsarum monialium hanc meditationem & firmam opinionem infunderent. ita quòd ipsæ moniales similiter putarent & crederent nullum aliud magis meritorium opus Deo fieri posse, quàm coire, & carnaliter commisceri, crescere & multiplicare, nulla adhibita personarum distinctione, sit sacra vel prophana: sit coniugata vel soluta: sit consanguinea vel extranea, & similia: & quod ex coitu huiusmodi putarent votum castitatis

Summum bonum qui ponebat in coitu.

nulla

nullatenùs infringi posse: sed magis hoc Deo placere quàm holocaustum sine sacrificium: & vltra hoc quòd ardentiùs illarum corda incalescerẽt ad amandum & vehementer diligendum virum ipsum sacerdotem, qui erat sponsus Ecclesiæ & eius vota carnalia firmiter maxima cum humilitate adimplere, eiusque mandatis vt veri patris parere, asserens quòd illo modo consummandum erat matrimonium spirituale inter religiosos viros & mulieres quemadmodum matrimonium carnale consũmatur per veram vtriusque coniugum carnalem copulam: *vt in c. continebatur. primo responso. de despon. impub. & in c. tua nos de sponsa.*

Matrimonij spiritualis cõsummatio.

¶ Quas quidem schedulas ipse clericus portabat quotidie ad quoddam monasterium, vbi morabantur quidam boni & puritissimi sacerdotes mendicantes, qui potiùs simplicitate & bonitate quàm doctrina religionem suam profitebantur, & die qualibet ad Ecclesiam illius monasterij accedebat ad missam, & singulis diebus vnam ex ipsis schedulis dabat sacerdoti: & dabat etiam iuliam vnum pro eleemosyna, ad hoc, vt in celebratione missæ, scilicet in momento preces illas Deo & sanctis virginibus prædictis offerret cum deuotione, orando Deum & sanctas virgines prædictas, vt pia vota ipsius orantis exaudirent, & hoc modo decepit vnum vel duos ex simplicioribus & rudioribus illorum monachorum, & interim ipse quoque interesse missæ & totidem easdémque preces ipse cum deuotione recitabat, & proseqũendo vlteriùs in hac sua superstitione quotidie nouas orationes componens deuenit tandem ad manus cuiusdam monachi, qui erat cæteris magis doctus atque expertus, qui sumpta schedula duplicata vnà cum eleemosyna accessit ad altare & perlegens quæ intus erant verba valde obstupuit, & ne missæ sacrificium perturbaret dimisit schedulam illam in angulo altaris, & prosecutus fuit missam: demum eã completã ipse monachus multum reprehendit ipsum clericum Hispanum, ad cens, quòd verba illa erant valde turpia & superstitiosa, nec merebantur per aliquem sacerdotem in tanto missæ mysterio memorari: at ille subrisit dicens monachi illius simplicitatem & ignorantiam, cæpitque secum vel di-

Schedula sacerdotis alteri data vt offerat Deo in celebratione.

sputare, quia argutus erat & quasdam interpretationes diuinæ scripturæ longè erroneas attribuens, adeò quòd non transibat absque scrupulo & labe hæreticæ prauitatis, *vt alias diximus suprà tit. 1. q. 1. & 2.* Videns itaque monachus ille ipsum clericum tam graui errore apprehensum, sumptis pluribus ex illis suis schedulis, quas adinuenit de præmissis omnibus consulit quamprimum Reuerend. Dominum Vicarium Papæ cuius tunc ego auditor aderam, mihique mandauit vtrum hunc cognoscerem, & ipsum clericum pro modo culpæ corriperem: qui statim incarceratus & examinatus omnia ad vnguẽ confessus est, imnò à principio instabat pertinax in illa sua erronea opinione, volens defendere falsas quasdam & nouas interpretationes, quas diuinæ scripturæ attribuerat, qui quàm primum venit in præparatu ad declarandum illum hæreticum, & pœnis hæreticorum subijciendum nisi errorem ipsum reuocaret: inconuenienti omnia reuocauit, & errorem suum solenniter abiurauit; adeò quòd pro hæresis suspicione me mittente venia, & reuocauit omnes illas suas interpretationes, quas dederat diuinæ scripturæ & reliquas omnes insanias suas, quas suprà narrauimus. nihilominus, vt cautiùs in futurum procederet, de mandato Summi Domini nostri Papæ fuit relegatus ab vrbe ad certum quoddam tempus tantùm.

Sacerdotis hæresis & superstitio damnatur & pœna tradatur.

§ Ad propositum nunc quæstionis nostræ redeundo, quæro, si reperiatur aliquis sacerdos, qui scienter prauis huiusmodi auditoribus, quæ non tendunt ad verum diuinum cultum & salutem animæ, sed potiùs vertuntur in peccatum mortem damnabilem, in missæ solemni sacrificio celebrauerit: seu alio quouis modo vouerit aut obtulerit, qua pœna puniatur? Dic quòd isto casu putarem esse priuandum omni ordine, gradu, officiis atque beneficiis Ecclesiasticis, & etiam relegandum esse tam ipsum sacerdotem quàm illum, qui ipsum consulit in præmissa fieri mandat. *arg. eorum quæ habentur in dicto c. quicunque. in fin. xxvi. q. vi.* vbi si sacerdos pro viuentibus celebrat missam defunctorum, vt illi, pro quibus missa celebratur, citiùs mortem aut mortis periculum incurrant, sacerdos ipse punitur pœnis prædictis: & nihilominùs

Sacerdos missam defuncti, ad mortem viuo missa celebrans quæ pœna puniatur.

nùs ibi non apparet de aliqua superstitiosa oratione aut cerę monis, sed solùm de turpi celebrantis animo ac intentione, quantò magis in casu nostro ob oculos posi o isse deberet hac pœna, & vetò multò atrociori, puniri, qui preces istas obscenas diuino cultui admodum contrarias, & quæ omnes tendunt ad peccatum & totius Christianæ fidei læsionem, & Ecclesiæ Catholicæ detrimentum, dum quærit per sacrificium fidei præbere materiam peccandi & malè faciendi, per quam & eius holocaustum solent peccata dimitti. *de consecratione distin. 2. cùm omne crimen & eadem distinctione nihilominus sacrificia & diximus suprà titulo primo. q secunda. in principio.* nihilominus illo casu non discederem ab opinione Abbatis. *de qua in dicto ca. secundo. extra eodem titulo:* licet quòd pœnæ huiusmodi sint aggrauandæ vel minuendæ iuxta qualitatem facti, aut turpitudinem, siue scandalum, quod inde exoritur & personarum conditionem, in quibus omnibus plurimum vertitur arbitrium iudicis, penamus enim quòd esset aliquis simplex humilis sacerdos, idiota, qui sit alias bonæ conditionis & famæ, & puræ conscientiæ, qui ad preces & mandata alicuius magni Principis, Baronis, aut viri magnæ conditionis similes preces emiserit: erit ne dicendum quòd sit puniendus ille, sicut alius versutus, malitiosus, & qui in istis turpitudinibus delectatur? certè non: & propterea bene & iuctè disposuit textus *in cap. sicut dignum in principio. de homicidio. & in l. respiciendum. & l. aut facta. ff. de pœn. & l. quid ergo. & ibi Bart. ff. de his qui notantur infa. & Bar. Bal. & alij in l. prima. §. dimus. & in l. diuus. & l. in lege Cornelia. ff. ad legem Corneliam de sicarijs*, vbi dicunt, quòd in omnibus criminibus attenditur principaliter animus & intentio delinquentis, an ex simplicitate quadam vel ignorantia, aut dolo & malitia indoctus fuerit ad peccandum, talèque facinus perpetrandum, vt his diligenter & cautè attentis decernatur, & fiat variatio pœnæ, pro quo bene facit textus, & quod ibi not. gl. & Panormitanus *in dicto cap. secundo. extra eodem titulo.*

Pœnarum grauitas vnde imponatur facinorosis.

In criminibus attenditur animus & intentio delinquentis.

¶ Præterea ponamus, quòd aliquis persuadet sacerdoti quòd vocat, offerat pro eo preces quasdam in missa, quæ expressè non apparebant nec cognoscebantur, saltem per virum rudem & inexpertum, quòd essent superstitiosa: vt quia in ipsis apparebant à principio verba quædam honesta & religiosa: deinde verò superstitiosa & diabolica, sed erant per nomina quædam adeò ignota ipsi sacerdoti, quòd putabat omnia esse bona, & nullam in se habere superstitionem: isto casu similiter putarem dictum sacerdotem esse longè mitius puniendum *per ea quæ suprà diximus & dicto capi. ij. & ibi glo. extra eoden. titulo.*

Laus Deo, beatæque ac gloriosæ
Virgini Mariæ Gratiæ
immortales.

FINIS.

INDEX

ALPHABETICVS RERVM VERBORVM ac ſententiarum memorabilium, quæ in hac ſecundi Tomi parte altera continentur.

A

BACVC trãſlatus ab Angelo. 335
Abiuratio Dæmonis cuiuſdam. 158
Aborſus infantis animati aut inanimati. 491
Abortiui à prægnãte ſumpti pœna in iure ciuili. 494. eiuſdem pœna ſpiritualis ex iure canonico. 495
Abortiuo non obſtante ſi mulier peperit viuentem quis & qua pœna teneatur. ibidem
Abortiuum à prægnante ſumptum multimodè attenditur. 494
Abortiuum tradens ex quo mors ſequatur eadem mortis pœna tenetur. 495
Abortiuum tradens homicida eſt corporalis. 482
Abortiuum procurantis duplex eſt diſtinctio. 491
Abortiuum componentes & miniſtrantes æquè puniuntur. 496
Abraham primus Dei martyr. 37. è fornace ſaluus euaſit. ibidem, mandatum à Deo. 38
Abuſus diuinarum appellationum. 77. rerum ſanctarum in artibus magicis. 259. ſacrorum ad facilorem adorationem inſtruit Dæmon. 452
Acetum cur Chriſtus non biberit. 105

Acheronta mouere. 21
Aduentus Christi testes. 48
Ægritudines omnes à Dæmone. 151
Ægyptij imaginibus vsi in necessitatibus. 151
Aërimantia quid & vnde. 352
Alexander Magnus nomen Dei adorauit. 51
Amatorium tradens poculum homicida est. 482. & conceptorium poculum differunt. 485
Amatorium tradens qua pœna puniatur. 487. prægnanti propinans ad amorem, ex quo mortua sit, qua pœna mulctetur. 495
Amici duo viuentes & mortui. 88
Amor parentum in crudelitatem versus. 40
Angeli cur à sacerdotio arceantur. 104. qualiter dicantur comedere. 208. præsentia & præterita norunt. 388. habitant in siccis corporibus. 418. stellæ dicti sunt. 17 è quibus ordinibus electi. 17. hominum custodes. 29
Angelis paradisus est destinatus. 14. omnibus commissa est eadem potestas. 386
Angelorum definitio. 410. operationes in assumptis corporibus. 412. minor pars corruit. 17
Angelus præmonuit Noë futuri diluuij. 35. Romanis eos castigans apparuit. 78
Animalibus infirmitates à maleficis inferuntur. 190
Annuli septem planetarum sanctæ &c. 131. Gygis & Paracelsi inuisibilem & victorem reddiderunt. 132
Apostata quo casu hæretico sit deterior. 436
Apostatas aggrediuntur aquilonei spiritus. 27
Apparitio trium Angelorum facta Abrahæ. 81. Dæmonum sub forma humana. ibidem. animarum defunctorum. 92. bonorum angelorum in assumptis corporibus. 204
Apparitiones variæ angelorum. 216. & 217
Apuleius in asinum versus. 207
Aqua maledictionis adulteras prodens. 54.
Aquilo ominosus Cabalistis. 27
Arcades in lupos. 220
Aëria siue Tyrœa Noë vxor. 57
Argenti fodinæ Dæmonum. 148
Argutia Dæmonum & sortilegorum est eadem. 361
Arioli qui & vnde sic dicti, 352
Ars fulguritoria. 58. Dæmonum

num. 321. malefica est in odio. 466.
Articuli facultatis Theologiæ Parisiensis reprobantes artes magicas. 267. ad 272
Artium magicarum finis. 257
Aruspices qui sint. 352
Aspectus cœlestes cur aufugiant Dæmones. 141
Assumptio formarũ in Dæmone pro occasione & substantiæ gradu. 83
Astrologi qui sint. 352
Astrologiæ cognitio exacta non est. 1. periti prioribus temporibus. ibidem
Astrologorum causæ sunt iudicum Ecclesiasticorum. 286. futura prædicentium pœna est diuersa. 472
Astutia Dæmonum in fodinis. 46
Auditus Dæmonum. 87
Auerrois libri. 63
Augures qui & vnde. 352
S. Augustini dubiũ de compressu mulierum & Dæmonum. 341
Augustus Antonio formidabilis. 161
Avium similitudinem inducit Dæmon. 82
Aurum Diaboli instrumentum. 135
Auspiciis omnia fiebant. 56. & 59

B.

Basiliſci conſpectus mortifer. 160
Balaam asid is. 291.
Bathi vexillum cum charactere X. profligat Polonos. 133
Beatæ Virgini preces effusæ quid contra spectra valeant. 119
Bernardus Comensis inquisitioni deputatur. 170
Blasphemia Lamiarum. 343
Boni Angeli bonos puniunt. 77. in recessu consolantur. 92
Branchis vates. 46

C.

Cabala falsa quæ. 66
Cabalistarum error de creatione Dæmonum. 7
Cæremoniæ Maleficarũ. 113
Cæremoniis magicis morbi non inferuntur. 398
Caini posteri. 36
Campanarum & luminum vsus in Ecclesia. 31. sono Dæmon recessit. 336
Canis loquela. 417
Capituli Episcopi explicatio. 180. 318. 319
Carolensis quidam in protestatione cæsus & tandem liberatus. 102
Caseus præstigiosarum mũlierum. 311
Casus de sortilegiorũ hæresi ad secreta reuelanda. 411
Causa vna omnium & summè bona est. 6

Causa posita aut sublata tollitur aut remouetur effectus. 330
Causarum liberarum effectus quomodo cognoscantur. 198
Cham patrem Noë fratribus deridendum propinat. 35
Characteres & signa quibusuis Dæmonibus sua adscribuntur. 132
Characteres Mathematici aut Magici, figuræ, vel litteræ damnantur. 276. & 277
Chiromantia. 66. an cum peccato exerceatur. 362
Christi abnegatio & iuramentum Lamias apostatas facit. 143
Christiani superstitionibus dediti. 67
Christus quomodo fingatur à pictoribus. 49. post resurrectionem qualiter comederit. 224. loci comparatur. 375. à diabolo de terra eleuatus est. 415. & translatus est à diabolo. 335
Circe cur dicatur socios Vlyssis in bestias conuertisse. 213. & 220. eiusdem transformatio quæ fuerit. 312
Claui, lapides, &c. euomiti an sint species naturales. 472
Coëundi impotentia in maribus & fœminis. 394
Coïtus contra naturam. 39. Dæmonum cum mulieribus. 204. & 427
Colloquium cum Dæmonibus possibile. 203
Comedere non conuenit Angelis. 223
Comensis quidam Maleficus deprehensus est in ludo Herodiadis. 170
Concilij Ancyrani decreta contra Sortilegos & Maleficos. 171. & 183
Concubitus origo. 108
Confessi delet & tegit peccata. 99. Dæmonum. 145. Strigum. 168. & 169. sociorum de illusionibus. 239. eorumdem in causa hæresis ibidem. cum iuramento facit indicium contra socium. 242
Confessio in tormentis tribus modis extorquetur. 244. quæ pro iudicare possit. 246
Coniecturæ & præsumptiones contra Striges. 187. an valeant ad manifestandum. 235
Consecratio seu exceratio quomodo fiat. 369
Cõsilia & cogitationes Dæmonum contra honorem Dei irrita. 22
Constitutio Pij. V. de reis ad iudices sæculares remittendis. 194. item Alexandri VI. 198. item Innocentij VIII. 294

Contra

Contraria contrariis curantur. 350
Contrariorum eadem est ratio. 26. & 155
Conuersantes cum Maleficis vt sint puniendi. 467
Conuersatio Maleficarum fugienda. 373
Conuersio Strigum & abiuratio. 171
Conuiuæ & conuiuium Dæmonum euanescunt. 116
Corpora Dæmonum sub sensum non cadunt. 81. vt nostra variis membris distincta sunt. 85. à Dæmonibus assumpta an sint naturalia aut apparentia. 410
Corruptores vt quid tolerentur. 261
Creatio Dæmonum quæ sit. 6 hominis est solius Dei, 447
S. Crucis abnegatio & conculcatio. 133. & reliquiarum proiectio sapit hæresim. 328
Cultus variarum gentium. 58. professorum Sortilegorum. 282. Dæmoni vt creatori exhibetur. 357. Dæmonis obseruatur iisdem ferè ritibus & ordinibus ac inter Christianos & Catholicos. 408
Cumanensium Dæmon. 102
Cupiditatibus malorum satisfaciunt Dæmones. 161
Curatio superstitiosa. 400
Curiositas hominum quo feratur. 295
Cutis infantis ad sortilegia. 367. virginea. 368

D.

DÆmon Angelum lucis effingit. 72. sub hominis nigerrimi forma. 82. horribiliores animantium formas cur affingat. ibidem.
Dæmon subterraneus sub vetulæ forma. 126
Dæmonem adorantes cæteris illi sunt cariores. 357
Dæmones qui ex Philosophis. 3 sunt ex Stoicis, Platonicis, & fide nostra. 4. dicti Diaboli ob calumniam. 5
Dæmones qui ex Theologis. 5. vt Angeli boni & perfecti creati sunt omnes, sed dispari modo. 8
Dæmones è cœlo vt plumbum in aquam præcipitati, & ad inferna relegati. 16. inferiores inclusi sunt aëri. ibidem.
Dæmones nonnisi malum volunt & agunt. 19. qui sub aëre mansere. 20. quod in cœlo non potuerunt, id in terra tentarunt. ibidem.
Dæmones vnde ansam nobis nocendi sumant. 32. accessu suo horrores concitant 75. corporei sunt ex Thalmudistis & Rab-

binis. 80. cibos non vorant. 88. cadaueribus gaudent. ibid. nos inuadendo quid refrigerij sentire videntur. 95
Dæmones Angelorum ministerio ligati. 108. opera sua per energumenos perficiunt. 120. non possunt ditare pro arbitrio. 124
Dæmones classibus distincti sunt. 125. eogi se fingunt. 148 possunt in nobis duobus modis operari. 438. in locum vxoris succubant viro. 339
Dæmoni omnia sua referentes. 38
Dæmonibus inferi destinati. 14. non licet animas reuocare. 70. quædam effecta naturalia ascribuntur. 254
Dæmonis nomen quibus spiritibus conueniat. 4
Dæmonis magna est potestas & cupiditas ad nocendum. 210. assistentia spiritualis & corporalis. 225. tanta est potestas, vt non alia comparetur ei. 226
Dæmonis inuocatio in sortibus mitten lis. 300 fraudes in decipiendis hominibus. 303. opera cur obscura. 375. notitia de rebus naturalibus. 392. virtus acutissima. 413. vox vt proferatur. 419
Dæmonum virtus & natura difficulter internoscitur. 1. statio in cœlis à creatione ad lapsum quanto tempore. 14. potestas à Deo limitata. 24. voluntas nocendi diuersa. ibid. nomina. 68. ministeria erga homines. 70
Dæmonum astutia in illusione. 72. in nocendo conatus. 77. nocendi cupiditas. 94. quorundam minus vt otiosi non simus. 97
Dæmonum potestas ab angelis imminuta. 137. opera famulitia. 147. notitia. 218. aduocatio quomodo fiat. 368
Dagon Syrorum idolum. 134
Decretum facultatis Theologiæ Parisiensis contra errores Magicos. 264. ad 267
Decussis Platonica. 117
Delati ab Angelis 110. à Dæmone. ibidem. sine crimine. ibidem.
Delatio Strigum realis est ex processibus. 169. 170. Lamiarum quæ. 201. 285. præstigiosa est. 404
Delinquentibus animus & intentio in crimmibus attenditur. 505
Demarathus in lupum versus. 119
Deportatio Christi & Sanctis

muelis an fuerit similis. 309
Deportatio Sortilegarum non est realis. 404
Descensus ad inferos. 45
Desperationis origo. 32
Dei & Dæmonis eædem sunt litteræ ex Cabalistis. 72
Dei perfecta sunt opera. 7. pietas in hominem. 22. misericordia. 23. Paterna in nos affectio. 28. inuocatio & crucis signum prohibentur. 332
Deorum denominatio. 104
Deus Acharon quid significet. 474
Deus & homo in vno supposito. 51. cur Dæmones malè facere permittat. 94. cur multa Magicis artibus perfici sinat. 142
Diaboli forma horrenda. 79. Christum nunquam rogarunt. 146. fodinas incolentes. 149. cur Deus eos permittat auro & argento homines fallere. ibid. nocere possunt diuersimodè. 151. non semper occupatos detinent. 155. possunt naturaliter mouere corpus de loco ad locum. 177. inuocantur à maleficis. 203
Diaboli cur interdum vera dicant. 204. varias inducunt formas ad decipiendum. 205. vbinam detineantur vsque ad diem iudicij. 208. non adsunt inuocanti pro arbitrio. 209. non possunt ex corporibus assumptis semè emittere. 222. ad quem locum detrusi sint post lapsum. 224
Diaboli sunt & mirabilia operantur. 253. sunt hostes naturæ humanæ. 255. vt sanent corpora. 258. cogi finguntur. 261
Diaboli sunt incapaces coitus. 341. vt alliciantur. 358. astutia in reddendis responsis. 390
Diabolica pompa euanescit in laude Dei. 421
Diabolicæ sectæ professores exterminandi. 437
Diabolicis artibus dedici vt diuitiis & deliciis fruantur. 76
Diabolus specie prægrandis molossi. 118. nonnisi mendax & homicida. 164. 201. cur actibus nostris assistat. 209. non potest cum omnibus magicis transmutare homines essentialiter in bruta. 217
Diabolus nihil gratis impertit. 307. maiestatem ementitur. 310
Diabolus quomodo corpus confingere possit. 342. semine caret. ibid. cur sortilegia aliquo sanctitatis velamine prætexat. 384. quæ

manifestarit presbytero Perusino. 391. habet notitiam rerum. ibid.
Diabolus in forma humana an realiter deludent Christum. 414
Diabolus aut Sortilegus an possint nocere corporibus Christianorum. 441
Dianæ & Herodiadis ludus, 175. de nocte celebratur. 181
Dilectio terrena annexum habet peccatum. 453
S. Dionysij opinio de creatione Dæmonum. 8
Dilidij Angelorum causæ petuntur a dispari voluntate. 12
Divinatio prima species est sortilegij. 288. quatuor sunt eius species. ibidem. &. 352
Divinatio quid sit. 296. cum Dæmonum invocatione. 299. hæresim non infecens. 301 est præcipua species sortilegij. 301
Divinationis tria sunt genera. 348
Divinationum aliquæ ex tacito pacto Dæmonum. ibidem.
Divinator quis dicatur. 296. differt à propheta. 298
Divini unde. 298 352
Divinitas Christi mortuorum suscitatione probatur. 310
Domus inhabitata & erepris Dæmonum terroribus infestata. 157. & 158
Draco dictus Diabolus 18. è seraphico ordine. ibidem.
Druides non pepercerunt humano sanguini in sacrificiis. 41

E.

Effecta veneficarum omnia Dei permissu. 84
Effecta maleficorum unde virtutem habeant. 364. Sortilegij quid requirant. 365
Eleazari annulo curatus energumenus. 130
Elementis abutuntur Dæmones vt exerceant artes. 103
Empirica & methodica superstitiosa cuius sint virtutis. 268
Energumeni qui sint. 99. quædam duexata. ibid. aa cogendi sint magico ritu. 111
Episcopi de sortilegis cognoscunt. 302
Epulæ strigimagorum & Dæmonum. 214. 332
Equitatio in hirco ad ludos. 420. 426
Eucharistiæ abusus ad maleficia. 300
Examen maleficij faciendum ab inquisitoribus. 328
Excõmunicati cur Sathanæ dabantur vexandi tempore nascentis Ecclesiæ. 255

Exemplum de Dæmone inuocanti ipſum obtemperante. 206
Exorciſtarum cautela. 121. non eſt par poteſtas. 122.

F.

FAcinora multa perpetrantur à Lamiis vigilantibus. 293
Fallax promiſſio Dæmonum. 257
Fallere nos ſolet Dæmon. 262
Faſcinatio quid ſit. 188.
Febris quid ſit. 406
Fides & intentio in obſeruationibus requiruntur. 260
Figuræ ſuperſtitioſæ. 63.
Filiorum Dei concubitus cum filiis hominum. 108
Filium Dei incarnandum præuidens Dæmon adorare cum ſuis recuſauit. 11
Filius ex coitu Dæmonis natus quomodo dicatur. 412
Fœminæ plures quàm viri arti diabolicæ addicuntur. 333. & vnde hoc. ibidem.
Forma ſubſtantialis ab agente quomodo materiæ vniatur. 307. quas requirat diſpoſitiones vt informetur. 312
Fuga Dæmonum in aduentu Chriſti. 49
Futura duobus modis cognoſcuntur. 297
Futurorũ prædictio vt conceſſa. 56. cauſæ ſe habent ad effecta tripliciter. 297. notitiam nullus habet præter Deum. 360
Futurorum incapax eſt Dæmon. 388. duplex eſt cognitio. 389. cognitio in ſuis cauſis. ibidem.

G.

GEnerationem impedientia veneficia. 394
Geneſhliaci qui & vnde. 352
Genij apud poëtas qui mali dicantur. 25
Genius Socratis quid ei reuelarit. 123
Gentis impiæ impatientia, querimonia & in Deum inuectio. 263
Geomantiæ ſuperſtitio & vnde dicatur. 552.
Gigantes diluuij cauſa fuerunt. 35
Goëtiæ & pharmaciæ vſus inter Lamias. 72
Graeca Maga in vacca conuerſa. 140
Gratiæ priuatio mors animæ. 52
Graniora crimina maiores & clariores exigunt probationes. 257

H.

HÆreſes ad quid. 256.
de coitu Dæmonum cum fœminis. 345
Hæreſis Marcioniſtarum. 299
Hæreſis Lamiarum. 176.

Hæresis crimen multas requirit probationes. 143
Hæretica respectu operantis. 450
Hæreticorum quorundam error de creatione Dæmonum. 6
Hæreticus quis sit censendus. 143
Hebræorum gens. 38. litterarum puncta occupiti. 50. errores. ibid. cæcitas. ibid. lingua ex integritate orta. 7
Hecates ars magica & miracula. 71
Heroës qui & vnde. 109
Hetærus vestæ donatus à Dæmone. 146
Historia Sabinensis Lamiæ. 337.338.422
Homagium & obedientia Dæmoni præstita à Maleficis. 202
Homerus ab inferis excitatus. 68
Homicidium sine dolo commissum an capite puniatur. 478
Homines qua ætate vexentur à Diabolo. 26. necesse est resistere diabolo. 33
Homines Dæmonum imitatores. 93. non possunt vi magicarum conuerti in bruta animalia. 211. omnium perditissimi & Dæmoni seruientes quomodo dicantur. 329
Hostia consecrata ad quid in puluerem redacta. 366
Hostiæ consecratæ abusus ad amorem illicitum. 466
Humanam speciem cur assumat Dæmon. 87
Hydromantiæ genera. 60. ei Numa fuit addictus. 64
Hydromantici qui & vnde. 304 312

I.

IBes Ægyptiorum. 128
Idola platina pro diis colantur. 41
Idololatriæ genera. 58
Idololatriam & hæresim manifestam quæ sapiant sortilegia. 283
Iesuitarum acta in Brasilia. 1447.
Iesus ab Hebræis, Arabibus, Chaldæis & Cabalistis quomodo dicatur. 51
Ignem adorantes. 57
Imaginatio facit casum. 258
Imagines à Dæmonibus assumptæ non sunt terrestres nec aqueæ 84. animarum falsæ. 97. necromanticæ quomodo cudendæ. 129
Imagines conficientes & iis vtentes an crimine careant. 130. astrologicæ & magicæ damnantur. 274. 275. & 277. Maleficæ Dæmonum operatione conficiuntur. 317
Imagines cereæ igni admouentur etiam ad amorem. 363.

363. ad locum sacrificiorum à Sortilegis deferuntur. 379. an prosint effectui Sortilegorum. 283
Imagines an Dæmon à Sortilegis fabricari doceat. 383
Imagines irreuerenter tractantes an sint hæretici habendi. 454. & vt sint puniendi. 470
Imaginis personæ cruciantur. 358
Imaginum introductor Diabolus. 132
Imaginum execratio. 358
Imitatio psalmorum Dauidis. 46
Imprecationes ollæ iniectæ. 134
Impossibilia accidentia cui imputentur. 480
Incantationes in se experti. 154
Incantatores. 352. & 354
Incubi & succubi qui sint. 111. & eorum apparitio. 90
Incubotum vnus coit cum virgine. 111
Infans in vtero virtute planetarum formatur & vegetatur. 492
Infirmitates à Maleficis illatæ. 202
Infirmitatem immissio. 370
Inquisitorum cautela inter interrogationes obseruanda. 186. possint compellere iudices sæculares ad exhibendum hæreticum. 195
Inquisitores vt possint cognoscere de lamiis. 197
Inquisitores Hispaniæ contra Lamias procedunt. 292. de Lamiis vt hæreticis cognoscunt. 293
Inquisitorum est cognoscere de sortilegiis & superstitionibus. 287
Instrumenta Sortilegiorum. 381
Intellectus Diaboli indiget superiori lumine ad diuinam cognitionem. 387
Intelligentia Diaboli acutissima. 381
Intentio corrumpit actum, qui aliter excusari non potest. 483
Inuidet Adamo Diabolus. 11
Inuocantibus Dæmon colloquitur. 203
Inuocatio superstitiosa Dæmonum. 68
Ioseph vs Aegyptiis venditus à fratribus. 41
Iosias sacra Solis ac Lunæ sustulit. 66
Iudex sæcularis potest ab inquisitore compelli per excommunicationem. 196
Iuliani apostatæ impium edictum contra Christianos. 148
Iupiter cuius sit virtutis in formando & vegetando infan

infantem in vtero nono mense operatur. ibid. secundo mense extendit infantem. ibidem.

L.

LAmech sollicitatur libidine. 34
Lamia quædam deportata & reportata à Dæmone. 336. quædam Sabinensis. 337
Lamiæ quæ & vnde. 109. & 292. & 332. vt hæreticæ ab inquisitoribus puniendæ. 197. in castro Nazano repertæ. 335
Lamiarum equitatio quæ sit. 284. equitatio super bestias. 340. error de equitatione & consertio Dæmonum damnatur. 232. transuectio & coïtus cum Dæmone an re vera fiat. 334
Lamiarum secta. 174. hæreses. 176. nefaria scelera. 199. inulta facinora. 332. duo genera. 339. vtraque secta nocta obambulat. ibid.
Lamiarum societas cum Dæmone annexam habet apostasiam vel hæresim. 247. aliquæ deportatæ & illusæ. 334
Lamias tranſluchi non impugnat. 116
Languores malefitiati. 371
Lares sic dicti Dæmones. 91
Larvæ & Lemures. 91. & 219
Latria quid. 281
Leges Diis acceptas referentes. 43
Legio Dæmon sic dictus. 100
Legio Dæmonum cur porcos intrarit. 256
Leones contra Samaritanos. 98
Liberi arbitrij potestas homini à creatione concessa. 398. cur Deus homini dederit. 399
Libri Magici igni damnati. 71. & Astrologici à Sixto V. prohibiti. 287
Libri sacri non omnibus manifestati. 44
Ligatio multifaria. 160. magna ligatarum. 161. venereæ potentiæ venefica & lethifera. ibidem. quinque fit modis. 189. cum precibus ad remedia morborum. 209
Ligatura comitis cuiusdam Argentinensis. 397
Liminum superstitio. 134. maleficia. 374
Linguis diuersis à vernacula loquitur dæmoniacus. 152
Litterarum studia interdicta. 49
Loca apparentium Dæmonum. 88. à Dæmonibus vexata. 89. 178
Lombardia Lamiarum hæresi infecta. 198
Lothi vxor in statuam transformata. 129

Lucem odit qui malè agere intendit. 376
Lucis præsentia Dæmonum insidiæ retundantur. 51
Lucifer vnde. 10. eius complices. ibid. tentat Euam in paradiso. 22
Lucretia quædam Lamia deprehenditur. 428
Lucta Angeli cum Iacob. 30
Ludi Beneuentani. 429
Ludus Dianæ & Herodiadis. 113
Luminum vsus ex primitiua Ecclesia. 32
Lumen cur oderint Dæmones. 87
Lunæ Solisque cultus. 57. abiit in insignia Turcarum 107. magnitudo ibid. carminibus cœlo detrahebatur. 313. laborans quomodo sonitibus iuuabatur. 312
Luporum Viennensium rabies & voracitas. 98

M.

B. MAchario puella se obtulit. 136
B. Macharius Dæmonis fallaciam soluit. 211
Magæ exules. 71
Magi qui sint. 304. & 353. mirabilia operantur ex pacto cum Dæmonibus. 305. illusionibus decepti à Dæmone. 310. an possint transmutare in bruta. 311. Pharaonis an conuerterint virgas suas in eros dracones. 417
Magica obseruantia in quibus consistat. 252
Magica tractant Lapij. 102. effecta vt damnentur. 259
Magicæ artes Romanorum lege prohibitæ. 213. cur non sint permissæ. 252. cuicumque bono etiam interdictæ. 291
Magister magnæ experientiæ quis. 395
Magisterulus quis. 426
Magus quidam celebris. 396
Mahumecti aduentus. 42
Maiestas apparentis Dæmonis vnde petatur. 83
Mala venena quæ hominis necandi causa. 489
Maleficarum scopus carnis voluptas. 225. multa genera. 315. varia appellatio. 201. rusticitas & inscientia. 318. potestas & scientia nocendi. ibidem opera vtrinque damnantur. 484
Malefici a Dæmone decepti 134. igne damnati. 139. non possunt in omnes mala inferre 141. cur non omnibus nocere possint. ibid. non sunt cauterandi sed morte damnandi. 195
Malefici qui sint 315. & 353
Malefici an sint hæretici tria important considerania, 322. in ea hæresi puniendi. 322
Maleficii curantes maleficiales infirmitates. 349. quomodo

quomodo ingrediantur cubicula clausa. 372. decertantes adinuicem. 396
Malefici bonum operantes non puniuntur in iure. 397
Maleficia maleficiis destructa. 191. aduersus coniugatos & alios. 206. & 218. maleficiis destruere non licet. 219. à quibus cuientur. 290. Dei inuocatione & piis precibus destruuntur. 291
Maleficia amatoria quænam sint. 315. venefica in persona. 316 quomodo dissolui permittantur. 319. petens vt & operans peccat. 322. cum Dæmonis inuocatione. 325. extra corpus. 373. in limine ostij vel sub puluino lecti aliquando reconduntur. 374
Maleficiati difficiliùs curantur quàm Dæmoniaci. 290
Maleficij amatorij venefici inquisitio. 321
Maleficiorum exercitium. 321
Maleficium potest solis verbis perfici. 441
Malis Angelis malorum executio commissa 78
Malitia Dæmonum non æqualis. 89
Malorum animæ non existunt. 7
Malorum quatuor sunt genera. 127. 128
Manus Diaboli attrahens & compellens. 380
Maritus quidam vxorem maleficam defendere conatur in iudicio. 408
Mars tertio mense incumbit augmento infantis. 493
Martinetus vocat ad congregationem diabolicam. 33. & 426. stat pro foribus in forma hirci. ibid.
Masculæ quænam sic dictæ. 165
Materia non obedit Dæmoni. 140
Matrimonij dissolutio ex maleficio. 395
Matrimonij spiritualis consummatio. 503
Medici sortilegiis vtuntur in curationibus. 251
Medicina non valet contra sortilegia. 317
Medicus Montis pessulani refellitur de leonis imagine ad curationem lenum. 274. & 279
Membranæ virgineæ forma. 368
Mendacia Dæmonum. 91
Mendrisium oppidum Comense striges habet. 171
Menstruæ purgationis suppressio. 160
Menstruata mulier inficit speculum. 188
Mercurius 5. mense incumbit augmento infantis in vtero.

vtero. 495
Meridiani Dæmones potentissimi. 28
Merita sanctorum cuius sint virtutis. 156
Messiæ certitudinem non habuerunt Dæmones. 145
Michaël beatorum spirituum dux. 12
Ministerij malum. 18
Miracula B. Mariæ Virginis. 100. differunt à prodigiis. 144. fiunt bifariam. 215. vera sunt supra vires naturæ. ibid.
Miracula quæ dicantur. 228. Dæmonum ab intra. 229
Miraculi vox largè sumpta quid sit. 228. definitio. 413
Misericordia Dei quomodo comparetur. 262. diuinæ terminus non est præfigendus. 263
Montes loco templorum. 40
Morbus naturalis quis sit. 136
Morbis quibusdam liberati appensione schedularum &c. 163
Morientes tentantur à Diabolo. 34
Mortem portendunt Dæmones frequenti conspectu. 156
Motus localis ad alios duplex est consideratio. 414
Moyses miraculis clarus. 62
Moysis lignum in aquam proiectum. 53
Mulier à mollicie animi & leuitate. 240. an possit accusare, ibidem. est testis minùs idoneus. 249
Mulier in sacra scriptura cur potiùs dicatur quàm Eua. 353
Mulier quædam Sabinensis in Lamiatu deprehensa. 337
Mulier facilis est & credula. 365. fragilis & flexilis. 381
Mulier conceptoria sumens naturam violentat. 489
Mulierum credulitas nimia. 333. fragilitas & libido. ibid.
Multa mala patrantur in coactione Dæmonum. 78
Mures Peruanis calamitates prænorarunt. 59

N.

NAbuchodonosor & alij incantationes experti sunt. 264
Naturæ malum. 128. vires percalleat Dæmon. 143
Natus cum serpente in humero. 115
Necessitas consilium rerum agendarum meditatur. 262
Necromantici qui. 355
Necromantici cœli mors frequentissima. 73. terra frequentius obstructa. 76
Nectanebi imagines cereæ ad quid subuertæ. 133
Nemo inuitus peccat. 364

Nili angues. 143
Nodi magici. 160
Noë quies Domini. 35
Nomen Dei non inuocatur à Strigibus. 425
Nomini Iesu efficacia. 115
Nomina falsa Dæmonum. 61
Nominũ barbarorum confictio. 401
Notoria superstitio. 67
Noxæ malum. 128. effecta. ibidem.
Numinis imminutio non tam ex syderibus quàm ex flagitiis. 33

O.

OBseruantia effectuum non naturalium superstitiosa & suspecta est. 254
Obseruatio rerum maleficarum vxoris Sabinensis à marito. 419
Obseruationes quædam & cæremoniæ in Ecclesia. 260
Conseruationes superstitiosas quomodo suadeant Dæmones quatuor de causis. 256. in artibus magicis. 260
Obseruationes & effecta artium magicarum condemnantur. 275 276. 277
Obsessi in statu peccandi nec merendi esse possunt. 122
Occupatio Dæmonum. 32
Ochozias rex increpatur. 369
Officium Dæmonis custodis Lamiarum. 330
Oleo sancto Romæ sunt abusæ duæ Striges. 459
Onomantia. 66
Operari per instans non potest Dæmon. 137
Opprobria quæ committant Striges. 168
Oppugnatio Dæmonũ continua. 33
Oracula ex quercu reddita. 46. cessabant grassantibus delictis. 53
Oraculorum silentium. 47
Orationes falsæ sortilegorum. 346
Orbis vniuersi commendatio. 9. quomodo designetur. 58
Ordo rerum à Dæmonibus immutari non potest 314
Orpheus verba immutari noluit. 74
Osiridis reliquiæ.

P.

PActi taciti ratihabitio facta à Dæmone. 306. qualitas & conditio. ibid.
Pactorum diabolicorum signa. 162
Pactum Dei cum Abraham. 38
Pactum cum Dæmone in obseruatione superstitiosa damnatur. 255
Pagani dicti Dæmones. 90. eorum pœna. ibidem.
Pars aestiualis propitior. 12
Particulæ indumentorum sacerdo

Sacerdotalium Sortilegiis amatoriis miſcentur. 329
Pauperta⁹ auida theſauri reperiendi. 156
Peccatores vt & aliquando ſanctos feriunt Dæmones. 159
Peccatum ex corruptione. 15
Pecuniam cur Dæmones cumulent. 147
Perfectam rerum cognitionem nullus conſequi poteſt. 55
Peripateticorum opinio de Dæmonibus. 3
Perplexitas oraculorum cui tribuenda. 54
Perſeus è virgine natus. 44
Petitio quæ ſoli Deo competit. 35. ex virtute naturali Dæmonis. ibid.
Phariſæorum calumnia contra Chriſtum. 448
Phyſiognomia. 66
Pinguedo Pagani quæ & cuius ſit virtutis. 353
Platonis & Porphyrij error de ſpiritibus. 5
Plumbi infuſio ſuperſtitioſa. 365
Pocula conſiderationem exempli & intentionis inducunt in traditione. 486. citra mortem & ſcandalum abſorpta non puniũtur. 489
Poculi compoſitio & cauſæ illius 483. traditio quæ duabus etiam de cauſis inducitur. ibid.
Poculum amatorium. 349. conceptorium mortem acceleraus quomodo dãnetur. 481. tradens morte punitur per Sortilegia. 484. ſterilitatis miniſtrãs & portigens quam pœnam incurrat. 489
Pœnæ & tormenta Dæmonum in exorciſmis cui rei tribuantur. 154
Pœnarum grauitas vnde faeinoroſis imponatur. 505
Poëtæ à Diabolo edocti. 44. diuinos prophetas æmulantes. 45
Ponzinibius refellitur. 168
Porci in mare præcipitati. 97
Potentia generatiua reſtituta. 396
Pontiorum familia. 125.
Præcepta Dei tabulis duabus lapideis inſculpta. 42
Prædictiones interdum eõprobatæ. 55. ex demonſtratione. 362
Prælium Angelorum inter ſe vbinam fuerit commiſſum. 13
Prænotio cum Dæmonis inuocatione eſt hæreſis. 300
Præſbyteri pœna in abuſu ſacrorum. 500
Præſcriptio loci datur Dæmoni. 138
Præſtigiæ præſtigiis imreditæ. 263
Præſtigioſæ Magorum tranſmutationes. 250

Præsumptio vehemens quasi-
dam probationem faciat.
236.
Prævaricatores Angelorum
Romam conuocati. 104
Preces Ecclesiæ qua ratione
institutæ. 30
Preces impiæ ad robur &
calorem in coitu. 502
Principibus Dæmones appa-
rent. 148
Priscillianæ error de animæ-
rum inspiratione. 310
Prodigia ex elementis locu-
m dedere dis effingen-
dis. 104. impendentes ca-
lamitates & spiritus præ-
nunciarunt. 105. & dira
omnia in ortu impiorum.
110
prodigiorum captandorum
modi diuersi. 40
profani Sortilegorum du-
plex [illegible] sacra quæ ibid.
expiatrix quæ ibi solen-
nis & publica ibid. [illegible]
naria quæ 281 [illegible] cur
dicatur. 355 [illegible] plex 356. priuata aliq tan-
do fit iisdem solemnitati-
bus ac religionibus. ibid.
Proles Dæmonum an verè
dicatur. 341
Promissa quæ non possit
præstare Dæmon. 306
Promissio Dæmonis ex pa-
cto. 305
Prognosticationis inuentio.
389
Propheta quis. 296
Prorei transmutatio. 230
Protestatio & abiuratio ne-
cessaria contra arreptio-
nem & illusionem. 101
Puella suscepit a Dæmone
puerum & enixa est. 111.
rustica Latinè & Græcè
respondet. 152. Panormi-
tana S. Christinæ inter-
cessione à Dæmone libe-
ratur. 153. Aristorelis do-
ctrinam professa est Dæ-
moniaca. ibid.
Puellæ cuiusdam confessio
de delatione & congrega-
tione Strigum. 170
Puellæ Sabinensis historia.
422
Pueris lactantibus nocent
Dæmones. 162
Pulmonum nostrorum quis
vsus. 86.
Pyromantici qui. 352
Pythagoricorum & Persico-
rum Magorũ doctrina. 96
Pythonici qui & vnde. 352

Q

Quæ in spiritu solo fiũt,
ea vel in corpore
existunt. 179
Quantitas spiritualis quæ.
118
Quisque rerum suarum mo-
derator & arbiter est. 416
Qui sunt extra communio-
nem fidelium non sunt
amplius oues Christi. 416.

R.

Ratificatio confessionis
factæ in tortura qua-
tenus

lem requirat obseruantiam. 236. confessionis extra locum quæstionis valet. 245. confessionis cessãte dolore tormentorum valet. ibidem.
Ratihabitio confessionis infra iustum tempus cessati doloris 245. professionis Sortilegorum. 356
Ratio legis principalis est attendenda. 433
Raziel Angelus quis sit Rabbinistis. 123.
Rebus sacris abutens etiam pœna sacrilegij tenetur. 500.
Reliquiæ sanctorum ad Dæmones fugandos. 120
Remedia contra Maleficia etiam iure canonico interdicta. 399
Res malæ sunt ex malitia operantis. 321
Res sacras polluens & prophanans qua pœna teneatur. 499
Reseruata Deo soli. 447
Responsa Dæmonum quæ. 46. non tantùm voce, sed etiam signis prolata. 52. cur dubia & perplexa. 54. & 261. & 390. redduntur sub idolorum forma. 360
Resurrectio & Ascensio Christi. 45
Resuscitare mortuum est potentiæ infinitæ. 180
Reuelatio ex tempestis & aliis locis petita. 124
Reuocatio animarum an sit possibilis. 69
Romæ vna nocte quinquaginta puellæ dæmoniacæ factæ sunt. 95
Romanorum leges qua lingua seruatæ. 43

S.

SAbinensis Lamia virgis à marito cædirur. 337. defertur à marito. 338
Sacerdos abutens debito modo & ordine sacrificãdi quam pœnam incurrat. 458
Sacerdos quidam à Dæmone vectus [illegible] immunitas Ecclesiastica causa doloris infamis est. 469 missas celebrans ad effectum sortilegij qua pœna teneatur 497. celebrans contra vitantem vt mortem acceleret infamia notatus ibidem. & qua pœna teneatur. 504. preces inhonestas celebrationi immiscens qualiter puniatur. 501
Sacerdotis sacrilegi amor impudicus 527. celebrantis & nihil consecrantis quæ ei pœna. 471. simplicitas aut ignorantia in abusu sacramentorum excusationis loco [illegible] 498
hæresis & superstitio di-

natur & pœnæ traditur. 504
Sacra maleficiis tantùm miscentur ad amorem. 366
Sacramentalium abusus ad maleficia exercenda hæresim sapit. 316
S. Sacramenti abusus. 93
Sacramenta omnia Ecclesiæ violantur. 150
Sacrificia variarum gentiũ. 40. Lamiarum. 331
Sacrificium filij Deus præcepit Abrahæ. 40
Salin epulis diabolicis desideratur. 358
Salitores quinam dicantur. 353
Salomon in dubio versatur. 261
Salutis hieroglyphica apud Ægyptios. 117
Samuelis anima in sinu Abrahę 69. resurrectio eiusdem ibid. & an sit vera 307. anima ab inferis suscitata. 309
Sanctorum alicui ministerio Dæmonum vti sunt. 121
Sathanæ promissio. 310
Sathanas Diabolus vnde dictus. 23
Saturnus octauo mense incumbit vegetationi infantis in vtero. 493. idem etiã primo mense. 492
Saul ad finem adiens mortem damnatur. 164
Sazum in D. Dominicum a Dæmone proiectum. 159
Schedula sacerdotis cuiusdã alteri data vt in celebratione offerat Deo. 503
Schedulæ collo appensæ ad rescisionem morborum. 163
Scripturæ Dæmonum ad quid. 63
Secreta naturæ non ignorat, nec obliuiscitur Dæmon. 392. eorum persecutans Sortilegus dicitur hæreticus. 498
Seleuci anchora. 131
Semen ex alio corpore assumunt Dæmones ad coitum 727
Serpens æneus sanat morsum seipentis venenati. 47
Signa in cœlo. 127
Signo crucis & nomine Iesu diabolica conuiuia euanescunt. 117. Dæmon fugatus. 118
Simon Magus. 304
Societas Dæmonum cum Lamiis superstitiosa. 273. & amicitia inter hominem & Dæmonem. 857
Socius criminis tanquam testibus ciuiliosis non est credendum. 237
Sol sexto mense incumbit augmento infantis. 493
Solemnitates Lamiarum Sortilegis. 424
Solis eclipsis vniuersalis in plenilunio. 127

Somniorum interpretatio dormientibus frequens. 123
Sortes quæſitæ à bonis & malis. 64
Sortis nomen quomodo ſumatur. 347
Sortilegi ſunt de expreſſa profeſſione diabolica. 449. cui præſtent obſequium. 259. hoſtes ſunt humani generis. 345. amatoriis adhibent ſacramenta. 167
Sortilegi qui propriè dicantur. 345. & cæteri eiuſmodi ſectæ reliquis ſunt pauperiores. 361. quare in publica cuſtodia detenti non vtantur arte ſua. 443. incarcerati cur non poſſint euadere. 445
Sortilegia quæ non ſubſunt inquiſitioni. 305
Sortilegia amatoria & venefica æquè puniuntur. 363 recondita. 382. in reſiduis hominum. ibid. per particulas cadauerum ſuſpenſorum, ibidem. profeſſionis expreſſæ ſapiunt hæreſim manifeſtè. 449
Sortilegia cum mixturis reliquiarum ſanctorum an ſapiant hæreſim. 455
Sortilegia venefica vt ſint punienda in foro conſcientiæ. 466
Sortilegia ſanctiua prohibita. 468
Sortilegij pœna in foro ſcientiæ. 462. contra laicos. 463. doctor & diſcipulus eaſdem pœnas luent. 468.
Sortilegiis orationes mixtæ. 346. amatoriis quæ immiſceantur. 363. tria concurrunt. 374. tacitis quæ inſtrumenta concurrant. 378. initiatorum ſolennitates. 425
Sortilegio amatorio extra corpus interueniunt ligaturæ. 378
Sortilegiorum ſpecies tres. 348. ſpecies ſubalternæ ad alias. 351 mixturæ. 369. ſpecies eſt Maleficium. 377 ſacrificia quibus locis fiat. 377. pœna diuerſa. 467
Sortilegium quid ſit. 345
Sortilegium, quæ ſtam hæreſim ſap noſcatur. 283. & qui ſapit. ibid. hæreticale quid 284
Sortilegium ad epiſcopos iudices Eccleſiaſticos ſpectat. 286. variis modis fit à perſonis variæ profeſſionis. 289. in corpore. ibidem. extra corpus ibidem. diuinatiuum quid ſit. 348.
Sortilegium amatorij quid. 348. Venefi[illegible] & maleficum. 3[illegible] tis modis fit. 355. c[illegible] conſecrata ar[illegible] in hæ-

tosis. 250. vt puniatur. 464. vt reliqui damnentur. 465.
Sortilegorum professio duplex. 347. interrogationes de præscientia futurorum. 377. ficticia peritia. 444
Sortilegus dici potest sacrilegus. 561
Spectra quæ. 109. vnde dicantur arma mortis. 119. sub forma materiæ cuiusdam defunctæ. 157
Sperma non generant, in corporibus assumptis. 411
Spermatis ortus. ibidem.
Species nulla de Deo à Dæmonibus inducta. 257
Spiritus vocis quia licet vnius [illegible] spiritus non tamen [illegible] tenandi [illegible] atheret [illegible] solutam. 27. [illegible] fœtentes sulphureum [illegible] quant odorem.
Spiritus organice non mouentur, ossibus & nervis [illegible] 86. tympanis [illegible] feminis [illegible] similes. 109 [illegible] quos præ dominantes.
Spiritus cur loco non insistant qui regantur. [illegible] sunt [illegible] 415
Spiritus [illegible] subsentium fi-
cerdotibus. 1
Spirituum deluſio & aſtutia. 2. peſſimi omnium mali, & difficilius pelluntur. 122. monita non ſpernenda. 124
Sterilitatis pocula tradens cui pœnæ ſubdatur. 489
Stoïcorum opinio de Dæmonibus. 3
Stratagemata Dæmonum in conſideratione corporis humani. 26
Strepitus in aëre vnde fiant. 106
Striges vnde dictæ. 165. multis nominibus dictæ. 166. 167
Striges vbi & quando congregentur. 166. quid Diabolo pronuncient. ibid. laſſæ & fatigatæ domum redeunt. 428. quomodo adeant conuenticula. 167. die Iouis conueniunt. 173
Striges deludunter aliquando in Dæmonis. 8. ex ratihabitione phantaſticæ apparitionis apoſtatæ & hæreticæ fiunt. 181. periuræ & initiatæ. 182. apoſtatæ & idolatræ quomodo ſint. [illegible] & 185 hæreticæ. 185. & 186. quomodo verè ſint apoſtatæ, idolatræ & hæreticæ. 184. & apoſtatæ dicantur. 435
Striges conprehenduntur ex confeſſione & depoſitione
ſocia

ſociarum. 185. manifeſtantur per coniecturas & præſumptiones. 187
Striges maleficiis deſtruunt terræ fructus. 190. profeſſæ quomodo ab Eccleſia expellendæ. 284
Striges effectualiter & localiter an deferantur. 284
nullo modo deferuntur in corpore. 407. deferuntur etiam in corpore multis rationibus. 409
Striges Nazanæ in Sabinenſi territorio. 424
Strigiatus pœna & cognitio. 172. Comenſis origo ab annis centum & quinquaginta. 173 ex familiaritate Dæmonis & effectis cognoſcitur. 191. ſigna manifeſtationis. 192
Strigimagarũ error de tranſmutatione in animalia. 431. proceſſus. 428. 429. 430. operatio impoſſibilis eſt in ſpiritu ſolo. 440
Strix Sabinenſis igni damnatur. 423
Succuborum cõgreſſus cum iuuenibus. 111 an coëant & quomodo. 221
Summum bonum in cõſeſſu aliquis ponebat. 502
Superſtitionum ſpecies 62 omnes à Dæmone.
Superſtitioſa quæ 473. opera.
Sydera obſeruata
eromanticis quæſita. 74
Syndereſis quid ſit. 214

T.

TEmpla Dæmoni extructa. 48
Templum Salomonis vero Deo extructum. 48
Tenebræ Romanis ſuſpectæ. 31
Tentandi ratio quæ ſeruetur à Dæmone. 27
Tentatio diabolica 386. 4
præcipua diaboli cõtio.
Tentationum eod
non ſemper
Tentationi
non ſ
uina
Te
rum
o.
Teſtimon
nis an
cur
2
Th
Th
Thet
rxt.
Theſeo
Tit
T

bilis est spiritibus bonis. 114
Transmigratio animarum & eius assertores. 96
Transmutatio Dæmonum. 142
Transmutationes quas narrant historici & poetæ qualiter factæ intelligi debeant. 212. veræ sunt per miracula. 214. in bruta à Dæmonibus factæ sunt illusoriæ & phantasticæ. 312
Insuetio Lamiarum imbatur rationibus. 405. probatur ratione.
[illegible] intelligarum &c. 88 65 [illegible] 113 m fis.
[illegible] 8 [illegible]
industria quam pœnam incurrant. ibidem.
Veneni verbum medium est & promiscuum. 479. diuersa est ratio in iure. 485. & alius traditio mortis secutæ in qua sit pœna. 488
Venenorum tres sunt species. 480. æquiparatio sola est in compositione & traditione. 484
Venenum fanaticum pœnæ immunitatem inducit. 489
Venus quarto mense incumbit vegetationi infantis in vtero. 493
Verba diuina ad fascinum & contra recitantur. 61. superstitionum vana sunt. 74.
Verborum potentia male ca. 3 [illegible]
Verè quidam in bruta animalia. 139
Verrorum varia transmutatio. 21
Victoria nostra contra Dæmones vnde petenda. 25
Vir Sabinensis cum vxore ad congressionem Lamiarum transferrur. 13 & 4 [illegible] crebro intrepidit de facto ibidem.
Virgæ magicæ compertensis thesauris. 150
[illegible] dentes Deo cure 87
Lamiarum. 340. in corpore